

Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u Europskoj uniji

Bronić, Mihaela; Čustonja, Zrinko; Franić, Josip; Klemenčić, Irena; Kuliš, Danijela; Lendić Kasalo, Vesna; Maletić, Ivana; Škoc, Ivan; Škorić, Sanela; Urban, Ivica

Other document types / Ostale vrste dokumenata

Publication year / Godina izdavanja: **2012**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:242:983265>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Institut za
javne financije

Istraživački projekt

**FINANCIRANJE SPORTA U REPUBLICI
HRVATSKOJ S USPOREDNIM PRIKAZOM
FINANCIRANJA U EUROPSKOJ UNIJI**

(lektorirana verzija)

Zagreb, studeni 2012.

© Institut za javne financije, Zagreb, 2012.

Naručitelj projekta: MINISTARSTVO ZNANOSTI, OBRAZOVANJA I SPORTA
Donje Svetice 38, Zagreb

Izvršitelj projekta: INSTITUT ZA JAVNE FINACIJE
Smičiklasova 21, Zagreb
tel. 01/4886-444
fax 01/4819-365
e-mail: ured@ijf.hr
<http://www.ijf.hr>

Voditeljice projekta: Danijela Kuliš, Institut za javne financije
Vesna Lendić Kasalo, Ured za udruge Vlade RH

Autori: dr. sc. Mihaela Bronić, Institut za javne financije
dr. sc. Zrinko Čustonja, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Josip Franić, mag. math., Institut za javne financije
Irena Klemenčić, mag. iur., Institut za javne financije
Danijela Kuliš, dipl. oec., Institut za javne financije
Vesna Lendić Kasalo, dipl. iur., Ured za udruge Vlade RH
mr. sc. Ivana Maletić, Centar za razvoj javnog i neprofitnog sektora
Ivan Škoc, dipl. ing. matematike, INA
dr. sc. Sanela Škorić, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu
dr. sc. Ivica Urban, Institut za javne financije

Recenzenti: prof. dr. sc. Mato Bartoluci
prof. dr. sc. Romana Caput-Jogunica

Lektura: prof. Zlata Babić

SADRŽAJ

POPIS KORIŠTENIH KRATICA	V
1. UVOD	1
2. SAŽETAK.....	5
3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM NA MEĐUNARODNOJ RAZINI.....	31
3.1. NORMATIVNI SUSTAV ORGANIZACIJE I UPRAVLJANJA SPORTOM NA RAZINI EU	31
3.2. BIJELA KNJIGA O SPORTU	34
3.3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM NA RAZINI DRŽAVA ČLANICA EU	34
3.4. OBILJEŽJA PIRAMIDALNOG SUSTAVA KAO TEMELJA EUROPSKOG MODELA ORGANIZACIJE SPORTA.....	41
3.5. ULOGA VOLONTERSKIH AKTIVNOSTI U SPORTU	42
3.6. MEĐUNARODNE SPORTSKE FEDERACIJE I <i>SPORTACCORD</i>	44
3.6.1. <i>MEĐUNARODNI OLIMPIJSKI ODBOR</i>	45
3.7. PREGLED PRESUDA EUROPSKOG SUDA PRAVDE (<i>COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION</i>).....	46
3.7.1. <i>SAŽETI PREGLED ODLUKA ECJ KOJE SE IZRAVNO ODOSE NA SLOBODE UNUTRAŠNJEG TRŽIŠTA I PRAVILA O NATJECANJU NA PODRUČJU SPORTA</i>	46
4. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM U RH.....	53
4.1. PIRAMIDALNI USTROJ SUSTAVA SPORTA U RH.....	53
4.2. SUSTAV SPORTA U KLASIFIKACIJAMA U RH	57
4.2.1. <i>SPORT U NACIONALNOJ KLASIFIKACIJI DJELATNOSTI</i>	57
4.2.2. <i>SPORTSKE UDRUGE U REGISTRU UDRUGA</i>	58
4.2.3. <i>REGISTAR SPORTSKIH DJELATNOSTI</i>	66
4.2.4. <i>REGISTAR NEPROFITNIH ORGANIZACIJA</i>	75
4.3. NORMATIVNI OKVIR ORGANIZIRANJA I FINANCIRANJA SPORTA	76
4.4. PROGRAMI JAVNIH POTREBA U SPORTU	84
4.5. NORMATIVNI OKVIR FINANCIRANJA SPORTA NA LOKALNOJ RAZINI U RH	85
5. KADROVI U SPORTU – OSNOVNI EKONOMSKI POKAZATELJI	89
5.1. VRSTE KADROVA U SPORTU.....	90
5.2. KADROVI U SPORTU U EU.....	92
5.2.1. <i>Broj zaposlenih u sportu u EU</i>	93
5.2.2. <i>STRUKTURA ZAPOSLENIH U SPORTU U EU PREMA RADNIM MJESTIMA</i>	95
5.2.3. <i>Struktura zaposlenih u sportu u EU prema radnom vremenu</i>	96
5.3. KADROVI U HRVATSKOM SPORTU.....	99
5.3.1. <i>Zaposleni u sportu u RH prema RNO-u (odjeljak 93.)</i>	99
5.3.2. <i>Struktura zaposlenih u sportu prema radnim mjestima</i>	106
5.3.3. <i>Ekonomski pokazatelji zaposlenih u sportu</i>	109
6. KORISNICI SPORTSKIH USLUGA.....	115
7. SUSTAV FINACIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I MOGUĆNOSTI FINACIJSKOG UPRAVLJANJA INSTITUCIJAMA U SPORTU	123
7.1. <i>OBVEZA SASTAVLJANJA I PREDAJE FINACIJSKIH IZVJEŠĆA UDRUGA I USTANOVA U SUSTAVU SPORTA</i> ..	124

7.2. OSLOBOĐENJE OD OBEVEZE SASTAVLJANJA FINACIJSKIH IZVJEŠĆA	125
7.3. TRGOVAČKA DRUŠTVA U SUSTAVU SPORTA.....	126
7.4. KORIŠTENJE, OBJEDINJAVANJE I KONSOLIDACIJA FINACIJSKIH IZVJEŠĆA	127
7.5. PRAĆENJE FINACIJSKOG POSLOVANJA PRAVNIH OSOBA U SPORTU	128
7.6. SADRŽAJ FINACIJSKIH IZVJEŠĆA	132
7.6.1. <i>Bilanca</i>	132
7.6.2. <i>Račun prihoda i rashoda</i>	133
7.6.3. <i>Bilješke</i>	134
7.7. JEDINSTVENO PRAĆENJE I UPRAVLJANJE SUSTAVOM SPORTA.....	134
8. NAČINI I IZVORI FINANCIRANJA SPORTA (JAVNI I PRIVATNI IZVORI).....	139
8.1. SUSTAV FINANCIRANJA SPORTA U ZEMLJAMA EU	139
8.1.1. <i>Analiza sustava financiranja sporta u EU</i>	141
8.1.2. <i>Raspodjela financijskih sredstava u sportu u EU</i>	143
8.1.3. <i>Modeli financiranja sporta u EU</i>	145
8.1.4. <i>Primjeri europske prakse</i>	148
8.1.5. <i>Detaljni pregled odabranih sustava financiranja sporta u državama članicama EU</i>	152
8.1.5.1. <i>Austrija</i>	152
8.1.5.2. <i>Njemačka</i>	155
8.1.5.3. <i>Danska</i>	157
8.1.5.4. <i>Švedska</i>	160
8.1.5.5. <i>Češka</i>	164
8.1.5.6. <i>Mađarska</i>	167
8.1.5.7. <i>Slovenija</i>	169
8.2. SUSTAV FINANCIRANJA SPORTA U RH.....	172
8.2.1. <i>Izdvajanja za sport na državnoj razini</i>	174
8.2.2. <i>Financiranje sporta sredstvima od igara na sreću</i>	176
8.2.3. <i>Prikaz financiranja javnih potreba u sportu i sportskih programa iz državnog proračuna prema davateljima i korisnicima (sportskim udrugama)</i>	180
8.2.4. <i>Financiranje HOO-a i nacionalnih sportskih saveza</i>	195
8.2.5. <i>Financiranje državnih nagrada u sportu</i>	219
8.2.6. <i>Financiranje sportske infrastrukture</i>	222
8.2.7. <i>Izdvajanja za sport na lokalnim razinama</i>	224
8.2.7.1. <i>Pregled izdvajanja za sport na lokalnoj razini u Hrvatskoj</i>	225
8.2.7.2. <i>Struktura financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj</i>	228
8.2.7.3. <i>Teritorijalni ustroj RH kao okvir financiranja sporta na lokalnoj razini</i>	242
8.2.7.4. <i>Financiranje profesionalnog sporta iz lokalnih proračuna u Hrvatskoj</i>	246
8.2.8. <i>Analiza strukture prihoda i rashoda sportskih udruga</i>	250
8.2.9. <i>Potrošnja kućanstava za sportsku rekreaciju</i>	271
8.2.9.1. <i>Izvor podataka i struktura osobne potrošnje u Hrvatskoj</i>	272
8.2.9.2. <i>Analiza potrošnje svih kućanstava za sportsku rekreaciju</i>	273

8.2.9.3. Potrošnja kućanstava koja su imala izdatke za sportsku rekreaciju	276
8.2.9.4. Usporedba s europskim zemljama	277
9. POREZNI POLOŽAJ FIZIČKIH I PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA.....	283
9.1. FISKALNI OKVIR KOJI SE PRIMJENJUJE NA FINANCIRANJE SPORTA U EU	283
9.1.1. Porez na dobit.....	283
9.1.2. Posebna porezna pravila koja se primjenjuju na fizičke i pravne osobe	285
9.1.2.1. Donacije i sponzorstva	285
9.1.2.2. Fiskalni poticaji za financiranje sporta od privatnih trgovačkih društava.....	285
9.1.3. Porez na dodanu vrijednost.....	287
9.1.4. Mjere koje potiču sudjelovanje u sportu	289
9.1.5. Odredbe kojima se potiče volonterstvo	290
9.1.6. Izbjegavanje dvostrukog oporezivanja	290
9.1.7. Prijavljivanje prebivališta ili boravišta sportaša u poreznim oazama.....	291
9.1.8. Transferi u sportu.....	291
9.1.9. Pregled poreznih pogodnosti u odabranim državama članicama EU	291
9.2. POREZNI POLOŽAJ FIZIČKIH I PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA U RH	295
9.2.1. Oporezivanje dohodaka fizičkih osoba	296
9.2.1.1. Oporezivanje djelatnosti sportaša porezom na dohodak	296
9.2.1.2. Profesionalno obavljanje sportske djelatnosti u radnom odnosu – nesamostalni rad	297
9.2.1.3. Profesionalno obavljanje sportske djelatnosti kao slobodna djelatnost fizičkih osoba – samostalno zanimanje	297
9.2.1.4. Oporezivanje dohodaka koje ostvaruju sportaši nerezidenti – drugi dohodak.....	297
9.2.1.5. Primjena ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja	298
9.2.1.6. Oporezivanje primitaka drugih osoba u sustavu sporta	299
9.2.1.7. Oslobođenje od plaćanja doprinosa za sportske suce i delegate	299
9.2.1.8. Neoporezivi primici sportaša	299
9.2.1.8.1. Nagrade	300
9.2.1.8.2. Sportske stipendije.....	301
9.2.1.8.3. Stipendije za školovanje.....	302
9.2.1.8.4. Naknade sportašima amaterima	302
9.2.1.8.5. Neoporezive naknade sportašima.....	303
9.2.2. Oporezivanje porezom na dobit.....	303
9.2.3. Oporezivanje porezom na dodanu vrijednost.....	305
9.2.3.1. Oslobođenja u sustavu PDV-a za obavljanje sportske djelatnosti	305
9.2.4. Transferi sportaša (naknade za prelazak igrača)	307
9.2.5. Donacije i sponzorstva kao porezni poticaji u sustavu sporta	310
9.2.5.1. Porezne olakšice obveznika poreza na dohodak i dobit za dana darovanja	311
9.2.5.2. Korištene porezne olakšice za dane donacije u sustavu poreza na dohodak i dobit u razdoblju 2005. – 2011.	312
9.2.5.3. Prihodi od donacija iz financijskih izvješća sportskih udruga	316
9.2.5.4. Prihodi od donacija i PDV-a.....	320

9.2.6. <i>Neplaćene obveze javnih davanja i ostalih davanja osoba u sustavu sporta prema rješenjima PU i drugih nadležnih tijela</i>	321
10. IMOVINA I OBVEZE PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA	327
10.1. FINANCIJSKA IZVJEŠĆA NO-OVA.....	327
10.1.1. <i>Veličina i struktura prihoda i rashoda NO-ova u sustavu sporta</i>	329
10.1.2. <i>Imovina, obveze i kapital NO-ova u sustavu sporta</i>	333
10.1.3. <i>Viškovi i manjkovi prihoda</i>	336
10.2. GRAD ZAGREB – IMOVINA I OBVEZE PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA.....	337
10.2.1. <i>Veličina i struktura prihoda i rashoda NO-ova u Gradu Zagrebu</i>	339
10.2.2. <i>Imovina, obveze i kapital NO-ova u Gradu Zagrebu</i>	342
10.2.3. <i>Viškovi i manjkovi prihoda</i>	345
10.3. UPRAVLJANJE SPORTSKIM GRAĐEVINAMA U GRADU ZAGREBU	345
11. ZAKLJUČCI I PREPORUKE	349
12. LITERATURA	379

POPIS KORIŠTENIH KRATICA

AIOWF	Association of International Olympic Winter Sports Federations
ANOC	Association des Comités Nationaux Olympiques
AOP	oznaka iz automatske obrade podataka FINA-e
APK	Anketa o potrošnji kućanstva
ARISF	Association of the IOC Recognised International Sports Federations
ASKÖ	Arbeitsgemeinschaft für Sport und Körperkultur Österreichs
ASOIF	Association of Summer Olympic International Federations
ASVÖ	Allgemeiner Sportverband Österreich
BDP	bruto domaći proizvod
BIL-NPF	obrazac Bilanca neprofitnih organizacija
BSO	Österreichische Bundes-Sportorganisation
CFI	Court of First Instance
COFOG	Classification of the Functions of Government
COICOP	Classification of Individual Consumption according to Purpose
CZK	Czech koruna (češka valuta)
d.d.	dioničko društvo
DHB	Deutscher Handballbund
DOSB	Der Deutsche Olympische Sportbund
DZS	Državni zavod za statistiku
EASE	European Association of Sport Employers
ECC	European Coaching Council
ECJ	Court of Justice of the European Union
ECVET	European Credit System for Vocational Education and Training
EEA	European Economic Area
EFPM	The European Fair Play movement
EK	Europska komisija
ENGSO	European Non-Governmental Sports Organisation
ENSSEE	European Network of Sport Science, Education & Employment
EOC	The European Olympic Committees
EOO	Europski olimpijski odbor
EOSE	European Observatoire of Sport and Employment
EPAS	Enlarged Partial Agreement on Sport
epkm	euri prilagođeni paritetu kupovne moći
EQF	European Qualifications Framework
EU	Europska unija

EUPEA	European Physical Education Assosiation
EUR	euro
EUROSTAT	Statistical Office Of The European Communities
EZ	Europska zajednica
FI	financijsko izvješće
FIBA	Fédération Internationale de Basketball
FIFA	Fédération Internationale de Football Association
FIGC	Federazione Italiana Giuoco Calcio
FIHO	Fundacija za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij
FINA	Fédération Internationale de Natation
FINA	Financijska agencija
FIS	Fédération Internationale de Ski
FRBSB	Fédération royale belge des sociétés de basket-ball
FSO	Fundacija za sport
FTE	full-time equivalent
GAISF	General Association of International Sports Federations
HNK	hrvatski nogometni klub
HNL	Hrvatska nogometna liga
HOC	Hrvatski olimpijski centar
HOK	Hrvatski odbojkaški klub
HOO	Hrvatski olimpijski odbor
HPO	Hrvatski paraolimpijski odbor
HRS	Hrvatski ronilački savez
HRT	Hrvatska radiotelevizija
HSSR	Hrvatski savez za sportsku rekreaciju
HŠSG	Hrvatski športski savez gluhih
HUF	Hungarian Forint
HZMO	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZO	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje
IBFD	The International Bureau of Fiscal Documentation
IJF	Institut za javne financije
INA	Industrija nafte
IOC	International Olympic Committee,
ISCA	International Sport and Culture Association
JLPS	jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave
JPS	javne potrebe u sportu
MFİN	Ministarstvo financija

MOO	Međunarodni olimpijski odbor
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
MVPEI	Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija
MZOS	Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
NK	nogometni klub
NKD	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NN	Narodne novine
NO	neprofitna organizacija
NOO	nacionalni olimpijski odbor
NSŠS	nacionalni savez športskih saveza
NSŽSD	Nogometni savez županije Splitsko-dalmatinske
OCD	organizacije civilnog društva
OCS – ASF	Olympic Committee of Slovenia – Association of Sport Federations
OI	Olimpijske igre
OŠ	osnovna škola
PBZ	Privredna banka Zagreb
PDV	porez na dodanu vrijednost
PR-RAS-NPF	obrazac Prihodi i rashodi neprofitnih organizacija
RH	Republika Hrvatska
RNK	radnički nogometni klub
RNO	registar neprofitnih organizacija
RRiF	Računovodstvo, revizija i financije
RSD	registar sportskih djelatnosti
s.d.d.	sportsko dioničko društvo
SAD	Sjedinjene Američke Države
SPH	Sindikatski savez policije Hrvatske
SSS	srednja stručna sprema
UEFA	Union of European Football Associations
TD	trgovačko društvo
VAT	Value added tax
VSS	visoka stručna sprema
VŠS	viša stručna sprema
ZOI	Zimske olimpijske igre
ZPDOH	Zakon o porezu na dohodak
ZPDV	Zakon o porezu na dodanu vrijednost

1. UVOD

Financiranje sporta ima veliku nacionalnu važnost jer uvjetuje kvalitetu, masovnost, atraktivnost i raznovrsnost programa, dostupnost sportske infrastrukture, obrazovanje stručnog kadra i, naravno, utječe na rezultate sportaša kao najboljih hrvatskih ambasadora, što se potvrdilo i na upravno završenim Olimpijskim igrama u Londonu.

Projekt *Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u Europskoj uniji* izrađen je za potrebe Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske. Izradu projekta iniciralo je Nacionalno vijeće za sport, najviše savjetodavno tijelo koje se brine za razvoj i kvalitetu sporta u Republici Hrvatskoj. U lipnju 2011. godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta objavilo je poziv na javno nadmetanje za izradu projektne studije *Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj*, na temelju kojega je Institut za javne financije krajem 2011. odabran za nositelja izrade, što je Nacionalno vijeće za sport podržalo u veljači 2012., uz napomenu kako je nužno nastaviti izradu strateških podloga odnosno projektnih studija kao temelja za donošenje Strategije razvoja sporta i Nacionalnog programa sporta radi promišljenoga i održivog razvoja sustava sporta u Republici Hrvatskoj. Ugovor o izradi projektne studije između Instituta i MZOS-a potpisan je u travnju 2012.

Zbog vrlo široko definiranog sadržaja istraživanje se nije usmjerilo isključivo na područje financiranja nego i na druga područja iz sustava sporta (na ustroj, normativno uređenje, kadrove u sportu, korisnike sportskih usluga, oporezivanje) koja bitno utječu na sustav ustroja i financiranja sporta i određuju ga. Tijekom priprema, a kasnije i tijekom rada, uočeno je da treba dati, gdje god je moguće, i što detaljniji prikaz stanja i trendova u zemljama EU, čijom članicom uskoro postaje i RH. Nastojanja za što sveobuhvatnijim prikazom europskog sustava sporta rezultirala su i preimenovanjem projekta u *Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u Europskoj uniji*. Većina, ako ne i sva poglavlja, pokušavaju odgovoriti na pitanja o sustavu financiranja sporta u Hrvatskoj usporedbom podataka te normativnoga i institucionalnog okvira s onima u članicama EU. Nalazi su različiti, ovisno o dostupnosti podataka. Jedan od najvećih problema, uočen gotovo u svim područjima kojima smo se bavili, jest nedostatak pouzdanih i usporedivih statističkih podataka, što upućuje na nužnost sustavnog prikupljanja kvalitativnih i kvantitativnih pokazatelja koji će omogućiti pouzdane usporedbe među zemljama. U *Bijeloj knjizi o sportu* jedna od mjera koju Europska komisija (EK) treba provesti u bliskoj suradnji s državama članicama jest razviti europsku statističku metodu za mjerenje gospodarskog utjecaja sporta koja može biti polazište za nacionalne statističke izračune za sport.

Svaki od prikazanih europskih sustava financiranja sporta, odabranih prema sugestijama Nacionalnog vijeća za sport, važan je za usporedbu s hrvatskim sustavom financiranja sporta. Pojedini sustavi potječu iz različitih povijesnih, društvenih, gospodarskih i političkih okolnosti. Njemački i austrijski pravni sustavi osnova su cjelokupnoga hrvatskog pravnog sustava, pa su važna polazišna točka i za područje financiranja sporta. Bivše socijalističke države pola su stoljeća imale zajednička obilježja s Hrvatskom, pa je zanimljivo promatrati u kojem su se smjeru nastavile razvijati u novim tržišnim gospodarskim uvjetima, dok skandinavske zemlje mogu biti uzor kao dobro organizirani sustavi kakvima valja težiti ne samo na području financiranja sporta već i na ostalim gospodarskim područjima. Sve opisane sustave nije moguće komparirati jednostavnom usporedbom pojedinih elemenata jer iza svakoga od tih elemenata stoji niz čimbenika koji te sustave čini jedinstvenima i neprenosivima u neke druge društvene i gospodarske uvjete. Primjena svakoga pojedinog primjera dobre prakse iz komparativnog prikaza europskih država zahtijevala bi pomnu analizu učinaka, troškova i koristi implementacije u hrvatski pravni sustav.

Složenost i širina teme zahtijevala je angažiranje stručnjaka različitih profila, odnosno onih koji iz sustava sporta i onih koji to nisu. Tako su na projektu, osim djelatnika Instituta za javne financije, radili i stručnjaci iz Ureda za udruge Vlade RH, iz gospodarstva, iz Centra za razvoj javnog i neprofitnog sektora te s Kineziološkog fakulteta u Zagrebu.

Kako bi analiza bila recentna, na samom je početku dogovoreno da će podaci obuhvatiti razdoblje od 2008. do 2011. godine, a ondje gdje je moguće, i druge godine. Autori su se u prikupljanju i obradi podataka koristili različitim izvorima i metodologijama. Prije svega, koristili su se podacima Ministarstva financija (MFIN-a), podacima iz financijskih izvješća neprofitnih organizacija iz sustava sporta pribavljenih od FINA-e i MFIN-a. U dijelu o oporezivanju korišteni su i podaci iz statističke baze Porezne uprave. Dragocjeni su bili i podaci iz baze podataka što ih prikuplja Ured za udruge Vlade RH, koji su temeljito obrađeni i oblikovani samo za potrebe ovog projekta. Ponegdje su korišteni i podaci Državnog zavoda za statistiku. U projektu su na vrlo jasan način istaknuti nedostaci pojedinih analiza s obzirom na metodološka ograničenja, kao i na potrebu provođenja dodatnih istraživanja za pojedine segmente ovog projekta. No treba istaknuti i to da su za potrebe projekta provedena posebna istraživanja radi prikupljanja podataka o financiranju sporta iz proračuna županija, gradova i općina. U tu svrhu jedinicama lokalne i područne samouprave poslan je upitnik kako bi se ispitala struktura financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj. Osim podataka o tekućim proračunskim donacijama za javne potrebe u sportu (sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama) te o kapitalnim ulaganjima u infrastrukturu, traženi su i podaci o broju i vrijednosti sportskih objekata u vlasništvu pojedine jedinice, o broju

zaposlenih na području sporta čije se plaće osiguravaju iz proračuna JLPS-a te o raspodjeli sredstava prema aktivnostima i sportovima u razdoblju 2008. – 2011. Unatoč nedostatku suradnje i interesa u pojedinim JLPS-ovima, zahvaljujući velikom trudu autora iz IJF-a, na upitnik je odgovorilo 12 od 20 županija (60%), 91 od 126 gradova (72,2%), Grad Zagreb i 246 od 429 općina (57,3%). Također, putem posebnog upitnika upućenoga uredima državne uprave u županijama i Gradu Zagrebu provedeno je istraživanje o broju pravnih i fizičkih osoba upisanih u Registar sportskih djelatnosti i o funkcionalnosti samog Registra, pri čemu je zaključeno da još i danas, u eri informatizacije, postoje veliki problemi nesređene dokumentacije i nedefinirane metodologije prikupljanja i praćenja traženih parametara.

Različiti izvori rezultirali su određenim metodološkim ograničenjima u smislu usporedivosti, ali su ipak postigli svoju svrhu i omogućili dobivanje korisnih spoznaja i zaključaka.

Jedna od otežavajućih okolnosti u provođenju istraživanja bio je i vrlo kratak rok za izradu ovako složenoga i zahtjevnog zadatka. Faza prikupljanja podataka, često zbog nepotrebnog administriranja, oduzela nam je znatan dio vremena predviđenoga za obradu i analizu podataka.

Osnovna ideja istraživanja bila je odgovoriti na pitanje kolikim financijskim sredstvima raspolaže sustav sporta u RH, iz kojih izvora dolazi glavnina sredstava te kako se njima raspolaže, odnosno za koje se namjene i prema kojim kriterijima prikupljena sredstva troše. Je li sustav transparentan i normativno dobro ustrojen i, što je važnije, provode li se zakonski propisane odredbe u praksi? Svi nalazi istraživanja sažeti su u poglavlju *Zaključci i preporuke*, u kojima se po pojedinim poglavljima navode konkretna pitanja i problemi, kao i prijedlozi i preporuke na koji bi se način problemi trebali i/ili mogli rješavati.

Zaključno napominjemo da realizacija svih navedenih preporuka pretpostavlja uključivanje i drugih tijela državne uprave, osim MZOS-a, koje u tome ima vodeću i koordinirajuću ulogu. U realizaciju trebaju biti uključeni Ministarstvo uprave, MFIN, uključujući i PU, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, kao i druga tijela državne uprave, te JLPS-ovi i, naravno, cjelokupni sustav sporta u RH, predvođen HOO-om, Hrvatskim paraolimpijskim odborom i Hrvatskim sportskim savezom gluhih.

Osim spomenutih tijela državne uprave koja bi se trebala brinuti o različitim segmentima sporta, iznimno je važna kvalitetna suradnja i komunikacija svih vladinih i nevladinih sudionika u sportu na vertikalnoj i horizontalnoj razini.

Očekujemo da će podaci i analize prikazani u ovom projektu poslužiti kao podloga za unapređenje zakonske regulative u sportu, izradu *Nacionalnog programa sporta* i drugih strateških dokumenata u sportu te potaknuti buduće projekte u sportu koje planira Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta i Nacionalno vijeće za sport. Također smatramo da je napravljen dobar temelj za daljnja istraživanja koja bi trebala dograđivati i, što je još važnije, u budućnosti pratiti provođenje svih onih mjera i zadataka koji bi trebali pridonijeli transparentnijemu i učinkovitijem sustavu organiziranja i financiranja sporta u RH.

Na kraju zahvaljujemo MZOS-u i Nacionalnom vijeću za sport na povjerenju iskazanom Institutu za javne financije u vezi s izradom projekta o financiranju sporta. Zahvaljujemo HOO-u koji nam je ustupio podatke vezane za svoj rad i djelovanje. Zahvaljujemo i svim autorima i recenzentima koji su predanim i odgovornim pristupom i suradnjom pridonijeli da uz navedene okolnosti i ograničenja napravimo složen, sveobuhvatan i, nadamo se, koristan posao.

Danijela Kuliš i Vesna Lendić Kasalo
voditeljice istraživanja

U Zagrebu 1. rujna 2012.

2. SAŽETAK

Financiranje sporta od velike je nacionalne važnosti jer uvjetuje kvalitetu, masovnost, atraktivnost i raznovrsnost programa, dostupnost sportske infrastrukture, obrazovanje stručnog kadra i, naravno, utječe na rezultate sportaša kao najboljih hrvatskih ambasadora, što se potvrdilo i na upravo završenim Olimpijskim igrama održanima u Londonu.

S obzirom na to da u Hrvatskoj do sada nije provedena nijedna projektna sveobuhvatna studija o financiranju sporta, ovaj projekt u 11 poglavlja, uključujući zaključke i preporuke, donosi analizu podataka o sustavu financijskog izvještavanja, mogućnostima financijskog upravljanja, načinima i izvorima financiranja sporta, porezima u sustavu sporta i mnogobrojnim drugim važnim parametrima u djelatnosti sporta. Posebno su temeljito obrađena poglavlja o upravljanju sportom i sustav financiranja, u sklopu kojega je na jednome mjestu analiziran i predstavljen normativni okvir unutar kojega su istaknuti mnogi nedostaci i nedorečenosti, potom programi javnih potreba u sportu na državnoj i lokalnoj razini, s otvorenim pitanjima nadležnosti i praćenja, s evidencijama i dr. Autori su se u prikupljanju podataka koristili različitim izvorima i metodologijama te na vrlo jasan način ističu nedostatke pojedinih analiza s obzirom na metodološka ograničenja i na potrebu provođenja istraživanja za pojedine segmente ovog projekta. Za potrebe projekta provedena su posebna istraživanja radi prikupljanja podataka o financiranju sporta iz proračuna županija, gradova i općina te je provedeno istraživanje o broju pravnih i fizičkih osoba upisanih u Registar sportskih djelatnosti i o funkcionalnosti samog Registra. Pritom je zaključeno da još uvijek, unatoč informatizaciji, postoje veliki problemi nesređene dokumentacije i nedefinirane metodologije prikupljanja i praćenja traženih parametara.

ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM NA MEĐUNARODNOJ RAZINI

Ustroj sporta određuje i način upravljanja u sportu, pri čemu je i ustroj i upravljanje sportom nužno povezano sa sustavom financiranja sporta. Ustroj sporta podrazumijeva brojne organizacijske oblike kao što su federacije, nacionalne asocijacije, lige, klubovi te lokalna sportska tijela čiji su temeljni ciljevi i zadaće promicanje i razvoj sporta u društvu. Prema zadacima zbog kojih su osnovane, općenito ih možemo podijeliti na sportska upravljačka tijela, odnosno na ona koja upravljaju sportom na najvišoj razini i čiji je zadatak normativno uređenje i praćenje sustava sporta usmjereno na razvoj sporta na svim razinama, odnosno koja su dijelom sustava upravljanja sportom na međunarodnoj razini. Drugu grupu čine organizacije čija je zadaća razvoj i ustroj natjecateljskog sustava na razini profesionalnog

sporta, a treća grupa obuhvaća organizacije osnovane radi promicanja rekreacijskoga i natjecateljskog sustava na lokalnim razinama.

Vrhovna tijela organiziranja i upravljanja sportom na svjetskoj razini jesu međunarodne sportske federacije za svaki sport zasebno. Organizacija i upravljanje sportom na svjetskoj razini nisu jednoznačno određena, tj. ne postoji jedinstveni model i više je različitih pristupa. Ustroj sporta u zemljama EU na nacionalnim se razinama razlikuje od zemlje do zemlje iako je u svim zemljama sport ustrojen prema tzv. piramidalnome modelu koji je zajednički i svjetskome i europskom ustroju. Piramidalna struktura organizacije odražava sustav u kojemu se subjekti na području jednog sporta udružuju u regionalne, zatim u nacionalne te, na kraju, u europske i međunarodne (svjetske) federacije. Temelj su tih piramida sportski klubovi koji svima omogućuju uključivanje u sport, čime se i promiče ideja *sporta za sve*.

Organizacija i upravljanje sportom tradicionalno se temelje na statutima i pravilima europskih i svjetskih federacija pojedinoga sporta, odnosno na *Olimpijskoj povelji* Međunarodnoga olimpijskoga odbora. Pitanja organizacije i upravljanja sportom u Europi bila su tijekom gotovo cijelog 20. stoljeća prepuštena nevladinim i neprofitnim organizacijama te je sportskim organizacijama dopušteno da se razvijaju kao tijela u potpunosti neovisna o tijelima javne vlasti.

Tijekom 1970-ih godina Vijeće Europe postala je prva europska međuvladina organizacija koja je pokazala stvarno zanimanje za područje sporta. Ono je 1976. usvojilo Europsku povelju *Sport za sve (European Sport for All Charter)*, koju je 1992. godine zamijenila *Europska povelja o sportu (European Sport Charter)*. Ti su se dokumenti dominantno odnosili na pitanja kao što su pravo na bavljenje sportom, doping i nasilje na sportskim borilištima.

Nastojanje za priznanjem šire uloge sporta iskazano je 1997. Ugovorom iz Amsterdama, koji je sadržavao *Deklaraciju o sportu*. *Deklaracija* naglašava socijalnu važnost sporta i njegovu ulogu ishodišta identiteta i zbližavanja ljudi te poziva i na širu suradnju među institucijama Zajednice i sportskog pokreta. Ugovor iz Nice (2001.) također je sadržavao *Deklaraciju o specifičnim karakteristikama sporta*, koja naglašava važne socijalne, obrazovne i kulturne funkcije sporta.

Područje sporta unutar EU tek je nakon donošenja Lisabonskog ugovora (2007.) formalno uvršteno u zakonodavni sustav EU, no osim opće nadležnosti EU za taj sektor, ne postoji detaljna razrada u sekundarnom zakonodavstvu.

Za pitanja primjene i koordinacije europske politike na području sporta unutar EU nadležan je Odjel za sport (The Sport Unit) kao dio Opće uprave za obrazovanje i kulturu (Directorate-General for Education and Culture) EK. Europska je komisija 2007. godine izradila i usvojila *Bijelu knjigu o sportu (White Paper on Sport)* – najopsežniji i najcjelovitiji dokument o sportu, čiji je cilj definirati ulogu sporta u EU priznajući njegovu važnost za društveni i gospodarski razvoj. U dokumentu se navodi kako sportske organizacije trebaju imati autonomiju te se priznaje specifična uloga sporta, ali unutar europskih zakona o tržišnom natjecanju. U *Bijeloj knjizi* predlaže se provedba akcijskog plana *Pierre de Coubertin*, u kojemu se ističu društveni i gospodarski aspekti sporta poput javnog zdravstva, obrazovanja, socijalne uključenosti i financiranja sporta. Osim *Bijele knjige o sportu*, tijekom godina u EU su doneseni brojni analitički i strateški dokumenti za različita područja djelovanja u sportu.

S obzirom na važnost volontiranja za funkcioniranje sustava sporta u EU, bitno je spomenuti Zaključke Vijeća EU (2011.) o ulozi volonterskih aktivnosti u sportu za promoviranje aktivnoga građanstva, donesenih na temelju prethodnih dokumenata koji se odnose na volontiranje u sportu, socijalno uključivanje te europsku dimenziju u sportu. Slijedom toga, smatramo kako bi se ubuduće pitanju volontiranja u sportu u Hrvatskoj kao budućoj članici EU trebalo pridati više pozornosti, posebice ustrojavanjem sustava praćenja volonterskog rada u sportu i vrednovanjem takvog rada, što bi, među ostalim, pridonijelo i smanjenju sive ekonomije na tom području.

Jačanje uloge i značenja sporta u svim područjima gospodarskih i negospodarskih aktivnosti na području EU nametnulo je i pitanja pravne naravi. Raspravu o europskome sportskom pravu, njegovim pojavnim oblicima i prirodi na europskom je planu otvorio Europski sud pravde (European Court of Justice – ECJ) sredinom 1970-ih godina. Složeni odnosi između sporta i pravne etike, sporta i korporativnih struktura, sporta i invalidnosti, sporta i rasnog pitanja, sporta i spola, sporta i poreza te niz međunarodnih pitanja u sportskom pravu sadržani su u stajalištima i presudama ECJ.

ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM U RH

Djelatnost i područje sporta u Hrvatskoj, slično kao i u drugim europskim zemljama, obuhvaća nekoliko različitih segmenata, i to tjelesnu i zdravstvenu kulturu, natjecateljski sport, sportsku rekreaciju te kineziterapiju i sport osoba s invaliditetom. Temeljnu ustrojbenu jedinicu hrvatskog sporta čini sportski klub. Klubovi udruženi u lokalne i/ili nacionalne strukovne sportske saveze, kao i u lokalne sportske zajednice, grade piramidu sustava sporta utemeljenu na slobodi udruživanja (udruga građana – nevladin sektor). Na vrhu

piramide nalazi se Hrvatski olimpijski odbor (HOO), najviše nacionalno i nevladino sportsko tijelo koje djeluje kao nacionalni olimpijski odbor, savez nacionalnih sportskih saveza te savez županijskih sportskih zajednica u koji se udružuju nacionalni sportski savezi, zajednice sportskih udruga i saveza županija te Grada Zagreba, kao i druge organizacije i udruženja čija je djelatnost usmjerena na promicanje sporta. Piramidu javne (državne) potpore sustavu sporta čine uredi državne uprave u županijama i Gradu Zagrebu te njihovi upravni odjeli nadležni za sport, kao i mjerodavni uredi/odjeli uprave za pitanja sporta u jedinicama lokalne i područne samouprave (općinama, gradovima i županijama), Uprava za sport u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta RH te Nacionalno vijeće za sport kao najviše savjetodavno sportsko tijelo koje imenuje Sabor RH. Navedena nevladina i vladina tijela čine sustav sporta u Republici Hrvatskoj i zajednički su odgovorna za osiguranje uvjeta za njegov daljnji održivi razvoj.

Temeljni normativni okvir organiziranja i djelovanja sustava sporta u Republici Hrvatskoj čine **Zakon o udrugama**, kojim se uređuju opća pitanja osnivanja, ustroja, pravnog položaja, registracije i prestanka rada sportskih udruga i svih njihovih oblika udruživanja kao udruga građana, te **Zakon o sportu** i **Zakon o sportskoj inspekciji**, kojima su uređena ostala pitanja sustava sporta i sportske djelatnosti, stručni poslovi u sportu, sportska natjecanja, financiranje sporta, dodjela državnih nagrada u sportu, nadzor i ostala pitanja važna za sport.

SUSTAV SPORTA U KLASIFIKACIJAMA U RH

S obzirom na to da su prema pravno ustrojbenom obliku pravne osobe u sustavu sporta najčešće udruge i da su upisane u Registar udruga, u Registar sportskih djelatnosti te da se sve, osim trgovačkih društava, upisuju i u Registar neprofitnih organizacija, u ovom je projektu posebna pozornost pridana pravnim osobama u sportu u ta tri registra, kao i razvrstavanju sporta prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti, te su istaknuta ograničenja i problemi u vođenju spomenutih registara koja se odnose i na djelotvornost cijelog sustava sporta. **Nacionalna klasifikacija djelatnosti** (NKD 2007) razvrstava subjekte u sportu u jednom odjeljku (*93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*) s dvije glavne skupine i šest razreda sportskih djelatnosti. Prema NKD-u, najbrojniji su sportski subjekti sportski klubovi koji se kao sportske udruge, prema postupku propisanome Zakonom o udrugama, u nadležnim uredima državne uprave u županijama odnosno u Gradskom uredu za opću upravu Grada Zagreba upisuju u **Registar udruga**, čime stječu pravnu osobnost. U Registru udruga dana 17. lipnja 2012. bilo je upisano ukupno 15.961 sportska udruga, uključujući sportske saveze pojedinih sportova na lokalnim i nacionalnoj razini te sportske

zajednice u jedinicama lokalne i područne samouprave (JLPS-ovima), što čini trećinu svih udruga (34,4%) upisanih u Registar. Iako sve udruge, sukladno svojim statutima, imaju obvezu održavati godišnje i izborne skupštine i zapisnike s tih sjednica dostavljati nadležnome registracijskom tijelu te prijavljivati sve navedene promjene, ne postoji pouzdan način da se u Registru udruga utvrdi koje su udruge, uključivši i sportske, zaista aktivne te obavljaju li djelatnost utvrđenu statutom. Za potrebe ovog projekta napravljen je detaljan pregled sportskih udruga u Registru udruga u smislu njihova broja prema sportovima i županijama u kojima su registrirane, a napravljena je i usporedba s brojem sportskih klubova koji sudjeluju u sustavu natjecanja što ga prati HOO. Pretraživanje Registra udruga pokazuje veliku šarolikost u registraciji sportskih udruga i jasno je da će biti nužno napraviti novu klasifikaciju sportskih udruga odnosno sportskih djelatnosti te razvrstati aktivne od neaktivnih ili onih koje su potpuno prestale djelovati i koje treba brisati iz Registra. Neka buduća klasifikacija udruga u Registru udruga trebala bi uzeti u obzir Nomenklaturu sportova i sportskih grana HOO-a i Nomenklaturu sportova Hrvatskoga paraolimpijskog odbora.

Posebna pozornost u ovom projektu pridana je **Registru sportskih djelatnosti**. No valja napomenuti da je u Pravilniku o Registru sportskih djelatnosti propisano da se Registar vodi u elektroničkom obliku, ali nije propisan njegov obvezni sadržaj, da je javan i da svatko, bez dokazivanja pravnog interesa, ima pravo uvida u podatke upisane u Registar, kao i to da, osim što neki uredi državne uprave na svojim mrežnim stranicama javno objavljuju podatke iz Registra, ne postoji obveza vođenja i ne vodi se jedinstveni Registar sportskih djelatnosti koji je javno dostupan u elektroničkom obliku. Za potrebe ovog projekta od svih smo ureda državne uprave i od Ureda za opću upravu Grada Zagreba zatražili zbirne podatke o broju fizičkih i pravnih osoba upisanih u registre, koji se u uredima državne uprave vode od kraja 2006. godine. Na temelju obrade podataka dobivenih iz svih ureda državne uprave utvrdili smo da je u Registru sportskih djelatnosti upisan ukupno 5.081 sportski subjekt: 4.049 sportskih udruga, 4 sportska dionička društva, 31 trgovačko društvo osnovano za obavljanje određenih sportskih djelatnosti, 2 ustanove osnovane za obavljanje određene sportske djelatnosti te 995 fizičkih osoba koje samostalno obavljaju određenu sportsku djelatnost. Analiza upitnika o funkcionalnosti i provedbi Pravilnika o Registru sportskih djelatnosti pokazala je da postoje vrlo veliki nedostaci i nedorečenosti u Pravilniku, kao i to da je Zakonom o sportu potrebno definirati obvezu upisa u Registar i sankcije za prekršitelje, a Zakonom o sportskoj inspekciji uvesti učinkovitu kontrolu ispunjavanja uvjeta za obavljanje sportskih djelatnosti.

Sve sportske udruge i njihovi savezi, kao i ustanove na području sporta, sukladno Uredbi o računovodstvu neprofitnih organizacija, dužne su se upisati u **Registar neprofitnih**

organizacija (RNO), koji ustrojava i vodi MFIN. Ovisno o svojim prihodima, odnosno imovini, neprofitne organizacije, pa tako i sportske udruge upisane u RNO, dužne su sastavljati i podnositi financijska izvješća (FI) o svom poslovanju, ali ne postoji izravna sankcija za neprofitne organizacije koje se ne upišu u RNO, kao ni za one koje su upisane i dužne su sastavljati i podnositi financijska izvješća a to ne čine.

Kada se broj od 4.049 sportskih udruga upisanih u Registre sportskih djelatnosti usporedi s brojem sportskih udruga upisanih u Registar udruga (15.961), s brojem od 5.736 sportskih udruga upisanih u Registar NO (pod 93.12. *Djelatnost sportskih klubova* upisano je 4.855 subjekata, a pod 93.19. *Ostale sportske djelatnosti* upisan je 881 subjekt), kao i s brojem od 6.627 sportskih klubova u sustavu natjecanja koje prati HOO (čemu treba pribrojiti i sportske klubove osoba s invaliditetom koji su u sustavu natjecanja Hrvatskoga paraolimpijskog odbora te studentske sportske klubove koji su u sustavu natjecanja Hrvatskoga akademskog sportskog saveza), **može se zaključiti da među svim navedenim registrima postoji neujednačenost i međusobna nepovezanost, što je izazov za uređenje sportskih djelatnosti u organizacijskome i financijskom smislu.**

NORMATIVNI OKVIR ORGANIZIRANJA I FINANCIRANJA SPORTA

Osim Zakona o udrugama, Zakona o sportu i propisa kojima se uređuju spomenute klasifikacije i registri, normativni okvir organiziranja i financiranja sporta čine i propisi doneseni na temelju Zakona o sportu, ali i niz drugih propisa kojima se na izravan ili neizravan način uređuje financiranje sporta. U ovom smo se projektu osvrnuli i na druge relevantne propise, uglavnom podzakonske akte donesene na temelju Zakona o sportu, ali i na propise kojima se regulira obavljanje određene sportske djelatnosti, a u nadležnosti su drugih tijela državne uprave te utječu na financiranje i prihod od tih sportskih djelatnosti odnosno skupina sportova. Posebno su obrađene i odredbe Zakona o igrama na sreću i Uredbe o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću, koju Vlada RH svake godine donosi na temelju tog zakona i u skladu s kojom se realizira glavnina sredstava za javne potrebe u sportu na državnoj razini.

Iako je u Zakonu o sportu propisano što **su javne potrebe u sportu na državnoj, a što javne potrebe u sportu na lokalnoj razini**, u praksi su još uvijek ostala otvorena pitanja nekih nadležnosti između središnje države i lokalnih jedinica, odnosno između krovnih sportskih udruga i lokalnih sportskih zajednica. Ti su problemi trebali biti riješeni *Nacionalnim programom sporta* koji je, među ostalim, trebao utvrditi obveze državnih tijela i tijela JLPS-ova, HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora, Hrvatskoga sportskog saveza gluhih,

nacionalnih sportskih saveza i sportskih zajednica. No od donošenja Zakona o sportu (lipanj 2006.) **do danas Nacionalni program sporta nije donesen.**

Sukladno Zakonu o udrugama i na temelju Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, JLPS-ovi udrugama (pa tako i sportskima) dodjeljuju sredstva iz lokalnih proračuna za projekte ili programe koji su od osobitog interesa za opće dobro na njihovu području, ako se ti projekti ili programi već ne financiraju iz državnog proračuna i prema posebnim propisima. To znači da se sportske udruge za svoje projekte ili programe koji nisu financirani na temelju programa javnih potreba u sportu mogu s ostalim udrugama natjecati za sredstva iz proračuna JLPS-ova.

Nezaobilazan segment normativnog dijela, ali i financiranja sporta, jesu i porezni propisi, propisi o plaćanjima doprinosa, računovodstveni propisi, propisi koji reguliraju pitanja iz radnih odnosa, propisi o igrama na sreću, proračunski propisi i propisi o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi. Tu su i brojni pravilnici, uredbe, upute i napuci koji detaljnije razrađuju i objašnjavaju odredbe spomenutih zakona, a koji čine **širi normativni okvir u kojemu djeluje i sustav sporta.**

U razmatranju normativnog okvira ovaj se projekt nije bavio propisima koji neposredno ne uređuju pitanje funkcioniranja ili financiranja sustava sporta iako su sa sportom povezani, kao što je, primjerice, Zakon o sprječavanju nereda na sportskim natjecanjima.

KADROVI U SPORTU – OSNOVNI EKONOMSKI POKAZATELJI

Jedno od važnijih područja u analizi sustava financiranja sporta u Republici Hrvatskoj jest i analiza zaposlenih na području sporta, odnosno sportsko tržište rada.

U sustavu sporta potrebno je razlikovati **četiri osnovne skupine kadrova**, a to su sportaši, stručni kadrovi, upravljačko-organizacijski kadrovi i prateći kadrovi, koji mogu biti angažirani profesionalno ili honorarno, na temelju ugovora o pružanju određenih usluga i obavljati poslove volonterski. Njima je moguće pribrojiti i mnoge druge vrste kadrova koji su povezani s te četiri skupine i indirektno su vezani za sustav sporta. Osnovni su kadrovi u sportu **stručni kadrovi** (treneri, sportski instruktori, voditelji animatori i sl.), a djeluju u cijeloj vertikali sporta, od rekreativnoga do vrhunskoga natjecateljskog sporta, i obuhvaćaju najveći broj osoba u strukturi sportskog tržišta rada.

Analize europskog tržišta rada koje se odnose na sport pokazuju kako na razini EU ne postoji službeno statističko praćenje zaposlenih na području sporta te se primjenjuju različite

metodologije praćenja i definiranja radnih mjesta i zaposlenih na području sporta. Usprkos tome, nekoliko je pokazatelja koji mogu poslužiti kao orijentiri i sugerirati određene trendove i specifičnosti koje se odnose na promatrano područje.

- EU i njegove institucije, kao i niz nevladinih organizacija koje prate sportsko tržište rada, procjenjuju kako je to važno tržište koje zapošljava oko 1,2 mil. ljudi.
- Sportsko tržište rada pokazuje trendove osjetnog povećanja broja zaposlenih (povećanje od 57% zaposlenih od 1990. do 1998. u 12 promatranih zemalja EU).
- Broj zaposlenih u sportu znatno varira u različitim zemljama EU, a oko 1/3 ukupno zaposlenih u sportu u EU otpada na Ujedinjeno Kraljevstvo (UK).
- Postotak zaposlenih u sportu u zemljama EU u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji varira od 0,11% (u Poljskoj) do 0,94% (u UK).
- Republika Hrvatska pripada skupini zemalja s kvantitativno manjim brojem zaposlenih i skupini zemalja sa srednjim udjelom zaposlenih u sportu u usporedbi s ukupno aktivnom populacijom.
- Stručni kadrovi u sportu čine daleko najveći udio u strukturi zaposlenih u sportu u EU, čak oko 62%. Stručni poslovi i stručni kadrovi čine bazu europskoga sportskog tržišta rada.
- Znatno broje osoba u sportu u zemljama EU nije zaposlen s punim radnim vremenom. U nekim zemljama EU (u Latviji, Malti, Nizozemskoj, UK) broj zaposlenih s kraćim radnim vremenom od punoga premašuje broj zaposlenih s punim radnim vremenom.
- U većini zemalja broj osoba koje nisu zaposlene s punim radnim vremenom u sportu veći je od prosjeka na drugim područjima tržišta rada u tim zemljama.

Na temelju **osnovnih ekonomskih pokazatelja zaposlenosti i plaća kadrova u sustavu sporta RH**, moguće je zaključiti sljedeće.

- Pokazatelji kretanja ukupnog broja zaposlenih u sportu te postotka zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu i ukupno zaposlenima u pravnim osobama pokazuje kako je sustav sporta još uvijek relativno malo, ali stabilno i rastuće područje tržišta rada.
- Broj zaposlenih u sportu u četiri je godine (2008. – 2011.) porastao za 10,1%. Prosječna godišnja stopa rasta broja zaposlenih od 2008. do 2011. iznosila je oko 3,4%.
- U općem trendu pada ukupnog broja zaposlenih, kao i broja zaposlenih u pravnim osobama, od 2008. godine broj zaposlenih u sportu pokazuje trend rasta.
- Podaci o povećanju broja zaposlenih u sportu u RH u skladu su s trendom profesionalizacije i porasta broja zaposlenih u sportu u zemljama EU.
- Postotak zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u Republici Hrvatskoj 2011. godine iznosio je 0,36%. S obzirom na postojeće trendove smanjivanja

broja aktivnog stanovništva te na povećanje broja zaposlenih u sportu u RH moguće je očekivati daljnji porast postotka zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu.

- Ukupno se u razdoblju 2008. – 2011. godine broj udruga upisanih u Registar neprofitnih organizacija koje su predale financijska izvješća povećao za 672 udruge ili za 29%. U istom se razdoblju broj zaposlenih u sportskim udrugama iz Registra povećao za 357 zaposlenika ili za 14,7%.
- Najveći broj zaposlenih zabilježen je u razredu 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova*, koji je u 2011. godini imao 2.284 udruge u kojima je bilo zaposleno 1.637 osoba ili oko 0,72 zaposlene osobe po klubu upisanome u Registar koje su predale financijska izvješća.
- S oko 59% zaposlenih u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti*, odnosno oko 58,5% u cijelom odjeljku 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti* potpuno je jasno kako su sportski klubovi nositelji zapošljavanja u sportu.
- Prema podacima iz studije *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu* iz 2011. godine, na području stručnih kadrova stručne poslove u hrvatskom sportu obavlja oko 11.500 osoba. Stručne osobe angažirane za obavljanje stručnih poslova na temelju ugovora o radu, odnosno osobe zaposlene u sportskim klubovima ili sportskim savezima, bilo da je riječ o ugovorima na određeno ili na neodređeno vrijeme, čine 27,4% ukupnog broja osoba angažiranih za obavljanje stručnih poslova. Te se osobe smatraju trenerima profesionalcima. Većina angažiranih osoba ili čak 72,6% njih nisu profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u sportu. Zabrinjava činjenica da je najmanji udio stručnih osoba, samo 11,1% njih, zaposlen na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme.
- U sportskoj je praksi moguće susresti i još jedan oblik angažiranja stručnih kadrova i drugih osoba u sustavu sporta – osobe koje obavljaju određene poslove u sportu plaćaju se gotovinom koja se ne evidentira u poslovnim knjigama.
- Prosječna neto plaća u sportu u promatranom razdoblju (2008. – 2011.) kretala se od 5.128 do 5.749 kuna. U tom je razdoblju prosječna neto plaća u sportu povećana za 12,1%. U istom razdoblju prosječna neto plaća u RH kretala se od 5.161 do 5.441 kune i porasla je za 5,4%.
- Znatna kvantitativni skok prosječnih neto plaća u sportu dogodio se tijekom 2011. godine, kada je zabilježen porast od čak 8,2% te je prvi put prosječna neto plaća u sportu bila viša od prosječne neto plaće u Hrvatskoj, i to za 5,66%. U istom razdoblju (2010. – 2011.) došlo je i do porasta broja zaposlenih u sportu za 3,7%.

KORISNICI SPORTSKIH USLUGA

Korisnici ili krajnji potrošači sportskih usluga sudionici su sportskog tržišta, a na drugoj se strani pojavljuju ponuđači proizvoda i usluga. Sport obuhvaća područja i aktivnosti vezane za sportsku rekreaciju, natjecateljski sport, tjelesnu i zdravstvenu kulturu u školama te kineziterapiju i sport osoba s invaliditetom. Na sportskom tržištu kao ponuđači sportskih proizvoda i usluga pojavljuju se različiti subjekti, i to fizičke osobe (sportaši, treneri, osobe osposobljene za rad u sportu, osobe koje sudjeluju u organiziranju i vođenju sportskih natjecanja te menadžeri u sportu) i pravne osobe (udruge, trgovačka društva i ustanove) te školska sportska društva za provođenje izvannastavnih sportskih aktivnosti učenika.

No temeljni problem na koji smo naišli bila je nemogućnost preciznijeg kvantificiranja broja tih korisnika, odnosno tržišta sportskih proizvoda i usluga u Hrvatskoj. Naime, čak se i podaci o broju sportskih udruga razlikuju ovisno o različitim izvorima, pokazatelji o donatorima i sponzorima nisu sveobuhvatni, dok se broj gledatelja može samo procijeniti. Uređen je sustav evidentiranja kategoriziranih sportaša preko najvišega sportskog tijela (HOO-a), primarno zbog prava koja ti sportaši ostvaruju u obliku različitih naknada ili nagrada.

SUSTAV FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I MOGUĆNOSTI FINANCIJSKOG UPRAVLJANJA INSTITUCIJAMA U SPORTU

Primjena Zakona o fiskalnoj odgovornosti i Uredbe o sastavljanju i predaji izjave o fiskalnoj odgovornosti i izvještaja o primjeni fiskalnih pravila imaju velik posredan utjecaj na nadzor, ponajprije nad trošenjem sredstava za one neprofitne organizacije koje se dijelom financiraju iz državnog proračuna ili proračuna JLPS-ova.

Sustav financijskog izvještavanja za sve neprofitne organizacije, pa tako i za udruge i ustanove u sportu, uređen je čl. 65. – 72. Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija. Podaci iz financijskih izvješća i, općenito, iz sustava izvještavanja priprema su i podloga za donošenje odluka i upravljanje. Stoga financijska izvješća moraju dati objektivnu i realnu sliku financijskog položaja i poslovanja neprofitne organizacije. Za objektivnost i realnost financijskih izvješća odgovara zakonski zastupnik – čelnik udruge i ustanove u sportu. Financijska se izvješća predaju Državnom uredu za reviziju i FINA-i, za potrebe MFIN-a i Državnog zavoda za statistiku.

Udruge i ustanove u sportu obvezne su voditi dvojno knjigovodstvo i sastavljati te predavati financijska izvješća, osim onih čija je vrijednost imovine u prethodne tri uzastopne godine

manja od 100.000 kuna na godišnjoj razini, a godišnji im je prihod u prethodne tri uzastopne godine manji od 100.000 kuna na godišnjoj razini. Trgovačka društva u sustavu sporta sastavljaju financijska izvješća u skladu s odredbama Zakona o računovodstvu. Jedinствено praćenje financijskih izvješća pravnih osoba u sustavu sporta otežava upravo ta različitost pravnih oblika iz koje proizlaze različita računovodstvena rješenja i obveze sastavljanja i predaje financijskih izvješća.

Praćenje financijskog poslovanja pravnih osoba u sportu određeno je Zakonom o sportu. U njemu je predviđeno da se u državnom proračunu, na poziciji MZOS-a, osiguravaju sredstva za financiranje *Nacionalnog programa sporta* (koji još nije donesen). Zakonom je također predviđeno da državna tijela i tijela JLPS-ova i Grada Zagreba, HOO, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, nacionalni sportski savez i sportske zajednice sudjeluju u provedbi *Nacionalnog programa sporta* prema zadaćama iz Godišnjeg programa provedbe koji donosi Nacionalno vijeće za sport. Navedena tijela i organizacije dostavljali bi MZOS-u izvješća o provedbi utvrđenih obveza i zadaća. Međutim, te se odredbe Zakona o sportu ne provode pa se praćenje sustava sporta svodi na izvješća (i to nedovoljno definirane) o trošenju proračunskih sredstava.

Nadležno ministarstvo i JLPS-ovi trebaju osigurati mehanizme kontrole zakonitoga i namjenskog korištenja dodijeljenih sredstava te njihovo svrhovito i učinkovito trošenje. To su ujedno i osnovni elementi dobrog sustava financijskog upravljanja. S tim ciljem MZOS može definirati specifične zahtjeve koje organizacije u sustavu sporta moraju poštovati i koji se odnose na planiranje, izvršavanje, obvezno provođenje suštinskih i računovodstvenih kontrola te na izvještavanje.

NAČINI I IZVORI FINANCIRANJA SPORTA (JAVNI I PRIVATNI IZVORI)

Iako je osnovni cilj sportskih organizacija diljem svijeta osigurati svakom pojedincu mogućnost bavljenja sportom, jednake se prilike i pristup sportskim aktivnostima za sve osobe mogu osigurati samo uključivanjem javnog sektora u sustav organizacije i financiranja sporta. Javna financijska potpora nužno je vitalna za sport i treba biti omogućena unutar zakonskih okvira. U poglavlju o načinima i izvorima financiranja sporta iz javnih i privatnih izvora u ovom je projektu analiziran **sustav financiranja sporta u EU** i ukratko je predstavljena *Studija o financiranju amaterskog sporta u EU (Study on the funding of grassroots sports in the EU (2011))*, koja sadržava detaljne podatke za svaku državu članicu EU, uključujući i podatke o profesionalnom sportu. Na temelju podataka iz studije, što je odabrana kao jedini izvor koji nudi pregled usporedivih i ujednačenih podataka o sportu po

državama, u projektu je prikazan i pregled odabranih sustava financiranja sporta u državama EU (Austriji, Njemačkoj, Danskoj, Švedskoj, Češkoj, Mađarskoj i Sloveniji). Zaključeno je kako postoji više vrsta izvora financiranja, a države se, prema zajedničkim obilježjima modela financiranja, mogu svrstati u nekoliko skupina, ovisno o tome prevladavaju li javni ili privatni izvori financiranja, kako se koriste prihodi od igara na sreću, kolika je razina volonterskog doprinosa, jesu li, i u kojoj mjeri, predviđene porezne olakšice te postoje li neke druge specifičnosti sustava.

Projekt je ponajprije usmjeren na **detaljan prikaz i analizu financiranja sustava sporta u RH**, koji se znatnije ne razlikuje od onoga u Europi, a reguliran je Zakonom o sportu. Njime je određeno da se sredstva za financiranje sporta u Hrvatskoj također osiguravaju iz privatnih i iz javnih izvora. Zadatak je javnog sektora da pomaže obavljanju sportske djelatnosti, i to utvrđivanjem, a zatim i osiguravanjem financijskih sredstava za podmirivanje javnih potreba u sportu. Korisnici tih sredstava najčešće su sportske udruge, sportaši, ali i ustanove koje upravljaju sportskom infrastrukturom. Javna se sredstva subjektima u sportskim djelatnostima najčešće dodjeljuju kao sredstva za financiranje programa javnih potreba u sportu ili putem raznih natječaja za financiranje posebnih sportskih projekata i programa, preko ministarstva nadležnoga za sport, nacionalnih olimpijskih odbora ili pojedinih lokalnih zajednica.

Istraživanjem su, kad god je bilo moguće, obuhvaćeni **financijski pokazatelji za protekle četiri godine (2008. – 2011.)**. Ukupna izdvajanja iz državnog proračuna preko MZOS-a RH, Uprave za sport, glava 080 Državnog proračuna Republike Hrvatske (uključujući sredstva od igara na sreću) za razvoj sporta u promatranim godinama kretala su se u iznosima od 137,8 mil. kuna (2011. g.) pa do 328,5 mil. kuna (2008. g.), odnosno na razinama od 0,11% pa do 0,28% državnog proračuna. Usto, prema podacima MFIN-a o ukupnim izdacima JLPS-ova za *službe rekreacije i sporta*, u razdoblju 2008. – 2010. zamjetan je stalni trend rasta izdvajanja za sport na lokalnim razinama. Iako su u odnosu prema 2009. godini, u 2010. ta sredstva smanjenja, i tada je izdvojeno više od 1,2 mlrd. kuna, što je osam puta više sredstava za sport nego iz državnog proračuna. Osim toga, treba uzeti u obzir sredstva koja su u svojim financijskim izvješćima kao prihod prikazale neprofitne organizacije u sustavu sporta, a ona se na godišnjoj razini kreću u iznosu većemu od 2 mlrd. kuna.

Imajući na umu da Ured za udruge Vlade RH svake godine od tijela državne uprave i JLPS-ova prikuplja i obrađuje podatke o sredstvima koja se iz državnog proračuna (uključujući i sredstva od igara na sreću) i lokalnih proračuna dodjeljuju organizacijama civilnog društva za programe i projekte od javnog/općeg dobra, uključujući i sredstva za javne potrebe u sportu i

sportske programe, te da izrađuje godišnja izvješća o financiranju programa i projekata OCD-a, za potrebe ovog projekta napravljen je **potpuni pregled izdvajanja za javne potrebe u sportu i sportske programe te za projekte iz sredstava državnog proračuna prema davateljima i sportskim udrugama koje su u protekle četiri godine dobile sredstva za konkretne sportske programe ili projekte**. Pregled je pokazao da se kontinuirano financiraju samo javne potrebe u sportu, koje provodi HOO (i nacionalni sportski savezi), Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, Hrvatski školski sportski savez i Hrvatski akademski sportski savez, dok se potpora organiziranju sportskih manifestacija i natjecanja u svim granama sporta, institucionalna i programska potpora amaterskim sportskim klubovima, sportski programi tijekom školskih praznika, poticaji razvoju sporta na otocima te poduka neplivača u školama financiraju neredovito ili različitim iznosima od godine do godine, a razvoj sporta na područjima posebne državne skrbi nakon 2008. više se uopće ne financira.

Osim MZOS-a, koji u financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa sudjeluje s više od 90%, sredstva za sportske programe, neredovito i povremeno, u razdoblju 2008. – 2011. izdvajalo je još pet ministarstava sa svojih proračunskih stavki u sklopu različitih natječaja za financiranje programa i projekata udruga, sukladno Zakonu o udrugama i na temelju Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga ili na temelju odluke čelnika. Sportske programe financirala je i Vlada RH iz sredstava proračunske zalihe, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva, Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, Ministarstvo turizma i Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, a Vladin Ured za udruge zabilježio je da su simbolična sredstva za sportske programe dali Vladin Ured za ljudska prava, kao i Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, koji ima svoj izvor prihoda. S obzirom na to da Ured za udruge Vlade RH na godišnjoj razini prati financiranje programa i projekata svih organizacija civilnog društva iz javnih izvora na nacionalnoj razini, razvidno je da se **svake godine za javne potrebe u sportu i sportske programe iz državnog proračuna izdvoji oko 1/4 ukupnih sredstava koja se dodjeljuju organizacijama civilnog društva**. Analizom je utvrđeno kako se izdvajanja za sport iz državnog proračuna, ne računajući kao namjenski izvor sredstva od igara na sreću, stalno smanjuju, ali upravo zahvaljujući sredstvima od igara na sreću i trendu povećanja udjela financiranja sporta iz tog izvora, sredstva namijenjena financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa, unatoč recesiji, održavaju se na stabilnoj razini.

Bez daljnjeg elaboriranja u projektu je kao važan izvor financiranja naveden i prihod koji sportske udruge ostvaruju iz **donacija i sponzorstava trgovačkih društava u većinskome**

državnom vlasništvu. Naime, u *Izvještaju o provedbi Antikorupcijskog programa za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu za razdoblje 2010. – 2012.*, koji je objavljen u svibnju 2012. godine, utvrđeno je da su 53 trgovačka društva (od ukupno 86 njih izvješća su podnijela 82 trgovačka društva) imala rashode po osnovi sponzorstava i donacija. Ukupni iznos rashoda po osnovi sponzorstava i donacija u 2011. iznosio je 144.968.357 kuna. Budući da je riječ o velikim novčanim iznosima, smatrali smo važnim istaknuti i taj oblik javnog financiranja, a opravdano je pretpostaviti da je, slijedom trenda financiranja sporta iz državnog proračuna, i u ovom primjeru najmanje 1/4 ukupnog iznosa sredstava što su ih trgovačka društva u državnom vlasništvu izdvojila za sponzorstva i donacije zapravo usmjerena na financiranje sporta i sportskih aktivnosti.

Znajući da se **više od 90% sredstava namijenjenih javnim potrebama u sportu iz proračuna središnje države (koja većinom čine sredstva od igara na sreću) izdvaja za HOO**, u projektu je dan opširniji prikaz strukture djelovanja i financiranja HOO-a i nacionalnih sportskih saveza. Pregledom i analizom prihoda i rashoda HOO-a od 2008. do 2011. dobiva se potpuniji uvid u njihovu strukturu i trendove. Kao izvor podataka korištena su financijska izvješća HOO-a. Vidljivo je da su se ukupni prihodi HOO-a u promatranom razdoblju kretali na godišnjoj razini od oko 120 mil. kuna, s iznimkom 2008., u kojoj su iznosili više od 150 mil. kuna. Pad ukupnih prihoda od 20% u 2009. u usporedbi s prethodnom godinom djelomično se može protumačiti činjenicom da je 2008. bila olimpijska godina u kojoj su povećana redovita sredstva državnog proračuna za Olimpijske igre u Pekingu, a nakon toga je počelo i razdoblje recesije u kojemu su prije svega smanjeni prihodi iz državnog proračuna. Analizom rashoda utvrđeno je da se najviše sredstava izdvaja za redovite programe nacionalnih sportskih saveza i članica HOO-a. U promatranom razdoblju taj se iznos u prosjeku kretao oko 57 mil. kuna, te je njihov udio u ukupnim rashodima HOO-a prosječno iznosio 45%. Za posebne programske projekte koji obuhvaćaju olimpijske programe, višesportske priredbe i razvojne programe za sportaše i trenere izdvajao se iznos između 25 mil. kuna (2011. g.) i 50 mil. kuna (2008. g.). Analizirajući iznose sredstava po pojedinim sportskim savezima, ukupno najviše sredstava u promatranom razdoblju izdvojeno je, redom, za Rukometni, Skijaški, Košarkaški, Veslački i Vaterpolski savez. Uz nogomet, koji se nalazi na 14. mjestu po ukupnom iznosu izdvojenih sredstava u promatranom razdoblju, navedeni su sportovi s najviše registriranih klubova i sportaša u sustavu natjecanja. Posebno su analizirani podaci o broju klubova i registriranih natjecatelja u 2011. po sportskim savezima koji su stalni članovi HOO-a, s pripadnim izračunima vezanima za broj natjecatelja, broj klubova i za sredstva koja su dobili u 2011. godini. U strukturi ukupnih rashoda HOO-a na trećem se mjestu, s prosječno 18%, nalaze zajedničke programske zadaće u koje pripadaju plaće, marketinški troškovi i informiranje HOO-a.

Istraživanjem su obuhvaćena i **sredstva za državne nagrade u sportu**, koje se financiraju kao javne potrebe u sportu i za koje je u razdoblju 2008. – 2011. ukupno izdvojeno više od 12 mil. kuna, od čega je za državne nagrade za vrhunska sportska postignuća izdvojeno gotovo 11 mil. kuna. Podaci o tim nagradama ne objavljuju se u zbirnom obliku te je za potrebe ovog projekta, na temelju pojedinačnih odluka Vlade RH, napravljen pregled državnih nagrada za vrhunska postignuća u 2011. godini.

Ovaj je projekt ponajprije bio usmjeren na financiranje sportskih djelatnosti pa je područje sportskih građevina obrađeno samo usputno, bez namjere sveobuhvatnog prikaza. U sklopu projekta nastojao se barem približno odrediti **ukupan iznos kapitalnih ulaganja u sportske objekte**, u što je uključen i djelomičan pregled kapitalnih ulaganja u sportske dvorane osnovnih i srednjih škola jer ulaganja u tu vrstu infrastrukture izravno utječu na poticanje i razvoj sporta. Iz državnog su proračuna za kapitalna ulaganja u sportske objekte izdvojena znatna sredstva – u razdoblju 2008. – 2011. taj je iznos premašio 370 mil. kuna. Prema podacima dobivenima od JLPS-ova uz pomoć anketnog upitnika izrađenoga i provedenog za potrebe ovog istraživanja, u promatranom je razdoblju iz lokalnih proračuna za izgradnju i dogradnju sportskih objekata izdvojeno više od milijardu kuna.

Kako podaci Ureda za udruge RH o financiranju udruga iz javnih izvora na lokalnim razinama obuhvaćaju specifične podatke o financiranju udruga na svim područjima djelovanja i ne sadržavaju sve informacije koje su bile potrebne za izradu ove studije o financiranju sporta, izrađen je **poseban upitnik za JLPS-ove o sredstvima lokalnih proračuna dodijeljenima za sport**. Osim podataka o tekućim proračunskim donacijama za javne potrebe u sportu (sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama) te o kapitalnim ulaganjima u infrastrukturu, traženi su i podaci o broju i vrijednosti sportskih objekata u vlasništvu pojedine jedinice, o broju zaposlenih na području sporta čije se plaće osiguravaju iz proračuna JLPS-a te o raspodjeli sredstava prema aktivnostima (sportske aktivnosti djece i mladih, sportske aktivnosti odraslih, sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, organiziranje sportskih natjecanja i manifestacija, nagrade za sportska postignuća) i prema sportovima u razdoblju 2008. – 2011. Na upitnik je odgovorilo 12 od 20 županija (60%), 91 od 126 gradova (72,2%), Grad Zagreb i 246 od 429 općina (57,3%), pa se rezultati upitnika odnose na 87,7% građana na razini 126 gradova i Grada Zagreba. Na razini općina pokriveno je 59,4% stanovništva, pri čemu najviše u Osječko-baranjskoj (81,9%) i Koprivničko-križevačkoj (79,2%), a najmanje u Ličko-senjskoj (29,8%) i Zadarskoj županiji (39,2%).

Najveći problem koji je uočen pri analizi podataka iz upitnika jest **znatno nepodudaranje s vrijednostima koje su JLPS-ovi dostavljali MFIN-u** pod stavkom *Službe rekreacije i*

sporta. Prvi je razlog tog nepodudaranja mogućnost da svaki JLPS pri podnošenju proračunskog izvješća Ministarstvu određeni dio rashoda (pa čak i sve rashode) za sport i rekreaciju navede pod posebnom stavkom, kao nesvrstane rashode za sport, kulturu i religiju. Drugi je razlog činjenica da su u proračunskom izvješću koje podnose Ministarstvu rashodi JLPS-ova za sportske i rekreacijske objekte povezani s obrazovnim institucijama svrstani u rashode za obrazovanje.

Pri prikupljanju podataka uočen je još jedan ozbiljan problem sporta na lokalnoj razini, a vezan je za objekte u vlasništvu JLPS-ova. Budući da je velik broj jedinica odgovorio kako ne posjeduju procjene vrijednosti svojih objekata, a znatan broj nije raspolagao ni podacima o vlasništvu, objekti i njihova procjena izostavljeni su iz analize. To je zasigurno područje na kojemu treba najviše poraditi jer je infrastruktura osnovni preduvjet za obavljanje sportskih aktivnosti, a kapitalna ulaganja čine znatan udio u ukupnim ulaganjima u sport iz javnih izvora.

Analiza je pokazala da su osnovni kriteriji financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj popularnost, masovnost i rasprostranjenost jer nakon nogometa, na koji odlazi uvjerljivo najviše sredstava (posebice na razini općina), najviše sredstava dodjeljuje se košarci, rukometu te sportovima u/na vodi. Međutim, primjer nekih JLPS-ova pokazuje da pri financiranju sporta na toj razini određenu ulogu imaju i lokalne specifičnosti. Analiza strukture rashoda prema aktivnostima pokazuje znatne razlike među županijama, gradovima i općinama. Gradovi i općine daleko najviše novca izdvajaju za sportske aktivnosti djece i mladih, a županije za organizaciju sportskih natjecanja i manifestacija. Određen broj županija i gradova financira sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, no ti su iznosi uglavnom maleni i u prosjeku čine samo 2,4% županijskih i 1,3% gradskih izdvajanja za sportske udruge, saveze, ustanove i zajednice. Nasuprot tome, vrlo mali broj općina financira takve aktivnosti pa bi svakako trebalo poraditi na podizanju svijesti o važnosti financiranja sporta osoba s invaliditetom. Kapitalna su ulaganja u 2008. činila više od polovice izdvajanja za sport na lokalnoj razini, no s pojavom gospodarske krize uočava se njihov izraziti pad, dok donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama ostaju na jednakoj razini (uz izuzetak gradova i Grada Zagreba u 2011., kad je ipak zabilježen znatan pad).

Prema rezultatima prikazanim u projektu, **najveći dio javnog financiranja sporta u Hrvatskoj ostvaruje se na lokalnoj razini**. Stoga je važno pitanje **je li postojeći teritorijalni ustroj u RH dobra podloga za učinkovito financiranje, tj. imaju li JLPS-ovi financijske mogućnosti za ispunjavanje svih javnih potreba u sportu**. Osnovna obilježja lokalne razine u Hrvatskoj jesu rascjepkanost, velike razlike u broju stanovnika i razvijenosti među pojedinim JLPS-ovima, potpuno minorizirana uloga županija i kontinuiran rast broja

gradova i općina. Zbog malih izvornih prihoda, mnogi JLPS-ovi nisu sposobni samostalno financirati obavljanje svojih funkcija te uvelike ovise o različitim oblicima pomoći (ponajprije iz proračuna središnje države, ali i od ostalih subjekata unutar opće države, te od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija). To se posebice odnosi na općine jer je u njih 156 primljena pomoć u 2010. iznosila više od 30% proračunskih prihoda, pri čemu ih je 60 imalo udio pomoći veći od 50%.

U projektu je posebno obrađeno **pitanje financiranja profesionalnog sporta iz lokalnih proračuna**. Naime, financiranje profesionalnih klubova iz lokalnih proračuna u zemljama s lošim teritorijalnim ustrojem, u kojima postoje izrazite nejednakosti fiskalnih kapaciteta među jedinicama lokalne i regionalne samouprave, može imati negativan utjecaj na sport jer klubovi iz bogatijih jedinica često imaju pristup izdašnjim javnim sredstvima, što u praksi može ugroziti načela jednakosti i pravednosti sportskog natjecanja. U projektu je ilustrativno obrađen primjer 1. hrvatske nogometne lige (1. HNL-a), te je utvrđeno da je, primjerice, u 2010. ukupno nogometnim klubovima u 1. HNL-u putem donacija iz lokalnih proračuna dano 54,75 mil. kuna. Dio sredstava iz lokalnih proračuna sportski klubovi dobiju i neizravno, ulaganjima u stadione i ostalu infrastrukturu, pa bi uključivanjem tih vrijednosti iznosi javnih sredstava bili još veći. Uspoređujući prihode pojedinih klubova prema ukupnim prihodima svih klubova u 1. HNL-u, zaključeno je da pojedini klubovi samo iz lokalnog proračuna dobiju više sredstava nego većina ostalih klubova iz svih izvora, što jasno upućuje na nejednake mogućnosti i može dovesti u pitanje smisao takvog natjecanja.

U RH do sada nisu napravljene ozbiljnije ekonomske analize koje bi se odnosile na **analizu prihoda i rashoda pravnih subjekata koji tvore sustav hrvatskog sporta**. Glavni je razlog tomu vjerojatno nedostatak odgovarajućih pokazatelja. Naime, gotovo su svi pravni subjekti sustava hrvatskog sporta u formalnopravnom smislu udruge građana koje vode specifičan oblik računovodstva te nemaju obvezu javnog objavljivanja financijskih pokazatelja kao što to imaju, primjerice, dionička društva. Stoga je bilo teško napraviti čak i procjenu ukupnih financijskih sredstava koja su na raspolaganju sustavu hrvatskog sporta. Ono što je bilo poznato i analizirano u prijašnjim studijama jesu pokazatelji izdvajanja za sport iz javnih izvora, bilo da je riječ o državnom proračunu ili o proračunima JLPS-ova. U početnim poglavljima ovog projekta detaljnije su analizirani javni (proračunski) izvori financiranja. Međutim, sasvim je jasno kako javna sredstva ne čine ukupnu količinu financijskih sredstava kojima raspolaže hrvatski sport. Za potrebe ove analize korišteni su zbirni podaci iz financijskih izvješća Registra neprofitnih organizacija (RNO-a) za odjeljak 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti* od 2008. do 2011., koje prikuplja FINA. Zbog uočenih nelogičnosti i nedosljednosti u klasifikaciji udruga prema NKD-u, u analizi su

korišteni zbirni financijski pokazatelji za cijelu skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti*, u koju je razvrstano 98,5% udruga iz odjeljka 93. i koja obuhvaća više od 99% ukupnih prihoda i rashoda cijelog odjeljka. Usprkos činjenici da podaci na kojima se temelji ovaj dio projekta nisu konačni i cjeloviti, oni ipak omogućuju **do sada najbolji prikaz i analizu sustava financiranja sporta u RH.**

U razdoblju od 2008. do 2011. sustav sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) u RH ostvarivao je prihode između 2 i 2,5 mlrd. kuna u godini, a prosječni godišnji prihodi iznosili su 2.196.179.514 kuna. U istom razdoblju rashodi su manje varirali, a prosječni godišnji rashodi iznosili su 2.208.174.997 kuna. Osim u 2008. godini, kada su prihodi znatnije nadmašivali rashode, u svim ostalim godinama rashodi su bili veći od prihoda. Razlika između ukupnih prihoda i rashoda u promatranom je razdoblju značajna i iznosi nešto manje od 48 mil. kuna. Čini se da financijska sredstva koja je sustav sporta prihodovao između 2008. i 2011. godine nisu bila dostatna za pokrivanje potreba. To se osobito odnosi na 2011. godinu, kada su rashodi bili veći od prihoda za gotovo 175 mil. kuna.

Primjetna je tendencija pada ukupnih prihoda, koji se od 2008. godine kontinuirano smanjuju. Najveći pad prihoda dogodio se u 2009. godini, kada su prihodi u odnosu prema prethodnoj godini pali za 15,7%. U razdoblju od 2008. do 2011. godine prihodi su pali za ukupno 17,7%. Tako velik pad prihoda, osobito u 2009. godini, moguće je objasniti prije svega početkom ekonomske krize, koja je nedvojbeno snažno pogodila sustav sporta te uzrokovala smanjenje prihoda.

Broj udruga koje su podnijele financijska izvješća u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti* od 2008. – 2011. porastao je za 672 udruge ili za 29%. U 2008. i 2009. godini broj udruga bio je identičan te su financijski pokazatelji za te dvije godine u potpunosti usporedivi. Znatnije povećanje broja upisanih udruga, pa tako i onih koje su podnosile financijska izvješća, zabilježeno je u 2010. i 2011. godini, kada je svake godine upisano po 336 novih sportskih udruga.

Ukupni pokazatelji prihoda i rashoda sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) pokazuju kako sport **raspoláže financijskim sredstvima koja na godišnjoj razini prihoda od 2008. do 2011. godine čine između 0,62% i 0,73% BDP-a.**

U projektu je napravljena detaljna analiza strukture prihoda i rashoda neprofitnih organizacija na području sporta. U strukturi prihoda daleko najveći udio čine donacije, koje su u promatranom razdoblju činile između 47% i 54% ukupnih prihoda. Drugi najveći prihod

čine sredstva od prodaje roba i pružanja usluga (15 – 21%). Slijede prihodi od članarina i članskih doprinosa (5 – 8%), a najmanji su prihodi od imovine, koji čine između 3% i 4% ukupnih prihoda. Zavisno od godine, prihodi po posebnim propisima i ostali prihodi variraju između 7% i 16%. Prihodi od donacija obuhvaćaju donacije iz javnih izvora, iz državnog proračuna i proračuna JLRS-ova, ali i donacije od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija, trgovačkih društava i građana te ostale donacije. U ukupnim prihodima od donacija najveći udio imaju donacije iz javnih izvora, pri čemu se taj udio kreće od 70% do 75%. Jedna od stavki u strukturi prihoda koja od 2008. godine pokazuje konstantan rast jesu prihodi od članarina i članskih doprinosa, koji su porasli za 24,5%, a njihov je udio u ukupnim prihodima porastao s 5% na 8%. Ta je prihodna stavka zanimljiva jer je riječ o prihodima koji potječu izravno od građana odnosno od kućanstava. Čini se kako su građani i u situaciji gospodarske krize i općeg pada potrošnje povećali izdvajanja za članarine u sportskim udrugama. Međutim, **oko članarina u sportskim udrugama veže se i nekoliko otvorenih pitanja**. Iako u ovom trenutku ne raspoložemo konkretnim pokazateljima, pa čak ni okvirnim procjenama, iskustvo autorā projekta upućuje na moguće postojanje još nekih značajnih financijskih sredstava koja ulaze u sustav sporta preko članarina, ali se ne iskazuju u financijskim izvješćima. Dio članarina u nekim sportskim udrugama plaćaju se gotovinom, bez evidentiranja prihoda i izdavanja računa. Iako prihodi od članarina u neprofitnim organizacijama nisu oporezivi prihod, sportske udruge mogu izbjegavati evidentiranje tih prihoda te ta sredstva koristiti za različite potrebe, a vrlo često i za plaćanje stručnog rada u sportu. Na taj se način izbjegava porezna obveza pri plaćanju naknade osobi koja u sportskoj udruzi obavlja neke stručne poslove, a nije u radnom odnosu. To je potrebno potvrditi dodatnim istraživanjem.

Ukupna struktura rashoda sportskih udruga pokazuje kako sustav sporta najveći dio svojih prihoda troši na materijalne rashode, rashode za radnike i donacije. Materijalni rashodi u promatranom razdoblju čine između 62% i 54% ukupnih rashoda. Slijede donacije s udjelima između 17% i 19% te rashodi za radnike, s udjelima između 12% i 14% u ukupnim rashodima. Najmanji udio u strukturi rashoda čine amortizacijski i financijski rashodi.

Materijalni rashodi pokrivaju troškove redovitog funkcioniranja i obavljanja djelatnosti, a u njihovoj strukturi dominiraju rashodi za usluge. Sve stavke materijalnih rashoda u promatranom su razdoblju smanjene, osim stavke *Naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa* (AOP 269), koja je povećana za 97.465.923 kuna ili za 144%. Pribrojimo li toj stavci rashode za intelektualne i osobne usluge (AOP 281), koji su u 2011. godini iznosili 239.761.360 kuna, te naknade volonterima (AOP 264), koje su u 2011. godini iznosile 43.552.898 kuna, dolazimo do iznosa od 448.402.969 kuna koji je u 2011. godini isplaćen za obavljanje različitih poslova u sportu osobama koje nisu u radnom odnosu u sportu. Očito je

kako osim zaposlenih u sportskim udrugama, velik dio poslova obavljaju i osobe koje su angažirane ugovorom o djelu ili autorskim ugovorom, odnosno honorarno ili volonterski. Među ostalim, u 2011. godini isplaćeno je više od 31 mil. kuna za naknade članovima u predstavničkim i izvršnim tijelima, povjerenstvima i sl. (AOP 259). Iako isplata naknada nije protuzakonita ni zabranjena, običaj je i nepisano pravilo da osobe koje obnašaju dužnost u predstavničkim i izvršnim tijelima sportskih udruga (klubova, saveza, zajednica) ne primaju naknadu za obavljanje tih poslova.

ANALIZA POTROŠNJE KUĆANSTAVA U RH ZA SPORTSKU REKREACIJU

Prihodi od kućanstava u zemljama EU znatan izvor prihoda u sustavu sporta. Za Hrvatsku je na temelju *Ankete o potrošnji kućanstva* (APK) Državnog zavoda za statistiku od 2008. do 2010. napravljena analiza veličine i raspodjele izdataka kućanstava za aktivnosti sporta i rekreacije.

Analizom smo namjeravali utvrditi koliko različite skupine stanovništva prema visini dohotka i drugim obilježjima izdvajaju za sportsku rekreaciju iz svojih kućnih proračuna. Visina izdataka za sportsku rekreaciju uspoređena je s razinom izdataka za ostale kategorije potrošnje. Na temelju podataka EUROSTAT-a, usporedili smo potrošnju kućanstava za sportske aktivnosti u Hrvatskoj i u zemljama EU.

Kućanstva u Hrvatskoj prosječno troše oko 270 kuna na dobra i usluge za sportsku rekreaciju, što čini tek oko 0,47% ukupne osobne potrošnje. Ne čudi tako nizak udio jer je samo 20% kućanstava imalo izdatke za sportsku rekreaciju. U skladu s očekivanjima, stopa uključenosti (vjerojatnost da će kućanstvo trošiti na sportsku rekreaciju) te prosječni i relativni izdaci veći su (a) za kućanstva s većim primanjima, (b) za kućanstva u kojima je nositelj kućanstva mlađa osoba, (c) za kućanstva u kojima nositelj kućanstva ima veće obrazovanje te (d) za gradska kućanstva. Najviše izdataka odnosi se na usluge sportske rekreacije (80%), a ostatak se odnosi na opremu (17%) i trajna dobra za sportsku rekreaciju (3%).

Potrošnja za sportsku rekreaciju dohodovno je elastična, što znači da njezin udio u ukupnoj osobnoj potrošnji raste s porastom životnog standarda. Pokazala je to analiza kućanstva u Hrvatskoj, u kojoj prva decilna skupina (10% građana s najnižim životnim standardom) izdvaja samo 0,09% sredstava za sportsku rekreaciju, nasuprot desetoj decilnoj skupini (10% građana s najvišim životnim standardom), za koju je taj udio 0,75%. Ta je hipoteza potvrđena i međunarodnom usporedbom. Zemlje s najvišim standardom imaju najveće udjele potrošnje za sportsku rekreaciju u ukupnoj osobnoj potrošnji (primjerice, Švedska 2,2%, Irska 1,9%,

Ujedinjeno Kraljevstvo 1,7%), dok zemlje s nižim životnim standardom po pravilu imaju niže udjele (primjerice, Slovačka 0,51%, Hrvatska 0,47%, Mađarska 0,44%).

POREZNI POLOŽAJ FIZIČKIH I PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA

Porezni položaj subjekata u sustavu sporta ovisi o njihovu pravnom obliku i ciljevima djelovanja. **Zakoni rijetko propisuju poseban porezni položaj za subjekte u sportu, već njihov položaj ovisi o tome u kojem je pravnom obliku subjekt osnovan te se ovisno o tome na nj primjenjuju odgovarajuća porezna pravila.** Također je bitno djeluje li subjekt radi ostvarivanja profita ili ne – ako je riječ o profitnoj organizaciji, primjenjivat će se porezna pravila kao za svaki drugi gospodarski subjekt. No ako cilj djelovanja organizacije nije ostvarivanje profita, većina europskih zakonodavstava, pa tako i hrvatsko, propisuje primjenu određenih poreznih pogodnosti kao i za sve ostale neprofitne organizacije. Neprofitne organizacije, među kojima su najbrojnije udruge, obuhvaćaju i ustanove, zaklade i fondacije, vjerske zajednice te pravne osobe Katoličke crkve. Osim djelovanja za dobrobit svojih članova, znatan broj tih organizacija djeluje i za opće/javno dobro. Upravo to obilježje neprofitnim organizacijama u sustavu djelatnosti kulture, obrazovanja, zdravstva, socijalnoga i humanitarnog rada i sl., kao i u sportskim djelatnostima, omogućuje određene porezne pogodnosti.

U državama članicama EU primjenjuje se niz pogodnosti za neprofitne organizacije u sportskoj djelatnosti, posebno unutar poreza na dobit i PDV-a. U oporezivanju dobiti neprofitnih organizacija primjenjuje se više različitih rješenja: većina zemalja iz oporezivanja izuzima dobit ostvarenu aktivnostima za koje je neprofitna organizacija osnovana; neke zemlje oporezuju svu dobit, bez obzira na to kojim je aktivnostima ostvarena, dok treće zemlje čak ne oporezuju ni dobit ostvarenu od nekih aktivnosti za koje neprofitna organizacija nije osnovana. U sustavu PDV-a moguća je primjena nižeg praga za ulazak u sustav, dok je većina država članica iskoristila mogućnost uvođenja snižene stope i izuzeća iz sustava PDV-a.

U primjeni su brojni oblici poreznih poticaja čiji je cilj povećanje prihoda u sustavu sporta, ali i povećanje broja sudionika u sportu, te razvoj sporta općenito. Primjerice, takvi su poticaji povlašteni porezni status donacija, poticanje sponzorstva i volonterstva, propisivanje posebnih poticaja za bavljenje sportom u sportskom klubu pravo poslodavaca da subvencioniraju članarinu zaposlenika u sportskim klubovima i da im se to prizna kao rashod, pravo na sniženje poreza na dohodak za iznos plaćenih sportskih članarina i sl.

U EU je PDV reguliran posebnim sustavom direktiva. **Direktiva o PDV-u¹ predviđa izuzeća od plaćanja PDV-a i primjenu sniženih stopa za sportsku djelatnost te nudi mogućnost uvođenja snižene stope PDV-a koja ne može biti niža od 5% za ulaznice na sportske događaje ili za korištenje sportskih objekata, što je većina država iskoristila. Te odredbe nisu sadržane u sadašnjim odredbama hrvatskog Zakona o PDV-u niti su predviđene u odredbama koje stupaju na snagu 1. siječnja 2013., u kojima se određuje obuhvat primjene snižene stope od 10%.** Oporezivanjem ulaznica za sportske priredbe te korištenja sportskih objekata sniženom stopom postigle bi se višestruke koristi. Cijene bi za krajnje korisnike – građane bile niže, povećao bi se broj korisnika tih usluga, pogotovo onih koji se rekreativno bave sportom, a time bi se i povećali prihodi od tih usluga.

Poreznim tretmanom fizičkih i pravnih osoba u sustavu sporta u RH određuje se koje su **porezne obveze i prava fizičkih i pravnih osoba u sustavu sporta u hrvatskome poreznom sustavu.** Pritom se ponajprije misli na porez na dohodak, porez na dobit i porez na dodanu vrijednost. S poreznoga gledišta, sustav oporezivanja sportskih pravnih osoba (klubova, društava, udruga, saveza, zajednica...), ali i fizičkih osoba koje obavljaju sportsku djelatnost u Hrvatskoj jednak je poreznom položaju ostalih osoba jednakoga pravnog statusa. Međutim, **u poreznim zakonima postoje određene odredbe, odnosno porezne pogodnosti koje su isključivo vezane za obavljanje sportske djelatnosti.** Porezni status, odnosno oporezivanje pravnih i fizičkih osoba određeno je općim i posebnim poreznim zakonima (*lex generalis* i *lex specialis*). Oporezivanje u sustavu sporta vezano je i za druge zakone, od kojih su najvažniji Zakon o sportu i Zakon o udrugama, te za brojne podzakonske propise koji detaljnije propisuju postupke i način oporezivanja. U dijelu o oporezivanju dohotka daje se **pregled neoporezivih primitaka kao što su različite nagrade, naknade, sportske stipendije i stipendije za školovanje.** U dijelu o oporezivanju dobiti i PDV-a definira se **tko je obveznik u sustavu sporta i tko to nije,** te se navode odredbe vezane za izuzeća u pojedinim zakonima. U potpoglavlju *Transferi* razmatra se **status transfera s gledišta oporezivanja dobiti i PDV-a.** Posebna je pozornost pridana **doniranju** neprofitnim organizacijama. Donacija može biti porezno izuzeta, ovisno o tome tko je primatelj odnosno davatelj donacije, i o namjeni donacije. **Sponzorstvo** u poreznim propisima ima drugačiji status i podrazumijeva poslovni odnos u kojemu se to smatra plaćanjem (rashodom) za promidžbu tvrtke, proizvoda ili znaka sponzora. Sponzorstva koja su dana kao plaćanje trgovačkom društvu ili obrtniku za napravljenu reklamu evidentiraju se kao troškovi promidžbe i u ukupnom su iznosu porezno priznati rashod poslovanja.

¹ Direktiva 2006/112/EC od 28. studenog 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost.

Zakonom o porezu na dohodak porezni obveznici fizičke osobe mogu uvećati osobni odbitak, tj. neoporezivi dio dohotka, za darovanja dana u Hrvatskoj u naravi ili novcu za sportske svrhe, doznačenima na žiro-račun udruga i drugih osoba koje te djelatnosti obavljaju u skladu s posebnim propisima. Donacije mogu biti do visine 2% primitaka za koje je u prethodnoj godini podnesena godišnja porezna prijava i utvrđen godišnji porez na dohodak. Ako iznos donacije prelazi 2% ukupnog prihoda prethodne godine, za donaciju u sportu potrebno je pribaviti potvrdu MZOS-a iz koje se vidi svrha i program za koji će se donacija utrošiti. Iznos porezno dopustive donacije time je praktično neograničen. Jednaku mogućnost daje i Zakon o porezu na dobit.

Analizom statističkih podataka Porezne uprave na temelju godišnjih prijava poreza na dohodak i poreza na dobit te analizom donacija iz financijskih izvješća neprofitnih organizacija upozoreno je na trendove i visine doniranih iznosa u razdoblju 2008. – 2011. Smanjenje broja fizičkih osoba koje su doniranjem ostvarile povećanje osobnog odbitka pratilo je i smanjenje ukupno darovanih svota. Isti odnos vrijedi i za donacije pravnih osoba, s tim da je važno napomenuti kako se podaci o pravnim osobama odnose samo na darovanja iznad dopuštenih 2% za koje se ne ostvaruje porezna povlastica. Stoga se pretpostavlja da su ukupni iznosi darovanja mnogo veći. Osim toga, podaci dobiveni od Porezne uprave zbirni su i prikazuju donacije za sve namjene, pa je napravljena procjena prema kojoj se pretpostavlja da je 30% ukupnih donacija bilo namijenjeno neprofitnim organizacijama u sustavu sporta. No bez obzira na navedena ograničenja u podacima, pad darovanih iznosa moguće je tumačiti općom gospodarskom krizom. Međutim, on se može objasniti i promjenama u Zakonu o porezu na dohodak, kada se u 2010. iznos godišnjega osobnog odbitka za dana darovanja s prijašnjih 12.000 kuna prepolovio na 6.000 kuna, a ukinute su i porezne olakšice za premije osiguranja, zdravstvene usluge i stambene potrebe. Iako je promjenom Zakona porezna olakšica znatno smanjena (i po obuhvatu i po iznosu), zadržana je mogućnost uvećanja osobnog odbitka za općekorisne namjene (i za doprinose za zdravstveno osiguranje). Donacije se detaljno analiziraju i iz podataka financijskih izvješća neprofitnih organizacija. Prihodi od donacija trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u razdoblju 2008. – 2011. bilježe kontinuirani pad, a u 2011. manje su 30% (58,5 mil. kuna) nego u 2008. godini. Suprotan je trend uočen u donacijama od građana, koje u cijelome promatranom razdoblju rastu te su u 2011. godini 82%, odnosno 3,1 mil. veće nego u 2008. Trgovačka su društva u cijelome tom razdoblju od svojih ukupnih donacija najviše dala sportskim klubovima (93.12.), od 80% u 2008. do 75% u 2011. godini, te ostalim sportskim djelatnostima (93.19.) od 19% do 23%. Ostalih 1 – 2% odnosi se na ostale rekreacijske i zabavne djelatnosti.

Prema podacima FINA-e, određeni broj sportskih udruga iz skupine 93.1. *Sportske djelatnosti* ima **neizvršena plaćanja prema proračunima i ostalim vjerovnicima**. Neizvršene osnove za plaćanje proizlaze iz rješenja Porezne uprave i drugih nadležnih tijela o prisilnoj naplati javnih prihoda u kojima je vjerovnik državni proračun, proračun lokalne regionalne samouprave, i ostali vjerovnici. To znači da podaci obuhvaćaju sve osnove za plaćanja, a ne samo poreze i doprinose.

Od ukupnog iznosa neizvršenih osnova za plaćanje, koji iznosi 150 mil. kuna u 2011. za sve sportske djelatnosti iz skupine 93.1., što ih imaju prema rješenjima Porezne uprave i drugih tijela o prisilnoj naplati, 52 mil. kuna odnosi se na neizvršena plaćanja državnome i lokalnom proračunu, a 98 mil. kuna vjerovnicima izvan javnog sektora. Najviše ukupnih neizvršenih osnova za plaćanje imaju sportski klubovi, i to 130 mil. kuna, od čega je 36% (46,7 mil. kuna) neizvršenih plaćanja prema proračunima.

IMOVINA I OBVEZE PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA

Imovina i obveze pravnih osoba u sustavu sporta analizirani su na temelju zbirnih prihoda, rashoda, imovina, obveza i kapitala pravnih osoba u sustavu sporta u razdoblju 2008. – 2011. Kao osnova za analizu poslužila su dva financijska izvješća – zbirna bilanca te zbirno izvješće o prihodima i rashodima neprofitnih organizacija. Važno je spomenuti ograničenje vezano za podatke, a ono se odnosi na to da prihodi i rashodi u zbirnim izvješćima o prihodima i rashodima neprofitnih organizacija nisu u potpunosti realno prikazani jer su **više puta knjiženi isti prihodi i rashodi**. U poglavlju *Sustav financijskog izvještavanja i mogućnosti financijskog upravljanja institucijama u sportu* upozoreno je na činjenicu da **Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija i Zakonom o računovodstvu nije propisana konsolidacija na razini pravnih osoba** te se u bazama podataka FINA-e mogu dobiti samo zbirni podaci iz financijskih izvješća pojedinačnih korisnika odabrane djelatnosti. Analiza prihoda i rashoda pokazala je kako su neprofitne organizacije na agregatnoj razini 2008. imale dovoljno prihoda za financiranje rashoda. Prihodi su iznosili oko 2,5 mlrd. kuna, a rashodi oko 2,3 mlrd. kuna. Međutim, već od 2009. dolazi do obrata, odnosno ukupni rashodi neprofitnih organizacija veći su od ukupnih prihoda, što upućuje na zaključak da se financijski položaj neprofitnih organizacija agregatno pogoršao. Tako su 2011. ukupni rashodi neprofitnih organizacija iznosili oko 2,2 mlrd. kuna, a ukupni prihodi oko 2 mlrd. kuna (dakle, neprofitnim je organizacijama u 2011. nedostajalo oko 200 mil. kuna za pokrivanje rashoda). Rashodima neprofitnih organizacija u sustavu sporta dominiraju materijalni rashodi. Godine 2011. ti su rashodi činili oko 55% ukupnih rashoda. U razdoblju 2008. – 2010. gotovo se sve vrste rashoda smanjuju.

Imovinu neprofitnih organizacija u sustavu sporta čine npr. zemljišta, zgrade, oprema, potraživanja ili novac. Tijekom analiziranih godina neprofitne organizacije uspijevaju održavati svoju ukupnu imovinu na gotovo nepromijenjenoj razini, ali je sve više financiraju obvezama (tuđim kapitalom), a sve manje iz vlastitih izvora (svojim kapitalom). Zbog toga su se od 2008 do 2011. obveze svih neprofitnih organizacija u sustavu sporta povećale za oko 300 mil. kuna, dok se kapital NO-ova smanjio za oko 300 mil. kuna. Tako u 2011. ukupne obveze neprofitnih organizacija iznose oko 1,2 mlrd. kuna, a kapital oko 400 mil. kuna. **Najjednostavniji pokazatelj zaduženosti (odnosa ukupnih obveza prema ukupnoj imovini) potvrđuje kako se zaduženost neprofitnih organizacija povećavala.** Godine 2008. 55% imovine neprofitnih organizacija u sustavu sporta financirano je iz tuđeg kapitala (iz obveza), a 2011. taj se postotak povećao na 74%! Novčana su sredstva (novac u banci i blagajni) tijekom analiziranih godina smanjivala. Godine 2008. raspoloživa novčana sredstva NO-ova u sustavu sporta iznosila su 294 mil. kuna, a 2011. pala su na 218 mil. kuna (26%). Sve to pokazuje kako je financijski položaj neprofitnih organizacija u sustavu sporta od 2008. do 2011. postajao nepovoljniji.

Zbog njihove iznimne važnosti za financiranje sporta u Hrvatskoj, **u istraživanju smo zasebno analizirali neprofitne organizacije u sustavu sporta u Gradu Zagrebu.** Naime, iako u 2011. u Gradu Zagrebu sjedište ima samo oko 24% neprofitnih organizacija iz sustava sporta u Hrvatskoj, njihovi prihodi i rashodi u Gradu Zagrebu čine oko 50% prihoda i rashoda svih neprofitnih organizacija u Hrvatskoj. Uvidom u zbirne prihode, rashode, imovinu, obveze i kapital neprofitnih organizacija u sustavu sporta u Gradu Zagrebu nastojali smo utvrditi njihov financijski položaj 2010. i 2011. Analizom je obuhvaćeno i **upravljanje sportskim građevinama u Gradu Zagrebu** koje su u vlasništvu Grada Zagreba i trajno se koriste za izvođenje programa javnih potreba u sportu. Grad Zagreb je u 2011. imao u vlasništvu 157 sportskih građevina. Zagrebački holding d.o.o. (Podružnica Upravljanje sportskim objektima) upravljala je s 18 sportskih građevina, 97 sportskih građevina dano je u zakup, devet sportskih građevina dano je na upotrebu školama, za provedbu programa tjelesne i zdravstvene kulture, a za 19 sportskih građevina još se uvijek vode vlasnički sporovi. U izvješću Grada Zagreba nije navedeno tko upravlja s ostalih 14 sportskih građevina ili tko ih je uzeo u zakup. Sportske se građevine putem javnih natječaja daju u zakup sportskim klubovima i savezima, sportskoj zajednici, ustanovama, trgovačkim društvima registriranim za obavljanje sportske djelatnosti i fizičkim osobama registriranim za obavljanje sportske djelatnosti. Sve sportske građevine koje su dane u zakup dane su bez posebne naknade, odnosno zakupninu čine godišnji troškovi tekućeg održavanja jer sportske građevine ne ostvaruju dobit. Poslovni prostor koji nije u funkciji obavljanja sportske djelatnosti zakupac može dati u podzakup trećim fizičkim i pravnim osobama za djelatnosti primjerene sportskoj građevini. Podzakup se zasniva na vrijeme

trajanja zakupa, a važno je napomenuti i da prihod od podzakupa pripada davatelju zakupa, a ne Gradu Zagrebu. Ukupan prihod od iznajmljenih poslovnih prostora u sportskim građevinama u 2011. iznosio je oko 20,4 mil. kuna. Oglašavanje se provodi na 17 sportskih građevina, s 30 oglašivača, a ukupan prihod od toga iznosi oko 0,5 mil. kuna.

Iz navedenoga proizlazi da je nužno napraviti cjelovit i pregledan registar svih sportskih građevina u Gradu Zagrebu, ali i u svim gradovima i općinama u Hrvatskoj, kako bi se moglo utvrditi kako Grad Zagreb i ostali gradovi i općine upravljaju svojim sportskim građevinama te koje su sportske građevine raspoložive. Iz toga javno objavljenog registra svim bi građanima barem trebalo biti jasno koja sportska građevina postoji u određenom gradu/općini, o kojoj je građevini riječ (detaljan opis građevine), gdje se ona nalazi, tko je vlasnik građevine, tko njome upravlja ili tko ju je uzeo u zakup, koliki su ukupni prihodi i rashodi od te građevine (po svim osnovama), kolika je vrijednost sportske građevine te tko obavlja nadzor nad tom građevinom.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

U poglavlju *Zaključci i preporuke* prikazani su svi zaključci do kojih smo tijekom istraživanja došli u pojedinim poglavljima, a slijedom toga, dane su i brojne preporuke za unapređenje organizacijskoga, normativnoga i financijskog položaja sporta u RH.

3. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM NA MEĐUNARODNOJ RAZINI

Ustroj sporta određuje i način upravljanja u njemu, pri čemu su i ustroj i upravljanje sportom usko povezani sa sustavom financiranja sporta. Ustroj sporta podrazumijeva brojne organizacijske oblike, npr. federacije, nacionalne asocijacije, lige, klubove te lokalna sportska tijela čiji su temeljni ciljevi i zadaće promicanje i razvoj sporta u društvu. Prema zadacima zbog kojih su osnovane, općenito ih možemo podijeliti u tri skupine. Prvu čine sportska upravljačka tijela, odnosno ona koja upravljaju sportom na najvišoj razini i čiji je zadatak normativno uređenje i praćenje sustava sporta usmjerenoga na razvoj sporta na svim razinama, odnosno ta su tijela dijelom sustava upravljanja sportom na međunarodnoj razini. Drugu skupinu čine organizacije čija je zadaća razvoj i ustroj natjecateljskog sustava na razini profesionalnog sporta, a treća obuhvaća organizacije osnovane s ciljem promicanja rekreacijskoga i natjecateljskog sustava na lokalnim razinama.

Sportom na svjetskoj razini upravljaju međunarodne sportske federacije za svaki sport zasebno. Ustroj sporta u zemljama EU na nacionalnim se razinama razlikuje od zemlje do zemlje. Iako je u svim zemljama EU sport ustrojen prema tzv. piramidalnome modelu, postoje određene nacionalne specifičnosti. I svjetskome i europskom ustroju zajednička je piramidalna struktura, u kojoj sportski klubovi čine temelj piramide. Međunarodni prikaz sustava sporta posebno je usmjeren na financiranje sporta u državama koje su bliske hrvatskome pravnom sustavu i hrvatskoj pravnoj tradiciji (Austrija, Njemačka), na skandinavski model te na nove države članice EU koje su nedavno prošle tranziciju iz socijalističkoga u tržišno gospodarstvo i postupak pristupanja EU, kao i Hrvatska.

3.1. Normativni sustav organizacije i upravljanja sportom na razini EU

Zahvaljujući karakteru sporta i njegovoj snažnoj međunarodnoj orijentaciji, proces ustrojavanja, reguliranja pravnih odnosa i upravljanja sportom u Europi bio je uvelike lišen utjecaja vladina sektora i politike te je uglavnom bio usmjeren na iskustva Engleske kao kolijevke modernog sporta, ali i na iskustva drugih europskih zemalja. Sport se u zakonodavstvima tih zemalja sve do druge polovice 20. stoljeća smatrao individualnim pravom građana na slobodno udruživanje, odnosno privatnom domenom u koju se država nije uplitala. Takvo shvaćanje sporta pretočeno je i na sportske saveze i saveze sportskih saveza na nacionalnoj ili međunarodnoj razini, koji su po pravilu bili samoregulirajuća tijela i

djelovali na temelju pravila što su ih sami donosili. Organizacija i upravljanje sportom tradicionalno su se temeljili na statutima i pravilima europskih i svjetskih federacija pojedinog sporta, odnosno na *Olimpijskoj povelji* Međunarodnoga olimpijskog odbora. Pitanja organizacije i upravljanja sportom u Europi bila su gotovo tijekom cijelog 20. stoljeća prepuštena nevladinim i neprofitnim udrugama te je sportskim organizacijama bilo dopušteno da se razviju kao tijela potpuno neovisna o tijelima javne vlasti (Milanović, Čustonja i Bilić, 2011.).

Uključivanje, odnosno slobodno udruživanje svih zainteresiranih u sportske organizacije jedno je od temeljnih obilježja sporta, što znači da se sport „tradicionalno nije povezivao s državom ili biznisom“. To potvrđuje i činjenica da „sport u Europi vode uglavnom neprofesionalci i neplaćeni volonteri“ (European Commission, 1999a), po čemu se europski sport i razlikuje od sporta u SAD-u. No promjene poput globalizacije, a ponajprije ukidanje razlike između amaterskoga i profesionalnog sporta tijekom 1980-ih godina, ukidanje monopola nacionalnih televizija, uključivanje sportskih klubova na burze i sl. (v. European Commission, 1999a:6-7) rezultirale su brojnim problemima za tzv. europski model sporta, koji se prema zakonima tržišta počinje transformirati u visokoprofesionalne radne sredine, a pitanja ugovornih, financijskih i poreznih odnosa tijekom 1980-ih, a osobito 1990-ih godina postaju područje interesa i vladinih organizacija.

Tijekom 1970-ih Vijeće Europe postalo je prva europska međuvladina organizacija koja je pokazala stvarno zanimanje za to područje. Ono je 1976. usvojilo Europsku povelju *Sport za sve* (*European Sport for All Charter*), koju je 1992. godine zamijenila *Europska povelja o sportu* (*European Sport Charter*). Ti su se dokumenti dominantno odnosili na pitanja kao što su pravo na bavljenje sportom, doping i nasilje na sportskim borilištima.²

Europski je sud pravde (The European Court of Justice, EJC) tijekom 1970-ih donio dvije presude s područja sporta, no tek tijekom 1990-ih godina institucije EU počinju pokazivati više zanimanja za pitanja organizacije i ustroja sporta. Prekretnicu u formalnopravnom shvaćanju te pravnome i sudskom uređenju sporta na razini EU obilježava presuda Europskoga suda pravde u tzv. slučaju *Bosman* iz 1995. godine. Europski se sud pravde

² Vijeće Europe (Council of Europe), međunarodna organizacija koja u državama članicama promiče demokraciju, poštovanje ljudskih prava i pravnu državu, pitanjima sporta bavi se već dulje od četrdeset godina. Svake dvije godine održava se Konferencija europskih ministara nadležnih za sport. Glavni dokumenti Vijeća Europe koji se odnose na sport jesu: *Europska konvencija o navijačkom nasilju* (1985.), *Anti-dopinška konvencija* (1989.), *Europska sportska povelja* (1992. i 2001.) i *Kodeks sportske etike*. Vijeće Europe na području sporta pokušava pravno regulirati pitanja kao što su borba protiv dopinga, zaštita neovisnosti sportskih tijela i njihova prava na samoregulaciju i sl. EPAS (Enlarged Partial Agreement on Sport) utemeljen je u svibnju 2007. s ciljem uspostavljanja međunarodnih standarda i razvoja europske platforme za međuvladinu suradnju na području sporta, kako bi sport bio bolje organiziran i vođen na nacionalnim razinama (Milanović, Čustonja i Bilić, 2011.).

tada proglasio nadležnim za ekonomska i radnopravna pitanja sporta u Europi. Od tada se počinju izgrađivati i uređivati zakonski okviri djelovanja na području sporta u EU. S porastom i jačanjem gospodarske i financijske uloge sporta tijekom 1990-ih godina EU je počeo intervenirati u sport, i to dominantno u područje financijske regulative.

Krajem 2000. godine, a nakon izvješća EK o sportu, koje je podneseno Europskom vijeću u Helsinkiju u prosincu 1999. godine, države i vlade EU, okupljene u Nici, pod francuskim predsjedništvom, usvojile su deklaraciju s temom sporta. Do ratifikacije Lisabonskog ugovora 2009. godine *Deklaracija iz Nice (Nice Declaration)* bila je najviša isprava o sportu u 27 zemalja članica EU. Do usvajanja Lisabonskog ugovora, Europski je sud pravde u slučajevima *Deliège, Lehtonen, Meca-Medina*, na sport primjenjivao europsko pravo sve dok se on povezivao s ekonomskom aktivnošću (odluke *Walrave, Bosman*). U *Lisabonskom ugovoru* (2007.) usvojena je formulacija kojom EU priznaje socijalnu i kulturnu ulogu sporta i kojom se na poseban način iskazuje respekt za njegov karakter i strukture (Bačić i Bačić, 2010.).

Osim toga, nekoliko tekstova pravne naravi EU može poslužiti kao ishodište za europsko uređenje sporta. Prije svega, to se odnosi na *Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms)*, kojom se prepoznaju prava na slobodu okupljanja i slobodu udruživanja, kao i na druge dokumente i odluke EU, EK i Vijeća Europe kojima se prepoznaju načela supsidijarnosti u sportu, autonomije sporta i sportskih organizacija te pravo sportskih saveza na samoreguliranje u skladu s nacionalnim zakonima (Chaker, 1999.).

Unutar EU nadležnost za pitanja primjene i koordinacije europske politike na području sporta ima Odjel za sport (The Sport Unit) kao dio Opće uprave za obrazovanje i kulturu (Directorate-General for Education and Culture) EK. Od nevladinih organizacija, osim europskih sportskih federacija i europskih olimpijskih odbora (EOC), najutjecajnija je Europska nevladina sportska organizacija (European Non-Governmental Sports Organization – ENGSO) te, vrlo aktivne no političke manje značajne, Međunarodno udruženje za sport i kulturu (International Sport and Culture Association – ISCA), Europska udruga za tjelesni odgoj (European Physical Education Association – EUPEA), Europski pokret za fair-play (The European Fair Play movement – EFPM) i dr.

3.2. *Bijela knjiga o sportu*

Europska je komisija 11. srpnja 2007. usvojila *Bijelu knjigu o sportu*. To je prvi sveobuhvatni dokument EK o sportu čiji je cilj definirati ulogu sporta u EU, priznajući njegovu važnost za društveni i gospodarski razvoj. U dokumentu EK navodi se da sportske organizacije trebaju imati autonomiju i naglašava se specifična uloga sporta, ali unutar okvira europskih zakona o tržišnom natjecanju. Komisija ne predlaže zakonsko reguliranje nekih osjetljivih pitanja, poput uloge menadžera i igrača. U *Bijeloj knjizi* također se predlaže provedba akcijskog plana *Pierre de Coubertin*, u kojemu se ističu društveni i gospodarski aspekti sporta poput javnog zdravstva, obrazovanja, socijalne uključenosti i financiranja sporta. Opći je cilj *Bijele knjige* odrediti stratešku orijentaciju o ulozi sporta u Europi, potaknuti rasprave o problemima, povećati ulogu sporta u kreiranju politike Unije i potaknuti javnu svijest o potrebama i posebnostima sektora. Tom se inicijativom nastoje riješiti važna pitanja poput primjene zakona EU na sport te provesti daljnje akcije vezane za sport na razini Unije. *Bijelom knjigom o sportu* ističu se i negativne strane modernog sporta: pritisak tržišta, iskorištavanje mladih igrača, doping, rasizam, nasilje, korupcija i pranje novca. Na temelju toga, sport je uključen i u *Lisabonski sporazum*, u kojemu je prepoznata društvena i odgojna uloga sporta u EU.

Bijela knjiga o sportu sastoji se od uvoda i tri dijela. U uvodu se utvrđuje kako je sport rastuća društvena i gospodarska pojava koja pridonosi strateškim ciljevima solidarnosti i napretka EU.

Prvo poglavlje o društvenoj ulozi sporta naglašava kako je sport područje ljudske aktivnosti koje zanima građane EU i potencijal je za njihovo zbližavanje jer dopire do svih ljudi, bez obzira na njihovu dob ili društveno podrijetlo. Prema anketi Eurobarometra iz listopada 2004. godine, otprilike 60% europskih građana redovito sudjeluje u sportskim aktivnostima unutar ili izvan nekoga od 700.000 klubova, koji su pak članovi mnogobrojnih udruga i saveza. Najveći dio sportskih aktivnosti provodi se u rekreativnim strukturama. Profesionalni sport dobiva sve veću važnost te jednako tako pridonosi društvenoj ulozi sporta. Osim doprinosa poboljšanju zdravlja građana EU, sport ima i obrazovnu dimenziju te važnu socijalnu, kulturnu i rekreacijsku ulogu. Društvena uloga sporta može ojačati unutarnje odnose u Uniji. U tekstu se ističe značenje sporta odnosno tjelesne aktivnosti za poboljšanje općeg zdravlja, predlaže se udruživanje snaga u borbi protiv dopinga, promiče se poboljšanje obrazovne i odgojne uloge sporta, potiče volontiranje i razvoj aktivnoga građanstva putem sporta, ističe iskorištavanje potencijala sporta za društveno uključivanje, integraciju i stjecanje jednakih mogućnosti, naglašava uloga sporta u jačanju prevencije i u borbi protiv rasizma i nasilja, istražuje se kako podijeliti europske vrijednosti s drugim dijelovima svijeta i kako poduprijeti održivi razvoj.

Drugo poglavlje odnosi se na ekonomsku dimenziju sporta i osobito je važno za sustav financiranja sporta. Navodi se kako je sport dinamično područje s podcijenjenim makroekonomskim učinkom koje se sve brže razvija i može pridonijeti lisabonskim ciljevima razvoja i otvaranja radnih mjesta. Može poslužiti kao sredstvo za lokalni i regionalni razvoj, urbano obnavljanje i ruralni razvoj. Sport se može stopiti s turizmom i poticati poboljšanje infrastrukture i nastanak novih partnerstava za financiranje sportskih objekata i objekata za razonodu. U istraživanju predstavljenome 2006. napomenuto je da je sport u širem smislu u 2004. stvorio dodanu vrijednost od 407 mlrd. EUR, što je činilo 3,7% BDP-a EU, i radna mjesta za 15 mil. ljudi ili 5,4% radne snage. Rastući dio ekonomske vrijednosti sporta vezan je za prava intelektualnog vlasništva: autorska prava, komercijalnu komunikaciju, zaštitne znakove te za medijska prava i prava na sportski imidž. Većina sportskih aktivnosti provodi se u neprofitnim strukturama, od kojih mnoge ovise o javnoj potpori. U poglavlju se naglašava važnost donošenja sportskih odluka na temelju dokaza i činjenica – predlaže se razvijanje europske statističke metode za mjerenje ekonomskog učinka sporta. Također se potiče jačanje javne potpore sportu. Sportske organizacije imaju brojne izvore prihoda, uključujući naknade za klubove, novac od prodaje karata, od reklama i sponzorstava, od medijskih prava i redistribucije te prihode unutar sportskih saveza, od trgovine, javne potpore itd. No neke sportske organizacije imaju znatno bolji pristup prihodima poslovnih subjekata nego druge, čak i ako postoji sustav redistribucije koji dobro funkcionira. U mnogim državama članicama sport se djelomično financira porezima ili doprinosima na državne ili od države licencirane usluge lutrije ili kockanja. Na području neizravnih poreza (PDV) pravni propisi EU sadržani su u Direktivi 2006/112/EZ, kojom se nastoji da primjena pravnih propisa država članica o PDV-u ne poremeti tržišno natjecanje ili ne spriječi slobodno kretanje roba i usluga. Direktiva omogućuje državama članicama da određene usluge vezane za sport izuzmu od oporezivanja, a ako izuzeće nije moguće, predviđa primjenu sniženih poreznih stopa.

Treće poglavlje odnosi se na organizaciju sporta. Politička rasprava o sportu u Europi često daje veliku važnost tzv. *europskome modelu sporta*. Uzimajući u obzir različitosti i kompleksnost europskih sportskih struktura, Komisija smatra da je nerealno pokušati definirati jedinstveni model organizacije sporta u Europi. Osim toga, gospodarski i društveni razvoj, zajednički za većinu država članica (sve veća komercijalizacija, izazovi za javnu potrošnju, povećan broj sudionika i stagnacija broja volontera) stvorio je nove izazove za organizaciju sporta u Europi. Pojava novih sudionika (onih izvan organiziranih disciplina, profesionalnih sportskih klubova itd.) nameće pitanja upravljanja, demokracije i zastupanja interesa unutar sportskog pokreta. Komisija može poticati razmjenu najboljih iskustava u sportskom upravljanju. Također može pomoći razviti jedinstvene upute za dobro upravljanje

u sportu, poput transparentnosti, demokracije, odgovornosti i predstavljanja sudionika (udruga, saveza, igrača, klubova, liga, navijača itd.). Treba obratiti pozornost i na zastupljenost žena u upravi i na vodećim položajima. Komisija priznaje samostalnost sportskih organizacija i tijela predstavništva (poput saveza). Nadalje, priznaje i da je upravljanje većinom odgovornost sportskih upravnih tijela te država članica i socijalnih partnera. Naglašava se posebnost sporta (posebnost sportskih aktivnosti i sportskih pravila te posebnost sportske strukture), ističe važnost slobodnog kretanja i nacionalnosti, bavi se pitanjem transfera i agenata igrača, zaštite maloljetnika, problemom korupcije, pranja novca i drugih oblika financijskog kriminala, sustavom licenciranja klubova te medijima.

Primjenom strukturiranog dijaloga sa sportskim sudionicima, suradnjom s državama članicama i promoviranjem socijalnog dijaloga u sportskom sektoru Komisija će nastaviti promicati inicijative sadržane u *Bijeloj knjizi*.

Od mjera koje se navode u *Bijeloj knjizi* za potrebe ovog projekta posebno ističemo sljedeće.

- Komisija predlaže da se, zajedno s državama članicama, prije kraja 2008. godine razviju nove smjernice za tjelesne aktivnosti.
- Sport i tjelesna aktivnost mogu se podupirati programima za cjeloživotno učenje (*Comenius, Leonardo da Vinci, Erasmus i Grundtvig*).
- Sektor sporta može se prijaviti za dobivanje potpore i putem individualnih poziva za prijedloge o provođenju Europskoga kvalifikacijskog okvira (European Qualifications Framework – EQF) i Europskog sustava kredita u strukovnom obrazovanju i osposobljavanju (European Credit System for Vocational Education and Training – ECVET).
- Komisija će uz pomoć uputa razvijenih u suradnji s relevantnim sudionicima (ključne osobe u politici, srednji i mali poduzetnici, lokalne zajednice) **podići svijest o potrebi partnerstva na regionalnoj razini** kako bi se sportski događaji organizirali na održiv način.
- Komisija će u bliskoj suradnji s državama članicama nastojati razviti **europsku statističku metodu za mjerenje gospodarskog utjecaja sporta**, što može biti temelj za nacionalne statističke izračune za sport koji bi s vremenom mogli dovesti do europskih satelitskih izračuna za sport.
- Dodatno bi i dalje trebalo svakih nekoliko godina **provesti ankete o određenim informacijama vezanima za sport** (npr. ankete Eurobarometra), poglavito kako bi se došlo do negospodarskih podataka koje nacionalni statistički izračuni ne mogu dati za sport (npr. stope sudjelovanja, podaci o volontiranju itd.).

Osim *Bijele knjige o sportu*, u EU su tijekom godina doneseni analitički i strateški dokumenti za različita područja djelovanja u sportu: *Europska povelja o sportu (European Sports Charter, 1992.)*, *Razvoj i budućnost djelovanja Zajednice na području sporta (The Development and Prospect for Community Action in the Field of Sport, 1998.)*, *Helsinški izvještaj o sportu (The Helsinki Report on Sport, 1999.)*, *Europski model sporta (The European Model of Sport, 1999.)*, *Sport i zapošljavanje u Europi – završni izvještaj (Sport and Employment in Europe – Final Report, 1999.)*, *Studija o nacionalnim zakonodavstvima o sportu u Europi (Study of National Sports Legislation in Europe, 1999.)*, *Deklaracija iz Nice (Nice Declaration, 2000.)*, *Deklaracija iz Aarhusa o volonterskom radu u sportu (The Aarhus Declaration on Voluntary Work in Sport, 2003.)*, *Dobro upravljanje u sportu, europsko istraživanje (Good Governance in Sport. A European Survey, 2004.)*, *Nezavisni europski sportski pregled (Independent European Sport Review, 2006.)*, *Bijela knjiga o sportu (White Paper on Sport, 2007.)*, *Autonomija sporta, prošireni djelomični sporazum o sportu (The Autonomy of Sport. Enlarged Partial Agreement on Sport, 2008.)*, *Europski model sportskog financiranja (A European Model of Sports Financing, 2009.)*.

Nužno je dodati i dokumente novijeg datuma koji se, osim što razmatraju strateška pitanja razvoja sporta, bave i temama koje su usko vezane za sport. To su *Europska deklaracija o sportu (European Council Declaration on Sport, 2008.)*, *Rezolucija o strukturiranom dijalogu u sportu (Council Resolution of the Structured dialogue on Sport, 2010.)*, *EU vodič o fizičkim aktivnostima (EU Physical Activity Guidelines, 2008.)*, *Rasna, etnička diskriminacija i isključenost migranata i manjina u sportu: komparativni pregled stanja u EU (Racism, ethnic discrimination and exclusion of migrants and minorities in sport: comparative overview of the situation in EU, 2010.³)*, *Razvoj europske dimenzije sporta (Developing the European Dimension in Sport; Communication on Sport, 2011.⁴)*, *Plan Vijeća za sport 2011. – 2014. (The Council work plan on Sport 2011-2014, EU Sport Ministers, 2011.)*, *Radni plan Europskog vijeća za sport 2011. – 2014. (The Council work plan on Sport 2011 – 2014, EU Sport Ministers, 2011.)*. Važno je istaknuti da svakih šest mjeseci predsjedava druga članica EU koja, ovisno o svojim prioritetima, koji se temelje na navedenim dokumentima, provodi i inicira aktivnosti. Dio tih aktivnosti pokušavaju pratiti i tzv. ekspertne skupine EK, sastavljene od stručnjaka iz pojedinih država članica EU i ostalih nevladinih organizacija s područja sporta, kao i s ostalih područja kojima se bave.

³ Dostupno na: http://fra.europa.eu/fraWebsite/home/home_en.htm.

⁴ Dostupno na: http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm.

Program *Erasmus za sve (Erasmus for All, 2014 – 2020)*⁵) novi je program EU za obrazovanje, usavršavanje, mlade i sport koji je EK donio krajem 2011. Prijedlog je upućen Vijeću i Parlamentu EU⁶ na razmatranje, a oni donose konačnu odluku o prihvaćanju i provođenju programa. Program obuhvaća sve sustave obrazovanja i usavršavanja mladih i sporta te objedinjuje sve prethodno donesene programe. Cilj je programa povećati učinkovitost te pojednostavniti postupak prijave za dodjelu sredstava i izbjeći dosadašnja preklapanja i rascjepkanost sustava. Početak primjene očekuje se u 2014. godini.

Tablica 3.1. *Erasmus za sve (2014. – 2020.) u brojkama*

Ukupni proračun	19 mlrd. EUR-a (s uključenih 1,8 mlrd. za međunarodnu suradnju)
Broj sudionika	5 mil.
Visoko obrazovanje	2,2 mil. studenata
Uključeno stručno osoblje	1 mil. učitelja, trenera, mladih radnika i ostalog osoblja
Strukovno obrazovanje i usavršavanje	735.000 studenata
Volonteri i sustav razmjene mladih	540.000 mladih ljudi
Sustav kreditiranja poslijediplomskog studija	330.000 studenata
Međunarodni studenti	135.000 studenata
Strategijska suradnja	115.000 institucija
Znanstvena zajednica	200 visokoškolskih i profesionalnih institucija izabranih od 2.000 njih

3.3. Organizacija i upravljanje sportom na razini država članica EU

Ustroj i organizacija sporta u zemljama EU na nacionalnoj su razini različiti. Iako je u svim zemlja EU sport ustrojen prema tzv. piramidalnome modelu, postoje nacionalne specifičnosti po kojima se pojedine zemlje donekle razlikuju. U većini su zemalja EU nacionalni olimpijski odbor i nacionalni savez sportskih saveza dvije odvojene organizacije sa zasebnim ovlastima i područjima djelovanja, pri čemu je, po pravilu, nacionalni savez sportskih saveza krovna nacionalna sportska organizacija.

Tablica 3.2. *Pregled krovnih nacionalnih sportskih organizacija (prema Chaker, 1999.)*

Država	Krovna sportska organizacija
Austrija	NSSS ¹
Cipar	NSSS
Češka	NSSS
Danska	NOO ²
Finska	NSSS
Njemačka	NSSS /NOO ³
Mađarska	NSSS
Italija	NOO
Litva	NSSS
Luksemburg	NSSS /NOO
Rumunjska	NSSS

⁵ <http://ec.europa.eu/education/erasmus-for-all/>.

⁶ European Commission, COM(2011) 788 final, 2011/0371 (COD), Brussels, 23.11.2011.

Slovenija	NSSS /NOO
Španjolska	/ ⁴
Švicarska	NOO
Francuska	NOO
Belgija	NOO
Nizozemska	NOO
Island	NSSS /NOO
Portugal	/
Ujedinjeno Kraljevstvo	NSSS ⁵

¹ NSSS – nacionalni savez sportskih saveza.

² NOO – nacionalni olimpijski odbor.

³ NSSS/NOO – nacionalni savez sportskih saveza i nacionalni olimpijski odbor udruženi su u jedno tijelo.

⁴ U Španjolskoj i Portugalu ne postoje nacionalni savezi sportskih saveza kao pravni subjekti; svaki NSS je odgovoran za svoj sport; NOO-i postoje kao pravni subjekti, a njihovo je djelovanje ograničeno na olimpirizam i Olimpijske igre.

⁵ U Ujedinjenom Kraljevstvu ne postoji zajednički NSSS nego u svakoj zemlji (Engleskoj, Škotskoj...) formalno postoji savez sportskih saveza, ali krovne su sportske organizacije u svakoj zemlji tzv. sportska vijeća (Sports Council). Britanski olimpijski odbor zasebna je i samostalna organizacija čije je djelovanje ograničeno na olimpirizam i Olimpijske igre.

Nacionalna zakonodavstva pojedinih zemalja EU različito se odnose prema području sporta. Naime, u šest zemalja, od 19 koliko ih je obuhvaćeno studijom, sport je zastupljen u ustavima. Nadalje, u 12 od 19 analiziranih zemalja postoje posebni zakoni o sportu. Zemlje EU imaju različita zakonska rješenja pojedinih specifičnih područja kao što su financiranje sporta, ali i tjelesni odgoj u školama, nasilje na sportskim borilištima, doping itd.

Tokarski i sur. (2004.) analizirali su sustave sporta u 18 europskih država. Za potrebe ovog projekta u tablici 3.3. izdvojili smo nacionalna vladina i nevladina krovna tijela nadležna za sport u navedenim europskim državama.

Tablica 3.3. Pregled krovnih nacionalnih organizacija

Država	Vladino tijelo	Nevladino tijelo
Austrija	Ured federalnog kancelara (<i>Office of the Federal Chancellor</i>)	BSO Austrian Federal Sports Organisation OOC Austrian Olympic Committee
Belgija	ABCD komisija kao posrednik između BLOSO (Flemish Sports Administration), ADEPS (Sport and Tourism Administration in French speaking Community) i Ministarstva (regionalnoga na njemačkome govornom području)	BOIK – BOIC – COIB Belgisches Olympisches und Interfoderales Komitee – Belgisch Olympisch en Interfederal Comité – Comité Olympique et Interfederale Belge
Danska	Ministarstvo obrazovanja (Ministry of Education) i Ministarstvo kulture (Ministry of Culture)	DIF Denmark Sports Federations DGI Danish Gymnastics and Sports Association DFIF Danish Companies' Sports Federation
Finska	Ministarstvo obrazovanja (Ministry of Education) i Nacionalno sportsko vijeće (National Sports Council)	SLU Finnish Sports Confederation OK Finnish Olympic Committee FPC Finnish Paralympic Committee
Francuska	Ministarstvo sporta (Ministry of Sport) i F.N.O.M.S. The Federation Nationale des Offices Municipaux des Sports (lokalni sport)	CNOSF French Olympic Committee
Njemačka	Savezno ministarstvo unutarnjih poslova (Federal Ministry of the Interior) SMK Sports Minister Conference i ministarstva na regionalnoj razini (Ministries at regional level)	DSB German Sports Confederation NOK National Olympic Committee for Germany

Država	Vladino tijelo	Nevladino tijelo
Grčka	Ministarstvo obrazovanja i religije (Ministry of Education and Religion), Ministarstvo kulture (Ministry of Culture) i Glavno tajništvo za sport (General Secretariat of Sport)	HOC Hellenic Olympic Committee
Mađarska	Ministarstvo za djecu, mlade i sport (Ministry of Children, Youth and Sport)	MOB National Olympic Committee NSSZ National Sports Confederation NSZSZ National Leisure Sports Confederation
Irska	Odjel za umjetnost, sport i turizam (Department of Arts, Sport & Tourism) i Irsko sportsko vijeće (Irish Sports Council)	OCI Olympic Council of Ireland PCI Paralympic Council of Ireland NCTC National Coaching and Training Centre
Italija	Ministarstvo kulture (Ministry of Culture) i Ministarstvo ekonomije i financija (Ministry of Economy and Finances)	CONI Italian National Olympic Committee EPS Sport Promotion Bodies
Luksemburg	Ministarstvo obrazovanja, strukovnog obrazovanja i sporta (Ministry for National Education, Vocational Training and Sport), Nacionalni sportski institut, Nacionalni sportski centar i Nacionalno sportsko učilište (National Sports College)	COSL National Olympic Committee
Nizozemska	Ministarstvo zdravlja, socijalne skrbi i sporta	NOC*NSF National Olympic Committee*Netherlands Sports Federations
Poljska	Ministarstvo obrazovanja i sporta (Ministry of National Education and Sport)	PKOI Polski Komitet Olimpijski PKPar Polski Komitet Paraolimpijski
Portugal	Državno tajništvo za mlade i sport (Secretary of State for Youth and Sports) i Nacionalni institut za sport (IDP Portuguese Sports Institute)	National Sports Confederation COP Portuguese Olympic Committee
Slovenija	Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta (Ministry of Education, Science and Sport), Sportsko ekspertno vijeće (Sport expert Council), Slovenski ured za sport (Slovenian Sport Office) i Fundacija za financiranje sportskih organizacija u Sloveniji (FSO Foundation for the Financing of Sport Organisations of the Republic of Slovenia)	OKS-ZSZ Olympic Committee of Slovenia-Association of Sports Federations
Španjolska	Ministarstvo obrazovanja, kulture i sporta (Education, Culture and Sports Ministry) i Visoko vijeće za sport (Sports high Council)	COE Spanish Olympic Committee CPE Spanish Paralympic Committee
Švedska	Ministarstvo unutarnjih poslova (Ministry of the Interior)	RIF Swedish Sports Confederation SOK Swedish Olympic Committee SISU Swedish Sports Study and Educational Organisation
Velika Britanija	Odjel za kulturu, medije i sport (Department of Culture, Media and Sport) Ministarstvo kulture i sporta u Škotskoj, Ministarstvo kulture u Welsu te Ministarstvo kulture, umjetnosti i odmora u Sjevernoj Irskoj te sportska vijeća (Scottish Sport Council, Welsh Sports Council, Sport Council for Northern Ireland)	CCPR Central Council for Physical Recreation BOA British Olympic Association

Izvor: Tokarski i sur. (2004.)

Iz tablice 3.3. može se zaključiti da je sport u većem broju europskih država u nadležnosti ministarstava zaduženih za obrazovanje, kulturu i umjetnost. Samo je u Francuskoj za djelatnost sporta osnovano Ministarstvo sporta. Osim toga, može se zaključiti da veći broj europskih država ima i savjetodavna tijela na nacionalnoj i regionalnoj razini, tzv. vijeća za sport te ostale ustanove kao što su instituti, zaklade i dr.

3.4. Obilježja piramidalnog sustava kao temelja europskog modela organizacije sporta

Ustroj i struktura sporta u većini europskih zemalja temelje se na tzv. *europskome modelu sporta*⁷, a njegova su obilježja (European Commission, 2012.):

- piramidalna struktura organizacije sporta i sportskih natjecanja te središnja uloga sportskih federacija,
- sustav otvorenih natjecanja koji se temelji na načelima promocije i isključivanja, autonomija sporta i mogućnost razvoja partnerstva s tijelima javne vlasti,
- struktura utemeljena na volonterstvu,
- solidarnost među različitim konstituirajućim elementima i subjektima.

Tim je obilježjima, a na temelju zaključaka konferencije održane 2006. godine, moguće dodati još neke (European Commission, 2012.):

- važnost nacionalnih timova i natjecanja među tim timovima,
- fokusiranje na zdravlje i borbu protiv doppinga,
- uključenost javnog sektora u financiranje sporta,
- zajedničko upravljanje amaterskim i profesionalnim sportom od strane sportskih federacija.

Piramidalna struktura organizacije odražava sustav u kojemu se subjekti na području jednog sporta udružuju u regionalne, zatim u nacionalne te europske i međunarodne (svjetske) federacije. Bazu te piramide čine sportski klubovi koji svima pružaju mogućnost uključivanja u sport, čime se i promiče ideja *sporta za sve*. Naime, temeljno obilježje tog modela upravo je činjenica da je to demokratski model kojemu je cilj osigurati sudjelovanje u sportskim aktivnostima za sve kategorije sudionika (vrhunske sportaše, natjecatelje, rekreativce itd.) (Arnaut, 2006:17). Upravo je na toj razini „neplaćeno sudjelovanje izrazito važno i korisno za razvoj europskog sporta“ (European Commission, 1999.). Klubovi se udružuju u svoje regionalne, odnosno lokalne udruge i lige, koje se pak na nacionalnoj razini udružuju u nacionalne sportske saveze. Vrh piramide čine europske federacije, čiji članovi mogu biti samo nacionalne federacije, i to po jedna iz svake zemlje. U konačnici se savezi pojedinih kontinenata udružuju u saveze na svjetskoj razini te utvrđivanje jedinstvenih pravila u

⁷ Iako će se u daljnjem tekstu prezentirati obilježja tog modela, potrebno je naglasiti kako „svaki pokušaj da se precizno definira *europski model sporta* brzo dolazi do zida (European Commission, 2012.), i to zbog činjenice da se neka obilježja ne odnose na sve sportove, neka se mogu primijeniti i na sustave organizacije sporta u drugim dijelovima svijeta, a potrebno je uzeti u obzir i nove izazove za taj sustav, poput pojave novih interesnih skupina (sudionika).

određenoj vrsti sporta pripada isključivo „krovnomu“ sportskom savezu na svjetskoj razini (Čustonja, 2011:55). Takva struktura podrazumijeva međusobnu ovisnost pojedinih razina, kako u organizacijskom smislu, tako i onda kad su u pitanju natjecanja koja se organiziraju na svim spomenutim razinama, što nas dovodi do ključne odrednice *europskoga modela sporta*, a to je načelo promocije i isključivanja. Klubovi koji postižu najbolje rezultate u pojedinim natjecanjima promoviraju se na višu razinu, a oni s najslabijim rezultatima padaju na nižu razinu, što taj sustav razlikuje od *američkog modela sporta*.

Jasno je, dakle, da se sustav organizacije sporta u svijetu svodi na organizaciju svake sportske discipline, i to po načelu okomitosti, odnosno zasniva se na **vertikalnom načelu donošenja odluka** (hijerarhijski model donošenja odluka) (v. Bartoluci i Škorić, 2009:86-92). Na vrhu piramide nalazi se skupština, u čijem radu sudjeluju sve članice udruženja. Odluke skupštine provodi izvršni odbor, a između te dvije kategorije u nekim udruženjima djeluje vijeće. Svako udruženje ima i stalne ili povremene odbore koji su zaduženi za pojedina područja. Uglavnom su organizirani kao nevladine, neprofitne udruge.

No potrebno je naglasiti kako na rad i odluke cjelokupnoga sportskog sektora, kao i tih udruženja, osim njihovih članica, utječu i neke vanjske organizacije (EOSE, 2004:24; Arnaut, 2006:60-65), i to zbog njihova sve većeg interesa (uključujući i financijski) za pojedine sportove. Tako se „stari hijerarhijski model upravljanja sportom, od vrha prema dolje, zamjenjuje kompleksnom mrežom međuodnosa između sudionika“ (Henry i Lee, 2004:28).

3.5. Uloga volonterskih aktivnosti u sportu

S obzirom na važnost volontiranja za funkcioniranje sustava sporta u EU, bitno je spomenuti dokument Vijeća EU novijeg datuma. Riječ je o *Zaključcima Vijeća o ulozi volonterskih aktivnosti u sportu za promoviranje aktivnoga građanstva* od 28. i 29. studenog 2011., donesenoga na temelju prijašnjih dokumenata o volontiranju u sportu, za socijalno uključivanje te za europsku dimenziju sporta. U obzir su uzete specifičnosti država članica i svih oblika volonterstva. Volontiranje može biti formalno i neformalno, a podrazumijeva slobodnu odluku, izbor i motivaciju, bez razmišljanja o financijskoj nadoknadi. Volontiranjem pojedinci ostvaruju ljudske, društvene, međugeneracijske i ekološke potrebe, često uz potporu nevladinih organizacija. Volonterski rad mora biti jasno razgraničen od plaćenog rada (redovitog zaposlenja) i ne smije služiti kao njegova zamjena te ne bi trebao pridonositi spolnoj nejednakosti ili smanjenju radnog vremena zaposlenika niti njihovu povlačenju s tržišta rada. Volonterski rad ne može zamijeniti obveze države da osigura gospodarska,

socijalna i kulturna prava, a mora biti podvrgnut postojećem zakonodavstvu i poštovati opća i temeljna prava i slobode.

U dokumentu se napominje kako je sport najveći građanski pokret u EU, a volonterske su aktivnosti u sportu među najpopularnijim oblicima socijalne aktivnosti u Europi. I profesionalne i svakodnevne sportske aktivnosti ovise o volonterima koji pridonose aktivnom građanstvu i integraciji građana različitog podrijetla te primjeni osnovnih vrijednosti i načela EU. Građani na taj način stječu nove vještine, čime se popravljaju njihova zapošljivost i jača osjećaj pripadnosti društvu. Volonterske aktivnosti pridonose jačanju društvenog kapitala i promiču pozitivan društveni odnos utemeljen na poštenoj igri, timskom radu, upornosti, odgovornosti, vodstvu, toleranciji, poštovanju drugih i sposobnostima prevladavanja zapreka. Sportski sektor, zajedno s volonterskim aktivnostima, mjerljiva je i značajna gospodarska i društvena vrijednost u nacionalnim gospodarstvima, s potencijalom za poticanje rasta i povećanje stope zaposlenosti. Volonterstvo u sportu važan je impuls razvoju i poticanju fizičke aktivnosti na svim razinama, što utječe na smanjenje bolesti uzrokovanih stresnim načinom života. Osim doprinosa mobilnosti građana i razvoja europskog identiteta, volonterske aktivnosti pridonose ostvarenju općih ciljeva Strategije *Europa 2020*.

Države članice i sportski sudionici pozivaju se da stvore povoljne uvjete za razvoj volonterskih aktivnosti razmjenom dobrih praksi među državama članicama EU i sportskim organizacijama, poštujući autonomnost sportskih organizacija uz primjerenu potporu na državnoj razini. Sportskim volonterima treba biti pružena odgovarajuća obuka. Suradnjom državnih vlasti i sportskih organizacija na lokalnoj, nacionalnoj i europskoj razini uspostavljaju se mreže za rješavanje problema s kojima se suočavaju volonteri. Vijeće ohrabruje države članice i EK da iz svojih ovlasti nastoje ukloniti zapreke, da istraže gospodarske i socijalne učinke sporta koji se temelji na volonterstvu, da izmjenjuju znanja i iskustva te da u nacionalnim i europskim politikama promiču razvoj volontiranja u sportu. Preporučuje im istraživanje mogućnosti volonterstva u sportu u kontekstu projekata financiranih iz EU fondova, uključivanje volonterstva u sportu u aktivnosti stručnih radnih skupina osnovanih u skladu s radnim planom EU za sport te ohrabivanje razvoja volonterstva suradnjom javnih i privatnih tijela i organizacija civilnog društva.

Vijeće poziva EK da posebnu pozornost usmjeri na volonterske aktivnosti i neprofitnim organizacijama omogući pristup programima EU, da identificira činitelje uspjeha, najbolje prakse i područja na kojima je potrebna tješnja suradnja na razini EU. Pri predlaganju novog zakonodavstva, Komisija bi trebala uzeti u obzir učinke volonterskih aktivnosti u sportu.

Sve to navodimo jer smatramo kako bi se ubuduće pitanju volontiranja u sportu u Hrvatskoj kao budućoj članici EU trebalo pridati više pozornosti, posebice ustrojavanjem sustava praćenja volonterskog rada u sportu i vrednovanjem takvog rada, što bi, među ostalim, pridonijelo i smanjenju sive ekonomije na tom području.

3.6. Međunarodne sportske federacije i *SportAccord*

Vrhovna tijela organiziranja i upravljanja sportom na svjetskoj razini jesu međunarodne sportske federacije za svaki sport zasebno.⁸ Uživajući gotovo potpunu autonomiju djelovanja i organiziranja, međunarodne sportske federacije nastaju tijekom 20. stoljeća zbog potrebe za koordiniranjem aktivnosti, organizacijom natjecanja, kodificiranjem pravila natjecanja, odlučivanjem i, općenito, vođenjem pojedinog sporta na svjetskoj razini. Nastale su i po pravilu djeluju kao neprofitne, nevladine i nepolitičke organizacije. Tradicionalno i povijesno uvjetovano, međunarodne su sportske federacije donijele autonomna pravila djelovanja i organiziranja, što je uglavnom prepoznato i priznato i na nacionalnim razinama.

U ovom trenutku postoji više organizacija u koje su udružene međunarodne sportske federacije. Najveća je i najutjecajnija takva organizacija SportAccord, koja je do travnja 2009. godine djelovala pod nazivom General Association of International Sports Federations (GAISF). SportAccord je krovna organizacija međunarodnih federacija olimpijskih i neolimpijskih sportova te organizacija koje upravljaju natjecanjima na pojedinim područjima sporta i organiziraju ih (npr. Igre Commonwealtha, Mediteranske igre, Paraolimpijske igre, Gimnazijade, Univerzijade, Svjetske vojne igre i sl.). Djeluje kao forum koji okuplja sva relevantna svjetska sportska tijela. SportAccord (www.sportaccord.com) ima više od 100 članica međunarodnih sportskih saveza i organizacija, a surađuje i s Međunarodnim olimpijskim odborom. Svi nacionalni sportski savezi koje priznaje Hrvatski olimpijski odbor moraju biti članovi jedne od organizacija SportAccorda (Milanović, Čustonja i Bilić, 2011.).

Kao savezi različitih međunarodnih sportskih federacija djeluju i: Savez međunarodnih sportskih saveza ljetnih olimpijskih sportova (Association of Summer Olympic International Federations – ASOIF), Savez međunarodnih sportskih saveza zimskih olimpijskih sportova (Association of International Olympic Winter Sports Federations – AIOWF) i Savez

⁸ Nekoliko je primjera međunarodnih sportskih federacija koje organiziraju natjecanja i upravljaju s više sportova. Primjerice, Fédération Internationale de Natation (FINA) objedinjava grupaciju od pet sportova na vodi - plivanje, skokove u vodu, vaterpolo, sinkronizirano plivanje i plivanje u otvorenim vodama, ili pak, Fédération Internationale de Ski (FIS), odnosno Svjetska skijaška federacija, koja objedinjuje više olimpijskih i neolimpijskih zimskih sportova i/ili disciplina.

međunarodnih sportskih saveza priznatih olimpijskih sportova (Association of the IOC Recognised International Sports Federations – ARISF).

Organizacija i upravljanje sportom na svjetskoj razini nisu jednoznačno određeni, ne postoji jedinstveni model i više je različitih pristupa. Ono što je zajedničko većini jest to da međunarodna sportska federacija pojedinog sporta priznaje samo jedan nacionalni savez odgovarajućeg sporta koji mora biti organiziran i ustrojen u skladu s pravilima te međunarodne sportske federacije. Modeli i sustavi financiranja nacionalnih sportskih saveza koji se smatraju krovnim nacionalnim tijelima pojedinog sporta, kao i sportskih klubova koji pripadaju pojedinom sportu, nisu regulirani na svjetskoj razini i uvjetovani su nacionalnim specifičnostima.

3.6.1. Međunarodni olimpijski odbor

Međunarodni olimpijski odbor (International Olympic Committee – IOC) najznačajnija je i najutjecajnija sportska organizacija na svjetskoj razini, iako je njegovo djelovanje ograničeno na olimpizam i olimpijski pokret⁹, tj. na širenje olimpizma diljem svijeta i vođenje olimpijskog pokreta (*Olimpijska povelja*, čl. 2., 2011.). Međutim, Međunarodni olimpijski odbor u svom djelovanju okuplja sve važnije međunarodne sportske federacije (tzv. olimpijske sportove), kao i priznate nacionalne olimpijske odbore te zajedno s njima određuje osnovna načela organizacije i upravljanja sportom na međunarodnoj i nacionalnoj razini. Ta su osnovna načela organizacije i upravljanja definirani *Olimpijskom poveljom*. Oni ne reguliraju, odnosno vrlo šturo i općenito govore o sustavima, načinima i izvorima financiranja sporta, bilo da je riječ o međunarodnim sportskim federacijama ili o nacionalnim olimpijskim odborima.

⁹ Olimpizam je složeni društveni i filozofski koncept koji želi naglasiti ulogu sporta u razvoju društva, u međunarodnoj suradnji i razumijevanju, miroljubivom suživotu naroda te u društvenome i moralnom razvoju cjelovitoga ljudskog bića. Koncept olimpizma kao svojevrsne nadnacionalne, nadkulturne i nadreligijske ideologije stvorio je Pierre de Coubertin želeći promovirati i razvijati univerzalne ljudske vrijednosti, a sport je doživljavao kao idealno sredstvo za promociju tih ideja. Na temelju njih krajem 19. stoljeća nastao je olimpijski pokret koji okuplja sportske organizacije (Međunarodni olimpijski odbor, međunarodne sportske federacije i nacionalne olimpijske odbore), sportaše i druge osobe koje djeluju u skladu s *Olimpijskom poveljom* kao temeljnim dokumentom olimpijskog pokreta, s ciljem izgradnje boljeg svijeta odgajanjem mladeži putem sporta, sukladno olimpizmu (*Olimpijska povelja*, čl. 1., st. 1. i 2., 2011.).

3.7. Pregled presuda Europskog suda pravde (*Court of Justice of the European Union – ECJ*)

Sud Europskih zajednica, zajedno sa svojim Prvostupanjskim sudom i Službeničkim sudom, čini zajedničko pravosudno tijelo europskih zajednica i sud EU koji osigurava tumačenje i provedbu prava europskih zajednica i EU. Smjer razvitka pravnog sustava europskih zajednica određen je presudama tog suda kao čimbenika integracije EU. Tumačenjem prava EU i popunjavanjem pravnih praznina, vodeći brigu o integraciji europskog tržišta kao cilju pravnih normi, Sud ujedno djeluje na način koji uglavnom ne poznaju pravni sustavi zemalja članica EU. Od dana pristupanja Hrvatske EU presude Suda bit će od iznimne važnosti i za hrvatski pravni sustav (Lovrić, 2006.). Smatrali smo važnim i korisnim istaknuti nekoliko najvažnijih presuda i odluka ECJ koje su relevantne i za područje sporta u Hrvatskoj ili će to vrlo skoro biti.

3.7.1. Sažeti pregled odluka ECJ koje se izravno odnose na slobode unutrašnjeg tržišta i pravila o natjecanju na području sporta¹⁰

Sve veća uloga i značenja sporta na svim područjima gospodarskih i negospodarskih aktivnosti na području EU otvarala je i pitanja pravne naravi. Raspravu o europskome sportskom pravu, njegovim pojavnim oblicima i karakteru na europskom je planu ECJ otvorio sredinom 1970-ih godina. Složeni odnosi sporta i pravne etike, sporta i korporativnih struktura, sporta i invalidnosti, sporta i rasnog pitanja, sporta i spola, sporta i poreza, niza međunarodnih pitanja u sportskom pravu sadržani su u stajalištima i presudama ECJ. Prikaz presuda ECJ koje se odnose na područje sporta daje uvid u razrješavanje složene i opsežne problematike sportskog prava.

A – SLOBODE UNUTRAŠNJEG TRŽIŠTA

***Walrave and Koch*, 12. prosinca 1974., C 36/74**

Prva odluka ECJ koja se odnosi na sport ustanovila je temeljno načelo koje se ponavljalo u svim kasnijim odlukama o sportu. Odluka je odgovorila na pitanje koje su otvorila dva nizozemska državljanina – tehnička sudionika biciklističkog natjecanja, koji su osporili pravilo Međunarodne biciklističke unije koja je ograničavala njihovo pravo da sudjeluju u natjecanju, i to na temelju njihove nacionalnosti. U svojoj odluci ECJ je prvi put potvrdio stajalište da je sportska aktivnost podložna pravu Zajednice, i to sve dok se radi o ekonomskoj aktivnosti

¹⁰ Preneseno iz Bačić i Bačić (2011.).

unutar značenja čl. 2. *Ugovora o EZ* (par. 4.). ECJ je također prvi put u svojem *case law* potvrdio opće načelo prema kojemu se odredbe *Ugovora* ne primjenjuju samo na pravila koja su usvojile javne vlasti, već i na sva ostala pravila koja na kolektivan način reguliraju profitabilno zaposlenje ili odredbe o uslugama, bez obzira na to jesu li ta pravila stvorile javne ili privatne institucije (par. 17.). ECJ je također razjasnio područje zabrane diskriminacije, koja se primjenjuje na sve pravne odnose koji su nastali na području Zajednice ili stvaraju učinke na njezinu području. Konačno, ECJ se suglasio da se pitanja isključivo sportskog interesa (npr. sastava sportske ekipe) ne mogu podvrgavati zabrani diskriminacije (par. 8.).

***Dona*, 14. srpnja 1976., C 13/76**

Odluka se odnosi na pravilo Talijanskoga nogometnog saveza (Federazione Italiana Giuoco Calcio – FIGC) koje je zahtijevalo da u utakmicama mogu sudjelovati samo igrači koji su članovi saveza, i to kao profesionalni ili poluprofesionalni igrači, dok se u praksi mogućnost članstva odnosila samo na osobe koje su bile talijanski državljani. Sud je u svojoj odluci ponovio da se u vezi sa zapošljavanjem, plaćanjem, drugim uvjetima rada i zaposlenja te slobode usluga zabranjuje svaka diskriminacija na temelju nacionalnosti. ECJ je također ponovio stajalište da je svaka odredba nacionalnog zakonodavstva koja teži kolektivnom reguliranju profitabilnog zaposlenja i usluga te koja postavlja ograničenja na temelju nacionalnosti inkompatibilna s pravom Zajednice (par. 17.). U tom su smislu pravila FIGC-a, koja su u nogometnim utakmicama dopuštala sudjelovanje samo igračima talijanske nacionalnosti, inkompatibilna s odredbama *Ugovora*. Ipak, ECJ je potvrdio i to da su takva pravila prihvatljiva ako se primjenjuju kako bi se igračima sa stranim državljanstvom u određenim slučajevima onemogućilo sudjelovanje u utakmicama zbog razloga koji nisu ekonomske prirode ili su pak isključivo sportskog interesa (par. 14.).

***Bosman*, 15. prosinca 1995., C 415/93**

Odluka ECJ u tom predmetu zapravo je odgovor na pitanje koje je pred ECJ iznio jedan belgijski sud u svom istraživanju slučaja belgijskog nogometaša Jeana-Marca Bosmana, čiji transfer iz belgijskoga (RFC Liegea) u francuski nogometni klub (USL Dunkerque) nije ostvaren zato što se klubovi nisu uspjeli dogovoriti o visini transfera. Belgijski nogometni savez odbio je poslati ispravu o transferu, pa se francuski nogometni klub povukao iz ugovora. Bosman je osporavao i FIFA-ino pravilo koje je ograničavalo broj profesionalnih igrača državljana drugih država članica koji su nastupali u nacionalnim natjecanjima. Odluka je potvrdila da je sport podvrgnut svim relevantnim odredbama *Ugovora* sve dok se one odnose na ekonomske aktivnosti te da za primjenu odredaba Zajednice o slobodi kretanja radnika nije nužno da poslodavac bude poduzetnik (par. 3. i 4.). Sve što se traži odnosi se na postojanje ili namjeru da se stvori radni odnos. Odluka je pomogla razjašnjenju ograničenja

odluka i pravila kojima su se koristile sportske organizacije. ECJ je utvrdio da su *Ugovoru* podvrgnuta ona pravila koja ne samo da imaju specifični cilj povezan sa sportom, već i zahtjev da se iznos transfera plati kad se igrač angažira za drugi klub nakon isteka ugovora koji utječe na mogućnosti igrača za pronalazak zaposlenja (par. 5.). Konačno, ECJ je utvrdio da *Ugovor* isključuje primjenu pravila sportskih organizacija prema kojima klubovi, u susretima koje sami organiziraju, mogu prijaviti samo ograničen broj profesionalnih igrača državljana drugih država članica. Takva pravila znače kršenje načela zabrane diskriminacije na osnovi nacionalnosti kad je riječ o zapošljavanju, plaćama i radnim uvjetima (par. 15.).

Lehtonen, 13. travnja 2000., C-176/96

Odluka ECJ u slučaju *Lehtonen* odnosi se na pravila o transferima Belgijskoga kraljevskog saveza košarkaških društava ASBL (Fédération royale belge des sociétés de basket-ball – FRBSB) koja sadržavaju određene restrikcije za igrače koji su prethodno bili registrirani u sportskim savezima drugih zemalja. Prema pravilima FRBSB-a, postojao je krajnji rok za transfer igrača unutar Europe, nakon kojega su transfer mogli ostvariti samo igrači izvan europske zone (prema pravilima Međunarodne košarkaške federacije – FIBA, krajnji je rok bio 28. veljače). Pravila FRBSB-a specificirala su datume unutar kojih su transferi igrača bili dopušteni (posebno regulirajući transfere unutar belgijske lige), a posljedica svakog transfera izvan tih rokova bilo je to da se igraču nije dopuštalo sudjelovanje u natjecanju. U konkretnom je slučaju košarkaša iz Finske (dakle, državljanin članice EU) angažirao klub učlanjen u FRBSB, ali koji je prema pravilima FIBA-e propustio traženi rok za regularni transfer. Belgijski je klub, unatoč upozorenju o neregularnosti transfera, igrača J. Lehtonena uvrstio u momčad, a FRBSB ih je zatim kaznio gubitkom bodova u utakmici u kojoj je taj igrač nastupio. Posljedica je bila to da je klub odlučio ne uključivati igrača u ekipu do kraja natjecateljske sezone. U odluci *Lehtonen* ECJ je potvrdio da se profesionalni sportaš koji je potpisao ugovor sa sportskim klubom od kojega dobiva fiksnu mjesečnu plaću i bonuse treba smatrati radnikom unutar značenja čl. 48. *Ugovora o EZ* (par. 46.). Njegov/njezin rad koji poslodavac dobiva kao uslugu smatra se ekonomskom aktivnošću koja je pokrivena dosegom temeljnih sloboda što su definirane *Ugovorom*. ECJ je također podsjetio da pojam radnika prema pravu Zajednice ima jedinstveno značenje i ne može se različito interpretirati u nacionalnim pravima država članica. S obzirom na situaciju košarkaša Lehtonena, Sud je potvrdio karakteristike zaposleničkog odnosa, s pozivom na prava i dužnosti i jedne i druge stranke u tom odnosu, u kojemu jedna osoba pod vodstvom druge potonjoj osigurava određenu uslugu na određeno vrijeme, uz dogovorenu plaću (par. 45.). Vezano za određivanje krajnjih rokova za transfere igrača, ECJ je zaključio da se pri rješavanju tog pitanja mora uzeti u obzir činjenica da je cilj tih pravila osigurati regularnost sportskih

natjecanja (par. 53.) te takva pravila mogu biti opravdana ako su proporcionalna sportskom cilju koji se želi ostvariti (par. 60.).

Deliège, 11. travnja 2000., spojeni slučajevi C-51/96 i C-191/97

U predmetu *Deliège* ECJ je odlučivao o usklađenosti pravila judo saveza koja su ograničavala broj sportaša iz nacionalnih udruženja što su mogli sudjelovati na turnirima s odredbama *Ugovora*, a posebno sa slobodom osiguravanja usluga. ECJ je potvrdio da je sport predmet prava Zajednice sve dok je to ekonomska aktivnost obuhvaćena značenjem čl. 2. *Ugovora* (par. 41.). To se odnosi na zapošljavanje i/ili usluge koje pružaju poluprofesionalni ili profesionalni sportaši, pri čemu oni dobivaju plaću za aktivnost koja je stvarna i efektivna, a ne marginalna ili usputna (par. 54.). U toj je odluci ECJ identificirao niz posebnih, ali usko povezanih sportskih aktivnosti koje se mogu svesti pod čl. 49. *Ugovora o EZ*, čak i ako neke od tih usluga oni za koje su obavljene nisu platili (par. 56.). Među tim aktivnostima su i one koje uključuju različite pružatelje usluga i njihove primatelje; to su npr. organizatori međunarodnog natjecanja koji mogu sportašima omogućiti angažman u natjecanjima s drugima; sportaši koji sudjelovanjem u natjecanju omogućuju organizatoru održavanje samog natjecanja, što istodobno pridonosi publicitetu koji je prijeko potreban uz takav događaj te privlači sponzore i oglašivače, publiku koja može pratiti takav događaj i televizijske postaje koje ga mogu prenositi, itd. (par. 57.). No ECJ je također utvrdio da pravila koja sportašima postavljaju određena ograničenja u obliku selekcije odnosno dobivanja autorizacija za sudjelovanje u međunarodnim sportskim natjecanjima visokog ranga nisu restrikcije slobode davanja usluga prema čl. 49. *Ugovora* ako takva ograničenja proizlaze iz inherentne potrebe organiziranja takvih natjecanja (par. 69.). Sud je tako još jedanput potvrdio da se nametanje restrikcija u temeljnim slobodama može dopustiti samo ako postoji isključivo sportski interes za to.

Kolpak, 8. svibnja 2003., C-438/00

Slovački državljanin M. Kolpak sklopio je ugovor o zaposlenju na određeno vrijeme, i to kao golman njemačkoga rukometnog tima *TSV Östringen eV Handball*, koji se natjecao u Drugoj njemačkoj ligi. Kolpak je prema ugovoru dobivao mjesečnu plaću, bio je nastanjen u Njemačkoj te je imao važeću boravišnu dozvolu. Njemački rukometni savez (DHB) koji organizira ligu i natjecanja za kup na federalnoj razini izdao je Kolpaku igračku licenciju tipa A na temelju činjenice da je po nacionalnosti Slovak (Slovačka u to vrijeme nije bila članica EU). Kako je Kolpak tražio da mu se izda igračka dozvola bez ikakve posebne reference glede državljanstva zemlje koja nije članica EU, pred nacionalnim je sudom podigao tužbu protiv odluke DHB-a. Pritom je Kolpak dokazivao da je Slovačka Republika jedna od nečlanica čiji su državljani bili ovlašteni da sudjeluju u natjecanjima bez ikakvih ograničenja,

dakle uz jednake uvjete kao njemački igrači i igrači iz zemalja Zajednice, odnosno bez diskriminacije, na temelju kombiniranih odredaba *Ugovora o EZ* i *Sporazuma o pridruživanju Slovačke Uniji*. ECJ je zaključio da čl. 38. (1.) *Sporazuma o pridruživanju* ima izravni učinak te da onemogućuje diskriminaciju profesionalnih sportaša slovačke nacionalnosti glede uvjeta rada, plaće i otkazivanja ugovora o radu, koje je klub neke države članice zaposlio zakonito (par. 30.). ECJ je, nadalje, utvrdio da je zabranjena primjena pravila sportske federacije države članice prema kojemu su klubovi ovlašteni da za vrijeme održavanja ligaških utakmica ili natjecanja u kupu prijave samo ograničen broj igrača iz država nečlanica koje nisu stranke *Sporazuma o europskom gospodarskom prostoru (EEA Agreement)*.

***Simutenkov*, 12. travnja 2005., C-265/03**

I. Simutenkov ruski je državljanin koji je u vrijeme spora živio u Španjolskoj, gdje je imao dozvolu boravka i radnu dozvolu. Simutenkov je kao profesionalni nogometaš s ugovorom bio zaposlen u klubu *Deportivo Tenerife* te je imao dozvolu nogometnog saveza da može nastupati kao igrač iz zemlje koja nije članica Zajednice. Simutenkov je 2001. godine podnio zahtjev da mu se dozvola saveza izmijeni na način da njegova licencija bude identična dozvolama igrača koji su državljani EU. Opravdani razlog za to, smatrao je, ima u *Sporazumu o partnerstvu i suradnji s Rusijom*. ECJ je, pozivajući se na odluku *Kolpak* (2003.), utvrdio da čl. 23. *Sporazuma o partnerstvu i suradnji*, koji se odnosi na zabranu diskriminacije u svezi s uvjetima rada ima izravan učinak, te je u konkretnom slučaju dao za pravo profesionalnom nogometašu ruske nacionalnosti koji je već bio zakonito zaposlen u klubu osnovanome u državi članici. Time je zabranjena primjena pravila što ga je prihvatio sportski savez države članice, prema kojemu klubovi za natjecanja što se organiziraju na nacionalnoj razini mogu prijaviti samo ograničen broj igrača iz zemalja koje nisu stranke *Sporazuma o europskome gospodarskom prostoru* (par. 41.).

B – PRAVILA O NATJECANJU

***Meca-Medina*, 18. lipnja 2006., C-519/04**

Odluka *Meca-Medina* prva je presuda kojom su sudovi Zajednice primijenili čl. 81. i čl. 82. *Ugovora o EZ-u* na pravilo o sportskim aktivnostima što su ga usvojili sportski savezi (plivanje). Komisija je i dotad primjenjivala čl. 81. i 82. na individualne slučajeve u vezi sa sportskim aktivnostima, pa je sudska odluka široko obuhvatila pristup Komisije u takvim predmetima. Komisijini slučajevi povezani sa sportom odnosili su se na primjenu odredaba *Ugovora o EZ-u* na ekonomske slobode (slobodu kretanja osoba i usluga). Odluka u predmetu *Meca-Medina* osigurala je korisni vodič za metodološki pristup i tumačenje sportskog pravila prema čl. 81. i 82. *Ugovora o EZ-u*. Odluka se odnosila na tužbu dvaju profesionalnih plivača na duge staze

koji su osporavali kompatibilnost antidopinških pravila Međunarodnoga olimpijskog odbora (IOC-a) i načina njihove primjene od Međunarodnog saveza za vodene sportove (FINA-e). Oba su europska suda – Sud prve instance (CFI) i Europski sud pravde (ECJ) – ponavljala stajalište da je sport podložan pravu Zajednice samo ako je ekonomska aktivnost. Oba su suda zauzela stajalište da nema povrede čl. 81. i čl. 82., što je značilo potvrdu pozicije Komisije. Za razliku od CFI-ja, Europski sud pravde eksplicitno je izrazio mišljenje da kvalifikacija pravila kao “sportskoga” nije dovoljna da određeno pravilo koje su usvojili sportaši ili sportska udruženja ukloni iz dosegā čl. 81. i čl. 82. ECJ je prije svega utvrdio da se posebni zahtjevi čl. 81. i čl. 82. moraju ispitivati neovisno o prirodi pravila, s tim da se treba posebno odrediti “ proizlaze li pravila koja reguliraju takvu (sportsku) aktivnost iz takvog pothvata, ograničavaju li ona natjecateljstvo ili zloupotrebljavaju li svoju dominantnu poziciju, te narušava li takva restrikcija trgovinske efekte između država članica” . Ipak, ECJ je zaključio da konkretna antidopinška pravila nisu povreda čl. 81. (1.) *Ugovora o EZ-u*, unatoč činjenici da su kazne što su ih predviđala antidopinška pravila mogle dovesti do restrikcije natjecateljstva te do isključenja natjecatelja iz sportskog događaja. ECJ je došao do tog zaključka uzimajući u obzir načela koja je postavio u odluci *Wouters* (Case C 309/99 ECR 2002 I-1577, par. 97. i 110.). U tom smislu ECJ je ponovio da posebno treba uzeti u obzir (i) cjelokupni kontekst u kojemu se pravila primjenjuju, efekte koji se postižu te ciljeve koji se time ostvaruju, te ustanoviti (ii) jesu li restriktivni efekti inherentni svrsi tih ciljeva i (iii) jesu li ti efekti proporcionalni s obzirom na ciljeve (par. 42.). ECJ je došao do zaključka da su ciljevi antidopinških pravila osigurati uredno održavanje sportskog natjecanja, s jednakim izgledima za sve sportaše, zaštititi zdravlje sportaša te integritet i objektivnost natjecateljskog sporta i njegovih etičkih vrijednosti. ECJ je nametanje ograničenja djelovanjima sportaša antidopinškim pravilima smatrao “inherentnim u organiziranju i valjanom upravljanju natjecateljskim sportom” (par. 45.). ECJ je također ispitivao (i) jesu li pravila bila ograničena na ono što se nužno smatra graničnom razinom za zabranjenu supstanciju u pitanju i (ii) težinu kazni (za koje je ECJ utvrdio da se sportaši nisu žalili na njihovu ekcesivnost), te je zaključio da su kazne u oba slučaja bile proporcionalne (par. 55.). Žalba je stoga bila odbačena.

C – ODLUKE EUROPSKOG SUDA PRAVDE O USLUGAMA KOCKANJA I/ILI KLAĐENJA

Schindler, 24.3.1994., C-257/92; *Läärä*, 21.9.1999., C-124/97; *Zenatti*, 21.10.1999., C-67/98; *Anomar*, 11.09.2003., C-6/01; *Gambelli*, 6.11.2003., C-243/01; *Lindman*, 13.11.2003., C-42/02; *Placanica, Palazzese & Sorricchio*, 6.3.2007., pridruženi slučajevi C-338/04, C-359/04 i C-360/04. V. isto *Comm. V. Italy*, 26.4.1994., C-227/91; *Familiapress*, 26.6.1997., C-368/95. Citirane odluke odnose se na restrikcije odredaba koje reguliraju kockarske aktivnosti (lutriju, usluge klađenja, kockarske aparate...), ali i ograničenja što su ih nametnule države članice

glede pristupa tim uslugama, a odnose se na zaštitu potrošača ili ostvarivanja reda u društvu. Kako se u nekim državama članicama dio profita ostvarenoga tim aktivnostima može alocirati ciljevima koji imaju javnu svrhu (npr. sportu), otvaraju se pitanja o specifičnostima sportskih potreba zbog kojih se mogu dopustiti restrikcije slobode kretanja kockarskih usluga, a sve zato da ne bi došlo do pada razine takvih profita. ECJ je ustrajao na stajalištu da kockarske aktivnosti treba smatrati ekonomskom aktivnošću. Tako je ECJ, primjerice, u odluci *Schmidler* utvrdio da čak i onda kada nacionalni propisi omogućuju da se profiti od lutrije mogu koristiti samo za određene svrhe, posebno za javni interes, ili se trebaju uplaćivati u državni proračun, pravila o alokaciji profita ne mijenjaju prirodu određene aktivnosti niti umanjuju njezin ekonomski karakter. Dalje, ECJ je u istoj odluci odgovorio da se nacionalni propisi koji ograničavaju pristup odredbama o kockarskim uslugama mogu braniti time što se njima financiraju aktivnosti od javnog interesa. Nakon pozivanja na potrebu analize konkretnih restrikcija koje su nametnule države članice ECJ je utvrdio da se čak i onda kada nije irelevantno da lutrija i drugi oblici kockanja mogu znatno pridonositi financiranju benevolentnih aktivnosti ili aktivnosti koje su od javnog interesa, takav motiv ne može sam po sebi smatrati objektivnim opravdanjem za restrikcije slobode koja omogućuje usluge. Štoviše, takve se restrikcije ne mogu opravdavati financijskim potrebama koje mogu konstituirati samo sporadičnu korist kao posljedicu, no ne i stvarno opravdanje za usvojene restriktivne mjere.

4. ORGANIZACIJA I UPRAVLJANJE SPORTOM U RH

Djelatnost i područje sporta u Hrvatskoj, slično kao i u drugim europskim zemljama, obuhvaća nekoliko različitih segmenata: tjelesnu i zdravstvenu kulturu, natjecateljski sport, sportsku rekreaciju, kineziterapiju i sport osoba s invaliditetom (Bartoluci i Škorić, 2009:16-19).¹¹ Svaki od tih segmenata ima svoje specifičnosti u smislu organizacije i obuhvaća aktivnosti usmjerene prema različitim segmentima korisnika s različitom svrhom odnosno ciljevima sudjelovanja. Tako su aktivnosti *tjelesne i zdravstvene kulture* usmjerene na tjelesni i duhovni razvoj pojedinaca, djece i mladeži u cjelini. Po pravilu se provode u odgojno-obrazovnim institucijama, od predškolskih do visokoobrazovnih ustanova, kao nastavne i izvannastavne aktivnosti koje su regulirane i za koje je utvrđena zakonska obveza provođenja. *Sportska rekreacija*, pak, pripada domeni osmišljenog iskorištavanja vlastitoga slobodnog vremena, prema osobnom izboru i sklonostima. Drugim riječima, te su aktivnosti namijenjene svim zainteresiranim korisnicima koji sami biraju u kojim će aktivnostima sudjelovati i na koji način, ovisno o vlastitim preferencijama i mogućnostima. Svrha sudjelovanja šire populacije u tim aktivnostima povezana je s unapređenjem zdravlja u najširem smislu riječi. Nadalje, *kineziterapija i sport osoba s invaliditetom* obuhvaćaju aktivnosti koje se provode pod stručnim nadzorom, a vezane su za programe unapređenja životnih funkcija i zdravlja osoba oštećena zdravlja, osoba s funkcionalnim smetnjama i osoba s invalidnošću. I, u konačnici, područje *natjecateljskog sporta* obuhvaća aktivnosti vezane za pripreme sportaša, treninga i sudjelovanja u natjecanjima, a usmjerene su prema postizanju najboljega mogućeg (sportskog) rezultata na tim natjecanjima. To je u organizacijskom smislu najsloženiji sustav sportske djelatnosti u kojemu sudjeluju klubovi, društva i udruge u različitim sportovima i na različitim stupnjevima natjecanja. Upravo je to primarno područje ovog istraživanja. Ipak, istraživanje će djelomično dotaknuti i područje sportske rekreacije, dok će o ostalim područjima biti riječi samo indirektno.

4.1. Piramidalni ustroj sustava sporta u RH

Sudionici, odnosno krajnji potrošači u aktivnostima natjecateljskog sporta i sportske rekreacije, kao što je već i napomenuto, mogu sudjelovati organizirano (preko sportskih klubova), neorganizirano (npr. trčanjem po Jarunu) ili pak u određenim oblicima komercijalnih organizacija na tržištu (npr. u fitness klubovima).

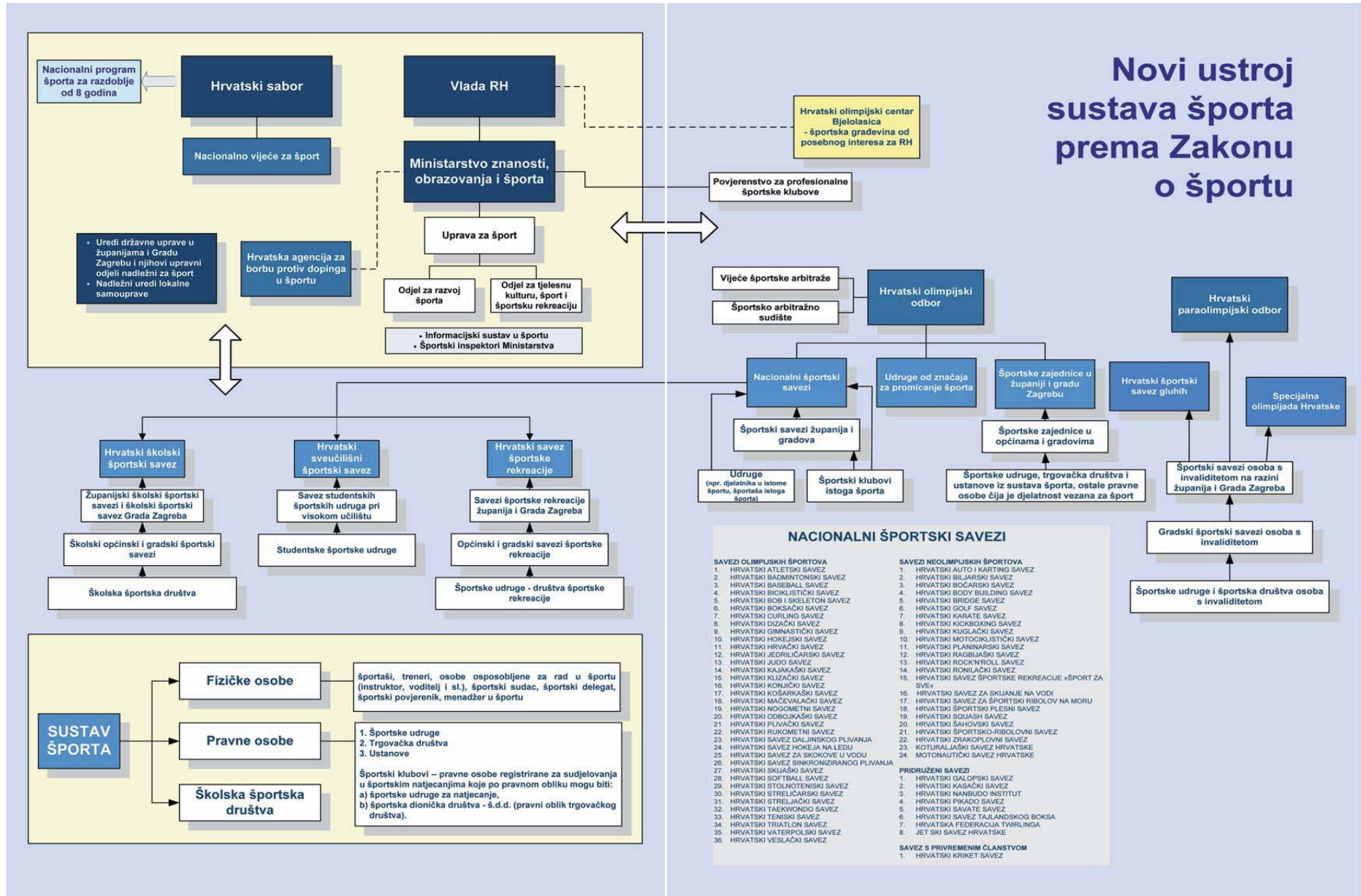
¹¹ Iako se u temeljnome europskom dokumentu o pitanjima sporta, tj. u *Bijeloj knjizi o sportu* ne spominje podjela u navedenom obliku, sva su ta područja na određeni način spomenuta i objašnjena i u ovom dokumentu.

Dakle, temeljnu ustrojbenu jedinicu hrvatskog sporta čini sportski klub. Udruženi u lokalne i/ili nacionalne strukovne sportske saveze, kao i u lokalne sportske zajednice, ti klubovi grade **piramidu sustava sporta utemeljenu na slobodi udruživanja (udruge građana – nevladin sektor)**. Na vrhu piramide je Hrvatski olimpijski odbor (HOO), koji djeluje kao nacionalni olimpijski odbor, savez nacionalnih sportskih saveza te savez županijskih sportskih zajednica. To je najviše nacionalno i nevladino sportsko tijelo u koje se udružuju nacionalni sportski savezi, zajednice sportskih udruga i saveza županija te Grada Zagreba, kao i druge organizacije i udruženja čija je djelatnost važna za promicanje sporta. Prema posljednjim podacima HOO-a (HOO, 2012a), u članove HOO-a ubraja se 38 nacionalnih saveza olimpijskih sportova, 32 nacionalna saveza neolimpijskih sportova, sedam nacionalnih sportskih saveza sa statusom pridruženog člana te tri nacionalna sportska saveza sa statusom privremenog člana, 21 županijski savez uključujući i Zagrebački sportski savez, Hrvatski klub olimpijaca te devet ostalih udruga (primjerice, Hrvatski sveučilišni sportski savez, Hrvatski zbor sportskih novinara, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu i sl.), što čini ukupno više od 100 različitih saveza i udruga.

Sa statusom nacionalnih sportskih saveza djeluju i Hrvatski savez sportske rekreacije *Sport za sve*, Hrvatski sveučilišni sportski savez, Hrvatski školski sportski savez, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih i Specijalna olimpijada Hrvatske, koji čine zasebne piramide i grade svoj sportski sustav neovisno o Hrvatskome olimpijskom odboru i drugim nacionalnim sportskim savezima.

Sudionici sustava sporta su i različite stručne i profesionalne sportske udruge i organizacije kao što su Hrvatski klub olimpijaca, Hrvatski kineziološki savez, Hrvatski zbor sportskih novinara, Hrvatsko društvo olimpijske filatelije i memorabilije, Hrvatsko društvo za sportsku medicinu, Hrvatsko vijeće za međunarodni vojni sport, Hrvatsko društvo za povijest sporta te različite trenerske udruge, udruge sudaca, udruge ligaša i dr.

Piramidu javne (državne) potpore sustavu sporta čine uredi državne uprave u županijama i Gradu Zagrebu i njihovi upravni odjeli nadležni za sport te nadležni uredi/odjeli/uprave za pitanja sporta u jedinicama lokalne i područne uprave (u općinama, gradovima i županijama), Uprava za sport u MZOS-u RH te Nacionalno vijeće za sport kao najviše stručno sportsko tijelo koje imenuje Sabor RH. Navedena vladina i nevladina tijela čine sustav sporta u RH i zajednički su odgovorna za osiguranje uvjeta njegova daljnjeg održivog razvoja.

Prema Zakonu o sportu Republike Hrvatske¹² (NN 71/06, 124/10, 124/11 i 86/12), djelatnost sporta obuhvaća aktivnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima, sportske pripreme, sportske rekreacije, sportske poduke, organiziranje i vođenje sportskih natjecanja te upravljanje i održavanje sportskih objekata. Sportsku djelatnost obavljaju sljedeći subjekti.

- Fizičke osobe (sportaši, treneri, osobe osposobljene za rad u sportu, osobe koje sudjeluju u organiziranju i vođenju sportskog natjecanja te menadžeri u sportu). One mogu samostalno obavljati djelatnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima, sportske pripreme, sportske rekreacije i sportske poduke.
- Pravne osobe (udruge, trgovačka društva i ustanove), koje mogu obavljati sve zakonom određene sportske djelatnosti.
- Školska sportska društva, koja se osnivaju bez pravne osobnosti, radi provođenja izvannastavnih sportskih aktivnosti učenika, a sredstva za njihov rad i aktivnosti osiguravaju se iz državnog proračuna i iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba i doznačuju na račun škole.

U ovom su dokumentu u fokusu zanimanja pravne osobe koje se osnivaju radi obavljanja sportskih djelatnosti propisanih zakonom, što mogu činiti u svojstvu udruga, trgovačkih društava ili ustanova. Ustanove se osnivaju za trajno obavljanje sportskih djelatnosti sportske rekreacije, sportske poduke, upravljanja i održavanja sportskih građevina. No, kao što je već naglašeno, temeljnu ustrojbenu jedinicu hrvatskog sporta, kao i europskoga, čine sportski klubovi koji primarno obavljaju djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima te organiziranja i vođenja sportskog natjecanja.

Za obavljanje djelatnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima sportski se klubovi moraju registrirati, i to kao sportske udruge za natjecanje (udruge građana) ili sportska dionička društava (s.d.d.). Neovisno o tome jesu li registrirani kao udruga ili kao sportska dionička društava, mogu imati profesionalni ili amaterski status. Profesionalni status imaju sportski klubovi koji imaju sklopljene ugovore o profesionalnom igranju s više od 50% registriranih sportaša u seniorskoj konkurenciji ili ako ispunjavaju uvjete za stjecanje profesionalnog statusa sukladno pravilima odgovarajućega nacionalnog sportskog saveza. Takvi se klubovi moraju upisati u **Registar profesionalnih sportskih klubova** koji vodi Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta i obvezni su **Povjerenstvu za profesionalne sportske klubove** jedanput u godini podnositi:

¹² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o športu stupio je na snagu 3. kolovoza 2012. (NN 86/12 od 27. srpnja 2012.). Sukladno članku 1., naziv Zakona mijenja se i glasi: „Zakon o sportu“, a u cijelom tekstu Zakona riječi „šport“ i sve njegove izvedenice zamjenjuju se riječju „sport“ i njegovim izvedenicama u odgovarajućem padežu i rodu. Sukladno toj izmjeni, u cijelom projektu *Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u EU* upotrebljava se riječ „sport“ i sve njezine izvedenice.

- račun dobiti i gubitka,
- izvješće o registriranim sportašima seniorske momčadi,
- izvješće o članovima kluba i članovima tijela kluba,
- plan poslovanja u idućoj poslovnoj godini,
- **godišnje financijsko izvješće,**
- revizorsko izvješće.

Ako svoju djelatnost obavljaju kao **udruge** za natjecanje, tada klubovi pripadaju neprofitnim organizacijama i podliježu **Zakonu o udrugama**. Organizacije odnosno klubovi koji su osnovani kao novo sportsko dioničko društvo ili preoblikovani u sportska dionička društva podliježu propisima Zakona o trgovačkim društvima (osim dijela koji se odnosi na preuzimanje dioničkih društava). Zakonodavac je propisao da se sportski klubovi – udruge za natjecanje mogu preoblikovati u sportska dionička društva dragovoljno ili obvezno. Dragovoljno to može učiniti svaki sportski klub neovisno o kojem je sportu riječ i ima li klub profesionalni ili amaterski status. Obvezno je pak preoblikovanje u sportska dionička društva za profesionalne sportske klubove u nogometu, košarci i rukometu te ako su stečeni uvjeti za pokretanje stečajnog postupka prema posebnim propisima (više u čl. 41. – 45., NN 71/06). Sva sportska dionička društva obvezna su jedanput u godini Povjerenstvu podnositi račun dobiti i gubitka, izvješće o registriranim sportašima seniorske momčadi, godišnje financijsko poslovanje, plan poslovanja u idućoj poslovnoj godini te revizorsko izvješće.

4.2. Sustav sporta u klasifikacijama u RH

S obzirom na to da su prema svom pravnoustrojbenom obliku pravne osobe u sustavu sporta u najvećem broju registrirane kao udruge, da se upisuju u Registar sportskih djelatnosti te da se sve one, osim trgovačkih društava, upisuju i u RNO, u nastavku ćemo nešto više reći o pravnim osobama u sportu u ta tri registra, ali prije svega o razvrstavanju sporta prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti.

4.2.1. Sport u Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti

Prema šiframa djelatnosti, sport je u Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD-u) 2007. godine razvrstan u odjeljak 93., koji se sastoji od skupine *Sportske djelatnosti* (93.1.) te skupine *Zabavne i rekreacijske djelatnosti* (93.2.). Pritom su u skupinu *Sportske djelatnosti* uključena četiri razreda djelatnosti: *Rad sportskih objekata* (93.11.), *Rad sportskih klubova* (93.12.), *Fitness centri* (93.13.) i *Ostale sportske djelatnosti* (93.19.), dok su u skupini

Zabavne i rekreacijske djelatnosti dva razreda djelatnosti: *Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova* (93.21.) i *Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti* (93.29.).

Tablica 4.1. Razvrstavanje sporta prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007 (NKD-u 2007)

Odjeljak	Skupina	Razred	Naziv
93.			Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti
	93.1.		Sportske djelatnosti
		93.11.	Rad sportskih objekata
		93.12.	Djelatnosti sportskih klubova
		93.13.	Fitness centri
		93.19.	Ostale sportske djelatnosti
	93.2.		Zabavne i rekreacijske djelatnosti
		93.21.	Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova
		93.29.	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti

4.2.2. Sportske udruge u Registru udruga

Sukladno Zakonu o sportu, na osnivanje, ustroj, pravni položaj, registraciju i prestanak djelovanja sportskih udruga i svih njihovih oblika udruživanja primjenjuju se odredbe Zakona o udrugama (NN 81/01, 11/02), osim ako neka od tih pitanja nisu Zakonom o sportu drugačije uređena. To znači da sportsku udruhu kao oblik slobodnoga i dobrovoljnog udruživanja više fizičkih odnosno pravnih osoba koje se radi zaštite svojih probitaka ili zauzimanja za zaštitu sportskih uvjerenja i ciljeva, a bez namjere stjecanja dobiti, podvrgavaju pravilima koja uređuju ustroj i djelovanje tog oblika udruživanja, mogu osnovati najmanje tri osnivača. Osnivači mogu biti poslovno sposobne fizičke osobe te pravne osobe, a sportska udruha stječe svojstvo pravne osobe danom upisa u Registar udruga. Sportska udruha mora imati statut. Ona, sukladno Zakonu, može obavljati i djelatnost kojom se stječe prihod, ali ne smije djelatnost obavljati radi stjecanja dobiti za svoje članove ili treće osobe. Ako u obavljanju djelatnosti sportska udruha ostvari dobit, ona mora, sukladno statutu udruge, biti iskorištena isključivo za obavljanje i unapređenje djelatnosti udruge kojima se ostvaruju njezini ciljevi utvrđeni statutom. Sportska je udruha u ostvarivanju svojih ciljeva utvrđenih statutom samostalna.

Zakonom o udrugama propisano je da je upis u Registar udruga Republike Hrvatske, pa tako i sportskih udruga, dobrovoljan i obavlja se na zahtjev osnivača udruge pri nadležnom tijelu državne uprave, prema sjedištu udruge. Zahtjevu za upis u Registar udruga prilažu se zapisnik o radu i odlukama osnivačke skupštine, odluka o pokretanju postupka za upis u Registar udruga, statut, popis osnivača, osobna imena osoba ovlaštenih za zastupanje, izvod iz Sudskog registra ili drugog registra za pravnu osobu – osnivača udruge, suglasnost ili odobrenje nadležnog tijela državne uprave za obavljanje određene djelatnosti kada je to propisano posebnim zakonom kao uvjet za upis udruge, preslik osobne iskaznice osnivača i

osoba ovlaštenih za zastupanje. Osoba ovlaštena za zastupanje udruge podnosi uredu državne uprave zahtjev za upis promjena u Registar udruga koje se odnose na statut, naziv sportske udruge, adresu sjedišta (ulicu i kućni broj), izbor osoba ovlaštenih za zastupanje i prestanak postojanja sportske udruge.

Registar udruga vode uredi državne uprave u jedinicama područne (regionalne) samouprave i Gradski ured za opću upravu Grada Zagreba u elektroničkom obliku, jedinstveno za sve udruge u RH, i javno je dostupan na mrežnoj stranici Ministarstva uprave (www.uprava.hr). Sadržaj Registra udruga te način njegova vođenja, kao i obrasci zahtjeva za upis u Registar udruga te zahtjeva za upis promjena u Registar propisani su Pravilnikom o obrascima i načinu vođenja Registra udruga Republike Hrvatske i Registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj (NN 11/02 i 144/10). Tim je pravilnikom propisano da je svaka udruge, pa tako i sportska, obvezna voditi popis svojih članova. Popis članova vodi se elektronički ili na drugi prikladan način, a sadržava podatke o osobnom imenu (nazivu), datumu rođenja, datumu pristupanja udruzi, kategoriji članstva (ako su utvrđene statutom udruge) te datumu prestanka članstva u udruzi.

U Registar udruga za svaku se sportsku udruge upisuju ovi podaci: registarski broj, datum upisa, datum održavanja osnivačke skupštine, datum donošenja odluke o pokretanju postupka za upis u registar udruga, datum donošenja statuta, naziv (skraćeni naziv), adresa sjedišta (mjesto, ulica i kućni broj), ciljevi i djelatnosti kojima se ostvaruju ciljevi, osobna imena i svojstvo osoba ovlaštenih za zastupanje. U Registar udruga za svaku se sportsku udruge upisuju i podaci koji se odnose na promjene osoba ovlaštenih za zastupanje, statuta, naziva (naziva na stranom jeziku), skraćenog naziva (skraćenog naziva na stranom jeziku) i adrese sjedišta. U Registar udruga upisuje se i zabrana djelovanja sportske udruge i prestanak njezina postojanja.

Registrom udruga, ni bilo kojim drugim propisom, nije propisan način klasificiranja udruga, ali u javno dostupnoj bazi podataka Registra udruga one su razvrstane u 20 glavnih grupa djelatnosti i 89 podgrupa djelatnosti. Na dan 17. lipnja 2012. u Registru udruga u svim grupama djelatnosti bilo je upisano 46.400 udruga.

Sportska se djelatnost u Registru udruga razvrstava u osam podgrupa djelatnosti: borilački sportovi, konjički sport, ostale sportske djelatnosti, strukovne sportske djelatnosti, sportovi na tlu, sportovi na vodi, sportovi u zraku i sportske djelatnosti osoba s invaliditetom. U podgrupu konjičkog sporta nije uvrštena nijedna sportska udruge iako je u Registru udruga u području

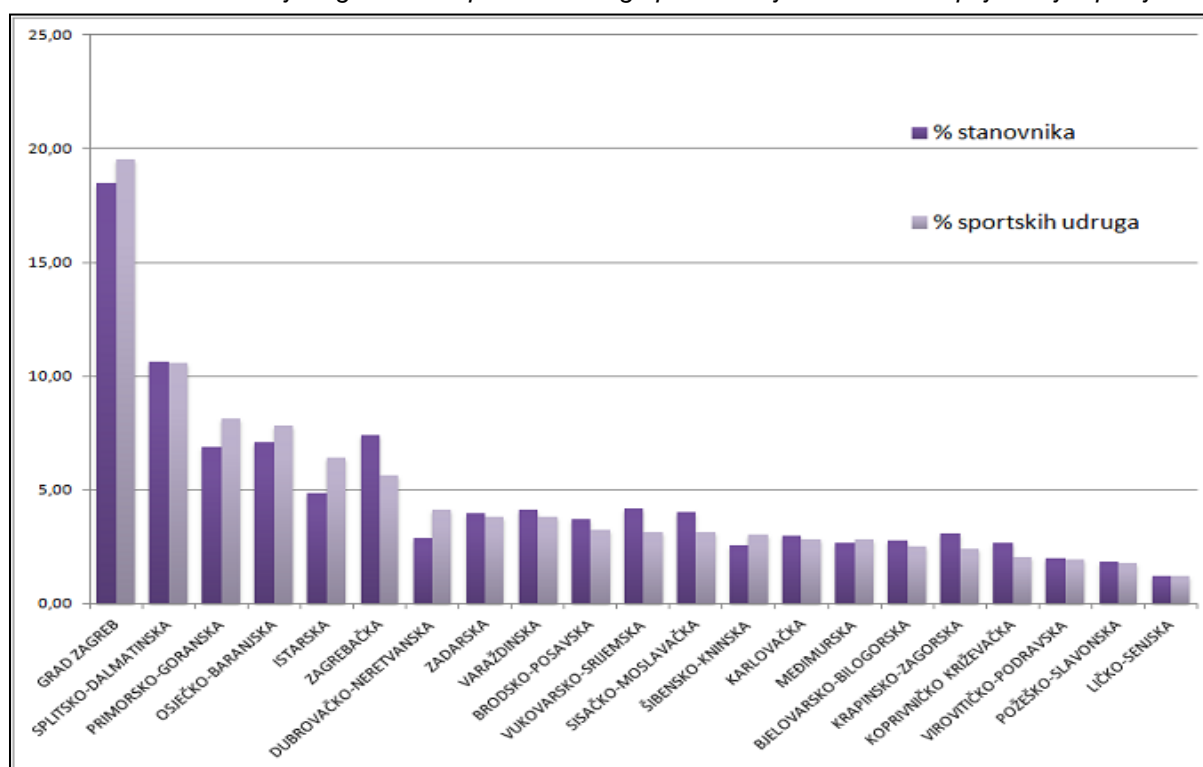
sportske djelatnosti upisano 245 udruga (konjičkih klubova i saveza), od čega je njih 40 registrirano u Gradu Zagrebu.

Nije jasno zašto je i kada odabrana baš takva klasifikacija sportskih djelatnosti udruga, ali je razvidno da je u Registru udruga dana 17. lipnja 2012. bila upisana ukupno 15.961 sportska udruga, uključujući sportske saveze pojedinih sportova na lokalnim i na nacionalnoj razini te sportske zajednice u JLPS-ovima, što čini trećinu svih udruga (34,4%) upisanih u Registar.

Iako sve udruge, sukladno svojim statutima, imaju obvezu održavati godišnje i izborne skupštine i zapisnike s tih sjednica dostavljati nadležnome registracijskom tijelu te prijavljivati sve navedene promjene, ne postoji pouzdan način da se u Registru udruga utvrdi koje su udruge, uključujući i sportske, zaista i aktivne te obavljaju li djelatnost utvrđenu statutom.

Uzimajući u obzir broj stanovnika u pojedinoj županiji u odnosu prema broju registriranih udruga u pojedinoj županiji, razvidno je da su ta dva odnosa u većini županija u korelaciji (grafikon 4.1.).

Grafikon 4.1. Odnos broja registriranih sportskih udruga prema broju stanovnika u pojedinoj županiji

Izvor: Registar udruga RH (2012.)

Najveća pozitivna odstupanja registriranih sportskih udruga u odnosu prema postotku stanovništva imaju Istarska županija (+1,29), Dubrovačko-neretvanska (+1,56%), Primorsko-

goranska (+1,23%) i Grad Zagreb (+1,07%), dok najveća negativna odstupanja (manji postotak registriranih sportskih udruga u odnosu prema broju stanovnika) imaju Zagrebačka županija (-1,75%), Vukovarsko-srijemska (-1,06%), Sisačko-moslavačka (-0,9%) i Krapinsko-zagorska (-0,7%). Pri tome treba imati na umu da je većina nacionalnih sportskih saveza registrirana sa sjedištem u Gradu Zagrebu.

Pregled sportskih udruga prema podgrupi *sportske djelatnosti* i raspodjela prema uredu državne uprave u županiji u kojoj su registrirani navedeni su u tablici 4.2.

Tablica 4.2. Sportske udruge u Registru udruga

Županija	Broj stanovnika	%	Ukupnan broj sportskih udruga	%	Borilački sportovi	Ostale sportske djelatnosti	Strukovne sportske udruge	Sportovi na tlu	Sportovi na vodi	Sportovi u zraku	Sportske djelatnosti osoba s invaliditetom
Grad Zagreb	792.875	18,48	3.113	19,50	402	551	34	1.795	264	47	20
Splitsko-dalmatinska	455.242	10,61	1.691	10,59	186	217	2	1.002	255	22	7
Primorsko-goranska	296.123	6,90	1.298	8,13	116	145	21	802	175	18	21
Osječko-baranjska	304.899	7,11	1.250	7,83	88	205	11	795	128	4	19
Istarska	208.440	4,86	1.025	6,42	87	105	14	676	125	13	5
Zagrebačka	317.642	7,40	902	5,65	92	162	11	592	27	8	10
Dubrovačko-neretvanska	122.783	2,86	662	4,15	36	85	12	424	104	0	1
Zadarska	170.398	3,97	612	3,83	57	66	7	348	119	3	12
Varaždinska	176.046	4,10	605	3,79	47	71	3	430	35	6	13
Brodsko-posavska	158.559	3,70	521	3,26	40	46	4	406	17	3	5
Vukovarsko-srijemska	180.117	4,20	501	3,14	23	48	6	404	18	1	1
Sisačko-moslavačka	172.977	4,03	500	3,13	30	62	6	343	51	3	5
Šibensko-kninska	109.320	2,55	482	3,02	36	57	6	284	92	2	5
Karlovačka	128.749	3,00	452	2,83	22	32	6	349	24	16	3
Međimurska	114.414	2,67	451	2,83	26	36	5	330	47	4	3
Bjelovarsko-bilogorska	119.743	2,79	398	2,49	27	38	14	245	61	1	12
Krapinsko-zagorska	133.064	3,10	383	2,40	51	33	1	266	24	7	1
Koprivničko-križevačka	115.582	2,69	328	2,06	14	40	2	222	43	2	5
Virovitičko-podravska	84.586	1,97	311	1,95	13	27	2	217	48	3	1
Požeško-slavonska	78.031	1,82	283	1,77	8	21	2	216	24	4	8
Ličko-senjska	51.022	1,19	193	1,21	19	12	1	131	28	2	0
UKUPNO	4.290.612	100	15.961	100	1.420	2.059	170	10.277	1.709	169	157

Izvor: Registar udruga RH, podaci dana 17. lipnja 2012.; DZS (2011.)

U podgrupi *borilački sportovi* nalaze se sportske udruge kao što su karate klubovi (367), boksački klubovi (180), klubovi kick-boxinga, juda, aikida, taekwondo, body buildinga, mačevalački i hrvački klubovi te klubovi i centri borilačkih vještina.

U podgrupu *ostale sportske djelatnosti*, koja obuhvaća više od dvije tisuće udruga, uvrštene su udruge i društva iz svih sportova koje su u tu kategoriju svrstane zbog različitih, uglavnom nejasnih razloga. Najčešće su to društva za sportsku rekreaciju, sportske zajednice pojedinih JLPS-ova, klubovi body buildinga i fitness centri. Primjerice, od 25 sportskih klubova uzgajivača golubova listonoša njih 14 registrirano je na tom području, a sedam ih je u podgrupi sportova u zraku.

Pretragom Registra prema pojmovima, i udruge iz podgrupe *ostale sportske djelatnosti* moguće je razvrstati prema pojedinim sportovima, što je i učinjeno u daljnjem istraživanju Registra udruga.

U podgrupi *strukovne sportske udruge* nalaze se udruge sudaca, trenera i delegata u pojedinim sportovima te udruge pedagoga fizičke kulture i udruge kineziologa.

Registar udruga ne daje pregled sportskih udruga prema pojedinim sportovima, ali omogućuje pretraživanje po pojmovima, te je u tablici 4.3. dan ilustrativan prikaz zastupljenosti udruga u nekim sportovima u županijama.

Pretraživanje Registra udruga potvrđuje da je najpopularniji sport nogomet, u kojemu je registrirano 2.705 klubova ili prosječno gotovo 130 klubova u svakoj županiji, uključujući i Grad Zagreb. U atletici – „kraljici sportova“, registrirana su 164 kluba, u četiri županije registriran je samo po jedan atletski klub. Nasuprot tome, registrirano je gotovo 900 klubova i društava sportske rekreacije, a samo u jednoj županiji ima ih manje od deset. Među najpopularnijim su sportovima, imajući na umu broj registriranih udruga, još i tenis (813 udruga), sportski ribolov (741 udruga), u košarci i rukometu zajedno je registrirano više od 1.000 udruga, a u kuglanju i boćanju više od 900 udruga. Pretraživanjem Registra udruga može se također utvrditi da on obuhvaća 664 autokluba, motokluba, karting i cross kluba, 326 streljačkih klubova, 289 planinarskih klubova, 271 stolnoteniski klub, 223 ronilačka kluba i kluba podvodnih aktivnosti, 179 jedriličarskih klubova, 144 plesna kluba, 136 plivačkih klubova, 80 vaterpolo klubova, 126 skijaških klubova, 95 golf klubova, 72 gimnastička kluba, 65 veslačkih i 35 kajakaških i kanu klubova, 80 aeroklubova i zrakoplovnih klubova te 17 padobranskih klubova. Također se može primijetiti da su neki sportovi tradicionalno više „kontinentalni“ (nogomet), dok su drugi zastupljeniji u primorskim županijama (npr. boćanje i košarka).

Tablica 4.3. Ilustrativni prikaz zastupljenosti nekih sportova prema županijama

Županija	Broj stanovnika	Ukupan broj sportskih udruga	Atletika	Nogomet	Rukomet	Košarka	Tenis	Sportsko-ribolovne udruge	Razna društva sportske rekreacije	Kuglanje	Boćanje
Bjelovarsko-bilogorska	119.743	398	9	75	21	7	11	53	14	7	2
Brodsko-posavska	158.559	521	5	155	25	29	34	11	16	22	7
Dubrovačko-neretvanska	122.783	662	1	139	25	18	20	26	14	1	68
Grad Zagreb	792.875	3.113	23	282	53	109	225	22	281	61	47
Istarska	208.440	1.025	13	144	32	25	67	46	34	7	130
Karlovačka	128.749	452	6	57	16	12	15	10	12	26	0
Koprivničko-križevačka	115.582	328	2	86	13	13	12	36	20	7	2
Krapinsko-zagorska	133.064	383	2	39	5	6	23	22	29	4	1
Ličko-senjska	51.022	193	1	26	4	10	7	18	7	9	1
Međimurska	114.414	451	6	114	16	16	43	37	33	7	0
Osječko-baranjska	304.899	1.250	8	310	33	24	59	93	29	43	35
Primorsko-goranska	296.123	1.298	13	118	41	59	60	56	89	32	99
Požeško-slavonska	78.031	283	1	74	12	8	9	23	10	24	4
Sisačko-moslavačka	172.977	500	6	105	19	12	19	36	16	19	0
Splitsko-dalmatinska	455.242	1.691	20	219	44	41	49	77	109	26	83
Šibensko-kninska	109.320	482	3	93	12	38	18	33	28	7	22
Varaždinska	176.046	605	7	108	23	23	26	21	54	14	3
Virovitičko-podravska	84.586	311	1	87	17	8	13	45	11	17	3
Vukovarsko-srijemska	180.117	501	9	127	22	11	35	3	15	7	18
Zadarska	170.398	612	15	135	14	42	16	63	37	9	40
Zagrebačka	317.642	902	13	212	36	18	52	10	38	14	4
UKUPNO	4.290.612	15.961	164	2705	483	529	813	741	896	363	569

Izvor: Registar udruga RH, podaci dana 17. lipnja 2012.; DZS (2011.)

Nomenklatura HOO-a sportove dijeli u tri skupine. U prvoj su skupini olimpijski sportovi, u drugoj neolimpijski, a treću skupinu čine sportovi čiji su savezi u statusu pridruženoga, odnosno privremenog člana. Vodeći se tom klasifikacijom, radi lakše preglednosti, u lipnju 2012. napravljen je i ilustrativni pregled broja udruga u Registru udruga u pojedinim sportovima, usporedno s brojem članica pojedinih nacionalnih sportskih saveza, članica HOO-a, vidljiv u tablici 4.4. Razliku u broju sportskih udruga možemo objasniti postojanjem određenog broja sportskih udruga koje su prestale djelovati, ali nisu izbrisane iz Registra

udruga ili su članice Hrvatskoga paraolimpijskog saveza odnosno Hrvatskoga sportskog saveza gluhih, Hrvatskoga akademskog sportskog saveza ili te udruge jednostavno ne sudjeluju u sustavu natjecanja. Uočeno je da postoji i obrnuta razlika: više registriranih klubova u podacima HOO-a nego u Registru udruga. Ekstremni je primjer sportski ribolov na moru, za koji se objašnjenje može naći u sličnim nazivima za različite sportove odnosno za nacionalne sportske saveze: sportski ribolov (pod kojim se može podrazumijevati i slatkovodni i sportski ribolov na moru) i sportski ribolov na moru. Nismo našli objašnjenje za razlike koje se pojavljuju u vaterpolu, bridžu, rock and rollu i squashu, osim da su te sportske udruge registrirane pod nazivima koji u sebi nemaju točno obilježje sporta u kojemu se natječu.

Tablica 4.4. Broj sportskih udruga u Registru udruga prema nazivu sporta u nazivu udruge, lipanj 2012.

Vrsta sporta	Broj sportskih udruga u Registru udruga	Broj članica nacionalnoga sportskog saveza
OLIMPIJSKI SPORTOVI	7.616	3.677
Atletika	164	72
Badminton	57	21
Biatlon	12	9
Biciklizam	194	70
bob i skeleton	11	7
Boks	133	55
Curling	16	9
dizanje utega	20	9
Gimnastika	72	43
Hokej	18	10
Hrvanje	57	30
Jedrenje	179	111
Judo	103	65
kajak – kanu	35	27
Klizanje	22	10
konjički sport	245	60
Košarka	529	232
Mačevanje	21	13
Nogomet	2.705	1.463
Odbojka	285	130
Plivanje	136	50
Rukomet	483	291
Sanjkanje	6	3
daljinsko plivanje	20	16
hokej na ledu	33	13
skokovi u vodu	16	9
sinkronizirano plivanje	17	11
Skijanje	126	62
stolni tenis	271	148
Streličarstvo	71	47
Streljaštvo	326	182
Taekwondo	241	125
Tenis	813	130
Triatlon	34	24
Vaterpolo	80	84
Veslanje	65	36

NEOLIMPIJSKI SPORTOVI	4.593	3.038
Aikido	71	9
auto i karting	212	71
Basebal	23	15
Biljar	86	29
Boćanje	569	404
body building	110	24
Bridž	16	23
Golf	95	37
Karate	367	177
Kickboxing	210	85
Kriket	6	3
Kuglanje	363	262
Motociklizam	64	56
Orijentacija	13	13
Planinarenje	289	284
Ragbi	27	21
rock and roll	15	19
Ronjenje	223	77
skijanje na vodi	14	10
Softball	15	8
sportski ribolov na moru	36	286
sportski ples	144	34
Squash	7	9
Šah	362	307
sportski ribolov	705	455
sportsko zrakoplovstvo	80	62
Koturaljkanje	23	17
Nanbudo	19	10
Pikado	278	154
Savate	27	24
tajlandski boks	47	25
Twirling	25	3
jet ski	15	10
Wushu	23	10
Korfball	14	5
OSTALI	1.823	
Aerobika	53	
Motonautika	15	
galopsko jahanje	22	
kasački konjički sport	23	
sportska rekreacija i <i>Sport za sve</i>	896	
Fitness	125	
Snowboard	34	
Rafting	20	
Speleologija	13	
Zmajarstvo	3	
uzgajivači golubova listonoša	27	
Balonarstvo	4	
Padobranstvo	17	
Paintball	114	
sportsko penjanje	31	
tai chi	9	
Kineziolozi	13	
pedagozi u sportu	5	
sportski treneri	71	
sportski suci	112	

Izvor: Registar udruga; HOO (2012.)

Pretraživanje Registra udruga pokazuje da 325 udruga iz različitih sportova u svom nazivu ima riječ „ženski“, 279 sportskih udruga registrirano je kao škola u nekom sportu, odnosno u svom nazivu ima riječ „školski“ (uključujući i 37 školskih sportskih saveza). Postoji 50 sportskih udruga studenata ili udruga koje u svom nazivu imaju riječ „student“, a 76 sportskih udruga u svom nazivu ima riječ „akademski“. Riječ „hrvatski“ u svom nazivu ima 714 sportskih udruga, saveza i zajednica.

Udruge, pa tako i sportske, same biraju svoj naziv i obilježje, ovisno o tome je li riječ o temeljnoj udruzi ili nekom obliku udruživanja. Zakon je propisao da sportska udruga osnovana radi obavljanja sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskom natjecanju u nazivu obvezno treba imati riječi „sportski klub“ ili ispred riječi „klub“ naziv sporta u kojemu obavlja djelatnost. Iznimno, sportski klub – udruga za natjecanje, koji se tradicionalno naziva društvom, a osnovan je za natjecanje u jednom sportu, može se tim nazivom koristiti i uz naziv sporta u kojemu se natječe.

Pregled najčešćih obilježja koja uz svoj naziv imaju sportske udruge upisane u Registar udruga donosi sljedeća tablica.

Klub	11.324
Društvo	1.962
Udruga	1.402
Savez	674
Škola	225
Centar	160
Zajednica	150
Udruženje	11

Navedeno pretraživanje Registra udruga nedvojbeno pokazuje veliku šarolikost u registraciji sportskih udruga i jasno je da će biti nužno napraviti novu klasifikaciju sportskih udruga odnosno sportskih djelatnosti te razvrstati aktivne od neaktivnih sportskih udruga ili onih koje su potpuno prestale djelovati i koje treba izbrisati iz Registra udruga. Istodobno treba imati na umu da se sportske udruge razlikuju i prema vrsti sportske djelatnosti kojom se, sukladno Zakonu, bave i za koju su registrirane. Neka buduća klasifikacija udruga u Registru trebala bi uzeti u obzir Nomenklaturu sportova i sportskih grana HOO-a te Nomenklaturu sportova Hrvatskoga paraolimpijskog odbora.

4.2.3. Registar sportskih djelatnosti

Zakon o sportu propisuje da su sportske djelatnosti sudjelovanje u sportskom natjecanju, sportska priprema, sportska rekreacija, sportska poduka, organiziranje i vođenje sportskog natjecanja te upravljanje sportskim građevinama i njihovo održavanje. Sportskom se djelatnošću smatraju i organizirane izvannastavne školske sportske aktivnosti i studentske sportske

aktivnosti, a je li neka djelatnost sportska, u slučaju sumnje utvrđuje ministarstvo nadležno za sport.

Sportsku djelatnost **sudjelovanja u sportskom natjecanju** mogu obavljati fizičke osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost sudjelovanja u sportskom natjecanju, sportske udruge (sportski klubovi) koje su za to posebno registrirane i sportska dionička društva.

Sportsku djelatnost u sklopu **sportske pripreme** mogu obavljati fizičke osobe koje samostalno obavljaju tu djelatnost te sportske udruge, sportska dionička društva i trgovačka društva osnovana za obavljanje sportskih priprema.

Sportske djelatnosti u sklopu **sportske rekreacije i sportske poduke** mogu obavljati fizičke osobe koje samostalno obavljaju tu djelatnost te sportske udruge, sportska dionička društva, trgovačka društva i ustanove osnovane za obavljanje sportske rekreacije.

Sportsku djelatnost u sklopu **organiziranja i vođenja sportskog natjecanja** mogu obavljati sportske udruge, sportska dionička društva i trgovačka društva osnovana za obavljanje organiziranja i vođenja sportskog natjecanja.

Sportsku djelatnost u sklopu **upravljanja i održavanja sportskih građevina** mogu obavljati samo pravne osobe: sportske udruge, sportska dionička društva, trgovačka društva i ustanove osnovane za upravljanje sportskim građevinama i za njihovo održavanje.

Sukladno čl. 20., st. 1. Zakona o sportu, fizičke i pravne osobe koje obavljaju sportske djelatnosti upisuju se u registre sportskih djelatnosti koje vode uredi državne uprave u županiji, odnosno u Gradu Zagrebu prema sjedištu pravne, odnosno prebivalištu fizičke osobe.

Na temelju čl. 20., st. 2. Zakona o sportu, ministar znanosti, obrazovanja i sporta donio je Pravilnik o Registru sportskih djelatnosti (NN 112/06), kojim se propisuje sadržaj, način vođenja te postupak upisa iz Registra sportskih djelatnosti pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju sportske djelatnosti i brisanje iz njega.

Za pravne osobe (sportske udruge, sportska dionička društva, druga trgovačka društva i ustanove) u Registru se vode podaci o registarskom broju i datumu upisa u Registar, o broju i datumu rješenja te o broju pod kojim su pravne osobe upisane u Registar udruga RH odnosno u Sudski registar, navodi se naziv pravne osobe (i naziv na stranom jeziku), skraćeni naziv pravne osobe (i skraćeni naziv na stranom jeziku), adresa sjedišta pravne osobe (mjesto, ulica i broj), sportska djelatnost pravne osobe, osoba ovlaštena za zastupanje pravne osobe, promjena podataka i prestanak obavljanja djelatnosti.

Ako je riječ o fizičkoj osobi, u Registru se vode podaci o registarskom broju i datumu upisa u Registar, imenu, prezimenu i prebivalištu podnositelja zahtjeva, sportskoj djelatnosti, broju i datumu rješenja o upisu u Registar te o promjeni podataka i prestanku obavljanja djelatnosti.

Pravne osobe podnose prijavu za upis u Registar sportskih djelatnosti u roku 30 dana od dana upisa u Registar udruga Republike Hrvatske, odnosno u Sudski registar, a sve sportske udruge upisane u Registar udruga Republike Hrvatske, i trgovačka društva i ustanove upisane u Sudski registar u vrijeme stupanja na snagu Pravilnika, trebale su radi obavljanja sportskih djelatnosti podnijeti prijavu za upis u Registar u roku 60 dana od dana stupanja Pravilnika na snagu (u listopadu 2006. godine). Uz navedenu prijavu pravna osoba prilaže i rješenje o upisu iz Registra udruga Republike Hrvatske, odnosno iz Sudskog registra.

Kada podnosi zahtjev za upis u Registar, fizička je osoba dužna priložiti svjedodžbu o općoj zdravstvenoj sposobnosti, a ako je zakonom ili podzakonskim propisom tako određeno, i svjedodžbu o posebnoj zdravstvenoj sposobnosti, izvod iz matične knjige rođenih odnosno odgovarajući dokument za strane državljane, dokaz da ima status kategoriziranog sportaša i dokaz da ispunjava posebne uvjete prema pravilima odgovarajućega nacionalnog sportskog saveza ako traži upis radi obavljanja samostalne sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima (čl. 22., st. 3. Zakona o sportu), dokaz da ispunjava uvjete za trenera, instruktora, voditelja i sl. (čl. 9., st. 2. i 3., čl. 10. i čl. 60. Zakona o sportu) ako traži upis radi obavljanja djelatnosti sportske pripreme, sportske rekreacije i sportske poduke. Također treba priložiti uvjerenje da protiv nje ne traju pravne posljedice osude za kaznena djela (čl. 13., st. 1. Zakona o sportu) niti je započet i ne traje kazneni postupak (čl. 13., st. 2. Zakona o sportu). Pravilnik propisuje da navedeni prilozi ne smiju biti stariji od deset dana od dana kada ured državne uprave zaprimi prijavu za upis. S obzirom na to da je Registar fizičkih osoba koje sportsku djelatnost obavljaju samostalnim radom prema odredbama istoimenog Pravilnika (NN 84/01) od 2001. godine do stupanja na snagu novog Pravilnika vodio MZOS, on je bio dužan u roku 15 dana od dana stupanja na snagu novog Pravilnika obavijestiti nadležne urede državne uprave u županijama odnosno u Gradu Zagrebu o fizičkim osobama koje sportsku djelatnost obavljaju samostalnim radom, a upisane su u Registar i dostaviti im isprave na temelju kojih su te fizičke osobe upisane u Registar sportskih djelatnosti koje se obavljaju samostalnim radom radi njihova upisa u novi Registar.

O upisu pravnih osoba u Registar ne donosi se rješenje, a o upisu fizičke osobe koja samostalno obavlja sportsku djelatnost rješenje donosi nadležno tijelo državne uprave koje vodi Registar.

U slučaju brisanja fizičke osobe koja samostalno obavlja sportsku djelatnost iz Registra, rješenje o tome donosi nadležno tijelo državne uprave koje vodi Registar. Ako je riječ o pravnoj osobi koja obavlja sportsku djelatnost, sud koji vodi Sudski registar, odnosno ured državne uprave koji vodi Registar udruga Republike Hrvatske, nakon provedenog brisanja iz Registra o tome službeno izvješćuje nadležni ured državne uprave koji vodi Registar sportskih djelatnosti prema sjedištu subjekta upisa te briše pravnu osobu. Drugi razlozi za brisanje iz Registra za pravne osobe ovim Pravilnikom nisu predviđeni.

Postupak upisa u Registar, kao i brisanja iz njega, upravni je postupak te postoji mogućnost podnošenja žalbe MZOS-u.

Kada je propisao da se fizičke i pravne osobe koje obavljaju sportske djelatnosti upisuju u registre sportskih djelatnosti koje vode uredi državne uprave u županiji, odnosno u Gradu Zagrebu (čl. 20.), Zakon o sportu nije propisao nikakvu sankciju za one fizičke i prave osobe koje se ne upišu u Registar prema sjedištu pravne, odnosno prebivalištu fizičke osobe. Također, ni Zakon o sportu ni Pravilnik nisu dali u nadležnost nikome, pa ni uredima državne uprave, da pri upisu u Registar provjeravaju ispunjava li pravna ili fizička osoba koja je podnijela zahtjev za upis u Registar sportskih djelatnosti uvjete propisane Zakonom za obavljanje pojedine sportske djelatnosti.

S obzirom na to da je Pravilnikom o Registru sportskih djelatnosti propisano da se Registar vodi u elektroničkom obliku, ali nije propisan njegov obvezni sadržaj, da je javan i da svatko, bez dokazivanja pravnog interesa, ima pravo uvida u podatke upisane u Registar, kao i na činjenicu da, osim što neki uredi državne uprave javno objavljuju podatke iz Registra na svojim mrežnim stranicama, ne postoji obveza vođenja, niti se vodi jedinstveni Registar sportskih djelatnosti javno dostupan u elektroničkom obliku, za potrebe ovog projekta od svih smo ureda državne uprave zatražili zbirne podatke o broju fizičkih i pravnih osoba upisanih u Registre sportskih djelatnosti, koji se u uredima državne uprave vode od kraja 2006. godine. Dobivene smo podatke objedinili, ali istodobno smo dobili i niz informacija o teškoćama u vođenju Registra i njegovoj svrhovitosti.

Na temelju obrade podataka dobivenih iz svih ureda državne uprave utvrdili smo da je u Registru sportskih djelatnosti upisan ukupno 5.081 sportski subjekt: 4.049 sportskih udruga, 4 sportska dionička društva, 31 trgovačko društvo osnovano za obavljanje određenih sportskih djelatnosti, 2 ustanove osnovane za obavljanje određene sportske djelatnosti te 995 fizičkih osoba koje samostalno obavljaju određenu sportsku djelatnost (tabl. 4.5.).

Tablica 4.5. Broj sportskih subjekata upisanih u Registar sportskih djelatnosti u uredima državne uprave u županijama (stanje 10.7.2012.)

Županija	Sportske udruge	Sportska dionička društva	Trgovačka društva	Ustanove	Fizičke osobe	Ukupno
1. Zagrebačka	256			1	25	282
2. Krapinsko-zagorska	35				8	43
3. Sisačko-moslavačka	128	1			5	134
4. Karlovačka	30				25	55
5. Varaždinska	95		1		28	124
6. Koprivničko-križevačka	75				73	148
7. Bjelovarsko-bilogorska	170				3	173
8. Primorsko-goranska	270		10		74	354
9. Ličko-senjska	6					6
10. Virovitičko-podravska	48				2	50
11. Požeško-slavonska	132				3	135
12. Brodsko-posavska	158				10	168
13. Zadarska	274				34	308
14. Osječko-baranjska	584		1		108	693
15. Šibensko-kninska	86				15	101
16. Vukovarsko-srijemska	44				27	71
17. Splitsko-dalmatinska*	528	1	8		280	817
18. Istarska	35	1			40	76
19. Dubrovačko-neretvanska	14		1		24	39
20. Međimurska	163	1			4	168
21. Grad Zagreb	918		10	1	207	1.136
UKUPNO	4.049	4	31	2	995	5.081

* Podatak dostavljen samo usmeno.

Izvor: upitnik poslan uredima državne uprave u županijama, obrada IJF

Ako se zna da se jedan sportski subjekt može registrirati za više sportskih djelatnosti, onda ne treba čuditi činjenica da je 5.081 subjekt registrirao ukupno 8.140 različitih sportskih djelatnosti. Iz tablice 4.6. razvidno je da su za obavljanje sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskom natjecanju registrirana ukupno 3.783 sportska subjekta, za sportsku pripremu 1.302, za sportsku rekreaciju 796, za sportsku poduku 1.393, za organiziranje i vođenje sportskog natjecanja 556 te za upravljanje i održavanje sportskom građevinom 310 subjekata.

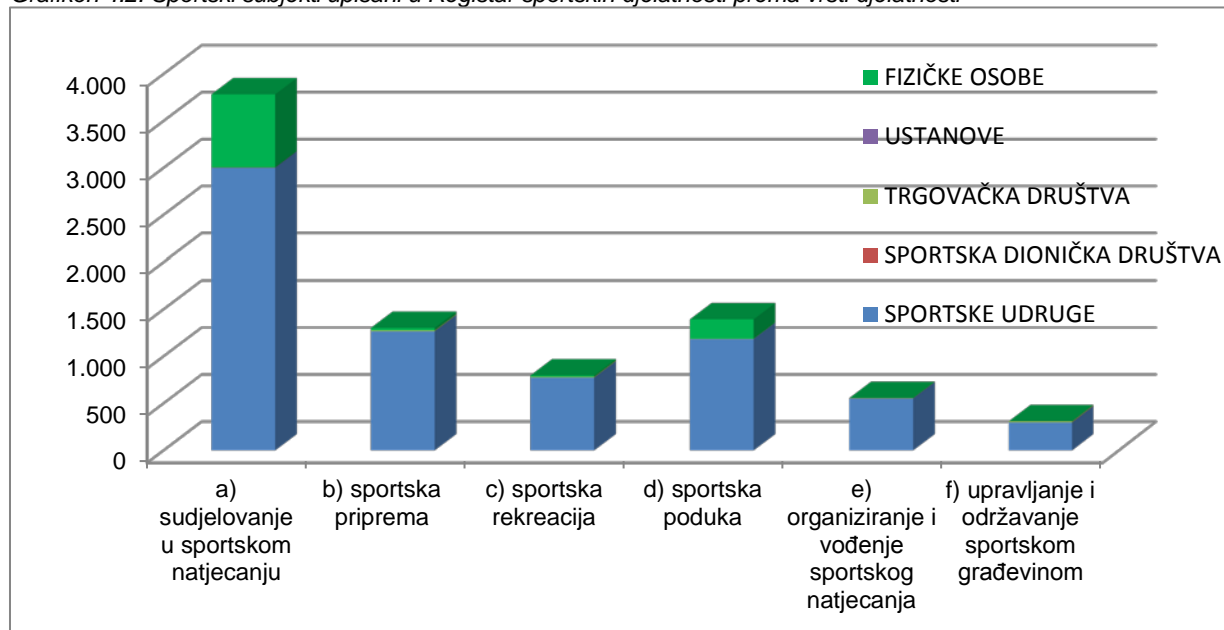
Tablica 4.6. Broj sportskih subjekata upisanih u Registar sportskih djelatnosti prema vrsti djelatnosti (stanje 10.7.2012.)

Sportski subjekt	a) Sudjelovanje u sportskom natjecanju	b) Sportska priprema	c) Sportska rekreacija	d) Sportska poduka	e) Organiziranje i vođenje sportskog natjecanja	f) Upravljanje i održavanje sportske građevine
sportske udruge	3001	1266	773	1184	552	296
sportska dionička društva	2	0	0	0	1	1
trgovačka društva	0	11	10	3	3	11
ustanove	1	0	0	0	0	2
fizičke osobe	779	25	13	206	0	0
UKUPNO:	3.783	1.302	796	1.393	556	310

Izvor: upitnik poslan uredima državne uprave u županijama, obrada IJF

U svim sportskim djelatnostima najbrojnije su sportske udruge, što se vidi iz grafikona 4.2.

Grafikon 4.2. Sportski subjekti upisani u Registar sportskih djelatnosti prema vrsti djelatnosti

Izvor: upitnik poslan uredima državne uprave u županijama, obrada IJF

Zbog namjere da detaljnije analiziramo svrhovitost vođenja Registra sportskih djelatnosti onako kako je propisao Pravilnik, zajedno s upitnikom o podacima iz Registra sportskih djelatnosti uredima državne uprave poslana je i zamolba da popune upitnik o funkcionalnosti i provedbi Pravilnika o Registru sportskih djelatnosti. Na taj upitnik odgovorili su svi uredi državne uprave osim Ureda u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Analizom spomenutog upitnika došli smo do sljedećih informacija.

- Podijeljena su mišljenja o tome **je li Pravilnik jasno propisao zadaće uredā državne uprave u vođenju postupka upisa i brisanja iz Registra sportskih djelatnosti**. Naime, 50% ureda državne uprave u županijama smatra da je Pravilnik jasno propisao njihove zadaće, 40% nema o tome ni pozitivno ni negativno stajalište, dok 10% smatra da Pravilnik nije dovoljno jasno propisao zadaće ureda državne uprave, ali ne daju nikakve konkretne prijedloge za njegovo poboljšanje.
- Od ispitanih ureda državne uprave u županijama 60% njih smatra da **je fizičkim i pravnim osobama koje se upisuju u Registar sportskih djelatnosti jasna svrha upisa u Registar**, ali 25% ureda državne uprave ne dijeli to mišljenje, dok 15% ureda državne uprave nema o tome ni pozitivno ni negativno mišljenje.
- U 80% ureda državne uprave **djelatnicima koji rade na poslovima upisa u Registar jasna je svrha i postupak upisa u Registar**, 10% o tome nema jasno stajalište, a 10% njih tvrdi da im nije jasna svrha upisa u Registar.
- U 40% ureda državne uprave smatraju da je registar koji se vodi javan jer se objavljuje i ažurira na mrežnoj stranici ureda državne uprave i svi su podaci iz Registra na pristupačan način dostupni svima koje to zanima, ali 30% njih ne slaže se s tom tvrdnjom, dok 30% ureda o tome nema ni pozitivno ni negativno mišljenje.
- Gotovo svi uredi državne uprave jednoglasni su u tome da bi postojanje **jedinstvene računalne baze podataka Registra sportskih djelatnosti** (kao što je Registar udruga) olakšalo rad i pridonijelo ujednačenosti podataka i brzini obrade traženih podataka.
- U 85% ureda državne uprave smatraju da je količina podataka koji se upisuju u Registar primjerena, 10% smatra da je podataka premalo, a 5% misli da je podataka previše.
- U 85% ureda državne uprave smatraju da je vrsta i količina priloga uz prijavu za upis primjerena, 10% smatra da ih je previše, a 5% da ih je premalo.
- Svi uredi državne uprave smatraju da je znanje i iskustvo službenika za vođenje Registra primjereno.
- Samo 20% ureda državne uprave navelo je da su dobili upute o vođenju Registra od MZOS-a, i to pri njegovu osnivanju, kada je MZOS na njih prenosio registar fizičkih osoba koje samostalno obavljaju sportsku djelatnost, 50% ureda državne uprave navelo je da nisu dobili naputke od MZOS-a o vođenju Registra, a 30% ureda nije uopće odgovorilo na to pitanje.
- Podacima iz Registra najčešće se koriste sami subjekti upisa, sportski savezi ili zajednice kada traže izvadak iz Registra radi učlanjenja sportske udruge u savez ili zajednicu odnosno za potrebe financiranja. Samo u jednoj županiji te podatke traže JLPS-ovi za potrebe financiranja sportskih organizacija, u 20% ureda državne uprave

naveli su da te podatke nitko ne traži, a 20% ureda državne uprave na to pitanje nije odgovorilo. Zanimljiv je odgovor jednog ureda državne uprave kako se tim podacima koriste samo oni koji se upisuju u Registar, a ostalima je očito taj podatak nezanimljiv, odnosno da zbirne ili pojedinačne podatke, osim Instituta za javne financije, do sada nitko nije tražio. Pritom treba napomenuti da se za izvadak iz Registra naplaćuje upravna pristojba u iznosu od 100 kn (a za upis 20 kn), pa u jednom uredu državne uprave upućuju stranke na popis na internetu koji se stalno ažurira.

- Iako takva obveza nije propisana ni Zakonom ni Pravilnikom, pojedinačne podatke iz Registra koji se odnose na upis fizičkih osoba 20% ureda državne uprave dostavlja HZZO-u, HZMO-u, 15% ureda državne uprave podatke o upisu i brisanju iz Registra dostavlja MZOS-u, samo jedan ured državne uprave podatke dvaput u godini dostavlja sportskim zajednicama, 35% ureda državne uprave te podatke ne dostavlja nikome, a 30% ureda nije odgovorilo na taj upit.
- Na upit što bi u Pravilniku trebalo promijeniti odgovorilo je samo sedam ureda državne uprave. Jedan je naveo da je Pravilnik u redu, a šest ureda državne uprave imaju donekle konkretne komentare ili prijedloge vezane za potrebu produljenja roka valjanosti priloga za upis (naime, rješenje ili izvadak iz Registra udruga ili Sudskog registra koji se prilaže zahtjevu za upis u RSD ne smije biti stariji od deset dana), dok neki smatraju da bi obavljanje sportske djelatnosti za pravne osobe trebalo uvjetovati podnošenjem zahtjeva i dobivanjem rješenja o ispunjenosti minimalnih tehničkih uvjeta za početak rada (što podrazumijeva i stručnu osposobljenost za obavljanje sportske djelatnosti, pregled sportske opreme, stanje sportskih objekata...) te smatraju da utvrđivanje uvjeta i donošenje rješenja trebaju biti u nadležnosti ureda državne uprave.
- Nekoliko je ureda državne uprave predložilo da se svi javni registri međusobno povežu, odnosno da se Registar sportskih djelatnosti poveže s Registrom udruga. Najvažnija primjedba odnosi se na činjenicu da ni tijelo nadležno za upis u Registar sportskih djelatnosti ni bilo koje drugo tijelo nije nadležno ili ovlašteno utvrđivati jesu li ispunjeni zakonom propisani uvjeti za obavljanje određene sportske djelatnosti, pa se udruge uglavnom registriraju za obavljanje svih djelatnosti.

Iz navedenoga se može zaključiti da postoje vrlo veliki nedostaci i nedorečenosti u Pravilniku o Registru sportskih djelatnosti, kao i to da je Zakonom o sportu potrebno definirati obvezu upisa u Registar i sankcije za prekršitelje, a Zakonom o sportskoj inspekciji učinkovitu kontrolu ispunjavanja uvjeta za obavljanje sportskih djelatnosti.

Također, kada se broj od 4.049 sportskih udruga upisanih u registre sportskih djelatnosti usporedi s 15.961 sportskom udrugom upisanom u Registar udruga, brojem od 5.736

sportskih udruga upisanih u Registar neprofitnih organizacija (pod 93.12. *Djelatnost sportskih klubova* upisano je 4.855 subjekata, te pod 93.19. *Ostale sportske djelatnosti* upisan je 881 subjekt), kao i s brojem od 6.627 sportskih klubova u sustavu natjecanja koje prati HOO (čemu treba pribrojiti i sportske klubove osoba s invaliditetom koji su u sustavu natjecanja Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i studentske sportske klubove koji su u sustavu natjecanja Hrvatskoga akademskog sportskog saveza), može se zaključiti da među svim navedenim registrima postoji neujednačenost i nepovezanost, što je izazov za uređenje sportskih djelatnosti u organizacijskome i financijskom smislu.

Prije svega, u Registru udruga upisane su i brojne (sportske) udruge koje su prestale djelovati, a nisu izbrisane iz Registra iako su prestale s aktivnim radom. Osim toga, upisane su udruge koje u svom statutu navode da se bave nekom sportskom djelatnosti, ali se nisu upisale u Registar sportskih djelatnosti ili u Registar neprofitnih organizacija iako su to bile dužne učiniti u određenom vremenskom roku. Neinformiranost, djelovanje samo u lokalnoj zajednici ili čak namjerno izbjegavanje podnošenja financijskih izvješća, ali i nepostojanje kaznenih odredaba za neupis u spomenute registre, dodatno je utjecalo na činjenicu da se sportske udruge koje ne sudjeluju u sustavu natjecanja ili se ne financiraju iz javnih izvora ne prijavljuju u Registar sportskih djelatnosti ni u Registar neprofitnih organizacija. Sve dok se ne izmijene odredbe Zakona o udrugama kojima se propisuje način prestanka (likvidacije) udruge i njezina brisanja iz Registra udruga i dok se te odredbe ne primijene u praksi, u tom će se Registru uglavnom bilježiti osnivanje novih udruga, pa tako i sportskih, a iz njega se neće brisati neaktivne i one koje zbog bilo kojih razloga ne ispunjavaju zakonske obveze.

Budući da ne postoje nikakve sankcije za one sportske udruge koje se nisu upisale u Registar sportskih djelatnosti i da je taj Registar potpuno netransparentan unatoč tome što neki sportski savezi i zajednice inzistiraju na tome da sportski klubovi koji su njihovi članovi budu upisani u taj Registar, ne čudi činjenica da imamo veći broj klubova koji sudjeluju u sustavu natjecanja u nadležnosti HOO-a nego sportskih subjekata upisano u Registar sportskih djelatnosti i u Registar neprofitnih organizacija.

Nije pretjerano reći da je takva situacija neodrživa i da se međusobnim povezivanjem svih registara u koje su se zasad obvezne upisivati sportske organizacije treba postići transparentnost u radu i osigurati racionalno raspolaganje znatnim resursima kojima raspolaže sustav sporta u Hrvatskoj.

4.2.4. Registar neprofitnih organizacija

Neprofitne organizacije u Republici Hrvatskoj (udruge i njihovi savezi, strane udruge, zaklade, fundacije, ustanove, političke stranke, komore, sindikati, vjerske i druge zajednice te sve ostale pravne osobe kojima temeljni cilj osnivanja i djelovanja nije stjecanje dobiti/profita i za koje iz posebnih propisa proizlazi da su neprofitne organizacije), što znači i sve sportske udruge i njihovi savezi, kao i ustanove na području sporta, sukladno čl. 2., st. 1. Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 10/08 i 7/09), dužne su se upisati u Registar neprofitnih organizacija koji ustrojava i vodi MFIN. Neprofitne organizacije obvezne su predati MFIN-u obrazac za upis u Registar neprofitnih organizacija najkasnije 30 dana od upisa u matični registar, a neprofitne organizacije koje su se u matični registar upisale prije 1. siječnja 2009. godine bile su dužne dostaviti obrazac za upis u Registar neprofitnih organizacija MFIN-u najkasnije do 30. lipnja 2009. godine. Registar neprofitnih organizacija (RNO) sadržava opće podatke o neprofitnim organizacijama: naziv neprofitne organizacije, matični broj, osobni identifikacijski broj, registarski broj upisa u matični Registar, račun, adresu sjedišta, statističku oznaku grada/općine i županije, šifru djelatnosti, osobu za vezu, telefon/faks, e-mail, mrežnu stranicu, podatke o osobi/osobama ovlaštenima za zastupanje, kao i podatke relevantne za bazu financijskih izvješća. Podaci iz RNO-a javni su i dostupni sukladno odredbama Zakona o pravu na pristup informacijama.

Neprofitne organizacije brišu se iz Registra neprofitnih organizacija brisanjem iz matičnog registra, a obavijest o brisanju iz matičnog registra MFIN-u dostavlja voditelj odgovarajućeg registra po službenoj dužnosti najkasnije 30 dana od nastale promjene.

Registar neprofitnih organizacija vodi se kao javno dostupna baza podataka na mrežnim stranicama MFIN-a. U bazi su javno dostupne osnovne informacije o neprofitnoj organizaciji, a tijelima državne uprave, sukladno ovlaštenjima za pristup koje dodjeljuje MFIN, dostupna je i baza financijskih izvješća za sve neprofitne organizacije u RNO-u. U skladu sa svojim prihodima, odnosno imovinom, neprofitne organizacije, pa tako i sportske udruge upisane u RNO, dužne su sastavljati i podnositi financijska izvješća o svom poslovanju, što je detaljno objašnjeno u poglavlju 7. ovog projekta, dok su u poglavlju 8.2.8. i 10. detaljno obrađena financijska izvješća neprofitnih organizacija iz sustava sporta koje su ih bile obvezne predavati i koje su ih za razdoblje 2008. – 2009. zaista predavale.

U tablici 4.7. prikazano je stanje broja upisanih neprofitnih organizacija na području sporta u RNO-u, koje je daleko manje od broja sportskih udruga upisanih u Registar udruga, pa i od broja udruga koje aktivno sudjeluju, primjerice, u sustavu natjecanja koje prati HOO, a koje

su očekivano financirane u sustavu javnih potreba u sportu na nacionalnoj i lokalnim razinama.

Tablica 4.7. Stanje sportskih udruga u Registru neprofitnih organizacija 2011. (razvrstano prema šifri NKD-a za subjekte na području sportskih djelatnosti)

Popis šifri NKD-a za subjekte na području sportskih djelatnosti	Broj upisanih u RNO	Od toga obveznici predaje financijskih izvješća
93.11. rad sportskih objekata	5	3
93.12. djelatnosti sportskih klubova	4.855	2.508
93.13. fitness centri	17	12
93.19. ostale sportske djelatnosti	881	610
93.1.. SPORTSKE DJELATNOSTI	5.759	3.133
93.21. djelatnost zabavnih i sportskih parkova	2	1
93.29. ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti	18	9
93.2. ZABAVNE I REKREACIJSKE DJELATNOSTI	20	10

Izvor: Ministarstvo financija

S obzirom na to da je Registar ustrojen Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija, a da se uredbama ne mogu propisivati i kazne za njihovo nepoštovanje, ne postoji izravna sankcija za neprofitne organizacije koje se ne upišu u RNO. Očekivanim izmjenama Uredbe, odnosno donošenjem zakona o računovodstvu neprofitnih organizacija očekuje se uvođenje sankcija za sve neprofitne organizacije koje se ne upišu u RNO, kao i obveza podnošenja financijskih izvješća za sve neprofitne organizacije, bez obzira na visinu prihoda ili imovine. Budući da je upis u RNO obavezan i da je to jedan od preduvjeta za transparentno financijsko poslovanje neprofitnih pravnih subjekata, sve sportske udruge koje nisu opisane u RNO-u ne bi smjele biti korisnice sredstava iz javnih izvora na nacionalnoj ili lokalnoj razini.

4.3. Normativni okvir organiziranja i financiranja sporta

Osim Zakona o udrugama i **Zakona o sportu**, o čijim je odredbama relevantnima za ustroj i organizaciju sporta u RH već bilo riječi, normativni okvir organiziranja i financiranja sporta čine i propisi doneseni na temelju Zakona o sportu, ali i niz drugih propisa kojima se na izravan ili neizravan način uređuje financiranje sporta. Držimo da je važno osvrnuti se na relevantnost tih propisa koji utječu na organiziranje i financiranje cjelokupnog sporta ili pojedinih sportskih djelatnosti odnosno skupina sportova.

Na temelju Zakona o sportu doneseni su ovi **podzakonski propisi**:

- Pravilnik o Registru sportskih djelatnosti (NN 112/06),
- Pravilnik o načinu osnivanja, zadaćama, djelokrugu i načinu rada školskih sportskih saveza (NN 136/06),

- Pravilnik o djelokrugu i načinu rada Povjerenstva za profesionalne sportske klubove (NN 11/07),
- Pravilnik o načinu i rokovima podnošenja akata Povjerenstvu za profesionalne sportske klubove (NN 11/07),
- Pravilnik o Registru profesionalnih sportskih klubova (NN 11/07),
- Pravilnik o Državnoj nagradi za sport „Franjo Bučar“ (NN 30/07),
- Uredba o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća (NN 03/10),
- Pravilnik o uvjetima za obavljanje obuke ronjenja i sportsko-rekreativnog ronjenja (NN 105/00 i 24/03), donesen na temelju Zakona o sportu iz 1997. (NN 111/97, 13/98 i 24/01) te Zakona o tehničkoj kulturi (NN 76/93), koji je još uvijek na snazi.

Pravilnikom o Registru sportskih djelatnosti propisuje se sadržaj, način vođenja te postupak upisa i brisanja iz Registra sportskih djelatnosti pravnih i fizičkih osoba koje obavljaju sportske djelatnosti.

Pravilnikom o načinu osnivanja, zadaćama, djelokrugu i načinu rada školskih sportskih saveza uređuje se način osnivanja, zadaće, djelokrug i način rada Hrvatskoga školskog sportskog saveza te županijskih, gradskih i općinskih školskih sportskih saveza. Pravilnik ne sadržava odredbe kojima se uređuje financiranje školskih sportskih saveza.

Pravilnik o djelokrugu i načinu rada Povjerenstva za profesionalne sportske klubove, osim detaljnih poslovnih odredaba kojima se uređuje način rada Povjerenstva, daje tom povjerenstvu i ovlasti koje imaju neposredan utjecaj na financijsko poslovanje profesionalnih sportskih klubova. Naime, Povjerenstvo:

- daje suglasnost na elaborat koji u postupku preoblikovanja izrađuje profesionalni sportski klub,
- daje dopuštenje za raspisivanje poziva za upis i uplatu dionica u petom krugu,
- utvrđuje iznos temeljnog kapitala u slučaju obveznoga ili dragovoljnog preoblikovanja sportskog kluba – udruge za natjecanje u sportska dionička društva (u daljnjem tekstu: s.d.d.),
- vodi evidenciju o imateljima dionica s.d.d.-a,
- daje suglasnost na stjecanje dionica na koje otpada više od 25% temeljnog kapitala s.d.d.-a, a koje jedna osoba može izravno, neizravno ili preko povezanih osoba u s.d.d.-u imati,

- prima obavijesti o stjecanju dionica koje se, zajedno s dionicama što ih jedna osoba već ima, izravno, neizravno ili preko povezanih osoba odnose na najmanje 5% temeljnog kapitala s.d.d.-a, kao i o svakom daljnjem stjecanju dionica,
- obavještava nacionalni sportski savez, čiji je član s.d.d. u kojemu su dionice stečene, o stjecanju dionica na koje otpada više od 25% temeljnog kapitala i o stjecanju dionica na koje otpada više od 5% temeljnog kapitala,
- predlaže pokretanje stečajnog postupka kod sportskog kluba – udruge za natjecanje ako sportski klub – udruga za natjecanje ne provede postupak preustroja u s.d.d. iako je to bila dužna učiniti ili ako preustroj nije uspio.

Pravilnikom o načinu i rokovima podnošenja akata Povjerenstvu za profesionalne sportske klubove propisano je da profesionalni sportski klubovi jedanput u godini moraju Povjerenstvu podnijeti račun dobiti i gubitka, izvješće o registriranim sportašima seniorske momčadi, godišnje financijsko izvješće, plan poslovanja u idućoj poslovnoj godini, revizorsko izvješće, izvješće o članovima kluba i članovima tijela kluba.

Pravilnikom o Registru profesionalnih sportskih klubova propisuje se sadržaj, način vođenja te postupak upisa i brisanja iz Registra profesionalnih sportskih klubova. U Registar se upisuje i status profesionalnoga sportskog kluba što ga stječu: 1. sportski klubovi – udruge za natjecanje i 2. sportska dionička društva registrirana za obavljanje sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima ako imaju profesionalni status sukladno čl. 24., st. 1. Zakona o sportu. Registar je javan i u elektroničkom ga obliku vodi MZOS. Svatko ima pravo uvida u podatke upisane u Registru, bez dokazivanja pravnog interesa, kao i zahtijevati da mu se izda izvadak iz Registra. Na mrežnoj stranici Ministarstva nalazi se poveznica na Registar profesionalnih sportskih klubova u nogometu i košarci.

Pravilnikom o Državnoj nagradi za sport „Franjo Bučar“ uređuju se uvjeti za dodjelu Državne nagrade za sport „Franjo Bučar“, način rada Odbora Državne nagrade za sport „Franjo Bučar“, način raspisivanja javnog natječaja za dodjelu te nagrade, način predlaganja kandidata za Državnu nagradu, postupak za dodjelu nagrade, opis medalje, diplome, novčani iznos Državne nagrade i druga pitanja važna za dodjelu te nagrade. Državna se nagrada dodjeljuje stručnim i javnim djelatnicima na području sporta, sportašima, pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju sportsku djelatnost te drugim pravnim i fizičkim osobama zaslužnima za razvoj sporta. Državna nagrada dodjeljuje se za višegodišnje uspješno djelovanje u sportu, za osvajanje olimpijske medalje te za iznimno znanstveno, stručno i pedagoško ostvarenje ili sportsko dostignuće. Državna se nagrada dodjeljuje kao Godišnja nagrada i kao Nagrada za životno djelo. Svaka od tih nagrada jednom se kandidatu može

dodijeliti samo jedanput. Godišnje se može dodijeliti najviše petnaest Državnih nagrada, od toga tri Nagrade za životno djelo. Visinu novčanog iznosa Godišnje nagrade i Nagrade za životno djelo odlukom određuje ministar nadležan za poslove sporta. Dodjela Državne nagrade za sport „Franjo Bučar“ od nacionalnog je značenja, a sredstva potrebna za dodjelu Državne nagrade osiguravaju se iz državnog proračuna RH, iz razdjela MZOS-a. Godišnje se za tu nagradu izdvoji oko 450.000 kuna. Novčani iznos Nagrade za životno djelo u 2011. iznosio je 50.000 kuna, Godišnje nagrade 20.000 kuna, a troškovi dodjele nagrade nešto manje od 80.000 kuna.

Uredbom o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća utvrđuju se kriteriji za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća, sportska natjecanja i sportska postignuća za koja se dodjeljuju državne nagrade, sportska natjecanja i sportska postignuća za koja se mogu dodijeliti državne nagrade, osobe kojima se dodjeljuju i osobe kojima se mogu dodijeliti državne nagrade, novčani iznosi državnih nagrada te postupak i način njihova dodjeljivanja. Državne nagrade dodjeljuju se za osvojene zlatne, srebrne i brončane medalje, odnosno za osvojeno prvo, drugo ili treće mjesto na Olimpijskim igrama, Paraolimpijskim igrama i Olimpijskim igrama gluhih, na svjetskim i europskim seniorskim prvenstvima u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe. Državne se nagrade mogu dodijeliti i za osvojenu zlatnu medalju, odnosno za prvo mjesto na svjetskim i europskim seniorskim prvenstvima u neolimpijskim sportovima i u neparaolimpijskim sportovima s duljom tradicijom u RH. Državne se nagrade mogu dodijeliti i kada sportsko postignuće ima osobitu međunarodnu vrijednost i značenje. Državne nagrade dodjeljuju se sportašicama i sportašima, sportskim ekipama, trenerima i djelatnim stručnim sportskim osobama. Dodjeljuju se u novcu, u iznosima navedenim u tablici novčanih iznosa državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća, koja je sastavni dio Uredbe. Sredstva za dodjelu državnih nagrada osiguravaju se iz državnog proračuna RH, iz razdjela MZOS-a. Odluku o dodjeli državnih nagrada donosi Vlada RH na prijedlog MZOS-a, odnosno nacionalnih sportskih saveza, HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih. Uzimajući u obzir izdvajanja za državne nagrade za sportska postignuća od 2008. do 2011. godine, za tu se namjenu iz državnog proračuna izdvaja prosječno više od 2,7 mil. kuna u godini. Detaljnije o dodjeli državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća na temelju Uredbe govori se u poglavlju 8.2.5.

Pravilnikom o uvjetima za obavljanje obuke ronjenja i sportsko-rekreativnog ronjenja, koji je donesen još 2000. godine (na temelju Zakona o sportu iz 1997. i Zakona o tehničkoj kulturi) i još je uvijek na snazi, propisuju se uvjeti koje pravne i fizičke osobe registrirane za obavljanje djelatnosti obuke ronjenja i sportsko-rekreativnog ronjenja moraju ispunjavati za

obavljanje tih djelatnosti u RH. Taj propis ne sadržava odredbe kojima se propisuje financiranje u sportu odnosno u sportskoj djelatnosti, ali na temelju njega MZOS pravnim i fizičkim osobama izdaje suglasnost o ispunjavanju uvjeta za obavljanje djelatnosti obuke ronjenja i sportsko-rekreativnog ronjenja na temelju licencija Hrvatskoga ronilačkog saveza i međunarodnih ronilačkih organizacija koje su navedene u Pravilniku. Sukladno navedenom, brojne domaće i strane pravne i fizičke osobe (uz suglasnost Ministarstva ili bez nje) u RH obavljaju komercijalnu djelatnost obuke ronjenja i sportsko-rekreativnog ronjenja. Znajući da Pravilnikom uspostavljeno Povjerenstvo za podvodne aktivnosti već sedam godina ne djeluje, da nakon nekoliko neuspješnih pokušaja nije uspostavljena Pravilnikom propisana mreža nadzornika podvodnih aktivnosti koji su trebali nadzirati obuku ronjenja te da nijedan pokušaj izrade posebnog zakona o ronjenju kojim se morao riješiti i taj problem nije uspio, sa sigurnošću i velikom zabrinutošću može se reći da u toj sportskoj djelatnosti, koja je u nadležnosti nekoliko ministarstava (Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta, Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture i Ministarstva turizma), vlada normativni i organizacijski nered. Osnivanje i rad sportske inspekcije trebali bi uvesti reda i u tu sportsku djelatnost.

Na temelju Zakona o udrugama Hrvatski je sabor 2007. godine donio **Kodeks pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga** (NN 16/07) kojim su uređeni osnovni standardi i načela postupanja tijela državne uprave i ureda Vlade RH u postupku odobravanja financijske potpore iz sredstava državnog proračuna (slijedom toga, i iz proračuna JLPS-ova) udrugama za provedbu njihovih programa i projekata koji su od osobitog interesa za opće/javno dobro u RH. Odredbe Kodeksa primjenjuju se i na sportske udruge kada svoje programe i projekte prijavljuju na natječaje za dodjelu nepovratnih sredstava iz javnih izvora, a koji nisu financirani u sklopu javnih potreba u sportu na nacionalnoj i lokalnim razinama. Iako su ta sredstva kao izvor prihoda sportskih udruga znatno manja od onih koja se u ukupnosti dobiju za program javnih potreba u sportu, sportske se udruge sa svojim programima i projektima sve češće javljaju na natječaje. Prikaz tako dobivenih sredstava iz državnog proračuna s proračunskih pozicija pojedinih ministarstava prikazan je u poglavlju 8.2.

Zakonom o sportu propisano je da se za trajno obavljanje sportskih djelatnosti sportske rekreacije, sportske poduke, upravljanja i održavanja sportskih građevina u skladu s odredbama **Zakona o ustanovama** (NN 76/93) mogu osnivati (sportske) ustanove, kako javne, tako i privatne. Na temelju Zakona o ustanovama, Uredbom Vlade RH osnovani su, primjerice, Hrvatski sportski muzej (NN 171/03) i Javna ustanova Hrvatski olimpijski centar Bjelolasica (NN 142/06), kao i niz ustanova za upravljanje sportskim objektima na lokalnim razinama.

Posebno važan dio normativnog okvira za sportske organizacije jest **Zakon o igrama na sreću** (NN 87/09), na temelju kojega Vlada RH svake godine donosi Uredbu o kriterijima za utvrđivanje korisnika i o načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću. Više o financiranju sportskih organizacija iz tog izvora govori se u poglavlju 8.2.2.

Normativni okvir organiziranja i financiranja sporta čine i propisi koji reguliraju obavljanje određene sportske djelatnosti, a u nadležnosti su drugih tijela državne uprave (npr. u sportskom ronjenju i sportskom ribolovu, i utječu na financiranje i prihod od tih sportskih djelatnosti). Od tih propisa možemo spomenuti:

- Pravilnik o obavljanju podvodnih aktivnosti (NN 47/99, 23/03, 28/03, 52/03, 58/03 i 96/10) – naknada za izdavanje ronilačkih iskaznica,
- Pravilnik o sportskom i rekreacijskom ribolovu na moru (NN 152/11),
- Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske (NN 90/05, 10/08, 155/08 i 127/10).

Pravilnikom o obavljanju podvodnih aktivnosti, koji je 1999. na temelju Pomorskog zakonika donijelo Ministarstvo pomorstva, prometa i veza i kojim se utvrđuju uvjeti bavljenja podvodnim aktivnostima (ronjenjem) radi razonode i sporta u unutrašnjim morskim vodama i teritorijalnome moru RH, bilo je propisano je da se državljani RH, kao i strani državljani, smiju baviti ronjenjem samo uz posjedovanje valjane ronilačke iskaznice, koju uz naknadu od 100 kuna izdaje Hrvatski ronilački savez (preko ronilačkih udruga i ronilačkih centara – članica HRS-a). Hrvatski ronilački savez bio je dužan u siječnju svake godine podnijeti Ministarstvu pomorstva, prometa i veza pisano izvješće o broju ronilačkih iskaznica izdanih u prethodnoj godini, zajedno s prijedlogom namjenskog korištenja sredstava prikupljenih izdavanjem ronilačkih iskaznica, koja su iznosila neto 60% iznosa istaknutoga na ronilačkoj iskaznici. Sukladno Pravilniku, sredstva su se, nakon pisane suglasnosti Ministarstva, trebala raspoređivati isključivo za poboljšanje sigurnosti plovidbe i ronjenja, unapređenje službe zbrinjavanja unesrećenih ronilaca, zaštitu kulturne i prirodne baštine podmorja te za promidžbu ronilaštva u Hrvatskoj. Na temelju te svojevrsne javne ovlasti dane Hrvatskome ronilačkom savezu (svojevrsne zato što se javna ovlast može dati samo na temelju zakona), prodajom ronilačkih iskaznica godišnje se ostvarivao prihod i od nekoliko milijuna kuna. Nakon desetogodišnje primjene odredaba Pravilnika o obavljanju podvodnih aktivnosti, zbog netransparentnog raspolaganja navedenim sredstvima i višegodišnje borbe za vlast u Hrvatskome ronilačkom savezu, koji je zbog prihoda od ronilačkih iskaznica imao na raspolaganju znatna financijska sredstva, Vlada RH je 2010. godine učinila svojevrsan presedan i svojom odlukom ukinula odredbe Pravilnika o obavljanju podvodnih aktivnosti

vezane za ronilačke iskaznice, za ubiranje naknada od izdavanja tih iskaznica, a time je ukinula i glavni izvor prihoda Hrvatskoga ronilačkog saveza. Neiskorištena sredstva od naknada za izdavanje ronilačkih iskaznica koja su bila prikupljena na posebnom računu Hrvatskoga ronilačkog saveza, taj je savez bio dužan uplatiti u državni proračun RH u roku 30 dana od dana stupanja navedene odluke na snagu.

Pravilnikom o sportskom i rekreacijskom ribolovu na moru, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2012. godine, ministar poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja propisao je, među ostalim, vrste dozvola za obavljanje sportskoga, odnosno rekreacijskog ribolova na moru, visine naknada za pojedine vrste dozvola i načine izvješćivanja o prodaji dozvola. Ministarstvo je ovlastilo Hrvatski savez za sportski ribolov na moru, uključujući i članice Saveza – udruge za sportski ribolov na moru, da mogu prodavati sve vrste dozvola za sportski ribolov na moru te neke vrste dozvola za rekreacijski ribolov na moru, o čemu s Ministarstvom sklapaju ugovor o prodaji tih vrsta dozvola. Ugovorom iz st. 1. toga članka određuje se visina naknade koja pripada osobama iz st. 1. toga članka, način vođenja evidencije i izvješćivanja o prodaji. Savez vodi popis svojih članica koje prodaju dozvole za sportski ribolov na moru, dozvole za ribolov pridnenim parangalom i posebne dozvole za ribolov tuna, iglana i igluna, koji mora dostaviti Ministarstvu do 31. siječnja tekuće godine, a koji može biti naknadno dopunjavan novim članicama. Novčani iznos prikupljen od prodaje dozvola raspoređuje se tako da 60% sredstava Savez uplaćuje u korist državnog proračuna jedanput u mjesecu, do kraja tekućeg mjeseca za prethodni mjesec, 15% sredstava pripada Savezu kao naknada za troškove distribucije i prodaje dozvola, 10% sredstava Savez zadržava na posebnom računu za potrebe vođenja statistike ulova u sportskome i rekreacijskom ribolovu, za nabavu i održavanje informatičke opreme i informatičkog sustava za prodaju dozvola (čije se trošenje uređuje ugovorom što ga Ministarstvo sklapa sa Savezom), 15% sredstava Savez utroši, putem javnih natječaja i uz suglasnost Ministarstva, isključivo za financiranje ili sufinanciranje projekata zaštite i očuvanja mora, za istraživanja vezana za procjenu utjecaja sportskoga i rekreacijskog ribolova na stanje živih organizama u moru, za projekte promidžbe sportskoga i rekreacijskog ribolova na moru te za istraživanja gospodarskoga i društvenog značenja sportskoga i rekreacijskog ribolova na moru. Savez je dužan u travnju, srpnju, listopadu i siječnju podnositi Ministarstvu tromjesečna izvješća o prodanim dozvolama i uplatama u državni proračun za proteklo razdoblje te izvješća o stanju pojedinih vrsta namjenskih sredstava. Izvješća moraju sadržavati i podatke o količini i vrsti prodanih dozvola prema mjestima prodaje, odnosno po svojim članicama koje prodaju dozvole. Ako Savez ne uplati sredstva u propisanom roku, odnosno ako ne podnese propisana izvješća, Ministarstvo će onemogućiti daljnju prodaju dozvola do zaprimanja obavijesti o uplati, odnosno do zaprimanja izvješća. Prijedlog tema za projekte koji će se

financirati na temelju javnog natječaja Savez je dužan dostaviti Ministarstvu do 10. svibnja i 10. kolovoza tekuće godine, uz podatak o prikupljenim sredstvima te o raspodjeli prema pojedinim temama. Ministarstvo, u dogovoru sa Savezom, provodi odabir tema i daje suglasnost za objavu javnog natječaja za prihvaćene teme. Javni natječaj za projekte prema prihvaćenim temama provodi se dva puta – u lipnju i rujnu tekuće godine, a Ministarstvo i Savez mogu dogovorno odlučiti da se provede jedan natječaj, ali najkasnije do kraja tekuće godine. Odabir dostavljenih projekata obavlja Savez, koji prijedlog odabranih projekata dostavlja Ministarstvu radi dobivanja suglasnosti te s odabranim izvršiteljima projekata sklapa ugovore. Neurošena namjenska sredstva u tekućoj godini Savez zadržava na svojim računima te se ona priključuju sredstvima iste namjene u idućoj godini. Savez ima oko 30.000 članova, od čega 1.900 učlanjenih juniora. Članstvo čini osam županijskih saveza u kojima je okupljeno 230 sportskih udruga koje djeluju diljem Jadrana.

Skupini propisa kojima se uređuju pojedini sportovi na moru treba dodati i **Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske**, koji je na temelju Pomorskog zakonika donio ministar mora, turizma, prometa i razvitka i kojim je propisano da se ribolov, sportske i druge aktivnosti mogu obavljati u luci samo na osnovi odobrenja tijela koje upravlja lukom, uz suglasnost kapetanije, te da se sportske i druge aktivnosti mogu obavljati na plovnom putu samo uz prethodno odobrenje kapetanije.

Za normativni okvir organiziranja i financiranja sporta iznimno je važan i **Zakon o pružanju usluga u turizmu** (NN 68/07), koji propisuje da se turističke usluge mogu pružati i u posebnim oblicima turističke ponude: seoskome, zdravstvenome, kulturnome, wellness, kongresnome, turizmu za mlade, pustolovnome, lovnome i sportskom turizmu, golf-turizmu, sportskome ili rekreacijskom ribolovu na moru, ronilačkom turizmu, sportskom ribolovu na slatkim vodama..., a mogu ih pružati pravne ili fizičke osobe koje pribave rješenje o odobrenju za pružanje tih turističkih usluga nadležnog ureda prema mjestu pružanja usluga. Pravne ili fizičke osobe uz jednake uvjete mogu obavljati i ostale turističke usluge kao što su iznajmljivanje pribora i opreme za sport i rekreaciju, primjerice sandolina, dasaka za jedrenje, bicikla na vodi, suncobrana, ležaljki i sl. Osim toga, turističke usluge koje obuhvaćaju sportsko-rekreativne ili pustolovne aktivnosti (skijanje, ronjenje, jedrenje, jahanje, gorsko-planinsko vođenje, splavarenje, uključujući i rafting, vožnju kanuima i drugim sličnim plovilima, padobransko jedrenje/paragliding, skakanje s užetom/bungee-jumping i sl.), mogu se pružati uz uvjete propisane spomenutim zakonom, propisima donesenim na temelju tog zakona i drugim propisima te uz uvjet da ih pružaju stručno osposobljene osobe (treneri, instruktori, učitelji, voditelji, vodiči i sl.).

Važan dio normativnog okvira za financiranje sporta svakako čine i porezni i financijski propisi koji su detaljno prikazani u posebnim poglavljima ovog istraživanja.

4.4. Programi javnih potreba u sportu

Okvir organiziranja i financiranja sporta nedvojbeno čine i programi javnih potreba u sportu koji se, sukladno Zakonu o sportu, donose na državnoj i lokalnim razinama.

Javne potrebe u sportu na državnoj razini, sukladno čl. 75. Zakona o sportu, jesu:

1. poticanje i promicanje sporta, osobito sporta djece, mladeži, studenata i osoba s invaliditetom,
2. poticanje planiranja i izgradnje sportskih građevina,
3. skrb o vrhunskim sportašima,
4. djelovanje nacionalnih sportskih saveza, HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih,
5. djelovanje informacijskog sustava u sportu,
6. dodjeljivanje državne nagrade za sport „Franjo Bučar“ i državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća,
7. međunarodna sportska suradnja i međunarodne obveze RH u sportu,
8. znanstveni i razvojni programi u sportu.

Program javnih potreba u sportu na državnoj razini financira se iz državnog proračuna i iz dijela prihoda od igara na sreću.

Programe zadovoljavanja javnih potreba u sportu na državnoj razini koji se odnose na djelovanje HOO-a i nacionalnih sportskih saveza, organiziranje i provođenje nacionalnih prvenstava i međunarodnih sportskih natjecanja reprezentativne razine te skrbi o vrhunskim sportašima predlaže HOO, koji je odgovoran za izvršenje programa i utrošak financijskih sredstava. O izvršenju programa javnih potreba i utrošku financijskih sredstava HOO podnosi izvješće Hrvatskom saboru i MZOS-u.

Programe zadovoljavanja javnih potreba koji se odnose na djelovanje Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih predlažu Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih, svaki u svom djelokrugu i odgovorni su za izvršenje programa za koje su osigurana sredstva. Izvješća o izvršenju programa i utrošku financijskih sredstava Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih podnose MZOS-u u rokovima i prema postupku propisanom za donošenje državnog proračuna.

Programe za zadovoljavanje javnih potreba koji se odnose na financiranje studentskih sportskih udruga i Hrvatskoga studentskog sportskog saveza Ministarstvu predlaže Hrvatski akademski sportski savez, a on je i odgovoran za izvršenje programa za koje su osigurana sredstva iz državnog proračuna. Izvješća o izvršenju programa i utrošku financijskih sredstava Hrvatski akademski sportski savez podnosi Ministarstvu.

Programe za zadovoljavanje javnih potreba koji se odnose na financiranje sporta djece i mladih, posebice sportske djelatnosti Hrvatskoga školskog sportskog saveza, na poticanje planiranja i izgradnju sportskih građevina, dodjeljivanje državne nagrade za sport „Franjo Bučar“ i državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća, za međunarodnu sportsku suradnju i međunarodne obveze RH u sportu, na znanstvene i razvojne programe u sportu te na djelovanje informacijskog sustava u sportu Vladi RH predlaže MZOS.

4.5. Normativni okvir financiranja sporta na lokalnoj razini u RH

Uloga županija, gradova i općina u financiranju sporta određena je Zakonom o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11), Zakonom o sportu i Zakonom o udrugama.

Sukladno čl. 19. Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, jedinice lokalne i područne samouprave (JLPS-ovi) u svome samoupravnom djelokrugu obavljaju poslove lokalnog značenja kojima se neposredno ostvaruju potrebe građana, a koji nisu Ustavom ili zakonom dodijeljeni državnim tijelima, i to osobito poslove koji se, među ostalim, odnose i na kulturu, tjelesnu kulturu i sport. Posebnim zakonima kojima se uređuju pojedine djelatnosti odredit će se poslovi čije je obavljanje pojedina jedinica dužna organizirati te poslovi koje može obavljati ako je osigurala uvjete za to.

Prema čl. 76. Zakona o sportu, u javne potrebe u sportu za koje se osiguravaju sredstva iz proračuna JLPS-a ubrajaju se ovi programi, odnosno aktivnosti, poslovi i djelatnosti od značenja za lokalne zajednice:

- poticanje i promicanje sporta,
- provođenje sportskih aktivnosti djece, mladeži i studenata,
- djelovanje sportskih udruga, sportskih zajednica i saveza,
- sportska priprema, domaća i međunarodna natjecanja te opća i posebna zdravstvena zaštita sportaša,

- zapošljavanje osoba za obavljanje stručnih poslova u sportu,
- sportsko-rekreativne aktivnosti građana,
- sportske aktivnosti osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom,
- planiranje, izgradnja, održavanje i korištenje sportskih građevina važnih za JLPS,
- provođenje i financiranje znanstvenih i razvojnih projekata, elaborata i studija u funkciji razvoja sporta.

Svaka županija/grad/općina samostalno određuje prioritete i strategiju razvoja sporta na svom području tako da program javnih potreba u sportu i iznos proračunskih sredstava namijenjenih njegovu financiranju utvrđuje u godišnjem proračunu, na prijedlog sportske zajednice odnosno školskih sportskih saveza (kada je riječ o programima koji se odnose na provođenje sportskih aktivnosti djece i mladeži). Sukladno Zakonu, sportska zajednica u JLPS-u raspolaže sredstvima za zadovoljavanje javnih potreba u sportu te o njihovoj trošenju i izvršavanju programa izvještava JLPS u rokovima propisanim Zakonom o proračunu. Međutim, zakonski nije predviđen nadzor nad donošenjem programa javnih potreba u sportu niti su određene bilo kakve sankcije u slučaju njegova nedonošenja. Naime, nijedno ministarstvo do sada (ni MFIN, ni ministarstvo nadležno za poslove sporta), nije bilo nadležno pratiti poštuju li se odredbe Zakona o sportu o obvezi donošenja programa javnih potreba u sportu u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave. Ipak, na mrežnim stranicama brojnih JLPS-ova mogu se pronaći programi javnih potreba u sportu. Kao primjer godišnjeg programa javnih potreba u sportu može se istaknuti *Program javnih potreba u sportu Grada Zagreba za 2012. godinu* i *Plan sredstava za sufinanciranje programa javnih potreba u sportu Grada Zagreba za 2012. godinu*,¹³ u kojima su vrlo detaljno propisani kriteriji za dodjelu 143.135.000 kuna za pojedine sportske programe, aktivnosti i sportove u Gradu Zagrebu u 2012. godini.

Iako je Zakon o sportu propisao što su javne potrebe u sportu na državnoj, a što javne potrebe u sportu na lokalnoj razini, u praksi su još uvijek ostala otvorena pitanja nekih nadležnosti između središnje države i lokalnih jedinica, odnosno između krovnih sportskih udruga i lokalnih sportskih zajednica. Ti su problemi trebali biti riješeni *Nacionalnim programom sporta* koji je, među ostalim, trebao utvrditi obveze državnih tijela i tijela JLPS-ova, HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora, Hrvatskoga sportskog saveza gluhih, nacionalnih sportskih saveza i sportskih zajednica. No od donošenja Zakona o sportu (lipanj 2006.) do danas *Nacionalni program sporta* nije donesen.

¹³ <http://www.zgsport.hr/>.

Sukladno Zakonu o udrugama i na temelju Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, JLPS-ovi iz lokalnih proračuna dodjeljuju sredstva udrugama (pa tako i sportskima) za projekte ili programe koji su od osobitog interesa za opće dobro na njihovu području, ako se taj projekt ili program već ne financira iz državnog proračuna i prema posebnim propisima. To znači da se sportske udruge za svoje projekte ili programe koji nisu financirani na temelju programa javnih potreba u sportu mogu s ostalim udrugama natjecati za sredstva iz proračuna JLPS-a.

Zaključujemo kako RH ima razvijen normativni okvir kojim se uređuje organizacija, upravljanje i djelovanje sustava sporta, i to općim zakonima (Zakonom o udrugama, Zakonom o ustanovama, Zakonom o zakladama i fondacijama, Zakonom o trgovačkim društvima) i posebnim propisima (Zakonom o sportu i podzakonskim aktima donesenim na temelju Zakona o sportu te Zakona o sportskoj inspekciji), kao i propisima kojima se osigurava njegovo financiranje iz javnih izvora (Zakonom o igrama na sreću, poreznim i računovodstvenim propisima i dr.).

Također, **od donošenja Zakona o sportu 2006. godine još nisu doneseni neki podzakonski akti** koje je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti u roku mjesec dana od dana stupanja Zakona na snagu. To su sljedeći akti.

- **Pravilnik o mjerilima za dodjelu nagrada za sportska ostvarenja sportaša** koje su predviđene prema aktu o kategorizaciji sportaša i koje je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti sukladno čl. 7., st. 2. Zakona, na prijedlog HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora odnosno Hrvatskoga sportskog saveza gluhih (riječ je o novčanim nagradama koje trebaju isplaćivati svi sudionici u piramidi sustava sporta utemeljenoj na slobodi udruživanja: HOO, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, sportski savezi na razini gradova i županija, odnosno nacionalni sportski savezi, županijske i gradske sportske zajednice te sportski klubovi).
- **Pravilnik o osnivanju, zadaćama, djelokrugu i načinu rada školskih sportskih društava** (sukladno čl. 17., st. 4. Zakona).
- **Pravilnik o stručnoj spremi, odnosno stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u sportu, prema vrsti i složenosti određenih poslova** (sukladno čl. 59. i 60. Zakona).
- **Pravilnik o prostornim uvjetima, standardima i normativima sportskih građevina obuhvaćenih mrežom sportskih građevina i posebnim uvjetima za planiranje, programiranje, projektiranje, gradnju, održavanje i sigurnost korisnika sportskih građevina** koji je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti sukladno čl.

66., st. 4. Zakona, uz prethodnu suglasnost ministra nadležnoga za poslove zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

- **Provedbeni propis** kojim je, sukladno čl. 94., st. 3., uz suglasnost ministra financija, ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao propisati provedbu st. 1. i 2. istog članka, a koji se odnose na **naplatu nenaplaćenih troškova i javnih davanja** koja su sportski klubovi – udruge za natjecanje za koje, u smislu Zakona, nije utvrđen profesionalni status imali prema RH, prema pravnim osobama u kojima RH ima većinski udio ili većinsko pravo glasa te prema JLPS-ovima.

5. KADROVI U SPORTU – OSNOVNI EKONOMSKI POKAZATELJI

Jedno od važnih područja u analizi sustava financiranja sporta u RH jest i analiza zaposlenih na području sporta, odnosno sportsko tržište rada. Tom se području do sada nije pridavala znatnija pozornost. Gotovo i ne postoje ozbiljnije studije koje bi se bavile tim područjem, a upravo je na tom području i vrlo malo raspoloživih i kvalitetnih podataka na razini RH.

Pitanja radnoga i ekonomskog statusa osoba koje djeluju u sportu važna su pitanja u planiranju budućeg razvoja sustava sporta. Ne pronađe li se način za kvalitetno rješavanje brojnih otvorenih pitanja radnoga i socijalnog statusa zaposlenih u sportu, teško je očekivati znatnije podizanje kvalitete rada u sportu. Cilj je ovog istraživanja da se na temelju postojećih i dostupnih podataka te dosadašnjih istraživanja upozori na najvažnija pitanja kojima je potrebno pridati pozornost u budućim analizama i promišljanjima razvoja sustava financiranja kadrova u sportu.

Vjerojatno zbog složenosti i osjetljivosti pitanja zaposlenih u sportu, u radu na ovom projektu suočili smo se s nizom problema, od kojih ističemo ove: 1. o temi zaposlenih u sportu, postoji gotovo potpuni vakuum u svim dosadašnjim studijama, znanstvenim ili stručnim radovima i drugim pisanim dokumentima s područja sporta; 2. tijekom istraživanja za potrebe ovog projekta upravo je o tom području prikupljeno najmanje informacija; 3. to je područje nedovoljno regulirano zakonskim i drugim pravnim aktima te u praksi gotovo i ne postoji nadzor nad zapošljavanjem u sustavu sporta, a to se osobito odnosi na stručne djelatnike, prije svega na trenere, što je potpuno prepušteno nacionalnim sportskim savezima, lokalnim sportskim zajednicama i samim sportskim klubovima koji se s nedovoljnom pozornošću odnose prema tim pitanjima; 4. nije uočeno konkretnije djelovanje različitih organizacija, institucija ili udruga koje bi na bilo koji način štatile ili promovirale radni i socijalni status zaposlenih u hrvatskom sportu.

Činjenica da se navedenom području u sportu do sada pridavala mala i nedovoljna pozornost razlog je da preporučimo ulaganje osobito velikih napora radi još ozbiljnije i kvalitetnije analize stanja, a potom i uređenja socijalnoga i radnog statusa zaposlenih u hrvatskom sportu.

5.1. Vrste kadrova u sportu

Bilo da je riječ o organiziranom sustavu natjecateljskog sporta (sportski klubovi, savezi itd.), o privatnom poduzetništvu (fitness centri i sl.), o sportskoj rekreaciji (društva za sportsku rekreaciju) ili drugim oblicima djelovanja na području sporta (briga o sportskim objektima, pitanja sudaca, delegata itd.), potrebna je znatna količina ljudskog potencijala (plaćenoga ili neplaćenoga) kako bi se omogućila nesmetana provedba sportskih aktivnosti. Ljudski potencijali (kadrovi) potrebni za funkcioniranje sustava sporta vrlo su raznoliki u smislu opisa poslova i načina angažiranja. Kada se govori o kadrovima u sustavu sporta, potrebno je razlikovati četiri osnovne skupine kadrova (tabl. 5.1.).

Tablica 5.1. Osnovne skupine kadrova u sportu¹⁴

SPORTAŠI	STRUČNI KADROVI	UPRAVLJAČKO-ORGANIZACIJSKI KADROVI	PRATEĆI KADROVI
sportaši/ sportašice	treneri	predsjednici/direktori	suci
	kondicijski treneri	stručni tajnici	novinari
	sportski liječnici	sportski direktori/team manageri	statističari
	fizioterapeuti/kineziterapeuti	organizatori i voditelji natjecanja (povjerenici i delegati)	snimatelji
	sportski psiholozi	sportski menadžeri	informatičari
	dijagnostičari i statističari	marketinški djelatnici	voditelji sportskih objekata
	osobe osposobljene za rad u sportu (voditelji/instruktori/učitelji)	administrativni djelatnici	osobe odgovorne za održavanje sportskih objekata i opreme
	savjetnici za planiranje i programiranje	ekonomi	ostali prateći kadrovi

U tablici 5.1. prikazane su četiri osnovne skupine kadrova koji čine djelatne osobe u sportu. Njima je moguće pribrojiti i niz vrsta kadrova koji su povezani i indirektno se naslanjaju na sustav sporta, npr. profesori kineziologije koji su zaposleni u obrazovnom sustavu kao nastavnici tjelesne i zdravstvene kulture, proizvođači i trgovci sportske opreme, građevinski sektor koji sudjeluje u izgradnji i/ili renoviranju te opremanju sportskih objekata, promotori sportskih događanja, liječnici i/ili klinike specijalizirani za liječenje i medicinsku rehabilitaciju sportskih ozljeda, specijalisti sportske medicine i medicine rada koji obavljaju kontrolu zdravstvenog stanja sportaša (nisu dio klupskih medicinskih timova) i sl. Svaka od navedenih skupina ima svoje ekonomske specifičnosti.

Osnovni kadrovi u sportu, nositelji sportskih aktivnosti, jesu stručni kadrovi. Stručnih kadrova u sportu ima više vrsta, a djeluju u cijeloj vertikali sporta – od rekreativnoga do vrhunskoga natjecateljskog sporta. Osobe koje u zemljama EU obavljaju stručne poslove u sportu čine

¹⁴ Modificirano prema Čustonja, Jukić i Milanović (2011.).

daleko najveći udio u strukturi zaposlenih u sportu. Od stručnih se kadrova na području vrhunskoga i natjecateljskog sporta prije svega zahtijeva sveobuhvatno znanje o procesu sportske pripreme kao sredstvu maksimalnog povećanja sportskog učinka sportaša i sportskih timova, što posljedično vodi postizanju visokih sportskih rezultata i ostvarenju željenog uspjeha. U posljednjih trideset godina bilježi se izrazit porast istraživanja o sportskoj pripremi u kojima se primjenjuju vrlo sofisticirane znanstvene metode. Rezultat toga je velika količina znanja o pojedinim područjima sportske pripreme, npr. mnoštvo podataka o tome kojim znanjem trebaju raspolagati stručni kadrovi u sportu žele li postizati optimalne sportske učinke, ne ugrožavajući pritom dobrobit sportaša. Drugim riječima, za ostvarenje vrhunskih sportskih rezultata neizostavno je potreban i vrhunski trenerski i stručni kadar koji će pomno odabirati darovite mlade ljude i raditi s njima. Stručni kadrovi na području sportske rekreacije te sporta djece i mladih također imaju iznimno važnu ulogu jer organiziraju i provode sportske aktivnosti najvećeg broja ljudi koji se bave sportom. To su treneri, sportski instruktori, voditelji animatori i sl., koji ujedno čine i najveći broj osoba u strukturi sportskog tržišta rada (ENSSEE, 1999.). U ovom će se dijelu istraživanja osobita pozornost pridati načinu angažiranja kadrova za obavljanje poslova u sportu, broju zaposlenih u sportu u zemljama EU i u Hrvatskoj, strukturi zaposlenih s obzirom na radna mjesta i radnom vremenu zaposlenih te drugim ekonomskim pokazateljima radnoga i socijalnog statusa.

Četiri osnovne skupine kadrova u sportu (tabl. 5.1.) mogu činiti osobe zaposlene ili angažirane za obavljanje poslova u sustavu sporta, i to na jedan od ovih načina:

- *profesionalno angažirani* (ugovor o radu na određeno ili neodređeno vrijeme),
- *angažirani na temelju ugovora s pravnom osobom* (obrtnikom) za pružanje određenih usluga (sportaši i treneri i sl.),
- *honorarno angažirani* (ugovor o djelu, autorski ugovor, ugovor o stipendiranju i sl.),
- *volonterski angažirani* (bez naknade za obavljene poslove).

U sportskoj je praksi moguće susresti još jedan oblik angažiranja stručnih kadrova i drugih osoba u sustavu sporta. Naime, riječ je o sivoj zoni u kojoj se osobe za obavljanje određenih poslova u sportu plaćaju gotovinom kako bi se izbjeglo prijavljivanje te transakcije nadležnim tijelima (ni primatelj ni davatelj ne prijavljuju financijsku transakciju). Tom je problemu potreban vrlo ozbiljan pristup.

U prvom poglavlju ovog dijela predstaviti ćemo osnovna iskustva i podatke o zaposlenima u sportu koji su nam dostupni za zemlje EU. U drugom će poglavlju biti analizirani dostupni podaci o kadrovima u hrvatskom sportu, s naglaskom na analizi zaposlenosti s obzirom na različite izvore, na strukturi zaposlenih u sportu s obzirom na radna mjesta te na plaćama

zaposlenih u sportu. Na kraju poglavlja sumirat ćemo najvažnije zaključke, a u posljednjem ćemo poglavlju iznijeti okvirni prijedlog mjera i daljnjih aktivnosti vezanih za kadrove i zaposlenost u hrvatskom sportu.

5.2. Kadrovi u sportu u EU

Kada se govori o analizi europskog tržišta rada koje se odnose na sport, važno je napomenuti kako postoji niz metodoloških pretpostavki koje treba imati na umu:

1. ne postoji službeno statističko praćenje zaposlenih na području sporta na razini EU,
2. različite zemlje EU području zaposlenih u sportu pristupaju na različite načine i primjenjuju različite metodologije praćenja i definiranja radnih mjesta i zaposlenih na području sporta,
3. pri usporedbi podataka iz različitih zemalja EU potrebno je iznijeti određena ograničenja vezana za prethodno navedene činjenice.

Sport se danas prepoznaje kao snažno rastuće ekonomsko područje s velikim potencijalom za kreiranje radnih mjesta u zemljama EU. Raspoloživi statistički podaci nekoliko europskih zemalja pokazuju da se broj poslova klasificiranih pod sportskim aktivnostima od 1980. utrostručio i da se taj trend nastavlja (*European Network of Sport, Science, Education and Employment*, 1999.).

Znatno povećanje broja sportskih klubova i zaposlenih u brojnim europskim zemljama tijekom 1980-ih i 1990-ih godina rezultat je snažnih procesa komercijalizacije sporta i stvaranja tzv. sportskog tržišta.

Zaposlenost u sportskom sektoru između 1990. i 1998. godine u promatranim je zemljama porasla za 57% (ne uzimajući u obzir Njemačku jer za nju ne postoje podaci za 1990.). Najveći porast broja zaposlenih u sportu zabilježen je u Velikoj Britaniji i Španjolskoj, gdje je broj zaposlenih porastao za 100%.

Tako velik porast potražnje novih kadrova u sportu potaknuo je brojna pitanja regulacije europskog tržišta rada, a prije svega pitanje stručne spreme tih kadrova, kvalitete njihova rada, socijalnoga i radnog statusa, učinkovitosti itd. Takvo povećanje zanimanja za sport dovodi do promjena u strukturi te stupnju i vrsti obrazovanja kadrova koji obavljaju stručne poslove u sportu što su ih donedavno većinom obavljali volonteri – amateri i neplaćeni stručnjaci. Oni i dalje imaju veliku i važnu ulogu u europskom sportu. Primjerice, u Portugalu radi otprilike 70.000 trenera volontera i 40.000 volontera koji rade u upravljačkim tijelima

(European Commission, 1999a), a u Finskoj se vrijednost rada više od 800.000 volontera procjenjuje na 800 mil. dolara u godini (Palkama i Nieminen, 1997.).

5.2.1. Broj zaposlenih u sportu u EU

Procjenjuje se da je u EU na području sporta i sa sportom povezanim zanimanjima zaposleno oko 1,2 mil. ljudi (VOCASPORT, 2004.). U nekoliko je dokumenata EU ocijenjeno kako će sportsko tržište rada i u budućnosti biti vrlo značajno. Podaci izneseni u studiji *Vocational Education and Training Related to Sports in Europe: Situation, Trends and Perspectives* iz 2004. godine (VOCASPORT, 2004.) daju detaljniju sliku o broju zaposlenih u sustavu sporta za 25 zemalja članica EU te postotke zaposlenih u sportu s obzirom na cjelokupnu aktivnu populaciju (tabl. 5.2.). Podaci o zaposlenima u sportu uglavnom su dobiveni od službenih statističkih zavoda pojedinih zemalja članica. Radi okvirne orijentacije, u tablicu su dodani službeni podaci za Hrvatsku iz 2011. godine.¹⁵

Tablica 5.2. Ukupan broj zaposlenih u sportu u zemljama EU i u Hrvatskoj (modificirano prema Vocasport, 2004.)

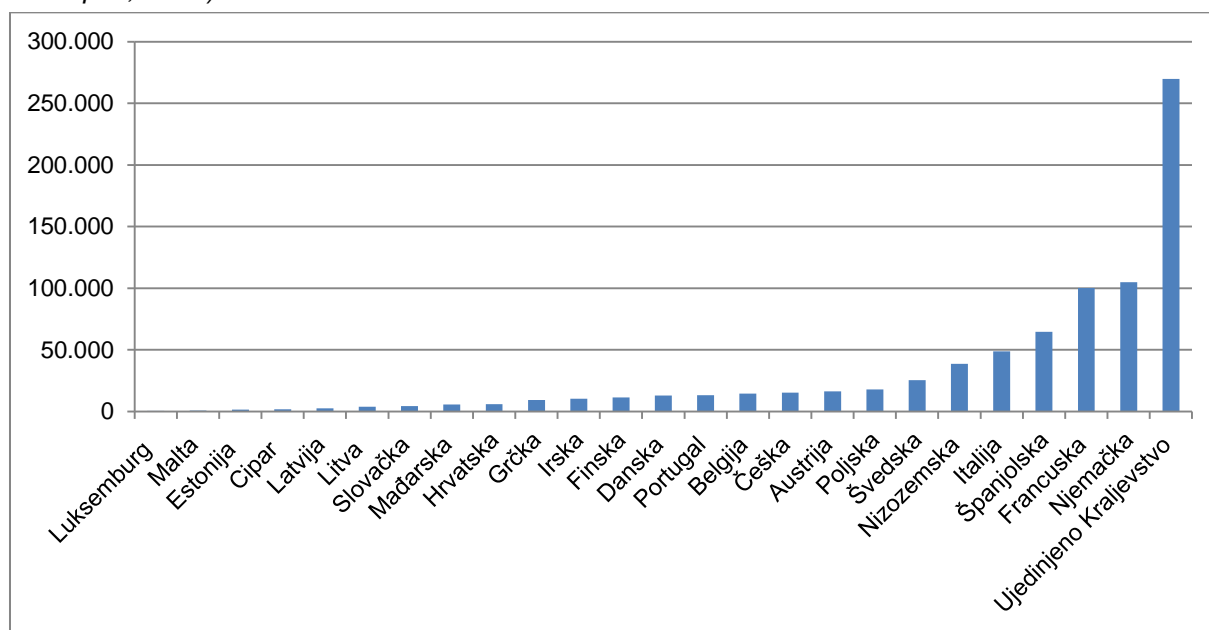
Zemlja	Izvor	Broj zaposlenih u sportu	Postotak od ukupno aktivne populacije
Austrija	Statistički ured Austrije (1998.)	16.396	0,42
Belgija	Državni ured za statistiku (1998.)	14.524	0,33
Cipar	Odjel za istraživanje i statistiku	1.867	0,50
Češka	Statistički ured Češke	15.400	0,32
Danska	LFS Danska	13.000	0,46
Estonija	Nacionalni statistički ured (2000.)	1.461	0,23
Finska		11.290	0,44
Francuska	RGP (1999.)	100.205	0,37
Njemačka	Državni ured za statistiku (2003.)	105.000	0,30
Grčka	Nacionalni statistički ured	9.218	0,21
Mađarska	Petrovic (2003)	5.774	0,14
Irska	Vladin statistički ured	10.421	0,63
Italija	Nacionalni institut za statistiku (2003.)	48.802	0,18
Latvija	Državni ured za statistiku (?) (2002.)	2.617	0,24
Litva	Godišnje statističko izvješće o radnicima (2003.)	3.851	0,25
Luksemburg	Istraživanje radne snage (?) (2004.)	458	0,23
Malta	Državni ured za statistiku	716	0,52
Nizozemska	SCP (2003.)	38.700	0,52
Poljska	Glavni ured za statistiku (2003.)	17.825	0,11
Portugal	Censos (2001.)	13.105	0,24
Slovačka	Statistički ured Slovačke	4.400	0,17
Španjolska	Državni ured za statistiku (2003.)	64.726	0,35
Švedska	studija <i>Zaposlenost i sport u Europi</i> (1999.)	25.500	0,61
Ujedinjeno Kraljevstvo	ABI, GB Figures (2004.)	269.872	0,94
Hrvatska	Državni zavod za statistiku (2011.)	6.049*	0,35**

*Prosječan broj zaposlenih u 2011. godini, prema klasifikaciji NKD 2007 (područje R, odjeljak 93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti) (Državni zavod za statistiku, 2012.).

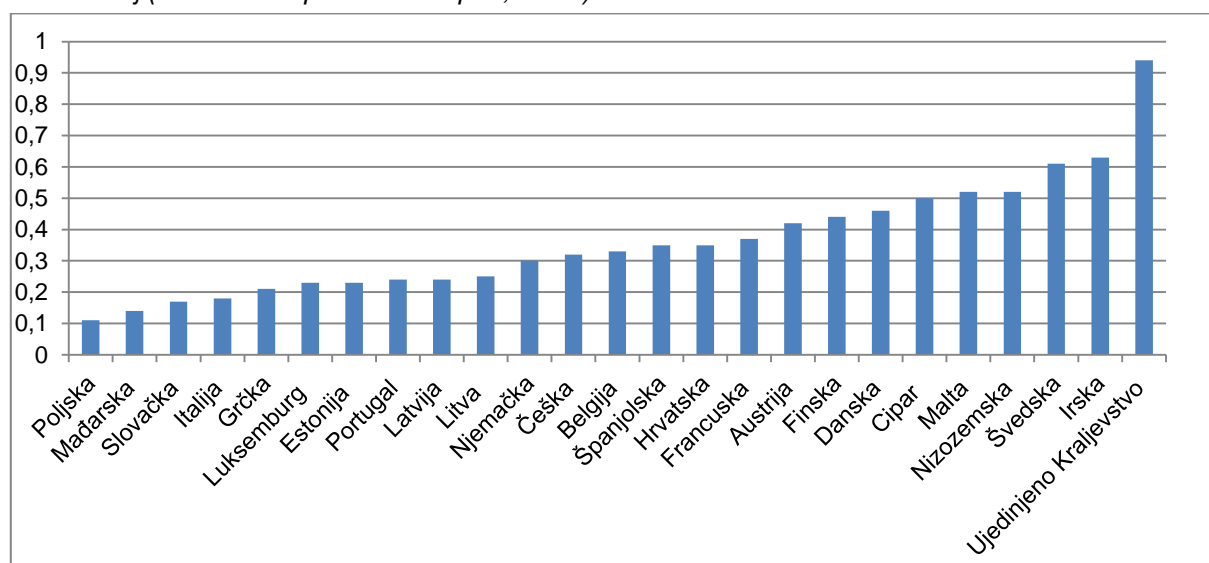
** Izračun autora na temelju podataka Državnog zavoda za statistiku (2012.).

¹⁵ Riječ je o službenim podacima Državnog zavoda za statistiku RH za 2011. godinu (DZS, 2012a). Iako navedeno u metodološkom smislu nije usporedivo, podatke za RH dodali smo radi orijentacije.

Grafikon 5.1. Ukupan broj zaposlenih u sportu u zemljama EU i u Hrvatskoj (modificirano prema Vocasport, 2004.)

Grafikon 5.2. Postotak zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u zemljama EU i u Hrvatskoj (modificirano prema Vocasport, 2004.)

Iz tablice 5.2. i grafikona 5.1. vidljivo je da neusporedivo najveći broj zaposlenih u sportu ima Ujedinjeno Kraljevstvo, i oni čine gotovo 30% svih zaposlenih u sportu u EU. Slijede Francuska i Njemačka, s oko 13%. U Hrvatskoj je, prema službenim statističkim podacima Državnog zavoda za statistiku¹⁶, u 2011. godini u sportu bilo zaposleno 6.049 osoba. Prema broju zaposlenih na području sporta pripadamo skupini zemalja s manjim brojem zaposlenih.

¹⁶ Područje sporta definirano prema klasifikaciji NKD 2007 (područje R, odjeljak 93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti).

Iskaže li se broj zaposlenih u sportu kao postotak zaposlenih u odnosu prema aktivnom stanovništvu (tabl. 5.2. i grafikon 5.2.), slika je nešto drugačija. Od svih zemalja EU i dalje dominira Ujedinjeno Kraljevstvo¹⁷, s čak 0,94% zaposlenih u sportu. Najmanji udio zaposlenih u sportu ima Poljska, samo 0,11%, dok se Hrvatska, s 0,35%, nalazi u skupini zemalja sa srednjim udjelom zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji.

Iako navedene podatke zbog metodoloških ograničenja treba uzeti sa zadržkom, oni pokazuju kako je znatan broj ljudi u zemljama EU zaposlen u sustavu sporta. Međutim, u ovom trenutku ne raspoložemo s dovoljno informacija na temelju kojih bismo mogli objasniti značajne razlike među zemljama, a to se prije svega odnosi na postotak zaposlenih u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u pojedini zemljama. Nedvojbeno je samo to da sportsko tržište rada u zemljama EU nije ujednačeno.

5.2.2. Struktura zaposlenih u sportu u EU prema radnim mjestima

U ovom je trenutku teško iznijeti točne podatke o strukturi zaposlenih u sportu u EU prema radnim mjestima. Preciznijih i kvantitativnih analiza, osobito na razini EU, gotovo i nema. Nekoliko je razloga za to: neusklađenost u definiranju preciznih opisa pojedinih vrsta zanimanja u različitim zemljama EU, veći broj graničnih slučajeva u kojima je teško definirati dominantno područje zanimanja, nepostojanje službenoga statističkog praćenja zaposlenih prema strukturi zanimanja u većini zemalja EU. Međutim, u dokumentu *Sport and Employment in European Union (European Network of Sport Science in Higher Education, 1999.)*, autori na temelju dostupnih podataka za neke zemlje i vlastite procjene iznose da u EU, uz 50.000 profesionalnih sportskih trenera, ima oko 20.000 profesionalnih sportaša, 350.000 sportskih instruktora te 300.000 profesora tjelesne i zdravstvene kulture u sustavu školstva. Podijelivši strukturu zanimanja na ona koja se izravno odnose na sport te na ona koja su povezana sa sportom, autori navedene studije procjenjuju kako je u sportu i s njim povezanim zanimanjima zaposleno oko 1,2 mil. ljudi.

Poznato je kako je najveći broj ljudi zaposlen na poslovima sportskih voditelja ili sportskih instruktora, zatim sportskih trenera te sportskih animatora. Ako tim poslovima pridodamo i osobe koje su zaposlene kao profesori tjelesne i zdravstvene kulture, očito je da stručni

¹⁷ Na Ujedinjeno Kraljevstvo otpada oko 1/3 svih zaposlenih u sportu u EU, a nešto više informacija o osnovnim ekonomskim i statističkim značajkama sporta i stručnih kadrova u toj zemlji vidjeti u: Čustonja, Jukić i Milanović, 2011.

kadrovi u sportu čine daleko najveći udio u strukturi zaposlenih u sportu u EU – čak oko 62%. Stručni poslovi i stručni kadrovi čine bazu europskoga sportskog tržišta rada. Upravo zato stručnim kadrovima u sportu različita nacionalna tijela i institucije EU pridaju veliku pozornost. Različita tijela odlučivanja na razini EU (Europski parlament, EK i Vijeće EU), kao i ostale europske institucije (Vijeće Europe) i veći broj nevladinih organizacija na razini Europe (npr. European Non-Governmental Sports Organisation – ENGSO, European Network of Sport Science, Education & Employment – ENSSEE, European Observatoire of Sport and Employment – EOSE, European Association of Sport Employers – EASE, European Coaching Council – ECC i dr.), donijeli su veći broj dokumenata i odluka te proveli nekoliko istraživačkih projekata koji se djelomično ili u cijelosti odnose na stručne kadrove u sportu, njihov status, školovanje, zapošljavanje i na druga pitanja.

Od odluka i usvojenih ili razmatranih dokumenata valja spomenuti *The European Model of Sport* (EK, 1999.), *European Structure for the 5 Levels of Coaches Training* (ENSSEE, 1999.) i *Sport and Employment in Europe – Final Report* (ENSSEE, 1999a), a od projekata *Aligning a European Higher Educational Structure in Sport Science (AEHESIS, tematski projekt, 2003. – 2006.)* i *Vocational Education and Training Related to Sports in Europe: Situation, Trends and Perspectives* (VOCASPORT, 2004.).

Sa stvaranjem zajedničkoga tržišta rada u zemljama EU nametnulo se i pitanje stručnih kadrova u sportu i pitanje njihova zapošljavanja. Kao logična posljedica pojavilo se i pitanje ujednačivanja sustava školovanja i stručnog osposobljavanja trenera i drugih stručnih kadrova u sportu. U strateškom dokumentu vlade Velike Britanije o trenerima iz 2002. godine *The Coaching Task Force – Final Report* (Department of Culture, Media and Sport GB, 2002.) ističe se potreba za ulaganjem većih napora radi poboljšanja kvalitete i zapošljavanja većeg broja trenera u svim sportovima, kao i potreba za ujednačivanjem i uspostavljanjem zajedničkoga i prepoznatljivog modela školovanja trenera i drugih stručnih kadrova u zemljama članicama EU.

5.2.3. Struktura zaposlenih u sportu u EU prema radnom vremenu

Iako nisu cjeloviti i ne obuhvaćaju sve zemlje EU, podaci o zaposlenima u sportu u EU prema strukturi radnog vremena pokazuju zanimljiv trend vezan za zaposlenost u sportu. Naime, znatan broj osoba u sportu u zemljama EU nije zaposlen s punim radnim vremenom. U nekim zemlja EU (Latviji, Malti, Nizozemskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu) broj zaposlenih s kraćim radnim vremenom od punoga premašuje broj zaposlenih s punim radnim vremenom (tabl. 5.3. i grafikon 5.3.). U istraživanju koje je provedeno 2011. godine za potrebe izrade

studije *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu* (Čustonja, Jukić i Milanović, 2011.) analizirani su podaci o strukturi zaposlenih trenera s obzirom na vrstu zaposlenja (ugovor o radu, honorarno angažiranje, volonterski angažman). Treneri i drugi stručni kadrovi u sportu zaposleni s punim radnim vremenom činili su 48,8%, a oni koji nisu bili angažirani u punom radnom vremenu (profesionalno) činili su 51,2%. U izračunu tih pokazatelja izostavljene su volonterski angažirane osobe. Iako se odnose samo na stručne kadrove u sportu, te smo podatke radi orijentacije prikazali u tablici 5.3. i na grafikonu 5.3.

Tablica 5.3. Postotak zaposlenih s punim radnim vremenom i s radnim vremenom kraćim od punoga (modificirano prema VOCASPORT, 2004.)

Zemlja	Izvor	Puno radno vrijeme (u %)	Skraćeno radno vrijeme (u %)
Austrija	Austrian Statistics Offices (1998.)	74,6	24,4
Belgija	NIS Beroepsenquête (1998.)	78,0	22,0
Češka	Czech Statistics Office	83,4	16,6
Estonija	National Statistics office (2000.)	64,9	35,1
Finska	<i>Employment in sport in Europe</i> (1999.)	82,8	17,2
Francuska	RGP (1999)	72,6	27,4
Njemačka	<i>Employment in sport in Europe</i> (1999.)	55,3	44,7
Italija	National Institute of Statistics	82,7	17,3
Latvija	State Statistics Survey (2002.)	42,6	57,4
Litva	Yearbook of Labour Statistics (2003.)	85,6	14,4
Luksemburg	Labour Force Survey	66,8	33,2
Malta	NSO	27,1	72,9
Nizozemska	SCP (2003.)	44,4	55,6
Portugal	CANSOS (2001.)	66,2	33,8
Slovačka	Slovak Statistical Office	95,5	4,5
Španjolska	<i>Employment in sport in Europe</i> (1999.)	76,4	23,6
Švedska	<i>Employment in sport in Europe</i> (1999.)	63,0	37,0
Ujedinjeno Kraljevstvo	ABI. GB Figures	46,0	54,0
Hrvatska	Čustonja, Jukić i Milanović (2011.)*	48,8	51,2

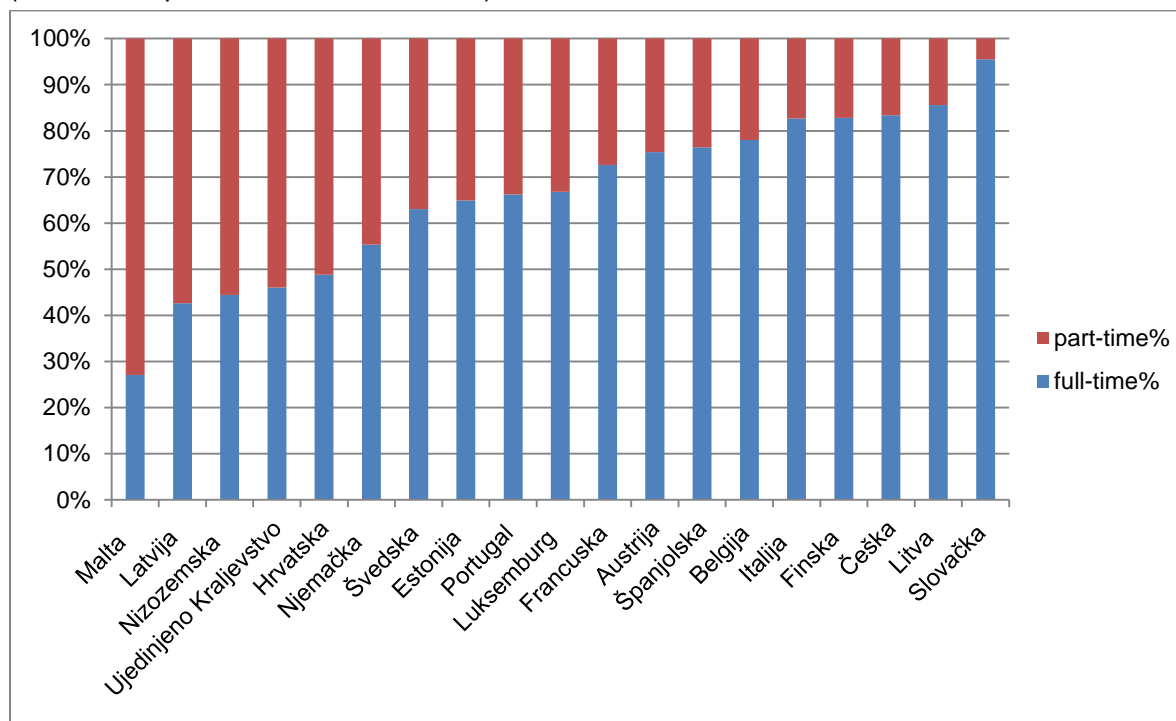
* Podaci se odnose isključivo na trenere i druge osobe koje obavljaju stručne poslove u sustavu hrvatskog sporta.

Iz tablice 5.3. i grafikona 5.3. jasno je da postoje i drugačija iskustva u drugim zemljama EU. Međutim, i u većini drugih zemalja broj osoba koje nisu zaposlene s punim radnim vremenom veći je od prosjeka nego na drugim područjima tržišta rada u tim zemljama.¹⁸ Iako je u ovom trenutku teško objasniti očite razlike među zemljama EU, moguće je naslutiti određene probleme vezane za „nestabilnost“ poslova u sportu u zemljama EU, a, sukladno tome, i nižu razinu profesionalizacije vezane za sportsko tržište rada. Iako je, s obzirom na specifičnosti sporta te postignutih sportskih rezultata kao najčešće mjere učinkovitosti obavljanja posla, sve navedeno donekle razumljivo, ipak brine činjenica da većina zaposlenih u sportu nema stalno zaposlenje s punim radnim vremenom. Također treba imati na umu i neke druge posebnosti sportskog tržišta rada – osobe koje obavljaju stručne poslove često to čine samo

¹⁸ Prosjek zaposlenja sa skraćenim radnim vremenom na cjelokupnome europskom tržištu rada kreće se oko 16%.

nekoliko sati na dan¹⁹ te posjeduju usku specijalizaciju za obavljanje samo određenih stručnih poslova u sportu.²⁰

Grafikon 5.3. Postotak zaposlenih s punim radnim vremenom i sa skraćenim radnim vremenom (modificirano prema VOCASPORT, 2004)

Iako postoji velika količina podataka o sportskom tržištu rada u zemljama EU te o osobama zaposlenim u sportu i njihovim osnovnim ekonomskim karakteristikama, europsko sportsko tržište rada još uvijek nije sveobuhvatno istraženo. Glavni je razlog toga nepostojanje službenoga statističkog praćenja zaposlenih u sportu na razini EU, dok su nacionalne analize često teško usporedive zbog znatnog broja različitih nacionalnih specifičnosti u pristupu i definiranju sportskog tržišta rada.

Usprkos tome, nekoliko je pokazatelja koji mogu poslužiti kao orijentiri i sugerirati određene trendove i specifičnosti koje se odnose na to područje.

- EU i njegove institucije, kao i niz nevladinih organizacija koje prate sportsko tržište rada, procjenjuju kako je to respektabilno tržište koje zapošljava oko 1,2 mil. ljudi.
- Sportsko tržište rada pokazuje trendove znatnog povećanja broja zaposlenih (povećanje od 57% zaposlenih od 1990. do 1998. u 12 promatranih zemalja EU).

¹⁹ Primjerice, treneri sa sportskom ekipom treniraju samo nekoliko sati u danu i nemaju mogućnost ostvariti puno radno vrijeme od osam sati; slično je i s voditeljima rekreacijskih aktivnosti, npr. s voditeljima aerobike, koji dnevno vode i nekoliko treninga s različitim grupama vježbača, ali vrlo rijetko ostvaruje 40-satno tjedno radno vrijeme. Stoga se stručni kadrovi često angažiraju s kraćim radnim vremenom od punoga.

²⁰ Na primjer, kondicijski su treneri usko specijalizirani za obavljanje samo jednog dijela sportske pripreme te, po pravilu, ne obavljaju druge stručne poslove u sportu.

- Ocijenjeno je da će ono i u budućnosti biti vrlo važno tržište rada, kako na razini EU, tako i na razinama pojedinih zemalja.
- Broj zaposlenih u sportu u različitim zemljama EU uvelike varira, a oko 1/3 ukupno zaposlenih u sportu u EU otpada na Ujedinjeno Kraljevstvo.
- Postotak zaposlenih u sportu u zemljama EU u usporedbi s ukupno aktivnom populacijom varira od 0,11% (u Poljskoj) do 0,94% (u Ujedinjenom Kraljevstvu).
- Republika Hrvatska pripada skupini zemalja s kvantitativno manjim brojem zaposlenih i skupini zemalja sa srednjim udjelom zaposlenih u sportu s obzirom na ukupno aktivnu populaciju.
- Stručni kadrovi u sportu čine daleko najveći udio u strukturi zaposlenih u sportu u EU, čak oko 62%. Stručni poslovi i stručni kadrovi baza su europskoga sportskog tržišta rada.
- Znatno broje osoba u sportu u zemljama EU nije zaposlen s punim radnim vremenom. U nekim zemljama EU (Latviji, Malti, Nizozemskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu) broj zaposlenih s kraćim radnim vremenom od punoga premašuje broj zaposlenih s punim radnim vremenom.
- U većini zemalja broj osoba koje nisu zaposlene s punim radnim vremenom u sportu veći je od prosjeka na drugim područjima tržišta rada u tim zemljama.

5.3. Kadrovi u hrvatskom sportu

5.3.1. Zaposleni u sportu u RH prema RNO-u (odjeljak 93.)

Službeno statističko praćenje zaposlenih na području sporta obavlja se na temelju Nacionalne klasifikacije djelatnosti 2007 (NKD-a 2007) (NN 58/2007)²¹ na mjesečnoj i godišnjoj razini, a rezultate objavljuje Državni zavod za statistiku u svojim redovitim priopćenjima o zaposlenosti u RH. U NKD-u 2007, u području R, odjeljak 93. obuhvaća sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti podijeljene na dvije skupine i šest razreda djelatnosti: na skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti* – 93.11. *Rad sportskih objekata*, 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova*, 93.13. *Fitness centri* i 93.19. *Ostale sportske djelatnosti*, te na skupinu 93.2. *Zabavne i rekreacijske djelatnosti* – 93.21. *Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova* i 93.29. *Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti*.

Međutim, podaci se objavljuju skupno, za cijeli odjeljak 93., bez detaljne klasifikacije po skupinama i razredima.²² Ta klasifikacija prikazuje samo zaposlene u pravnim osobama i ne obuhvaća zaposlene u djelatnostima obrta i slobodnih profesija.

²¹ Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007 (NN 58/2007) primjenjuje se od 1. siječnja 2008. godine.

²² Iako odjeljak 93. obuhvaća i dio djelatnosti koje nisu usko povezane sa sportom (npr. 93.21. *Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova*), broj zaposlenih u tim djelatnostima vrlo je malen i za potrebe izrade ovog projekta

Tablica 5.4. Prikaz zaposlenih u sportu za razdoblje 2008. – 2011. te za svibanj 2012. godine

	2008.	2009.	2010.	2011.	5/2012.**
Ukupno aktivno stanovništvo	1.791.546	1.761.958	1.734.879	1.716.571	1.698.064
Ukupno zaposleni	1.554.805	1.498.784	1.432.454	1.411.238	1.374.342
Ukupno zaposleni u pravnim osobama	1.252.089	1.211.085	1.168.179	1.159.657	1.143.678
Zaposleni u sportu (odjeljak 93. prema NKD-u 2007) u pravnim osobama	5.496	5.657	5.878	6.049	6.085
Postotak zaposlenih u sportu prema ukupno aktivnom stanovništvu	0,31	0,32	0,34	0,35	0,36
Postotak zaposlenih u sportu prema ukupno zaposlenima u pravnim osobama	0,44	0,47	0,50	0,52	0,53

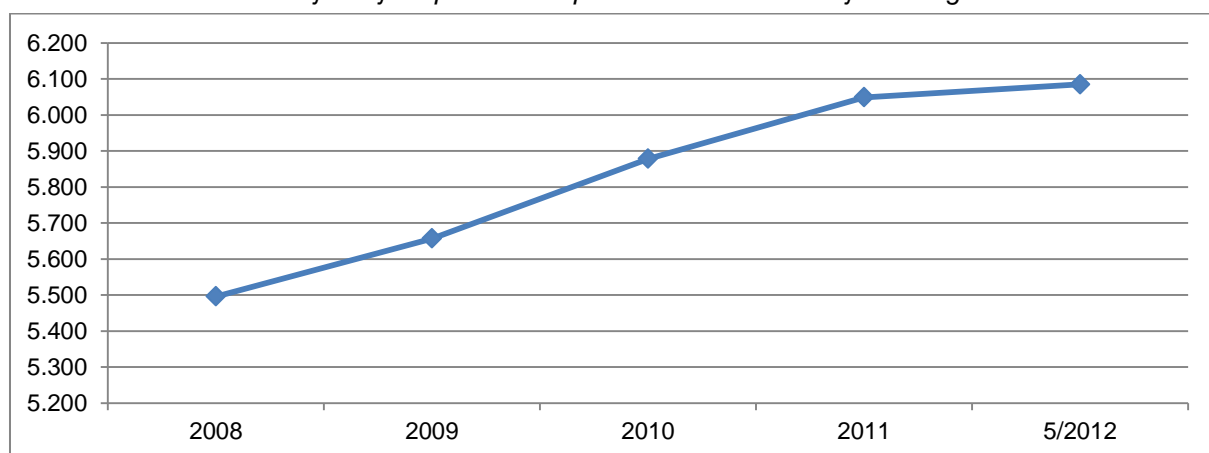
Izvor: podaci Državnog zavoda za statistiku RH (Zaposleni prema djelatnosti i spolu – konačni podaci za 2008., 2009., 2010., 2011. te za svibanj 2012. godine) i izračun autora

* Godišnji prosjek broja zaposlenih u djelatnosti 93 prema NKD-u 2007.

** Posljednji objavljeni službeni podaci za svibanj 2012. godine.

Iz tablice 5.4. vidljivo je kretanje prosječnog broja zaposlenih u sportu od 2008. do 2011. godine te podatak o broju zaposlenih u sportu u svibnju 2012. godine. Očito je da se broj zaposlenih u sportu u promatranom razdoblju kreće od 5.496 do 6.085, s tendencijom povećanja (grafikon 5.4.).

Grafikon 5.4. Trend kretanja broja zaposlenih u sportu od 2008. do svibnja 2012. godine

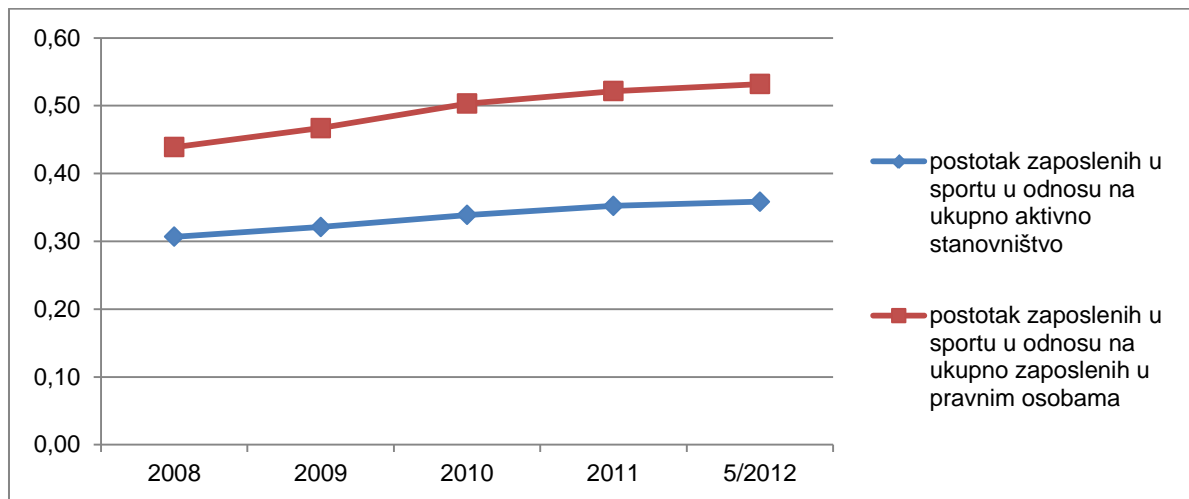

Izvor: podaci Državnog zavoda za statistiku RH

Također je primijećen i trend povećanja udjela zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu te prema ukupnom broju zaposlenih u pravnim osobama u RH (grafikon 5.5.).

može se zanemariti, pa prikazani broj zaposlenih u odjeljku 93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti možemo smatrati brojem zaposlenih u sportu.

Grafikon 5.5. Trend kretanja postotka broja zaposlenih u sportu od 2008. do svibnja 2012. godine

Izvor: podaci Državnog zavoda za statistiku RH

Pokazatelji kretanja ukupnog broja zaposlenih u sportu te postotka zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu i ukupno zaposlenima u pravnim osobama pokazuje kako je sustav sporta još uvijek relativno malo, ali stabilno i rastuće područje tržišta rada. U općem trendu pada ukupnog broja zaposlenih, kao i broja zaposlenih u pravnim osobama, od 2008. godine broj zaposlenih u sportu pokazuje trend rasta. Broj zaposlenih u sportu u četiri je godine (od 2008. do 2011.) porastao za 10,1%, a zaključno sa svibnjem 2012. godine za 10,7%. Prosječna godišnja stopa rasta broja zaposlenih od 2008. do 2011. godine iznosila je oko 3,4%. Ti podaci o povećanju broja zaposlenih u sportu u RH u skladu su s trendom profesionalizacije i rasta broja zaposlenih u sportu u zemljama EU, o čemu je već bilo riječi. Međutim, primjetna je gotovo upola manja prosječna godišnja stopa rasta broja zaposlenih u sportu u odnosu prema podacima za nekoliko zemalja EU u razdoblju 1990. – 1998., koja je iznosila oko 6,3% (ENSSEE, 1999.). Nažalost, u ovom trenutku ne raspoložemo recentnijim podacima za zemlje EU te je teško usporediti kretanja broja zaposlenih u sportu u zemljama EU s tim podacima za RH.

S obzirom na postotak od 0,36% zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u RH, nalazimo se u skupini zemalja EU koje imaju srednju visinu udjela zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu (VOCASPORT, 2004.). S obzirom na postojeće trendove smanjivanja broja aktivnog stanovništva te povećanja broja zaposlenih u sportu u RH, moguće je očekivati daljnji porast postotka zaposlenih u sportu u usporedbi s ukupno aktivnim stanovništvom.

U ovom je trenutku teško analizirati i iznositi ocjene o broju zaposlenih u sportu s obzirom na broj sportskih udruga ili ukupan broj stanovnika obuhvaćenih sustavom sporta jer su podaci o

tome ili nepouzdana ili ih uopće nema. U Registru udruga RH dana 17. lipnja 2012. bila je upisana ukupno 15.961 sportska udruga, uključujući sportske saveze pojedinih sportova na lokalnim i nacionalnoj razini, te sportske zajednice u JLPS-ovima. Iako taj podatak zbog ustroja i načina ažuriranja upisanih podataka o broju sportskih udruga uzimamo s velikom zadržkom, činjenica je da je riječ o jedinome službenom podatku. Stavimo li broj zaposlenih u sportu u omjer s brojem sportskih udruga upisanih u Registar udruga, dobit ćemo podatak da svaka udruga u prosjeku ima oko 0,38 zaposlenika. O broju osoba uključenih u sustav sporta, bilo da je riječ o djeci i mladima ili o natjecateljskome, vrhunskome ili rekreacijskom sportu, u ovom je trenutku moguće samo spekulirati.

Iz Registra neprofitnih organizacija, odnosno iz predanih financijskih izvješća NO-ova moguće je dobiti podatke o broju zaposlenih.²³

U tablici 5.5. navode se podaci o broju upisanih udruga koje su predale financijska izvješća, odnosno o broju zaposlenih u tim udrugama od 2008. do 2011. godine

Tablica 5.5. Broj udruga i broj zaposlenih od 2008. do 2011. godine

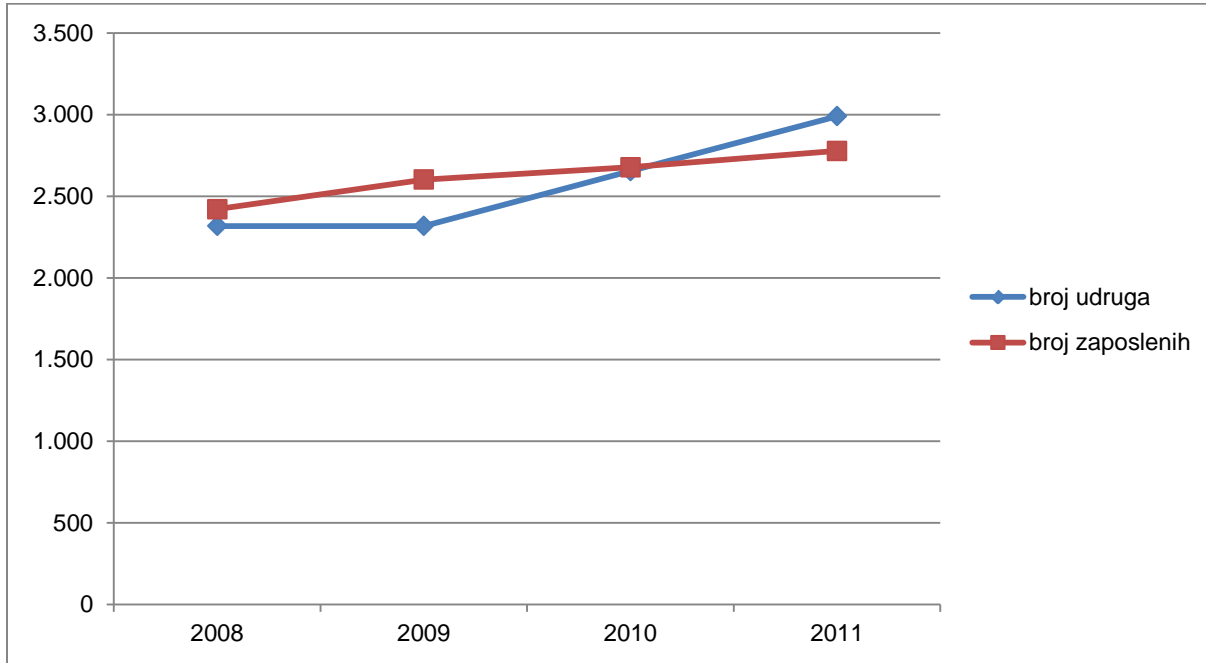
Šifra prema NKD-u 2007	Naziv skupine prema NKD-u 2007	2008.		2009.		2010.		2011.	
		Broj udruga	Broj zaposlenih	Broj udruga	Broj zaposlenih	Broj udruga	Broj zaposlenih	Broj udruga	Broj zaposlenih
93.1.	Sportske djelatnosti	2.318	2.421	2.318	2.602	2.654	2.678	2.990	2.778
93.2.	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	2	1	2	1	39	17	47	19

Izvor: FINA (2012.)

U promatranom razdoblju pretežit broj udruga upisanih u RNO, koje su obvezne predavati financijska izvješća pod odjeljkom 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*, pripadale su skupini 93.1. *Sportske djelatnosti*, a upravo je ona predmet pojačanog zanimanja ovog projekta. U razdoblju od 2008. do 2011. godine porastao je i broj upisanih udruga koje su predale izvješća, kao i broj osoba koje su bile zaposlene u tim udrugama u skupini 93.1., kako je prikazano u grafikonu 5.6.

²³ Detaljnije o RNO-u, njegovu ustroju i načinu prikupljanja podataka vidjeti u tekstu poglavlja 4. *Organizacija i upravljanje sportom u RH*.

Grafikon 5.6. Kretanje broja udruga i broja zaposlenih u RNO-u, u skupini 93.1. Sportske djelatnosti

Izvor: FINA (2012.)

Primjetan je veći porast broja udruga upisanih u Registar nego broja osoba zaposlenih u udrugama. U 2008. i 2009. godini broj upisanih udruga nije se mijenjao, da bi u 2010. narastao za 14,5% ili za 336 udruga, a u 2011. godini za daljnjih 336 udruga, odnosno za 11,2% u usporedbi s prethodnom godinom. U razdoblju 2008. – 2010. broj udruga ukupno se povećao za 672 ili za 29%. U istom razdoblju broj zaposlenih osoba povećao se za 357 ili za 14,7%. Najveći porast broja zaposlenih zabilježen je u 2009. godini, kada je broj zaposlenih povećan za 181 ili za 7,5% u usporedbi s 2008. godinom. S obzirom na zakonsku obvezu upisivanja u Registar neprofitnih organizacija za sve udruge, ali i na obvezu podnošenja financijskih izvješća tek kada ukupni prihodi udruge prijeđu 100.000 kn, kao i na nepodlijevanje sankcijama zbog neupisa u Registar ili nepodnošenja financijskih izvješća, navedena je kretanja teško objasniti. Međutim, kao i u dosad predloženim podacima Državnog zavoda za statistiku, moguće je prepoznati tendenciju povećanja broja zaposlenih na području sportskih djelatnosti.

Znatne razlike u broju zaposlenih iz podataka Državnog zavoda za statistiku i iz RNO-a moguće je objasniti različitom metodologijom njihova prikupljanja i činjenicom da sve sportske udruge upisane u Registar nisu obvezne podnositi financijska izvješća,²⁴ dok Državni zavod za statistiku prikuplja i obrađuje podatke o svim zaposlenima u pravnim

²⁴ Više o Registru neprofitnih organizacija vidjeti u 4. poglavlju *Normativni okvir organiziranja i financiranja sporta*.

osobama unutar odjeljka 93. U tablici 5.6. navedeni su detaljni podaci o broju udruga i broju zaposlenih u četiri razreda skupine 93.1. *Sportske djelatnosti*.

Tablica 5.6. Broj udruga i broj zaposlenih u skupini 93.1. od 2008. do 2011. godine

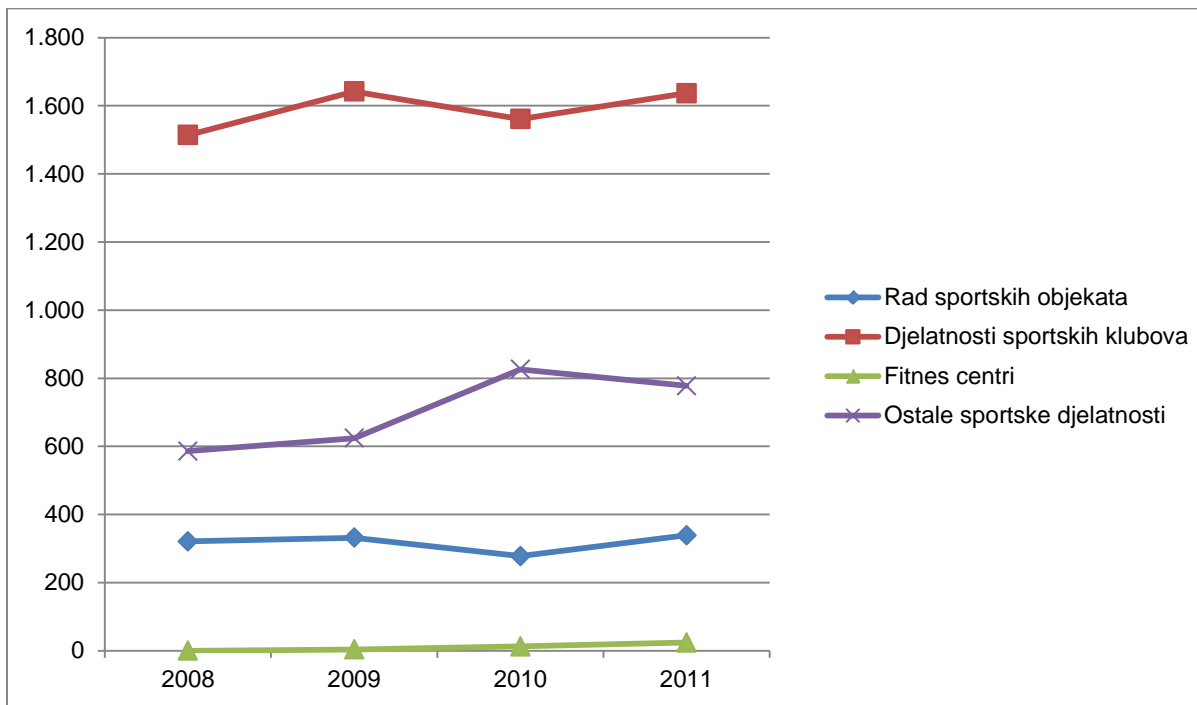
Šifra prema NKD-u 2007	Naziv prema NKD-u 2007	2008.		2009.		2010.		2011.	
		Broj udruga	Broj zaposlenih	Broj udruga	Broj zaposlenih	Broj udruga	Broj zaposlenih	Broj udruga	Broj zaposlenih
93.1.	Sportske djelatnosti	2.318	2.421	2.318	2.602	2.654	2.678	2.990	2.778
	postotak (%)	100	100	100	100	100	100	100	100
93.11.	Rad sportskih objekata	16	321	16	332	19	278	21	339
	postotak (%)	0,69	13,26	0,69	12,76	0,72	10,38	0,70	12,20
93.12.	Djelatnosti sportskih klubova	1.984	1.514	1.984	1.642	2.040	1.561	2.284	1.637
	%	85,59	62,54	85,59	63,11	76,87	58,29	76,39	58,93
93.13.	Fitness centri	4	0	4	4	17	13	20	24
	postotak (%)	0,17	0,00	0,17	0,15	0,64	0,49	0,67	0,86
93.19.	Ostale sportske djelatnosti	314	586	314	624	578	826	665	778
	postotak (%)	13,55	24,20	13,55	23,98	21,78	30,84	22,24	28,01

Izvor: FINA (2012.)

Detaljnija struktura broja udruga i broja zaposlenih u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti* daje bolju sliku njihova kretanja u Registru od 2008. do 2011. godine. Broj udruga se kontinuirano povećavao u svim razredima, iako ne jednako, pa su tako sportski klubovi u 2008. godini činili oko 85% svih udruga, a 2011. godine oko 76%.

U promatranom razdoblju broj zaposlenih također se povećao u svim razredima. Međutim, pokazatelji rasta u svim razredima nisu jednaki ni linearni, tj. u različitim godinama u različitim razredima dolazi do porasta ili pada zaposlenih u odnosu prema prethodnoj godini (grafikon 5.7.). Jedini razred koji bilježi stalni porast broja zaposlenih u promatranom razdoblju jest razred 93.13. *Fitness centri*, no cijelo se vrijeme ukupni udio zaposlenih u razredu kreće ispod 1%.

Grafikon 5.7. Kretanje broja zaposlenih u Registru neprofitnih organizacija po razredima u skupini 93.1. Sportske djelatnosti od 2008. do 2011. godine

Izvor: FINA (2012.)

Najveće fluktuacije u broju zaposlenih primijećene su u razredu 93.14. *Ostale sportske djelatnosti*, u kojemu je u 2010. godini zabilježen porast broja zaposlenih od oko 32,5%, a već sljedeće godine zamijećen je pad zaposlenih od oko 6%.

Najveći nerazmjer broja udruga i zaposlenih primjetan je u razredu 93.11. *Rad sportskih objekata*, koji su u 2011. godini bili zastupljeni sa samo 0,7% udruga (21 udruge), ali su imali čak 12,2% zaposlenih (339 osoba). Taj je nerazmjer razumljiv s obzirom na specifičnost posla tih udruga i na to da u prosjeku na jednu udruhu koja se brine o sportskim objektima otpada 16 zaposlenih.

Najveći broj zaposlenih zabilježen je u razredu 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova*, koji je u 2011. godini obuhvaćao 2.284 udruge s 1.637 zaposlenih ili s oko 0,72 osobe po klubu upisanome u Registar. S oko 59% zaposlenih u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti*, odnosno s oko 58,5% u cijelom odjeljku 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*, sasvim je jasno zašto su sportski klubovi nositelji zapošljavanja u sportu.

5.3.2. Struktura zaposlenih u sportu prema radnim mjestima

Iz postojećih i dostupnih podataka, kao ni iz podataka o zaposlenima u sportu prikupljenima tijekom izrade ovog projekta, nije bilo moguće utvrditi cjelovitu strukturu zaposlenih u sportu prema radnim mjestima i poslovima u sportu koje obavljaju.

Nacionalna klasifikacija zanimanja 2010 (NN, 147/10 i 14/11), koja se primjenjuje od 1. siječnja 2011. godine, prepoznaje temeljnu strukturu zanimanja u sportu. U njoj postoji jedna podvrsta zanimanja koja se odnose na sport – 342. stručni suradnici/stručne suradnice za sport i fitness, te četiri skupine zanimanja: a) 1431. direktori/direktorice sportskih, rekreacijskih i kulturnih centara, b) 3421. sportaši/sportašice i srodna zanimanja, c) 3422. sportski treneri/trenerice; sportski instruktori/instruktorice i d) 3423. instruktori/instruktorice fitnesa i rekreacije i voditelji sportskih programa. Napominjemo kako je riječ o zaista elementarnoj strukturi zaposlenih u sportu koja ne prepoznaje niz zanimanja u sustavu sporta. Usprkos tome, kvantitativni podaci koji bi se odnosili na tu klasifikaciju zanimanja još ne postoje.

Iz analize iskustava zemalja EU zaključili smo kako stručni kadrovi u sportu čine daleko najveći udio u strukturi zaposlenih u sportu u EU – čak oko 62%, odnosno kako stručni poslovi i stručni kadrovi čine bazu europskoga sportskog tržišta rada. Studija *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu* (Čustonja, Jukić i Milanović, 2011.) na temelju ugovora između Kineziološkoga fakulteta u Zagrebu i MZOS-a, a za potrebe Nacionalnog vijeća za sport, detaljno se bavila pitanjima broja i strukture osoba koje obavljaju stručne poslove u hrvatskom sportu, njihove obrazovne strukture, pokazatelja radnoga i ekonomskog statusa te drugim pitanjima. Za potrebe izrade ovog projekta prikazat ćemo najvažnije socio-ekonomske pokazatelje o stručnim kadrovima koji su prikupljeni u navedenoj studiji.

Stručne poslove u hrvatskom sportu obavlja oko 11.500 osoba.²⁵ Zakonom o sportu definirana je struktura stručnih poslova u sportu. Prema čl. 59., st. 1. Zakona o sportu, stručni su poslovi u sportu ovi: 1. programiranje i provođenje sportske pripreme; 2. programiranje i provođenje sportske poduke djece i mladeži u sportskim školama; 3. programiranje i provođenje sportske rekreacije; 4. programiranje i provođenje izvannastavnih školskih

²⁵ Tom je broju moguće još pribrojiti i oko 2.500 stručnih kadrova koji djeluju u sustavu školskog sporta, odnosno 80 iz sustava sveučilišnog sporta, te bi se ukupan broj stručnih kadrova kretao oko 14.000 osoba. U Hrvatskome školskom sportskom savezu i Hrvatskome akademskom sportskom savezu stručne poslove pretežito obavljaju učitelji i nastavnici odnosno predavači i viši predavači tjelesne i zdravstvene kulture (TZK), koji su javni službenici i zaposlenici škola odnosno fakulteta, a vode školska i fakultetska sportska društva. Stoga se ne ubrajaju u stručne kadrove u sportu, a ako osim temeljnog zanimanja obavljaju i stručne poslove na honorarnoj ili volonterskoj bazi u nekome od sportskih klubova ili saveza, već su ubrojani u ukupan broj osoba koje obavljaju stručne poslove u hrvatskom sportu.

sportskih aktivnosti i 5. podučavanje osoba osnovnoj tehnici pojedinog sporta. Riječ je o uistinu okvirnoj i osnovnoj podjeli stručnih poslova u sportu. Takva podjela ima opravdanja samo ako se uzme u obzir činjenica da je zakonodavac predvidio i donošenje posebnog pravilnika o stručnoj spremi, odnosno o stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u sportu prema vrsti i složenosti poslova (Zakon o sportu, čl. 60., st. 5.). Međutim, navedeni pravilnik nikada nije donesen. Nedonošenje tog pravilnika pokazuje nedovoljnu brigu o stručnim poslovima i stručnom radu u hrvatskom sportu, a ima i izravne posljedice u smislu neprovođenja zakonskih odredaba o stručnim poslovima iz Zakona o sportu. Također, ni Zakon o sportskoj inspekciji, koji je nedavno stupio na snagu, neće biti provediv u dijelu koji se odnosi na stručne poslove ako se ne donese navedeni pravilnik. Imajući na umu zaključke studije iz 2011. godine te rezultate analize u ovom projektu, važno je da zakonodavac u što kraćem roku donese pravilnik o stručnoj spremi, odnosno o stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u sportu prema vrsti i složenosti tih poslova. Zakon o sportu iz 2006. godine prvi je put u RH posebno definirao trenere kao osobe koje programiraju i provode sportsku pripremu, sportsku rekreaciju i sportsku poduku, a za obavljanje tih poslova navedeno je da trener mora imati stručnu spremu najmanje na razini trenera prvostupnika. Zakon o sportu predviđa još jednu, nižu, razinu stručnih poslova u sportu koje obavljaju osobe osposobljene za rad u sportu (voditelji, instruktori i sl.). Takvom se osobom smatra netko tko podučava građane osnovnoj tehnici pojedinog sporta ili provodi sportsku rekreaciju građana, a osposobljena je za taj rad u ustanovi za osposobljavanje kadrova u sportu (npr. u Hrvatskoj olimpijskoj akademiji). Navedeno se odnosi na manje složene stručne poslove u sportu koje može obavljati i manje kvalificirana osoba. Kao primjere iz prakse možemo navesti instruktore ronjenja, instruktore skijanja, učitelje tenisa, voditelje rekreacije itd., koji ne planiraju niti programiraju sportski trening, niti ga provode, već samo podučavaju zainteresirane građane, ali i članove sportskih klubova osnovnim tehnikama pojedinog sporta ili sportske aktivnosti.

Nogometni su treneri daleko najbrojniji treneri i čine oko 50% svih stručnih kadrova u hrvatskom sportu. Oko 5.750 osoba obavlja poslove nogometnih trenera. Veći broj trenera djeluje još u košarci (498 trenera) i u rukometu (473 trenera). Najveći broj stručnih osoba u hrvatskom sportu čine treneri mlađih dobnih skupina (75%). Seniorski treneri čine 15,5%, pomoćni treneri seniora 4,6%, a kondicijski treneri 0,8% ukupnog broja osoba koje obavljaju stručne poslove. Od ukupnog broja osoba koje u hrvatskom sportu obavljaju stručne poslove njih čak 37,2% ne ispunjava zakonske uvjete za obavljanje trenerskih poslova, odnosno smatraju se nekvalificiranima za posao koji obavljaju. Treneri koji ispunjavaju Zakonom o sportu određene odredbe o potrebnoj stručnoj kvalifikaciji za obavljanje trenerskih poslova čine 62,8% ukupnog broja trenera. Najobrazovaniji trenerski kadar u RH u ovom su trenutku

osobe koje su diplomirale na sveučilišnom studiju kineziologije, međutim, one čine samo 24,8% kvalificiranih trenera. U strukturi kvalificiranih trenera najmanje je onih koje je Zakon o sportu odredio kao temeljni trenerski kadar – trenera prvostupnika. Njih je u strukturi kvalificiranih trenera 22,9%. Ostale kvalificirane osobe koje obavljaju stručne poslove u sportu nemaju stručnu spremu, ali ostvaruju Zakonom o sportu propisane uvijete za obavljanje stručnih poslova (osvojili su medalje na svjetskim ili europskim prvenstvima te na Olimpijskim igrama ili su kvalifikaciju stekli na temelju licencije krovne europske ili svjetske federacija pojedinog sporta) (Čustonja, Jukić i Milanović, 2011.).

Analizu radnog statusa osoba koje obavljaju stručne poslove napravljenu za potrebe studije *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu* donosi tablica 5.7.

Tablica 5.7. Radni status trenera i drugih stručnih osoba (u %)

	Ugovor o radu na neodređeno vrijeme	Ugovor o radu na određeno vrijeme	Honorarno angažirani	Volonterski angažirani	Ukupno
Treneri i druge stručne osobe	11,1	16,3	28,7	43,9	100

Izvor: Čustonja, Jukić i Milanović (2011.)

Iz podataka u tablici 5.7. razvidno je kako je samo 27,4% trenera angažirano za obavljanje stručnih poslova na temelju ugovora o radu, odnosno oni su zaposleni u sportskim klubovima ili u sportskim savezima uz ugovor na određeno ili na neodređeno vrijeme. Ti se treneri smatraju trenerima profesionalcima. Većina trenera, ili njih čak 72,6%, nisu treneri profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u sportu.

Najveći broj osoba koje obavljaju trenerske poslove, njih 43,9%, to čini volonterski, odnosno svojim radom ne ostvaruju nikakve prihode. I europska iskustva govore o znatnom broju trenera i drugih stručnih osoba koje u sportu rade na volonterskoj bazi. Velik je udio i honorarno angažiranih trenera u sportu – čak 28,7%. To su osobe koje osnovnu egzistenciju ostvaruju ili su je ostvarili na drugi način, a za obavljanje trenerskih poslova samo su honorirani, odnosno taj im je prihod dodatni izvor zarade uz osnovno zanimanje.

Zabrinjavajuća je činjenica da je najmanji udio stručnih osoba, samo 11,1%, zaposlen na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme. To znači da je najmanje onih koji mogu ostvariti, i realno ostvaruju, zaposlenje i materijalno osigurati svoju egzistenciju obavljajući stručne poslove u sportu (Čustonja, Jukić i Milanović, 2011.).

5.3.3. Ekonomski pokazatelji zaposlenih u sportu

Pitanja osobnih primanja zaposlenih u sportu vrlo su osjetljiva, ali i važna pitanja budućeg razvoja sporta u RH. S obzirom na već uočenu tendenciju porasta broja zaposlenih u sportu, očito je kako je sport poželjno tržište rada. Međutim, u sportu je još uvijek vrlo malo zaposlenih osoba i budući kvalitetan razvoj cjelokupnog sustava sporta moguće je ostvariti daljnjim povećanjem broja zaposlenih i otvaranjem novih radnih mjesta. S tim su usko povezani i ekonomski uvjeti koje nudi sportsko tržište rada. U analizi osoba koje obavljaju stručne poslove u sportu opaženo je kako je vrlo malen postotak zaposlenih na neodređeno vrijeme, a malen je i udio visokoobrazovanih kadrova koji obavljaju stručne poslove. Iako nam u ovom trenutku nisu poznati trendovi kretanja tih pokazatelja, jasno je kako sportsko tržište rada, uz sve svoje specifičnosti, mora ponuditi još bolje uvjete rada kako bi sport privukao veći broj visokoobrazovanih osoba te otvorio mogućnost zapošljavanja većeg broja ljudi na neodređeno vrijeme.

U tablici 5.8. navedeni su podaci o prosječnim neto plaćama zaposlenih u sportu od 2008. do 2011. godine te za travanj 2012. godine, kao i usporedba s prosječnim neto plaćama u RH.

Tablica 5.8. Prosječna neto plaća u sportu i prosječna neto plaća u RH 2008. – 2011. godine te za travanj 2012. godine

	2008.	2009.	2010.	2011.	4/2012.**
prosječna neto plaća u RH (u kn) ²⁶	5.161	5.271	5.329	5.441	5.403
prosječna neto plaća u sportu (odjeljak 93., u kn)	5.128	5.237	5.316	5.749	5.731
odnos neto plaće u sportu i prosječne neto plaće u RH	-0,64%	-0,65%	-0,24%	5,66%	6,07%

Izvor: podaci Državnog zavoda za statistiku RH i izračun autora;

* Posljednji objavljeni službeni podaci za travanj 2012. godine.

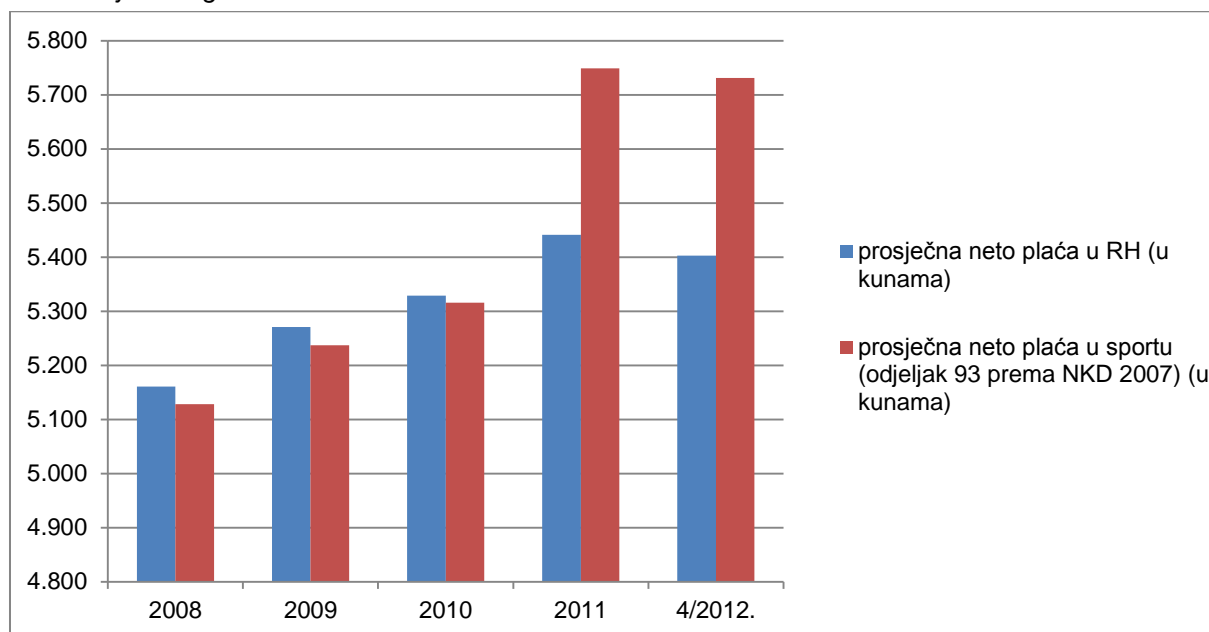
Prosječna neto plaća u sportu u razdoblju od 2008. do 2011. godine kretala se od 5.128 do 5.749 kuna. U tom je razdoblju prosječna neto plaće u sportu povećana za 12,1%. U istom razdoblju prosječna se neto plaća u RH kretala od 5.161 do 5.441 kune i porasla je za 5,4%. Poznato je kako je prosječna neto plaća u sportu od 2008. godine rasla brže od prosječne

²⁶ Nisu obuhvaćeni zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama, kao ni osiguranici poljoprivrednici te unutar podataka o prosječnim mjesečnim isplaćenim neto plaćama nedostaju podaci o njihovim isplatama. Podaci o plaćama prikupljaju se izvještajem koji se u pravnim osobama ispunjava na temelju evidencija o plaćama. Istraživanjem o prosječnim mjesečnim isplaćenim neto plaćama zaposlenih u pravnim osobama obuhvaćene su isplaćene neto plaće zaposlenih koji imaju zasnovan radni odnos bez obzira na vrstu radnog odnosa i duljinu radnog vremena. Ako zaposleni u pravnim osobama u jednome mjesecu ili u nekoliko uzastopnih mjeseci nisu primili isplatu, ne uključuju se u podatak o broju zaposlenih pri izračunavanju prosjeka za taj mjesec ili za te mjesece. Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća obuhvaća plaće zaposlenih za poslove obavljene po osnovi radnog odnosa i naknade za godišnji odmor, plaćeni dopust, blagdane i neradne dane određene zakonom, bolovanja do 42 dana, odsutnost za vrijeme stručnog obrazovanja, zastoje na poslu bez krivnje zaposlenoga, naknadu za topli obrok i primitke po osnovi naknada, potpora i nagrada u iznosima na koje se plaćaju doprinosi, porezi i prirezi.

plaće u RH. Znatno kvantitativni skok prosječnih neto plaća u sportu dogodio se tijekom 2011. godine, kada je zabilježen porast od čak 8,2% te je prvi put prosječna neto plaća u sportu bila veća od prosječne neto plaće u Hrvatskoj, i to za 5,66%. U istom razdoblju (2010. – 2011.) porastao je i broj zaposlenih u sportu za 3,7%. Zanimljivo je kako su u istom razdoblju došlo do pada ukupnih primanja na području 93.1. *Sportske djelatnosti*, i to za 1,8%. Izvjesno je kako se sustav sporta u protekle dvije godine, iako suočen s padom ukupnih prihoda, nastavio razvijati u pozitivnom smjeru te nije došlo do smanjenja zaposlenih ni njihovih ukupnih primanja. To su pozitivne tendencije koje je potrebno slijediti i u daljnjim razdobljima. Pokazatelji koji sugeriraju da se i u 2012. godini nastavlja pozitivan trend jesu podaci o prosječnoj neto plaći u sportu za travanj 2012. godine. Iako je u travnju 2012. zabilježen pad prosječne plaće u RH u usporedbi s 2011. za 0,3%, prosječna neto plaća u sportu bila je 6,07% veća od prosječne neto plaće u RH, s tendencijom povećanja te razlike u odnosu prema 2011. godini. Prema već iznesenim podacima o broju zaposlenih u svibnju 2012. godine, nastavljen je i porast broja zaposlenih u sportu. Čini se kako sustav sporta u trenucima ekonomske krize bilježi daljnji razvoj i povećanje broja zaposlenih, kao i poboljšanje njihova materijalnog statusa.

Grafikon 5.8. donosi prikaz kretanja prosječne neto plaće u sportu i prosječne neto plaće u RH od 2008. do 2011. te pokazatelj za travanj 2012. godine.

Grafikon 5.8. Prosječna neto plaća u sportu i prosječna neto plaća u RH od 2008. do 2011. te pokazatelj za travanj 2012. godine

Izvor: DZS (2012.)

Na temelju osnovnih ekonomskih pokazatelja zaposlenosti i plaća kadrova u sustavu sporta RH moguće je zaključiti sljedeće.

- Pokazatelji kretanja ukupnog broja zaposlenih u sportu te postotka zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu i ukupno zaposlenima u pravnim osobama pokazuju kako je sustav sporta još uvijek relativno malo, ali stabilno i rastuće tržište rada.
- Broj zaposlenih u sportu u četiri je godine (2008. – 2011.) porastao za 10,1%, a zaključno sa svibnjem 2012. godine za čak 10,7%. Prosječna godišnja stopa porasta broja zaposlenih od 2008. do 2011. godine iznosila je oko 3,4%.
- U općem trendu pada ukupnog broja zaposlenih, kao i broja zaposlenih u pravnim osobama od 2008. godine, broj zaposlenih u sportu pokazuje trend rasta.
- Podaci o povećanju broja zaposlenih u sportu u RH u skladu su s trendom profesionalizacije i porasta broja zaposlenih u sportu u zemljama EU.
- Postotak zaposlenih u sportu prema ukupno aktivnoj populaciji u RH 2011. godine iznosio je 0,36%. S obzirom na postojeće trendove smanjivanja broja aktivnog stanovništva te povećanja broja zaposlenih u sportu u RH, moguće je očekivati daljnji porast postotka zaposlenih u sportu u ukupno aktivnom stanovništvu.
- Udruge s područja sportskih djelatnosti u odjeljku 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti* u RNO-u čine pretežitu većinu. U 2011. godini udruge s područja sportskih djelatnosti činile su 98,4% svih subjekata u odjeljku 93. prema NKD-u 2007.
- Ukupno se u razdoblju od 2008. do 2011. godine broj udruga upisanih u Registar neprofitnih organizacija povećao za 672 udruge koje su bile obvezne predati financijska izvješća ili za 29%. U istom razdoblju broj zaposlenih osoba u sportskim udrugama iz Registra povećao se za 357 zaposlenih, odnosno za 14,7%.
- Najveći broj zaposlenih zabilježen je u razredu 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova*, koji je u 2011. godini imao 2.284 udruge s 1.637 zaposlenih osoba ili oko 0,72 zaposlene osobe po klubu upisanome u Registar.
- S oko 59% zaposlenih u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti*, odnosno s oko 58,5% u cijelom odjeljku 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*, sasvim je jasno kako su sportski klubovi nositelji zapošljavanja u sportu.
- Najveće fluktuacije u broju zaposlenih primijećene su u razredu 93.14. *Ostale sportske djelatnosti*, koje su u 2010. godini zabilježile porast broja zaposlenih od oko 32,5%, a već sljedeće godine pad zaposlenih od oko 6%.
- Najveći nerazmjer broja udruga i zaposlenih primjetan je u razredu 93.11. *Rad sportskih objekata*. Naime, sportski su objekti u 2011. godini bili zastupljeni sa samo

0,7% udruga (21 udruga), ali su imali čak 12,2% zaposlenih (339 zaposlenih). Taj je nerazmjer razumljiv s obzirom na specifičnost posla tih udruga (u prosjeku na jednu udrugu koja vodi brigu o sportskim objektima otpada 16 zaposlenih).

- Iz postojećih i dostupnih podataka, kao ni iz podataka o zaposlenima u sportu prikupljenima tijekom izrade ovog projekta, nije bilo moguće utvrditi cjelovitu strukturu zaposlenih u sportu prema radnim mjestima i poslovima.
- Prema podacima iz studije *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu* iz 2011. godine, stručne poslove u hrvatskome sportu obavlja oko 11.500 osoba. Stručne osobe angažirane za obavljanje stručnih poslova na temelju ugovora o radu, odnosno osobe zaposlene u sportskim klubovima ili sportskim savezima, bilo da je riječ o ugovorima na određeno ili na neodređeno vrijeme, čine 27,4% ukupnog broja osoba angažiranih za obavljanje stručnih poslova. Te se osobe smatraju trenerima profesionalcima. Većina angažiranih osoba, ili čak njih 72,6%, nisu profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u sportu. Zabrinjavajuća je činjenica da je najmanji udio stručnih osoba, samo 11,1%, zaposlen na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme.
- Prosječna se neto plaća u sportu od 2008. do 2011. godine kretala od 5.128 do 5.749 kuna. U tom je razdoblju prosječna neto plaća u sportu povećana za 12,1%. U istom se razdoblju prosječna neto plaća u RH kretala od 5.161 do 5.441 kune i porasla je za 5,4%.
- Znatna kvantitativni skok prosječnih neto plaća u sportu dogodio se tijekom 2011. godine, kada je zabilježen porast od čak 8,2% te je prvi put prosječna neto plaća u sportu bila veća od prosječne neto plaće u Hrvatskoj, i to za 5,66%. U istom je razdoblju (2010. – 2011.) porastao i broj zaposlenih u sportu za 3,7%.

U usporedbi s europskim pokazateljima, u hrvatskom je sportu još uvijek vrlo malo zaposlenih. Ovisno o izvoru, broj zaposlenih po sportskoj udruzi kreće se između 0,32 i 0,72. U 2.284 sportska kluba 2011. godine (udruge svrstane u razred 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova* u Registru neprofitnih organizacija) bilo je zaposleno 1.637 osoba ili oko 0,72 zaposlene osobe po klubu. Iz podataka koji su detaljnije analizirani u poglavlju 8.2.8. *Analiza strukture prihoda i rashoda sportskih udruga* razvidno je kako su sportske udruge u 2011. godini za naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa (AOP 269) za intelektualne i osobne usluge (AOP 281) te za naknade volonterima (AOP 264) isplatile 448.402.969 kuna. Ta su sredstva isplaćena za obavljanje različitih poslova u sportu osobama koje nisu u radnom odnosu u sportu. Očito je kako osim poslova što ih obavljaju zaposlenici u sportskim udrugama znatnu količinu poslova obavljaju osobe koje su angažirane ugovorom o djelu ili autorskim ugovorom, što pokazuje kako u djelatnosti sporta velik opseg poslova još uvijek

ne obavljaju zaposlene osobe, već honorarno ili volonterski angažirane osobe. Navedeni iznos isplaćenih sredstava u 2011. godini pokrio bi iznos plaća za oko 3.800 novih stalno zaposlenih osoba u sportu.²⁷ Čini se kako sustav sporta ima još velikih rezervi u smislu zapošljavanja novih osoba. Osobito je velika potreba za zapošljavanjem novih osoba na području stručnoga rada. Naime, stručne poslove u sportu obavlja oko 11.500 osoba, a samo njih 27,4% čini to na temelju ugovora o radu. Ostale stručne osobe, njih oko 8.500, angažirane su honorarno ili volonterski. Sigurno je da za obavljanje sportskih djelatnosti u hrvatskome sportu postoji potreba za oko 8.500 osoba koje su trenutačno honorarno ili volonterski angažirane uglavnom zbog nedostatka financijskih sredstava. Postotak zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u RH 2011. godine iznosio je 0,36%.

Slijedom navedenoga, potrebno je planirati mjere i daljnje aktivnosti za stimuliranje zapošljavanja i povećanje broja zaposlenih u sustavu sporta. Prije svega, prosjek zaposlenih po sportskom klubu potrebno je povećati s 0,72 na 2. Kako bi se postigao taj omjer, potrebno je stvoriti uvjete za otvaranje oko 3.000 novih radnih mjesta, uglavnom za stručne kadrove u sustavu sporta. Otvaranjem tih 3.000 novih radnih mjesta povećao bi se postotak zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u RH na oko 0,55%, te bismo se time našli u grupaciji europskih zemalja s povoljnijim omjerom zaposlenih u sportu u usporedbi s ukupno aktivnom populacijom (tabl. 5.3. i grafikon 5.1.). Za zapošljavanje tolikog broja ljudi potrebno je dodatnih 350.000.000 kuna u godini. Navedena je sredstva moguće namaknuti povećanjem javnih izdvajanja za sport, unutarnjim rezervama sustava sporta (iz sredstva koja se izdvajaju za honoriranje poslova osoba koje nisu zaposlene u sportu) odnosno omogućivanjem sustavu sporta da do tih sredstava dođe samofinanciranjem ili gospodarskim djelatnostima vezanima za sport.

S oko 58,5% zaposlenih u cijelom odjeljku 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti* sasvim je jasno kako su sportski klubovi nositelji zapošljavanja u sportu. Slijedom toga:

- MZOS bi trebao propisati minimalne uvjete za obavljanje sportske djelatnosti koje moraju ispunjavati sportski klubovi, posebno u smislu zaposlenih, naročito osoba koje obavljaju trenerske i stručne poslove na temelju čl. 21. Zakona o sportu, za što je preduvjet donošenje posebnog pravilnika o stručnoj spremi, odnosno o stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u sportu prema vrsti i složenosti poslova (Zakon o sportu, čl. 60., st. 5.),

²⁷ Prosječna bruto isplaćena plaća u sportu u travnju 2012. iznosila je oko 9.690 kn.

- trebalo bi ograničiti donacije iz javnih izvora sportskim klubovima koji ne ispunjavaju uvjete za obavljanje sportske djelatnosti jer nemaju zaposlene kadrove, osobito za obavljanje stručnih poslova u sportu.

Većina osoba angažiranih za obavljanje stručnih poslova, njih čak 72,6%, nisu profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u sportu. Slijedom toga, trebalo bi:

- stimulirati otvaranje novih radnih mjesta u sustavu sporta i zapošljavanje honorarno angažiranih osoba,
- propisati minimalni omjer honorarno angažiranih i zaposlenih osoba, osobito onih koje obavljaju stručne poslove, s ciljem poticanja zapošljavanja. Na jednu zaposlenu osobu u ovom trenutku otpada oko 2,5 honorarno ili volonterski angažiranih osoba u sportu. Omjer bi trebao jedna zaposlena osoba : jedna honorarno ili volonterski angažirana osoba,
- urediti volonterski rad u sportu sukladno Zakonu o volonterstvu²⁸ i Zaključcima Vijeća EU o ulozi volonterskih aktivnosti u sportu za promoviranje aktivnoga građanstva (studeni 2011.).²⁹ Također, u sustavu sporta treba uspostaviti kontinuirani sustav izobrazbe na području menadžmenta volontera u sportskim udrugama te obrasce za financijsko izvještavanje neprofitnih organizacija dopuniti pitanjima o broju volontera i broju volonterskih sati te time pridonijeti vrednovanju volonterstva u sustavu sporta.

U 2011. godini prosječna neto plaća u sportu iznosila je 5.749 kuna. Visokoobrazovani trenerski kadar u RH čini samo 24,8% kvalificiranih trenera. Slijedom toga, trebalo bi:

- propisati sustav koeficijenata te odrediti minimalnu plaću za različite strukture zaposlenih s obzirom na opis posla i stručnu spremu za one sportske klubove koji većinu sredstava dobivaju iz javnih izvora,
- poticati i stimulirati zapošljavanje visokokvalificiranih kadrova u sustavu sporta, osobito za obavljanje stručnih poslova u sportu.

²⁸ Volontiranje: dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za opću dobrobit bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje (Zakon o volonterstvu, NN 58/07). Definicija pojma volontiranja u zemljama EU kreće se od „aktivnosti koja zahtijeva korištenje vremena bez naknade“ preko „osobne spontane aktivnosti“ do „dobrovoljnog rada“. Bez obzira na različite tradicije i kulturološke prilike, volontiranje se, dakle, može definirati kao aktivnost koja se poduzima prema slobodnoj volji, korisna je drugima i osobi koja se njome bavi, a nije dominantno motivirana financijskim postignućem.

²⁹ Council conclusions on the role of voluntary activities in sport in promoting active citizenship. Dostupno na http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/educ/126411.pdf.

6. KORISNICI SPORTSKIH USLUGA

Sastavljanje pregleda korisnika sportskih usluga podrazumijeva poznavanje sportskog tržišta i svega od čega se ono sastoji. Sportsko je tržište, kao i svako drugo tržište, mjesto gdje se susreću ponuda i potražnja, odnosno ekonomski prostor na kojemu se ostvaruje proces razmjene. Procesom razmjene svaka od zainteresiranih strana na temelju ponude i potražnje dobiva ono što želi jer svaki sudionik tog procesa ima nešto za što je zainteresirana druga strana (Shank, 2002.).

Dakle, sudionici svakog tržišta, pa tako i sportskoga, jesu ponuđači, proizvodi i usluge koji se razmjenjuju te krajnji potrošači ili korisnici. Drugim riječima, da bismo objasnili tko se sve može pojaviti na sportskom tržištu kao korisnik sportskih usluga, potrebno je definirati i ostale sudionike tog tržišta. To obuhvaća barem ove preduvjete:

1. prije svega, objašnjenje pojma sporta i svega što sport obuhvaća,
2. objašnjenje pojma sportskih usluga, odnosno sportskih proizvoda,
3. identificiranje onih koji se pojavljuju kao potencijalni korisnici usluga na tom tržištu.

O tome što pojam sporta obuhvaća (koja područja i aktivnosti) već je bilo riječi te ga ovdje nećemo dodatno analizirati. Ponovimo samo da sport obuhvaća područja i aktivnosti vezane za sportsku rekreaciju, natjecateljski sport, tjelesnu i zdravstvenu kulturu i sport u odgojno-obrazovnim ustanovama te kineziterapiju i sport osoba s invaliditetom. Promatrajući sa stajališta Zakona, sportskim djelatnostima obuhvaćene su aktivnosti sudjelovanja u sportskim natjecanjima, sportske pripreme, sportska rekreacija, sportska poduka, organiziranje i vođenje sportskih natjecanja te upravljanje sportskim objektima i njihovo održavanje. Te aktivnosti mogu obavljati, odnosno na sportskom se tržištu kao **ponuđači sportskih proizvoda i usluga** pojavljuju različiti subjekti: fizičke osobe (sportaši, treneri, osobe osposobljene za rad u sportu, osobe koje sudjeluju u organiziranju i vođenju sportskog natjecanja te menadžeri u sportu); pravne osobe (udruge, trgovačka društva i ustanove); školska i studentska sportska društva radi provođenja izvannastavnih sportskih aktivnosti učenika i studenata te promicanja školskoga i studentskog sporta.

Općenito, proizvod se definira kao materijalni ili nematerijalni oblik zadovoljavanja nečije želje ili potrebe, pa se tako razumijevaju i sportski proizvodi i usluge (Bartoluci i Škorić, 2009:225). Dakle, na tržištu ih nalazimo u materijalnome, ali i u nematerijalnom obliku, a služe za zadovoljavanje različitih želja i potreba brojnih sportskih korisnika. O kojim je željama i potrebama riječ, ovisit će ponajprije o tipu sportskih korisnika o kojima govorimo i može se raditi o zadovoljavanju potreba i želja za kretanjem, poboljšanjem zdravstvenog

statusa ili izgleda, o ostvarivanju sportskih, ali i poslovnih rezultata, o stvaranju prijateljstava, samopotvrđivanju itd. Tako je sportske proizvode moguće podijeliti na (detaljnije u: Bartoluci i Škorić, 2009):

- sportsko-industrijske sportske proizvode (materijalni proizvodi koji su rezultat zajedničkog djelovanja sporta i njemu komplementarnih djelatnosti poput industrije odjeće, obuće i sl.; to su sportska odjeća, obuća, oprema, itd.),
- čiste sportske proizvode (različiti programi u sportu koji su rezultat pojedinih aktivnosti, odnosno različita područja unutar sporta, primjerice, programi rekreativnog vježbanja, treninga, natjecanja, tjelesne i zdravstvene kulture u školama, kineziterapije itd.),
- integrirane sportske proizvode (sportski proizvodi koji se konzumiraju uz neke druge proizvode i/ili djelatnosti, poput učenja tenisa u sklopu turističkog putovanja).

Tko se, dakle, sve može pojaviti kao korisnik proizvoda i usluga što se nude na sportskom tržištu? Istraživanja i autori koji se bave tim pitanjem uglavnom to čine s marketinškog stajališta te kao korisnike sportskih proizvoda i usluga definiraju gledatelje, sudionike i organizacije (Shank, 2002.).

Sudionici u sportu podrazumijevaju sve one koji se aktivno uključuju u aktivnosti vezane za sport, što mogu činiti profesionalno, amaterski ili pak rekreativno, unutar svih područja sporta. Da bi se uključili u sportske aktivnosti, mogu se učlaniti u neke organizirane oblike vježbanja (sportske klubove, društva i sl.), ali to mogu činiti i putem komercijalnih centara koji se bave pružanjem takvih usluga (npr. fitness centri) te neorganizirano (npr. samostalno trčanje građana Zagreba Jarunom). Svaka je zemlja zainteresirana za pokazatelje o tome koliko se njezinih stanovnika bavi sportskim aktivnostima u najširem smislu riječi, što može biti poprilično težak zadatak. Naime, kada se govori o neorganiziranom sudjelovanju u sportskim aktivnostima, teško je reći koliko tih sudionika zapravo ima jer se oni ne uključuju u rad klubova, ne registriraju se, ne plaćaju članarinu, pa je moguće samo procijeniti koliko ih je, i to najčešće različitim *ad hoc* istraživanjima. Primjerice, prema istraživanju provedenome u 27 zemalja EU (European Commission, 2010a), 40% ispitanika redovito se, odnosno barem jedanput u tjednu, bavi nekim oblikom organiziranog vježbanja, dok se mnogo više ljudi bavi tzv. neformalnim, odnosno neorganiziranim oblicima vježbanja (vožnjom biciklom, šetnjom, plesom ili radom u vrtu). To redovito (barem jedanput na tjedan) čini više od 65% ispitanika. Samo je 12% ispitanika izjavilo da su članovi nekoga sportskog kluba, 9% njih upisano je u fitness klubove, odnosno više od 2/3 ispitanika (67%) nisu uključeni u tzv. organizirane oblike bavljenja sportom. Stanovništvo Hrvatske nije tako aktivno. Naime, iako Hrvatska nije bila uključena u istraživanje čiji su rezultati upravo prezentirani, bila je uključena u neka druga istraživanja. Primjerice, prema istraživanju provedenome 2005.

godine, najveći postotak stanovnika koji u posljednjih sedam dana nije sudjelovao u sportskim ili sportsko-rekreativnim aktivnostima zabilježen je upravo u Hrvatskoj, i to čak 59% (prosjeak EU-25 bio je 36%) (v. European Commission, 2006:65) unatoč činjenici kako njih 58% smatra da im područje na kojemu žive nudi brojne prilike da budu fizički aktivni. Jednako tako, 44% ispitanika u Hrvatskoj slaže se s izjavom kako lokalni klubovi i ostali lokalni ponuđači tih usluga nude mnoge prilike za fizičke aktivnosti. Jedan dio razloga zašto se ne koriste tim uslugama stanovnici Hrvatske vide i u nedostatku vremena (49%), što je manje od prosjeka EU (53%). No potrebno je napomenuti kako je spomenuto istraživanje provedeno na reprezentativnom uzorku stanovnika zemalja EU³⁰ starijih od 15 godina, ti podaci ne obuhvaćaju profesionalne sportaše i korisnike ostalih sportskih programa.

Prema pokazateljima Državnog zavoda za statistiku iz 2009., u 4.165 sportskih udruga (koliko ih je dostavilo popunjene obrasce u sklopu istraživanja *SPORT – SPORT-1, SPORT-2, SPORT-3 i SPORT-4*), u RH je bilo 284.365 aktivnih članova (registriranih), što čini oko 6,4% stanovništva Hrvatske (prema popisu stanovništva iz 2001. godine). No to nikako ne možemo smatrati konačnim brojevima jer se podaci o broju udruga, njihovih članova, zaposlenika i sl. razlikuju ovisno o izvorima iz kojih preuzimamo te podatke. Ipak, jednu je kategoriju tih korisnika potrebno posebno izdvojiti s obzirom na njihovo značenje za vrhunski sport, ali i za financiranje sporta; to su kategorizirani sportaši.

Prema podacima HOO-a (HOO, 2012b), u Hrvatskoj su kategorizirana 2.952 sportaša i sportašice, i to u šest kategorija (tabl. 6.1.).

Tablica 6.1. Broj kategoriziranih sportaša prema kategorijama (stanje 17.8.2012.)

Kategorija	Broj sportaša
I.	388
II.	301
III.	631
IV.	422
V.	568
VI.	642
Ukupno	2.952

Izvor: HOO (2012b)

Kao što se može vidjeti iz tablice 6.1., najveći broj sportaša svrstan je u VI. kategoriju. Temelj za kategorizaciju jesu rezultati sportaša ostvareni na natjecanjima koja organizira nadležni nacionalni sportski savez ili međunarodni sportski savez ako ga priznaje Međunarodni olimpijski odbor ili ako je član Općeg udruženja međunarodnih sportskih saveza (HOO, 2007.), a kriteriji se razlikuju ovisno o sportovima (HOO, 2012c). Vrhunskim se sportašima

³⁰ Za Hrvatsku iz izvješća *Health and food*.

smatraju oni koji su svrstani u kategorije I. – III., vrsnima se smatraju sportaši IV. kategorije, dok daroviti sportaši pripadaju V. i VI. kategoriji.

Kategorizacija sportaša izuzetno je važna stavka kada je riječ o financiranju. Naime, na temelju kategorizacije sportske udruge mogu tim sportašima osigurati neka prava kojima se u protivnome sportaši ne bi mogli koristiti. Kategoriziranim sportašima udruge, prema Pravilniku o kategorizaciji sportaša, mogu osigurati besplatno korištenje sportskim građevinama i opremom, namirivati putne troškove, troškove smještaja i prehrane u vrijeme natjecanja i priprema te nadoknađivati izgublenu zaradu u svezi s natjecanjem ili sportskom priredbom, dati nagradu za sportska ostvarenja³¹, davati mu potporu u novcu i opremi³², upućivati ga na stručno usavršavanje te mu osiguravati druga prava koja nisu u suprotnosti s *Olimpijskom poveljom* i propisima međunarodnih sportskih saveza. Sva ta prava za udruge mogu značiti znatne izdatke te su Pravilnikom jasno propisana prava koja kategorizirani sportaši mogu ostvariti i uvjeti pod kojima ta prava mogu izgubiti. No to ne znači da su **nekategorizirani sportaši** u potpunosti zakinuti za neke naknade. Njima sportske udruge mogu osigurati pravo:

- na naknadu putnih troškova za pripreme i natjecanja,
- na naknadu troškova smještaja i prehrane na pripremama i natjecanjima,
- na besplatno korištenje športskih građevina, opreme i rekvizita,
- na usluge stručno-pedagoških i drugih stručnih djelatnika.

Kao što se može vidjeti, riječ je o znatno manjem opsegu prava u usporedbi s pravima kategoriziranih sportaša. Činjenica da primarno kategorizirani sportaši mogu ostvarivati određena prava zasigurno utječe na uređenost sustava sporta. Svi se oni mogu kandidirati i za ostvarivanje prava na dugoročniju financijsku i stručnu pomoć iz razvojnih programa HOO-a. Pet je takvih razvojnih programa: uz individualni program brige o mladim i perspektivnim sportašima (program II.), uveden 1999., u studenome 2006. godine uvedeni su programi potpore sportašima mlađih dobnih kategorija (program I.), kvalitetnim sportašima (program III.) i sportašima u predolimpijskom ciklusu (program IV.). U tom je slijedu brige o kandidatima za Olimpijske igre i olimpijski program (program V.). U tim se programima u godini nađe više od 300 korisnika (v. HOO, 2011.). Sustav je postavljen precizno i jasno te omogućuje praćenje korisnika svih prava, što utječe na mogućnost planiranja troškova, odnosno financijskih izdataka svih sportskih udruga koje sudjeluju u dodjeli tih prava. A da to

³¹ Novčane nagrade; nagrade u materijalnom obliku; posebna sportska i državna priznanja (plakete, medalje, diplome, odlikovanja i dr.).

³² Sportske stipendije; stipendije za školovanje na srednjim, višim i visokim školama; naknade za izgublenu plaću, troškove stručnog usavršavanja, stanovanja, dopunske prehrane (vitaminizacije), lokalnog prijevoza, specifične sportske opreme; naknade putnih troškova te smještaja i prehrane na pripremama i natjecanjima.

nije zanemariva kategorija govori i činjenica kako su samo u rashodima HOO-a izdaci za tzv. posebne programske projekte u sklopu kojih se nalaze i razvojni programi, bili značajna stavka (više od 20 mil. kuna).

Broj sudionika na drugim područjima sporta, u edukaciji u sportu, sportskoj rekreaciji, kineziterapiji i sportu osoba s invaliditetom nije potpuno poznat, već je moguće na temelju određenih dostupnih podataka dati samo procjene. Gledajući kumulativno, redovite osnovne, srednje i više škole te fakultete pohađa više od 700.000 učenika i studenata. No određeni postotak navedenog broja vrlo vjerojatno nisu korisnici programa tjelesne i zdravstvene kulture, uglavnom zbog zdravstvenih razloga, pa stoga postoji i vjerojatnost da su oni korisnici nekoga drugog, možda kineziterapijskog programa. Usto, dio tih učenika već je aktivnim članstvom uključen u rad sportskih klubova. Ukupan broj rekreativaca u Hrvatskoj vrlo je teško utvrditi. Hrvatski savez za sportsku rekreaciju procjenjuje kako se u Hrvatskoj redovito ili povremeno sportskom rekreacijom bavi približno 450.000 ljudi (HSSR, 2007.). Analizirajući sve te podatke, možemo zaključiti da sportsko tržište u Hrvatskoj obuhvaća više od milijun potencijalnih korisnika.

Koliko se ljudi bavi sportom u nekoj zemlji, ovisi o mnogim čimbenicima. Istraživanja su pokazala da sudjelovanje u sportskim aktivnostima raste kako raste dohodak, razina edukacije i BDP po stanovniku (Humphreys, Maresova i Ruseski, 2010:12).

Gledatelji kao kategorija obuhvaća one korisnike sportskih usluga koji na određeni način prate sportska natjecanja. To znači da to mogu činiti tako da odlaze na stadione i borilišta ili to čine putem različitih medija koji prenose događaje s udaljenih lokacija. Te korisnike nazivamo navijačima i oni čine kategoriju korisnika koji kupuju proizvode i usluge vezane za samo natjecanje, ali i za tim za koji navijaju. To su, primjerice, kupnja ulaznica, različitih proizvoda poput navijačkih rekvizita, sadržaja koji se nude na stadionu itd. No budući da je, zapravo, broj onih koji sportske događaje prate putem medija (TV prijenosa, radioprijenosa, *live streaminga* itd.) mnogo veći, pozornost organizatora sve se više okreće upravo toj kategoriji korisnika te se čini sve kako bi se zadovoljile njihove potrebe. Tome u prilog ide i činjenica kako medijske kuće troše zaista goleme novčane iznose za kupnju prava na prijenos sportskih događaja, što te prihode čini sve važnijima za sport.

Za razliku od sudionika, ovih je korisnika mnogo više, no teško je procijeniti njihov broj. Najpopularnijim se sportom smatra nogomet, a i najpopularniji događaji vezani su upravo za nogomet – svjetska i europska nogometna prvenstva.

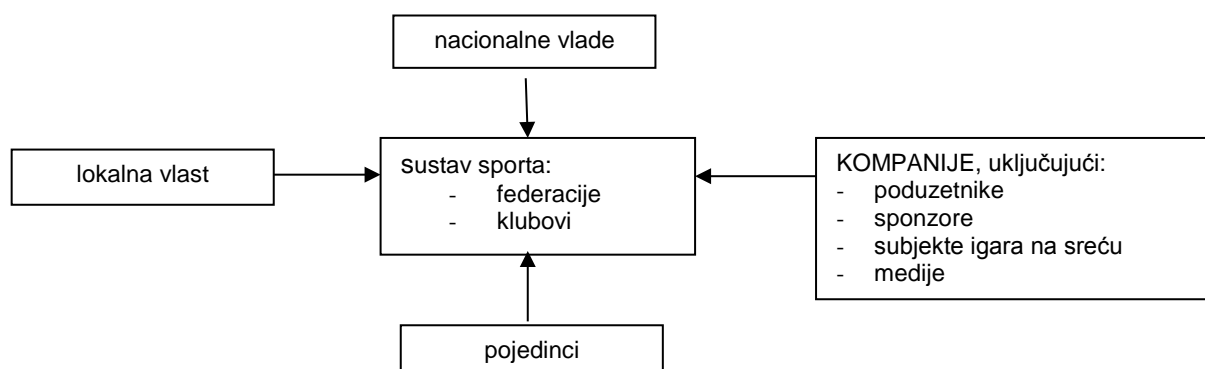
I, konačno, kada kažemo organizacije, zapravo mislimo na **sponzore**, kompanije koje „investiraju“ u sportske subjekte da bi ostvarili neke svoje ciljeve. Obilježja sponzorstva mogla bi se objasniti ovako (Thwaites i Chadwick, 2004:351):

- riječ je o razmjeni među dvjema stranama,
- uspostavljanjem takvog tipa odnosa sa sportskim subjektima sponzor želi ostvariti niz marketinških ciljeva,
- to je poslovni, a ne filantropski odnos.

Mnoge su mogućnosti koje sponzori mogu iskoristiti kada je riječ o sportu. Moguće je sponzorirati neki sportski klub, sportaša, sportsku školu itd., ali je osobito važno sponzoriranje sportskih događaja, i zapravo su u tome najveće mogućnosti sponzoriranja uopće. Za sportske događaje, ali i za klubove (što će se vidjeti kasnije) te su aktivnosti izuzetno važan izvor prihoda. Nikako ne treba miješati sponzore i donatore. Naime, kako je već napomenuto, sponzorstvo je isključivo poslovni, a ne filantropski odnos u kojemu onaj tko sponzorira očekuje nešto zauzvrat. Nije riječ o poklanjanju, tj. donaciji u novčanome ili nekom drugom obliku. Za ono što daje, sponzor želi određenu protuvrijednost.

No takvo promatranje korisnika sportskih proizvoda i usluga ne odgovara u potpunosti zahtjevima ove analize. Promatrajući sa stajališta analize izvora i načina financiranja sporta, te je korisnike nužno nešto drugačije prikazati, ali i dodati neke druge subjekte koji imaju važnu ulogu u financiranju sporta. Prikazujemo sve zainteresirane sudionike u sportu, svakoga sa svojom ulogom i ciljevima uključivanja u sustav sporta (v. sl. 6.1.).

Slika 6.1. Glavni sudionici u sportu

Izvor: Eurostrategies (2011:21)

Svaki od prikazanih sudionika ima svoje razloge za uključivanje u sustav. Nacionalne su vlade usmjerene prema ostvarivanju ciljeva važnih za cjelokupno društvo – prema edukaciji, zdravlju populacije, osiguranju različitih usluga stanovništvu, ostvarivanju dobrih sportskih rezultata na važnijim natjecanjima itd. Iste razloge ima i lokalna vlast, ali je njezin interes

usmjeren prema specifičnim potrebama lokalnog stanovništva. Sudjelovanjem u sustavu sporta kompanije (u što su uključene sve kompanije – one koje sponzoriraju subjekte iz sustava sporta, koje doniraju sportske proizvode, ali i sve ostale vrste proizvoda, te medijske kuće koje otkupljivanjem prava na prijenos sportskih događaja znatno pridonose financiranju sportskih organizacija) imaju cilj ostvariti neke vlastite poslovne ili marketinške aktivnosti. I, u konačnici, pojedinci zbog različitih razloga sudjeluju u sportskim aktivnostima kao sudionici ili kao gledatelji – radi poboljšanja zdravlja, kondicije, zabave i sl.

Kućanstva, odnosno pojedinci, na različite načine pridonose financiranju sporta. Oni se u sportske aktivnosti, kako je već naglašeno, uključuju na brojne načine: članstvom u sportskim klubovima, vježbanjem u komercijalnim sportskim centrima, kupnjom opreme za neorganizirano vježbanje, praćenjem sportskih događaja, plaćanjem televizijskih pretplata, ali i državnih i lokalnih poreza, kladenjem te volontiranjem u sportskim organizacijama. Najjednostavnije rečeno, izravni doprinosi kućanstava sportu obuhvaćaju (Eurostrategies, 2011:48):

- stvarnu potrošnju kućanstava (pojedinaca) za sport:
 - kupnjom različitih sportskih proizvoda i usluga,
 - plaćanjem članarina sportskim klubovima,
- monetizirani doprinosi dobrovoljnog rada.

Potrošnja kućanstava daleko je najvažnija kategorija potrošnje kada su u pitanju izvori financiranja sporta (što će se i vidjeti kasnije), osobito ako je riječ o bogatijim zemljama jer je ta kategorija potrošnje pozitivno korelirana s BDP-om (Eurostrategies, 2011:50). Također se može reći kako je dohodak (pojedinaca ili kućanstava) gotovo uvijek pozitivno koreliran sa sudjelovanjem u sportskim aktivnostima, iako se „taj obrazac lagano mijenja ako se sudjelovanje promatra u odnosu na specifičnu aktivnost [sport]“ (Humphreys i sur., 2010:3). Tako promatrana potrošnja u zemljama EU varira od 2,3 EUR u godini po stanovniku u Bugarskoj do 487,2 EUR u godini po stanovniku u Luksemburgu (Eurostrategies, 2011:49).

Cilj ovog poglavlja bio je upozoriti na brojnost proizvoda i usluga koje se mogu „prodavati“ radi sporta ili putem sporta, ali i skrenuti pozornost na brojne korisnike koji se mogu pojaviti kada su u pitanju sportski proizvodi. No temeljni problem na koji smo naišli bila je nemogućnost preciznijeg kvantificiranja broja tih korisnika, odnosno tržišta sportskih proizvoda i usluga u Hrvatskoj. Naime, čak se i podaci o broju sportskih udruga razlikuju ovisno o različitim izvorima, pokazatelji o sponzorima ne postoje, dok se broj gledatelja može samo procijeniti. Uređen je jedino sustav praćenja sportaša, i to kategoriziranih, preko najvišega sportskog tijela (HOO-a), primarno zbog prava koja ti sportaši ostvaruju u obliku

različitih naknada ili nagrada. Logično, potreba za financijskim sredstvima zasigurno je utjecala na „uređenost“ tog dijela sustava i donošenje potrebnih pravilnika. Stoga ne treba previše očekivati da će ovaj dokument, kojim se upozorava na izdašnost i strukturu financiranja dijela subjekata u sportu, osvijestiti potrebu jasnijeg definiranja načina i uvjeta dodjele sredstava u sportu (posebice kada su u pitanju sredstva iz javnih izvora).

Kućanstva, odnosno stanovništvo, zasigurno su najznačajniji sudionik tržišta sportskih proizvoda i usluga – tko od nas nema barem tenisice!? No kupnja sportsko-industrijskih proizvoda samo je jedan segment potrošnje stanovništva za sport. Kao što je već naglašeno, 40% stanovnika EU sudjeluje u organiziranim oblicima vježbanja, odnosno koristi se različitim sportskim uslugama u obliku isključivo sportskih proizvoda, tj. programima koje kreiraju i provode sportski djelatnici. Detaljnija analiza potrošnje kućanstava za sport u RH prikazana je u poglavlju 8.2.9.

7. SUSTAV FINANCIJSKOG IZVJEŠTAVANJA I MOGUĆNOSTI FINANCIJSKOG UPRAVLJANJA INSTITUCIJAMA U SPORTU

Primjena Zakona o fiskalnoj odgovornosti (NN 139/10) i Uredbe o sastavljanju i predaji izjave o fiskalnoj odgovornosti i izvještaja o primjeni fiskalnih pravila (NN 78/11) ima velik posredan utjecaj na nadzor, ponajprije nad korištenjem sredstava za one neprofitne organizacije koje se dijelom financiraju iz državnog proračuna ili proračuna JLPS-ova.

Obveznici davanja *izjave o fiskalnoj odgovornosti* (ministarstva, JLPS-ovi i ostali proračunski i izvanproračunski korisnici) trebaju potvrditi da su učinkovitim sustavom financijskog upravljanja i kontrole osigurali zakonito, namjensko i svrhovito trošenje sredstava. Kada je riječ o proračunskim sredstvima koja se dodjeljuju neprofitnim organizacijama (NO-ima), to znači da se takve isplate trebaju temeljiti na opravdanim potrebama koje trebaju biti dokumentirane u obliku jasnih planova i programa rada, odnosno trebaju jasno biti definirane namjene za koje će sredstva biti utrošena. Nadalje, u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja, i nakon što su sredstva doznačena i aktivnosti realizirane, radi dodatne sigurnosti da su sredstva utrošena za svrhu i na način kako je odobreno, zahtijevaju se i naknadne kontrole. Osim izvješća o provedenim planovima i programima rada, dostavljenih računa o obavljenim uslugama i sl., kao dodatni oblik naknadne kontrole sve se više ističe potreba kontrola na terenu, kako bi se dodatno utvrdilo da stanje na terenu potvrđuje suštinski sadržaj izvješća, odnosno dostavljenih računa i sl.

Ukratko, da bi obveznici davanja *izjave o fiskalnoj odgovornosti* mogli potvrditi svoju fiskalnu odgovornost za dio sredstva koja doznačuju neprofitnim organizacijama, nameće se potreba znatno detaljnijih i prethodnih i naknadnih kontrola od njihove strane radi provjera za što se i kako troše proračunska sredstva, ali i uvođenje pravila dobrog financijskog upravljanja na razini korisnika sredstava – NO-ova. Ako u dosadašnjem radu obveznici davanja *izjave o fiskalnoj odgovornosti* nisu provodili nadzor nad sredstvima koja dodjeljuju neprofitnim organizacijama, to je slabost u načinu njihova financijskog upravljanja i Planom otklanjanja slabosti i nepravilnosti³³ obvezuju se na provođenje takvih kontrola i nadzora u idućem razdoblju. Sve se to odnosi i na praćenje sustava sporta te na kvalitetno financijsko upravljanje sredstvima koja se prenose iz državnog proračuna (s pozicija MZOS-a, ostalih

³³ Oblik i sadržaj *Plana* definirani su člankom 9. Uredbe o sastavljanju i predaji *izjave o fiskalnoj odgovornosti* i izvješća o primjeni fiskalnih pravila

ministarstava i tijela državne uprave) te iz proračuna JLPS-ova organizacijama u sustavu sporta. Ministarstvo i JLPS-ovi moraju uvesti načine praćenja rada organizacija u sustavu sporta te mehanizme osiguranja dobrog financijskog upravljanja, o čemu se detaljno piše u nastavku.

7.1. Obveza sastavljanja i predaje financijskih izvješća udruga i ustanova u sustavu sporta

Sustav financijskog izvještavanja za sve NO-ove, pa tako i za udruge i ustanove u sportu, uređen je čl. 65. – 72. Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 10/08 i 7/09) (dalje u tekstu: Uredba). Za NO-ove su propisana ova financijska izvješća: bilanca, račun prihoda i rashoda i bilješke uz financijska izvješća. Financijska izvješća sastavljaju se na obrascima: bilanca na obrascu BIL-NPF, a izvješće o prihodima i rashodima na obrascu PR-RAS-NPF. Obrasci su sastavni dio Uredbe. Financijska se izvješća sastavljaju na hrvatskom jeziku i izražavaju se u kunama.

Podaci iz financijskih izvješća i, općenito, iz sustava izvještavanja jesu priprema i podloga za donošenje odluka i upravljanje. Stoga ta izvješća moraju dati objektivnu i realnu sliku financijskog stanja i poslovanja neprofitne organizacije. Za objektivnost i realnost financijskih izvješća odgovara zakonski zastupnik – čelnik udruge i ustanove u sportu.

Sustav financijskog izvještavanja koji je uveden Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija iz 2008. od te se godine i primjenjuje te nije bilo znatnijih promjena.

Neprofitne organizacije, udruge i ustanove u sportu sastavljaju financijska izvješća za razdoblje od 1. siječnja do 30. lipnja i za poslovnu godinu, odnosno za razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca.

Za razdoblje 1. siječnja do 30. lipnja sastavlja se samo račun prihoda i rashoda, koji se predaje instituciji ovlaštenoj za obradu podataka za potrebe MFIN-a i Državnog zavoda za statistiku. Pod institucijom ovlaštenom za obradu podataka razumijeva se Financijska agencija (FINA). Umjesto da NOO-ovi svoja financijska izvješća dostavljaju na dvije adrese, onu MFIN-a i Državnog zavoda za statistiku, čl. 70. Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija propisana je dostava polugodišnjih financijskih izvješća isključivo FINA-i, koja u ime i za račun MFIN-a (i Državnog zavoda za statistiku) prikuplja financijska izvješća NOO-ova.

Polugodišnja financijska izvješća predaju se u roku 30 dana od isteka izvještajnog razdoblja, znači do 30. srpnja.

Udruge i ustanove u sportu za poslovnu godinu, koja je izjednačena s kalendarskom godinom, sastavljaju ova financijska izvješća: bilancu, račun prihoda i rashoda i bilješke.

Financijska izvješća sastavljena za poslovnu godinu predaju se u elektroničkom obliku i na papirnu Državnom uredu za reviziju i FINA-i za potrebe MFIN-a i Državnog zavoda za statistiku u roku 60 dana od isteka izvještajnog razdoblja, odnosno do 1. ožujka.

Financijska izvješća sastavljena za poslovnu godinu čuvaju se trajno u izvorniku.

Udruge i ustanove u sportu s organizacijskim dijelovima (podružnicama) koji nemaju pravnu osobnost (svoj matični broj) podnose financijska izvješća za godinu na razini pravne osobe, s uključenim podacima o poslovanju njezinih organizacijskih dijelova. Poslovanje podružnica bez pravne osobnosti i matice mora biti obuhvaćeno jednim izvješćem, stoga organizacijski dijelovi (podružnice) bez pravne osobnosti ne podnose izvješća FINA-i.

7.2. Oslobođenje od obveze sastavljanja financijskih izvješća

Ako je vrijednost imovine u prethodne tri godine uzastopno bila manja od 100.000 kuna na razini godine i godišnji prihod uzastopno u prethodne tri godine bio manji od 100.000 kuna na razini godine, udruga i ustanova u sportu nije obvezna voditi dvojno knjigovodstvo ni sastavljati i predavati financijska izvješća.³⁴

Udruge i ustanove u sportu osnovane nakon 1. siječnja 2009. godine dužne su voditi dvojno knjigovodstvo te sastavljati i predavati financijska izvješća sljedeće tri godine, neovisno o visini prihoda i imovine.

Tako, udruge i ustanove u sportu osnovane 2009. tek nakon što su u 2009., 2010. i 2011. imale prihode i imovinu manju od 100.000 kuna mogu prestati voditi dvojno knjigovodstvo i predavati financijska izvješća. Udruge i ustanove osnovane u 2010. godini vode dvojno

³⁴ Taj kriterij u Uredbi iz 2008., prije izmjena i dopuna u 2009., nije obuhvaćao visinu prihoda i imovine u tri godine nego samo u jednoj godini te je odredba za 2008. glasila: „Neprofitna organizacija čija je vrijednost imovine prema podacima za proteklu kalendarsku godinu manja od 100.000 kuna i godišnji prihod prema podacima za proteklu kalendarsku godinu manji od 100.000 kuna nije obvezna sastavljati i predavati financijske izvještaje te primjenjivati računski plan prema odredbama ove Uredbe. Odluku o drugačijoj organizaciji knjigovodstva i načinu izvještavanja donosi osnivač.“

knjigovodstvo i predaju izvješća i u 2012. te u 2013. mogu biti oslobođene te obveze ako u 2010., 2011. i u 2012. budu imale prihode i imovinu manju od 100.000 kuna.

Tablica 7.1. Oslobođenje od obveze sastavljanja financijskih izvješća

GODINA OSNIVANJA	PRIHOD I IMOVINA U GODINAMA POSLOVANJA				
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
2009. i prije	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn
2010.	-	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn
2011.	-	-	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn	prihod < 100.000 kn imovina < 100.000 kn

Odluku o drugačijoj organizaciji knjigovodstva i načinu izvještavanja donosi osnivač i o tome je obvezan izvijestiti Državni ured za reviziju i MFIN. Udruga i ustanova u sportu koja zadovoljava navedene kriterije dužna je voditi najmanje knjigu blagajne i knjigu prihoda i rashoda primjenom jednostavnoga knjigovodstva i novčanoga računovodstvenog načela.

7.3. Trgovačka društva u sustavu sporta

Osim udruga i ustanova, pravne osobe u sustavu sporta mogu biti i trgovačka društva. Trgovačka društva sastavljaju financijska izvješća u skladu s odredbama Zakona o računovodstvu (NN 109/07). Godišnje financijsko izvješće čine bilanca, račun dobiti i gubitka, izvješće o novčanom tijeku, izvješće o promjenama kapitala te bilješke uz financijska izvješća. Trgovačka društva u sustavu sporta koja zadovoljavaju dva od ovih uvjeta:

- da im ukupna aktiva nije veća od 32.500.000 kuna,
- da im prihod ne prelazi 65.000.000 kuna,
- da im prosječan broj radnika tijekom poslovne godine nije veći od 50,

dužni su godišnje sastaviti samo bilancu, račun dobiti i gubitka i bilješke.

Uz godišnje financijsko izvješće, trgovačka društva u sustavu sporta dužna su izraditi godišnje izvješće koje obuhvaća objektivan prikaz razvoja i rezultata poslovanja trgovačkog društva i njegova položaja, zajedno s opisom glavnih rizika i neizvjesnosti s kojima se on suočava te obavijesti o zaštiti okoliša i o radnicima ako je to potrebno za razumijevanje razvoja, rezultata poslovanja trgovačkog društva i njegova položaja.

Godišnje izvješće mora sadržavati:

1. sve važne događaje nakon kraja poslovne godine,
2. vjerojatan budući razvoj društva,
3. aktivnosti istraživanja i razvoja,
4. informacije o otkupu vlastitih dionica,
5. postojanje podružnica društva,
6. podatke o tome kojim se financijskim instrumentima koristi ako je to bitno za procjenu financijskog položaja i uspješnosti poslovanja,
7. ciljeve i politike društva vezane za upravljanje financijskim rizicima, zajedno s politikom zaštite svake važnije vrste prognozirane transakcije za koju se primjenjuje zaštita,
8. izloženost društva cjenovnom riziku, kreditnom riziku, riziku likvidnosti i riziku novčanog toka.

Trgovačka društva u sustavu sporta koja zadovoljavaju dva od ovih uvjeta:

- da im ukupna aktiva nije veća od 32.500.000 kuna,
- da im prihod ne prelazi 65.000.000 kuna,
- da im prosječan broj radnika tijekom poslovne godine nije veći od 50,

nisu dužna sastavljati godišnje izvješće, ali su informacije o otkupu vlastitih dionica dužna navesti u bilješkama uz financijska izvješća.

Jedinstveno praćenje financijskih izvješća pravnih osoba u sustavu sporta otežava upravo ta različitost pravnih oblika iz koje proizlaze različita računovodstvena rješenja i obveze sastavljanja i predaje financijskih izvješća.

7.4. Korištenje, objedinjavanje i konsolidacija financijskih izvješća

Podatke iz baze financijskih izvješća (FI-jeva) koju vodi FINA za potrebe MFIN-a i Državnog zavoda za statistiku, od MFIN-a na zahtjev mogu dobiti i sva tijela državne uprave, kao i i MZOS. Financijska se izvješća u bazi ne grupiraju posebno prema vrstama neprofitnih organizacija/trgovačkih društava i djelatnostima, ali se mogu dobiti posebni podaci prema takvim obilježjima. Tako je iz baze financijskih izvješća neprofitnih organizacija moguće pratiti financijska izvješća zbrojena za sve neprofitne organizacije u sustavu sporta, kao i za sva trgovačka društva u sustavu sporta iz Registra godišnjih financijskih izvješća. S obzirom na to da su savezi, društva, zajednice i odbori posebne pravne osobe kao i udruge, ustanove i trgovačka društva u sustavu sporta, svatko predaje zasebna financijska izvješća. Uredbom o računovodstvu NO i Zakonom o računovodstvu

nije propisana konsolidacija na razini pravnih osoba u istoj djelatnosti te se u bazama podataka mogu dobiti samo zbrojevi podataka iz FI-jeva pojedinačnih korisnika odabrane djelatnosti.

Problem koji se pojavljuje pri upotrebi podataka jest činjenica da se sredstva koja se prenose iz proračuna, bilo državnoga ili iz lokalnih i regionalnih proračuna, preko saveza, zajednica, društava i HOO-a ostalim udrugama, ustanovama i trgovačkim društvima u sustavu sporta, iskazuju kao prihodi i rashodi na dvije razine – u središnjoj organizaciji koja je sredstva dobila iz proračuna i u klubovima odnosno udrugama, ustanovama i trgovačkim društvima koji su sredstva dobili od njih. Na taj se način u zbrojnom izvješću svih organizacija u sustavu sporta prihodi i rashodi nerealno iskazuju. U tom bi dijelu trebalo izmijeniti Uredbu o računovodstvu NO te predvidjeti prijenose sredstava na prihodnoj i rashodnoj strani unutar iste djelatnosti NO, koji bi se u zbrojnom izvješću eliminirali.

7.5. Praćenje financijskog poslovanja pravnih osoba u sportu

S obzirom na to da MZOS nadzire sustav sporta, osnovni mehanizam nadziranja i praćenja trebao bi biti praćenje podataka (FI-jeva) iz baze financijskih izvješća NO-ova koju za potrebe MFIN-a i Državnog zavoda za statistiku vodi FINA, te financijskih izvješća iz Registra godišnjih financijskih izvješća što ga prema Zakonu o računovodstvu također vodi FINA. Činjenica da različit pravni oblik znači i različito financijsko izvještavanje **nije prepoznata u Zakonu o sportu** (NN 71/06). Tako sportski klub koji obavlja sportsku djelatnost sudjelovanja u sportskim natjecanjima prema pravnom obliku može biti osnovan kao sportska udruga za natjecanje ili kao sportsko dioničko društvo te može imati profesionalni³⁵ ili amaterski status.

Prema Zakonu o sportu (čl. 24., st. 6.), profesionalni sportski klub obavezan je Povjerenstvu za profesionalne sportske klubove³⁶ jedanput u godini podnositi:

- račun dobiti i gubitka,
- izvješće o registriranim sportašima seniorske momčadi,
- izvješće o članovima kluba i članovima tijela kluba,
- plan poslovanja u idućoj poslovnoj godini,

³⁵ Profesionalni status ima onaj sportski klub koji je osnovan radi obavljanja sportske djelatnosti sudjelovanja u sportskom natjecanju ako ima sklopljene ugovore o profesionalnom igranju s više od 50% registriranih sportaša u seniorskoj konkurenciji u odnosu prema broju prijavljenih sportaša za natjecateljsku godinu na listi koju vodi odgovarajući nacionalni sportski savez ili ako ispunjava uvjete za stjecanje profesionalnog statusa sukladno pravilima odgovarajućega nacionalnog sportskog saveza.

³⁶ Povjerenstvo za profesionalne sportske klubove osniva se kao stručno tijelo radi praćenja obavljanja djelatnosti profesionalnih sportskih klubova.

- godišnje financijsko izvješće,
- revizorsko izvješće.

Profesionalni sportski klub koji je osnovan kao udruga ne sastavlja račun dobiti i gubitka, a godišnje financijsko izvješće udruga i dioničkih društava znatno se razlikuje te bi sa stajališta praćenja profesionalnih sportskih klubova posebnim propisom trebalo definirati sadržaj financijskih izvješća kako bi ona bila usporediva i kako bi se mogla jedinstveno pratiti.

U Zakonu o računovodstvu prepoznata je potreba za posebnim izvješćima trgovačkih društava čije je obavljanje poslova određeno posebnim propisima. Članak 15., st. 2. definira da su trgovačka društva čije je obavljanje poslova određeno posebnim propisima i na temelju kojih je tijelo ovlašteno za obavljanje nadzora njihova poslovanja propisalo sadržaj i strukturu godišnjih FI-jeva, dužna sastavljati godišnji FI sukladno Zakonu o računovodstvu, ali i tim posebnim propisima.

Zakonom o sportu predviđeno je da se u državnom proračunu – MZOS-u osiguravaju sredstva za financiranje *Nacionalnog programa sporta*³⁷. Za izvršenje dijela *Nacionalnog programa sporta* koji bi se provodio u JLPS-ovima i Gradu Zagrebu predviđeno je sufinanciranje iz proračuna tih jedinica.

Zakonom je, nadalje, predviđeno da državna tijela, tijela JLPS-ova i Grada Zagreba, HOO, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, nacionalni sportski savez i sportske zajednice sudjeluju u provedbi *Nacionalnog programa sporta* prema zadaćama iz *Godišnjeg programa provedbe* koji donosi Nacionalno vijeće za sport. Navedena tijela i organizacije dostavljali bi MZOS-u izvješća o izvršenju utvrđenih obveza i zadaća.

Taj zakonski koncept u kojemu se polazi od dugoročnoga strateškog dokumenta izvrstan je jer upravo na taj način treba promišljati tu problematiku, a nakon toga djelovati ako se želi postići dugoročan i održiv razvoj s konkretnim rezultatima. Međutim, navedeno je ostalo samo na zakonskom konceptu i do sada nije zaživjelo u praksi. To zapravo i ne čudi jer se praćenje

³⁷ Sadržaj, obuhvat i obveza donošenja *Nacionalnog programa sporta* definirana je u Zakonu o sportu, ali do danas nije donesen. To je dokument kojim se utvrđuju ciljevi i zadaće razvoja sporta, aktivnosti potrebne za provedbu tih ciljeva i zadaća te određuju nositelji razvoja i mjere kontrole njegove provedbe. Donosi ga Hrvatski sabor na prijedlog Vlade RH za razdoblje od osam godina.

Nacionalni program sporta mora sadržavati:

1. programe stvaranja uvjeta za bavljenje sportom u odgojno-obrazovnom sustavu,
2. programe stvaranja uvjeta za postizanje vrhunskih rezultata hrvatskih sportaša na međunarodnim natjecanjima,
3. programe stvaranja uvjeta za rekreativno bavljenje sportom radi zaštite i poboljšanja zdravlja građana RH.

Za više detalja pogledati čl. 2. Zakona o sportu.

sustava sporta svodi na izvješća o korištenju proračunskih sredstava, i to nedovoljno definirana.

Republika Hrvatska, JLPS-ovi i Grad Zagreb utvrđuju javne potrebe u sportu³⁸ i za njihovo ostvarivanje osiguravaju financijska sredstva iz svojih proračuna. Programe javnih potreba u sportu na državnoj razini donosi Hrvatski sabor na prijedlog Vlade RH, zajedno s državnim proračunom. Za izvršenje programa javnih potreba u sportu na državnoj razini osiguravaju se sredstva u državnom proračunu i iz dijela prihoda od priređivanja igara na sreću i nagradnih igara.

Programe zadovoljavanja javnih potreba u sportu na državnoj razini, koji se odnose na djelovanje HOO-a i nacionalnih sportskih saveza, te organiziranje i provođenje nacionalnih prvenstava i međunarodnih sportskih natjecanja reprezentativne razine i brige o vrhunskim sportašima predlaže HOO, koji je odgovoran za izvršenje programa i utrošak financijskih sredstava. U Zakonu o sportu (čl. 75., st. 4.) navedeno je da o izvršenju programa javnih potreba i utrošku financijskih sredstava HOO podnosi izvješće Hrvatskom saboru i MZOS-u u rokovima propisanim u Zakonu o proračunu. Zakon o proračunu, međutim, propisuje samo rokove sastavljanja financijskih izvješća te, za državni proračun i proračune JLPS-ova, rokove sastavljanja polugodišnjega i godišnjeg izvješća o izvršenju proračuna **tako da ta odredba Zakona o sportu nije jasna.**

U Zakonu o sportu (čl. 75., st. 5.) također je definirano da za programe koji se odnose na djelovanje Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih te dvije organizacije izvješća o izvršenju programa i utrošku financijskih sredstava podnose MZOS-u u rokovima i na način propisan za donošenje državnog proračuna u Zakonu o proračunu. Prema toj odredbi, Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih izvješća o izvršenju podnose kada se donosi državni proračun, što je poprilično kasno za ulogu koju bi ta izvješća trebala imati – da budu podloga za donošenje odluka i definiranje financijskog plana MZOS-a i državnog proračuna.

Nešto je jasnija od prethodne odredba definirana čl. 75., st. 6. Zakona o sportu, kojom se definiraju programi za zadovoljavanje javnih potreba u sportu na državnoj razini koji se odnose na financiranje studentskih sportskih udruga i Hrvatskoga akademskog sportskog saveza. Definirano je da Hrvatski akademski sportski savez predlaže programe MZOS-u u rokovima i sukladno postupku donošenja državnog proračuna te je odgovoran za izvršenje

³⁸ Člancima 75. i 76. definirane su javne potrebe u sportu na državnoj razini i javne potrebe u sportu za koje se sredstva osiguravaju u proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave.

programa za koje su osigurana sredstva u državnom proračunu, a izvješća o izvršenju programa i utrošku financijskih sredstava Hrvatski akademski sportski savez podnosi MZOS-u u rokovima propisanim u Zakonu o proračunu (postavlja se i pitanje: koji su to rokovi!?).

Programi koji se odnose na financiranje sporta djece i mladeži, posebice sportske djelatnosti Hrvatskoga školskoga sportskog saveza, poticanje planiranja i izgradnje sportskih građevina, dodjeljivanje državne nagrade za sport „Franjo Bučar“ i državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća, za međunarodnu sportsku suradnju i međunarodne obveze RH u sportu, znanstvene i razvojne programe u sportu te na djelovanje informacijskog sustava u sportu MZOS predlaže Vladi RH u rokovima i postupkom propisanim za donošenje državnog proračuna. Za izvršenje tih programa Ministarstvo određuje nositelje provedbe, prati i nadzire izvršenje programa te prati korištenje i utrošak sredstava.

Programi javnih potreba u sportu za koje se sredstva osiguravaju iz proračuna JLPS-a i Grada Zagreba, na prijedlog sportske zajednice, odnosno školskih sportskih saveza, donosi JLPS, zajedno s godišnjim proračunom. Sredstvima za programe javnih potreba raspolaže sportska zajednica u JLPS-u i Gradu Zagrebu. Sredstva za izvršenje programa zadovoljavanja javnih potreba JLPS prenosi na račun sportske zajednice, Grada Zagreba, grada ili općine.

O izvršenju programa javnih potreba i utrošku sredstava sportska zajednica županije, Grada Zagreba, grada ili općine izvještava JLPS u rokovima propisanim Zakonom o proračunu.

Tijela JLPS-ova i Grada Zagreba nadležna za poslove sporta prate i nadziru izvršenje programa javnih potreba te prate korištenje i utrošak sredstava za te programe.

Iz svega navedenoga vidljivo je da MZOS i JLPS-ovi imaju obvezu planirati i nakon toga pratiti izvršavanje programa u sportu koji se financiraju iz državnoga, odnosno iz lokalnih i područnih (regionalnih) proračuna. **Cijeli sustav planiranja i praćenja prilično je zakonski nedefiniran:** nisu propisani mehanizmi nadzora, metodologija, sadržaji izvješća, a čak su i rokovi nejasni. *Nacionalni program sporta* i programi zadovoljavanja javnih potreba u sportu dugoročni su strateški i programski dokumenti koji se trebaju (među ostalim) temeljiti na detaljnoj analizi i kontinuiranom praćenju sustava sporta u RH u cjelini te na praćenju rada organizacija u sustavu sporta putem programa koje provode, postavljenih ciljeva i rezultata. To su ujedno i osnovni elementi dobrog sustava financijskog upravljanja. Stoga bi nadležno ministarstvo posebnim zakonom i podzakonskim propisima trebalo definirati što se sa stajališta financijskog upravljanja traži od organizacija u sustavu sporta i na koji ih način želi pratiti u cjelini, neovisno o pravnom statusu. Financijska izvješća jedan su od mehanizama

za praćenje, ali oni daju samo financijske informacije potrebne širokom krugu vanjskih korisnika (bankama, novinarima, istraživačkim institucijama, potencijalnim donatorima, međunarodnim institucijama, državi, lokalnim jedinicama...) i upravljačima kako bi mogli pratiti financijski položaj i održivost razvoja. Uredba o računovodstvu neprofitnih organizacija ili novi Zakon o računovodstvu neprofitnih organizacija koji je u pripremi, kao ni Zakon o računovodstvu nisu akti kojima se uređuju pitanja i načini internog praćenja i upravljačkih izvješća potrebnih za praćenje specifičnih djelatnosti. Za to je nužno donijeti posebne propise u kojima nadležna ministarstva ili druga tijela odgovorna za definiranje strategije i programa te za zakonito, namjensko i učinkovito trošenje sredstava postavljaju uvjete i pravila rada, evidentiranja i izvještavanja za organizaciju u sustavu koji prate. Takvo praćenje sustava u cjelini jedan je od važnih elemenata koji su nedostajali za donošenje glavnoga strateškog dokumenta – *Nacionalnog programa sporta*, koji do danas nije donesen. **Zbog toga bi Zakon o sportu trebalo dopuniti zahtjevima prema organizacijama u sustavu sporta (neovisno o pravnom obliku) vezanima za planiranje, izvršavanje i izvještavanje, koji bi omogućili jedinstveno praćenje i upravljanje sustavom**, o čemu se detaljnije govori u četvrtom dijelu ovog teksta. Uz navedeno, u Zakonu o sportu trebalo bi osigurati da se programi javnih potreba u sportu, neovisno o izvoru financiranja (državni, lokalni ili regionalni proračun), međusobno usklade i vežu za glavni strateški dokument. **Ciljanim, na strategiji utemeljenim davanjem sredstava postižu se mnogo bolji učinci nego rasipanjem na različite razine i s različitim ciljevima.** Zbog toga uloga nadležnog MZOS-a u dijelu nadziranja i donošenja tih strateških dokumenata na državnoj i lokalnoj odnosno regionalnoj razini treba biti jasno uspostavljena i zakonski definirana. To je ministarstvo koje treba pratiti ispunjavanje obveze donošenja (ali i sadržaja) programa javnih potreba u sportu na nacionalnoj i lokalnoj razini. Za nedonošenje ili za donošenja neusklađenih dokumenata preporučuje se i uvođenje kaznenih odredaba u Zakonu o sportu.

7.6. Sadržaj financijskih izvješća

7.6.1. Bilanca

Bilanca je sustavni pregled imovine, obveza i vlastitih izvora određenog datuma. Dakle, u aktivni bilance pratimo imovinu, a u pasivi obveze i vlastite izvore.

Imovinu čine resursi koje ustanova u sportu kontrolira kao rezultat prošlih događaja i od kojih se očekuju buduće koristi u obavljanju djelatnosti. Prati se prema vrsti, trajnosti i funkciji u obavljanju djelatnosti, a u neprofitnom se sustavu temeljno dijeli na nefinancijsku imovinu – razred 0 i na financijsku imovinu – razred 1.

Obveze su neizmirena dugovanja proizašla iz prošlih događaja, za čiju se namiru očekuje odljev resursa. Vlastiti su izvori ostatak imovine nakon odbitka svih obveza. Imovina i obveze iskazuju se prema računovodstvenom načelu nastanka događaja, a tuđa se imovina prati u izvanbilančnoj evidenciji.

Bilanca se sastavlja na obrascu BIL-NPF ovakvog izgleda:

- stupac 1. – broj računa iz računskog plana,
- stupac 2. – naziv računa,
- stupac 3. – AOP oznaka,
- stupac 4. – stanje 1. siječnja godine za koju se sastavlja izvješće, odnosno na dan početka poslovanja tijekom godine,
- stupac 5. – stanje 31. prosinca godine za koju se sastavlja izvješće, odnosno na dan prestanka poslovanja,
- stupac 6. – indeks promjene stanja (upisuje se cijeli broj, bez decimala).

U bilancu se unose podaci iz glavne knjige i ne smiju se razlikovati od nje. Iznosi se upisuju u kunama, bez lipa, a ako nema evidentiranih iznosa, upisuje se crtica. Bilanca se predaje u elektroničkom obliku i na papiru. U bilanci se prate:

- financijske neto vrijednosti (financijska imovina minus obveze),
- neto vrijednosti (ukupna imovina minus obveze).

Promjena neto vrijednosti pokazatelj je održivosti poslovanja ustanove u sportu: ako neto vrijednost dugoročno raste, poslovanje je održivo, i obratno.

7.6.2. Račun prihoda i rashoda

Račun prihoda i rashoda sustavni je pregled prihoda i rashoda te financijskog rezultata u određenom razdoblju. Sastavlja se na obrascu PR-RAS-NPF, u koji se upisuju ovi podaci:

- stupac 1. – broj računa iz računskog plana,
- stupac 2. – naziv računa,
- stupac 3. – AOP oznaka,
- stupac 4. – ostvareno u izvještajnom razdoblju prethodne godine,
- stupac 5. – ostvareno u izvještajnom razdoblju tekuće godine,
- stupac 6. – indeks ostvarenja tekuće godine u odnosu prema prethodnoj godini (upisuje se cijeli broj, bez decimala).

Novoosnovane neprofitne organizacije u obrascu PR-RAS-NPF ne ispunjavaju stupac 4. – ostvareno prethodne godine.

U izvješću o prihodima i rashodima prate se prihodi (kao transakcije koje povećavaju neto vrijednost) i rashodi (kao transakcije koje smanjuju neto vrijednost) te se na temelju razlike među njima utvrđuje bruto saldo poslovanja odnosno uspješnost poslovanja ustanove u sportu.

7.6.3. Bilješke

Bilješke uz financijska izvješća detaljnija su razrada i dopuna podataka iz bilance i računa prihoda i rashoda. One mogu biti opisne, brojčane ili kombinirane. Označavaju se rednim brojevima, s pozivom na AOP oznaku izvješća na koju se odnose.

Obvezne bilješke uz bilancu jesu:

- pregled ostalih ugovornih odnosa i sl. koji, uz ispunjenje određenih uvjeta, mogu postati obveza ili imovina (dana kreditna pisma, hipoteke, sporovi na sudu koji su u tijeku...),
- pregled stanja i rokova dospijea dugoročnih i kratkoročnih kredita i zajmova te, posebno, robnih kredita i financijskih najmova (leasing).

7.7. Jedinствeno praćenje i upravljanje sustavom sporta

Najveći broj pravnih osoba u sustavu sporta dužan je, s obzirom na način osnivanja i način financiranja, prihode koje ostvaruju iz proračuna odnosno prema posebnim zakonima koristiti u skladu s načelima dobrog financijskog upravljanja, a posebno u skladu s načelima ekonomičnosti, učinkovitosti i djelotvornosti. Nadležno ministarstvo i JLPS-ovi trebaju osigurati mehanizme kontrole zakonitoga i namjenskog trošenja danih sredstava te njihovo svrhovito i učinkovito korištenje.

S tim ciljem, MZOS može definirati specifične zahtjeve koje organizacije u sustavu sporta moraju poštovati, a koje navodimo u nastavku teksta.

I. Planiranje

U procesu planiranja odnosno pripreme financijskog plana zahtijevati pripremu i predaju financijskog plana s prihodima i primicima iskazanima po vrstama, rashodima i izdacima predviđenima za trogodišnje razdoblje (prema razdoblju za koje i Ministarstvo donosi svoj plan), razvrstane prema programima/projektima i vrstama rashoda te obrazloženje prijedloga financijskog plana. U obrazloženju financijskog plana tražiti sažetak djelokruga rada

ustanove u sportu, obrazložene programe, zakonske i druge podloge na kojima se zasnivaju programi, izvješće o postignutim ciljevima i rezultatima programa utemeljenima na pokazateljima uspješnosti u prethodnoj godini te ostala obrazloženja i dokumentaciju. Rok za dostavu takvih financijskih planova utvrditi prema rokovima pripreme plana Ministarstva (važno je ostaviti dovoljno vremena za analizu i objedinjavanje).

II. Izvršavanje

U procesu izvršavanja financijskog plana tražiti provedbu nekih osnovnih procedura koje osiguravaju zakonito i namjensko korištenje sredstava, npr. provedbu procedure stvaranja ugovornih obveza i procedure zaprimanja računa, njihove provjere u odgovarajućim ustrojstvenim jedinicama/upravnim odjelima i pravodobnog plaćanja.

Inzistirati na uspostavljanju mehanizama koji osiguravaju:

- da se obveze iz investicijskih projekata (investicijski projekti obuhvaćaju ulaganja u povećanje i očuvanje vrijednosti imovine, ulaganja u zemljišta, građevine, opremu i drugu dugotrajnu materijalnu i nematerijalnu imovinu, uključujući ulaganja u izobrazbu i osposobljavanje, razvoj novih tehnologija, poboljšanje kvalitete života i druga ulaganja iz kojih će se ostvariti koristi³⁹) preuzimaju isključivo ako su predviđene financijskim planom, ako je provedeno njihovo stručno vrednovanje i ako su dobili ocjenu o opravdanosti i učinkovitosti investicijskog projekta,
- poduzimanje svih potrebnih mjera za potpunu i pravodobnu naplatu prihoda i primitaka iz nadležnosti,
- da se isplata sredstava temelji na vjerodostojnoj dokumentaciji i da su svi nastali rashodi u granicama zadanim financijskim planom,
- da su pri isporuci robe/obavljanju usluga/izvođenju radova obavljene sve potrebne provjere: je li roba isporučena/usluga obavljena/radovi izvedeni na način utvrđen ugovorom, u skladu s vremenskim rokovima iz ugovora, u skladu sa zahtjevima o količini i kvaliteti iz ugovora, na lokacijama koje su navedene u ugovoru, prema opisu iz ugovora, sukladno nacrtima, analizama, modelima, uzorcima iz ugovora; je li roba instalirana i u upotrebi.

III. Računovodstvo

U dijelu računovodstva, uz pravila definirana Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija odnosno Zakonom o računovodstvu, tražiti:

³⁹ Članak 3., toč. 15. Zakona o proračunu (NN 87/08).

- uvođenje praćenja poslovanja prema programima, izvorima financiranja i drugim klasifikacijama (a ne samo prema ekonomskim kategorijama, što se prati u financijskim izvješćima) kako bi organizacije u sustavu sporta mogle sastaviti posebna izvješća potrebna za upravljanje,
- **obvezno provođenje suštinskih kontrola:**
 1. je li u potpisanim ugovorima s dobavljačima/pružateljima usluga/izvršiteljima radova detaljno utvrđena vrsta robe/usluga/radova koji su naručeni,
 2. je li iz primke, otpremnice i drugoga odgovarajućeg dokumenta što ga je potpisao skladištar ili druga osoba zadužena za zaprimanje robe i dobavljača vidljivo da je pri preuzimanju robe utvrđena njezina količina, stanje i kvaliteta,
 3. postoji li izvješće o obavljenoj usluzi odnosno druga vrsta pisanog odobrenja ili dokumentacije kojom se potvrđuje izvršenje usluge,
 4. postoji li o izvedenim radovima, sukladno definiranoj proceduri odobrenja radova, privremena odnosno konačna obračunska situacija koju odobrava osoba odnosno tijelo koje nadzire i odobrava radove,
- **obvezno provođenje računovodstvenih kontrola:**
 1. jesu li na zaprimljenim računima navedeni svi zakonski elementi računa: mjesto izdavanja, broj i nadnevak, ime (naziv), adresa i osobni identifikacijski broj poduzetnika koji je isporučio dobra ili obavio usluge (prodavatelja), ime (naziv), adresa i osobni identifikacijski broj obveznika kojemu su isporučena dobra ili obavljene usluge (kupca), količina i uobičajeni trgovački naziv isporučenih dobara te vrsta i količina obavljenih usluga, nadnevak isporuke dobara ili obavljenih usluga, iznos naknade (cijene) isporučenih dobara ili obavljenih usluga, razvrstane prema visini poreznih stopa, iznos poreza razvrstan prema poreznim stopama i zbrojni iznos naknade i poreza,
 2. sadržavaju li računi detaljnu specifikaciju roba/usluga/radova koje odgovaraju opisu i specifikaciji roba/usluga/radova definiranih narudžbenicom odnosno ugovorom,
 3. je li za svaki račun obavljena matematička kontrola ispravnosti zaračunanog iznosa, što je naznačeno na računu,
 4. je li provjereno postojanje potpisa, žiga ili druge oznake kojom se može potvrditi da je račun odobren za evidentiranje.

IV. Izvještavanje

U procesu izvještavanja propisati obvezu sastavljanja i predaje posebnih izvješća potrebnih za praćenje sustava sporta ne samo putem financijskih pokazatelja već i rezultata provođenja pojedinih programa kako bi se od neuspješnih i neučinkovitih programa moglo

odustati i dodatno uložiti u one koji će donijeti očekivane rezultate. Takvi su dokumenti npr. izvješće o izvršenju financijskog plana po programima, projektima i aktivnostima, s pokazateljima uspješnosti ostvarivanja ciljeva i usporedbom iz godine u godinu; izvješće o izvršenju financijskog plana prema izvorima financiranja.

Uz to praćenje organizacija u sportu sa stajališta financijskog poslovanja, za definiranje dugoročnih strategija i programa važno je praćenje i svih ostalih sastavnica poslovanja: sustava natjecanja, stručnih kadrova u sportu, planiranja, izgradnje i održavanja sportskih građevina, djece sportaša, kategoriziranih sportaša i rekreativnih aktivnosti građana..., kako je navedeno u čl. 40. Zakona o sportu vezano za obuhvat podataka u informacijskom sustavu koji je s polazišta financijskog upravljanja prilično slabo definiran.

8. NAČINI I IZVORI FINANCIRANJA SPORTA (JAVNI I PRIVATNI IZVORI)

S obzirom na složenost i širinu funkcija koje ima⁴⁰, o čemu je već bilo riječi, problem financiranja sporta postoji u svim zemljama, bez obzira na njihovu razvijenost (mjerenu nacionalnim dohotkom po stanovniku ili nekim drugim pokazateljima) (Bartoluci i Škorić, 2009:31), pa njegovo razmatranje i rješavanje zahtijeva sudjelovanje cijele zajednice, odnosno društva u cjelini. Temeljni je razlog to što je pojmom sporta obuhvaćano nekoliko različitih područja⁴¹, a u sklopu svakoga od navedenih područja moguće je razlikovati individualni i društveni interes, što se zatim odražava i na sustav financiranja. Na onim područjima na kojima postoji iskazan društveni interes jasno je kako će biti potrebna intervencija javnog sektora (prije svega u financiranju) da bi se omogućilo zadovoljavanje tzv. javnih potreba u sportu. Dakle, iako je osnovni cilj sportskih organizacija diljem svijeta osigurati svakom pojedincu mogućnost bavljenja sportom (Council of Europe, 1992., čl. 1.), jednake se prilike i pristup sportskim aktivnostima za sve mogu osigurati samo uključivanjem javnog sektora u sustav organizacije i financiranja sporta (European Commission, 2010.). Za sport je presudna javna financijska potpora i ona treba biti omogućena unutar granica koje nameću zakoni.⁴²

8.1. Sustav financiranja sporta u zemljama EU

Najvažniji izvor podataka za ovo potpoglavlje bila je *Studija o financiranju amaterskog (neprofesionalnog) sporta u EU* (Eurostrategies, 2011.). Ta studija obuhvaća sve sportske aktivnosti (na amaterskoj, profesionalnoj i visokoj razini) organizirane ili potpomognute od sportskih organizacija članica nacionalnih saveza koje su ujedno članice europskih ili međunarodnih saveza. Sustav financiranja sporta u Europi obuhvaća brojne izvore prihoda (European Commission, 2007a:26). i Prema Eurostrategies (2011:46), sportske se organizacije, tj. klubovi, u strukturi svojih prihoda mogu osloniti na mnoge izvore kao što su:

- članarine i ostala potrošnja kućanstava,
- prihodi iz javnih izvora na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini,
- pristojbe i naknade vezane za lutriju i klađenja,
- ekonomska vrijednost i doprinos volonterskog rada,
- prihodi od sponzorstava, pokroviteljstava i donacija,
- prihodi od medija.

⁴⁰ Više o funkcijama sporta vidjeti u European Commission (2007:7-8).

⁴¹ O tome je više riječi bilo u prethodnom tekstu.

⁴² Misli se na zakone EU, odnosno EZ-a.

Ta je sredstva, ovisno o tome odakle dolaze, moguće klasificirati u dvije temeljne skupine:

- javni izvori financiranja – sredstva koja potječu iz državnih, regionalnih ili lokalnih proračuna,
- privatni (neproračunski) izvori financiranja – sredstva koja sportske organizacije ostvaruju na tržištu sukladno vlastitim aktivnostima i mogućnostima.

Javni izvori financiranja – sredstva iz državnih, regionalnih ili lokalnih proračuna

Javna potpora sportu može se pojaviti u mnogim oblicima, npr. kao direktne subvencije iz javnog proračuna, subvencije od kladionica, posebne porezne stope, zajmovi s nižim kamatnim stopama, jamstva s nižim naknadama, javno financiranje sportskih objekata, nabava javnih gradskih objekata od strane privatnih klubova ili institucija po nižim cijenama, iznajmljivanje sportskih objekata od strane javnih subjekata po nižim cijenama, snošenje troškova konstrukcije ili obnove sportskih objekata od strane lokalne zajednice, javni radovi u privatnim sportskim objektima, javna nabava prostora za oglašavanje u/na sportskim objektima, prodaja zemljišta ili zamjena zemljišta za sportske objekte (European Commission, 2007a:27).

U tu se kategoriju mogu svrstati i sredstva od igara na sreću. Naime, ta sredstva pridonose financiranju sporta na jedan od tri moguća načina: isplatama određenim sportskim tijelima, komercijalnim uplatama trećim osobama aktivnima u sportu (primjerice, sponzorstvima) ili pak plaćanjem poreza i naknada lokalnoj i državnoj vlasti, odnosno putem državnoga i/ili lokalnog proračuna (Eurostrategies, 2011:62).

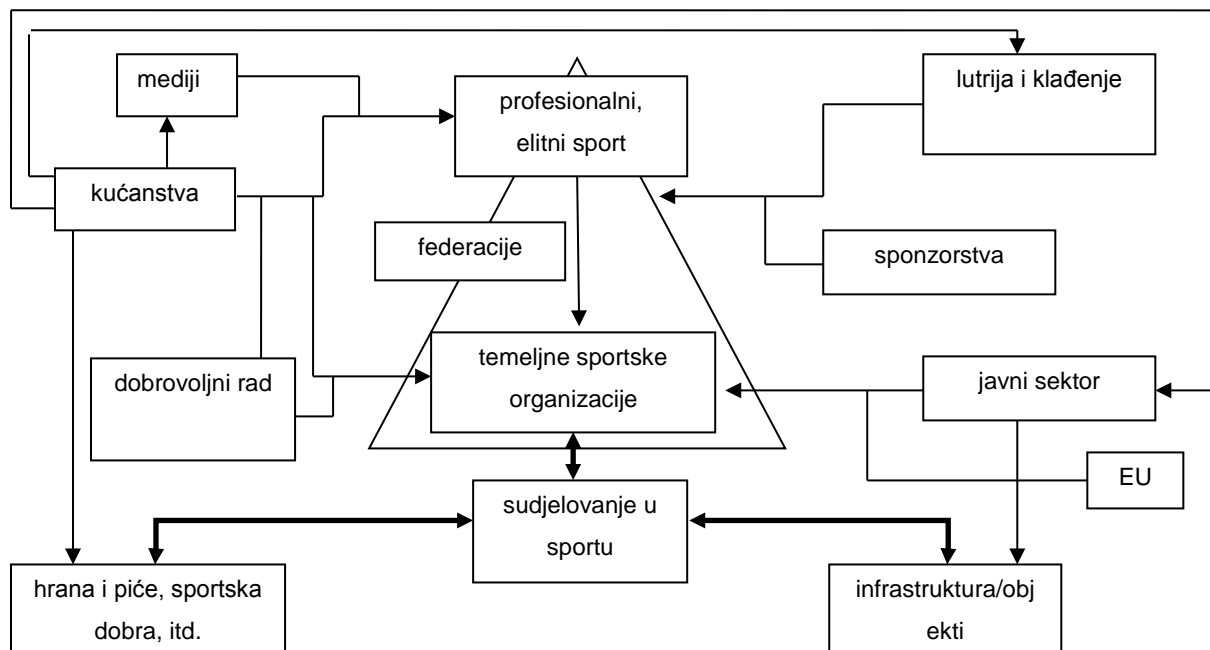
Osim navedenih nacionalnih izvora, potrebno je napomenuti kako su sportskom sektoru na raspolaganju i različita sredstva iz fondova EU. Tako je nedavno objavljen poziv za prikupljanje prijedloga za financiranje projekata na području sporta u 2012. godini, a namijenjen je javnim tijelima ili pak udrugama civilnog društva s točno određenim područjima koja se mogu prijaviti za projekt (European Commission, 2012).

Privatni (neproračunski) izvori financiranja – sredstva koja sportske organizacije ostvaruju na tržištu sukladno vlastitim aktivnostima i mogućnostima

Svaki subjekt sportske djelatnosti, neovisno o sredstvima koja eventualno dobiva iz nekoga od proračuna, može ostvarivati i određena sredstva na tržištu u skladu s vlastitim aktivnostima i mogućnostima te, naravno, sukladno zakonskim propisima. U tom smislu

najčešće govorimo o sredstvima kućanstava, tj. stanovništva, koja se troše za sport⁴³, o sredstvima koja komercijalne organizacije (kompanije) usmjeravaju u sport, i to najčešće u obliku sponzorstava ili donacija sportskim organizacijama, događajima, sportašima itd., o sredstvima koja medijske kuće daju u sport izravnim plaćanjem prava na prienos utakmica, ali i neposredno, primjerice putem sponzorstava, o sredstvima koja sportske organizacije ostvaruju prodajom određenih proizvoda i usluga itd. Ta se sredstva ostvaruju isključivo prema tržišnim pravilima poslovanja i jasno je kako neke sportske organizacije imaju znatno bolje mogućnosti za ostvarivanje prihoda iz tih izvora nego neke druge. Sustav financiranja sporta, odnosno tokovi izvora financiranja sporta u zemljama EU prikazani su na slici 8.1.

Slika 8.1. Sustav financiranja sporta u zemljama EU

Izvor: Eurostrategies (2011:47)

8.1.1. Analiza sustava financiranja sporta u EU

Najopsežnije istraživanje sustava financiranja sporta u Europi proveo je 1990. godine Odbor za razvoj sporta Vijeća Europe. Istraživanje je ponovljeno 2000. godine, ali samo na razini Velike Britanije i Francuske. Sljedeće veliko istraživanje provedeno je 2005. godine i obuhvatilo je 27 zemalja EU, uključujući Bugarsku i Rumunjsku.

⁴³ Više o potrošnji kućanstava za sport bilo je riječi u poglavlju 6. *Korisnici sportskih usluga* i bit će u poglavlju 8., u dijelu 8.2.9.

Tablica 8.1. Struktura financiranja sporta u europskim zemljama 1990. i 2000. godine (u %)

Država	Kućanstva	Gospodarstvo	Državni proračun	Lokalni proračuni	Privatni izvori Ukupno	Javni izvori Ukupno	Ukupno financiranje Sport/BDP
1990. godina							
Češka	74,8	1,8	6,0	17,4	76,6	23,4	/
Danska	55,6	5,6	6,3	32,5	61,2	38,8	0,56
Finska	66,2	4,8	4,3	24,7	71,0	29,0	1,13
Francuska	42,4	8,5	11,5	37,6	50,9	49,1	1,10
Njemačka	69,0	3,8	0,6	26,6	72,8	27,2	1,28
Mađarska	47,5	5,7	30,2	16,6	53,2	46,8	0,60
Italija	72,9	7,9	8,2	11,0	80,8	19,2	1,04
Portugal	36,5	42,0	9,2	11,6	78,5	21,5	1,77
Švedska	60,2	17,1	2,2	20,4	77,4	22,6	0,80
Švicarska	91,6	2,8	0,4	5,2	94,4	5,6	3,47
Velika Britanija	79,1	5,0	0,8	15,1	84,1	15,9	1,49
2000. godina							
Francuska	50,4	7,0	11,1	31,5	57,4	42,6	1,70
Velika Britanija	79,5	8,4	/	21,1	87,9	12,1	1,50
2005. godina							
Njemačka	76,5	7,6	0,6	15,3	84,1	15,9	1,42
Bugarska	19,4	3,2	34,7	42,7	22,6	77,4	0,21
Cipar	78,9	1,2	19,8	0,1	80,1	19,9	1,56
Estonija	12,6	37,7	13,3	36,4	50,3	49,7	1,13
Finska	73,5	2,9	8,7	14,9	76,3	23,7	1,56
Francuska	50,0	10,3	9,7	30,0	60,4	39,6	1,76
Litva	20,3	27,1	17,5	35,1	47,4	52,6	0,38
Nizozemska	70,8	7,7	11,5	10,0	78,5	21,5	1,64
Portugal	63,2	3,3	6,5	27,0	66,5	33,5	0,96
UK	80,9	10,5	1,3	7,3	91,4	8,6	1,67
Slovačka	13,8	13,8	16,7	55,7	27,7	72,3	0,68
Slovenija	17,9	46,6	10,4	25,1	64,5	35,5	0,69
Švedska	70,6	12,1	4,3	13,0	82,7	17,3	0,52

Izvor: Škorić, Bartoluci i Čustonja (2012.); prema: Andreff (2006:272)

Istraživanje provedeno 1990. godine pokazuje kako proračunski (javni) izvori financiranja sporta iznose od 5,6% i 15,9% u Švicarskoj i Velikoj Britaniji do 46,8% i 49,1% u Mađarskoj i Francuskoj. U svim je državama (osim u Mađarskoj) udio financiranja iz lokalnih proračuna bio višestruko veći nego iz državnog proračuna. Usporedbom država za koje je istraživanje provedeno i 2000. godine može se zaključiti kako se udio javnih izvora financiranja smanjio, i to u Francuskoj s 49,1% na 42,6%, a u Velikoj Britaniji s 15,9% na 12,1%. Udio gospodarstva (sponzorstva i televizijska prava) u financiranju sporta iznosi od 1,8% do 8,5%, a odskaču iznosi u Švedskoj (17,1%) i Portugalu (42%). U svim državama, osim u Portugalu, građani u financiranju sporta sudjeluju potrošnjom većom od 50% ukupnog iznosa za sport. Građani i gospodarstvo (privatni izvori financiranja) premašuju javne (proračunske) izvore financiranja sporta.

Pokazatelji iz 2005. govore da u strukturi financiranja sporta u 13 država EU potrošnja građana čini 50%, lokalne vlasti sudjeluju s 24%, gospodarstvo s 14%, a državni proračuni s 12% sredstava. Struktura financiranja sporta nije se bitno promijenila u odnosu prema 1990. i privatni izvori financiranja i dalje imaju vodeće mjesto – iz tih izvora dolazi 64% svih sredstava u sportu. Jasno je, dakle, kako je razvoj sporta u državama EU pretežno vezan za kućanstva i, u manjoj mjeri, za gospodarstvo, dok od javnih izvora dominiraju, u dvostruko većem iznosu, sredstva lokalnih proračuna.

I, konačno, posljednji raspoloživi podaci za zemlje EU prezentirani su u izvješću objavljenome 2011. godine (Eurostrategies, 2011.), a odnose se na 27 zemalja EU, i to s podacima za 2008. godinu, uz određena ograničenja.⁴⁴ Prema spomenutom istraživanju, struktura izvora financiranja sporta⁴⁵ izgledala je ovako:

- 65,67% sredstava iz kućanstava,
- 16,90% sredstava iz lokalnih proračuna,
- 6,95% sredstava iz državnih proračuna,
- 6,83% sredstava od sponzora,
- 3,25 % sredstava od medija,
- 0,13% sredstava od lutrije,
- 0,26% sredstava iz ostalih izvora.

8.1.2. Raspodjela financijskih sredstava u sportu u EU

Financijska sredstva za sport dijele se među nositeljima sportskih aktivnosti. Od dijela sredstava financiranju se aktivnosti nacionalnih sportskih saveza, nacionalnih olimpijskih odbora i sportskih klubova (sportska administracija, treninzi, pripreme i natjecanja sportaša, materijalni troškovi, organizacija sportskih događaja i sl.). Znatno su trošak sportski objekti (korištenje, najam i održavanje), dok se određena količina novca slijeva u vrhunski sport i organizaciju velikih sportskih priredbi. Međutim, ne postoje detaljni podaci o strukturama rashoda, pogotovo za onaj dio sredstava koji se odnosi na privatne izvore (kućanstva i gospodarstvo). U tablici 8.2. navedeni su podaci o raspodjeli proračunskih izvora financiranja.

⁴⁴ Naime, posljednji raspoloživi podaci kada je u pitanju godina variraju od zemlje do zemlje, te su radi dobivanja usporedivih pokazatelja za svaku zemlju u jednoj godini procjenjivani na temelju prosječnoga nominalnog rasta BDP-a (Eurostrategies, 2011:47).

⁴⁵ Vrhunskoga i rekreativnoga, tj. *sporta za sve*.

Tablica 8.2. Raspodjela proračunskih sredstava u sportu u Europi 1990. godine (u %)

Država	Nacionalni savezi/ olimpijski odbori	Sportski klubovi	Sportski objekti	Vrhunski sport
Češka	15,9	63,5	12,7	7,9
Danska	6,7	47,8	43,2	2,3
Finska	17,6	36,1	31,4	14,9
Francuska	22,6	31,6	44,0	1,8
Njemačka	4,3	40,9	53,5	1,3
Mađarska	32,1	21,7	34,1	12,1
Portugal	5,8	84,5	9,1	0,6
Švedska	6,0	36,2	57,7	0,1
Švicarska	20,1	53,8	25,5	0,6
Velika Britanija	85,3	6,4	8,4	/

Izvor: Milanović, Čustonja i Bilić (2011.)

Podaci u tablici 8.2. pokazuju kako u svim zemljama razmjerno mali postotak proračunskih sredstava, od 0,1% u Švedskoj do najviše 14,9% u Finskoj, odlazi za financiranje tzv. vrhunskog sporta, odnosno najkvalitetnijeg sporta. Najvjerojatniji razlog tomu je činjenica da vrhunski sport najlakše može doprijeti do tržišnih izvora (kućanstava i gospodarstva). Najveći dio proračunskih sredstava, od 42,6% u Švedskoj do 91,7% u Velikoj Britaniji, dobivaju ostali sportski klubovi te nacionalni sportski savezi odnosno nacionalni olimpijski odbori.

Studija o financiranju amaterskog sporta u EU (European Commission, 2011.) sadržava opširne podatke za svaku državu članicu Unije. Iako se studija ponajprije bavi amaterskim sportom, većina se podataka odnosi općenito na sport, osim ako nije drugačije naglašeno. Navodi se kako su glavni izvori prihoda za sport sredstva kućanstava, subvencije javnog sektora (državnoga, regionalnoga i lokalnoga), sponzorstva, pokroviteljstva i donacije, prihodi od naknada koje plaćaju lutrije i priređivači klađenja i kockanja te prihodi od medijskih prava organizatora sportskih događaja. Osim navedenih prihoda, sportske organizacije imaju koristi od volonterskog rada te od besplatnog korištenja sportskom infrastrukturom koje im omogućuju državne ili lokalne vlasti te privatna trgovačka društva. Procjenjuje se kako je 2008. ukupan proračun vrhunskoga i amaterskog sporta u EU-27 iznosio 153,8 mlrd. EUR. Struktura tog iznosa bila je ovakva: 101 mlrd. platila su kućanstva (za dobra i usluge koje ne osiguravaju sportske organizacije, npr. za sportsku opremu), 26 mlrd. dale su lokalne jedinice, 10,7 mlrd. potjecalo je iz državnih proračuna (što je uključivalo 2,1 mlrd. od lutrija, klađenja i kockanja koja se uplaćuju u proračun). Trgovačka su društva sponzorstvima i donacijama uložila 10,5 mlrd., 5 mlrd. uplaćeno je od medijskih prava, 0,2 mlrd. od obveznih naknada koje plaćaju državne lutrije (izravno sportskim organizacijama) te 0,4 mlrd. iz ostalih izvora, uključujući fondove EU. Dodatno, sportske su organizacije imale korist od volonterskog rada u vrijednosti 28,4 mlrd. EUR, što čini dodatnih 18,4% sredstava. Ukupan je proračun, uključujući vrijednost volonterskog rada, iznosio 182,2 mlrd. EUR.

Vrijednost financijskih sredstava namijenjenih posebno amaterskom sportu u EU-27 procjenjuje se na 71,7 mlrd. EUR u 2008. godini, tj. na 46% ukupnih prihoda sportskog sustava. Ako se tom iznosu pridoda preračunana vrijednost volonterskog rada, ukupni je proračun amaterskog sporta iznosio 97,2 mlrd. EUR. Struktura financiranja amaterskog sporta bila je ovakva: kućanstva su sudjelovala s 40,4 mlrd. EUR (56,3%), lokalne vlasti s 23,4 mlrd. EUR (32,6%), središnje države s 5,3 mlrd. EUR (7,4%), prihod od sponzorstava iznosio je 1,6 mlrd. EUR (2,2%), prihodi od medijskih prava 0,5 mlrd. (0,7%), a prihod od naknada za lutrije, klađenje i kockanje 1,1 mlrd. (2,2%). Razlike između ukupnih prihoda za sport i prihoda za amaterski sport proizlaze iz toga što potrošnja kućanstava nije nužno povezana s aktivnim bavljenjem amaterskim sportom – 60% tih rashoda odnosi se na kupnju sportske opreme, ulaznica, pretplate na sportske TV programe, klađenje i sl. Također, doprinos od medijskih prava ponajprije se odnosi na vrhunski sport, a i državno financiranje uvelike je namijenjeno vrhunskom sportu i promoviranju zemlje na međunarodnoj sceni, što ograničava prihode namijenjene amaterskom sportu. Nasuprot tome, većina financiranja lokalnih jedinica namijenjena je amaterskom sportu (izravnim financiranjem klubova ili financiranjem sportske infrastrukture).

8.1.3. Modeli financiranja sporta u EU

Pri analizi modela financiranja sporta promatraju se četiri izvora financiranja: razina sudjelovanja u sportu (promatrana kroz stopu članstva u klubovima), prosječna razina javnog financiranja po stanovniku, relativno značenje izravnih doprinosa kućanstava te doprinosa volonterskog rada. Postoje četiri modela financiranja, a svaki odražava povijesne, institucionalne i kulturne činitelje, gospodarski razvoj i regulatorni okvir država članica.

Model 1. model je Sjeverne i Zapadne Europe. Države u toj skupini imaju visoke stope sudjelovanja stanovništva u sportu (oko 20%) i visoku razinu privatnoga i javnog financiranja. Skupina obuhvaća Austriju, Belgiju, Dansku, Finsku, Njemačku, Irsku, Luksemburg, Nizozemsku i Švedsku, a može joj je priključiti i Cipar zbog relativnih vrijednosti javnoga i privatnog financiranja. Razina potrošnje kućanstava je niska zbog visoke razine javne potpore i visokog BDP-a po stanovniku. Ključna pitanja s kojima se suočava ta skupina zemalja jest razvoj javnog financiranja amaterskog sporta, budućnost volonterskog rada i održavanje postojeće razine ili povećanje poticaja privatnih trgovačkih društava sponzorstvima i donacijama.

Model 2. mediteranski je model i obuhvaća države s nižom razinom javnih subvencija. Privatna potražnja ima ograničenu javnu potporu i manje se pozornosti pridaje pozitivnim

vanjskim učincima sporta nego u modelu 1. Pojedinci su spremni plaćati usluge, pa je razina potražnje kućanstava visoka u usporedbi s javnim financiranjem. U tu skupinu pripadaju Grčka, Italija, Malta i Španjolska. Javna potrošnja iznosi otprilike polovicu iznosa potrošnje kućanstava po stanovniku. Doprinos volonterskog rada manji je nego u prethodnoj skupini, stopa članstva u klubovima iznosi 5 – 10%, a ključna su pitanja jačanje mehanizama solidarnosti u sportskom sektoru, osnaženje sportske kulture širenjem informacija o koristima od sporta kako bi se povećala spremnost na plaćanje usluga, stvaranje volonterske kulture te razvoj javno-privatnog partnerstva i drugih mehanizama suradnje radi povećanja sudjelovanja privatnog sektora.

Model 3. naziva se još i *duginim modelom (Rainbow model)*. Obuhvaća nekoliko država u kojima se postojeća sportska infrastruktura 1990. godine urušila. To su uglavnom države središnje Europe, za koje je specifično nisko zanimanje za rekreativni sport, a javne politike trenutačno ne potiču povećanje te potražnje. U tu se skupinu ubrajaju Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Portugal, Rumunjska, Slovačka i Slovenija. U tim je državama doprinos kućanstava nizak, kao i volonterski rad. Udio javnog sektora također je nizak (trećina ukupnih sredstava). Stopa članstva iznosi 5 – 12%. Ključna su pitanja u državama iz te skupine postizanje ravnoteže u izvorima financiranja, povećanje doprinosa kućanstava i privatnog sektora, jačanje svijesti o važnosti sportske kulture i koristima od sporta te stvaranje poticajnog sustava koji bi omogućio veće sudjelovanje volontera.

Model 4. – BCP model obuhvaća Bugarsku, Češku i Poljsku i donekle je sličan modelu 3. po niskoj potražnji za sportom, ali s nižim razinama udjela kućanstava i javnih rashoda po stanovniku. Obilježje je tog modela visok udio prihoda od naknada za lutrije, klađenje i kockanje u ukupnim prihodima sportskog sektora. Češka se ističe visokom razinom volonterskog rada, čime kompenzira niže novčane prihode. Doprinos javnog financiranja razmjerno je visok i u Poljskoj i Bugarskoj, te nadmašuje prihode od kućanstava. Ključna su pitanja modela 4. jačanje sportske kulture i informiranje javnosti o korisnosti sporta, očuvanje prihoda od naknada za lutrije, klađenje i kockanje, diversifikacija izvora financiranja (npr. sponzorstvima i donacijama, razvojem partnerstava između poduzeća i sportskih klubova kako bi se smanjila ovisnost o javnim izvorima financiranja) te razvoj klubova i prilagođavanje ponude kako bi se stvorili novi izvori prihoda.

Osim navedene četiri skupine, ističu se dva slučaja: Francuska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

U **Francuskoj** su potražnja i ukupni trošak po stanovniku bliski onima iz modela 1., a slična im je i stopa članstva. Međutim, mnogo je veće sudjelovanje javnog sektora u sportu, a

kućanstva pridonose manje. To upućuje na visoku razinu javno financirane ponude i nižu spremnost pojedinaca da plate usluge. Za svaki euro koji potroši član sportskog kluba, javne vlasti ulažu još 80 centi. Ključna su pitanja kako podići spremnost pojedinaca na plaćanje, ujednačiti različite izvore financiranja kako ne bi postojala prevelika ovisnost o samo jednom izvoru financiranja te očuvati prihode od lutrije, kockanja i klađenja, kao i ojačati mehanizme solidarnosti kojima se prihodi preusmjeravaju iz vrhunskoga u amaterski sport.

U **Ujedinjenom Kraljevstvu** potpora države je ograničena, a razina ponude niža nego u ostalim državama. Kućanstva plaćaju visok dio ukupnog troška, što pokazuje njihovu spremnost na plaćanje i visoku razinu osobne svijesti o korisnim učincima bavljenja sportom. Ključna su pitanja proširenje sportske ponude, poticanje visoke razine sudjelovanja, jačanje otpornosti klubova na padove u poslovnom ciklusu zbog ovisnosti o privatnim izvorima financiranja, konsolidiranje i jačanje mehanizama solidarnosti s ciljem povećanja financiranja od lutrija i trgovačkih društava. Analiza prednosti i slabosti prikazanih modela temelji se na ovim kriterijima: razini sudjelovanja u sportu (broj članova u klubovima), trošku članova te trendovima u sudjelovanju.

Tablica 8.3. Analiza obilježja modela financiranja sporta

Model	Javno financiranje	Rashodi kućanstava	Doprinos volonterskog rada	Udio naknada za lutrije	Stopa članstva (u %)	Prednosti	Nedostaci
1.	+++	+++	+++	+/-	15	raznoliki izvori financiranja, visoka razina ponude	
2.	++	++	++	+/-	4 - 8	relativno raznoliki izvori financiranja	nedostatno ukupno financiranje uzrokuje visoke cijene i istiskuje potražnju
3.	++	+	+	+/-	2 - 10	svijest o pozitivnim vanjskim učincima sporta	niska svijest o koristima sporta za stanovništvo, visoka ovisnost o javnim izvorima financiranja
4	+	+	+++	++	4 - 8		niska razina financiranja od kućanstava, visoka ovisnost o naknadama za igre na sreću
UK	++	+++	+++	+	9	sheme solidarnosti nadoknađuju nisku razinu javnog financiranja	niska razina ponude unatoč visokoj cijeni koju plaćaju sudionici
Francuska	+++	+++	+++	+	18	dobro financiranje, visoka razina ponude, niske cijene za članove	nespremnost kućanstava na plaćanje, visoka ovisnost o javnim izvorima financiranja

+++ visoko; ++ umjereno; + nisko; +/- razlikuje se unutar skupine

Izvor: European Commission (2011.)

Analiza je pokazala da ne postoje znatnije zapreke financiranju amaterskog sporta na razini država članica niti na razini EU. Postojeća se ograničenja odnose na sponzorstva i

oglašavanja u nekim medijima, na prodaju alkoholnih pića u prostorijama klubova, na oglašavanje duhanskih proizvoda te na postupak registracije sportskih organizacija. Usto, postoji niz poreznih olakšica za klubove. Njemačka, Mađarska, Luksemburg i Irska propisuju niže stope poreza na dobit za sportske klubove, umanjenja poreza na nekretnine, poreza na kapitalne transakcije, poreza na platnu listu ili lokalnih poreza, smanjenje doprinosa i sl. U Finskoj i Portugalu izuzeća se primjenjuju samo na određene vrste prihoda, npr. za usluge članovima ili iznajmljivanje sportske infrastrukture. Članak 132. Direktive 2006/112/EEC o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost određuje da isporuka usluga od javnog interesa (isporuka usluga povezanih sa sportom i fizičkim obrazovanjem) može biti izuzeta od PDV-a. Primjere primjene te mogućnosti nalazimo u Danskoj, na Cipru i u Njemačkoj, gdje postoji prag prihoda iznad kojega se navedeno pravilo ne primjenjuje. U Estoniji i u Litvi postoje pravila o ograničenju izuzeća od PDV-a na određene djelatnosti. U Češkoj i u Portugalu ne postoje izuzeća od PDV-a. Donacije su izuzete od oporezivanja u Danskoj, Estoniji, Francuskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Irskoj, Latviji, Luksemburgu, Nizozemskoj, Portugalu, Slovačkoj, Sloveniji, Španjolskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. U nekim je državama propisano ograničenje iznosa koji je izuzet od oporezivanja ili ograničenje vrsta primatelja donacije. Ostale vrste poticaja odnose se na osobe kojima je rad u sportskom sektoru sekundarno zanimanje ili postoji mogućnost, kakva je predviđena u Finskoj, da se poslodavcima plaćanje članarine zaposlenicima priznaje kao porezna olakšica. Priređivači lutrija, klađenja i kockanja po pravilu plaćaju naknade i poreze u državni proračun, čime pridonose financiranju djelatnosti od općeg interesa, a država odlučuje o načinu trošenja tih sredstava – katkad se ona izravno dodjeljuju sportskim savezima ili organizacijama, daju se za infrastrukturu ili vrhunski sport, no najčešće sportski savezi imaju ovlast odlučivati o iznosu sredstava koje će namijeniti određenoj sportskoj disciplini ili vrsti organizacije. Razina doprinosa igara na sreću javnom sektoru visoka je u skandinavskim zemljama i u nekim gospodarstvima Istočne Europe. Ne postoje regulatorne zapreke u smislu medijskih prava – dio prihoda također je namijenjen sportu. Postoje neke dobre prakse koje pridonose povećanju prihoda u sportski sektor: snižene premije zdravstvenog osiguranja zbog članstva u nekoj sportskoj organizaciji ili redovitog bavljenja sportom u Njemačkoj i Belgiji te kreiranje „loga“ za trgovačka društva u Francuskoj koja financiraju projekte amaterskog sporta, čime se utječe na njihov povoljniji društveni imidž.

8.1.4. Primjeri europske prakse

U tablici 8.4. dana je struktura financiranja sporta 2008. godine u EU. Od ukupno 153,8 mlrd. EUR, više od 65% odnosi se na prihode od kućanstava. Drugi su važan izvor sredstava tvrtke koje sponzoriraju sport i doniraju sredstva za tu namjenu, a zatim slijede javni izvori

(središnja država i lokalne vlasti), s ukupno 21,2 mlrd. EUR. Medijska prava donijela su 5 mlrd., a pristojbe, porezi i ostali izvori zajedno 600 mil. EUR.

Tablica 8.4. Struktura financiranja sporta u EU 2008. (u mlrd. EUR)

Kućanstva	Lokalne vlasti	Središnja država	Sponzorstva i donacije	Medijska prava	Pristojbe i porezi	Ostalo	Ukupno
101,00	26,00	10,70	10,50	5,00	0,20*	0,40**	153,8
65,67	16,90	6,95	6,83	3,25	0,13	0,26	100

Izvor: European Commission (2011.); prilagodba autora

* Od poreza i drugih davanja na prihode državne lutrije, klađenja i igara na sreću koji izravno ide sportskim organizacijama (ne prolazi kroz proračune ili fondove javnih vlasti).

** Obuhvaća i fondove EU.

U prosjeku polovica sredstava za sport na lokalnoj razini u EU odlazi na sportsku infrastrukturu, a druga polovica, uglavnom kao subvencije, dobivaju sportski klubovi. Kad je riječ o podjeli sredstava između amaterskoga i profesionalnog sporta, najveći dio odlazi na amaterski (80 – 100% svih sredstava), a samo manji dio na profesionalni sport.

Uloga lokalnih vlasti u financiranju najviše ovisi o teritorijalno-političkom ustroju i veličini zemlje. U državama sa saveznom ustrojem, poput Njemačke ili Austrije, pokrajine imaju autonomiju u određivanju prioriteta i financiranju sporta. Nasuprot tome, u malim zemljama poput Malte i Cipra središnja je država glavni nositelj, dok lokalne vlasti ili nemaju nikakvih obveza ili u financiranju sudjeluju s iznimno malim udjelom. Nadalje, veliku ulogu imaju važnost i nacionalni status sporta kao u Nizozemskoj i Danskoj, gdje i lokalne vlasti sudjeluju u financiranju profesionalnih sportskih klubova. U tablici 8.5. prikazana je struktura financiranja sporta u nekim europskim zemljama u 2005., 2007. i 2008. (ovisno o tome kad je provedeno istraživanje na nacionalnoj razini). Zamjetno je da uloga lokalne vlasti u ukupnim izdacima za sport varira od samo 0,1% na Cipru do čak 42,6% u Bugarskoj.

Tablica 8.5. Struktura financiranja sporta u nekim europskim zemljama, 2005., 2007. i 2008. (u %)

	Kućanstva	Privatni sektor	Središnja država	Lokalne vlasti
Belgija ¹	57,2	10,8	10,8	21,2
Bugarska ¹	19,4	3,2	34,8	42,6
Cipar ¹	78,9	1,2	19,8	0,1
Češka ³	57,0	11,8	17,7	13,5
Danska ²	39,5	19,3	8,5	32,7
Nizozemska ¹	70,8	7,7	11,5	10,0
Njemačka ¹	76,5	7,5	0,7	15,3
Portugal ¹	63,2	3,3	6,5	27,0
Slovenija ²	15,2	39,5	12,2	33,1

¹ 2005., ² 2007., ³ 2008.

Izvor: European Commission (2011.); prilagodba autora

Belgija

Raspodjela obveza javnog financiranja sporta specifična je jer svaka od tri regije (Valonija, Flandrija, Bruxelles) ima autonomiju u financiranju. Aktivnosti lokalnih vlasti jesu promoviranje sporta i rekreacije, organiziranje sportskih događaja i potpore amaterskom sportu. Profesionalni klubovi u Belgiji u najvećoj se mjeri financiraju od aktivnosti na tržištu. Središnja država ni izravno ni neizravno ne sudjeluje u njihovu financiranju. Regionalne i lokalne vlasti također ne sudjeluju u izravnom financiranju, ali u flamanskom dijelu, primjerice, javnim novcem neizravno financiraju profesionalne klubove dajući subvencije sportskim savezima (u skladu s Uredbom o sportskim savezima – Moniteur Belge, 2008.), koji zatim samostalno odlučuju o raspodjeli sredstava među klubovima i organizacijama unutar svoje nadležnosti. U skladu s takvom politikom dodjele sredstava, regionalna vlast provodi financijske kontrole samo u sportskim savezima. Lokalne su vlasti u 2005. u ukupnim (javnim i privatnim) izdvajanjima za sport sudjelovale s 21,2%.

Bugarska

Financiranje sporta na lokalnoj razini u potpunosti je povezano s razvojem turizma ruralnih područja. Stoga većina sredstava odlazi na izgradnju i uređivanje biciklističkih staza, skijališta, planinarskih objekata i sl. Lokalna je vlast 2005. u ukupnim izdvajanjima za sport sudjelovala s čak 42,6%.

Cipar

S najvećim udjelom u javnom financiranju sporta sudjeluje središnja vlast. Lokalne vlasti nemaju nikakvu zakonsku obvezu financiranja, no ipak donekle financiraju sportske klubove (izravno – subvencijama ili neizravno – osiguravanjem potrebne infrastrukture). U ukupnim izdvajanjima za sport u 2007. lokalne su vlasti sudjelovale sa samo 0,1%.

Češka

Lokalne vlasti sudjeluju s 13,5% u ukupnom financiranju sporta (manje nego središnja država, koja sudjeluje sa 17,7%). Najveći se dio sredstava iz lokalnih proračuna troši za kapitalna ulaganja u objekte i donacije sportskim organizacijama. Međutim, lokalne vlasti u Češkoj u vlasništvu imaju samo 10% sportske infrastrukture.

Danska

Osnovna je zadaća lokalnih vlasti izgradnja i održavanje sportskih objekata te financiranje amaterskih klubova. Međutim, i profesionalni je sport uvelike financiran javnim sredstvima sa svih razina vlasti, izravnim dotacijama ili neizravno – sustavom olakšica unutar poreza na dodanu vrijednost. Lokalne vlasti smiju financirati profesionalne klubove i organizacije na svom području te osnivati vlastite odbore za organizaciju sportskih natjecanja. Dužne su

Ministarstvu kulture, u čijoj je nadležnosti i sport, dostavljati detaljna izvješća o sredstvima za financiranje sporta. Ravnomjerni teritorijalni ustroj u Danskoj savršena je osnova za efikasno financiranje sporta. Naime, nakon 1970. godine smanjen je broj lokalnih jedinica vlasti s 1.300 na 275, uz istodobno smanjenje broja županija s 25 na 14 (u Danskoj, jednako kao i u Hrvatskoj, postoje tri razine javne vlasti: središnja država, regionalne jedinice – županije i lokalne jedinice – općine i gradovi), a posljednja teritorijalna reforma iz 2007. godine smanjila je broj općina i gradova na 98. To je provedeno zakonskom odredbom prema kojoj svaka jedinica mora imati najmanje 20.000 stanovnika. Takvo je okrupnjavanje rezultiralo velikim jedinicama lokalne samouprave podjednakoga fiskalnog kapaciteta i podjednakih mogućnosti financiranja sporta. Lokalne vlasti u ukupnom financiranju sporta sudjeluju s 32,7%.

Nizozemska

Iako više od 70% sredstava za sport daju kućanstva, uloga lokalnih vlasti i te kako je bitna jer one čine osnovni potporni stup sporta. Osiguravaju potrebnu infrastrukturu, koju zatim daju klubovima na uporabu ili je iznajmljuju po prihvatljivim naknadama. Sportski klubovi imaju poseban status nositelja društvenog razvoja, a subvencioniranje profesionalnog sporta također je u djelokrugu lokalne zajednice.

Njemačka

U skladu sa saveznim ustrojem, određivanje prioriteta i financiranje sporta obveza je saveznih pokrajina (Länder). One potiču sudjelovanje građana u rekreaciji, školske i izvanškolske sportske aktivnosti, financiraju gradnju, rad i obnovu sportske infrastrukture te daju dotacije amaterskim klubovima. Središnja je država u ukupnim izdvajanjima za sport i rekreaciju u 2005. sudjelovala sa samo 0,7%, a lokalne vlasti s 15,3%.

Portugal

Lokalne vlasti financiraju izgradnju i održavanje sportske infrastrukture te daju subvencije amaterskim klubovima. Profesionalni klubovi i organizacije djeluju kao neprofitne udruge i imaju financijsku, upravljačku i administrativnu autonomiju. Nijedna razina opće države ne smije ih financirati izravnim subvencijama, no neizravnim putem (izgradnjom i održavanjem objekata koje im zatim prepuštaju na upotrebu) dobivaju velike iznose sredstava. Privatni je sektor u 2007. sponzorstvima, donacijama i drugim oblicima sudjelovanja u sportu činio samo 3,3% ukupnih sredstava u sportu. Stoga je sport u Portugalu izrazito ovisan o sredstvima kućanstava (63,2%) i javnim sredstvima, koja su činila 33,5% ukupnih sredstava u sportu (6,5% središnja država, 27% lokalne vlasti).

Slovenija

Najveći udio u financiranju sporta ima privatni sektor, 39,5%. Javno se financiranje u najvećoj mjeri ostvaruje na lokalnoj razini (33,1%), koja financira sve sportske djelatnosti određene Nacionalnim programom sporta i/ili godišnjim programom sporta, ali i one koje su definirane kao javno dobro posebnoga nacionalnog interesa. Revizorski sud kontrolira sve djelatnosti profesionalnih klubova koje se financiraju javnim sredstvima.

8.1.5. Detaljni pregled odabranih sustava financiranja sporta u državama članicama EU

Podaci se temelje na studiji *Study on the funding of grassroots sports in the EU* (European Commission, 2011.), koja je odabrana kao jedini izvor koji nudi pregled usporedivih i ujednačenih podataka o sportu prema državama. Donosimo prikaz sustava financiranja u Austriji i Njemačkoj, u Danskoj i Švedskoj te u Češkoj, Mađarskoj i Sloveniji.

8.1.5.1. Austrija

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.6. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Austriji

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	246,3
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	29.611
Stanovništvo, u tis. (2009.)	8.355
Površina	83.870 km ²

Sudjelovanje u sportskim aktivnostima

Prema istraživanju Eurobarometra iz 2009., 38% Austrijanaca sportskim se aktivnostima bavi barem jedanput u tjednu, što je vrlo blizu europskom prosjeku od 40%. Smatra se da je 77% Austrijanaca starijih od 15 godina „fizički aktivno“. Godine 2005. 40% stanovnika bili su članovi nekoga sportskog kluba, što je povećanje za 2,7% u odnosu prema 2000. U istraživanju Eurobarometra, 17% ispitanika odgovorilo je da su članovi sportskog kluba, 13% da su članovi zdravstvenoga ili fitness kluba, 8% su članovi društvenog kluba koji, među ostalim, nudi i sportske aktivnosti, a 11% ispitanika članovi su drugih vrsta klubova. Ispitanici su mogli dati nekoliko odgovora pa te podatke ne treba zbrajati nego ih prihvatiti kao činjenicu koja samo potvrđuje visok postotak Austrijanaca koji se redovito organizirano bave sportom. Najbrojnije je članstvo u nogometnome, teniskome i skijaškom savezu, a slijede curling, golf, tjelesno vježbanje i plivanje.

Odgovornost za sportsku politiku

Federalno uređenje države odražava se u organizaciji sportske politike. Prema austrijskom ustavu, pitanja sporta u nadležnosti su devet pokrajina (Länder). Pitanja nacionalnog interesa na saveznoj razini rješavaju kancelar, Savezno ministarstvo za obrazovanje, umjetnost i kulturu te Ministarstvo obrane i sporta. Glavna je odgovornost savezne vlade s područja sporta promoviranje *sporta za sve*, što se provodi putem programa *Sportleistungsabzeichen, Fit für Österreich, SportKids, Fit for Business* ili *Fit für 50 plus*, kojima je cilj povećanje stope sudjelovanja građana u sportskim aktivnostima i jačanje amaterskih sportskih struktura, tj. sportskih klubova.

Organizacija sportskog pokreta

U Austriji djeluje otprilike 14.400 sportskih klubova, 59 nacionalnih sportskih saveza te tri krovne organizacije. Sportski klubovi prosječno imaju 280 članova. Iako više od polovice klubova ima manje od 200 članova, postoje i vrlo veliki klubovi, s više od 1.000 članova. Austrijska savezna sportska organizacija (Österreichische Bundes-Sportorganisation – BSO) najviše je samoupravno sportsko tijelo u državi, postoji od 1969. i neprofitna je udruga. Uloga je BSO-a promicanje sporta u interesu svih građana. BSO raspodjeljuje sredstva iz saveznog proračuna namijenjena sportu, kao i sredstva iz posebnih saveznih fondova za promoviranje sporta koja potječu iz obvezne naknade koju plaća Austrijska lutrija. Članovi su BSO-a nacionalni sportski savezi te tri krovne organizacije: Austrijska udruga za sport i fizičko obrazovanje (Arbeitsgemeinschaft für Sport und Körperkultur Österreichs – ASKÖ), Austrijski savez za gimnastiku i sport (Österreichische Turn-und Sportunion) te Opći sportski savez Austrije (Allgemeiner Sportverband Österreich – ASVÖ). Austrijski Handi-Sport savez član je „s posebnim ciljevima“, a postoji i niz izvanrednih članova – organizacija i institucija vezanih za sport kao što su Austrijski olimpijski odbor te devet pokrajinskih sportskih organizacija.

Pravni okvir

a) Posebni zakoni o sportu

Dodjeljivanje financijske potpore sportu određeno je austrijskim saveznim zakonom o financiranju sporta. Na pokrajinskoj razini postoji niz zakona i odredaba s područja sporta. Potpora lokalnih vlasti podrazumijeva pružanje sportske infrastrukture kao što su sportski objekti, sportski tereni, oprema i dr. Sportsku djelatnost uređuje Austrijski federalni zakon iz 1969. godine.

b) Raspodjela prihoda od igara na sreću

Austrijska je lutrija javni monopol kojemu je vlasnik Savezna Republika Austrija. Poslovna djelatnost Austrijske lutrije propisana je Zakonom o igrama na sreću i pripadajućim

komentarima zakonodavca na taj propis. Zakon omogućuje državni kvazimonopol na organiziranje lutrije jer MFIN može dodijeliti samo jednu dozvolu privatnom društvu sa sjedištem u Austriji za razdoblje od 15 godina, a dozvolu trenutačno ima Österreichische Lotterien GmbH. Zakon propisuje uvjete za dobivanje dozvole, a među ostalim, nositelj dozvole treba osigurati prihod od naknada vezanih za igre (naknada za dozvolu i naknada za klađenje). Raspodjelu prihoda od lutrije provodi Austrijska savezna sportska organizacija prema zadanoj formuli. Iznos prihoda od lutrije koji pripadaju sportu nije stalan – od 2005. od prodaje Austrijske lutrije promoviranju sporta bilo je namijenjeno 3% godišnje ostvarenih prihoda. Danas postoji i minimalni godišnji iznos koji mora biti plaćen – 40 mil. EUR, dok je nekad postojao i maksimalni prag. Stoga se ukupan izvor financiranja sporta iz proračuna povećava u skladu s prihodima od lutrije. S obzirom na porast sportskog klađenja na internetu, iznos sredstava za sport u stalnom je porastu – od 33,4 mil. EUR u 2000. povećao se na 71,3 mil. EUR u 2009. – ostvareni je porast veći od 100%. Prosječno se 16,3% prihoda od lutrije prosljeđuje Austrijskoj saveznoj sportskoj organizaciji putem opisanog mehanizma. Osim obveznog nameta, Austrijska lutrija pridonosi razvoju nogometa podupirući brojne projekte namijenjene mladim nogometašima.

c) Zakoni s posrednim utjecajem na sport

Zakonom je zabranjeno reklamiranje alkoholnih pića na televiziji i radiju te sponzoriranje televizijskih i radioprograma od proizvođača alkoholnih pića.

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Tablica 8.7. sadržava podatke o ključnim izvorima prihoda namijenjenih sportu u Austriji, a odnosi se na 2007. godinu.

Tablica 8.7. Izvori prihoda za sport u Austriji

Izvor prihoda (2007.)	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	717,1	17,3	86,4
od toga			
- središnja država	578,3	13,9	69,7
- ministarstvo nadležno za sport	99,1	2,4	11,9
- ostala vladina tijela	479,2	11,5	57,7
- lokalne vlasti	138,8	3,3	16,7
Privatni sudionici	3.437,1	82,7	414,1
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	3.081,7	74,2	371,3
trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	355,4	8,6	42,8
Ukupni prihodi	4.154,3	100,0	500,5

Kućanstva su u 2007. potrošila 371 EUR po stanovniku za sport. Procijenjeni se podaci temelje na anketi o potrošnji kućanstava iz 2004., prema kojoj je 2,3% rashoda potrošača i 18,1% rashoda potrošača za rekreacijske i kulturne usluge bilo vezano za sport.

Izravni doprinos savezne vlade za sport iznosi 69,7 EUR po stanovniku, što čini nešto manje od 14% ukupnog proračuna sustava sporta. Ostali izvori financiranja obuhvaćaju lokalne i pokrajinske vlasti (3,3% sredstava) te trgovačka društva, koja sport financiraju sponzorstvima, donacijama i dr. Precizan doprinos trgovačkih društava nije moguće odrediti, a procjena se temelji na prosječnom udjelu sportskih sponzorstava u BDP-u u Nizozemskoj, Njemačkoj i Francuskoj. Stavka *ostala vladina tijela* u tablici odnosi se na Austrijsku lutriju, čiji se prihodi preusmjerava za sport preko Austrijske savezne sportske organizacije.

b) Procijenjeni doprinos volonterskog rada

Procjenjuje se da u sportskom sektoru radi 496.815 volontera, a prosječno rade tri sata na tjedan. To vrijeme odgovara 37.261 ekvivalentu pune angažiranosti (u daljnjem tekstu: FTE⁴⁶) te neto financiranju od 682 mil. EUR, što čini 22% ukupnih rashoda kućanstava za sport.

8.1.5.2. Njemačka

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.8. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Njemačkoj

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	2.270,8
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	27.619
Stanovništvo, u tis. (2009.)	82.002
Površina	356.854 km ²

Sudjelovanje u sportu

Otprilike 75% Nijemaca starijih od 15 godina sportski je aktivno. Barem jedanput u tjednu sportom se bavi 49% osoba – devet postotnih poena više od prosjeka EU, a 23% stanovnika članovi su nekoga sportskog kluba, 13% fitness kluba te 8% neke druge vrste kluba. Sportom se bave u sportskim klubovima i školama, samostalno i u komercijalnim ustanovama kao što su zdravstveni i fitness klubovi. Građani se najviše bave nogometom, gimnastikom, tenisom, streljaštvom, atletikom, rukometom i alpskim sportovima.

Odgovornost za sportsku politiku

⁴⁶ Full time equivalents, FTE.

U Njemačkoj je sport u nadležnosti pokrajina (Länder), a svako se državno djelovanje temelji na supsidijarnosti. Poslovi savezne vlade s područja sporta u nadležnosti su Ministarstva unutarnjih poslova. Pokrajine obavljaju poslove vezane za *sport za sve*, rekreaciju i školski sport. Također su nadležni za sportsku infrastrukturu te za programe treninga i razvoja vještina.

Organizacija sportskog pokreta

U Njemačkoj djeluje 60 nacionalnih sportskih saveza i otprilike 90.000 sportskih klubova. Nacionalni olimpijski odbor i Njemačka sportska konfederacija udružili su se u Njemačku olimpijsku sportsku konfederaciju (DOSB), koja objedinjuje 96 članova – 16 zemaljskih sportskih konfederacija, 60 nacionalnih sportskih saveza i 20 organizacija s posebnim zadacima. U sportske klubove učlanjeno je oko 27 mil. ljudi.

Pravni okvir

Sve sportske djelatnosti obuhvaćene su ustavnim pravom na slobodni razvoj pojedinca. Sportski savezi, klubovi i sportaši imaju pravo slobodnog udruživanja. Prema Ustavu, lokalne su zajednice odgovorne za osiguravanje životnih uvjeta građana.

a) Raspodjela prihoda od igara na sreću

Njemačko je tržište igara na sreću regulirano na lokalnoj razini. Nacionalno zakonodavstvo propisuje da savezne vlasti izdaju dozvolu za organiziranje lutrije. U svakoj pokrajini izdana je po jedna dozvola, a izdano ih je ukupno 16. Nositelji dozvola organizirani su u Lotto-Toto blok. Godine 2008. potpisan je međudržavni ugovor o kockanju kojim su državni monopoli na lutriju i klađenje zadržani do 2012. Najveći dio prihoda od igara na sreću odlazi u sportski sektor, posebice za promociju *sporta za sve*. Pokrajine ostvaruju prihod od naknada za kockarske usluge, a naknade se kreće između 15% i 30%, ovisno o pokrajini. Ta se sredstva troše za sport, umjetnost, kulturu i ostale dobrotvorne djelatnosti. Procjenjuje se da je godišnji iznos tih sredstava oko 450 mil. EUR.

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Kućanstva su glavni izvor financiranja sporta, i to s udjelom od 76,5% ukupnih sredstava za sport. U taj su iznos uključene članarine, kupnja robe i opreme te plaćanje poduke. Doprinosi trgovačkih društava (sponzorstva, donacije i sl.) čine 7,5% sredstava. Lokalne vlasti sudjeluju s 15,3%, a središnja vlast s manje od 1%.

Zbog specifičnoga saveznog uređenja države, njemački je sustav poseban – sredstva se prenose iz Njemačke olimpijske sportske konfederacije (DOSB-a), regionalnih jedinica i gradova u regionalne sportske saveze, koji slobodno odlučuju o trošenju sredstava. Sredstva za elitni sport izdvaja Savezno ministarstvo unutarnjih poslova, uz prethodno mišljenje DOSB-a. Ministarstvo godišnje izdvaja 138,3 mil. EUR (2010.), odnosno 132,7 mil. (2011.).

Prosječna je potrošnja kućanstava za sport 2005. godine iznosila 300 EUR, dok je prosječno izdvajanje trgovačkih društava bilo 30 EUR po stanovniku. Ukupno izdvajanje javnog sektora za sport 2005. godine iznosilo je 62 EUR po stanovniku.

Tablica 8.9. Izvori prihoda za sport u Njemačkoj

Izvor prihoda (2005.)	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	5.091	15,9	62,1
od toga			
- središnja država	211	0,7	2,6
- ministarstvo nadležno za sport	144	15,4	7,7
- ostala vladina tijela	66	0,2	0,8
- lokalne vlasti	4.880	15,3	59,5
Privatni sudionici	26.842	84,1	327,3
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	24.442	76,5	298,1
- trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	2.400	7,5	29,3
- naknada od lutrije, klađenja i kockanja	62	11,8	5,9
Ukupni prihodi	31.933	100,0	389,4

b) Procijenjeni doprinos volonterskog rada

Procjenjuje se da 2,1 mil. osoba volonterski radi u sportskom sektoru (2005.), uz doprinos od četiri sata na tjedan. To odgovara vrijednosti 210.000 ekvivalenata pune angažiranosti i doprinosu od 4.378 mil. EUR.

8.1.5.3. Danska

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.10. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Danskoj

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	191,8
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	35.019
Stanovništvo, u tis. (2009.)	5.511
Površina	43.094 km ²

Sudjelovanje u sportu

U 2009. godini 64% stanovništva bavilo se sportom barem jedanput u tjednu, što je jedna od najviših stopa u EU. Danska također ima visok postotak članstva u klubovima, koji je posljednjih deset godina stabilan. U 2009. 19% stanovništva bilo je učlanjeno u neki sportski klub, 22% njih bili su članovi zdravstvenog kluba i fitness centra te 12% neke druge vrste

kluba. Građani se u Danskoj sve više bave sportom, a posebno je popularno plivanje i trčanje. Taj je trend posljedica fitness industrije i broja osoba koje se samostalno bave sportom (izvan sportskog kluba). Građani se najčešće bave nogometom, gimnastikom, badmintonom, plivanjem, rukometom i tenisom. Troje od četvero djece redovito se bavi sportom u slobodno vrijeme, kao i gotovo polovica odraslih stanovnika. Broj Danaca koji su aktivni u sportskim aktivnostima u posljednjih se 30 godina utrostručio, a najbrže raste zanimanje za golf. Posebno je velik porast bavljenja sportom među starijom populacijom.

Odgovornost za sportsku politiku

Na nacionalnoj razini za sport je nadležno Ministarstvo kulture. Njegova se domena odnosi na *sport za sve*, elitni sport, borbu protiv dopinga, međunarodne sportske događaje te na koordinaciju vladine sportske politike. Ostala ministarstva koja sudjeluju u drugim sastavnicama sportske politike jesu Ministarstvo obrazovanja (pruža financijsku potporu lokalnim klubovima, sportu u školama i klubovima za mladež). Ministarstvo integracija nadležno je za poslove vezane za sport kao činitelj integracije, Ministarstvo socijalne skrbi podržava sport za invalide, a Ministarstvo zdravstva naglašava važnost sporta i fizičke aktivnosti. Klubovi dobivaju javna financijska sredstva preko sportskih saveza. Promoviranje amaterskog sporta je iznimno važno – 70% proračuna Ministarstva kulture namijenjeno je amaterskom sportu, kao i 100% doprinosa ostalih ministarstava. Prioriteti su uključivanje djece u svijet sporta i potpora volonterskom radu u klubovima. Financiranje sportske infrastrukture također je visoko na listi prioriteta, a za njihov razvoj i izgradnju osnovana je Danska zaklada za kulturnu i sportsku infrastrukturu. Na lokalnoj je razini 98 općina zaduženo za javnu sportsku infrastrukturu i pružanje potpore lokalnim sportskim klubovima.

Organizacija sporta u Danskoj

Danski se sportski sektor temelji na slobodi udruživanja i riječ je o neovisnome i potpuno autonomnom sektoru. Procjenjuje se da u Danskoj djeluje 14.000 klubova organiziranih u tri glavne nacionalne organizacije: Nacionalni olimpijski odbor i sportsku konfederaciju Danske (DIF), Dansku udruhu za gimnastiku i sportske udruge (DGI) te u Dansko udruženje za sport, koje organizira sportske aktivnosti za timove poslodavaca. Osim toga, Team Denmark je tijelo koje promiče elitni sport.

Sport je u Danskoj organiziran prema piramidalnoj strukturi. Nacionalni savezi obavljaju poslove vezane za svoj sport na nacionalnoj razini. Na regionalnoj razini djeluju okružni savezi koji su zaduženi za turnire, natjecanja i obrazovanje. Na regionalnoj razini djeluju i odbori DIF-a koji se bave općim sportskim interesima, posebice pitanjima zaštite okoliša i prostornim planiranjem. Na općinskoj razini postoje lokalne udruge sportskih klubova koje

štite interese lokalnih klubova i djeluju kao predstavnici u općinskim skupštinama u kojima štite interese obrazovanja mladeži i odraslih. Neki se savezi financiraju isključivo sredstvima DIF-a, a drugi dobivaju znatna sredstva od sponzorstava i članarina. Nogometni savez ostvaruje prilično velik prihod od medijskih prava.

Pravni okvir

Zakon o vrhunskom sportu regulira rad institucije Team Denmark, koja se financira s 2/3 javnih sredstava i 1/3 sredstava od samostalnog financiranja. Zakon o promoviranju sporta bez dopinga sadržava kaznene odredbe o ilegalnoj trgovini sredstvima za doping (steroidima, hormonima rasta i sl.). Osim navedenih, za sport su bitni i Zakon o financiranju općeg obrazovanja, koji propisuje financijsku pomoć općina lokalnom sportu, uključujući regulaciju korištenja općinskim sportskim objektima te Zakon o lutriji.

a) Raspodjela prihoda od igara na sreću

Danska ima regulirano kockarsko tržište: pristup tržištu dopušten je organizacijama za javno dobro i trgovačkim društvima koja su pod kontrolom države. Danske Spil A/S jedini je priređivač lota u Danskoj. U vlasništvu države je 80% te tvrtke, 10% imaju danski sportski savezi i olimpijski odbor, a 10% Danska udruga za gimnastiku i sportske udruge. Danish Class Lottery u vlasništvu je države. Tržište lutrije, klađenja i kockanja u Danskoj je uređeno s pet zakona. Zakonom o raspodjeli dobiti od lutrije i klađenja na konje i pse definirana je raspodjela prihoda među ministarstvima – Ministarstvu kulture pripada 70% prihoda, 13% dobiva Ministarstvo obrazovanja, 10% Ministarstvo socijalne skrbi, 3% Ministarstvo unutarnjih poslova i zdravlja, 3% Ministarstvo okoliša te 1% Ministarstvo znanosti. Ministarstvo kulture te prihode dodjeljuje sportskim udrugama i savezima, a 2008. godine dobilo je 134 mil. EUR.

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Ukupno javno godišnje financiranje sporta na razini je 440 mil. EUR. Glavni dio tog iznosa potječe od općina (oko 360 mil. EUR) i namijenjeno je amaterskom sportu. Općine također financiraju sportsku infrastrukturu s 240 mil. EUR te daju subvencije lokalnim sportskim klubovima u iznosu od 120 mil. EUR. Vlada podržava nacionalne sportske organizacije putem fondova koji se financiraju od klađenja i lutrije, u iznosu od 73,5 mil. EUR. Broj sportskih objekata po stanovniku u Danskoj najviši je u Europi, no njihov je geografski raspored neujednačen.

Sport se financira iz privatnih izvora, i to s udjelom od 39,5% ukupnih sredstava namijenjenih sportu. Ti se izdaci odnose na kupnju bicikala, ostale opreme za bavljenje sportom, plaćanje sportskih aktivnosti te za plaćanje lutrije i kockanja.

Financiranje od trgovačkih društava odnosi se na sponzorstva (105 mil. EUR 2007.) i medijska prava (128 mil. EUR 2007.). Amaterskom je sportu namijenjeno otprilike 10% iznosa sponzorstava i 5% prihoda od medijskih prava.

Tablica 8.11. Izvori prihoda za sport u Danskoj

Izvor prihoda	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	593,0	41,2	107,8
od toga			
- središnja država	123,0	8,5	22,4
- ministarstvo nadležno za sport	118,0	8,2	21,5
- ostala vladina tijela	5,0	0,3	0,9
- lokalne vlasti	470,0	32,7	85,5
Privatni sudionici	846,2	58,8	153,8
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	568,2	39,5	103,3
trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	278,0	19,3	50,5
Ukupni prihodi	1.439,2	100,0	261,7

b) Procjena doprinosa volonterskog rada

Oko 360.000 osoba radi u statusu volontera, a prosječno rade 3,4 sata u tjednu – to je 30.600 FTE i odgovara doprinosu u vrijednosti 891 mil. EUR, tj. 62% financijskih prihoda sportskog sustava.

8.1.5.4. Švedska

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.12. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Švedskoj

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	322,3
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	35.099
Stanovništvo, u tis. (2009.)	9.256
Površina	449.964 km ²

Švedski BDP čini oko 3% ukupnog BDP-a EU-27. U razdoblju 2003. – 2008. BDP je rastao prosječnom stopom od 2,7% na godinu, što je više od prosjeka eurozone od 2% i 2,2% cijele Unije. Vanjska je trgovina glavni činitelj rasta. Zbog svjetske gospodarske krize situacija u Švedskoj znatno se pogoršala – uz negativan rast od 0,8% u 2008. godini, BDP je pao za 5,3% u 2010. Nezaposlenost je u trećem kvartalu 2010. porasla na 8,3%. Državni je dug 2008. iznosio 38% BDP-a, što je ispod europskog prosjeka. Omjer javnog duga prema BDP-u proteklih je godina padao zahvaljujući proračunskoj konsolidaciji i proračunskom suficitu.

No zbog fiskalnog deficita i negativnog rasta BDP-a omjer je ponovno porastao, ali je situacija još uvijek povoljnija nego u ostalim europskim zemljama i ne bi trebala znatnije utjecati na izdatke za sport i rekreaciju. Glavni su problem u Švedskoj demografske promjene i emigracija. Na zemljopisnoj širini Stockholma živi 80% stanovništva, dok je zapošljavanje na sjeveru iznimno otežano.

Sudjelovanje u sportu

U Švedskoj je sudjelovanje stanovnika u sportu visoko, 53% njih bavi se sportom barem jedanput u tjednu, što je 13 postotnih poena više od europskog prosjeka. U 2009. godini 21% stanovnika izjavilo je da su članovi nekoga sportskog kluba, 21% članovi su fitness kluba, a 8% stanovnika članovi su druge vrste klubova. Ukupno je oko 3 mil. građana učlanjeno u neki sportski klub. Procjenjuje se da u Švedskoj djeluje oko 20.000 klubova. Prema podacima Švedske sportske konfederacije, građani se najviše bave nogometom, floorballom (hokejom na travi u dvorani), atletikom, golfom, gimnastikom, hokejom na ledu, streljaštvom, rukometom te konjičkim sportovima.

Odgovornost za sportsku politiku

Sportski je pokret vrlo autonoman – švedska je vlada zadužena samo za proračun i politička pitanja. Pitanja sporta u nadležnosti su Ministarstva kulture, koje se posebno bavi očuvanjem javnog zdravlja, podržavanjem slobodnih i nezavisnih sportskih pokreta, aktivnim radom na integraciji i brigom o demokratskim vrijednostima te razonodom putem elitnog sporta. Ministarstvo integracija i spolne jednakosti nadležno je za mladež i nevladine organizacije, a MFIN se brine o poreznom okviru i švedskim lutrijama, klađenju i kockanju, o području na kojemu treba ostvariti ravnotežu između sprečavanja ovisnosti o kockanju i interesa potrošača za različite mogućnosti kockanja.

Od kraja 1990-ih švedska vlada posebno podržava vrhunski sport, ponajprije olimpijski, a prioritet joj je bavljenje sportom djece i mladeži. Godine 2003. započeo je prvi program *sporta za sve* na nacionalnoj razini, za koji je u razdoblju od četiri godine izdvojeno 107,5 mil. EUR. Od 2007. dodatnih 49 mil. EUR u godini u razdoblju od četiri godine ulaže se u razvoj sporta. Lokalne vlasti (290 općina) nemaju zakonske dužnosti prema području sporta, međutim one pridonose razvoju sporta upravljanjem i financiranjem sportske infrastrukture i pružanjem potpore lokalnim sportskim klubovima.

Organizacija sportskog pokreta

Švedskim ustavom zajamčeno je pravo sudjelovanja u klubovima i društvima. Švedska sportska konfederacija krovna je udruga sportskog pokreta i glavna institucija za upravljanje sportom. Zaduzena je za stvaranje politika, raspodjelu subvencija među disciplinama i borbu

protiv dopinga. Zajedno sa svojim članicama, organizacija ima 3 mil. članova u 20.000 klubova. Zadužena je za kontakt s političarima, vladom i drugim institucijama, za koordinaciju sportskog pokreta na području istraživanja i razvoja te za raspodjelu državnih potpora sportu. Sportski su klubovi organizirani u otprilike 1.000 regionalnih sportskih saveza koji čine 70 nacionalnih sportskih saveza. U Švedskoj djeluje i Švedski olimpijski odbor te Savez za obrazovanje odraslih u sportu. Od 2009. Centar za sportske znanosti (CIF) nadzire javno financiranje švedskog sporta, što je do tada obavljala Švedska sportska konfederacija, nadzirući tako samu sebe.

Pravni okvir

Švedska nema opći zakon o sportu. Međutim, načela sportske politike odobrio je parlament.

a) Raspodjela prihoda od igara na sreću

Glavni zakoni kojima se uređuje kockanje jesu Zakon o lutrijama i Zakon o kasinima. Nacionalno tržište nije otvoreno za privatne priređivače, a za organizaciju lutrije potrebna je dozvola. Uz određene uvjete lutrije mogu priređivati neprofitne organizacije poput sportskih klubova. Regulatorno tijelo za dodjelu dozvola za priređivanje lutrija koje se održavaju u više od jedne lokalne jedinice i lutrije preko interneta, mobilnih telefona ili digitalne televizije jest Odbor za igre na sreću. Za ostale igre na sreću dozvole se izdaju na razini općine, regije ili na državnoj razini. Lutrije moraju djelovati s ciljem javne koristi. Zakon o lutrijama određuje da se višak sredstava ostvaren kockanjem iskoristi za financiranje razvoja društvenih djelatnosti. Svenska spel i ATG jedina su dva trgovačka društva s dozvolom za priređivanje klađenja i kockanja i obje su sponzori sportskog pokreta. Svenska Spel u vlasništvu je države i ima monopol na sportsko klađenje. Godine 2009. ostvaren je prihod od 2,2 mlrd. EUR, od čega je 510 mil. EUR ili 23% dodijeljeno Švedskoj sportskoj konfederaciji (133 mil. EUR), Odboru za mladež (18 mil. EUR), kulturi (21 mil. EUR) te državnoj riznici (358 mil. EUR). Osim Svenska Spela, dozvolu ima niz dobrotvornih lutrija. Godine 2008. u sport je ukupno alocirano 145 mil. EUR, što je od 2005. porast od 40%. Od 2010. raspodjela sredstava za amaterski sport od Svenska Spela zamijenjena je državnim subvencijama, a ta sredstva Švedska sportska konfederacija dodjeljuje za određene ciljeve, među ostalim i za sport djece i mladeži.

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Većina državne financijske potpore namijenjena je lokalnim sportskim klubovima i organizacijama za amaterski sport. Manji dio državnog proračuna namijenjen je financiranju infrastrukture, koju većim dijelom financiraju lokalne jedinice – za lokalne klubove i organizacije prosječno troše četvrtinu proračuna namijenjenog sportu, a tri četvrtine usmjeravaju se za financiranje infrastrukture. Regije 100% proračuna namijenjenog sportu uplaćuju nacionalnim upravnim tijelima.

Privatni sektor također znatno pridonosi financiranju sportskog sustava. Prosječni izdaci kućanstava vrlo su visoki i čine 70,6% svih sredstava kojima se financira taj sektor. Javnim se sredstvima financira 17,3% sportskog sustava, od čega 13% potječe od lokalnih vlasti. Javno financiranje u 2007. iznosilo je 72 EUR po stanovniku, dok su rashodi prosječnog kućanstva bili 293,8 EUR po stanovniku. Visok doprinos pojedinaca i kućanstava objašnjava se visokom stopom članstva u sportskim klubovima.

Tablica 8.13. Izvori prihoda za sport u Švedskoj

Izvor prihoda (2007.)	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	662,2	17,3	72,0
od toga			
- središnja država	164,9	4,3	17,9
- ministarstvo nadležno za sport	158,2	4,1	17,2
- ostala vladina tijela	7,4	0,2	0,8
- lokalne vlasti	497,3	13,0	54,1
Privatni sudionici	3.167,5	82,7	344,3
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	2.702,7	70,6	293,8
trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	464,9	12,1	50,5
Ukupni prihodi	3.829,7	100,0	416,3

Važnost sporta u nacionalnom gospodarstvu Švedske vrlo je visoka – iznos sredstava za sport čini 1,3% BDP-a.

b) Doprinos volonterskog rada

Švedski model sporta ne bi mogao postojati bez volonterskog rada. Procjenjuje se da 600.000 volontera radi između 3,9 – 6,8 sati u tjednu. To čini 58.500 FTE i odgovara doprinosu u vrijednosti 1.214 mil. EUR, tj. 45% financijskih prihoda sportskog sustava.

8.1.5.5. Češka

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.14. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Češkoj

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	86
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	8.282
Stanovništvo, u tis. (2009.)	10.468
Površina	76.866 km ²

Sudjelovanje u sportskim aktivnostima

Prema istraživanju Eurobarometra iz 2009., 28% stanovništva bavi se sportskim aktivnostima barem jedanput u tjednu, u usporedbi s 40% u cijeloj Uniji. U 2009. godini 7% stanovništva bilo je učlanjeno u neki sportski klub, 6% u fitness klub, 4% u druge vrste klubova, a 81% ispitanika izjavilo je da nisu članovi nikakvog kluba. Podaci češkoga statističkog izvješća nešto su drugačiji i pokazuju da je 2008. 2,5 mil. osoba bilo učlanjeno u neki sportski klub, što čini oko 24% stanovništva, uz mogućnost preklapanja članstva u različitim sportovima i time utjecaja na postotak. Procjenjuje se da je porastao broj osoba koje se bave sportom izvan klubova, međutim prava procjena tog broja gotovo je nemoguća. Vjerojatno je vrlo velik broj osoba koje se u slobodno vrijeme bave biciklizmom, trčanjem, cross-countryjem i alpskim skijanjem, odbojkom, nogometom i rolanjem. Porast broja osoba koje se sportom bave izvan sportskih klubova rezultat je poboljšanja infrastrukture i izgradnje novih igrališta i staza te svijesti građana o potrebi zdravog življenja.

Prema podacima CSTV-a, najveće amaterske sportske organizacije, najviše se članova bavi nogometom, potom rekreacijskim sportom i *sportom za sve*, tenisom, hokejom na ledu, floorballom (hokejom na travi u dvorani), odbojkom, golfom, hokejom na travi, alpskim sportovima te skijanjem.

Odgovornost za sportsku politiku

Na državnoj razini za sport, međunarodnu suradnju i europske programe odgovorno je Ministarstvo obrazovanja, mladeži i sporta.

Organizacija sportskog pokreta

U Češkoj Republici postoji devet krovnih sportskih organizacija. Najveća je Češko sportsko udruženje, CSTV, i predstavlja razne sportske saveze, sportske klubove i njihova udruženja. Zadaća CSTV-a je podupiranje sporta, tjelesne kulture i turizma te međunarodno predstavljanje češkog sporta, zaštita prava i interesa članova, uz pružanje niza usluga i potpore za suradnju. Obuhvaća 77 regionalnih sportskih udruga i pokriva 118 sportskih disciplina.

Osim najveće, u Češkoj djeluju i druge veće organizacije: Češka udruga *Sport za sve*, Sokol, Autoklub Češke Republike, Udruga sportskih saveza Češke Republike, Češki streljački savez, Udruga sportskih saveza i klubova Češke Republike te Orel. Za Češku je specifična brojnost sportskih organizacija, što otežava analizu podataka o broju osoba koje se bave sportom, trendovima u članstvu i financijskim tokovima prema amaterskom sportu.

Pravni okvir

Temeljni zakon koji regulira područje sporta jest Opći zakon o sportu iz 2001., izmijenjen i dopunjen 2005. godine. Zakonom je sport određen kao djelatnost od općeg interesa. Provedbu zakona osigurava Ministarstvo obrazovanja, mladeži i sporta.

a) Raspodjela prihoda od igara na sreću

U Češkoj velik dio prihoda za sport potječe od usluga lutrije, klađenja i kockanja. Zakonom o lutriji i igrama na sreću tržište je otvoreno privatnim lutrijama i igrama na sreću, uz obvezno izdavanje dozvole MFIN-a (registrirano je više od 100 pravnih osoba u toj djelatnosti). Djelatnost lutrije i igara na sreću ne oporezuje se prema pravilima o oporezivanju dobiti već se na prihode od tih djelatnosti plaća posebna naknada za javno korisne svrhe s područja socijalne skrbi, humanitarne djelatnosti, zdravstva, sporta i drugih područja. Naknada se plaća na prihode od lutrije, klađenja i kockanja, prema bruto prihodu (ukupni prihod minus dobiti u igrama na sreću), po stopama od 6 – 20%, ovisno o visini prihoda. Do 2000. prihodi od naknade uplaćivali su se u državni proračun, a Ministarstvo obrazovanja, mladeži i sporta obavljalo je raspodjelu korisnicima. Radi postizanja veće transparentnosti i objektivnosti, od 2000. priređivači lutrije, klađenja i kockanja zaradu isplaćuju izravno sportskim organizacijama. Godine 2008. ukupni prihod od naknade iznosio je 3,46 mlrd. CZK (138,5 mil. EUR), a ukupni prihodi od igara na sreću iznosili su 128,52 mlrd. CZK (5,15 mlrd. EUR). Prosječna stopa naknade primijenjena na bruto dobit bila je 11,6%. Od tog je iznosa samo 45% namijenjeno sportu (62,3 mil. EUR), a priređivači igara na sreću samostalno odlučuju kako će raspodijeliti iznos naknade među korisnicima. Primjerice, 100% iznosa naknade koju plaća SAZKA, najveći češki priređivač igara na sreću, odlazi za sport jer su sportske organizacije njegovi dioničari. Korisnici sredstava od naknada raspolažu tim sredstvima u skladu sa svojim potrebama, no krovne organizacije određuju pravila za područja sporta u njihovoj nadležnosti.

b) Zakoni s neizravnim utjecajem na amaterski sport

Zakon o televiziji, Zakon o medijima i Zakon o radijskoj komunikaciji sadržavaju odredbe koje omogućuju prihode sportskom sustavu od naknada za prava emitiranja sportskih događaja.

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Na području sporta iz javnih se sredstava financiraju dvije vrste djelatnosti – državna sportska reprezentacija (zadužena za sportske centre, sportske talente, sportske kampove i antidopinški odbor) te *sport za sve* (sportska poduka, nacionalni program razvoja *sporta za sve*, sport u školama, sport za invalide, održavanje i upravljanje sportskim objektima). Posljednjih je godina porasla uloga lokalnih vlasti – pojačana su ulaganja u infrastrukturu i objekte namijenjene amaterskom sportu. Od 2001., uvođenjem novoga lokalnog ustroja, lokalne su jedinice dobile veću autonomiju i uveden je novi sustav raspodjele sredstava. Time je povećana potpora sportu, većina subvencija dodijeljena je sportskim organizacijama i namijenjena obnovi sportskih objekata u vlasništvu općina (koje su vlasnici oko 10% sportskih objekata, mnogo manje nego ostale države članice).

Središnje vlasti pridonose financiranju sporta sa 17,7% ukupnih sredstava namijenjenih sportu (podatak za 2008.), a lokalne jedinice sudjeluju sa 13,5% prihoda. Od toga je iznosa teško razgraničiti sredstva namijenjena amaterskom sportu od ostalih namjena. Procjenjuje se kako je otprilike 60% sredstava koje izdvaja ministarstvo nadležno za sport namijenjeno amaterskom sportu, a od sredstava lokalnih jedinica amaterski sport dobiva otprilike 63%. Glavni su izvor financiranja sportskog sustava u Češkoj kućanstva – ona izdvajaju čak 57% sredstava. Ako se tome pribroji udio od 11,8% sredstava za sport koja se dobivaju od igara na sreću, može se zaključiti kako javni sektor u financiranju sporta sudjeluje s nešto više od 30%.

Tablica 8.15. Izvori prihoda za sport u Češkoj

Izvor prihoda (2008.)	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	164	31,2	15,6
od toga			
- središnja država	93	17,7	8,9
- ministarstvo nadležno za sport	81	15,4	7,7
- ostala vladina tijela	12	2,3	1,1
- lokalne vlasti	71	13,5	6,8
Privatni sudionici	362	68,8	34,5
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	300	57,0	28,6
trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	n.a.	n.a.	n.a.
Ukupni prihodi	62	11,8	5,9
Opća država	526	100,0	50,1

b) Procijenjeni doprinos volonterskog rada

Procjenjuje se kako u sportu u Češkoj djeluje 270.000 volontera (2007.) koji prosječno rade pet sati u tjednu, odnosno 33.750 FTE, što odgovara doprinosu u vrijednosti 193,5 mil. EUR.

8.1.5.6. Mađarska

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.16. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Mađarskoj

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	67,9
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	6.756
Stanovništvo, u tis. (2009.)	10.031
Površina	93.000 km ²

Sudjelovanje u sportu

U Mađarskoj se 2009. godine 23% građana bavilo sportom barem jedanput u tjednu, što je znatno ispod europskog prosjeka od 40%. Iste je godine samo 4% stanovnika bilo učlanjeno u neki sportski klub, 2% u fitness klub te 1% u klub neke druge vrste. Godine 2005. djelovala su 6.024 sportska kluba. Najpopularniji je sport nogomet, potom hokej na ledu i badminton. Osim toga, građani se rado bave skijanjem, sanjkanjem i klizanjem.

Odgovornost za sportsku politiku

Na državnoj razini za sport je zadužen Mađarski sportski ured – nezavisna ustanova povezana s premijerovim uredom, a o programima za mladež i talente brine se s Uredom povezana institucija – Institut za razvoj talenata. *Sport za sve* (sport u školama) podržavaju regionalne i lokalne vlasti. Lokalne vlasti održavaju otprilike 71% sportske infrastrukture te financijski podržavaju najbolje lokalne sportske ekipe.

Organizacija sportskog pokreta

Mađarski olimpijski odbor ima ključnu ulogu u mađarskom sportu. Osim toga, postoje tri krovne organizacije koje zastupaju interese različitih područja sporta: Mađarska sportska konfederacija (krovna udruga za mađarski sportski savez koja se bavi razvojem profesionalnih, amaterskih i otvorenih natjecanja te organizacijom prvenstava), Nacionalna konfederacija za rekreativni sport (zadužena za rekreativni sport, školski sport i studentski sport) te Nacionalna udruga sportaša invalida. Od 2004. djeluje Mađarski paraolimpijski odbor. Nacionalni sportski savezi nezavisne su, neprofitne organizacije koje predstavljaju klubove koji su njihovi članovi. Njihov je broj u stalnom porastu i trenutačno u Mađarskoj djeluje 66 nacionalnih sportskih saveza koji su članovi Mađarske sportske konfederacije. Zakonom o sportu propisana je mogućnost osnivanja dviju vrsta sportskih organizacija – sportskih udruga i sportskih trgovačkih društava.

Pravni okvir

Opći zakon o sportu definira organizaciju javnog financiranja sporta. Detaljan proračun namijenjen sportu određuje se svake godine Zakonom o proračunu. Prema prijedlogu

Nacionalnoga sportskog vijeća ministarstvo nadležno za sport određuje pravila raspodjele sredstava u sport. Javno se financiranje obavlja ugovorima s korisnicima. Privatno financiranje sporta obavlja se putem sponzorskih ugovora između privatnih trgovačkih društava i sportskih udruga (klubova i saveza).

a) Raspodjela prihoda od igara na sreću

Pravni okvir za raspodjelu sredstava postavljen je 1991. Zakonom o organizaciji kockanja. Za dozvolu za lutriju u obliku koncesije mogu se natjecati samo organizacije u državnom vlasništvu. Szerenscejáték Rt. trenutačno ima tu koncesiju i drži oko 50% kockarskog tržišta. Iste je godine osnovan Kockarski fond, koji 6% prihoda od igara na sreću izdvaja za opće dobro, posebice za sport, ali i za zdravstvo, socijalnu skrb, kulturu, obrazovanje i mladež. Izmjenama zakona ukinut je Kockarski fond te od tada gotovo svi prihodi idu državi. Zakon o sportu obvezuje Szerenscejáték Rt. da mali dio prihoda putem državnog proračuna usmjeri u sport.

Lutrije i sportske kladionice obvezne su 12% poreza na igre od lutrije, 50% poreza na igre od kladionica te sav iznos poreza na sportsko klađenje iskoristiti kao potporu sportu putem proračuna. Postoji i porez na igre na instant igre u iznosu od 30% mjesečnih prihoda, porez na igre za lutrije u iznosu od 20% mjesečnoga nagradnog fonda, 7% poreza na mjesečni nagradni fond za bingo igre te 17% poreza na mjesečni iznos nagradnog fonda joker igara. Porez na igre na sreću za keno iznosi 24% neto mjesečnih prihoda, a porez na klađenje obračunava se po stopi od 17% mjesečnoga nagradnog fonda. Iznos nepravilnih uplata koje se vraćaju tijekom mjeseca odbijaju se od neto zarade. Porez na igre za kladioničare iznosi 20% neto kockarskih prihoda. Neke vrste instant igara, kao i klađenje na konjske i pseće utrke, izuzeti su od oporezivanja. Porez na igre za novčane automate za klađenje plaća se u iznosu od 100.000 HUF mjesečno po lokaciji. Godišnji porez na automate iznosi 60.000 HUF po automatu. Porez se plaća i na casino igre, a iznos poreza ovisi o neto приходima. Usluge lutrije izuzete su od PDV-a. Mađarska državna lutrija jedan je od najvećih poreznih obveznika – 2009. godine ukupni je iznos od prodaje lutrije bio oko 575 mil. EUR, a njihov doprinos u obliku sponzorstava i donacija iznosio je 2,3 mil. EUR. Neizravno, putem poreza na igre, donirali su 15,7 mil. EUR u sport, a godine 2008. taj je iznos bio 16,5 mil. EUR. Ukupni proračunski prihodi od poreza na igre na sreću 2008. iznosio je 212,6 mil. EUR, a 2009. godine 225 mil. EUR. Od tog je iznosa 2008. godine 16,5 mil. EUR bilo namijenjeno za sport, a 2009. godine 15,5 mil. EUR.

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Na amaterskoj razini sredstva sportskih organizacija čine vlastiti prihod od klupskih djelatnosti (16,3%), vlastiti prihod od drugih gospodarskih djelatnosti (24%), donacije pojedinaca/kućanstava (8,9%), donacije trgovačkih društava (7,2%), državne potpore (4,2%), sredstva Nacionalnoga civilnog fonda (1%), ostala sredstva od natječaja (3,9%), potpore lokalnih vlasti (25,5%), potpore međunarodnih organizacija (0%), potpora od donacije 1% poreza na dohodak (0,6%) te potpora od zaklada (8,4%).

Javna potpora sportu djelomično potječe od poreza na lutriju, klađenje i kockanje. Sredstva od središnje i lokalne vlasti (47,7% prihoda) nužna su za djelovanje neprofitnih amaterskih organizacija u Mađarskoj. Državna potpora sastoji se od programa izravnog financiranja, poreznih izuzeća te prihoda od kockarskih usluga. Lokalna se financijska potpora sastoji od programa financiranja i operativnih troškova sportskih aktivnosti te najma sportske infrastrukture.

Tablica 8.17. Izvori prihoda za sport u Mađarskoj

Izvor prihoda (2005.)	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	247,6	47,7	24,8
od toga			
- središnja država	70,5	13,6	7,1
- ministarstvo nadležno za sport			
- ostala vladina tijela			
- lokalne vlasti	177,1	34,1	17,7
Privatni sudionici	271,6	52,3	27,2
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	243,4	46,9	24,3
trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	28,2	5,4	2,8
Ukupni prihodi	519,2	100,0	51,9

8.1.5.7. Slovenija

Osnovni gospodarski i demografski podaci

Tablica 8.18. Osnovni gospodarski i demografski podaci o Sloveniji

BDP u stalnim cijenama, u mlrd. EUR (2008.)	30
BDP po stanovniku, u EUR (2008.)	14.944
Stanovništvo, u tis. (2009.)	2.032
Površina	20.273 km ²

Sudjelovanje u sportu

Prema istraživanju Eurobarometra iz 2009., sudjelovanje u sportu u Sloveniji prilično je visoko: 52% stanovnika bavi se sportom barem jedanput u tjednu, što je 12 postotnih poena

iznad europskog prosjeka. U 2009. godini 13% stanovnika bilo je učlanjeno u neki sportski klub, 5% u fitness klub te 4% u neki drugi klub. Ukupno je 300.000 članova bilo upisano u 7.580 klubova.

Odgovornost za sportsku politiku

Sport je u Sloveniji u nadležnosti Ministarstva obrazovanja i sporta. Zadatak je ministarstva stvaranje uvjeta za razvoj sporta na nacionalnoj razini, što znači da su svi aspekti sporta – od vrhunskog sporta do *sporta za sve*, uključujući infrastrukturu, promoviranje sporta, sport u školama, trening i ostalo – dio zaduženja Ministarstva. Poslove vezane za sport unutar Ministarstva obavlja Uprava za sport. Vijeće sportskih stručnjaka savjetodavno je tijelo zaduženo za sportske institucije na državnoj i ostalim razinama. Slovenski ured za sport djelomično je javno tijelo zaduženo za prikupljanje informacija o sportu na različitim područjima, prije svega o sportu za djecu i mladež, te za davanje tih informacija zainteresiranima. Lokalne vlasti imaju isti cilj kao i država – omogućiti uvjete za razvoj sporta.

Organizacija sportskog pokreta

Procjenjuje se da u Sloveniji djeluje 7.580 sportskih klubova. Krovna organizacija, Sportski savez Slovenije, ima 95.000 članova. Sportski su klubovi povezani sa savezima, koji su okupljeni u OCS-ASF, organizaciju nastalu spajanjem Slovenskoga olimpijskog odbora i Udruge sportskih saveza Slovenije 1994. godine. OCS-ASF zadužen je za provedbu programa vrhunskoga i natjecateljskog sporta te za potporu *sportu za sve* i lokalnom sportu, no promiče i olimpijske vrijednosti. Ne postoje podaci o tome koliki je iznos financijskih doprinosa javnog sektora namijenjen amaterskom sportu, osim činjenice da je prioritet države ulaganje u sportsku infrastrukturu i opremu. Valja naglasiti kako 80% sredstava za sport potječe iz javnih izvora.

Pravni okvir

Zakon o sportu određuje odgovornost za očuvanje javnog interesa za područje sporta i određuje nadležnosti raznih institucija na području sporta. Sadržava i odredbe o upravljačkom okviru sportskih aktivnosti. Zaduženja lokalnih tijela određena su Zakonom o samoupravi, prema kojemu općinske vlasti moraju omogućiti sportsku i rekreacijsku infrastrukturu na svom području i brinuti se o razvoju sporta i rekreacije.

a) Raspodjela prihoda od igara na sreću

Zakon o lutrijama određuje tržišne uvjete za djelovanje lutrija i pružanje usluga kockanja, a godine 1997. osnovana je Sportska zaklada. Nacionalno tržište klađenja otvoreno je za

privatne pružatelje usluga, uz dobivanje dozvole, a dopušteno je i internetsko klađenje. Zakonom o igrama na sreću predviđena je raspodjela prihoda od usluga kockanja. Zakon razlikuje klasične igre (lutrije, bingo i klađenje), koje može organizirati trgovačko društvo sa sjedištem u Sloveniji, i kasino igre. U Sloveniji postoje dva pružatelja usluga – Loterija Slovenije (drži 75% tržišta) i Sportna loterija (s 25% udjela na tržištu). Raspodjela prihoda od lutrije i kockanja propisuje se zakonom. Za upravljanje sredstvima osnovane su dvije zaklade – jedna se bavi financiranjem aktivnosti za invalide i humanitarne organizacije (FIHO), od čega sportske organizacije dobivaju oko 7% sredstava, a druga zaklada financira sportske organizacije (FSO), i to posebice sportske aktivnosti (djelatnosti vrhunskog sporta, tjelesne kulture djece i mladeži za vrhunski sport, općega fizičkog obrazovanja djece i mladeži te ostale sportske aktivnosti), izgradnju sportske infrastrukture, istraživanje i razvoj sporta te sportsko izdavaštvo. Najvažniji projekti zaklade jesu školarine za talentirane sportaše, visoka razina zdravstvenog osiguranja, olimpijska reprezentacija te centralizirani programski sustav. Godine 2009. Loterija Slovenije ostvarila je prihode u iznosu 110,3 mil. EUR, od čega je 22,9 mil. EUR (20%) uplaćeno za FIHO i FSO kao koncesijska naknada koja se plaća državi. Dodatno je 40% ukupne dobiti donirano FIHO-u (u 2009. 29.712 EUR) i 10% FSO-u (u 2009. 7.428 EUR).

Sredstva koja se dodjeljuju sportu

a) Financijska sredstva namijenjena sportu

Privatni je sektor glavni izvor financiranja sportskog sustava. Kućanstva i trgovačka društva osiguravaju 54,7% svih sredstava namijenjenih sportu (2007.). Trgovačka društva financiraju sport sponzorstvima i donacijama, a procjenjuje se da je njihov doprinos 39,5% ukupnih sredstava namijenjenih financiranju sporta. Središnja vlast financira sport s ostalih 45,3%. Doprinos lokalnih vlasti iznosio je 33,1% ukupnoga sportskog proračuna. Kućanstva sudjeluju s 15,2% u obliku članarina, izdataka za sportsku opremu i sportsku odjeću. Promatrano po stanovniku, javno financiranje u prosjeku iznosi 103,6 EUR, a kućanstva pridonose 17,5 EUR po stanovniku.

Tablica 8.19. Izvori prihoda za sport u Sloveniji

Izvor prihoda (2007.)	mil. EUR	Udio u ukupnim prihodima	EUR po stanovniku
Opća država	104,0	45,3	52,0
od toga			
- središnja država	28,0	12,2	14,0
- ministarstvo nadležno za sport	20,0	8,7	10,0
- ostala vladina tijela	8,0	3,5	4,0
- lokalne vlasti	76,0	33,1	38,0
Privatni sudionici	125,8	54,7	62,9
od toga			
- izdaci kućanstava za sport	35,0	15,2	17,5
trgovačka društva (sponzorstva, donacije, ostalo)	90,8	39,5	45,4
Ukupni prihodi	229,8	100,0	114,9

b) Procijenjeni doprinos volonterskog rada

Procjenjuje se da 106.000 osoba volonterski sudjeluje u radu sportskih klubova i da rade prosječno dva sata u tjednu. To iznosi 5.300 FTE i odgovara doprinosu od 47,9 mil. EUR.

Svaki je od prikazanih europskih sustava financiranja sporta, odabranih prema prijedlogu Nacionalnog vijeća za sport, važan za usporedbu s hrvatskim sustavom financiranja sporta. Pojedini sustavi potječu iz različitih povijesnih, društvenih, gospodarskih i političkih okolnosti. Njemački i austrijski pravni sustavi osnova su cjelokupnoga hrvatskog pravnog sustava pa su važna polazišna točka i za područje financiranja sporta. Bivše socijalističke države pola su stoljeća imale zajednička obilježja s Hrvatskom pa je zanimljivo promatrati u kojem se smjeru svaka od njih nastavila razvijati nakon uvođenja tržišnih gospodarskih uvjeta, dok skandinavske zemlje mogu biti uzor kao dobro organizirani sustavi kakvima treba težiti ne samo na području financiranja sporta već i u ostalim gospodarskim djelatnostima. Sve opisane sustave nije moguće međusobno uspoređivati jednostavnom komparacijom pojedinih elemenata jer iza svakoga od tih elemenata stoji niz čimbenika koji te sustave čine jedinstvenima i neprenosivima u neke druge društvene i gospodarske uvjete. Primjena svakoga pojedinog primjera dobre prakse iz komparativnog prikaza europskih država zahtijevala bi pomnu analizu učinaka, troškova i koristi implementacije u hrvatski pravni sustav.

8.2. Sustav financiranja sporta u RH

Sustav financiranja sporta u Hrvatskoj reguliran je Zakonom o sportu⁴⁷ (čl. 74.), u kojemu je određeno da:

- „osnovu financiranja sporta čine prihodi koje pravne i fizičke osobe koje obavljaju sportsku djelatnost ostvare obavljanjem sportske djelatnosti, članarine koje ostvaruju sportske udruge, dio prihoda od priređivanja igara na sreću i sredstva kojima jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb i država pomažu obavljanje sportske djelatnosti;
- Republika Hrvatska, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grad Zagreb utvrđuju javne potrebe u sportu i za njihovo ostvarivanje osiguravaju financijska sredstva iz svojih proračuna u skladu s ovim Zakonom.“

⁴⁷ Izmjenama i dopunama Zakona o sportu u srpnju 2012. dio koji se odnosi na sustav financiranja sporta nije se mijenjao.

Drugim riječima, sredstva za financiranje sporta u Hrvatskoj također se osiguravaju iz privatnih i iz javnih izvora financiranja. Zadatak javnog sektora jest da pomaže obavljanju sportske djelatnosti, i to utvrđivanjem, a zatim i osiguravanjem financijskih sredstava za podmirivanje javnih potreba u sportu. Korisnici tih sredstava najčešće su sportske udruge, sportaši, ali i ustanove koje upravljaju sportskom infrastrukturom. Javna se sredstva subjektima u sportskim djelatnostima najčešće dodjeljuju kao sredstva za financiranje programa javnih potreba u sportu ili putem raznih natječaja za financiranje posebnih sportskih projekata i programa, kako preko ministarstva nadležnoga za sport (v., primjerice, MZOS, 2012b), nacionalnih olimpijskih odbora (npr. HOO, 2012b) ili pojedinih lokalnih zajednica.

Javne su potrebe u sportu na državnoj razini i na razinama jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba utvrđene Zakonom o sportu, čl. 75. i 76. Kao što je moguće vidjeti u tablici 8.20., potrebe u sportu za koje se sredstva osiguravaju iz državnog proračuna ne razlikuju se bitno od potreba za koje se sredstva izdvajaju iz proračuna lokalnih zajednica.

Tablica 8.20. Javne potrebe u sportu na državnoj i lokalnim razinama prema Zakonu o sportu

Državna razina	Lokalna razina
poticanje i promicanje sporta, osobito sporta djece, mladeži, studenata i osoba s invaliditetom	poticanje i promicanje sporta te provođenje sportskih aktivnosti djece, mladeži i studenata; sportsko-rekreativne aktivnosti građana; sportske aktivnosti osoba s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom
poticanje planiranja i izgradnje sportskih građevina	planiranje, izgradnja, održavanje i korištenje sportskih građevina važnih za jedinicu lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba
skrb o vrhunskim sportašima	sportska priprema, domaća i međunarodna natjecanja te opća i posebna zdravstvena zaštita sportaša
djelovanje nacionalnih sportskih saveza, HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih	djelovanje sportskih udruga, sportskih zajednica i saveza
znanstveni i razvojni programi u sportu	provođenje i financiranje znanstvenih i razvojnih projekata, elaborata i studija u funkciji razvoja sporta
djelovanje informacijskog sustava u sportu	zapošljavanje osoba za obavljanje stručnih poslova u sportu
rad i djelovanje Agencije; dodjeljivanje državne nagrade za sport „Franjo Bučar“ i državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća	
međunarodna sportska suradnja i međunarodne obveze RH u sportu	

Izvor: sistematizirali autori prema Zakonu o sportu, čl. 75. i 76.

U nastavku ovog poglavlja analizirana su sredstva koja se izdvajaju na državnoj i lokalnim razinama, struktura prihoda i rashoda prema izvješćima FINA-e za skupinu djelatnosti 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*, te potrošnja kućanstava na sport.

8.2.1. Izdvajanja za sport na državnoj razini

Ukupna izdvajanja iz **državnog proračuna** preko MZOS-a RH, Uprave za sport, glava 080 Državnog proračuna Republike Hrvatske⁴⁸ (uključujući sredstva od igara na sreću) za razvoj sporta u promatranim godinama kretala su se u iznosima od 137,8 (2011. godine) pa do 328,5 mil. kuna (2008. godine), odnosno na razinama od 0,11% pa do 0,28% državnog proračuna (v. tabl. 8.21.).

Promatrajući podatke o izdvajanju državnih proračunskih sredstava za financiranje javnih potreba u sportu za razdoblje 2008. – 2010. možemo zaključiti kako se svake godine smanjuje iznos sredstava koja se izdvajaju za sport.

Tablica 8.21. Izdvajanja za javne potrebe u sportu iz državnog proračuna preko MZOS-a RH, Uprave za sport, glava „Razvoj sporta“ Državnog proračuna Republike Hrvatske od 2008. do 2011. godine

	2008.	2009.	2010.	2011.
Ukupna izdvajanja za sport	328.551.852	198.680.785	147.591.330	137.754.823
Ukupno izvršenje državnog proračuna	115.292.426.173	117.923.991.689	120.323.331.941	119.939.510.606
Postotak državnog proračuna koji se izdvajao za sport (%)	0,28	0,17	0,12	0,11

Izvor: podaci MFIN-a o izvršenjima državnih proračuna (osim za 2011. godinu kada je riječ o Prijedlogu godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog proračuna), MFIN (2012a) – Državni proračun – arhiva

Kada govorimo o izdvajanjima države za javne potrebe u sportu na razini BDP-a, od 2008. do 2011. godine govorimo o udjelu od 0,28% do 0,11%, što je prosječno jedan od nižih udjela u zemljama Europe. Primjerice, Mađarska i Slovenija na razini su 0,60%, Danska 0,56%, dok najveći udio ima Švicarska, i to 3,47% (Bartoluci i Škorić, 2009).

Tablica 8.22. Udio sredstava za javne potrebe u sportu iz državnog proračuna preko MZOS-a RH, Uprave za sport, glava „Razvoj sporta“ Državnog proračuna Republike Hrvatske u BDP-u od 2008. od 2010.

	2008.	2009.	2010.	2011.
Ukupna izdvajanja za sport iz državnog proračuna	328.551.852	198.680.785	147.591.330	137.754.823
BDP	343.412.000.000	328.672.000.000	326.980.000.000	333.956.000.000
Postotak BDP-a (%)	0,10	0,06	0,05	0,04

Izvor: Ministarstvo financija (2012a)

⁴⁸ Napominjemo kako i druga ministarstva izdvajaju sredstva za sport, ali su to znatno manji iznosi i oni su u cijelosti navedeni dalje u tekstu ovog poglavlja.

Razloge tako velikih razlika u iznosima izdvajanja za glavu *Razvoj sporta* 2008. godine moguće je pronaći u strukturi izdvajanja obuhvaćenih u toj glavi. Naime, način prikazivanja izdataka za sport iz državnog proračuna mijenjao se kroz godine.⁴⁹ Stalne promjene u strukturi izdataka za sport iz državnog proračuna na način da su se sa svakom promjenom dodavale stavke obuhvaćene u glavi *Razvoj sporta*, rezultirale su i povećanjem tih izdataka iz godine u godinu (v. Škorić, Bartoluci i Čustonja, 2012.), i to zaključno s 2008. godinom. No tako velik skok u izdacima za 2008. godinu moguće je objasniti i činjenicom kako su te godine u izdatke za glavu *Razvoj sporta* uključena i prilično velika sredstva u iznosu od 140 mil. kuna za izgradnju sportske dvorane *Gradski vrt* u Osijeku, što nije uobičajena stavka – barem ne u tolikom iznosu.

Nadalje, od 2009. godine u izdacima za *Razvoj sporta* određeni se iznosi izdvajaju kao posebna stavka u sklopu izdataka za *Ostale javne ustanove u području znanosti, obrazovanja i sporta*, i to primarno za djelatnost Hrvatske antidopinške agencije te Hrvatskoga olimpijskog centra Bjelolasica. Ti se izdaci još uvijek smatraju dijelom glave *Razvoj sporta*, što je moguće vidjeti u tablici 8.23.

Tablica 8.23. Struktura državnog proračuna za glavu „Razvoj sporta“ u sklopu MZOS-a RH od 2008. do 2011. godine (u kn)

	2008.	2009.	2010.	2011.
Poticanje programa javnih potreba u sportu (HOO)	133.499.383	102.682.910	101.469.123	112.551.668
Poticanje bavljenja sportom invalidnih osoba - Hrvatski paraolimpijski odbor	10.594.513	8.473.915	7.334.474	7.583.999
Poticanje olimpijskog sporta u Hrvatskome olimpijskom centru Bjelolasica	4.000.000	6.700.000	6.500.000	
Redovita djelatnost javne ustanove HOC	109.412			
Opremanje javne ustanove HOC	15.800			
Javna ustanova HOC, kapitalna ulaganja	6.351.597			
Državne nagrade za vrhunska sportska postignuća	2.477.600	2.582.000	2.893.400	2.983.900
Poticaji za međunarodnu sportsku suradnju	95.187	214.853	41.828	716.267
Poticaji za međunarodnu sportsku suradnju hrvatskih sportaša	2.645.000	1.707.205	797.500	
Državna nagrada za sport „Franjo Bučar“	467.029	451.063	457.468	441.030
Hrvatski sveučilišni sportski savez		500.000	655.000	667.575
Poticanje sporta na sveučilištima i veleučilištima	800.000			
Prevenција nasilja sportom u školama		130.379	95.630	93.225
Sportski programi tijekom ljetnih i zimskih praznika <i>Otvorena škola</i>	1.700.000	1.500.000	700.000	513.800
Obuka neplivača u školama	893.840	1.266.506	600.000	600.000
Hrvatski školski sportski savez	5.405.413	13.517.285	8.626.329	8.638.541
Hrvatski sportski savez gluhih	2.443.777	2.074.355	1.795.140	1.869.088
Nacionalno vijeće za sport			132.323	722.171

⁴⁹ Detaljnije o izdacima prije 2008. godine moguće je vidjeti u: Škorić, Bartoluci i Čustonja (2012.).

	2008.	2009.	2010.	2011.
Izgradnja sportske dvorane <i>Gradski vrt Osijek</i>	140.000.000	56.273.777	15.312.147	
Organiziranje IX. konferencije <i>Alpe Jadran</i>		306.988		205.590
Preustroj sportskih klubova - udruga	362.549	299.544	180.963	167.964
Poticanje sporta u sportskim klubovima	9.877.538			
Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga u sportu	3.847.025			
Opremanje i uređenje nacionalne antidoping agencije	966.182			
Obnova i izgradnja sportskih objekata	2.000.000			
Razvoj sporta	328.551.852	198.680.784	147.591.329	137.754.822
RAZVOJ SPORTA (u sklopu izdataka MZOS-a za Ostale javne ustanove u znanosti, obrazovanju i sportu)		3.786.864	4.588.233	
- Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga u sportu				
- Redovita djelatnost javne ustanove HOC				
- Opremanje i uređenje nacionalne antidoping agencije				
- Opremanje javne ustanove HOC				
UKUPNO GLAVA 1254 (Razvoj sporta)		202.467.649	152.179.563	
RAZVOJ SPORTA (u sklopu izdataka MZOS-a za agencije i ostale javne ustanove u znanosti, obrazovanju i sportu): Javna ustanova HOC				315.952
UKUPNO, GLAVA 3915. (Razvoj sporta)				138.070.775
Ukupno za razvoj sporta	328.551.852	202.467.649	152.179.563	138.070.775

Izvor: prema podacima MFIN-a o izvršenjima državnih proračuna (osim za 2011. godinu, kada je riječ o Prijedlogu godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog proračuna); MFIN (2012.), Državni proračun – arhiva

No važno je naglasiti kako se u sport neizravno daju i sredstva iz drugih ministarstava ili odjela. Primjerice, na području znanosti, obrazovanja i sporta postoje i neki zajednički programi usmjereni na sva tri područja. Osim toga, u sustavu osnovnoga, srednjega i visokoškolskog obrazovanja financira se izgradnja sportskih dvorana u sklopu škola i fakulteta, a u pojedinim se situacijama posebno tretiraju i izdaci za izgradnju određenih sportskih objekata.⁵⁰

8.2.2. Financiranje sporta sredstvima od igara na sreću

Kao što je već napomenuto, u javne se izvore financiranja sporta mogu svrstati i prihodi od igara na sreću. Ti prihodi u Hrvatskoj čine prihode državnog proračuna, a svake se godine donosi posebna uredba kojom se regulira način raspodjele tih sredstava, pri čemu je jedan dio uvijek namijenjen organizacijama koje promiču razvoj sporta.

⁵⁰ Primjerice, sufinanciranje izgradnje višenamjenske gradske dvorane sportsko-rekreativnog centra *Višnjik* u Zadru sastavni je dio izdataka Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, i to u iznosima od 15 mil. kuna 2008. te 11 mil. kuna 2009., 2010. i 2011. godine.

U Hrvatskoj postoji višedesetljetna tradicija financiranja sporta sredstvima od igara na sreću. Od 1990. godine svih pet zakona koji uređuju djelatnost igara na sreću i zabavnih igara na sličan način propisuju raspoređivanje sredstava koja se ostvare priređivanjem igara na sreću. Tako je Zakon o igrama na sreću i zabavnim igrama iz 1990. godine propisivao da se sredstva koja se ostvare priređivanjem igara na sreću raspoređuju za financiranje određenih programa i zadataka na područjima socijalno-humanitarnih djelatnosti, društvene brige o djeci i mladeži te tehničke i **fizičke kulture**⁵¹.

Zakon o igrama na sreću i zabavnim igrama iz 1991. godine propisivao je da sredstva koja se ostvare priređivanjem igara na sreću nakon odbitka dobitaka igračima u skladu s pravilima igre, pripadaju priređivaču igre na sreću u 50%-tnom iznosu tih sredstava za pokriće troškova i udio u dobiti, dok ostalih 50% sredstava služi za financiranje socijalno-humanitarnih potreba, za potrebe i programe rada invalida, programe *Hrvatskog radiše* za samozapošljavanje, za programe zaštite i druge potrebe djece i mladeži, za pripreme zaštite i spašavanja ljudskih života u nepogodama, za rad s ovisnicima te za **poticanje razvitka sporta**.⁵²

Zakon o igrama na sreću iz 1998. godine propisivao je da se u godišnjem prikazu prihoda i rashoda Hrvatske lutrije utvrđuje iznos koji Hrvatska lutrija d.o.o. raspoređuje i izdvaja u četiri dijela, i to za: 1. humanitarnu potporu, 33,3%; 2. **potporu sportu, 33,3%**; 3. potporu tehničkoj kulturi, 8,4% i 4. marketinšku promidžbu igara, 25%.⁵³

Zakon o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara iz 2002. godine propisao je da će Vlada RH uredbom odrediti kriterije za utvrđivanje korisnika i način raspodjele prihoda od igara na sreću za financiranje programa organizacija:

- koje promiču razvoj sporta,
- koje pridonose borbi protiv droga i svih ostalih oblika ovisnosti,
- koje se bave socijalnom i humanitarnom djelatnošću,
- koje se bave problemima i zadovoljavanjem potreba osoba s invaliditetom,
- koje se bave tehničkom kulturom,
- koje se bave kulturom,
- koje se bave izvaninstitucionalnom naobrazbom i odgojem djece i mladih,
- koje pridonose razvoju civilnog društva.⁵⁴

⁵¹ Članak 25. Zakona o igrama na sreću i zabavnim igrama (NN 19/90).

⁵² Članak 46. Zakona o igrama na sreću i zabavnim igrama (NN 61/91).

⁵³ Članak 13. Zakona o igrama na sreću (NN 36/98).

⁵⁴ Članak 10. Zakona o priređivanju igara na sreću i nagradnih igara (NN 83/02).

Istu je odredbu preuzeo i Zakon o igrama na sreću iz 2009. godine⁵⁵, pa je tako njime također propisano da se navedeni programi financiraju iz:

- 50% godišnje naknade od priređivanja igara na sreću u casinima,
- 50% godišnje naknade od igara klađenja,
- 50% godišnje naknade od priređivanja igara na sreću na automatima,
- 50% mjesečne naknade od priređivanja lutrijskih igara na sreću,
- 50% ostvarene dobiti Hrvatske lutrije d.o.o.

Sukladno Zakonu, počevši od 2003. godine, Vlada RH svake godine donosi Uredbu o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načina raspodjele dijela prihoda od igara na sreću. Kriteriji za raspodjelu utvrđuju se sukladno nacionalnim strategijama i programima zadovoljavanja javnih potreba u odgovarajućim djelatnostima te sukladno programima za poticanje razvoja civilnog društva, a iskazuju se postotnim udjelom pojedinih programskih aktivnosti u ukupnom dijelu prihoda od igara na sreću. Udio izdvajanja za organizacije koje promiču razvoj sporta kretao se od 30% (od 2003. do 2006. godine), do 35% (olimpijske 2012. godine) – tablica 8.24. U razdoblju od 2003. do 2012. postotak izdvajanja povećan je za 5 postotnih bodova, odnosno veći je za 16,67%. Najveći skok u povećanju zabilježen je 2010. godine, za 10,66% u odnosu prema 2009.

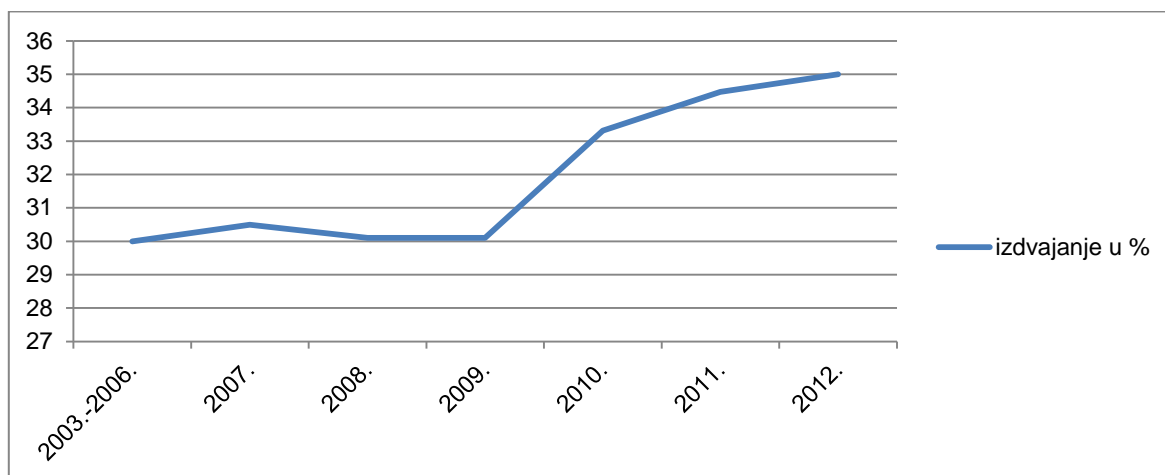
Tablica 8.24. Udio izdvajanja od igara na sreću za organizacije koje promiču razvoj sporta u razdoblju 2003. – 2012.

Godina	Izdvajanje (u %)	Porast s obzirom na 2003. (u %)	Porast s obzirom na prethodnu godinu (u %)
2003. – 2006.	30,00		
2007.	30,50	1,67	1,67
2008.	30,10	0,33	-1,31
2009.	30,10	0,33	0,00
2010.	33,31	11,03	10,66
2011.	34,47	14,90	3,48
2012.	35,00	16,67	1,54

Izvor: Uredbe Vlade RH o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načina raspodjele dijela prihoda od igara na sreću od 2003. do 2012.; izračun autora

⁵⁵ Članak 8. Zakona o igrama na sreću (NN 87/09).

Grafikon 8.1. Trend izdvajanja od igara na sreću za organizacije koje promiču razvoj sporta u razdoblju 2003. – 2012.

Izvor: Uredbe Vlade RH o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću od 2003. do 2012.

Imajući na umu da su sredstva od igara na sreću također prihod državnog proračuna, spomenutom je Uredbom propisano da se sredstva za pojedine djelatnosti raspoređuju u sklopu proračuna nadležnih ministarstava. Tako se navedeni udjeli sredstava za promicanje razvoja sporta u MZOS-u raspoređuju za javne potrebe u sportu na pet subjekata koji ostvaruju program javnih potreba u sportu na nacionalnoj razini, i to u postocima utvrđenima Uredbom. U tablici 8.25. dan je prikaz raspodjele sredstava od igara na sreću za razvoj sporta (za javne potrebe u sportu) za razdoblje od 2008. do 2012. godine. Iz tablice je razvidno da u usporedbi s drugim područjima (borbom protiv droga i svih ostalih oblika ovisnosti, socijalnim i humanitarnim djelatnostima, rješavanjem problema i zadovoljavanjem potreba osoba s invaliditetom, tehničkom kulturom, kulturom, izvaninstitucionalnom naobrazbom te odgojem djece i mladih, kao i razvojem civilnog društva) udio financiranja sporta od igara na sreću kontinuirano raste.⁵⁶

Tablica 8.25. Prikaz izdvajanja iz sredstava od igara na sreću za javne potrebe u sportu na nacionalnoj razini sukladno Uredbi o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću, prema pojedinim korisnicima

Javne potrebe u sportu (u odnosu prema ukupnim sredstvima)	2008. 30,10%	2009. 30,10%	2010. 33,31%	2011. 34,47%	2012. 35,00%
HOO – poticanje programa javnih potreba u sportu, A 577030	91,80	91,80	91,80	91,63	90,58
Hrvatski paraolimpijski odbor – poticanje bavljenja sportom invalidnih osoba, A 577031	4,92	4,92	4,92	4,91	5,14
Hrvatski školski sportski savez, A 768039	1,97	1,97	1,97	1,90	2,17
Hrvatski sportski savez gluhih, A 768040	1,31	1,31	1,31	1,27	1,54
Hrvatski akademski sportski savez, A 768016	-	-	-	0,29	0,57

Izvor: Uredbe Vlade RH o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću od 2003. do 2012. (NN 86/08, 150/08, 11/10, 29/11 i 31/12)

⁵⁶ Uredbe Vlade RH o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2008. – 2012. godinu (NN 86/08, 150/08, 011/10, 029/11 i 31/12).

Apsolutni iznosi sredstava dodijeljeni za javne potrebe u sportu na nacionalnoj razini sukladno navedenim udjelima navedeni su u tablici 8.26.

8.2.3. Prikaz financiranja javnih potreba u sportu i sportskih programa iz državnog proračuna prema davateljima i korisnicima (sportskim udrugama)

Svake godine Ured za udruge Vlade RH od tijela državne uprave prikuplja i obrađuje podatke o sredstvima koja se iz državnog proračuna (uključujući i sredstva od igara na sreću) dodjeljuju organizacijama civilnog društva (OCD-ovima) za programe i projekte od javnog/općeg dobra, uključujući i sredstva za javne potrebe u sportu i sportske programe, te izrađuje godišnja izvješća o financiranju programa i projekata OCD-ova koji su dostupni u tiskanome i elektroničkom obliku te u pretraživoj bazi podataka dostupnoj na mrežnoj stranici Ureda za udruge (www.uzuvrh.hr).

S obzirom na to da detaljne podatke o financiranim javnim potrebama u sportu i sportskim programima u spomenutoj bazi podataka nije moguće pretražiti prema kriteriju djelatnosti (pa tako ni sporta) nego samo prema davateljima financijskih sredstava i korisnicima tih sredstava prema godinama u kojima su sredstva dodijeljena, za potrebe ovog istraživanja napravljena je posebna obrada raspoloživih podataka te u ovom poglavlju dajemo detaljne podatke o financiranju javnih potreba u sportu za razdoblje 2008. – 2011. (s proračunske pozicije MZOS-a), ali i ostalih sportskih programa koje financiraju druga tijela državne uprave. U tablici 8.26. obrađeni su podaci vezani za financiranje javnih potreba u sportu i sportskih programa iz sredstava državnog proračuna i sredstava od igara na sreću u razdoblju 2008. – 2011. prema davateljima tih sredstava i prema njihovim korisnicima. Kako Ured za udruge Vlade RH na godišnjoj razini prati financiranje programa i projekata svih organizacija civilnoga društva iz javnih izvora na nacionalnoj razini, u tablici 8.26. napravljena je usporedba financiranja sporta u odnosu prema svim ostalim područjima djelovanja organizacija civilnoga društva. Iz tablice 8.26. razvidno je da se svake godine za javne potrebe u sportu i sportske programe iz državnog proračuna daje oko $\frac{1}{4}$ ukupnih sredstava koja se dodjeljuju organizacijama civilnog društva.

Kada se kao izvor promatraju samo sredstva od igara na sreću, a javne se potrebe u sportu gotovo u cijelosti ili najvećim dijelom financiraju upravo iz tog izvora (što se najbolje vidi na primjeru HOO-a u dijelu 8.2.4. *Financiranje HOO-a i nacionalnih sportskih saveza*), na sredstva namijenjena financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa 2008. godine otpadalo je 62,89%, dok je njihov udio u idućim godinama padao i 2011. godine, unatoč

stalnom povećanju postotka izdvajanja za sport u odnosu prema ukupnim sredstvima od igara na sreću, iznosio je 44,30%. Iz navedenoga se može zaključiti kako se izdvajanja za sport iz državnog proračuna, ne računajući kao namjenski izvor sredstva od igara na sreću, stalno smanjuju (što je najbolje vidljivo na spomenutom primjeru financiranja HOO-a). **Upravo zahvaljujući sredstvima od igara na sreću i trendu povećanja udjela financiranja sporta iz tog izvora, sredstva namijenjena financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa, unatoč recesiji, održavaju se na stabilnoj razini.**

Tablica 8.26. Prikaz sredstava iz državnog proračuna i sredstava od igara na sreću za sve organizacije civilnog društva (OCD-ove) i posebno za udruge koje provode javne potrebe u sportu (JPS) i za sportske programe u razdoblju 2008. – 2011.

Godina	Sredstva za OCD-ove iz proračuna i drugih izvora na državnoj razini	Sredstva za OCD-ove od igara na sreću	Ukupna sredstva za OCD-ove na državnoj razini	Ukupna sredstva za JPS i sportske programe udruga na državnoj razini	Sredstva za sport prema ukupnim sredstvima za OCD-ove (u %)	Ukupna sredstva za sport prema sredstvima od igara na sreću (u %)
2008.	371.606.723	252.563.351	624.170.075	158.834.087	25,45	62,89
2009.	285.104.520	244.492.433	529.596.954	135.748.468	25,63	55,52
2010.	240.834.612	248.177.695	489.012.308	129.767.465	26,54	52,29
2011.	244.099.703	305.879.897	549.979.601	135.508.038	24,64	44,30

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.); izračun autora

U tablici 8.27. prikazana su sredstva za javne potrebe u sportu i sportske programe što su ih dobivale sportske udruge iz državnog proračuna (uključujući i sredstva od igara na sreću) u razdoblju 2008. – 2011. Osim apsolutnih iznosa, prikazani su i postotni udjeli za svako područje u ukupnom godišnjem iznosu izdvojenom za financiranje javnih potreba u sportu (JPS) i sportskih programa.

Vidljivo je da kontinuitet u financiranju imaju samo javne potrebe u sportu koje provode HOO (i nacionalni sportski savezi), Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, Hrvatski školski sportski savez i Hrvatski sveučilišni sportski savez⁵⁷, dok se potpora organiziranju sportskih manifestacija i natjecanja u svim granama sporta, institucionalna i programska potpora amaterskim sportskim klubovima, sportski program tijekom školskih praznika, poticaj razvoju sporta na otocima i obuka neplivača u školama financiraju neredovito ili u različitim financijskim iznosima iz godine u godinu, a razvoj sporta na područjima posebne državne skrbi nakon 2008. više se uopće ne financira.

⁵⁷ Izmjenama Zakona o sportu u srpnju 2012. (NN 86/12) Hrvatskome sveučilišnom sportskom savezu naziv je promijenjen u Hrvatski akademski sportski savez.

Tablica 8.27. Prikaz sredstava za javne potrebe u sportu i za sportske programe kojima su financirane sportske udruge iz državnog proračuna (uključujući i sredstva od igara na sreću) u razdoblju 2008. – 2011.

Područje financiranja u sportu	2008.		2009.		2010.		2011.	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%
Hrvatski olimpijski odbor – JPS (institucionalna i programska potpora djelovanju HOO-a i nacionalnih sportskih saveza)	133.529.385	84,07	106.712.911	78,60	101.469.123	78,20	112.631.669	83,12
Hrvatski paraolimpijski odbor - JPS	13.594.513	8,56	8.473.915	6,20	7.334.473	5,60	7.584.000	5,60
Hrvatski sportski savez gluhih - JPS	2.443.777	1,54	2.074.356	1,50	1.795.141	1,40	1.869.088	1,38
Hrvatski školski sportski savez - JPS	5.405.413	3,40	13.517.286	10,00	8.626.329	6,70	8.638.542	6,37
Hrvatski sveučilišni sportski savez - JPS	800.000	0,50	500.000	0,40	655.000	0,50	667.574	0,49
Potpora organiziranju sportskih manifestacija i natjecanja u svim granama sporta	0	0,00	4.170.000	3,10	8.971.399	6,90	2.625.365	1,94
Institucionalna i programska potpora amaterskim sportskim klubovima	2.895.999	1,82	115.000	0,10	106.000	0,09	205.000	0,15
Sportski program tijekom školskih praznika	0	0,00	0	0,00	40.000	0,01	571.800	0,42
Poticaj razvoju sporta na otocima	115.000	0,07	185.000	0,10	170.000	0,10	115.000	0,08
Obuka neplivača u školama	0	0,00	0	0,00	600.000	0,50	600.000	0,44
Potpora razvoju sporta na područjima posebne državne skrbi	50.000	0,03	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Ukupno	158.834.087	100	135.748.468	100	129.777.465	100	135.508.038	100

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.); izračun autora

Osim MZOS-a, koji u financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa sudjeluje s više od 90%, sredstva za sportske programe neredovito je i povremeno u razdoblju 2008. – 2011. izdvajalo još pet ministarstava sa svojih proračunskih stavki u sklopu različitih natječaja za financiranje programa i projekata udruga, sukladno Zakonu o udrugama i na temelju Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, ili na temelju odluke čelnika. Sportske programe financirala je i Vlada RH iz sredstava proračunske zalihe, a Vladin ured za udruge zabilježio je da su simbolična sredstva za sportske programe dali Vladin ured za ljudska prava, kao i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, koji ima svoj poseban izvor prihoda. Zbirni prikaz sredstava izdvojenih na godišnjoj razini u razdoblju 2008. – 2011. prema tijelima državne uprave i njihovim udjelima prikazan je u tablici 8.28.

Tablica 8.28. Prikaz sredstava za javne potrebe u sportu i za sportske programe udruga financiranih iz državnog proračuna (uključujući i sredstva od igara na sreću) u razdoblju 2008. – 2011. prema tijelima državne uprave i njihovim udjelima u ukupnom iznosu

Ministarstvo, tijelo državne uprave	2008.		2009.		2010.		2011.	
	Iznos (kn)	%	Iznos (kn)	%	Iznos (kn)	%	Iznos (kn)	%
Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta	157.443.088	99,12	127.248.468	93,74	120.480.066	92,84	133.130.038	98,25
Vlada RH - proračunska zaliha	-	-	8.130.000	5,99	8.210.000	6,33	1.500.000	1,11
Ministarstvo unutarnjih poslova	1.000.000	0,63	100.000	0,07	80.000	0,06	70.000	0,05
Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva	245.999	0,15	55.000	0,04	-	-	145.000	0,11
Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture	145.000	0,09	215.000	0,16	170.000	0,13	95.000	0,07
Ministarstvo turizma	-	-	-	-	539.000	0,42	558.000	0,41
Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja	-	-	-	-	262.399	0,20	-	-
Ured za ljudska prava	-	-	-	-	36.000	0,03	-	-
Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost	-	-	-	-	-	-	10.000	0,01
UKUPNO	158.834.087	100	135.748.468	100	129.777.465	100	135.508.038	100

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.); izračun autora

Budući da je riječ o sredstvima iz državnog proračuna o kojima tijela državne uprave detaljno izvješćuju Vladin Ured za udruge, za potrebe ovog istraživanja dajemo potpuni pregled izdvajanja za javne potrebe u sportu te za sportske programe i projekte prema davateljima i sportskim udrugama koje su sredstva dobile za konkretne sportske programe ili projekte.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, čiji je udio u financiranju sporta na godišnjoj razini iznosio od 92,84% (2010.) do 99,12% (2008.), financiralo je javne potrebe u sportu koje se odnose na djelovanje HOO-a i nacionalnih sportskih saveza, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora, Hrvatskoga sportskog saveza gluhih, Hrvatskoga školskog sportskog saveza i Hrvatskoga sveučilišnog sportskog saveza, ali je provelo i nekoliko natječaja za sportske programe tijekom školskih praznika, neke projekte na području poticanja razvoja sporta na otocima te obuku neplivača u školama.

Kako bismo prikazali raspodjelu glavnine sredstava iz državnog proračuna za sportske programe, slijedi detaljan prikaz raspodjele 157.443.088,00 kuna, koliko je MZOS dodijelio za javne potrebe u sportu i za sportske programe u **2008. godini**. Osim sredstava za javne potrebe u sportu, Ministarstvo je provelo i javni natječaj za sve sportske udruge ukupne vrijednosti 1,7 mil. kuna, putem kojega je neposredno financiralo 40 sportskih programa što

su ih provodile sportske udruge diljem Hrvatske. Sportske su udruge za različite ljetne sportske škole i kampove dobivale iznose od 10.000 do 500.000 kuna, koliko je dobila Udruga za sport i rekreaciju *Sportske igre mladih* za organizaciju istoimenih igara koje nisu financirane sredstvima za javne potrebe u sportu. Veće iznose dobile su još *Ljetna škola veslanja*, koju je provodio Hrvatski veslački klub „Gusar“ iz Splita (200.000 kuna) i Nogometna škola Dinamo za *Ljetni nogometni kamp* (95.000 kuna), dok je Školska televizija Zagreb za kamp košarke dobila 50.000 kuna.

Tablica 8.29. Raspodjela sredstava MZOS-a za javne potrebe u sportu i za sportske programe koja su u 2008. godini dodijeljena sportskim udrugama i udrugama koje su provodile sportske programe

Naziv organizacije	Naziv programa	Iznos
Hrvatski olimpijski odbor (institucionalna i programska potpora djelovanju HOO-a i nacionalnih sportskih saveza) – ukupno ⁵⁸	Javne potrebe u sportu	133.529.385
Hrvatski sportski savez gluhih	Javne potrebe u sportu	2.443.777
Hrvatski sveučilišni sportski savez	Javne potrebe u sportu	800.000
Hrvatski paraolimpijski odbor	Javne potrebe u sportu	13.594.513
Hrvatski školski sportski savez	Javne potrebe u sportu	5.405.413
Otvorena škola - javni natječaj za sve sportske udruge		1.700.000
Atletski klub Dinamo – Zrinjevac	<i>Ljeto uz kraljicu sportova</i>	60.000
Agram, atletski klub za osobe s invaliditetom	<i>Atletika i priroda – moja dva prijatelja</i>	10.000
Atletski klub Zagreb Ulix	Atletska škola za početnike	30.000
Brazilian jiu-jitsu klub, Đakovo	Ljetni tečaj samoobrane	10.000
Društvo sportskih igara učenika	Sportske igre učenika 2008.	35.000
Gimnastički klub "INOVA-GIM" Osijek	Ljetni gimnastički kamp	30.000
Hrvatski kajakaški savez	Kajakaški edukativni kamp mladih	20.000
Hrvatski veslački klub "Gusar" Split	Ljetna škola veslanja	200.000
Hrvatski navijački, akrobatsko-navijački i pom-pon savez	Kamp plesanja i navijanja	40.000
"Kick boxing klub" Benkovac	Ljetni kick boxing kamp	20.000
Košarkaški klub "Adriatic" – Split	Ljetna škola košarke	15.000
Košarkaški klub Croatia 2006	<i>Pilići – iz inkubatora u dvorište</i>	15.000
Košarkaški klub Folka Borovje	Otvorena škola košarke i kamp	10.000
Konjički klub "Sveti Mihovil"	Ljetni kamp za djecu s posebnim potrebama	25.000
Koturaljkaški klub Split	Ljetna škola rolanja	15.000
Mačevalački klub "Rapir"	Rapir, škola mačevanja	40.000
Malonogometni klub "Šestine"	<i>Svi na mali nogomet</i>	10.000
Nogometni klub Ilovac	Ljetna škola nogometa	20.000
Nogometni klub "Mladost" Čeminac	<i>Školom do znanja – loptom do uspjeha</i>	40.000
Nogometni klub "Mladost" Donji Dragonožec	Ljetni kamp za Zagiće i Limače	45.000
NŠ Dinamo, Zagreb	Ljetni nogometni kamp	95.000
Odred izviđača "Javor"	Sportski izviđački višeboj	20.000
OŠ B.Granića Meštra, Baška Voda	Sportski program <i>Odmorko</i>	10.000
OŠ Benkovac, Benkovac	Mala škola gimnastike i rukometa	20.000
OŠ J.Pupačića, Omiš	Ljetna škola sportskog penjanja	10.000
Rukometni klub Balić&Metličić	Međunarodni rukometni ljetni kamp	35.000
Stolnoteniski klub "Brovinje"	Škola stolnog tenisa	10.000
Sportsko društvo Dalmacija	Sportski program <i>Pokreni se</i>	25.000
Sportsko društvo "Vukšić"	Škola nogometa	20.000

⁵⁸ Detaljan prikaz raspodjele sredstava nacionalnim sportskim savezima na toj stavci nalazi se u tablici 8.42., na str. 207.

Škola košarke "Dubrovnik"	Ljetna škola košarke	40.000
Školska televizija, Zagreb	Kamp košarke	50.000
Sportski klub Udruge dragovoljaca i veterana Domovinskog rata Bednja	Škola biciklizma i biciklijada	10.000
Tenis klub Movens	Ljetna škola tenisa kroz igru	20.000
Udruga za sport djece i mladeži Osječko-baranjske županije	Kamp mladih sportaša u Osječko-baranjskoj županiji	40.000
Udruga hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata	Škola odbojke i malog nogometa	25.000
Udruga za sport i rekreaciju <i>Sportske igre mladih</i>	Sportske igre mladih 2008.	500.000
Vaterpolo klub Zagreb	Ljetni vaterpolo kamp	10.000
Vaterpolo klub "Medveščak"	Ljetni kamp mladih vaterpolista	25.000
Vaterpolo klub "Pučišća"	<i>Pučiški dupini</i>	35.000
Zajednica sportskih udruga grada Sinja	Univerzalna sportska škola za dječake i djevojčice	10.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

U **2009. godini** MZOS je financirao samo javne potrebe u sportu – HOO (institucionalna i programska potpora djelovanju HOO-a i nacionalnih sportskih saveza), Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, Hrvatski školski sportski savez i Hrvatski sveučilišni sportski savez, u ukupnom iznosu od 127.248.468 kuna (raspodjela tih sredstava već je detaljnije prikazana u tablici 8.27.).

U **2010. godini** MZOS je, osim za javne potrebe u sportu, za koje je izdvojio 119.880.066 kuna (raspodjela tih sredstava već je detaljnije prikazana u tablici 8.27.), proveo i javni natječaj za obuku neplivača, ukupne vrijednosti 600.000 kuna, putem kojega su financirani programi četiriju sportskih udruga.

Tablica 8.30. Sportski program „Obuka neplivača“ koji je MZOS financirao u 2010. godini

Obuka neplivača	600.000
Udruga za sport djece i mladeži, Čakovec	101.976
Sportski klub "Baloo", Vinkovci	305.916
Korčulanski plivački klub	83.076
Sportski klub "Casper", Vukovar	109.032

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

U **2011. godini** MZOS je, osim za javne potrebe u sportu, za koje je izdvojio 131.310.873 kune (raspodjela tih sredstava već je detaljnije prikazana u tablici 8.27.), proveo i tri javna natječaja: za poticanje međunarodne sportske suradnje ukupne vrijednosti 705.365 kuna, u kojemu su pojedinačne potpore iznosile od 5.000 do 50.000 kuna (financirano je 47 sportskih programa s prosječno 15.000 kuna); obuku neplivača u školama, za koju je ponovno izdvojeno 600.000 kuna (sedam programa financiranih u rasponu od 19.400 do 184.518 kuna, prosječno 85.700 kuna) i *Otvorenu školu* – sportske programe tijekom ljetnih i zimskih školskih praznika, za koje je izdvojeno 513.800 kuna (za 18 programa koji su financirani u rasponu od 15.000 do 55.000 kuna, prosječne vrijednosti 28.000 kuna). Detaljniji je prikaz dan u tablici 8.31.

Tablica 8.31. Izdvajanja MZOS-a za sportske programe u 2011. godini

Poticanje međunarodne sportske suradnje		705.365
Taekwondo klub Jastrebo	<i>Jastrebo open 2011</i> - najveće međunarodno humanitarno taekwondo natjecanje za djecu i mlade u Hrvatskoj	7.000
Vaterpolo klub Medveščak	24. vaterpolo turnir "Mali medo"	20.000
Mačevalački klub "Rapir"	14. međunarodni mačevalački turnir <i>Rapir 2011.</i>	25.000
Teniski klub <i>Movens</i>	Međunarodno natjecanje za mlade u tenisu 2011.	10.000
Teniski klub <i>Purger</i>	Otvoreno prvenstvo <i>Purger 2011.</i>	10.000
Vaterpolo klub Pučišća	"Če volin vaterpolo" – II. memorial Paula Mimice	15.000
Boksački klub "Senj"	Međunarodni boksački turnir	10.000
Nogometni klub "Solin"	15. međunarodni nogometni turnir za dječake U-13 "Tonči Boban - Bebi"	10.000
Boćarski klub "Ante Starčević"	Međunarodni boćarski turnir "Ante Starčević 2011"	10.000
Malonogometni klub Uspinjača Zagreb	Međunarodni malonogometni turnir za kategoriju starijih pionira i kadeta	15.000
Kickboxing klub "Pit Bull" Zagreb	Otvoreno prvenstvo Hrvatske u kickboxingu	15.000
Biljar klub "METALAC"	Organiziranje međunarodnog natjecanja "International 8-ball Open"	20.000
Teniski klub <i>Break</i>	Organizacija međunarodnog teniskog natjecanja	12.000
Hrvatski teniski savez	Organizacija Međunarodnog kongresa Zbora teniskih trenera Hrvatske	15.000
Atletski klub Dinamo – Zrinjevac	Međunarodni atletski miting "Dinamo – Zrinjevac 2011"	16.000
Atletski klub Žumberak	16. međunarodna žumberačka utrka	7.000,00
Nogometni klub Trnje	Međunarodni turnir limača <i>Trnje 2011</i>	10.000
Karate klub "Mladost" Samobor	Međunarodni karate turnir "Memorijal Branka Bošnjaka"	25.000
Nogometni klub "Krašić"	Međunarodna atletska trka "Dolinom kardinala"	15.000
Zagrebački sveučilišni sportski savez	Odlazak na 8. europsko prvenstvo sveučilišta u futsalu – mali nogomet	10.000,00
Ženski kuglački klub "Mladost" Čeminac	Međunarodni turnir "Baranja 2011"	15.000
Invalidski odbojkaški klub "Zagreb"	Euro Cup in Sitting Volleyball fo Man 2011	15.000
Taekwondo klub Dubrava	Međunarodno taekwondo natjecanje "Austria open"	10.000
Nogometni klub "Udarnik" Kurilovec	II međunarodni nogometni turnir početnika-limača "Alpas cup – Udarnik 2011"	10.000
Sportsko-penjački klub Citius Altius Fortius	<i>7. no limits open 2011.</i> , međunarodno otvoreno prvenstvo Hrvatske u sportskom penjanju za mlađe dobne kategorije	15.000
Zagrebački savez odbojke na pijesku	Međunarodni turnir u odbojci na pijesku "Zagreb open 2011"	15.000,00
Gimnastički klub "Rijeka"	Memorial tournament "Laza Krstić and Marica Dželatović" and DKMT CUP	5.000
Nogometni klub "Kustošija"	12. međunarodni nogometni turnir zagića – Kustošija 2011.	5.000
Zagrebački judo savez	EJU Europski judo kadetski kup	10.000
Atletski klub "Slavonija-žito"	Međunarodni atletski miting "Trofej Slavonije"	10.000
Nogometni savez županije Splitsko-dalmatinske	Međunarodni nogometni turnir "Prvi koraci"	20.000
Streljačka udruga "Mars"	Međunarodni turnir u streljaštvu "Sv. Martin 2011"	10.000
Baseball klub <i>Nada Split ship management</i> – Split	Kvalifikacije za Europski kup (Liga prvaka)	10.000
Rukometni klub Balić & Metličić	Međunarodni rukometni turnir "Kadetski kup nacija" Jelsa 2011	20.000
Ženski vaterpolski klub Mladost	Međunarodni turnir "Waterpolo connecting people"	12.000

Nogometni klub "Graničar"	Međunarodni turnir limača "Graničar 2011"	10.000
Udruga veterana specijalne jedinice policije "Alfa" Zagreb	7. međunarodni memorijalni rukometni turnir "Robert Barbić-Beli"	10.000
Košarkaški klub Croatia 2006	Tradicionalni uskršnji međunarodni košarkaški turnir za djevojčice "Pilići"	7.400
Karate klub <i>Stijena</i>	12. karate memorijal Zagreb	5.000
Šahovski klub "Polet" Buševac	Međunarodni šahovski turnir juniorki "Buševac 2011"	10.000
Atletski sportski klub "Ask" Split	5. međunarodni miting skakačica u vis	15.000
Klub odbojke na pijesku Zagreb	<i>Zagreb open 2011</i>	18.965
Rukometni klub Lokomotiva Zagreb	Zagreb kamp za kadetkinje	50.000
Košarkaški klub "Došk" Drniš	Memorijalni međunarodni turnir "Dragan Županović" za juniore	60.000
Sportska udruga <i>Međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju</i>	36. međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju – Faros Maraton	10.000
Udruga kondicijskih trenera Hrvatske	9. godišnja međunarodna konferencija <i>Kondicijska priprema sportaša s glavnom temom Trening koordinacije</i>	25.000
Zagrebački atletski savez	20. Večernjakov Zagreb maraton	25.000
Obuka neplivača u školama		600.000
Sportski klub <i>Baloo</i>	Program obuke neplivača na području Vinkovaca	97.200
Sportski klub "Casper" Vukovar	Obuka neplivača u školama u 2011. godini	63.990
Udruga za sport djece i mladeži Čakovec	<i>Grad Čakovec bez neplivača</i>	32.352
Zajednica sportskih udruga i saveza Osječko-baranjske županije	Obuka neplivača u školama Osječko-baranjske županije u 2011. godini	121.500
Vinkovački plivački klub	Obuka neplivača u osnovnim školama u 2011. godini	81.000
Gradski plivački klub Međimurje Čakovec	Obuka neplivača Hodošan, Palinovec i sv. Juraj u Trnju	19.440
Hrvatski Crveni križ – Gradsko društvo Crvenog križa Osijek	Obuka neplivača u Centru za edukaciju Gradskog društva Crvenog križa Osijek u Orahovici	184.518
Otvorena škola – javni natječaj za sve sportske udruge		513.800
STK Stolnoteniski centar "Ronald Ređep"	Otvorena škola stolnog tenisa	15.000
Romski nogometni klub "Roma"	"Mala škola nogometa" – sportski program za djecu osnovnoškolskog uzrasta tijekom ljetnih i zimskih školskih praznika 2011. godine	31.000
Malonogometni klub Črešnjevo	Mala škola malog nogometa	15.000
Taekwondo klub Jastrebo	Sportsko-rekreativni taekwondo kamp u prirodi	20.000
Nogometni savez županije Splitsko-dalmatinske	Zimski nogometni kamp NSŽSD-a	36.000
Atletski klub Dinamo – Zrinjevac	Ljeto uz kraljicu sportova	25.000
Mačevalački klub "Rapir"	Rapir – škola mačevanja Zagreb 2011	25.000
Udruga za sport i rekreaciju "SPORTSKE IGRE MLADIH"	INA Sportske igre mladih 2011.	55.000
Tenis klub "Tennis team cerezin"	Plan i program jednogodišnje škole tenisa za djecu od 7 do 12 godina	25.000
Skijaški klub "Sljeme" Zagreb	Škola skijaškog trčanja i skijaškog roljanja	15.000
Vaterpolo klub "Pučišća"	<i>Pučiški dupini</i>	26.800
Hrvatski teniski savez	<i>Tenis u škole</i>	25.000
Društvo sportskih igara učenika	Sportske igre učenika	35.000
Koturaljaški klub Split	Ljetna škola roljanja (koturaljanja) za učenike osnovne škole	15.000

Teniski klub "Sirius"	Plan i program tenisa za djecu od 6 do 10 godina	15.000
Zagrebački judo savez	Ljetni i zimski judo kamp	25.000
Nogometni klub "Radnik" Sesvete	Škola nogometa "Open fun soccer" za djecu uzrasta 6 – 14 godina	55.000
Zajednica sportskih udruga grada Sinja	Pilot-plan i program obuke neplivača u Sinju	55.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Prema podacima Vladina Ureda za udruge, **Vlada RH** sredstvima iz proračunske zalihe od 2009. do 2011. godine neposredno je financirala 17, uglavnom kapitalnih sportskih programa u ukupnom iznosu od 17.840.000 kuna i time je postala drugi po udjelu donator sportskih programa iz sredstava državnog proračuna. Pojedinačne potpore iznosile su od 10.000 do 4.000.000 kuna. Samo za troškove sudjelovanja hrvatskih sportaša na Zimskim olimpijskim igrama Vancouver 2010. Vlada RH u tri je puta izdvojila ukupno 9.700.000 kuna.

Tablica 8.32. Izdvajanja Vlade RH iz sredstava proračunske zalihe za sportske programe od 2009. do 2011. godine

2009.		8.130.000
Hrvatski planinarski savez	Podmirenje dijela troškova 2. hrvatske ženske alpinističke ekspedicije „Mount Everest 2009“	400.000
Hrvatski planinarski savez	Kupnja boca s kisikom i troškovi povratka Hrvatske ženske alpinističke ekspedicije „Mount Everest 2009“	50.000
Hrvatski skijaški savez	Pokriće dijela troškova organizacije utrka u alpskom skijanju za žene i muškarce – Audi FIS Svjetski kup „Vip Snow Queen Trophy“ 2009. (Zagreb, Sljeme, 4. i 6. siječnja 2009.)	1.500.000
Hrvatski skijaški savez	Financijska potpora organizaciji utrka u alpskom skijanju za žene i muškarce – Audi FIS svjetski kup „Vip Snow Queen Trophy“ 2010.	1.000.000
Taekwondo klub dan-gun Croatia iz zagreba	Međunarodno tradicionalno otvoreno taekwondo prvenstvo, 16. dan – Gun Open 2009. (Zagreb, 5. travnja 2009. godine)	30.000
Hrvatski stolnoteniski savez	Sportsko-humanitarna akcija „Sandra, ti to možeš!“, za prikupljanje sredstava za oporavak Sandre Paović, hrvatske stolnotenisačice i olimpijke	300.000
Zagrebački boćarski savez	Podmirenje troškova organizacije Svjetskog prvenstva za juniore i igrače do 23. godine u boćanju	750.000
Klub slobodnog letenja „Kolibri“ Cvetlin i Klub padobranskog jedrenja „Let Ivanec“	5. FAI svjetsko prvenstvo u preciznom slijetanju parajedrilicom <i>Croatia</i>	90.000
Hrvatski olimpijski odbor	Nastup hrvatskih sportaša na Zimskim olimpijskim igrama Vancouver 2010.	4.000.000
Košarkaški klub Cibona	Kupnja 100 sponzorskih ulaznica za 21. koncert „Božić u Ciboni“ (Zagreb, 26. prosinca 2009.), čiji je prihod namijenjen obnovi zagrebačke katedrale	10.000
2010.		8.210.000
Udruga slijepih grada Karlovca i Karlovačke županije	Organizacija Međunarodnoga sportskog natjecanja u elektronskom pikadu za slijepe	10.000
Hrvatski vaterpolski savez	Dio kotizacije Međunarodnoj vaterpolo organizaciji (LEN) za Europsko prvenstvo u vaterpolu održano u Zagrebu	1.500.000
Hrvatski skijaški savez	Organizacija utrka u alpskom skijanju za žene i muškarce – AUDI FIS Svjetski kup "VIP Snow Queen Trophy 2011"	1.000.000

Hrvatski paraolimpijski odbor	Pokriće troškova projekta ZOI Vancouver 2010.	1.700.000,00
Hrvatski olimpijski odbor	Organizacija nastupa hrvatskih sportaša na Zimskim olimpijskim igrama Vancouver 2010.	4.000.000
2011.		1.500.000
Hrvatski atletski savez	Organizacija 61. atletskog mitinga IAAF World Challenge Zagreb 2011, Memorijala Borisa Hanžekovića	500.000
Teniski klub Top spin	Financijska potpora organizaciji teniskog turnira PBZ Zagreb Indoors – ATP World Tour	1.000.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Ministarstvo unutarnjih poslova u proteklom je četverogodišnjem razdoblju za sportske programe izdvojilo ukupno 1.240.000 kuna. S obzirom na to da je riječ o sportskim programima udruga pripadnika MUP-a, Ministarstvo nije sredstva dodjeljivalo javnim natjecanjem nego odlukom čelnika. Najviše sredstava izdvojeno je 2008. godine za sportske igre Sindikata policije Hrvatske (900.000 kuna).

Tablica 8.33. Izdvajanja Ministarstva unutarnjih poslova za sportske programe 2008. – 2011.

2008.		1.000.000
Sportska udruga "Josip Jović"	Malonogometni memorijalni turnir "Josip Jović"	50.000
Karate klub "Alfa"	Pomoć za redoviti rad Kluba	50.000
Sindikata policije Hrvatske	Sportske igre SPH - Umag 2008.	900.000
2009.		100.000
Sportska udruga "Josip Jović"	Malonogometni memorijalni turnir "Josip Jović"	50.000
Karate klub "Alfa"	Pomoć za redoviti rad Kluba	50.000
2010.		70.000
Sportska udruga "Josip Jović"	Malonogometni memorijalni turnir "Josip Jović"	40.000
Karate klub "Alfa"	Pomoć za redoviti rad Kluba	30.000
2011.		70.000
Sportska udruga "Josip Jović"	Malonogometni memorijalni turnir "Josip Jović"	40.000
Karate klub "Alfa"	Pomoć za redoviti rad kluba	30.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva dodjeljivalo je financijska sredstva za sportske programe bez raspisivanja natječaja, odlukom čelnika tijela državne uprave, i to 2008., 2009. i 2011. godine (ukupno 445.999), uglavnom za sportska događanja u organizaciji lokalnih sportskih udruga. Ne računajući Rukometni klub „Petrinja“, koji je 2008. godine dobio gotovo 200.000 kuna, ostale su sportske udruge dobivale financijske potpore u iznosu od 5.000 do 50.000 kuna.

Tablica 8.34. Izdvajanja Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva za sportske programe 2008. – 2011.

2008.		245.999
Nogometni klub "Jadran" Gunja	Organizacija jubilarne proslave 80 godina postojanja i rada Nogometnog kluba "Jadran" Gunja	20.000
Ženski odbojkaški klub "Vukovar" Vukovar	Organizacija 1. međunarodnog odbojkaškog turnira za žene "Dunavska mreža"	30.000
Rukometni klub "Petrinja"	Odgoj i edukacija kroz sport i igru	195.999

2009.		55.000
Trkačko-skijaški klub "Budućnost"		15.000
Boćarski klub "Sv. Rok", Klana	Međunarodni boćarski turnir parova "Boće Open Klana 2009"	40.000
2011.		145.000
Udruga lađara Neretve, Metković	Projekt "Lađom oko Velike Jabuke za Leptiriće", New York, SAD, 25. lipnja 2011.	5.000
Udruga <i>Ispod mosta</i> , Metković	Organizacija manifestacije <i>Skokovi sa dviju skakaonica</i> , Metković, 17. srpnja 2011.	5.000
Nogometna škola Vrbovec	Organizacija kvalifikacijskih utakmica za Europsko nogometno prvenstvo za žene: 22.10.2011. Hrvatska – Nizozemska, 27.10.2011. Hrvatska – Slovenija	10.000
Boćarski klub "Sv. Rok", Klana	Organizacija XVI. Međunarodnog boćarskog turnira "Boće Open Klana 2011", Klana, tijekom 2011.	10.000
Rukometni savez Dubrovačko-neretvanske županije, Metković	Organizacija 10. rukometnog turnira Metković 2011., Metković i Ploče, od 25. do 28. kolovoza 2011.	10.000
Malonogometni klub Prigorac, Jastrebarsko	Uređenje svlačionica	5.000
Skijaški klub Jaska	Nabava opreme za natjecatelje i rekvizita za trening, školovanje kadrova u skijanju i organizacija utrke "Kup Jaske", obilježavanje 10. godišnjice Kluba	5.000
Nogometni klub "Gaj", Vrbovec	Organizacija proslave u povodu 50 godina rada	50.000
Sanjkaški klub Plešivica 1907 Jastrebarsko	Obilježavanje 105. obljetnice sanjkanja na Plešivici i 15. godišnjice postojanja sanjkaškog kluba Plešivica 1907.	5.000
Nogometni klub Klana, Klana	Organizacija 80. obljetnice, kolovoz 2011.	15.000
NK "Dinamo", Odranski Obrež	Uređivanje svlačionica, nabava opreme i sportskih rekvizita – obilježavanje 50. obljetnice Kluba	10.000
KUPA, udruga za sport, rekreaciju i turizam, Brod na Kupu	Provedba aktivnosti	10.000
Rafting kanu klub "Karlovac"	Provedba programa u skladu s dostavljenim zahtjevom – projektiranje određene riječne staze	5.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Uprava za otočni i priobalni razvoj **Ministarstva mora, prometa i infrastrukture** svake je godine raspisivala natječaje za financiranje udruga, u sklopu čega su redovito financirani i određeni sportski programi sportskih udruga na otocima, u ukupnom iznosu od 625.000 kuna. Sredstvima u iznosu od 2.000 do 30.000 kuna sufinanciran je redoviti rad s mladim sportašima (škole u pojedinim sportovima), nabava sportske opreme ili redovita međunarodna natjecanja. Godine 2010. od 170.000 kuna, s koliko su financirani sportski programi na otocima, sportski programi na otoku Korčuli dobili su 50.000 kuna (gotovo 30% ukupno dodijeljenih sredstava).

Tablica 8.35. Izdvajanja Ministarstva mora, prometa i infrastrukture za sportske programe 2008. – 2011.

2008.		145.000
Blatski sportski klub "Zmaj"	Rad s mlađim kategorijama nogometaša	30.000
Društvo sportske rekreacije Lopar	Nogometno igralište na umjetnoj travi	20.000
Društvo sportova na moru Tunera	Škola jedrenja i takmičarsko udičarenje za mlađe uzraste	20.000
Međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju Stari Grad	Organizacija 34. međunarodnog prvenstva Hrvatske u daljinskom plivanju <i>Faros 2009.</i>	30.000
Vaterpolo klub "Vela Luka"	Uređenje i opremanje prostora "Kupalište"	30.000
Veslački klub "Glagoljaš" Omišalj	Razvoj veslanja, škola veslanja	15.000
2009.		215.000
Blatski sportski klub "Zmaj"	Nastavak rada s mladim kategorijama nogometaša	25.000
Međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju	Organizacija međunarodnog prvenstva Hrvatske u daljinskom plivanju <i>Faros 2009.</i>	30.000
Veslački klub "Glagoljaš"	Škola veslanja – plivajući veslački ponton	25.000
Društvo sportske rekreacije Lopar	Škola nogometa	25.000
Vaterpolo-plivački klub "Tornado – Prigradica"	Škola plivanja i vaterpola	15.000
Sportska udruga Pupnat	<i>Sve za sport</i>	10.000
NK Vis	Škola nogometa	25.000
Vaterpolo klub "Pučišća"	<i>Pučiški dupini</i>	10.000
Udruga rapskih samostreličara	Viteške igre – nadmetanje samostreličara iz Republike San Marino i grada Raba	25.000
Jedriličarski klub "Zmaj"	Rekonstrukcija klasične jedrilice tipa <i>dragon</i> iz 1955. godine	20.000
Bočarski klub Albatros	Škola bočanja za mladež	5.000
2010.		170.000
Biljarski klub "Pupnat"	Razvijanje prijateljstva među mladima kroz sport	2.000
Blatski sportski klub "Zmaj"	Rad s mlađim kategorijama nogometaša	20.000
Društvo sportske rekreacije Lopar	Škola nogometa	20.000
Društvo sportske rekreacije Fitness Aero Lopar	<i>Mediterranske igre bez granica</i>	3.000
Udruga za zaštitu starina, kulture i starih običaja te ekologiju "Hrapočuša"	Igralište za najmlađe	5.000
Jedriličarski klub "Guc" Sali	Škola jedrenja	10.000
Međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju Stari Grad	Organizacija jubilarnog 35. međunarodnog prvenstva Hrvatske u daljinskom plivanju	30.000
Nogometni klub "Iskra" Vinež	Škola nogometa	15.000
Nogometni klub Rab	Škola nogometa NK "Rab"	15.000
Šahovski klub "Blato"	Priprema i sudjelovanje Marine Sardelić na Europskom šahovskom kadetskom prvenstvu 2010.	3.000
Šahovski klub Cres	Popularizacije šahovske igre	2.000,00
Društvo za sportsku rekreaciju "Sport za sve Mladost" – Korčula	Uključivanje mladih u društveni život kroz sport	5.000
Sportsko društvo Smokvica	Škola nogometa za mlađi uzrast	10.000
Vaterpolo klub "Pučišća"	<i>Pučiški dupini</i>	10.000

Vaterpolo-plivački klub "Tornado – Prigradica" – Blato	Škola plivanja vaterpola	10.000
Veslački klub "Glagoljaš" Omišalj	Veslački čamac "dvojac na pariće" za školu veslanja	10.000
2011.		95.000
Međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju	Organizacija 36. međunarodnog prvenstva Hrvatske u daljinskom plivanju <i>FAROS 2011.</i>	30.000
Šahovski klub „Blato“	Pripreme i sudjelovanje kadeta na pojedinačnom šahovskom prvenstvu Hrvatske 2011.	5.000
Veslački klub "Glagoljaš"	Dynamic veslački trenažer	10.000
Stolnoteniski klub Lučica	Popularizacija stolnog tenisa na cijelom otoku Korčuli i otoku Lastovu te polaganje trenerskog tečaja	5.000
Nogometni klub "Omladinac"	Rad s mlađim kategorijama nogometaša	10.000
Vaterpolo-plivački klub Tornado – Prigradica	Škola vaterpola i plivanja	10.000
Judo klub Pivac	<i>I pivci su prvi</i>	10.000
Blatski sportski klub „Zmaj“	Rad s mlađim kategorijama nogometaša	15.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Ministarstvo turizma počelo je 2010. godine putem natječaja za manifestacije i druge promotivne aktivnosti u funkciji razvoja turizma i u sklopu programa poticanja razvoja posebnih oblika turizma na moru *PLAVA BRAZDA* financirati i sportske programe na godišnjoj razini s više od 500.000 kuna, što pokazuje da su sportski programi i turistički atraktivni i prepoznatljivi oblik svojevrsnoga sportskog turizma. Pojedini sportski programi i sportske manifestacije sufinancirane su pojedinačnim iznosima u rasponu od 8.000 do 85.000 kuna, odnosno prosječnim iznosom od 31.000 kuna.

Tablica 8.36. Izdvajanja Ministarstva turizma za sportske programe 2010. – 2011.

2010.		539.000
Atletski klub "Marathon 2006" Gornji Draganec	"Trči i uživaj" Opatija; "Trči i budi sretna" Poreč	20.000
Hrvatski savez odbojke na pijesku	Split Open 2010	17.000
Jedriličarski klub "Labud" Split	<i>Mrdujska regata</i>	40.000
Kajak kanu klub "Vidra"	<i>Rastaraft Extreme</i>	17.000
Konjička udruga "Konji gizdavi" Velika Pisanica	<i>Proljeće u Pisanici</i>	26.000
Nautički klub "Labud"	FEPREK – festival preločke kulture i regata kajakaša "Kup Grada Preloga"	30.000
Ronilački klub "Vrtoglavica"	Dječji ronilački kamp	40.000
Speedway klub Unia	Croatian Speedway Grand Prix	30.000
Udruga za sport i rekreaciju <i>Sportske igre mladih</i>	Bistra <i>Sportske igre mladih 2010.</i>	80.000
"Svjetski atletski kup Split 2010"	<i>Kup kontinenata Split 2010</i>	85.000
Šahovski klub "Rijeka"	11. europsko pojedinačno prvenstvo u šahu za muškarce i žene	32.000
Sportski plesni klub "H-8" Virovitica	Trofej "VALENTINO"	10.000
Sportsko ribolovno društvo "Punta Rata"	BIG GAME FISHING	32.000
Povijesna udruga Bršljanica	<i>Ljeto u Bršljanici</i>	10.000

Udruga lađara Neretve	13. maraton lađa na Neretvi	50.000
Udruga veterana Košarkaškog kluba Split – Jugoplastika – Croatia osiguranje	Turnir košarkaških veterana u Splitu: Jugoplastika – Real Madrid – Barcelona	15.000
Zagrebački savez odbojke na pijesku	5. međunarodni festival odbojke na pijesku "Jarun open 2010."	5.000
2011.		558.000,00
Sportsko-ribolovni klub "Big Game Croatia"	IGFA međunarodne kvalifikacije u <i>Big Game</i> ribolovu Hrvatska 2011.	80.000
Sportsko-ribolovni klub "Punta Rata"	Big Game Fishing	20.000
Udruga za terapijsko i rekreacijsko jahanje Kas Sisak	Rekreacijsko jahanje	20.000
Udruga lađara Neretve	14. maraton lađa na Neretvi	30.000
Kulturno-umjetničko društvo "Ognjište"	Seoska olimpijada i revija bikova	10.000
Strukovna udruga konjogojskih stručnjaka "Cro Equus Scientia"	Organizacija prvoga međunarodnog kongresa o konjičkom turizmu i promidžba konjičkog turizma u RH	50.000
Udruga marketinških aktivnosti "LIMA"	Biciklijada Mali Pariz – Klakar	8.000
Atletski klub "Marathon 2006"	"Trči i hodaj", "Trči i budi sretna" i jubilara 5. utrka	20.000
Sportska zajednica Grada Čazme	<i>Od Kaptola do Kaptola</i>	40.000
Šahovski klub "Rijeka"	Festival šaha	20.000
Međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju- Stari Grad	36. međunarodno prvenstvo Hrvatske u daljinskom plivanju – FAROS MARATON 2011.	10.000
Atletski sportski klub Split	Međunarodni atletski miting skakačica u vis	60.000
Stk spin Split	Promocija Hrvatske kroz teniske turnire	30.000
Savate klub "Pit bull"	Obračun u ringu XI – Kraljica ringa	30.000
Sportsko ribolovno društvo "Punta Rata"	Big Game Fishing	40.000
Hrvatski streljački savez	Svjetski streljački kup	50.000
Županijski teniski savez Dubrovačko-neretvanski	ITF Men Futures i ITF Woman Circuit	10.000
Speedway klub Unia	Croatian grand prix 2011.	30.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja u 2010. godini s proračunske je stavke *Razvoj sportskog konjogojstva* sufinanciralo sportska natjecanja u tri grane konjičkog sporta ukupnim iznosom od 262.399,98 kuna.

Tablica 8.37. Izdvajanja Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja za sportske programe 2010. godine

2010.		262.399
Hrvatski galopski savez	poticanje uzgoja potporom organizacije konjičkih natjecanja	43.733
Hrvatski kasački savez	poticanje uzgoja potporom organizacije konjičkih natjecanja	43.733
Hrvatski konjički savez	poticanje uzgoja potporom organizacije konjičkih natjecanja	174.933

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

U izvješćima Ureda za udruge o financiranju programa i projekata udruga te o postupcima dodjele financijskih sredstva od pojedinih tijela državne uprave i javnih institucija također su zabilježena izdvajanja za sportske udruge. Tako je **Ured za ljudska prava Vlade RH** u 2010. godini izvan natječaja financirao dva sportska programa s ukupno 36.000 kuna.

Tablica 8.38. Izdvajanja Ureda za ljudska prava za sportske programe 2010. godine

2010.		36.000
HOK Mladost	razvoj škole odbojke HOK Mladost	30.000
Sportsko društvo Postimana – Pašman	unapređenje života na otoku	6.000

Izvor: Ured za udruge Vlade RH (2008. – 2011.)

Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost također je izvan natječaja, odlukom Upravnog odbora, 2011. godine sufinancirao natjecanje *Big Game Fishing* Sportskoga ribolovnog društva *Punta Rata*, i to iznosom od 10.000 kuna.

Iz navedenog pregleda financiranja javnih potreba u sportu i sportskih programa sredstvima državnog proračuna može se zaključiti da sredstava i razumijevanja za financiranje specifičnih sportskih programa ima i u drugim tijelima državne uprave. Posebice se to odnosi na Ministarstvo turizma i Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture kada je riječ o suradnji u provedbi i sufinanciranju sportskih programa u ronjenju, jedrenju, sportskom ribolovu, sportskom zrakoplovstvu i sl.

Bez namjere detaljnog elaboriranja, ovaj pregled izvora financiranja sporta iz državnog proračuna zaključujemo navođenjem još jednoga iznimno važnog izvora financiranja sportskih programa koji, nažalost, do sada nije bio u fokusu istraživanja, a ponajmanje je rezultat koordiniranih aktivnosti državnih tijela ili sportske zajednice. Naime, u *Izveštaju o provedbi Antikorupcijskog programa za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu za razdoblje 2010. – 2012.*, koji je objavljen u svibnju 2012. godine⁵⁹, utvrđeno je da su 53 trgovačka društva (od ukupno 86 njih izvješća su podnijela 82 trgovačka društva) imala rashode za sponzorstva i donacije. Ukupni iznos rashoda po osnovi sponzorstava i donacija u 2011. iznosio je 144.968.357 kuna. Iako su to veliki novčani iznosi te je velik broj društava koja imaju rashode po toj stavci, od navedena 53 trgovačka društva samo njih 15,09% na svojim mrežnim stranicama objavljuje informacije o primateljima sponzorstava i donacija (odnosno 10,47% svih društava). Samo 36,05% svih trgovačkih društava ima pisanu proceduru o davanju sponzorstava i donacija, a 13,95% svih trgovačkih društava objavilo je taj postupak na svojim mrežnim stranicama. Iako je nejasno na temelju kojih kriterija, kome su i za koje

⁵⁹ www.antikorupcija.hr

projekte ili programe dodijeljena navedena financijska sredstva, poznato je da su Hrvatska lutrija d.o.o., Croatia osiguranje d.d. i Hrvatska elektroprivreda d.d. dodijelili ukupno više od 107 mil. kuna (74%). Opravdano je pretpostaviti da je slijedom trenda financiranja sporta iz državnog proračuna i u tom primjeru najmanje $\frac{1}{4}$ ukupnog iznosa sredstava koja su trgovačka društva u državnom vlasništvu izdvojila za sponzorstva i donacije zapravo usmjerena u financiranje sporta i sportskih aktivnosti.

8.2.4. Financiranje HOO-a i nacionalnih sportskih saveza

Znajući da se najveći iznosi za javne potrebe u sportu izdvajaju za HOO, u nastavku donosimo opširniji prikaz strukture djelovanja i financiranja te najviše nevladine nacionalne sportske udruge osnovane 10. rujna 1991. u Zagrebu. HOO je punopravni član Međunarodnoga olimpijskog odbora (MOO-a), Udruženja nacionalnih olimpijskih odbora (ANOC-a), Europskih olimpijskih odbora (EOO-a), Međunarodnog odbora Mediteranskih igara (MOMI-ja) i Europskih nevladinih sportskih organizacija (ENGSO-a). Unutarnju organizaciju HOO-a čine Skupština, Vijeće, Nadzorni odbor te Etički odbor i Vijeća sportske arbitraže.

Punopravno članstvo HOO-a čini 38 sportskih saveza olimpijskih sportova, 31 sportski savez neolimpijskih sportova, 21 zajednica sportskih udruga i saveza županija i Grada Zagreba te Klub hrvatskih olimpijaca, a pridruženi su članovi devet udruga i ustanova iz sporta te osam sportskih saveza. Prema podacima HOO-a, u 2011. godini u 69 sportskih saveza, punopravnih članova HOO-a, bilo je učlanjeno 6.627 sportskih klubova s 258.365 registriranih natjecatelja. Njihova je struktura prikazana u tablici 8.39.

Tablica 8.39. Pregled broja sportskih klubova i natjecatelja prema natjecateljskim kategorijama u nacionalnim sportskim savezima, članicama HOO-a u 2011.

Br.	Nacionalni sportski savez	Broj klubova	Status	Seniori			Juniori			Kadeti			Mlađi kadeti			Ukupno		
				M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	S
1.	atletika	72	olimp.	512	322	834	422	328	750	782	865	1.647	439	622	1.061	2.155	2.137	4.292
2.	badminton	21	olimp.	60	37	97	47	34	81	31	30	61	39	25	64	177	126	303
3.	baseball	15	olimp.	365	3	368	83		83	145	8	153	168	10	178	761	21	782
4.	biatlon	9	olimp.	7	5	12	14	11	25	19	15	34	25	22	47	65	53	118
5.	biciklistički	70	olimp.	164	40	204	38	6	44	63	2	65	93	9	102	358	57	415
6.	bob i skeleton	7	olimp.	26	12	38	8	4	12	4		4			0	38	16	54
7.	boks	55	olimp.	158	28	186	98	6	104	116	2	118	76	6	82	448	42	490
8.	curling	9	olimp.	40	30	70		4	4			0			0	40	34	74
9.	dizački	9	olimp.	3		3	5		5	2		2			0	10	0	10
10.	gimnastika	43	olimp.	31	25	56	170	281	451	155	313	468	201	312	513	557	931	1.488
11.	hokej	10	olimp.	220	70	290	90		90	130	50	180	180	50	230	620	170	790
12.	hrvanje	30	olimp.	402	17	419	275	14	289	265	22	287	711	95	806	1.653	148	1.801
13.	jedrenje	111	olimp.	1.452	174	1.626	201	41	242	182	37	219	162	38	200	1.997	290	2.287
14.	judo	65	olimp.	400	250	650	550	300	850	850	450	1.300	900	500	1.400	2.700	1.500	4.200
15.	kajak	27	olimp.	666	172	838	221	77	298	91	41	132	61	32	93	1.039	322	1.361
16.	klizanje	10	olimp.	5	31	36	15	98	113	8	135	143			0	28	264	292
17.	konjički	60	olimp.	105	98	203	13	64	77	10	35	45			0	128	197	325
18.	košarka	232	olimp.	3.137	2.234	5.371	3.791	2.763	6.554	4.789	2.512	7.301	2.573	1.811	4.384	14.290	9.320	23.610
19.	mačevanje	13	olimp.	48	40	88	55	45	100	84	68	152	58	94	152	245	247	492
20.	nogomet	1.463	olimp.	61.168	855	62.023	16.728	387	17.115	17.922	297	18.219	31.952	277	32.229	127.770	1.816	129.586
21.	odbojka	130	olimp.	200	205	405	185	190	375	175	195	370	250	300	550	810	890	1.700
22.	plivanje	50	olimp.	520	240	760	979	860	1.839	1.242	1.270	2.512	3.250	1.842	5.092	5.991	4.212	10.203
23.	rukomet	291	olimp.	1.937	725	2.662	583	367	950	1.012	529	1.541	1.386	785	2.171	4.918	2.406	7.324
24.	sanjkanje	3	olimp.	4	4	8	3	4	7	2	2	4	5	5	10	14	15	29
25.	daljinsko plivanje	16	olimp.	281	213	494	87	62	149	85	67	152			0	453	342	795
26.	hokej na ledu	13	olimp.	143	36	179	123	4	127	56	3	59	122	2	124	444	45	489
27.	sinkrono plivanje	11	olimp.		120	120		180	180		240	240			0	0	540	540

28.	skokovi u vodu	9	olimp.	35	17	52	40	23	63	54	29	83	62	60	122	191	129	320
29.	skijanje	62	olimp.	50	25	75	80	60	140	150	90	240	520	270	790	800	445	1.245
30.	softball	8	olimp.	76	46	122	37	14	51	56	25	81	50	13	63	219	98	317
31.	stolni tenis	148	olimp.	452	93	545	186	84	270	162	82	244	312	136	448	1.112	395	1.507
32.	streličarstvo	47	olimp.	272	36	308	15	7	22	38	18	56	58	24	82	383	85	468
33.	streljaštvo	182	olimp.	2.381	336	2.717	703	389	1.092	937	344	1.281				4.021	1.069	5.090
34.	taekwondo	125	olimp.	545	202	747	703	343	1.046	512	303	815	501	332	833	2.261	1.180	3.441
35.	tenis	130	olimp.	538	58	596	316	153	469	223	158	381	321	269	590	1.398	638	2.036
36.	triatlon	24	olimp.	227	34	261	27	15	42	29	28	57	31	27	58	314	104	418
37.	vaterpolo	84	olimp.	3.078	189	3.267	1.898	163	2.061	548	96	644	548		548	6.072	448	6.520
38.	veslanje	36	olimp.	203	46	249	403	67	470	226	59	285	65	27	92	897	199	1.096
39.	aikido	9	neolimp.	31	5	36	42	12	54	134	58	192	19	8	27	226	83	309
40.	auto i karting	71	neolimp.	482	18	500	44	2	46			0				526	20	546
41.	biljar	29	neolimp.	250	12	262	12	2	14	8		8				270	14	284
42.	boćanje	404	neolimp.	4.352	74	4.426	20	40	60	78		78				4.450	114	4.564
43.	body building	24	neolimp.	82	20	102	15		15			0				97	20	117
44.	bridž	23	neolimp.	307	185	492	35	12	47			0				342	197	539
45.	karate	177	neolimp.	200	140	340	260	190	450	400	320	720	5.200	3.400	8.600	6.060	4.050	10.110
46.	kuglanje	262	neolimp.	2.502	705	3.207	505	270	775	370	299	669	755	420	1.175	4.132	1.694	5.826
47.	motociklizam	56	neolimp.	310	4	314	50	4	54			0				360	8	368
48.	orijentacija	13	neolimp.	117	84	201	13	8	21	5	8	13	35	20	55	170	120	290
49.	planinarenje	284	neolimp.	52	19	71	58	29	87	27	31	58	77	45	122	214	124	338
50.	ragbi	21	neolimp.	1.126	44	1.170	827	39	866	140	12	152				2.093	95	2.188
51.	rock'n'roll	19	neolimp.	60	60	120	48	49	97	120	125	245		416	416	228	650	878
52.	ronjenje	77	neolimp.	182	102	284	35	18	53	35	20	55	25	20	45	277	160	437
53.	savate	24	neolimp.	40	28	68	61	27	88	108	64	172				209	119	328
54.	tajlandski boks	25	neolimp.	140	48	188	57	30	87			0				197	78	275
55.	ski na vodi	10	neolimp.	22	16	38	18	16	34			0				40	32	72
56.	ribolov na moru	286	neolimp.	651	129	780	167	24	191	260	52	312				1.078	205	1.283
57.	squash	9	neolimp.	113	12	125	43	7	50	5		5	2		2	163	19	182
58.	šah	307	neolimp.	2.332	111	2.443	150	44	194	861	260	1.121				3.343	415	3.758
59.	sportski ples	34	neolimp.	106	102	208	80	76	156	61	60	121	76	75	151	323	313	636

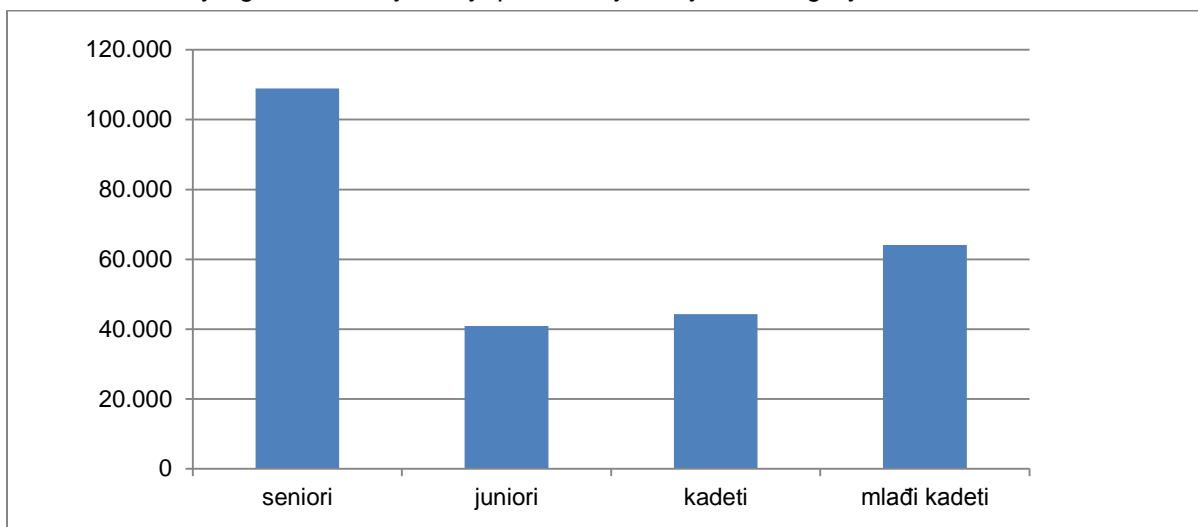
Financiranje sporta u Republici Hrvatskoj s usporednim prikazom financiranja u Europskoj uniji

60.	sportski ribolov	455	neolimp.	3.062	35	3.097	87	27	114	335		335				3.484	62	3.546
61.	wushu	10	neolimp.	101	36	137	40	13	53	22	17	39	23	16	39	186	82	268
62.	zrakoplovni	62	neolimp.	197	24	221	50	10	60			0				247	34	281
63.	koturaljkanje	17	neolimp.	118	32	150	18	17	35	37	61	98	70	137	207	243	247	490
64.	twirling	3	neolimp.		2	2		10	10		31	31		25	25	0	68	68
65.	golf	37	neolimp.	402	103	505	298	42	340	102	12	114	32	6	38	834	163	997
66.	nanbudo	10	neolimp.	130	47	177	79	43	122	115	72	187	66	41	107	390	203	593
67.	pikado	154	neolimp.	2.080	182	2.262	94	8	102						0	2.174	190	2.364
68.	jet ski	10	neolimp.	24		24	5		5						0	29	0	29
69.	korfball	5	neolimp.	14	14	28	16	16	32	8	9	17	8	8	16	46	47	93
Ukupno		6.627		99.49 6	9.46 1	108.95 7	32.41 9	8.53 3	40.95 2	34.38 6	9.93 1	44.31 7	51.50 7	12.63 2	64.13 9	217.80 8	40.55 7	258.36 5

Izvor: HOO (2012.)

Najviše je registriranih natjecatelja u kategoriji seniora, potom slijede mlađi kadeti, kadeti i, na kraju, juniori.

Grafikon 8.2. Broj registriranih natjecatelja prema natjecateljskim kategorijama

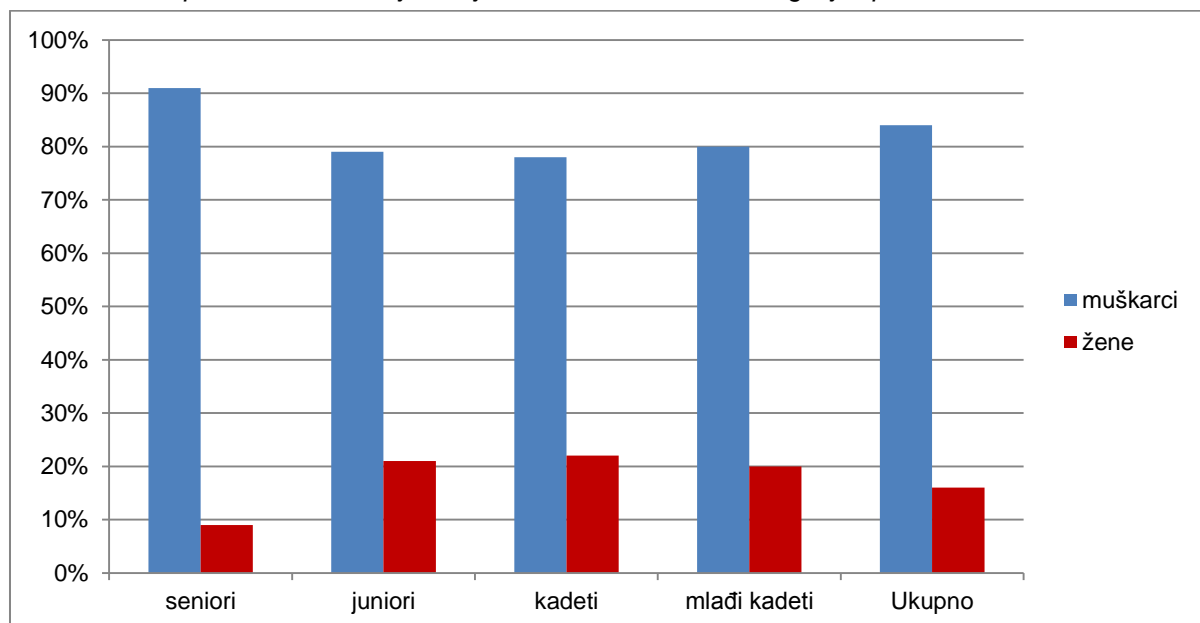

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Kako Hrvatski nogometni savez ima najviše registriranih natjecatelja, ujedno ima i najveći broj seniora, juniora, kadeta i mlađih kadeta. Nakon nogometa, najveći broj mlađih kadeta ima karate, potom slijedi plivanje, košarka te rukomet. Po broju kadeta nakon nogometa slijede košarka, plivanje, atletika te rukomet. Kad je riječ o razvoju podmlatka, možemo primijetiti da najviše mladih natjecatelja ima upravo u najpopularnijim sportovima – nogometu, košarci, plivanju, atletici, rukometu itd.

Iako to neće biti predmet daljnje financijske analize, zanimljivo je spomenuti da je u ukupnom broju svih registriranih natjecatelja 217.808 (84%) muškaraca, a 40.557 (16%) žena. Najviše žena ima među mlađim kadetkinjama, a najmanje u seniorkama. Košarka je sport u kojemu ima najviše žena – čak 9.320 registriranih natjecateljica, potom slijedi plivanje (4.212), karate (4.050) i rukomet (2.406). U najpopularnijem sportu – nogometu – u svim natjecateljskim kategorijama ima ukupno 1.816 natjecateljica (1,4%), što je 4,5% ukupnog broja natjecateljica u hrvatskom sportu. Najmanje je žena u motociklističkom savezu – samo 8, dok u jet-ski savezu nije registrirana nijedna natjecateljica.

Grafikon 8.3. Spolna struktura natjecatelja s obzirom na dobne kategorije sportaša

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Mali udio žena u natjecateljskom sportu navodi na zaključak da se pri definiranju mjera kojima se potiče financiranje i raspodjela financijskih sredstava u sportu ozbiljno treba razmišljati i o mjerama stimuliranja sportskih klubova za uključivanje većeg broja ženske populacije u sve oblike sportskih djelatnosti, kako rekreativnih, tako i natjecateljskih, i to u svim dobnim skupinama i kategorijama. Osobito bi trebalo stimulirati programe namijenjene djevojčicama od šeste do petnaeste godine, u razvojnoj dobi intenzivnog rasta i razvoja radi prevencije prekomjerne tjelesne težine, pretilosti te sve učestalijih bolesti krvožilnoga, respiratornoga i lokomotornog sustava.

Budući da je HOO krovna udruga hrvatskog sporta koja je financirana s više od 90% sredstava namijenjenih javnim potrebama u sportu, pred njim je obveza kvalitetne i uspješne organizacije najvećeg dijela sportske djelatnosti u Hrvatskoj,⁶⁰ za što je nužan stabilan i cjelovit izvor financiranja. Pregledom i analizom prihoda i rashoda HOO-a od 2008. do 2011. dobiva se potpuniji uvid u njihovu strukturu i trendove. Kao izvor podataka poslužila su financijska izvješća HOO-a.

HOO se financira iz nekoliko glavnih izvora: iz državnog proračuna, od marketinških prihoda, prihoda od olimpijske solidarnosti i iz ostalih izvora.

⁶⁰ Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih nadležni su za sport osoba s invaliditetom, Hrvatski školski sportski savez nadležan je za sport u osnovnome i srednjem školstvu, a Hrvatski sveučilišni sportski savez nadležan je za sport na visokim učilištima

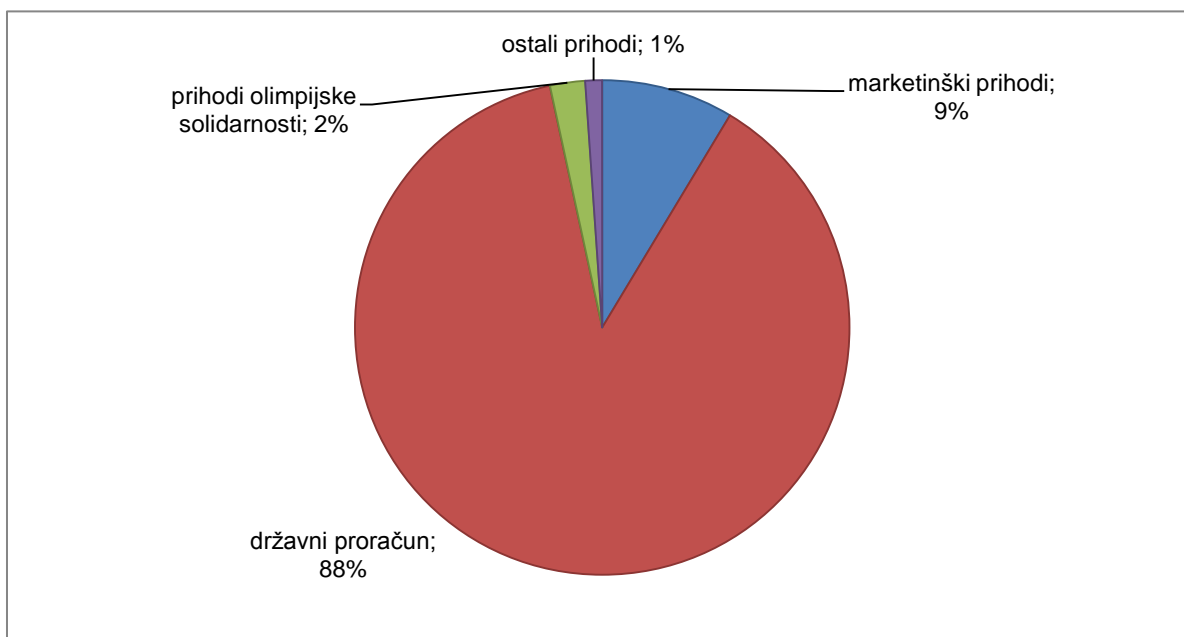
Prihodi iz državnog proračuna smatraju se javnim izvorima financiranja, dok su ostala tri izvora vlastiti izvori financiranja. Financijske potrebe HOO-a najvećim se dijelom namiruju iz javnih izvora financiranja. Udjelom od 88% u ukupno ostvarenim prihodima u promatranom razdoblju, glavni izvor prihoda HOO-a bio je državni proračun.

Tablica 8.40. Prihodi HOO-a prema izvorima

Izvor prihoda	2008.	2009.	2010.	2011.
marketinški prihodi	13.095.196	10.948.983	12.535.429	10.433.419
prihodi iz državnog proračuna	133.499.383	106.712.911	105.469.123	112.551.669
- igre na sreću	87.159.383	80.792.181	88.991.407	106.393.025
- redovita proračunska sredstva	46.340.000	25.890.730	16.477.716	6.158.644
prihodi olimpijske solidarnosti	3.478.990	2.416.167	1.932.038	1.927.926
ostali prihodi	1.673.658	980.720	479.241	417.855
Ukupno	151.747.227	121.058.781	120.415.831	125.330.869

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

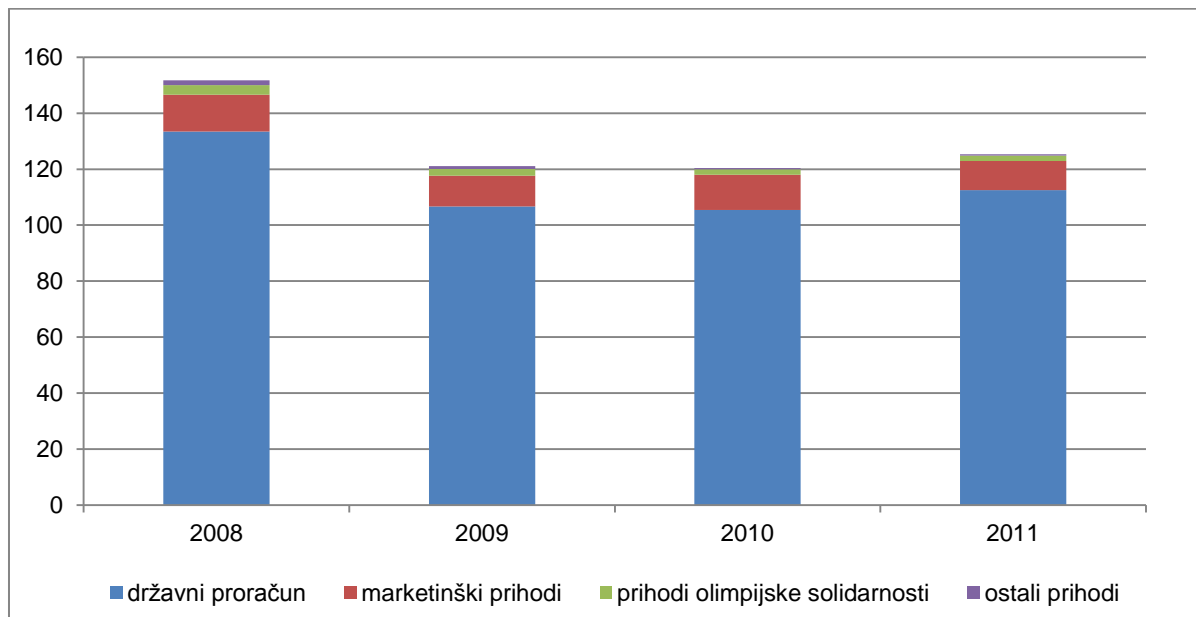
Grafikon 8.4. Struktura prihoda prema izvorima u razdoblju od 2008. – 2011. (kumulativ)

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Vidljivo je da su se ukupni prihodi HOO-a u promatranom razdoblju kretali na godišnjoj razini od oko 120 mil. kuna, s iznimkom 2008., u kojoj su iznosili više od 150 mil. kuna. Pad ukupnih prihoda od 20% u 2009. u odnosu prema prethodnoj godini djelomično se može protumačiti činjenicom što je 2008. bila olimpijska godina u kojoj su bila povećana redovita sredstva državnog proračuna za Olimpijske igre u Pekingu, a nakon toga je počelo i razdoblje recesije, u kojemu su najprije smanjeni prihodi iz državnog proračuna.

Grafikon 8.5. Struktura prihoda HOO-a prema izvorima u razdoblju 2008. – 2011. (u mil. kn)

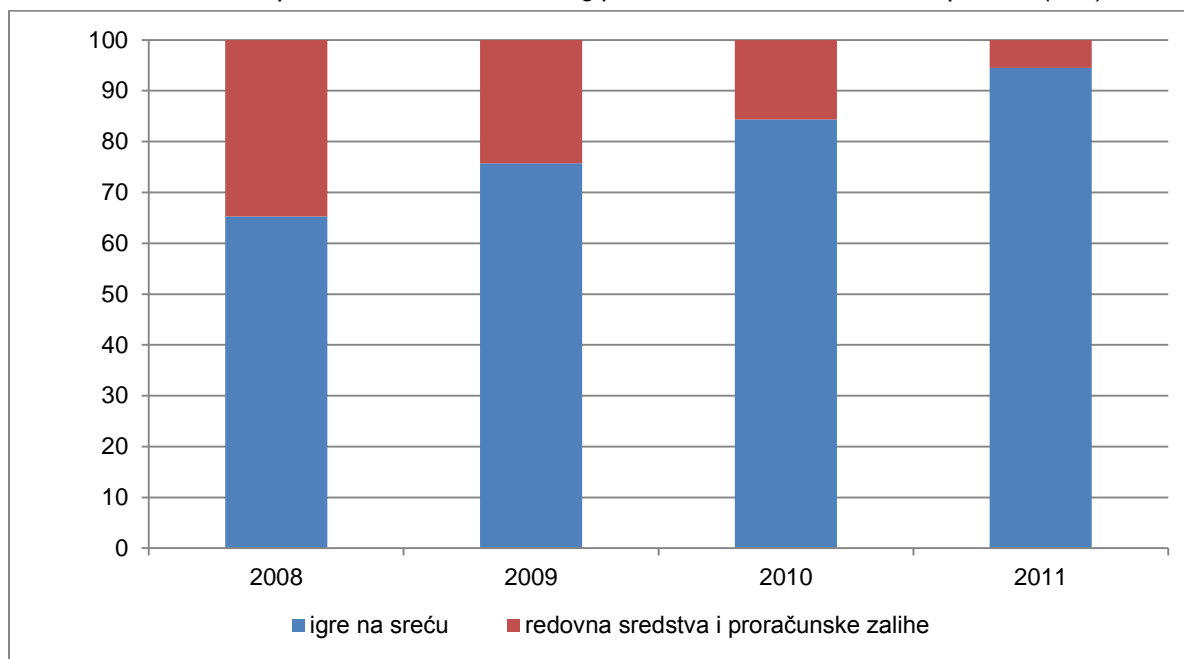

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Prihodi HOO-a iz državnog proračuna sastoje se od dijela općih prihoda i primitaka (izvor 11.), te dijela prihoda od igara na sreću (izvor 41.). Kako je vidljivo iz grafikona 8.6., udio prihoda od igara na sreću, kao prihoda za posebne namjene, čini glavninu ukupnih sredstava koje HOO dobiva iz državnog proračuna, dok redovita sredstva (prihodi državnog proračuna iz općih prihoda i primitaka) čine samo manji dio. Dok je 2008. iznos sredstava od igara na sreću bio 87 mil. kuna, u 2011. iznosi 106 mil. kuna. Dakle, apsolutni je iznos tih sredstava rastao, a smanjivali su se apsolutni iznosi sredstava iz redovitih (izvornih) sredstava državnog proračuna⁶¹, koja su u 2011. s obzirom na 2010. prepolovljena s 12 na 6 mil. kuna. Kako je već naznačeno, rast prihoda od igara na sreću možemo tumačiti izmjenom Zakona o igrama na sreću u 2009., s početkom primjene u 2010., kada su u prihode iz izvora (41.) ušli i prihodi 50% ostvarene dobiti Hrvatske lutrije d.o.o., a izmjenom Uredbe Vlade RH za 2011. povećan je i postotak izdvajanja tih vrsta prihoda za program javnih potreba u sportu RH namijenjenih HOO-u.

⁶¹ Sredstva od igara na sreću smatraju se također prihodom državnog proračuna za posebne namjene, pa je potrebno istaknuti razliku između ta dva izvora (izvorni proračun 11., sredstva od igara na sreću 41.).

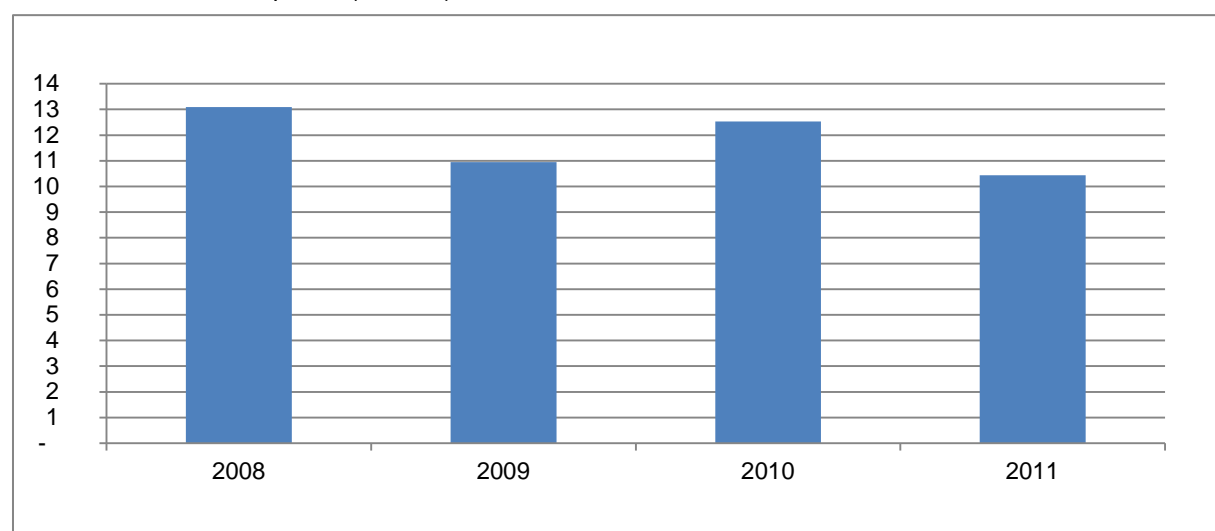
Grafikon 8.6. Struktura prihoda HOO-a iz državnog proračuna s obzirom na vrstu prihoda (u %)

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Drugi najvažniji izvor financiranja HOO-a čine marketinška sredstva, s prosječnim udjelom od 9% u ukupnim prihodima. Ti se prihodi ponajprije odnose na sponzorstva i donacije u kojima sudjeluju velike hrvatske kompanije – Hrvatski telekom kao generalni sponzor HOO-a od 2001., Agrokor, INA, HRT, PBZ te mnoge druge. Treba istaknuti da se kao sponzor i član hrvatske olimpijske obitelji od 2008. pojavljuje i lokalna zajednica – grad Poreč.

Grafikon 8.7. Marketinški prihodi (u mil. kn)

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

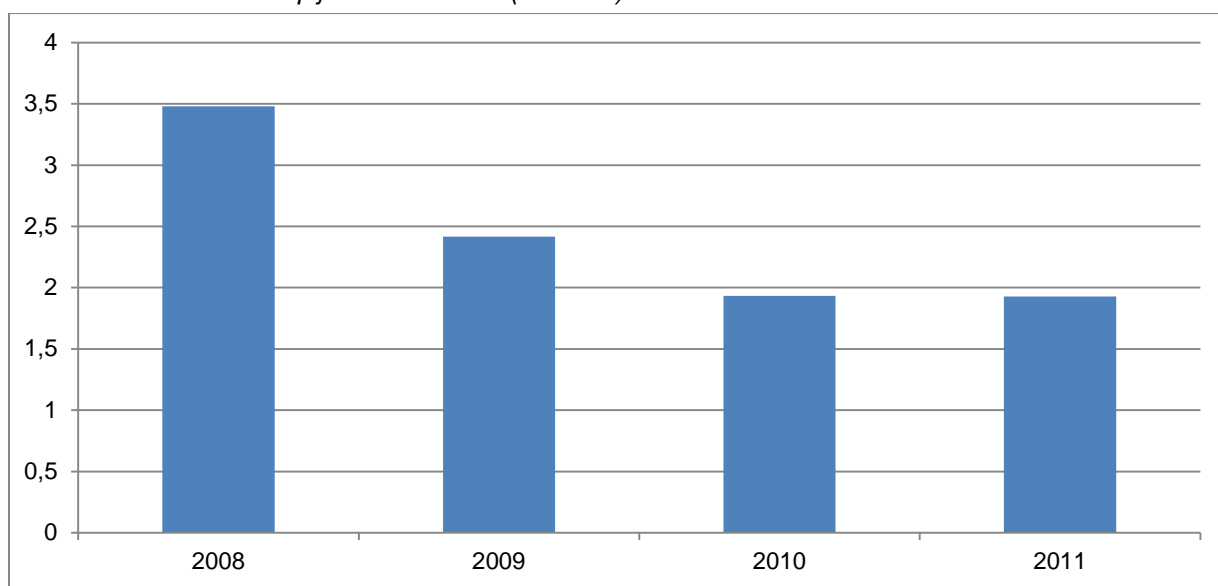
Marketinški su prihodi u promatranom razdoblju varirali između 13 i 10 mil. kuna u godini. U odnosu prema 2008., marketinški prihodi realizirani u 2009. bili su manji za 3.209.036 (20%),

a gotovo je ista razina marketinških prihoda ostvarena i u 2011. Iznimka je 2010., u kojoj su ti prihodi, s 12,5 mil. kuna, bili blizu onima u 2008.

U proteklome četverogodišnjem razdoblju HOO je ostvario i 2% prihoda od olimpijske solidarnosti, koji su u tom vremenu pali za 45% (s 3,5 u 2008. na 1,9 mil. kuna u 2011.). Osnovna zadaća olimpijske solidarnosti jest planiranje, organiziranje i kontrola realizacije programa potpore nacionalnim olimpijskim odborima, posebno onima kojima je pomoć najpotrebnija. Za provođenje tih aktivnosti, koje obuhvaćaju odobravanje programa i proračuna utemeljenih na četverogodišnjim planovima, provođenje programa, kontrolu i ostale aktivnosti odgovorna je Komisija za olimpijsku solidarnost Međunarodnoga olimpijskog odbora (MOO-a). Ona nacionalnim olimpijskim odborima osigurava financijsku, stručnu i administrativnu potporu u četverogodišnjem razdoblju između Olimpijskih igara, i to na tri programska područja:

- u svjetskim programima,
- u kontinentalnim programima,
- u potporama za sudjelovanje na Olimpijskim igrama.

Grafikon 8.8. Prihodi olimpijske solidarnosti (u mil. kn)

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

U proteklomu četverogodišnjem razdoblju ostali su prihodi bili na razini 1%, ali su također prepolovljeni.

Rashodi HOO-a

Rashodi HOO-a analizirani su prema programskim skupinama kojima su sredstva dodijeljena. Obuhvaćeni su s deset stavaka rashoda.

- **Nacionalni sportski savezi** – ta stavka obuhvaća sredstva redovitog programa namijenjena nacionalnim sportskim savezima, članicama HOO-a, za pripreme reprezentacija i reprezentativaca za sudjelovanje na domaćim i međunarodnim sportskim natjecanjima i prvenstvima. Tim se sredstvima također sufinanciraju sjednice i članarine u međunarodnim sportskim asocijacijama te administrativni poslovi u savezima.
- **Programi poticanja sporta lokalne razine** – obuhvaćaju poticanje razvoja sporta i rekreacije na lokalnoj i regionalnoj razini, koji se ostvaruju u suradnji sa sportskim zajednicama ponajprije na regionalnoj, ali i na lokalnoj razini. HOO zaprima programske zahtjeve i u skladu s pravilima o dodjeli odobrava određen broj pristiglih zahtjeva. Jednako tako, HOO posebnim programom *Od sportske škole do Olimpijskih igara* odobrava donacije za 36 sportskih škola u iznosu od 50.000 kn po sportskoj školi za nabavu rekvizita, sprava i sportske opreme.
- **Posebni programski projekti** – odnose se na zdravstvenu zaštitu sportaša (poput dopiņske kontrole, osiguranja i vitaminizacije), pripremu i sudjelovanje na višesportskim priredbama (Zimskim i Ljetnim olimpijskim igrama, Olimpijskim igrama mladih i sl.) te na razvojne programe.⁶²
- **Zajedničke programske zadaće** – obuhvaćaju rashode za funkcioniranje tijela i službi, informatizaciju, marketinške i promidžbene aktivnosti te za informiranje i izdavaštvo.
- **Olimpijska solidarnost** – sredstva su namijenjena za dodjelu olimpijskih stipendija za sportaše i trenere.
- **Hrvatska olimpijska akademija** – osposobljavanje kadrova, npr. sudaca, tečajevi, seminari i savjetovanja, međunarodni stručni skupovi...
- **Zaklada hrvatskih sportaša** – osigurava financijsku potporu onim vrhunskim hrvatskim sportašima koji za vrijeme trajanja karijere nisu uspjeli na odgovarajući način osigurati osnovne egzistencijalne uvjete. Financijska sredstva za potporu sportašima potječu od

⁶² Razvojni programi obuhvaćaju sredstva namijenjena financiranju četiriju razvojnih programa putem kojih se prati razvoj sportaša od 12. do 24. godine, odnosno od prepoznavanja mladih darovitih sportaša do seniorskih reprezentativaca i sportaša koji nastupaju na Olimpijskim igrama. Krajnji cilj razvojnih programa jest razvoj i unapređenje te osiguravanje materijalnih uvjeta za sportaše tijekom cijele sportske karijere. Korisnici tih programa su sportaši koji ispunjavaju posebne propisane uvjete, a pripadaju nacionalnim sportskim savezima olimpijskih i neolimpijskih sportova koji su punopravni članovi HOO-a. Razvojni su programi:

1. program potpore sportašima mlađih dobnih kategorija,
2. individualni programi posebne brige o mladima,
3. program potpore kvalitetnim sportašima,
4. program potpore sportašima u predolimpijskome kvalifikacijskom ciklusu.

donacija osnivača i članova Zaklade, djelatnosti Zaklade te od priloga domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba.

- **Rezerva programa.**
- **Programi prethodnih razdoblja** – riječ je o programima iz prethodne godine koji se realiziraju sljedeće godine.

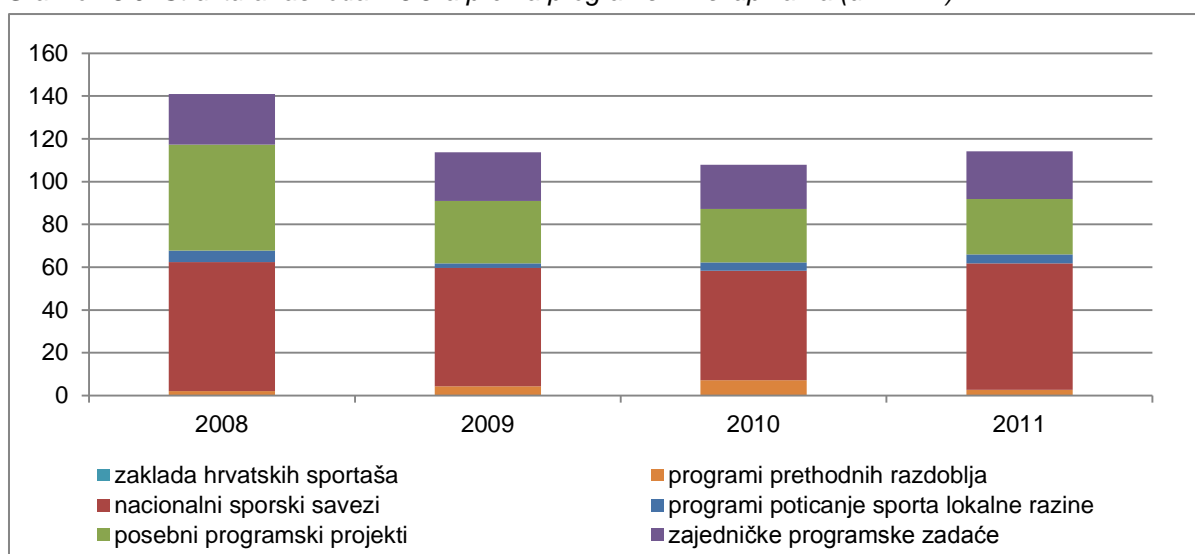
Najviše sredstava izdvaja se za redoviti program nacionalnih sportskih saveza i članica HOO-a (navedeno u stavci pod nazivom *nacionalni sportski savezi*). U promatranom razdoblju taj se iznos u prosjeku kretao oko 57 mil. kuna, a njihov udio u ukupnim rashodima HOO-a prosječno iznosi 45%. Za posebne programske projekte koji obuhvaćaju olimpijske programe, višesportske priredbe i razvojne programe za sportaše i trenere izdvajao se iznos između 25 mil. kuna (2011.) i 50 mil. kuna (2008.).

Tablica 8.41. Struktura rashoda HOO-a prema programskim skupinama

Rashodi	2008.	2009.	2010.	2011.
nacionalni sportski savezi	60.399.940	55.370.146	51.194.156	59.054.397
programi poticanja sporta lokalne razine	5.367.154	2.150.001	3.927.122	4.139.722
posebni programski projekti	49.440.935	29.214.688	24.941.469	25.932.290
zajedničke programske zadaće	23.756.829	22.739.01	20.698.112	22.341.843
Hrvatska olimpijska akademija	4.527.476	4.417.476	3.657.489	4.105.255
olimpijska solidarnost	509.376	1.132.789	857.644	1.074.593
Zaklada hrvatskih sportaša	100.000	-	50.000	100.000
rezerva programa	1.066.148	982.05	2.064.627	855.730
programi prethodnih razdoblja	1.932.904	4.279.583	7.034.144	2.604.021
UKUPNO	147.100.762	120.285.754	114.424.764	120.207.851

Izvor: podaci HOO-a i izračun autora

Grafikon 8.9. Struktura rashoda HOO-a prema programskim skupinama (u mil. kn)

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Iznosi sredstava za Zakladu hrvatskih sportaša maleni su u odnosu prema svim ostalim vrstama rashoda, tako da se na grafikonu ne vide. U 2008. i 2011. taj je iznos bio 100.000 kn, u 2010. iznosio je 50.000 kn, dok su sredstva za Zakladu za 2009. realizirana u 2010.

Tablica 8.42. Pregled realizacije programa javnih potreba u kojima sudjeluju nacionalni sportski savezi i udruge u razdoblju 2008. – 2011. (redoviti program zajedno s posebnim programskim projektima)

Korisnik	2008.	2009.	2010.	2011.	Ukupno
Hrvatska federacija twirlinga	118.337	98.817	87.371	77.053	381.578
Hrvatski aikido savez	0	61.864	51.946	47.668	161.478
Hrvatski atletski savez	4.915.855	3.225.142	3.327.922	3.963.724	15.432.643
Hrvatski auto i karting savez	349.592	171.739	347.156	262.237	1.130.724
Hrvatski badmintonski savez	601.418	591.602	303.427	548.856	2.045.303
Hrvatski baseball savez	376.519	324.232	314.156	350.618	1.365.525
Hrvatski biatlon savez	412.121	630.596	582.120	733.287	2.358.124
Hrvatski biciklistički savez	1.226.042	766.464	679.892	848.257	3.520.655
Hrvatski biljarski savez	234.989	201.496	166.121	217.061	819.667
Hrvatski bob, skeleton i sanjkaški savez	1.060.674	1.381.937	514.469	476.957	3.434.037
Hrvatski boćarski savez	1.290.780	1.157.474	1.142.278	1.154.196	4.744.728
Hrvatski body building savez	103.817	85.909	101.533	109.048	400.307
Hrvatski boksački savez	1.558.563	921.073	821.097	918.254	4.218.987
Hrvatski bridž savez	146.477	126.473	127.438	141.082	541.470
Hrvatski curling savez	165.326	159.057	146.881	164.495	635.759
Hrvatski dizački savez	912.039	596.066	927.718	999.655	3.435.478
Hrvatski galopski savez	42.188	53.061	19.512	45.987	160.748
Hrvatski gimnastički savez	1.592.019	1.737.465	1.663.934	1.854.562	6.847.980
Hrvatski golf savez ⁶³	230.493	15.704	13.033	0	259.230
Hrvatski hokejski savez	688.153	616.743	494.243	609.147	2.408.286
Hrvatski hrvački savez	1.147.143	1.272.791	1.479.826	1.916.036	5.815.796
Hrvatski jedriličarski savez	5.148.917	2.961.000	3.043.335	3.610.600	14.763.852
Hrvatski judo savez	1.364.008	1.297.611	1.501.936	1.799.353	5.962.908
Hrvatski kajakaški savez	2.353.851	2.010.761	1.957.792	1.913.034	8.235.438
Hrvatski karate savez	1.493.700	1.321.233	1.265.966	1.582.683	5.663.582
Hrvatski kasački savez	46.663	39.745	27.312	20.944	134.664
Hrvatski kickboxing savez	251.110	114.725	77.286	63.599	506.720
Hrvatski kineziološki savez	71.944	59.083	52.884	65.836	249.747
Hrvatski klizački savez	776.252	676.091	571.259	580.997	2.604.599
Hrvatski konjički savez	532.809	501.700	287.050	422.288	1.743.847
Hrvatski košarkaški savez	5.529.216	4.770.627	4.435.244	5.496.164	20.231.251
Hrvatski koturaljkaški savez	167.224	142.371	137.383	144.548	591.526
Hrvatski kriket savez	61.337	61.318	56.412	57.162	236.229
Hrvatski kuglački savez	1.355.995	1.260.360	999.684	890.594	4.506.633
Hrvatski mačevalački savez	667.367	624.219	578.903	613.807	2.484.296
Hrvatski motociklistički savez	531.334	554.409	502.534	536.866	2.125.143
Hrvatski nanbudo institut	373.777	327.480	314.937	333.150	1.349.344

⁶³ U stečaju od siječnja 2009. do lipnja 2010., od 2011. - Hrvatska golf udruga.

Korisnik	2008.	2009.	2010.	2011.	Ukupno
Hrvatski nogometni savez	1.983.799	1.833.479	1.740.950	1.899.750	7.457.978
Hrvatski odbojkaški savez ⁶⁴	2.444.647	2.416.926	910.689	1.623.595	7.395.857
Hrvatski olimpijski odbor	0	3.418.621	0	332.610	3.751.231
Hrvatski orijentacijski savez	104.890	97.488	85.141	113.647	401.166
Hrvatski paraolimpijski odbor	165.976	155.602	166.744	165.544	653.866
Hrvatski pikado savez	62.235	108.744	72.261	80.693	323.933
Hrvatski planinarski savez	462.139	488.066	468.625	491.716	1.910.546
Hrvatski plivački savez	6.491.749	3.043.933	2.967.441	3.058.591	15.561.714
Hrvatski ragbijaški savez	959.321	916.359	808.151	994.147	3.677.978
Hrvatski rock and roll savez	272.987	348.842	378.640	578.369	1.578.838
Hrvatski ronilački savez	408.666	372.313	357.509	386.811	1.525.299
Hrvatski rukometni savez	9.496.727	5.594.242	4.938.298	6.545.454	26.574.721
Hrvatski sanjkaški savez	57.216	70.919	71.622	154.428	354.185
Hrvatski savate savez	223.422	162.260	189.488	197.606	772.776
Hrvatski savez daljinskog plivanja	366.527	283.691	301.326	384.105	1.335.649
Hrvatski savez hokeja na ledu	819.293	660.540	502.033	634.866	2.616.732
Hrvatski savez sinkroniziranog plivanja	381.582	327.918	248.335	302.604	1.260.439
Hrvatski savez sportske rekreacije "Sport za sve"	635.463	405.343	374.177	378.995	1.493.978
Hrvatski savez tajlandskog boksa	173.547	154.843	146.657	257.629	732.676
Hrvatski savez za skijanje na vodi	155.322	162.129	100.688	108.021	526.160
Hrvatski savez za skokove u vodu	339.159	330.744	330.279	345.236	1.345.418
Hrvatski savez za sportski ribolov na moru	593.235	412.369	474.996	531.715	2.012.315
Hrvatski skijaški savez	7.238.239	7.774.738	5.386.860	6.059.282	26.459.119
Hrvatski softball savez	317.796	313.991	252.308	337.217	1.221.312
Hrvatski squash savez	108.321	72.925	131.803	171.950	484.999
Hrvatski stolnoteniski savez	4.048.169	2.956.786	2.677.287	2.617.683	12.299.925
Hrvatski streljački savez	983.124	771.130	685.564	744.530	3.184.348
Hrvatski streljački savez	3.206.985	2.772.927	2.537.202	2.813.327	11.330.441
Hrvatski sveučilišni sportski savez	185.016	157.598	99.122	171.022	612.758
Hrvatski šahovski savez	1.152.060	1.063.763	1.004.560	1.049.097	4.269.480
Hrvatski sportski savez gluhih	222.841	202.328	192.963	165.544	783.676
Hrvatski sportsko plesni savez	326.717	214.402	213.327	252.751	1.007.197
Hrvatski sportsko ribolovni savez	473.249	337.266	331.232	363.740	1.505.487
Hrvatski taekwondo savez	1.946.668	1.631.278	2.105.964	2.682.620	8.366.530
Hrvatski teniski savez	3.298.820	2.418.223	2.089.095	2.245.110	10.051.248
Hrvatski triatlon savez	546.269	526.230	213.327	501.443	1.787.269
Hrvatski vaterpolski savez	6.275.927	2.920.553	2.619.296	3.867.796	15.683.572
Hrvatski veslački savez	4.317.937	3.718.253	3.462.204	4.496.700	15.995.094
Hrvatski zbor sportskih novinara	84.828	66.783	73.870	66.339	291.820
Hrvatski zrakoplovni savez	733.260	623.793	416.775	83.640	1.857.468
Hrvatsko društvo olimpijske filatelije i memorabilije	19.166	9.000	14.660	17.920	60.746
Hrvatsko društvo za povijest sporta	33.633	26.280	20.484	40.840	121.237

⁶⁴ U stečaju od 2010., od 2011.–Hrvatska odbojkaška udruga.

Korisnik	2008.	2009.	2010.	2011.	Ukupno
Igre mladeži	516.682	0	0	0	516.682
Jet-ski savez Hrvatske	97.752	95.499	44.704	56.709	294.664
Klub hrvatskih olimpijaca	53.628	131.988	181.563	179.660	546.839
MI Pescara	0	2.752.193	0	0	2.752.193
Nac.sp.savezi - zajednički troškovi	11.847.608	1.037.921	2.323.889	888.652	16.098.070
Specijalna olimpijada Hrvatske	170.236	151.891	48.925	168.527	539.579
Zdravstvena zaštita i višesportske priredbe	588.085	2.258.374	3.065.698	0	5.912.157
Ukupno za nacionalne sportske programe	113.308.993	87.727.591	76.257.825	83.830.612	361.125.021

Izvor: Financijska izvješća HOO-a

Promatrajući iznose sredstava prema pojedinim sportskim savezima, iz tablice se vidi da je najviše tih sredstava u promatranom razdoblju izdvojeno, redom, za Rukometni, Skijaški, Košarkaški, Veslački i Vaterski savez. Uz nogomet, koji je na 14. mjestu po ukupnom iznosu sredstava u promatranj kategoriji, to su sportovi u kojima su hrvatski sportaši ostvarivali značajne rezultate, a ujedno su to i sportovi s najvećim brojem registriranih klubova i sportaša u sustavu natjecanja.

U tablici 8.43. navedeni su podaci o broju klubova i registriranih natjecatelja u 2011. prema sportskim savezima koji su stalni članovi HOO-a, s pripadnim izračunima vezanima za broj natjecatelja, broj klubova i sredstva koja su dobili u 2011. godini.

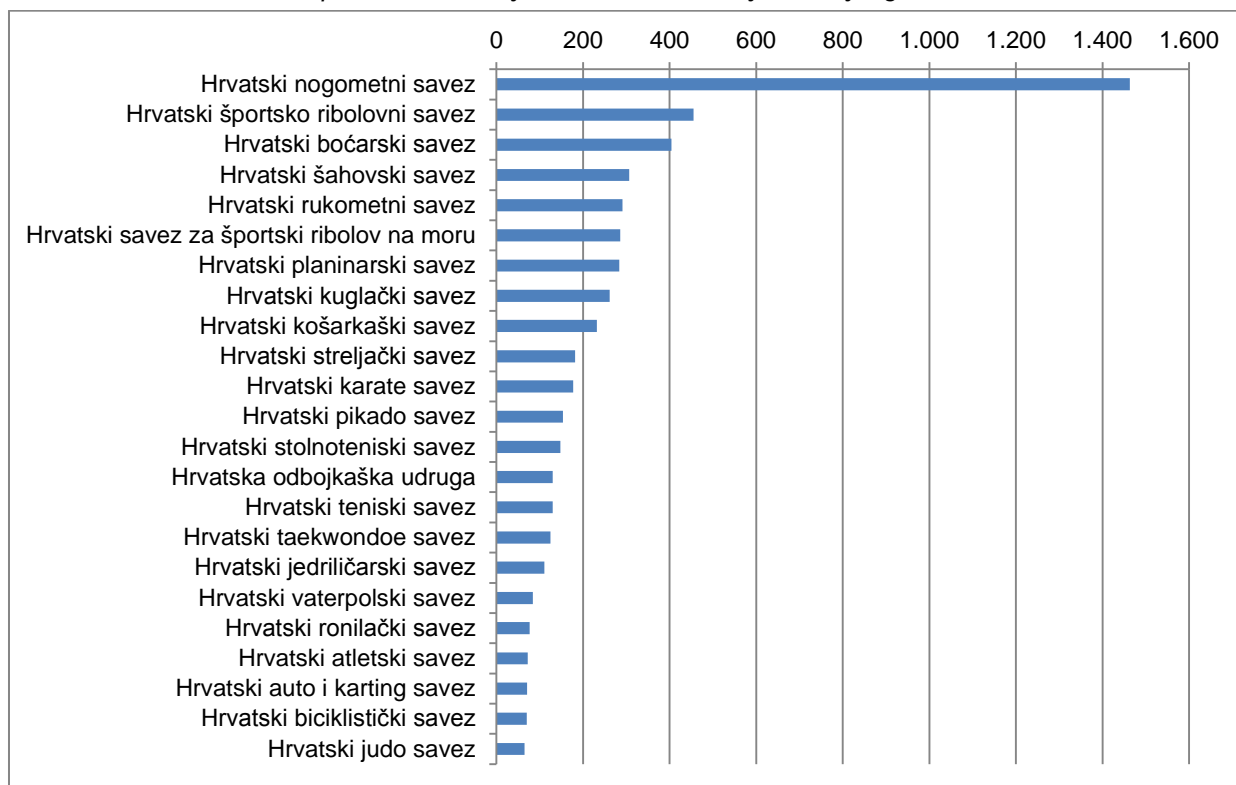
Tablica 8.43. Broj registriranih klubova u nacionalnim savezima stalnim članovima HOO-a s izračunima dodijeljenih sredstava po klubu, odnosno po natjecatelju, 2011.

Nacionalni sportski savez	Broj klubova	Broj natjecatelja	Sredstva u 2011. (kn)	Sredstva/natjecatelj (kn)	Sredstva/klub (kn)
Hrvatski aikido savez	9	309	47.668	154	5.296
Hrvatski atletski savez	72	4.292	3.963.724	924	55.052
Hrvatski auto i karting savez	71	546	262.237	480	3.693
Hrvatski badmintonski savez	21	303	548.856	1.811	26.136
Hrvatski baseball savez	15	782	350.618	448	23.375
Hrvatski biatlon savez	9	118	733.287	6.214	81.476
Hrvatski biciklistički savez	70	415	848.257	2.044	12.118
Hrvatski biljarski savez	29	284	217.061	764	7.485
Hrvatski bob i skeleton savez	7	54	488.655	9.049	69.808
Hrvatski boćarski savez	404	4.564	1.154.196	253	2.857
Hrvatski body building savez	24	117	109.048	932	4.544
Hrvatski boksački savez	55	490	918.254	1.874	16.696
Hrvatski bridž savez	23	539	141.082	262	6.134
Hrvatski curling savez	9	74	164.495	2.223	18.277
Hrvatski savez daljinskog plivanja	16	795	384.105	483	24.007
Hrvatski dizački savez	9	10	999.655	99.966	111.073
Hrvatski gimnastički savez	43	1.488	1.854.562	1.246	43.129
Hrvatska golf udruga	37	997	21.592	22	584
Hrvatski hokejski savez	10	790	609.147	771	60.915
Hrvatski savez hokeja na ledu	13	489	634.866	1.298	48.836
Hrvatski hrvački savez	30	1.801	1.916.036	1.064	63.868
Hrvatski jedriličarski savez	111	2.287	3.610.600	1.579	32.528

Nacionalni sportski savez	Broj klubova	Broj natjecatelja	Sredstva u 2011. (kn)	Sredstva/natjecatelj (kn)	Sredstva/klub (kn)
Jet-ski savez Hrvatske	10	29	56.709	1.955	5.671
Hrvatski judo savez	65	4.200	1.799.353	428	27.682
Hrvatski kajakaški savez	27	1.361	1.913.034	1.406	70.853
Hrvatski karate savez	177	10.110	1.582.683	157	8.942
Hrvatski klizački savez	10	292	580.997	1.990	58.100
Hrvatski konjički savez	60	325	422.288	1.299	7.038
Hrvatski korfbal savez	5	93	-	-	-
Hrvatski košarkaški savez	232	23.610	5.496.164	233	23.690
Hrvatski koturaljkaški savez	17	490	144.548	295	8.503
Hrvatski kuglački savez	262	5.826	890.594	153	3.399
Hrvatski mačevalački savez	13	492	613.807	1.248	47.216
Hrvatski motociklistički savez	56	368	536.866	1.459	9.587
Hrvatski nanbudo institut	10	593	333.150	562	33.315
Hrvatski nogometni savez	1.463	129.586	1.899.750	15	1.299
Hrvatska odbojkaška udruga	130	1.700	1.623.595	955	12.489
Hrvatski orijentacijski savez	13	290	113.647	392	8.742
Hrvatski pikado savez	154	2.364	80.693	34	524
Hrvatski planinarski savez	284	338	491.716	1.455	1.731
Hrvatski plivački savez	50	10.203	3.058.591	300	61.172
Hrvatski ragbijaški savez	21	2.188	994.147	454	47.340
Hrvatski savez za sportski ribolov na moru	286	1.283	531.715	414	1.859
Hrvatski rock and roll savez	19	878	578.369	659	30.440
Hrvatski ronilački savez	77	437	386.811	885	5.024
Hrvatski rukometni savez	291	7.324	6.545.454	894	22.493
Hrvatski sanjkaški savez	3	29	154.428	5.325	51.476
Hrvatski savate savez	24	328	197.606	602	8.234
Hrvatski savez za sinkronizirano plivanje	11	540	302.604	560	27.509
Hrvatski savez za skijanje na vodi	10	72	108.021	1.500	10.802
Hrvatski skijaški savez	62	1.245	6.059.282	4.867	97.730
Hrvatski savez za skokove u vodu	9	320	345.236	1.079	38.360
Hrvatski softball savez	8	317	337.217	1.064	42.152
Hrvatski sportsko ribolovni savez	455	3.546	363.740	103	799
Hrvatski squash savez	9	182	171.950	945	19.106
Hrvatski stolnoteniski savez	148	1.507	2.617.683	1.737	17.687
Hrvatski streljački savez	47	468	744.530	1.591	15.841
Hrvatski streljački savez	182	5.090	2.813.327	553	15.458
Hrvatski šahovski savez	307	3.758	1.049.097	279	3.417
Hrvatski sportski plesni savez	34	636	252.751	397	7.434
Hrvatski taekwondo savez	125	3.441	2.682.620	780	21.461
Hrvatski savez tajlandskog boksa	25	275	257.629	937	10.305
Hrvatski teniski savez	130	2.036	2.245.110	1.103	17.270
Hrvatski triatlon savez	24	418	501.443	1.200	20.893
Hrvatska federacija twirlinga	3	68	77.053	1.133	25.684
Hrvatski vaterpolski savez	84	6.520	3.867.796	593	46.045
Hrvatski veslački savez	36	1.096	4.496.700	4.103	124.908
Hrvatski wushu savez	10	268	66.339	248	6.634
Hrvatski zrakoplovni savez	62	281	578.306	2.058	9.328

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Grafikon 8.10. Nacionalni sportski savezi koji su u 2011. imali najveći broj registriranih klubova

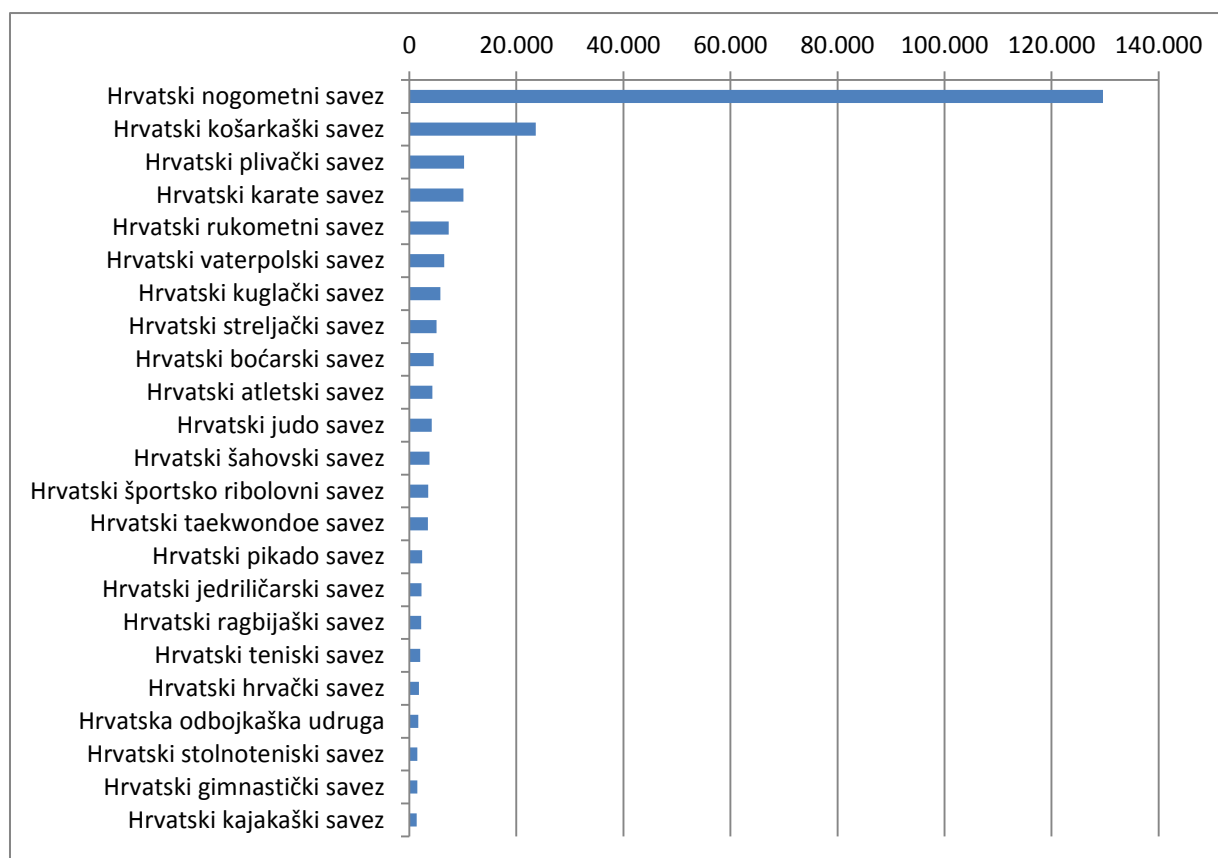

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Najveći broj klubova očekivano ima Hrvatski nogometni savez (1.463), potom slijedi Hrvatski sportsko ribolovni savez s trećinom manje registriranih klubova (455), a nakon njih Hrvatski boćarski savez (404), Hrvatski šahovski savez (307) i Hrvatski rukometni savez s 297 registriranih klubova. Najmanje registriranih klubova imaju Hrvatski sanjkaški savez i Hrvatska federacija twirlinga - samo tri.

U 2011. najveći broj registriranih natjecatelja očekivano je imao Hrvatski nogometni savez – 129.586, potom slijedi Hrvatski košarkaški savez s 23.610 registriranih natjecatelja, potom Hrvatski plivački savez (10.203 natjecatelja), Hrvatski karate savez (10.110 natjecatelja) te Hrvatski rukometni savez (7.324 natjecatelja).

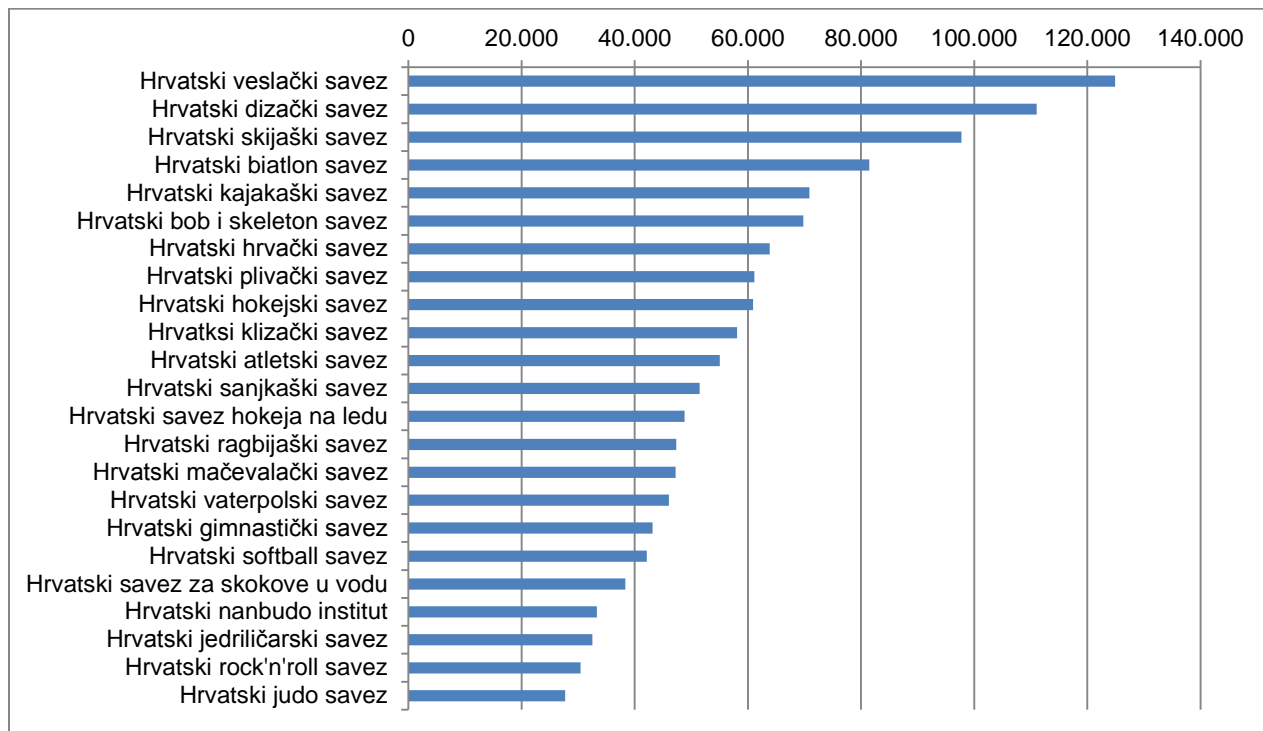
Grafikon 8.11. Nacionalni sportski savezi koji su u 2011. imali najveći broj registriranih natjecatelja po klubovima

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

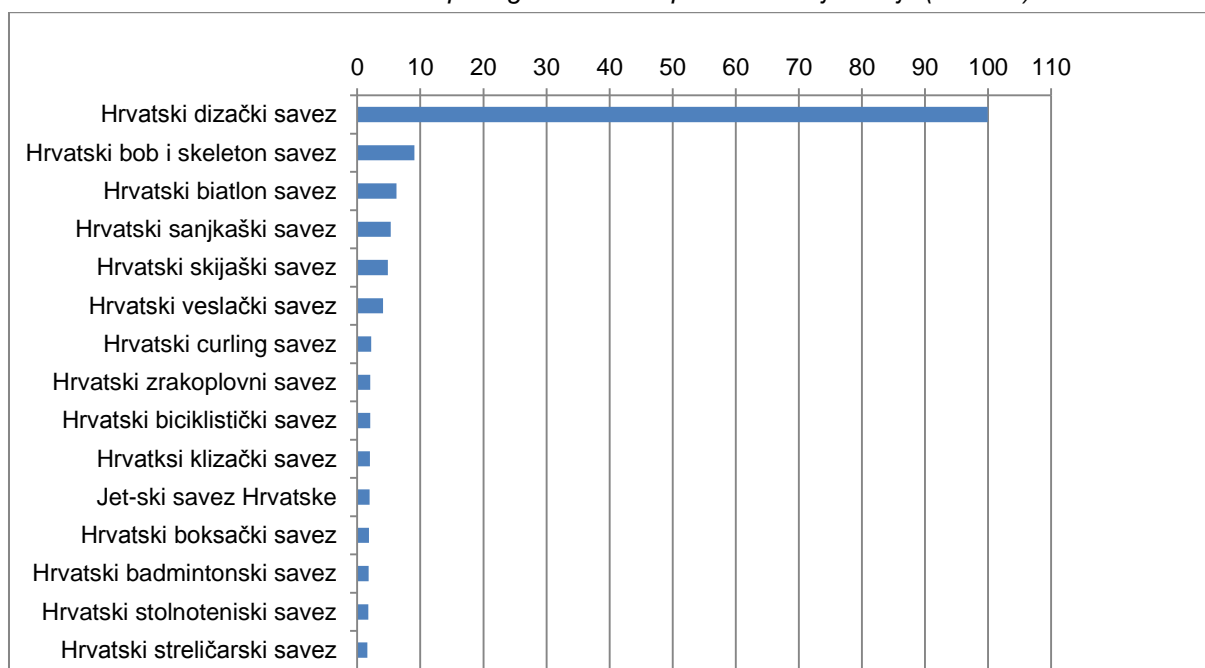
Ako se iznosi sredstava dodijeljenih pojedinoe nacionalnom savezu promotre u kontekstu broja klubova i natjecatelja, dolazi se do zanimljivih podataka (grafikon 8.12.).

Grafikon 8.12. Iznosi sredstava 2011. po registriranome sportskom klubu

Za programe u kojima sudjeluju nacionalni sportski savezi i udruge (tabl. 8.43.) u 2011. po registriranom klubu u nogometu izdvojeno je samo 1.300 kuna, dok je za svaki od 36 veslačkih klubova izdvojeno 124.908 kuna. Sličnim izračunom dolazi se do podatka da je za svakoga registriranog natjecatelja u Hrvatskome dizačkom savezu u 2011. izdvojeno gotovo 100.000 kuna, a za svakog nogometaša po 15 kuna (grafikon 8.13.).

Grafikon 8.13. Iznosi sredstava 2011. po registriranome sportskom natjecatelju (u tis. kn)

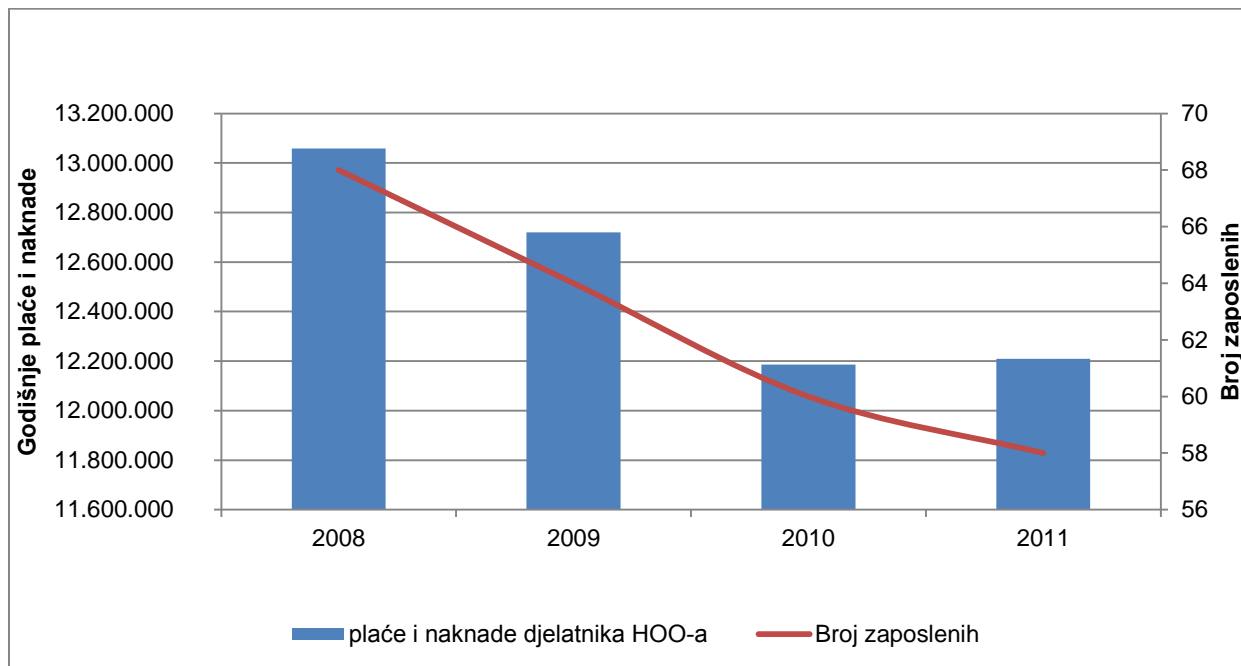
Ipak, svakako treba uzeti u obzir da Hrvatski dizački savez ima samo devet registriranih klubova, s ukupno samo deset registriranih natjecatelja. Podaci u tablici 8.43. upućuju na zaključak kako je broj klubova u korelaciji s brojem natjecatelja ($r=0,89$), dok su korelacije broja klubova i sredstava po klubu ($r=-0,26$) te broja natjecatelja i sredstava po natjecatelju ($r=-0,05$) malene i negativnog predznaka. Zapravo, možemo reći da se iz tih podataka ne mogu razabrati kriteriji raspodjele sredstava po sportskim savezima. Iako postoji naznaka da je visina sredstava po klubu/natjecatelju obrnuto proporcionalna broju natjecatelja/klubova u pojedinome sportskom savezu, te je brojeve potrebno promatrati u kontekstu specifičnosti pojedinog sporta te broja korisnika razvojnih programa u pojedinom sportu. Nadalje, vezano za kriterije raspodjele sredstava, prema navodima HOO-a, osnovni je kriterij ostvareni sportski rezultat, a sve ostalo – broj športaša, broj članica u međunarodnim federaciji, javni i olimpijski status – dodatni su, korektivni kriteriji pri dodjeli sredstava. Hrvatski olimpijski odbor ponajprije financira troškove priprema i odlazaka na natjecanja izvan granica RH, i to samo za nacionalne reprezentacije, a ne financira nastupe klubova. Iznosi sredstava nacionalnih sportskih saveza utvrđuju se na godišnjoj razini i ovise o tome koja su natjecanja u toj godini održana i koje je rezultate savez ostvario. Zato savezi s manje natjecatelja mogu utrošiti jednake iznose sredstava kao i savezi s velikim brojem natjecatelja. Znatna sredstva također odlaze za razvojne programa sportaša koji su njima obuhvaćeni te otuda toliko velika razlika u visini sredstava izdvojenih za pojedini sportski savez. Osim navedenoga, u obzir treba uzeti i to da su troškovi priprema i odlazaka na natjecanja za neke sportove vrlo visoki zbog opreme koju treba transportirati te stoga ti troškovi ne ovise samo o broju natjecatelja, pa navedene izračune treba uzeti s rezervom.

U strukturi ukupnih rashoda s prosječno 18% na trećem se mjestu nalaze zajedničke programske zadaće, u koje pripadaju plaće, marketinški troškovi i informiranje HOO-a. Treba istaknuti da je 4. travnja 2011. započela emitiranje Sportska televizija – specijalizirana sportska televizija za popularizaciju i razvoj sporta u RH, koja je u vlasništvu HOO-a. Hrvatski olimpijski odbor ujedno je prvi olimpijski odbor u svijetu koji je pokrenuo specijaliziranu sportsku televiziju.

Za plaće i naknade djelatnika HOO-a⁶⁵ u godini se prosječno izdvaja 12,5 mil. kuna. Iznos tih sredstava u promatranom je razdoblju pao za 7% – s 13,1 mil. kuna u 2008. na 12,2 mil. kuna u 2011. godini.

⁶⁵ Ta stavka obuhvaća ukupan trošak plaća radnika HOO-a, materijalna prava radnika, troškove na teret poslovanja, usluge student-servisa i stipendije.

Grafikon 8.14. Plaće i naknade djelatnika HOO-a

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

U istom je razdoblju i broj zaposlenih padao za 14%. Dana 31. prosinca 2011. u stručnoj službi HOO-a bilo je zaposleno 58 djelatnika⁶⁶, 39 žena (67%) i 19 muškaraca (33%).

Tablica 8.44. Broj zaposlenih u stručnoj službi HOO-a

Godina	Broj zaposlenih
2008.	68
2009.	64
2010.	60
2011.	58

Izvor: podaci HOO-a

Struktura zaposlenih s obzirom na stručnu spremu prikazana je u sljedećoj tablici. Primjećujemo da prevladava visokoobrazovani kadar.

Tablica 8.45. Pregled stručne sprema djelatnika HOO-a, 2011.

Stručna sprema	Broj djelatnika prema spolu	Udio u ukupnom broju djelatnika (u %)
3 magistra znanosti	(3 M, 0 Ž)	5,17
25 osoba s VSS-om	(10 M, 15 Ž)	43,10
11 osoba s VŠS-om	(1 M, 10 Ž)	18,96
17 osoba s SSS-om	(5 M, 12 Ž)	29,31
2 osobe s NSS-om	(0 M, 2 Ž)	3,44

Izvor: podaci HOO-a

⁶⁶ Tijekom 2011. bilo je zaposleno 60 djelatnika.

Ako se uzmu u obzir broj zaposlenih i ukupna izdvajanja za plaće i naknade, dobiju se podaci o godišnjim iznosima tih sredstava po djelatniku (tabl. 8.46.).

Tablica 8.46. Godišnje plaće i naknade u stručnoj službi HOO-a po djelatniku

Godina	Broj zaposlenih	Plaće i naknade	Godišnji iznos po djelatniku
2008.	68	13.058.209	192.032
2009.	64	12.720.359	198.756
2010.	60	12.185.892	203.098
2011.	58	12.209.120	210.502

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Dakle, iako su se izdaci za plaće i naknade djelatnika HOO-a u promatrane četiri godine smanjivali, zbog smanjenja broja zaposlenih iznosi za plaće i naknade po djelatniku zapravo su rasli.

U tablici 8.47. navedena su sredstva izdvojena za usluge promidžbe i informiranja, a odnose se na troškove elektroničkih medija, troškove tiska, promidžbenih materijala s logom i ostalih usluga. Ta su sredstva nakon 2009. znatno smanjena.

Tablica 8.47. Sredstva za usluge promidžbe i informiranja

	2008.	2009.	2010.	2011.
Usluge promidžbe i informiranja	944.427	908.102	429.258	163.742

Izvor: financijska izvješća HOO-a

Hrvatska olimpijska akademija, s prosječnim udjelom od 3% u ukupnim rashodima, na četvrtom je mjestu, a potom slijede programi poticanja sporta lokalne razine. Ti su programi usmjereni na područja poticanja razvoja sporta na regionalnoj i lokalnoj razini, na poticanje razvoja sporta djece i mladeži te na poticanje razvoja sportske rekreacije. Ured za programe lokalnog sporta HOO-a navedena programska područja realizira u suradnji s nadležnim županijskim, gradskim i općinskim sportskim zajednicama. Sukladno sustavu sporta u RH, partneri HOO-a u ostvarivanju programa HOO-a na regionalnoj i lokalnoj razini na prvom su mjestu županijske sportske zajednice. Strateški partneri HOO-a u ostvarivanju posebnih ciljeva na području programa poticanja sporta djece i mladeži jesu MZOS te Hrvatski školski sportski savez. Strateški partner u poticanju sporta za sve jest Hrvatski savez sportske rekreacije Sport za sve. Ključan partner HOO-a je i Hrvatska olimpijska akademija, koja obavlja edukaciju i stručno usavršavanje kadrova u sportu. Programi poticanja sporta na lokalnoj razini ostvaruju se u sklopu triju osnovnih kategorija.

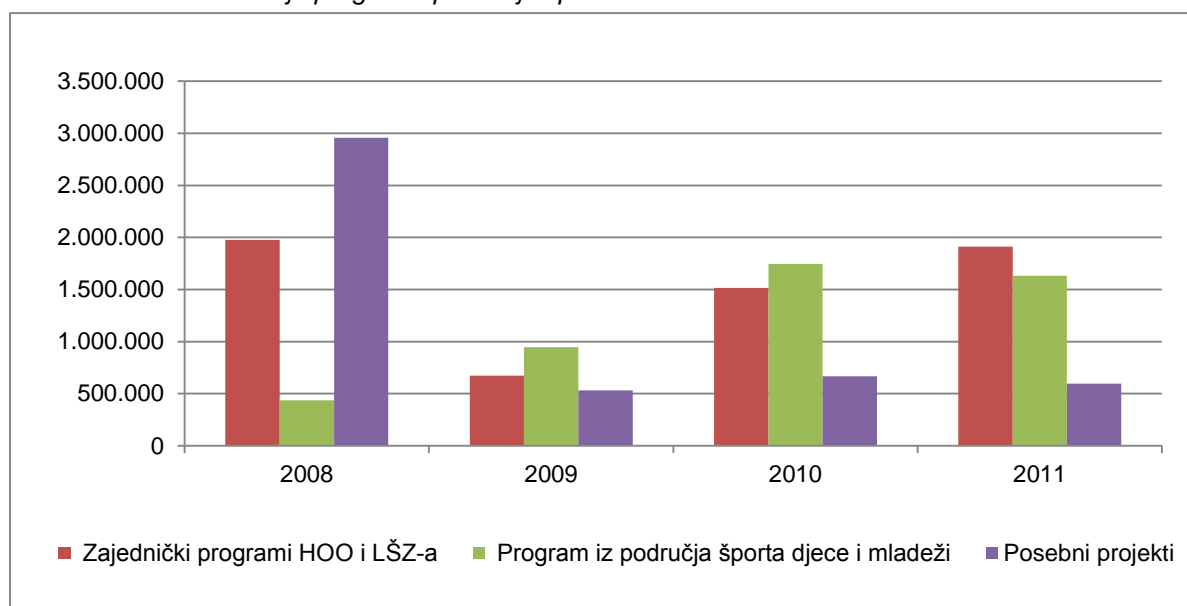
Zajednički programi HOO-a i lokalnih sportskih zajednica – sufinanciraju se iz više izvora, od kojih je jedan HOO, i to u skladu s programskim pravilima, s ciljem poticanja planskog razvoja sporta i njegova unapređenja u regionalnim i lokalnim zajednicama. Neki su od partnera i pokrovitelja Hrvatska lutrija te MZOS.

Programi namijenjeni sportu djece i mladeži odnose se na dva programa:

- *Olimpijski festival dječjih vrtića*, čiji je cilj promidžba sporta među djecom predškolske dobi,
- *Od sportske škole do olimpijskih igara*, kojim HOO potiče razvoj sporta u zajednicama dodjelom inicijalne novčane potpore onim sportskim klubovima koji planski provode aktivnosti usmjerene na zadržavanje postojećega ili na povećanje broja sportaša i poticanje razvoja sporta.

Posebni programi za poticanje sporta na lokalnoj razini odnose se na donacije u iznosu od 50.000 kn, koje HOO odobrava pojedinoj sportskoj školi za nabavu sportske opreme, sprava i sportskih rekvizita u skladu s programskim pravilima.

Grafikon 8.15. Realizacija programa poticanja sporta lokalne razine

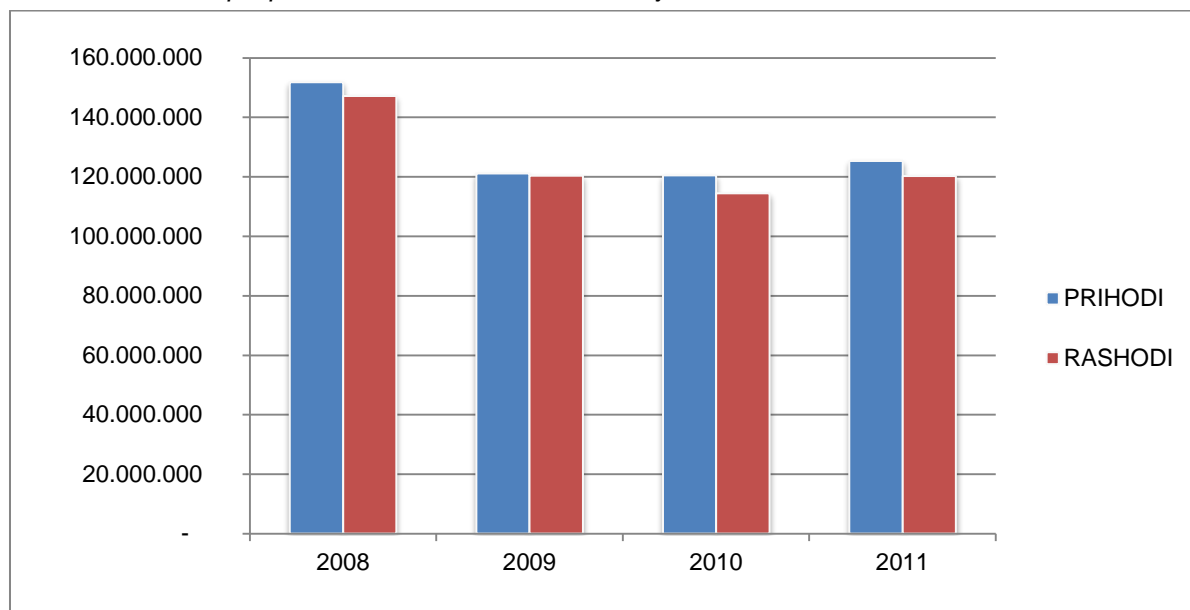

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

U promatranom razdoblju za programe poticanja sporta lokalne razine ukupno je izdvojeno nešto više od 15 mil. kuna. Najmanje je sredstava izdvojeno u 2009. – nešto više od dva milijuna kuna. Tijekom promatrane četiri godine u prosjeku je najviše sredstava za poticanje sporta lokalne razine izdvajano za zajedničke programe HOO-a i lokalnih sportskih zajednica, a podjednako ih je izdvojeno za ostale dvije kategorije. U prosjeku je godišnje

realizirano 30 programskih zahtjeva za poticanje razvojnih programa u sportskim zajednicama, na otocima i na ratom devastiranim područjima.

Grafikon 8.16. Ukupni prihodi i rashodi HOO-a u razdoblju 2008. – 2011.

Izvor: podaci HOO-a; izračun autora

Na osnovi računa prihoda i rashoda mogli bismo zaključiti kako je HOO svake godine ostvario višak prihoda. Međutim, taj je podatak potrebno razmotriti u kontekstu specifičnosti poslovnih događaja. Naime, stvarno raspoloživi višak prihoda obično je znatno manji. Razlog su uglavnom neplaćena davanja na isteku obračunske godine zbog neprimljenih ulaznih računa ili nerealiziranih programa te neplaćenih transfera nacionalnim sportskim savezima, neplaćenih stipendija i sl.

Zaključno, iz financijskih izvješća HOO-a može se dobiti prilično detaljan uvid u poslovanje. U promatranom razdoblju, od 2008. do 2011., HOO je bilježio pozitivnu razliku između ukupnih prihoda i rashoda. Većina prihoda HOO-a ostvaruje se iz javnih izvora – iz državnog proračuna od 2008. do 2011. izdvajano je u prosjeku 115 mil. kuna, u čemu najveći udio imaju sredstva od igara na sreću. Vlastiti izvor financiranja HOO-a čine marketinška sredstva, koja su s prosječnim godišnjim iznosom od 12 mil. kuna i udjelom od 9% u ukupnim prihodima na drugome mjestu.

U navedenom su razdoblju ukupni prihodi pali za 17%, no struktura prihoda ostala je gotovo nepromijenjena. Općeniti pad prihoda od 2009. nadalje pratio je i pad rashoda. To možemo objasniti početkom recesije, ali svakako treba uzeti u obzir kako je 2008. bila olimpijska godina, te su zbog toga izdvojena dodatna sredstva za cjelokupnu organizaciju i pripremu sportaša za

Olimpijske igre. Tako su u navedenom razdoblju izdvajanja po svim programskim skupinama pala, pri čemu su sredstva za posebne programske projekte koji obuhvaćaju pripreme i organizaciju sportaša za Olimpijske igre, te za razvojne programe u 2011. u odnosu prema 2008. smanjena za 48%. Treba napomenuti i da je broj sportaša obuhvaćenih razvojnim programima, a samim time i iznos sredstava koji se za to izdvajaju, u pozitivnom odnosu s ostvarenim sportskim rezultatima. Sredstva za programe poticanja sporta na lokalnoj razini u istom su razdoblju smanjena za 23%, a plaće i naknade za redoviti rad za 7%.

8.2.5. Financiranje državnih nagrada u sportu

Za državne nagrade u sportu, koje se financiraju kao javne potreba u sportu, u razdoblju 2008. – 2011. ukupno je izdvojeno više od 12 mil. kuna.

Tablica 8.48. Izdvajanja za državne nagrade u sportu u razdoblju 2008. – 2011.

	2008.	2009.	2010.	2011.
Državna nagrada „Franjo Bučar“	467.030	451.064	457.468	466.450
Državne nagrade za vrhunska sportska postignuća	2.500.000	2.582.000	2.893.400	3.000.000
Ukupno državne nagrade u sportu	2.967.030	3.033.064	3.350.868	3.466.450

Izvor: Ministarstvo financija

U 2011. godini za **Državnu nagradu „Franjo Bučar“** isplaćeno je 466.450,00 kuna (tri nagrade po 50.000 kuna za životno djelo, 12 godišnjih nagrada po 20.000 kuna, a 76.450 kuna bio je trošak dodjele nagrade).

Za **državne nagrade za vrhunska sportska postignuća** u proteklom je četverogodišnjem razdoblju izdvojeno gotovo 11 mil. kuna. Podaci o tim nagradama ne objavljuju se u zbirnom obliku te je za potrebe ovog istraživanja na temelju pojedinačnih odluka Vlade RH napravljen pregled državnih nagrada za vrhunska postignuća u 2011. godini, kada su hrvatski sportaši osvojili 33 zlatne medalje, 12 srebrnih i 9 brončanih medalja, i za to su im dodijeljene državne nagrade u ukupnom iznosu od 1.711.400 kuna, dok su stručne sportske osobe (uglavnom treneri, izbornici, fizioterapeuti i sportski liječnici) zaslužne za njihov uspjeh dobile državne nagrade u ukupnom iznosu 1.272.500 kuna. Sportaši s invaliditetom i njihove stručne sportske osobe dobili su državne nagrade u ukupnom iznosu 1.262.400 kuna, a gluhi sportaši u iznosu od 105.000 kuna. Prema obrađenim podacima, za državne nagrade za vrhunska sportska postignuća, koje se dodjeljuju na temelju Uredbe o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća (NN 3/10) za tu aktivnost (A 577127), koja se u proračunskoj glavi MZOS-a vodi u programu 3915 – *Razvoj sporta*, u 2011. godini utrošeno je ukupno 2.983.900 kuna.

Tablica 8.49. Državne nagrade za vrhunska sportska postignuća u 2011. godini

Sport i razina/disciplina natjecanja	ZLATNA MEDALJA			SREBRNA MEDALJA			BRONČANA MEDALJA			Ukupni iznos
	Broj	Sportaši	Stručne sportske osobe	Broj	Sportaši	Stručne sportske osobe	Broj	Sportaši	Stručne sportske osobe	
1. Olimpijske igre, paraolimpijske igre, olimpijske igre gluhih										
2. Svjetska seniorska prvenstva u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe koja se održavaju svake četiri godine										
atletika, discipline za osobe s invaliditetom (OSI)	2	120.000	192.000	2	70.000	112.000	1	20.000	32.000	546.000
3. Svjetska seniorska prvenstva u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe koja se održavaju svake dvije godine										
taekwondo	1	54.000	86.400	1	31.000	49.600				221.000
skijanje							1	18.000	28.800	46.800
vaterpolo							1	195.000	36.000	231.000
4. Svjetska seniorska prvenstva u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe koja se održavaju svake godine i svjetska seniorska dvoranska prvenstva u atletici i plivanju u malim bazenima (25 m)										
kuglanje, ekipno	1	50.000	40.000							90.000
ronjenje	1	30.000	48.000							78.000
biciklizam, OSI	1	30.000	48.000	1	17.000					95.000
kuglanje, OSI, pojedinačno	2	60.000	72.000							132.000
kuglanje, OSI, ekipno	2	225.000	40.000							265.000
hrvanje							1	10.000	16.000	26.000
veslanje, ekipno							1	34.800	13.800	48.600
5. Europska seniorska prvenstva u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe koja se održavaju svake četiri (4) godine										
streljaštvo, ekipno							2	75.000	30.000	105.000
6. Europska seniorska prvenstva u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe koja se održavaju svake dvije (2) godine										
plivanje, OSI	1	31.000	37.200	5	90.000	43.200	1	13.000		214.400
7. Europska seniorska prvenstva u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe koja se održavaju svake godine i europska seniorska dvoranska prvenstva u atletici i plivanju u malim bazenima (25 m)										

Sport i razina/disciplina natjecanja	ZLATNA MEDALJA			SREBRNA MEDALJA			BRONČANA MEDALJA			Ukupni iznos
	Broj	Sportaši	Stručne sportske osobe	Broj	Sportaši	Stručne sportske osobe	Broj	Sportaši	Stručne sportske osobe	
jedrenje, ekipno	1	30.000	18.000							48.000
jedrenje, pojedinačno	1	17.500	21.000	2	20.000	24.000				82.500
kickboxing	6	105.000	126.000							231.000
plivanje	1	17.500	21.000							38.500
streljaštvo, ekipno				1	26.100	10.400				36.500
veslanje							1	7.500	9.000	16.500
8. Svjetska seniorska prvenstva u neolimpijskim i neparaolimpijskim sportovima s duljom tradicijom u RH koja se održavaju svake četiri ili svake dvije godine										
9. Svjetska seniorska prvenstva u neolimpijskim i neparaolimpijskim sportovima s duljom tradicijom u RH koja se održavaju svake godine										
10. Europska seniorska prvenstva u neolimpijskim i neparaolimpijskim sportovima s duljom tradicijom u RH koja se održavaju svake četiri ili svake dvije godine										
boćanje	1	17.500	10.500							28.000
11. Europska seniorska prvenstva u neolimpijskim i neparaolimpijskim sportovima s duljom tradicijom u RH koja se održavaju svake godine										
body building	1	13.000	15.600							28.600
12. Svjetski rekord na seniorskim natjecanjima u olimpijskim sportovima, paraolimpijskim sportovima te u olimpijskim sportovima za gluhe										
13. Svjetska seniorska prvenstva u neolimpijskim disciplinama olimpijskih sportova, neparaolimpijskim disciplinama paraolimpijskih sportova i u neolimpijskim disciplinama olimpijskih sportova za gluhe										
kajak-kanu, ekipno	1	37.500	20.000							57.500
14. Europska seniorska prvenstva u neolimpijskim disciplinama olimpijskih sportova, neparaolimpijskim disciplinama paraolimpijskih sportova i u neolimpijskim disciplinama olimpijskih sportova za gluhe										
field streličarstvo	1	10.000	6.000							16.000
samostrel	2	20.000	24.000							44.000
samostrel, ekipno	2	48.000	10.000							58.000
kanu na divljim vodama	1	10.000	12.000							22.000
kanu na divljim vodama, ekipno	2	48.000	20.000							68.000
plivanje, OSI	1	10.000								10.000
Posebna sportska postignuća - odluka Vlade										
skijanje	1	100.000								100.000
UKUPNO	33	1.084.000	867.700	12	254.100	239.200	9	373.300	165.600	2.983.900

Izvor: MZOS - odluke o dodjeli novčanih nagrada, izračun autora

8.2.6. Financiranje sportske infrastrukture

Sportske su građevine uređene površine i prostori u kojima se provode sportske djelatnosti. One mogu biti javne – u vlasništvu države ili jedinica lokalne i regionalne samouprave, i tada služe za izvođenje programa javnih potreba u sportu. Postoje također i privatne građevine, koje su u vlasništvu privatnih osoba, primjerice teretane i fitness centri, koje su prije svega u službi ostvarivanja profita. Izgradnja sportskih građevina, za koju je Zakon o sportu propisao da se utvrđuje *Nacionalnim programom sporta*, potiče se financiranjem iz državnog proračuna, iz proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, iz dijela prihoda od igara na sreću i ulaganjem privatnih osoba te poticanjem partnerstva vladinih i nevladinih organizacija u sportu i privatnog poduzetništva (Zakon o sportu, 2006.). *Nacionalni program sporta* nije donesen, pa ni te odredbe Zakona nisu u potpunosti provedene.

Ekonomika troškova izgradnje, održavanja i korištenja sportskih objekata ovisi o nekoliko čimbenika:

1. o polivalentnosti i višenamjenskoj funkciji sportskih objekata,
2. o lokaciji,
3. o uvjetima i načinu izgradnje i opremanja sportskih objekata,
4. o uvjetima i načinu korištenja sportskih objekata i sl. (Bartoluci, 2009.).

Hrvatska je, do organizacije Svjetskoga rukometnog prvenstva održanoga 2009. godine, imala prilično malo sportskih građevina, a i one koje su postojale bile su u trošnom stanju. Tako su se u „gradu košarke“ Zadru, utakmice igrale u kultnoj dvorani Jazine, koja je doslovno vapila za obnovom. Za potrebe Svjetskoga rukometnog prvenstva izgrađena je nova dvorana Višnjik, koja je zasigurno oživjela zadarski sport i privukla brojnu publiku, a igračima omogućila treniranje u boljim uvjetima. U isto vrijeme izgrađene su i dvorane u Zagrebu, Splitu, Poreču, Osijeku i Varaždinu.

Cilj ovog projekta ponajprije je bio usmjeren na financiranje sportskih djelatnosti te se područje sportskih građevina obrađuje samo usputno, bez namjere sveobuhvatnog prikaza. Područje sportske infrastrukture, građevina i kapitalnih investicija zbog svoje bi složenosti trebalo biti predmetom posebnog istraživanja.

Kako bismo za potrebe ovog istraživanja barem približno odredili ukupan iznos kapitalnih ulaganja u sportske objekte, u tu smo skupinu uključili i djelomičan pregled kapitalnih ulaganja u sportske dvorane osnovnih i srednjih škola jer ulaganja u tu vrstu infrastrukture

izravno utječu na poticanje i razvoj sporta. Pritom svakako valja uzeti u obzir činjenicu da su korišteni isključivo podaci iz izvršenja državnog proračuna te da nisu obuhvaćena sva kapitalna ulaganja – sredstva dobivena iz fondova EU. Na osnovi toga, u idućoj su tablici navedeni ilustrativni iznosi kapitalnih ulaganja iz državnog proračuna u sportske objekte u razdoblju 2008. – 2011.

Tablica 8.50. Kapitalna ulaganja iz državnog proračuna u sportske objekte 2008. – 2011.

	2008.	2009.	2010.	2011.	Ukupno
Sufinanciranje izgradnje višenamjenske gradske dvorane sportsko-rekreativnog centra Višnjik u Zadru	15.000.000	11.000.000	11.000.000	11.000.000	48.000.000
Izgradnja sportske dvorane Gradski vrt Osijek	140.000.000	56.273.777	15.312.148	-	211.585.925
Izgradnja sportske dvorane Rovinj	16.409	5.200.000	16.964.000	21.786.013	43.966.422
Izgradnja sportske dvorane OŠ Zmajevac	1.769	4.949.117	-	-	4.950.886
Izgradnja zgrade i sportske dvorane OŠ Murterski Škoji	10.852.542	1.585.000	-	-	12.437.542
OŠ Ivana Brnjika Slovaka – Jelisavec – izgradnja sportske dvorane	2.533.257	-	-	-	2.533.257
Izgradnja zgrade i sportske dvorane Gimnazije Požega	17.547.231	8.709.996	2.562	34.491	26.294.280
Izgradnja sportske dvorane SŠ Bakar	6.087.000	2.013.000	-	-	8.100.000
Izgradnja sportske dvorane Srednje talijanske škole Pula	3.585.000	39.385	3.050	1.201.178	4.828.612
Obnova i izgradnja sportskih objekata	2.000.000	-	-	-	2.000.000
Javna ustanova HOC-a kapitalna ulaganja	6.351.597	-	-	27.073	6.378.671
Opremanje javne ustanove HOC	15.800	5.000,00	-	-	20.800
Opremanje i uređenje Nacionalne antidoping agencije	966.182	96.980,00	-	-	1.063.163
UKUPNO	204.956.788	89.872.255	43.281.760	34.048.754	372.159.557

Izvor: izračun na temelju podataka MFIN-a o izvršenjima državnog proračuna

Primjećujemo da se iz državnog proračuna za kapitalna ulaganja u sportske objekte izdvajaju znatna sredstva – u promatranom razdoblju taj je iznos premašio 370 mil. kuna. U 2008. izdvojeno je više od 200 mil. kuna, što čini 60% ukupnog iznosa koji je te godine u državnom proračunu izdvojen za sport, od čega je 140 mil. kuna izdvojeno za izgradnju sportske dvorane *Gradski vrt* u Osijeku. U 2009. ukupni iznos tih sredstava više je nego prepolovljen, ali je za spomenutu dvoranu izdvojeno još 56 mil. kuna. Tijekom promatranog razdoblja za višenamjensku gradsku dvoranu sportsko-rekreativnog centra u Višnjiku izdvojeno je ukupno 48 mil. kuna, za dvoranu u Rovinju 44 mil. kuna, a za spomenutu dvoranu u Osijeku čak 211 mil. kuna. Istodobno je za izgradnju i opremanje sportskih dvorana osnovnih i srednjih škola u promatrane četiri godine iz državnog proračuna utrošeno ukupno 60 mil. kuna. Velik je

problem i nedostatak brige i financijskih sredstava za sportske objekte u studentskim kampusima (Rijeka, Zagreb-Borongaj). Prema podacima dobivenima za potrebe ovog istraživanja od jedinica lokalne samouprave i regionalne samouprave, u promatranom je razdoblju iz lokalnih proračuna za izgradnju i dogradnju sportskih objekata izdvojeno više od milijardu kuna.

Tablica 8.51. Kapitalna ulaganja jedinica lokalne i regionalne samouprave

	2008. – 2011.
Izgradnja i dogradnja sportske infrastrukture	1.021.786.201
Održavanje sportske infrastrukture	246.670.454

Izvor: izračun na temelju upitnika Instituta za javne financije

Treba uzeti u obzir kako su ti iznosi dobiveni na osnovi podataka pristiglih od 12 od 20 županija (60%), Grada Zagreba (koji je iskazao samo troškove održavanja sportske infrastrukture na godišnjoj razini od 500.000 kuna), od 91 od 126 gradova (72%) i od 246 od 429 općina (57%) – stoga su oni najvjerojatnije znatno veći. Kada tim podacima pribrojimo i gotovo 247 mil. kuna, koliko su JLPS-ovi izdvojili za održavanje sportske infrastrukture, možemo zaključiti da je riječ o zaista velikim sredstvima iz javnih izvora, pri čemu jedinice lokalne i regionalne samouprave za izgradnju i dogradnju sportskih objekata izdvajaju preko trostruko više od središnje države.

8.2.7. Izdvajanja za sport na lokalnim razinama

Unatoč činjenici da velik dio javnih sredstava za sport u RH potječe iz lokalnih proračuna, ne postoji zakonska obveza JLPS-ova za detaljnije izvještavanje o raspodjeli tih sredstava. U proračunskim izvješćima koje su do sada morali dostavljati MFIN-u, županije, gradovi i općine bili su dužni dostaviti samo zbirni iznos u stavci *Službe rekreacije i sporta*. Prema COFOG⁶⁷ klasifikaciji, u taj su iznos uključeni svi proračunski rashodi za pružanje sportskih i rekreacijskih usluga te za nadzor i funkcioniranje sportskih i rekreativnih objekata (parkova, plaža, kempirališta, javnih kupališta, bazena). Uključeni su i rashodi za objekte za smještaj gledatelja te donacije za potporu timovima ili individualnim natjecateljima, ali ne i rashodi za sportske i rekreativne objekte povezane s obrazovnim institucijama (npr. za školske sportske dvorane). Međutim, svaki JLPS pri podnošenju proračunskog izvješća MFIN-u određeni dio rashoda (pa čak i sve rashode) za sport i rekreaciju može navesti pod posebnom stavkom kao nesvrstane rashode za sport, kulturu i religiju. Velik dio njih pod tom stavkom navodi prilično velike iznose, a 40 općina i jedna županija sve su svoje rashode za sport, kulturu i religiju naveli pod nesvrstanim rashodima.

⁶⁷ Za više detalja vidjeti <http://unstats.un.org/unsd/class/family/family2.asp?CI=4>.

Takva netransparentnost otvara brojne mogućnosti za neefikasno i nepravedno dodjeljivanje sredstva. Stoga bi trebalo uvesti zakonsku obvezu dostavljanja detaljnih informacija o financiranju sporta na lokalnoj razini te evaluaciju učinaka i praćenje napretka u sportu lokalnih zajednica. Od 2011. JLPS-ovi su dužni dostavljati izvješća prema novim klasifikacijama, pa će se vidjeti hoće li u budućnosti biti više detalja o financiranju sporta. Podaci o izvršenjima proračuna JLPS-ova za 2011. još uvijek nisu dostupni.

Iako većina JLPS-ova podnosi Vladinu Uredu za udruge, izvješće o financiranju udruga iz lokalnih proračuna (izvješće za 2011. podnijele su sve županije, svi gradovi i 334 od ukupno 429 općina), kvaliteta tih podataka prilično je neujednačena. Općine dostavljaju uglavnom samo zbirne iznose, bez ikakvih dodatnih podjela, dok je u vezi s gradovima i županijama situacija ipak znatno bolja. Imajući na umu da podaci Vladina Ureda za udruge o financiranju udruga iz javnih izvora na lokalnim razinama obuhvaćaju općenite podatke o financiranju udruga na svim područjima djelovanja i ne sadržavaju sve informacije koje su bile potrebne za izradu ovog projekta o financiranju sporta, izrađen je poseban upitnik za JLPS-ove o sredstvima dodijeljenima sportu iz lokalnih proračuna (o analizi upitnika više riječi u nastavku).

8.2.7.1. Pregled izdvajanja za sport na lokalnoj razini u Hrvatskoj

U tablici 8.52. prikazani su podaci MFIN-a o ukupnim izdacima JLPS-ova za *Službe rekreacije i sporta* te o udjelima gradova, Grada Zagreba, općina i županija u razdoblju 2002. – 2010. Tijekom promatranog razdoblja ukupan iznos za sport i rekreaciju gotovo se utrostručio. Unatoč nastanku gospodarske krize, trend rasta izdvajanja za sport nastavljen je i u 2008. i 2009. godini. U 2010. ta su se izdvajanja smanjila u odnosu prema 2009. godini, iako je i tada izdvojeno više od 1,2 mlrd. kuna.

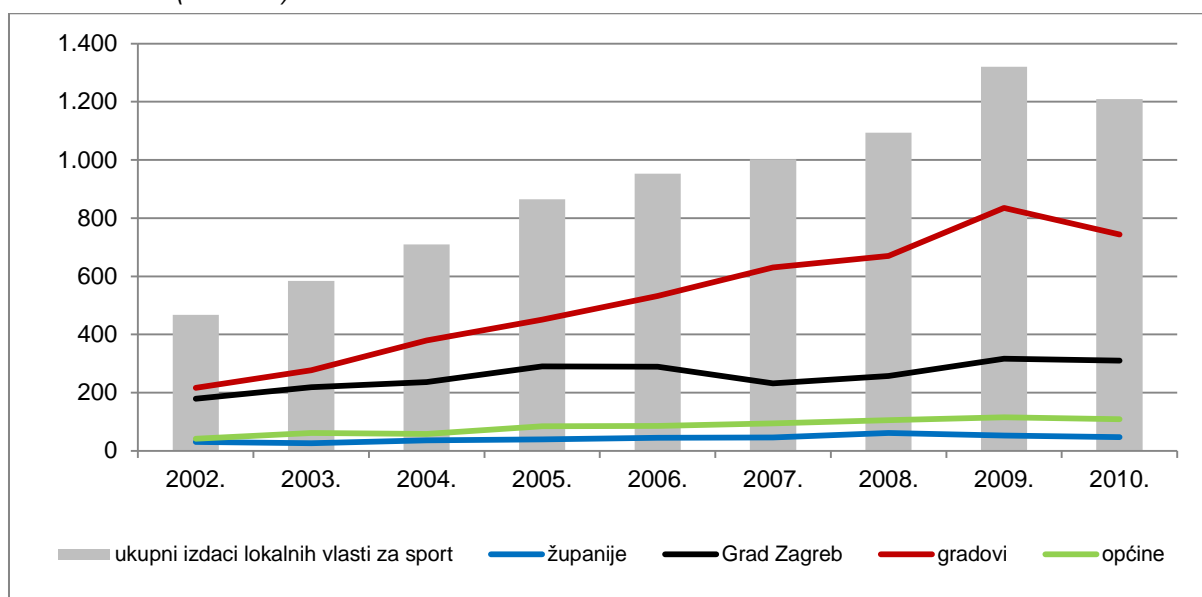
Tablica 8.52. Ukupni izdaci lokalnih vlasti za sport i rekreaciju te udjeli županija, Grada Zagreba, gradova i općina, 2002. – 2010. (u mil. kn i u %)

	Ukupni izdaci za sport i rekreaciju JLPS-ova	Postotak (%)			
		Županije	Grad Zagreb	Gradovi	Općine
2002.	467,82	6,4	38,2	46,4	9,0
2003.	583,55	4,5	37,5	47,4	10,6
2004.	709,65	5,2	33,3	53,4	8,1
2005.	865,12	4,5	33,6	52,2	9,7
2006.	952,69	4,7	30,4	55,9	9,0
2007.	1.002,28	4,6	23,1	62,9	9,4
2008.	1.094,03	5,6	23,5	61,2	9,7
2009.	1.320,22	4,0	24,0	63,2	8,8
2010.	1.208,87	3,9	25,6	61,5	9,0

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Najveći iznos za sport i rekreaciju na lokalnoj razini izdvajaju gradovi. U promatranom razdoblju zabilježen je porast njihova udjela s 46,4% na 61,5%. Najmanje sredstava izdvajaju županije (uz zamjetan padajući trend), koje su u 2010. godini u ukupnoj potrošnji lokalne države za sport i rekreaciju sudjelovale sa samo 3,9%. Udio općina relativno je stabilan tijekom cijelog razdoblja i iznosi oko 9%. Zagreb izdvaja više od četvrtine ukupnih financijskih sredstava utrošenih za sport i rekreaciju na lokalnoj razini, uz znatan pad udjela u usporedbi s početkom promatranog razdoblja.

Grafikon 8.17. Izdaci županija, Grada Zagreba, gradova, općina i ukupni izdaci lokalnih vlasti za sport, 2002. – 2010. (u mil. kn)

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

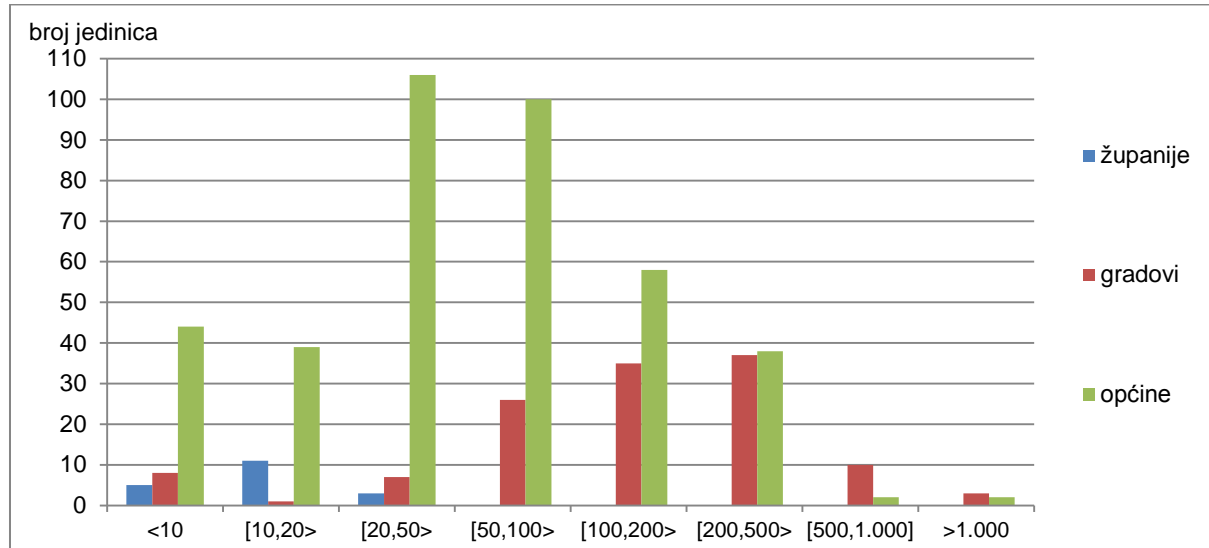
Na grafikonu 8.17. dan je prikaz kretanja izdataka županija, Grada Zagreba, gradova i općina, kao i ukupnih izdataka za sport i rekreaciju na lokalnoj razini u razdoblju 2002. – 2010. Vidljivo je da su glavni nositelji povećanih izdvajanja u 2009. godini upravo gradovi, iako su se i izdaci Grada Zagreba i općina donekle povećali. U 2010. smanjena su sredstva izdvojena za sport na svim razinama lokalne države (najviše u gradovima), no ona su još uvijek bila znatno veća nego u 2008.

Na grafikonu 8.18. prikazana je raspodjela JLPS-ova prema prosječnim izdvajanjima za sport i rekreaciju po stanovniku u razdoblju 2008. – 2010. za općine, gradove i županije.⁶⁸ Grad Zagreb je radi jednostavnijeg prikaza svrstan u gradove. Daleko najmanje za sport izdvajaju županije. Najveći broj gradova za sport i rekreaciju izdvaja u prosjeku 100 – 500 kuna po stanovniku u godini, no zamjetno je da postoji i znatan dio onih koji izdvajaju manje od 10

⁶⁸ S obzirom na to da su za velik broj JLPS-ova uočene znatne fluktuacije sredstava utrošenih za sport i rekreaciju po godinama, radi što realnijeg prikaza, dan je prosjek za posljednje tri promatrane godine.

kuna, kao i određeni broj koji izdvaja i više od 1.000 kuna po stanovniku. Grad Zagreb u prosjeku izdvaja 378 kuna po stanovniku. Iako postoje i općine koje izdvajaju više od 1.000 kuna, većina ih izdvaja samo 20 – 100 kuna po stanovniku, a znatan je broj onih koje izdvajaju i manje.

Grafikon 8.18. Raspodjela JLPS-ova prema prosječnim proračunskim izdvajanjima za sport po stanovniku, prosjek 2008. – 2010.⁶⁹

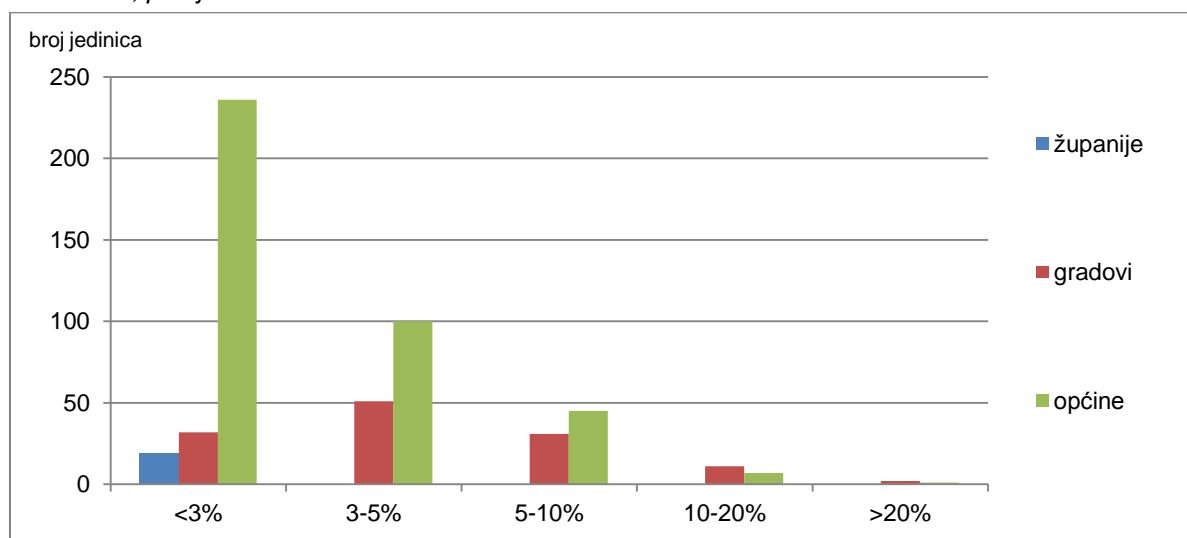

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Kad je riječ o prosječnom udjelu u proračunu za razdoblje 2008. – 2010. (grafikon 8.19.), najveći broj općina u prosjeku izdvaja manje od 3% za sport i rekreaciju, gradovi 3 – 5% (Grad Zagreb 4,2%), dok sve županije izdvajaju manje od 3%. No i u tome su vidljive velike razlike jer neki JLS-ovi izdvajaju za sport više od 20% proračuna. Primjerice, u Korčuli se 49,6% rashoda gradskog proračuna u 2010. odnosio na sport, od čega je najveći dio otpadao na izgradnju natkrivenog bazena.

⁶⁹ U grafikonima 8.18. i 8.19. isključen je 41 JLPS koji je dostavio samo zbirne podatke za sport, kulturu i religiju, bez detaljnijih podjela izdataka.

Grafikon 8.19. Raspodjela JLPS-ova prema udjelu izdvajanja za sport u ukupnim proračunskim rashodima, prosjek 2008. – 2010.

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

8.2.7.2. Struktura financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj

Upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna

Radi ispitivanja strukture financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj, sastavljen je detaljan upitnik i poslan svim JLPS-ovima. Osim podataka o tekućim proračunskim donacijama za javne potrebe u sportu (sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama) te o kapitalnim ulaganjima u infrastrukturu, traženi su i podaci o broju i vrijednosti sportskih objekata u vlasništvu pojedine jedinice, o broju zaposlenih na području sporta čije se plaće osiguravaju u proračunu JLPS-a te raspodjela sredstava prema aktivnostima (sportske aktivnosti djece i mladih, sportske aktivnosti odraslih, sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, organizacija sportskih natjecanja i manifestacija, nagrade za sportska postignuća) i prema sportovima u razdoblju 2008. – 2011. Na upitnik je odgovorilo 12 od 20 županija (60%), 91 od 126 gradova (72,2%), Grad Zagreb i 246 od 429 općina (57,3%).

Najveći problem koji je uočen pri prikupljanju podataka bilo je znatno nepodudaranje s vrijednostima koje su JLPS-ovi dostavljali MFIN-u pod stavkom *Službe rekreacije i sporta*. Prvi razlog tog nepodudaranja već je spomenuta mogućnost da svaki JLPS pri podnošenju proračunskog izvješća Ministarstvu određeni dio rashoda (pa čak i sve rashode) za sport i rekreaciju navede pod posebnom stavkom, kao nesvrstane rashode za sport, kulturu i religiju. Drugi je razlog činjenica da su u proračunskom izvješću Ministarstva rashodi JLPS-ova za sportske i rekreativne objekte povezane s obrazovnim institucijama svrstani u rashode za obrazovanje.

Još jedan ozbiljan problem sporta na lokalnoj razini uočen pri prikupljanju podataka vezan je za objekte u vlasništvu JLPS-ova. Budući da je velik broj jedinica odgovorio kako ne posjeduje procjene vrijednosti svojih objekata, a znatan broj nije raspomagao ni podacima o vlasništvu, objekti i njihova procjena izostavljeni su iz analize. To je sigurno područje na kojemu treba najviše poraditi jer je infrastruktura osnovni preduvjet za bavljenje sportskim aktivnostima, a kapitalna ulaganja čine znatan udio u ukupnim ulaganjima u sport iz javnih izvora.

Reprezentativnost i teritorijalna raspodjela prikupljenih podataka

Na upitnik je odgovorilo 12 županija (Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Primorsko-goranska, Virovitičko-podravska, Brodsko-posavska, Zadarska, Osječko-baranjska, Šibensko-kninska, Istarska i Međimurska) i Grad Zagreb. Među gradovima i općinama postoje znatne oscilacije s obzirom na teritorijalnu zastupljenost. U tablici 8.53. dan je pregled svih gradova i općina koji su odgovorili na upitnik prema županijama. U šest županija (Karlovačkoj, Koprivničko-križevačkoj, Ličko-senjskoj, Virovitičko-podravskoj, Brodsko-posavskoj i Međimurskoj) svi su gradovi odgovorili na upitnik. Iako je odaziv gradova u većini županija bio veći od 60%, postoje i iznimke poput Dubrovačko-neretvanske, u kojoj je Metković jedini (od pet gradova u županiji) odgovorio na upitnik. Općenito je najslabiji odaziv bio u Dalmaciji, a najbolji u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Tablica 8.53. Pregled gradova i općina koje su odgovorile na upitnik (prema županijama)

Županija	Broj gradova u županiji	Broj gradova koji su odgovorili na upitnik	Postotak (%)	Broj općina u županiji	Broj općina koje su odgovorile na upitnik	Postotak (%)
Zagrebačka	9	8	88,9	25	14	56,0
Krapinsko-zagorska	7	5	71,4	25	13	52,0
Sisačko-moslavačka	6	5	83,3	13	8	61,5
Karlovačka	5	5	100,0	17	11	64,7
Varaždinska	6	5	83,3	22	12	54,5
Koprivničko-križevačka	3	3	100,0	22	17	77,3
Bjelovarsko-bilogorska	5	4	80,0	18	9	50,0
Primorsko-goranska	14	9	64,3	22	14	63,6
Ličko-senjska	4	4	100,0	8	2	25,0
Virovitičko-podravska	3	3	100,0	13	9	69,2
Požeško-slavonska	5	3	60,0	5	2	40,0
Brodsko-posavska	2	2	100,0	26	17	65,4
Zadarska	6	4	66,7	28	12	42,9
Osječko-baranjska	7	4	57,1	35	26	74,3
Šibensko-kninska	5	3	60,0	15	7	46,7
Vukovarsko-srijemska	5	4	80,0	26	12	46,2
Splitsko-dalmatinska	16	8	50,0	39	16	41,0
Istarska	10	8	80,0	31	20	64,5
Dubrovačko-neretvanska	5	1	20,0	17	8	47,1
Međimurska	3	3	100,0	22	17	77,3
Grad Zagreb	1	1	100,0	-	-	-
Ukupno	127	92	72,4	429	246	57,3

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna, DZS; izračun autora

S obzirom na veličinu, svih deset najvećih gradova (prema popisu stanovništva iz 2011.) odgovorilo je na upitnik, dok od 30 najvećih gradova samo četiri nisu odgovorila. Od gradova sjedišta županija na upitnik nisu odgovorili samo Dubrovnik i Požega. Prema tome, prikupljen je kvalitetan uzorak na razini gradova.

Najveći odaziv općina zabilježen je u Međimurskoj (77,3%), Koprivničko-križevačkoj (77,3%) i Osječko-baranjskoj županiji (74,3%), a najslabiji u Ličko-senjskoj (25%), Požeško-slavonskoj (40%) i Splitsko-dalmatinskoj (41%). Od 30 najvećih općina samo ih osam nije odgovorilo, pa je i na razini općina prikupljen kvalitetan uzorak.

Analiza teritorijalne zastupljenosti stanovništva u gradovima i općinama obuhvaćenim anketom (tabl. 8.54.) pokazuje da se rezultati upitnika odnose na 87,7% građana (na razini 126 gradova i Grada Zagreba). Na razini općina obuhvaćeno je 59,4% stanovnika, pri čemu najviše u Osječko-baranjskoj (81,9%) i Koprivničko-križevačkoj (79,2%), a najmanje u Ličko-senjskoj (29,8%) i Zadarskoj županiji (39,2%).

Tablica 8.54. Teritorijalna zastupljenost stanovništva s obzirom na gradove i općine koje su odgovorile na upitnik

Županija	Broj stanovnika - gradovi (popis stanovništva 2011.)			Broj stanovnika - općine (popis stanovništva 2011.)		
	U svim gradovima unutar županije	U gradovima koji su odgovorili na upitnik	%	U svim općinama unutar županije	U općinama koje su odgovorile na upitnik	%
Zagrebačka	223.140	208.338	93,4	94.502	47.743	50,5
Krapinsko-zagorska	49.003	39.964	81,6	84.061	48.767	58,0
Sisačko-moslavačka	120.977	111.636	92,3	52.000	27.651	53,2
Karlovačka	92.911	92.911	100,0	35.838	20.756	57,9
Varaždinska	97.186	88.728	91,3	78.860	47.405	60,1
Koprivničko-križevačka	60.317	60.317	100,0	55.265	43.762	79,2
Bjelovarsko-bilogorska	77.047	65.435	84,9	42.696	20.171	47,2
Primorsko-goranska	220.023	188.251	85,6	76.100	47.581	62,5
Ličko-senjska	33.320	33.320	100,0	17.702	5.281	29,8
Virovitičko-podravska	40.225	40.225	100,0	44.361	35.047	79,0
Požeško-slavonska	58.514	25.936	44,3	19.517	7.772	39,8
Brodsko-posavska	73.703	73.703	100,0	84.856	58.925	69,4
Zadarska	102.660	95.958	93,5	67.738	26.584	39,2
Osječko-baranjska	193.696	162.600	83,9	111.203	91.106	81,9
Šibensko-kninska	81.934	59.081	72,1	27.386	12.216	44,6
Vukovarsko-srijemska	88.692	82.326	92,8	91.425	45.622	49,9
Splitsko-dalmatinska	351.028	249.547	71,1	104.214	42.458	40,7
Istarska	144.459	121.619	84,2	63.981	39.986	62,5
Dubrovačko-neretvanska	78.570	16.929	21,5	44.213	29.529	66,8
Međimurska	41.401	41.401	100,0	73.013	55.534	76,1
Grad Zagreb	792.875	792.875	100,0	-	-	-
Ukupno	3.021.681	2.651.100	87,7	1.268.931	753.896	59,4

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna, DZS; izračun autora

Analiza prikupljenih podataka

U tablici 8.55. dani su ukupni rashodi županija, Grada Zagreba, gradova i općina prema namjeni. Ono što je karakteristično za sve segmente lokalne razine jesu relativno stabilni iznosi tekućih donacija sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama do 2010. U 2011. bilježi se njihov izrazitiji pad u gradovima i Gradu Zagrebu, dok su u županijama i općinama ostali na jednakoj razini. Na znatnije promjene ukupnih izdvajanja tijekom promatranog razdoblja najviše su utjecale promjene u kapitalnim ulaganjima.

Tablica 8.55. Ukupni rashodi (prema namjeni) županija, Grada Zagreba, gradova i općina koje su odgovorile na upitnik (u tis. kn)

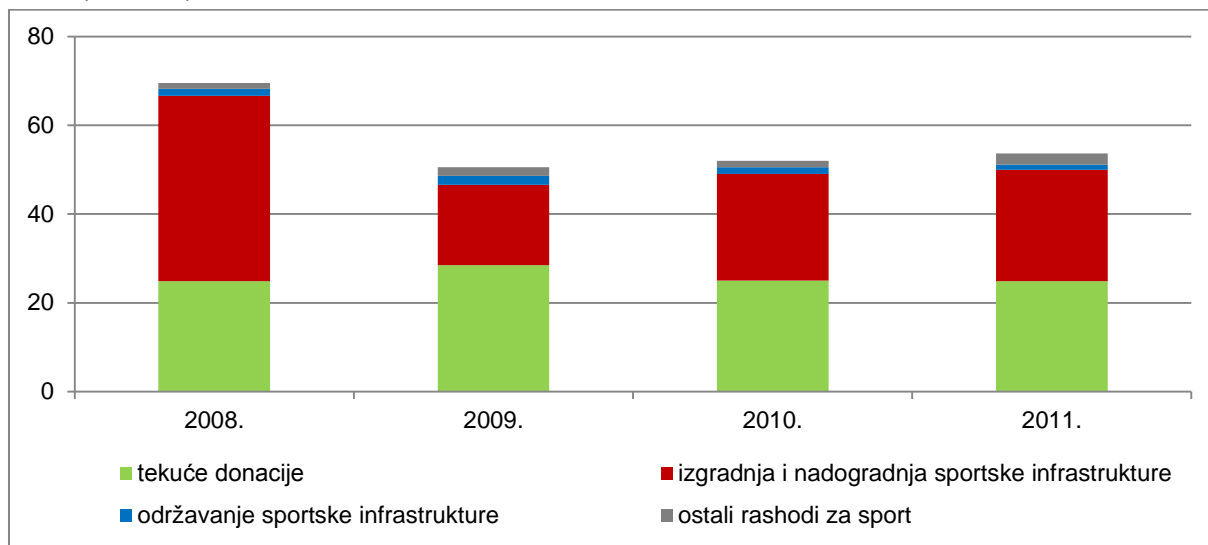
		2008.	2009.	2010.	2011.
Županije	Tekuće donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama	24.855,2	28.510,2	25.048,3	24.867,8
	Izgradnja i dogradnja sportske infrastrukture	41.772,0	18.073,9	24.032,3	25.093,4
	Održavanje sportske infrastrukture	1.587,3	2.044,8	1.464,0	1.211,9
	Ostali rashodi za sport	1.345,1	1.941,1	1.448,8	2.498,2
	Ukupno	69.559,6	50.570,0	51.993,4	53.671,3
Grad Zagreb	Tekuće donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama	228.750,0	232.000,0	223.150,0	195.831,0
	Izgradnja i dogradnja sportske infrastrukture	0,0	0,0	0,0	0,0
	Održavanje sportske infrastrukture	500,0	500,0	500,0	500,0
	Ostali rashodi za sport	34.083,9	68.684,2	81.228,2	133.991,9
	Ukupno	263.333,9	301.184,2	304.878,2	330.322,9
Gradovi	Tekuće donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama	303.358,5	308.665,8	309.564,7	264.191,8
	Izgradnja i dogradnja sportske infrastrukture	124.401,2	224.355,4	238.291,7	110.959,0
	Održavanje sportske infrastrukture	60.436,7	57.946,1	49.079,6	48.706,0
	Ostali rashodi za sport	50.659,1	58.625,6	57.615,5	60.581,1
	Ukupno	538.855,5	649.592,9	654.551,5	484.437,9
Općine	Tekuće donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama	59.171,3	61.096,2	56.071,0	56.738,1
	Izgradnja i dogradnja sportske infrastrukture	96.824,1	80.788,1	13.764,0	22.512,9
	Održavanje sportske infrastrukture	5.319,3	3.069,5	4.961,7	5.483,5
	Ostali rashodi za sport	4.611,8	3.742,8	1.636,1	2.176,8
	Ukupno	165.926,5	148.696,6	76.432,8	86.911,3
Ukupno (12 županija, 91 grad, Grad Zagreb i 246 općina)		1.037.675,6	1.150.043,7	1.087.856,0	955.343,4

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Struktura rashoda prema namjeni

Na grafikonu 8.20. prikazana je **struktura županijskih rashoda za sport** u razdoblju 2008. – 2011. prema njihovoj namjeni. U 2008. godini najveći dio rashoda odnosio se na izgradnju i dogradnju sportske infrastrukture. No s pojavom gospodarske krize došlo je do pada kapitalnih ulaganja, pa se niža izdvajanja za sport mogu objasniti upravo smanjenjem investicija za izgradnju i dogradnju sportske infrastrukture.

Grafikon 8.20. Kretanje i struktura rashoda za sport iz županijskih proračuna prema namjeni, 2008. – 2011. (u mil. kn)

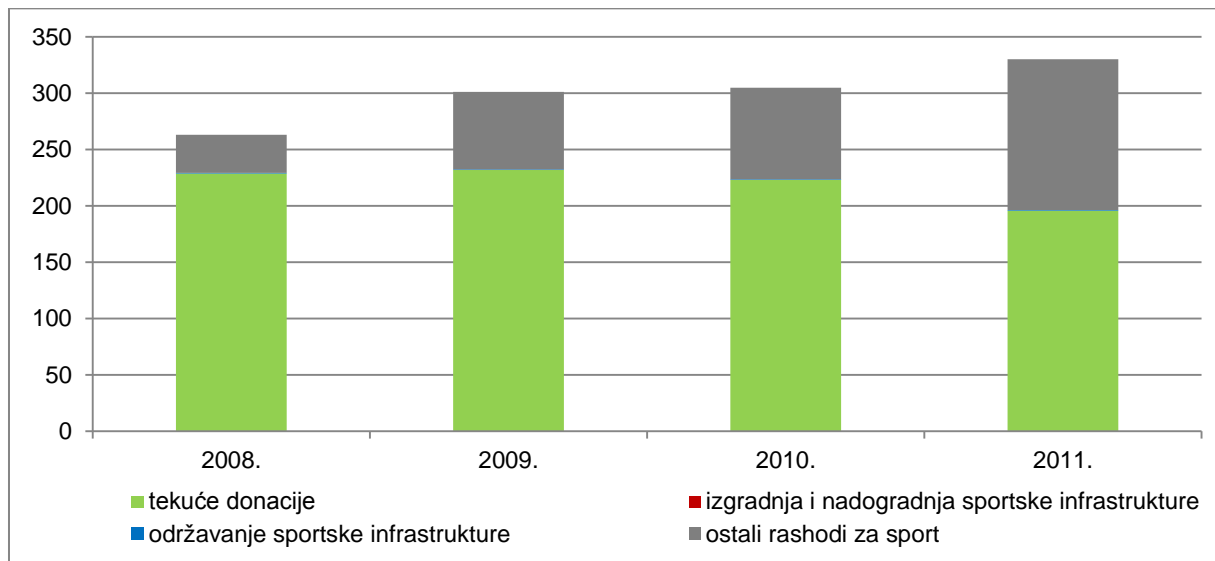

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Tekuće se donacije tijekom promatranog razdoblja nisu znatnije mijenjale i u 2011. činile su gotovo polovicu ukupnih izdvajanja za sport iz županijskih proračuna. Izdaci za održavanje sportske infrastrukture (tekući rashodi za rad objekata, adaptacije, sanacije) te ostali rashodi (obrazovanje stručnog kadra, izrada projektnih dokumentacija, podmirenje troškova najma objekata i sl.) čine znatno manji dio ukupnih izdvajanja za sport.

Na grafikonu 8.21. prikazana je **struktura rashoda Grada Zagreba za sport** prema namjeni u razdoblju 2008. – 2011. Nije bilo nikakvih kapitalnih ulaganja za izgradnju i dogradnju sportske infrastrukture, a rashodi za održavanje sportske infrastrukture činili su neznatan dio ukupnih rashoda za sport. Najveći su dio tekuće donacije sportskim udrugama, a ostali rashodi (programsko korištenje sportskih objekata kojima upravlja Zagrebački holding d.o.o., programsko korištenje sportskih objekata – školski sportski objekti i drugi objekti kojima ne upravlja Zagrebački holding d.o.o. te dotacije za plaće sufinancirane od Grada) čine gotovo polovicu ukupnih izdataka za sport u 2011., uz njihovo znatno povećanje u usporedbi s prethodnim godinama.

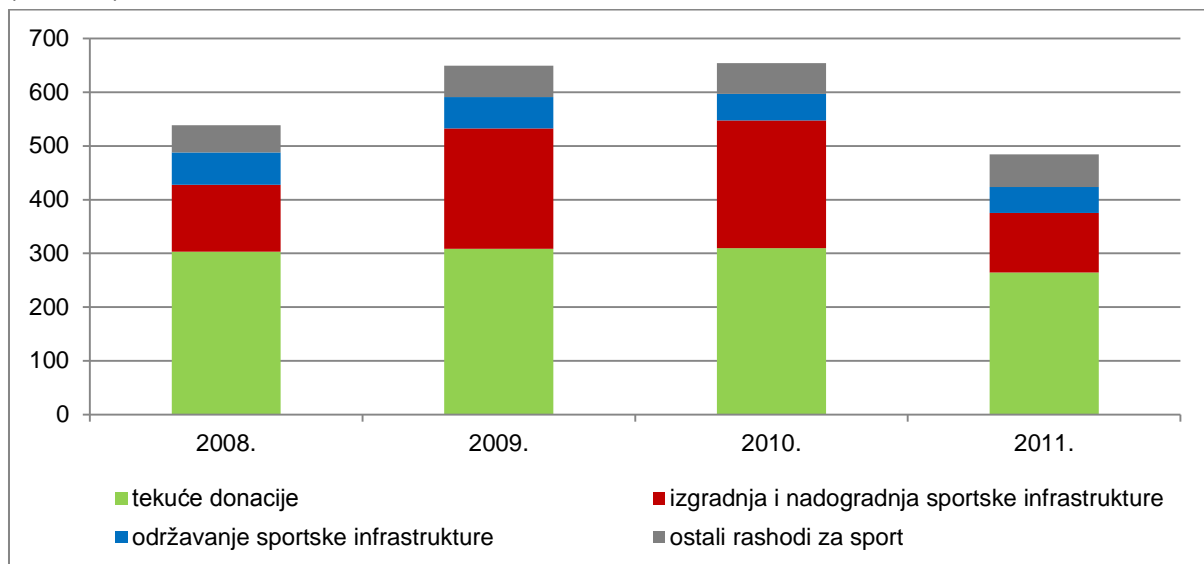
Grafikon 8.21. Kretanje i struktura rashoda Grada Zagreba za sport prema namjeni, 2008. – 2011. (u mil. kn)

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Na grafikonu 8.22. prikazana je **struktura rashoda iz gradskih proračuna** za sport prema njihovoj namjeni za razdoblje 2008. – 2011. Tekuće su donacije činile polovicu svih izdvajanja, zatim slijede rashodi za izgradnju i dogradnju sportske infrastrukture. U 2011. nastaje znatniji pad izdvajanja za sport, ponajprije zbog smanjenja ulaganja u izgradnju i dogradnju sportske infrastrukture, a zatim zbog smanjenja tekućih donacija.

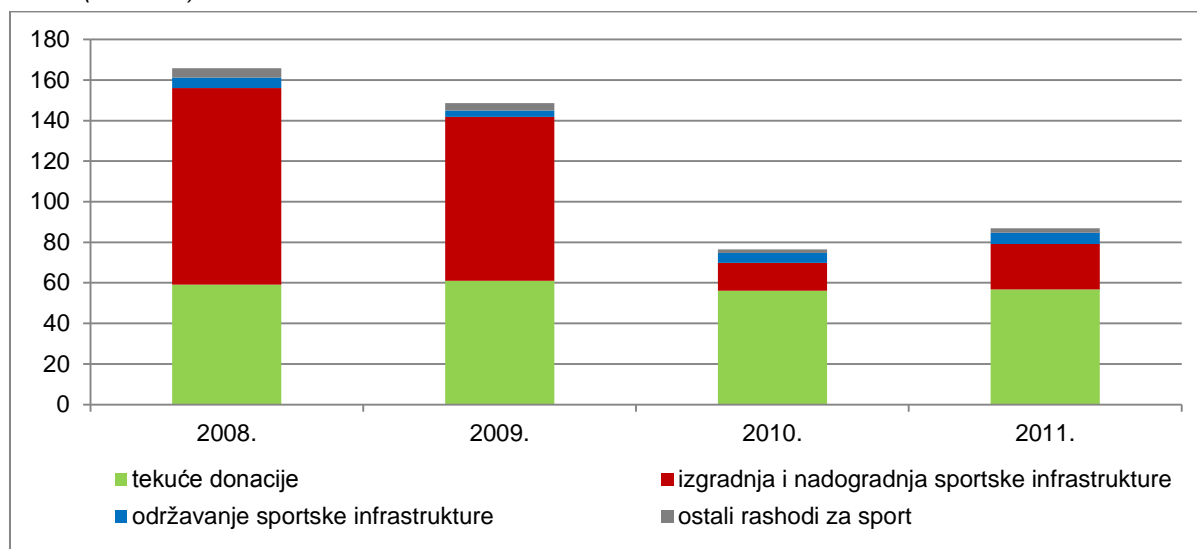
Grafikon 8.22. Kretanje i struktura rashoda za sport iz gradskih proračuna prema namjeni, 2008. – 2011. (u mil. kn)

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Na grafikonu 8.23. prikazana je **struktura rashoda iz općinskih proračuna** za sport za razdoblje 2008. – 2011. prema namjeni. Tekuće se donacije tijekom promatranog razdoblja nisu mijenjale, a nakon pojave gospodarske krize pad izdvajanja za izgradnju i dogradnju sportske infrastrukture osjetno je pao, posebice u 2010. godini.

Grafikon 8.23. Kretanje i struktura rashoda za sport iz općinskih proračuna prema namjeni, 2008. – 2011. (u mil. kn)

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Struktura rashoda prema sportovima

Osim osnovne raspodjele prema namjeni, upitnik je sadržavao i raspodjelu istih sredstava prema pojedinim sportovima. Svaki je JLPS iznose dodijeljenih donacija, kao i kapitalna ulaganja namijenjena isključivo jednom sportu, trebao razvrstati prema sportovima. Treba napomenuti da jedna županija, četiri grada i sedam općina nisu dostavili podatke o raspodjeli sredstava prema sportovima, pa je stoga iduća analiza provedena za 11 županija, Grad Zagrebu, 87 gradova i 239 općina.

U tablici 8.56. prikazani su **rashodi županija prema sportovima** za razdoblje 2008. – 2011. Više od četvrtine svih sredstava u prosjeku je utrošeno na nogomet, a zatim slijede košarka, s 12,6% i rukomet, s 11,3%. U skupini ostalih sportova najizdašnije su financirani sportovi u vodi (plivanje, vaterpolo, kajak, veslanje i dr.), borilački sportovi (boks, karate, taekwondo, kick-boxing, judo, aikido, hrvanje i dr.), odbojka, boćanje, tenis, atletika i gimnastika. Svi su ostali sportovi zajedno dobili 19,2%, ali pojedinačno manje od 1%.

Tablica 8.56. Rashodi za sport iz županijskih proračuna prema sportovima, 2008. – 2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008 - 2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Nogomet	3.899,0	24,7	3.921,1	23,1	4.613,9	26,8	4.400,1	26,5	4.208,5	25,3
Košarka	2.148,1	13,6	2.289,6	13,5	2.025,9	11,8	1.898,0	11,4	2.090,4	12,6
Rukomet	1.833,6	11,6	1.922,3	11,3	1.881,2	10,9	1.890,1	11,4	1.881,8	11,3
Sportovi u vodi	1.199,4	7,6	1.437,5	8,5	1.615,4	9,4	1.421,9	8,6	1.418,6	8,5
Borilački sportovi	961,6	6,1	1.020,3	6,0	1.051,2	6,1	913,2	5,5	986,6	5,9
Odbojka	993,1	6,3	901,2	5,3	1.016,7	5,9	880,0	5,3	947,8	5,7
Boćanje	646,3	4,1	816,2	4,8	706,6	4,1	680,7	4,1	712,5	4,3
Tenis	540,2	3,4	491,3	2,9	324,8	1,9	444,6	2,7	450,2	2,7
Atletika	425,6	2,7	459,1	2,7	430,8	2,5	415,1	2,5	432,7	2,6
Gimnastika	299,5	1,9	221,1	1,3	379,1	2,2	348,7	2,1	312,1	1,9
Ostali sportovi	2.817,4	18,0	3.524,5	20,6	3.187,4	18,4	3.311,1	19,9	3.210,1	19,2
Ukupno	15.763,9	100,0	17.004,2	100,0	17.233,0	100,0	16.603,5	100,0	16.651,2	100,0

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

U tablici 8.57. prikazani su **rashodi Grada Zagreba prema sportovima** za razdoblje 2008. – 2011. Pritom se pojavio metodološki problem prikazivanja detaljnije raspodjele s obzirom na to da su u dostavljenom upitniku navedena samo sredstva izdvojena za nogomet, košarku, rukomet, sportove u vodi i tenis, dok su sredstva za ostale sportove dana zbirno, bez dodatne podjele. Za nogomet u Gradu Zagrebu utrošeno je u prosjeku 21,3% sredstava, za košarku 11,6%, za rukomet 9,2%, za sportove u vodi 7,9%, za tenis 3,3%, dok je za ostale sportove izdvojeno ukupno 46,7%.

Tablica 8.57. Rashodi Grada Zagreba prema sportovima, 2008. – 2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008. - 2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Nogomet	50.940,9	22,2	52.599,2	22,6	54.027,3	24,2	29.848,3	15,2	46.853,9	21,3
Košarka	20.455,8	8,9	22.119,8	9,5	22.057,4	9,9	37.372,6	19,0	25.501,4	11,6
Rukomet	19.278,8	8,4	24.146,4	10,4	16.776,6	7,5	20.914,0	10,7	20.278,9	9,2
Sportovi u vodi	16.910,5	7,4	15.029,6	6,5	18.575,1	8,3	19.213,5	9,8	17.432,2	7,9
Tenis	8.401,3	3,7	7.874,5	3,4	6.883,0	3,1	6.306,3	3,2	7.366,3	3,3
Ostali sportovi	113.262,7	49,4	110.730,5	47,6	105.330,6	47,1	82.676,3	42,1	103.000,0	46,7
Ukupno	229.250,0	100,0	232.500,0	100,0	223.650,0	100,0	196.331,0	100,0	220.432,7	100,0

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

U tablici 8.58. prikazani su **rashodi gradova prema sportovima** za razdoblje 2008. – 2011. Na razini gradova također je najizdašnije financiran nogomet, za koji je utrošeno više od četvrtine ukupnih sredstava, zatim slijede sportovi u vodi, rukomet, košarka, borilački sportovi, kuglanje, boćanje i dr.

Tablica 8.58. Rashodi za sport iz gradskih proračuna prema sportovima, 2008. – 2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008. - 2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Nogomet	72.270,4	30,1	78.126,0	29,8	68.969,5	26,2	65.104,1	27,8	71.117,5	28,4
Sportovi u vodi	23.546,5	9,8	30.923,3	11,8	29.533,9	11,2	28.273,4	12,1	28.069,3	11,2
Rukomet	23.959,3	10,0	27.358,4	10,4	27.039,0	10,3	24.901,8	10,6	25.814,6	10,3
Košarka	20.037,3	8,3	28.685,3	10,9	25.391,8	9,6	22.095,7	9,4	24.052,5	9,6
Borilački sportovi	15.574,0	6,5	16.437,2	6,3	19.839,4	7,5	15.796,7	6,7	16.911,8	6,8
Kuglanje	7.190,7	3,0	10.416,6	4,0	14.698,8	5,6	10.777,1	4,6	10.770,8	4,3
Boćanje	9.765,8	4,1	12.011,5	4,6	11.464,9	4,3	9.487,0	4,0	10.682,3	4,3
Odbojka	7.151,1	3,0	8.012,6	3,1	10.357,2	3,9	8.845,3	3,8	8.591,6	3,4
Streljaštvo	7.398,2	3,1	4.742,5	1,8	6.151,8	2,3	4.713,5	2,0	5.751,5	2,3
Auto-moto	5.188,1	2,2	5.217,5	2,0	5.299,8	2,0	4.546,1	1,9	5.062,9	2,0
Tenis	4.258,4	1,8	4.213,9	1,6	3.895,1	1,5	3.279,1	1,4	3.911,6	1,6
Šah	2.459,3	1,0	2.806,1	1,1	4.050,4	1,5	2.928,8	1,2	3.061,1	1,2
Atletika	3.220,8	1,3	3.156,9	1,2	3.635,2	1,4	2.976,9	1,3	3.247,5	1,3
Ribolov	3.113,6	1,3	3.522,2	1,3	3.326,2	1,3	2.789,4	1,2	3.187,9	1,3
Ostali sportovi	35.234,7	14,5	26.567,6	10,1	30.047,8	11,4	27.793,1	12,0	29.910,8	12,0
Ukupno	240.368,2	100,0	262.197,6	100,0	263.700,8	100,0	234.308,0	100,0	250.143,7	100,0

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

U tablici 8.59. navedeni su **rashodi općina prema sportovima** za razdoblje 2008. – 2011. Uvjerljivo je najpopularniji sport i u općinama nogomet, za koji je u prosjeku utrošeno 67,8% sredstava. Čak je u 118 općina (49,4% ukupnog broja općina koje su odgovorile na taj dio upitnika) udio sredstava za nogomet u 2011. bio veći od 80%, a u 40 njih nogomet je bio jedini sport koji je tijekom promatranog razdoblja financiran iz općinskog proračuna. Osim toga, velik je broj općina kao jedina kapitalna ulaganja naveo izgradnju ili obnovu tribina na nogometnom stadionu te obnovu travnjaka, svlačionica i drugih objekata u sklopu nogometnih stadiona. Nakon nogometa slijedi boćanje, s prosječnim udjelom od 7,3%, a zatim rukomet, sportovi u vodi, odbojka, košarka, borilački sportovi i dr.

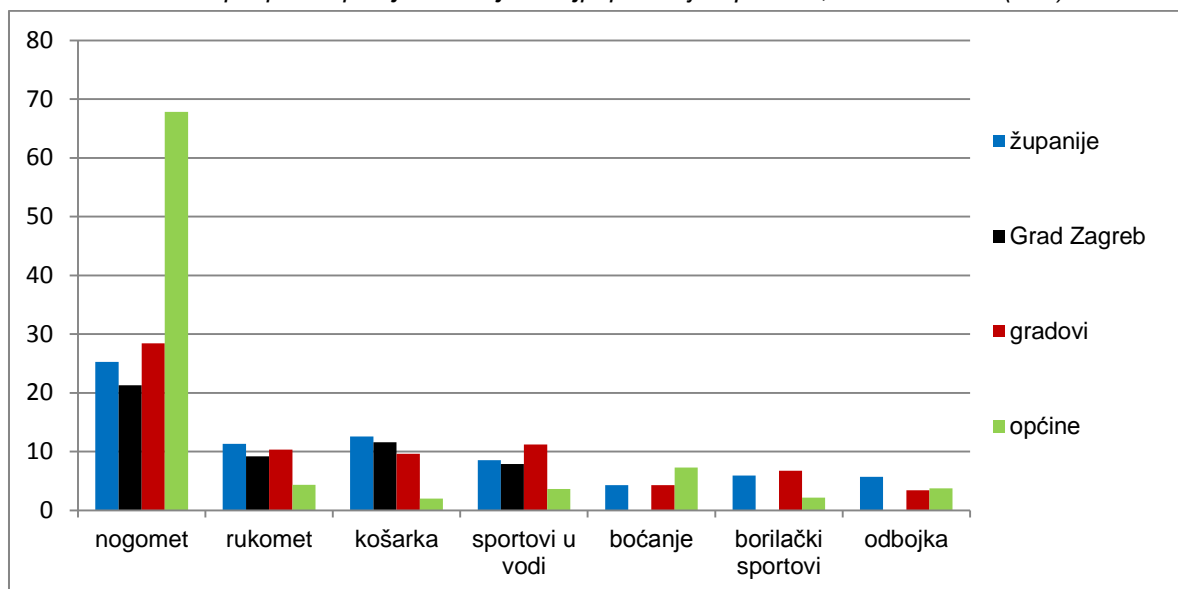
Tablica 8.59. Rashodi za sport iz općinskih proračuna prema sportovima, 2008. – 2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008. - 2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Nogomet	43.122,4	67,9	45.797,0	68,8	39.931,8	67,3	39.432,1	67,0	42.070,8	67,8
Boćanje	5.510,1	8,7	5.336,6	8,0	3.561,9	6,0	3.605,6	6,1	4.503,6	7,3
Rukomet	2.636,3	4,2	2.729,8	4,1	2.758,2	4,7	2.587,4	4,4	2.677,9	4,3
Sportovi u vodi	2.397,8	3,8	2.468,6	3,7	2.018,1	3,4	2.150,5	3,7	2.258,7	3,6
Odbojka	2.068,4	3,3	2.105,5	3,2	2.999,9	5,1	2.161,8	3,7	2.333,9	3,8
Košarka	1.117,0	1,8	1.200,4	1,8	1.350,4	2,3	1.256,9	2,1	1.231,2	2,0
Borilački sportovi	972,4	1,5	1.522,1	2,3	1.426,7	2,4	1.415,9	2,4	1.334,3	2,2
Ribolov	993,5	1,6	1.159,3	1,7	1.031,8	1,7	906,5	1,5	1.022,8	1,6
Šah	761,0	1,2	752,2	1,1	738,1	1,2	680,0	1,2	732,8	1,2
Lov	748,2	1,2	785,2	1,2	398,2	0,7	1.469,1	2,5	850,2	1,4
Streljaštvo	697,5	1,1	739,4	1,1	647,8	1,1	672,3	1,1	689,2	1,1
Tenis	661,5	1,0	552,5	0,8	506,1	0,9	493,8	0,8	553,5	0,9
Ostali sportovi	1.785,4	2,7	1.461,1	2,2	1.922,5	3,2	2.001,4	3,5	1.792,6	2,8
Ukupno	63.471,5	100,0	66.609,8	100,0	59.291,5	100,0	58.833,3	100,0	62.051,5	100,0

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Skupni prikaz prosječnih udjela najpopularnijih sportova u županijama, Gradu Zagrebu⁷⁰, gradovima i općinama u razdoblju 2008. – 2011. dan je na grafikonu 8.24.

Grafikon 8.24. Skupni prikaz prosječnih udjela najpopularnijih sportova, 2008. – 2011. (u %)

Izvor: Upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

⁷⁰ Za Grad Zagreb prikazani su zasebni podaci samo za nogomet, rukomet, košarku i sportove u vodi. Nisu dostavljeni podaci o ostalim sportovima (boćanju, borilačkim sportovima, odbojci).

Struktura rashoda prema sportskim aktivnostima

S obzirom na to da je vrlo važno znati koje aktivnosti, odnosno koje skupine stanovništva imaju najveću važnost za lokalnu vlast, u upitniku je svaki JLPS trebao razvrstati iznose dodijeljene sportskim udrugama i savezima (za koje je bilo moguće jednoznačno odrediti krajnje korisnike) prema aktivnostima. Međutim, 11 gradova, 41 općina i Grad Zagreb nisu dostavili raspodjelu sredstava prema aktivnostima (ili ona nije bila valjana), pa je analiza provedena za 12 županija, 80 gradova i 205 općina.

Tablica 8.60. donosi prikaz **rashoda županija prema sportskim aktivnostima** za razdoblje 2008. – 2011. Najviše sredstava u prosjeku je utrošeno za organizaciju natjecanja i manifestacija. Zatim slijede sportske aktivnosti odraslih, s prosječnim udjelom od 30,8%, i sportske aktivnosti djece i mladih, s 20,8%. Iako je 11 županija dodjeljivalo sredstva za sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, ti su iznosi uglavnom bili iznimno maleni i činili su u prosjeku samo 2,4% izdvajanja. Nagrade za sportska dostignuća dodjeljivalo je sedam županija (uglavnom za proglašenje sportaša godine i, rjeđe, kao nagrade pojedincima za postignuća na međunarodnim natjecanjima) i ona su činila 5,5% dodijeljenih sredstava. Znatne oscilacije određenih kategorija unutar promatranog razdoblja rezultat su malog uzorka i velikih izdvajanja samo jedne od županija iz uzorka. Primjerice, razlog velikog udjela rashoda za organizaciju natjecanja i manifestacija u 2008. izdvajanja su Zagrebačke županije od čak 14 mil. kuna u toj godini. Jednako tako, razlog velikog porasta udjela izdvajanja na nagrade za sportska dostignuća u 2010. nalazimo u činjenici da je Primorsko-goranska županija te godine izdvojila trostruko više sredstava za nagrade nego ostalih godina.⁷¹

Tablica 8.60. Rashodi za sport iz županijskih proračuna prema aktivnostima, 2008. – 2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008. - 2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Sportske aktivnosti djece i mladih	3.935,0	13,3	4.106,5	21,7	4.201,4	23,2	5.172,6	30,1	4.353,9	20,8
Sportske aktivnosti odraslih	6.316,2	21,3	7.256,1	38,4	6.150,8	34,0	6.117,5	35,6	6.460,2	30,8
Sportske aktivnosti osoba s invaliditetom	515,9	1,7	549,6	2,9	470,5	2,6	482,0	2,8	504,5	2,4
Organizacija natjecanja i manifestacija	18.003,7	60,7	6.106,2	32,3	5.018,7	27,7	4.856,1	28,3	8.496,1	40,5
Nagrade za sportska dostignuća	883,7	3,0	881,7	4,7	2.260,1	12,5	540,9	3,2	1.141,6	5,5
Ukupno	29.654,5	100,0	18.900,1	100,0	18.101,5	100,0	17.169,1	100,0	20.956,3	100,0

⁷¹ Detaljniji podaci o tim rashodima nisu dostupni.

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

U tablici 8.61. prikazana je struktura **rashoda gradova prema sportskim aktivnostima** za razdoblje 2008. – 2011. Prosječno je 64,6% sredstava utrošeno za sportske aktivnosti djece i mladih, a 15,1% na sportske aktivnosti odraslih. Na organizaciju natjecanja i manifestacija otpada 16,7%, a na nagrade za sportska postignuća samo 2,3% (iako su ih dodjeljivala 32 od 80 gradova koji su odgovorili na taj dio upitnika). Najmanje sredstava (u prosjeku 1,3%) odlazilo je za sportske aktivnosti osoba s invaliditetom. Tijekom promatranog razdoblja gotovo polovica gradova (njih 34) dodjeljivala je određena sredstva za aktivnosti osoba s invaliditetom, ali ta su sredstva uglavnom bila iznimno malena.

Tablica 8.61. Rashodi za sport iz gradskih proračuna prema aktivnostima, 2008.-2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008. - 2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Sportske aktivnosti djece i mladih	124.048,6	68,7	117.207,9	63,2	114.552,8	59,5	109.673,6	67,6	116.370,7	64,6
Sportske aktivnosti odraslih	26.479,6	14,7	27.533,7	14,9	28.962,2	15,1	26.169,9	16,1	27.286,4	15,1
Sportske aktivnosti osoba s invaliditetom	2.448,9	1,4	2.430,6	1,3	2.356,0	1,2	2.397,1	1,5	2.408,1	1,3
Organizacija natjecanja i manifestacija	23.842,3	13,2	33.952,3	18,3	41.571,7	21,6	20.831,0	12,8	30.049,4	16,7
Nagrade za sportska postignuća	3.796,5	2,1	4.216,9	2,3	4.949,9	2,6	3.275,9	2,0	4.059,8	2,3
Ukupno	180.615,9	100,0	185.341,5	100,0	192.392,6	100,0	162.347,5	100,0	180.174,4	100,0

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

U tablici 8.62. prikazana je struktura **rashoda općina prema sportskim aktivnostima** za razdoblje 2008. – 2011. U prosjeku se 62,9% sredstava tijekom promatranog razdoblja odnosilo na sportske aktivnosti djece i mladih, a na sportske aktivnosti odraslih otpadalo je malo više od četvrtine svih sredstava. Zatim slijedi organizacija natjecanja i manifestacija, s udjelom od 9,7%. Općine daleko najmanje sredstava izdvajaju za sportske aktivnosti osoba s invaliditetom i za nagrade za sportska postignuća. Samo je šest općina navelo da su u promatranom razdoblju financirale sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, a 31 općina dodjeljivala je nagrade za sportska postignuća (uglavnom nagrade pojedincima i klubovima za postignuća na domaćim i inozemnim natjecanjima).

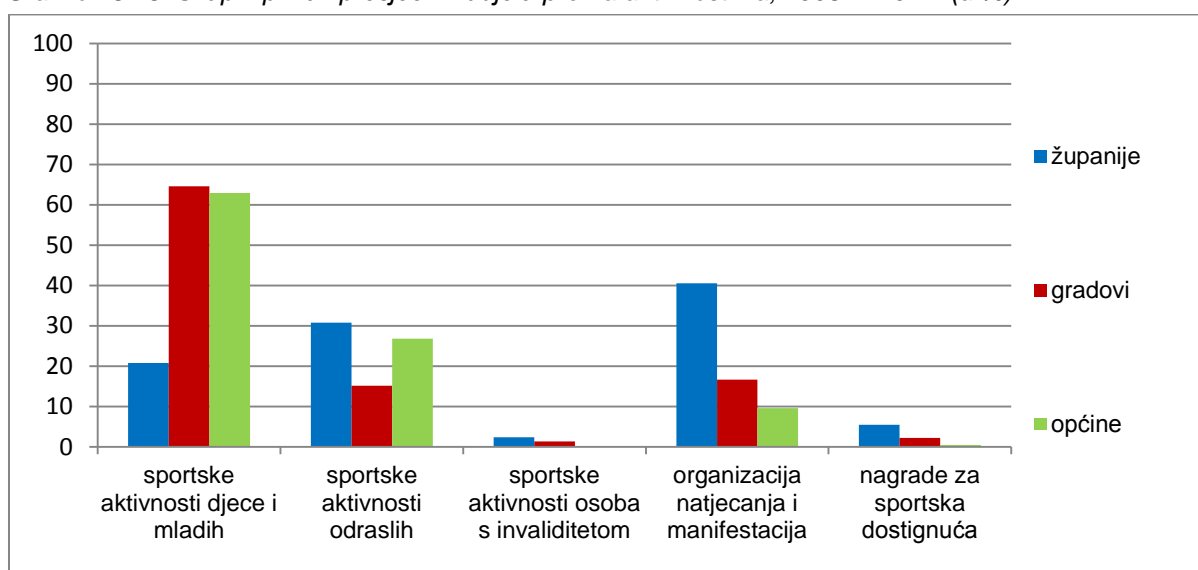
Tablica 8.62. Rashodi za sport iz općinskih proračuna prema aktivnostima, 2008. – 2011. (u tis. kn i u %)

	2008.		2009.		2010.		2011.		Prosjek 2008.-2011.	
	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%	Ukupno	%
Sportske aktivnosti djece i mladih	33.625,9	65,7	31.267,1	60,6	28.877,7	63,0	27.908,1	62,2	30.419,7	62,9
Sportske aktivnosti odraslih	12.507,5	24,5	14.820,2	28,7	12.242,6	26,6	12.317,7	27,4	12.972,0	26,8
Sportske aktivnosti osoba s invaliditetom	19,5	0,04	30,6	0,06	26,8	0,06	20,6	0,05	24,4	0,1
Organizacija natjecanja i manifestacija	4.688,1	9,2	5.148,9	10,0	4.424,8	9,7	4.407,5	9,8	4.667,3	9,7
Nagrade za sportska dostignuća	272,4	0,5	288,5	0,6	274,7	0,6	236,4	0,5	268,0	0,5
Ukupno	51.113,4	100,0	51.555,3	100,0	45.846,6	100,0	44.890,3	100,0	48.351,4	100,0

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Skupni prikaz prosječnih udjela proračunskih sredstava županija, gradova i općina prema aktivnostima za razdoblje 2008. – 2011. dan je na grafikonu 8.25.

Grafikon 8.25. Skupni prikaz prosječnih udjela prema aktivnostima, 2008. – 2011. (u %)

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Zaposlenici u sportu koji se financiraju iz lokalnih proračuna

Osim Grada Zagreba, u upitniku je još sedam županija, 34 grada i šest općina navelo da iz lokalnog proračuna financiraju zaposlenike na području sporta. S obzirom na to da je određeni broj JLPS-ova naveo podatke o postojanju objekata u njihovu vlasništvu, a istodobno izjavio da nema zaposlenih, nameće se pitanje tko vodi brigu o tim objektima. Moguće je objašnjenje to što vlasnik sportskog objekta vrlo često nije i njegov korisnik,

odnosno da, unatoč činjenici što je objekt formalno u vlasništvu JLPS-a, njime u praksi upravlja netko drugi. Detaljniji prikaz broja zaposlenih i rashoda za zaposlene u sportu na teret lokalnih proračuna dan je u tablici 8.63.

Tablica 8.63. Broj zaposlenih i rashodi za zaposlene u sportu na teret lokalnih proračuna

		2008.	2009.	2010.	2011.
Broj zaposlenih	Županije	28	28	28	28
	Gradovi	470	492	512	515
	Grad Zagreb	373	416	505	525
	Općine	6	7	13	17
	Ukupno	877	943	1.058	1.085
Rashodi za zaposlene	Županije	3.407.990	3.571.831	3.503.193	3.498.672
	Gradovi	45.199.381	48.469.577	47.750.561	48.159.756
	Grad Zagreb	34.083.910	36.684.205	48.828.248	54.946.888
	Općine	480.816	487.815	1.503.463	1.809.271
	Ukupno	83.172.097	89.213.428	101.585.465	108.414.587

Izvor: upitnik o rashodima za sport iz lokalnih proračuna; izračun autora

Analiza je pokazala da je osnovni kriterij financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj popularnost, masovnost i rasprostranjenost jer se nakon nogometa, na koji odlazi uvjerljivo najviše sredstava (posebice na razini općina), najviše sredstava usmjerava za košarku, rukomet te za sportove u vodi. Osim činjenice da za nogometne klubove veći broj gradova i općina daje najviše proračunskog novca namijenjenog sportu, u nekoliko je JLPS-ova situacija drugačija. Primjerice, Šibenik 30% sredstava izdvaja za košarku, a Metković 20% za rukomet.

Međutim, postoje neki JLPS-ovi čiji primjer pokazuje da i lokalne specifičnosti imaju određenu ulogu u financiranju. Primjerice, općina Brod Moravice (Primorsko-goranska županija, zapadni dio Gorskog kotara) većinu sredstava dodijeljenih sportskim udrugama izdvaja za skijaško trčanje i planinarenje.

Struktura prema aktivnostima pokazuje znatne razlike među županijama, gradovima i općinama. Gradovi i općine daleko najviše novca izdvajaju za sportske aktivnosti djece i mladih, a županije za organizaciju sportskih natjecanja i manifestacija. Određen broj županija i gradova financira sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, no ti su iznosi uglavnom maleni i u prosjeku čine samo 2,4% županijskih i 1,3% gradskih izdvajanja za sportske udruge, saveze, ustanove i zajednice. Osim toga, vrlo mali broj općina financira takve aktivnosti, pa bi svakako trebalo poraditi na podizanju svijesti o važnosti financiranja sporta osoba s invaliditetom.

Kapitalna su ulaganja u 2008. činila više od polovice izdvajanja za sport na lokalnoj razini, no s pojavom gospodarske krize dolazi do njihova izrazitog pada, dok donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama ostaju na jednakoj razini (uz izuzetak gradova i Grada Zagreba u 2011., kad je ipak zabilježen osjetniji pad).

Rješavanje problema vlasništva i procjene vrijednosti sportske infrastrukture svakako je prioritet jer bez jasne nadležnosti i odgovornosti nema kvalitetne infrastrukture, a bez kvalitetne infrastrukture nema ni kvalitetnog sporta.

8.2.7.3. Teritorijalni ustroj RH kao okvir financiranja sporta na lokalnoj razini

Prema rezultatima prikazanima u projektu, najveći dio javnog financiranja sporta u Hrvatskoj ostvaruje se na lokalnoj razini. Stoga je važno pitanje je li današnji teritorijalni ustroj RH dobra podloga za učinkovito financiranje, tj. imaju li JLPS-ovi financijske mogućnosti za ispunjavanje svih javnih potreba u sportu.

Nedefiniranost kriterija i relativno slobodno tumačenje zakonskih odredaba omogućili su da od 1992. do danas broj gradova naraste sa 68 na 126, a općina s 418 na 429. Prema Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi grad određuje kao jedinicu lokalne samouprave u kojoj je sjedište županije, te svako mjesto koje ima više od 10.000 stanovnika i urbana je, povijesna, prirodna, gospodarska i društvena cjelina, on pri tome ostavlja i mogućnost da se iznimno, kad god za to postoje posebni razlozi (povijesni, gospodarski, geoprometni), gradom može proglasiti i mjesto koje ne zadovoljava navedene uvjete. Posljedica toga je činjenica da čak 60 od 126 gradova prema popisu stanovništva iz 2011. ima manje od 10.000 stanovnika, a najmanji grad ima samo 1.509 stanovnika. Kad je riječ o populaciji i veličini općina, ne postoji nikakva zakonski određena donja granica, pa ih danas trećina ima manje od 2.000 stanovnika, dok u prosjeku imaju samo 3.150 stanovnika. Prema popisu stanovništva iz 2011., najmanja općina ima samo 240, a najveća 14.495 stanovnika.

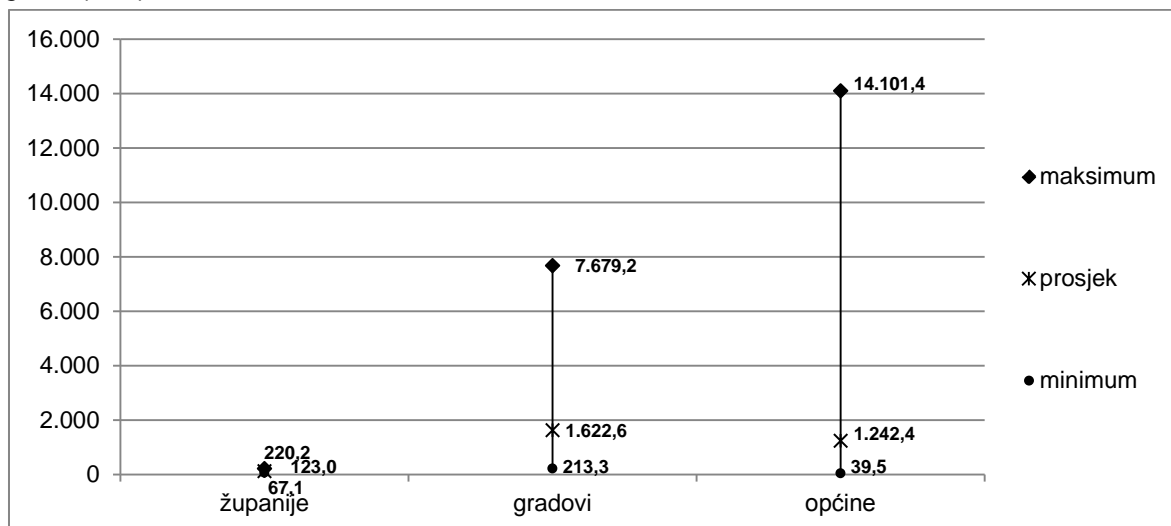
Prema Zakonu o Gradu Zagrebu⁷², glavni grad Hrvatske ima status grada i županije. Nadalje, izmjenom Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi (NN 109/07) uveden je status *velikoga grada*. Veliki su gradovi jedinice lokalne samouprave koje su ujedno gospodarska, financijska, kulturna, zdravstvena, prometna i znanstvena središta razvitka šireg okruženja i koji imaju više od 35.000 stanovnika. Zajedno s gradovima središtima županija, veliki gradovi mogu obavljati funkcije iz djelokruga županije, čime je uloga županija posve

⁷² NN 90/92, 76/93, 69/95, 14/97, 36/98, 62/01, 125/08 i 36/09.

minorizirana. Prema Đulabiću, u RH ima previše županija i njihovim usitnjavanjem te su jedinice postale besmislene. One ne čine prirodne regionalne cjeline s kojima bi se lokalno stanovništvo moglo identificirati. Također, s obzirom na vrlo slab fiskalni kapacitet, te jedinice nisu sposobne preuzeti aktivnu ulogu u poticanju razvoja vlastitog područja (Đulabić, 2011.).

Na grafikonu 8.26. dan je prikaz raspona i prosjeka izvornih prihoda po stanovniku za županije, gradove i općine u 2010. godini. Izvorni su prihodi tekući prihodi proračuna umanjeni za sve vrste transfera iz državnoga i županijskog proračuna, donacije, ustupljene prihode središnje države od poreza na dohodak, kao i za sve ostale oblike pomoći. Pokazatelj su vlastitoga fiskalnog kapaciteta lokalne jedinice. Grad Zagreb je izostavljen zbog svoga posebnog statusa i funkcija koje obavlja. Zamjetno je da županije imaju iznimno male izvorne prihode po stanovniku, što im ne ostavlja mnogo mogućnosti za poticanje regionalnog razvoja. Kad se govori o gradovima, uočljive su znatne razlike u izvornim prihodima, što upućuje na fiskalne nejednakosti među njima. Razlike su još naglašenije među općinama, pri čemu su najveći izvorni prihodi na razini općina 14.101,4 kune, a najmanji samo 39,5 kuna po stanovniku. Gradovi u prosjeku raspolažu s 1.622,6 kuna izvornih prihoda po stanovniku, a općine s 1.242,4.

Grafikon 8.26. Raspon i prosjek izvornih prihoda po stanovniku za županije, gradove i općine u 2010. godini (u kn)

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Dakle, osnovna su obilježja lokalne razine u Hrvatskoj rascjepkanost, velike razlike u broju stanovnika i razvijenosti među pojedinim jedinicama lokalne samouprave, potpuno minorizirana uloga županija i kontinuiran rast broja gradova i općina.

Zbog malih izvornih prihoda, mnogi JLPS-ovi nisu sposobni samostalno financirati obavljanje svojih funkcija te znatno ovise o različitim oblicima pomoći (ponajprije iz proračuna središnje države, ali i od ostalih subjekata unutar opće države, te od inozemnih vlada i međunarodnih

organizacija). To se posebice odnosi na općine jer je u njih 156 primljena pomoć u 2010. činila više od 30% proračunskih prihoda (tabl. 8.64.), pri čemu ih je 60 imalo udio pomoći veći od 50%.

Tablica 8.64. Raspodjela županija, gradova i općina prema udjelu primljenih pomoći u ukupnim приходima i udjelu rashoda za zaposlene u proračunskim rashodima, 2010.

		<5%	5-10%	10-20%	20-30%	30-50%	>50%
Pomoći iz inozemstva (darovnice) i od subjekata unutar opće države	Županije	6	10	4	0	0	0
	Gradovi	29	32	34	12	18	2
	Općine	64	46	88	75	96	60
Rashodi za zaposlene	Županije	0	2	14	4	0	0
	Gradovi	0	2	26	80	19	0
	Općine	8	97	211	89	23	1

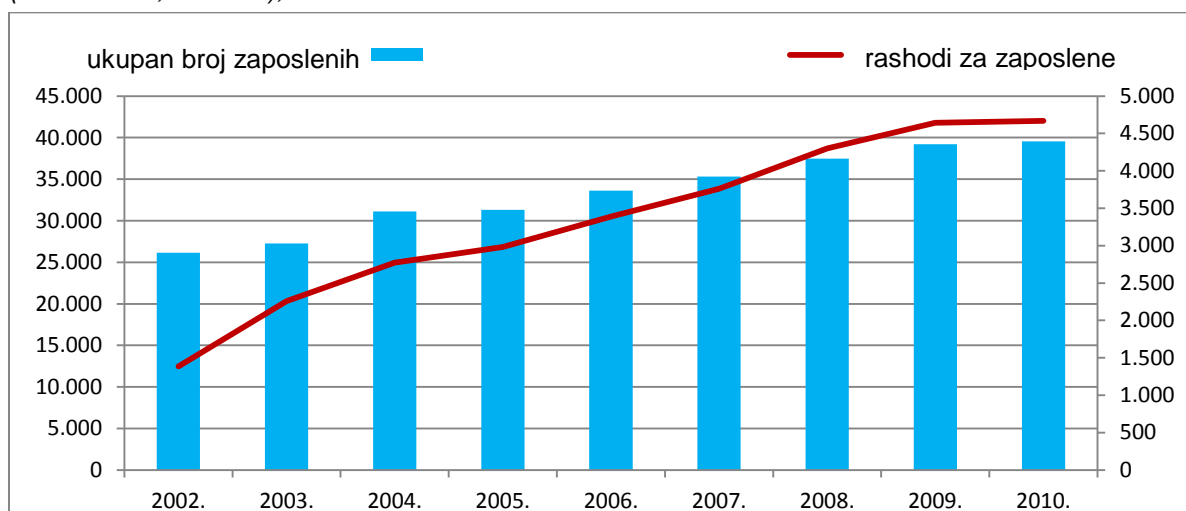
Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Jednako tako, 20 gradova imalo je udio pomoći u proračunskim приходima veći od 30%, a dva grada imala su udio veći od 50%. Županije se najvećim dijelom financiraju vlastitim sredstvima, a samo je u njih četiri udio dobivene pomoći bio veći od 10%.

Povećanje broja jedinica rezultiralo je i kontinuiranim povećanjem broja zaposlenih na teret lokalnih proračuna jer svaka nova jedinica znači nekoliko novih radnih mjesta u tijelima uprave (službenici i namještenici koji obavljaju upravne i stručne poslove iz djelokruga pojedinog JLPS-a) i kod korisnika lokalnog proračuna (u tijelima, ustanovama, vijećima i fondovima kojima je osnivač lokalna jedinica, a izvor prihoda im je lokalni proračun u 50%-tnom ili većem iznosu). Fiskalno slabljenje uzrokovano rascjepkavanjem na lokalnoj razini, kao i povećanje broja zaposlenih na teret lokalnih proračuna rezultirali su velikim udjelom izdataka za zaposlene u rashodima određenog broja JLPS-ova. U tablici 8.65. prikazana je i raspodjela županija, gradova i općina prema udjelu rashoda za zaposlene u proračunskim rashodima u 2010. Udio rashoda za zaposlene veći od 20% imalo je 99 gradova i 112 općina.

U cijelome promatranom razdoblju (grafikon 8.27.) postoji trend povećanja ukupnog broja zaposlenih na lokalnoj razini, a nastavio se i nakon početka gospodarske krize, bez obzira na to što u razdoblju 2008. – 2010. nije osnovana nijedna nova jedinica niti je bilo ikakvih pomaka u decentralizaciji koji bi opravdali zapošljavanje. Takva politika povećanja broja zaposlenih u doba krize nameće pitanje odgovornosti lokalnih vlasti. Stoga postoji objektivna opasnost da se ionako veliki udjeli rashoda za zaposlene u sljedećim godinama dodatno povećaju.

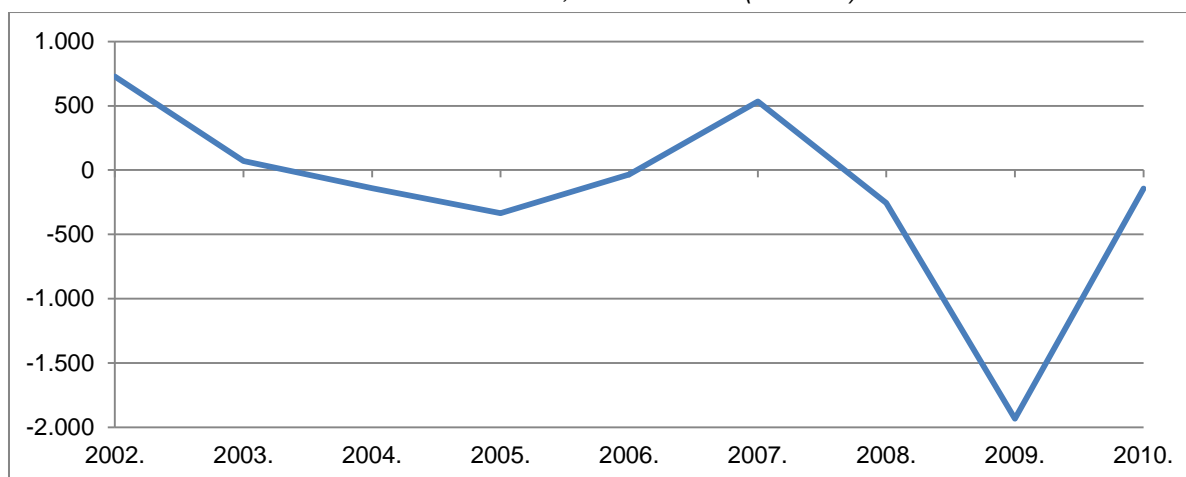
Grafikon 8.27. Ukupan broj zaposlenih (lijeva skala) i rashodi za zaposlene na lokalnoj razini u Hrvatskoj (desna skala, u mil. kn), 2002. – 2010.

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Najbolji prikaz situacije na lokalnoj razini daje proračunski saldo lokalne države (grafikon 8.28.). Taj saldo čini razliku ukupnih prihoda (od poslovanja i od prodaje nefinancijske imovine) i ukupnih rashoda (za poslovanje i za nabavu nefinancijske imovine). Zamjetno je da je trend deficita nakon 2003. prekinut samo 2007., a posebno velik deficit lokalne države ostvaren je 2009., kada je iznosio gotovo 2 mlrd. kuna.

Grafikon 8.28. Proračunski saldo lokalne države, 2002. – 2010. (u mil. kn)

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

S obzirom na prikazane podatke, pitanje je mogu li svi JLPS-ovi efikasno obavljati svoje zadaće (među kojima je i financiranje sporta). Nedostatak vlastitih prihoda i oslanjanje na pomoći kao nestalan i promjenjiv izvor prihoda posebice se odražava na području izgradnje sportske infrastrukture. Naime, iznosi pomoći iz proračuna središnje države, koji čine najveći udio u ukupnim pomoćima što ih dobivaju JLPS-ovi, određuju se i dodjeljuju za svaku godinu

posebno (za razliku od zemalja EU, u kojima se pomoći najčešće dodjeljuju za razdoblje od tri ili više godina), što lokalnim jedinicama u RH onemogućuje sigurnije dugoročno planiranje prihoda, a samim time otežava planiranje sredstava za kapitalna ulaganja. Upravo je to jedan od mogućih razloga znatnog pada kapitalnih ulaganja u sportsku infrastrukturu nakon pojave gospodarske krize.

Stoga je u ovakvoj situaciji potrebno poticati suradnju lokalnih jedinica radi zajedničkog financiranja sporta kako bi postojeća sredstva bila što bolje raspoređena i utrošena, te razmotriti dodjelu pomoći iz proračuna središnje države na dulje razdoblje.

8.2.7.4. Financiranje profesionalnog sporta iz lokalnih proračuna u Hrvatskoj

Prema čl. 107. Ugovora o funkcioniranju EU, svaka potpora koju dodijeli država članica ili koja se dodjeljuje iz državnih sredstava u bilo kojem obliku kojim se narušava ili koji prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja stavljanjem određenih poduzetnika ili proizvodnje određene robe u povoljniji položaj, nespojiva je s unutarnjim tržištem u mjeri u kojoj utječe na trgovinu među državama članicama. Budući da su profesionalni klubovi uključeni u tržišne aktivnosti, ne postoji argument zašto bi bili izuzeti od odredaba o državnim potporama (European Commission, 2007a). No pitanje financiranja profesionalnih klubova iz lokalnih proračuna još uvijek nije riješeno na razini EU. Kao što je u projektu već navedeno, u nekim zemljama članicama profesionalni se sport u određenoj mjeri financira javnim sredstvima.

Međutim, financiranje profesionalnih klubova iz lokalnih proračuna u zemljama s lošim teritorijalnim ustrojem, u kojima postoje izrazite nejednakosti fiskalnih kapaciteta među jedinicama lokalne i regionalne samouprave, može vrlo negativno utjecati na sport. Naime, klubovi iz bogatijih jedinica često dobivaju izdašnija javna sredstva, što u praksi može ugroziti načela jednakosti i pravednosti sportskog natjecanja. Iako sport nije izuzetak jer se nejednakosti u financijskim mogućnostima odražavaju i na ostalim područjima u nadležnosti lokalne države (primjerice, u kulturi, zdravstvu i obrazovanju), ono što ga čini specifičnim u odnosu prema ostalim područjima jest postojanje sustava izravnog natjecanja među sportskim klubovima i pojedincima⁷³ u sklopu nacionalnih prvenstava, turnira i sl.

Ako se pojave ekstremne razlike u financijskim mogućnostima među klubovima, to može rezultirati velikim nerazmjerima u kvaliteti prikazanoj na sportskom terenu te nestankom

⁷³ Određeni oblici natjecanja pojavljuju se i u ostalim nabrojenim područjima, no ona su u Hrvatskoj decentralizirana u manjem opsegu i uz visoku razinu standardizacije na državnoj razini. Za više detalja o dosegima decentralizacije u Hrvatskoj vidjeti EIZG (2010.).

neizvjesnosti ishoda utakmice ili natjecanja i padom zanimanja publike. Moguće konačne posljedice jesu smanjenje prihoda od ulaznica, suvenira, sponzora i dr., te dodatno povećanje udjela javnog novca u strukturi njihovih prihoda.

Dobar primjer takvog razvoja događaja u Hrvatskoj jest nogomet, koji je prema prikazanim podacima uvjerljivo najpopularniji sport u Hrvatskoj i financiran s najviše sredstava iz lokalnih proračuna. U tablici 8.65. dan je prikaz pravnog statusa svih nogometnih klubova koji su se natjecali u 1. HNL-u tijekom sezone 2010./11. Tada je samo HNK Hajduk bio ustrojen kao sportsko dioničko društvo, dok su svi ostali klubovi imali status udruge⁷⁴, a samim time i pravo na tekuće donacije iz lokalnih proračuna.

Tablica 8.65. Pravni status nogometnih klubova sudionika 1. HNL-a u sezoni 2010./11.

Naziv kluba	Pravni status
GNK Dinamo	udruha - profesionalni klub
HNK Hajduk	s.d.d. (većinski vlasnik grad Split, s 56,1% dionica) - profesionalni klub
NK Slaven Belupo	udruha - profesionalni klub
RNK Split	udruha - profesionalni klub
NK Zagreb	udruha - profesionalni klub
HNK Cibalia	udruha - profesionalni klub
NK Lokomotiva	udruha - profesionalni klub
NK Osijek	udruha - profesionalni klub
NK Istra 1961	udruha - profesionalni klub
NK Zadar	udruha - profesionalni klub
NK Inter-Zaprešić	udruha - profesionalni klub
HNK Rijeka	udruha - profesionalni klub
NK Hrvatski dragovoljac	udruha - profesionalni klub ⁷⁵
HNK Šibenik	udruha - profesionalni klub
NK Karlovac	udruha - profesionalni klub
NK Varaždin	udruha - profesionalni klub

Izvor: Registar udruga, Registar profesionalnih sportskih klubova, službene stranice klubova

U tablici 8.66. prikazana je raspodjela klubova koji su nastupali u 1. HNL-u tijekom sezone 2010./11. prema iznosu sredstava dobivenih iz lokalnih proračuna 2010. u obliku tekućih donacija. Pet klubova dobilo je manje od milijun kuna⁷⁶, dok je najveći dio, njih šest, dobilo između jedan i tri milijuna kuna. Jedan je klub dobio 25 mil. kuna (45,7% svih javnih sredstava u 1. HNL-u), što ga potpuno izdvaja jer su svi ostali klubovi pojedinačno dobili manje od 7 mil. kuna.

⁷⁴ NK Istra 1961 i HNK Cibalia preustrojili su 2011. odnosno 2012. u s.d.d., no podaci u tablici odnose se na ranije razdoblje, u kojemu su bili ustrojani kao udruge.

⁷⁵ Prema Registru profesionalnih sportskih klubova iz 2010. Aktualni Registar dostupan je na adresi: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=3225>

⁷⁶ HNK Hajduk kao s.d.d. nema pravo na tekuće donacije iz gradskog proračuna te je svrstan u 1. kategoriju (<1.000.000 kn).

Tablica 8.66. Raspodjela klubova iz 1. HNL-a prema iznosu sredstava koja dobivaju iz lokalnih proračuna, 2010.

Sredstva iz lokalnih proračuna	Broj klubova	Zbirni iznosi unutar kategorije (u kn)	Udio sredstava unutar kategorije u ukupnim javnim sredstvima (u %)
<1.000.000	5	2.046.781	3,7
1.000.000 – 3.000.000	6	10.812.829	19,8
3.000.000 – 7.000.000	4	16.869.596	30,8
7.000.000 – 20.000.000	0	0	0,0
>20.000.000	1	25.018.713	45,7
Ukupno	16	54.747.919	100,0

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Nogometnim je klubovima u 1. HNL-u putem donacija iz lokalnih proračuna u 2010. dano 54,75 mil. kuna Dio sredstava sportski klubovi dobiju i neizravno, u obliku ulaganja u stadione i ostalu infrastrukturu, pa bi njihovim pribrajanjem iznos javnih sredstava bio još veći. U tablici 8.67. prikazana je raspodjela istih klubova prema ukupnim prihodima. Uspoređujući je s prethodnom tablicom, vidimo da pojedini klubovi samo iz lokalnog proračuna dobiju više sredstava nego većina ostalih klubova iz svih izvora. Ako jedan klub iz javnih izvora dobije više nego svaki od 13 (od ukupno 15 ostalih) klubova iz svih izvora, to jasno upućuje na nejednake mogućnosti i može dovesti u pitanje smisao takvog natjecanja.

Tablica 8.67. Raspodjela klubova iz 1. HNL-a prema ukupnim prihodima, 2010.

Ukupni prihodi	Broj klubova	Zbirni iznosi unutar kategorije (u kn)	Udio prihoda unutar kategorije u ukupnim prihodima klubova (u %)
<7.000.000	3	12.013.785	2,6
7.000.000 – 15.000.000	6	60.414.029	13,2
15.000.000 – 20.000.000	4	66.827.975	14,6
20.000.000 – 30.000.000	1	29.094.175	6,4
30.000.000 – 50.000.000	0	0	0,0
50.000.000 – 100.000.000	1	57.110.555	12,5
>100.000.000	1	232.103.487	50,7
Ukupno	16	457.564.006	100,0

Izvor: Ministarstvo financija, poslovna.hr; izračun autora

Glavni cilj iznesenih podataka i zaključaka u ovom dijelu isključivo je bila ilustracija negativnog utjecaja lošega teritorijalnog ustroja na sport te ni na koji način nije otvoreno pitanje opravdanosti dodjele i visine iznosa javnih sredstava klubovima u 1. HNL-u. Međutim, treba imati na umu da više javnog novca za one klubove koji se ipak mogu donekle financirati od tržišnih aktivnosti znači manje javnog novca za sportsko-rekreativne aktivnosti građana te za brigu o sportskoj infrastrukturi i ostalim klubovima na nižim razinama (tj. za temeljne zadaće lokalnih vlasti definirane Zakonom o sportu).

U tablici 8.68. dan je prikaz udjela tekućih donacija klubovima iz 1. HNL-a u ukupnim izdvajanjima gradova za *Službe rekreacije i sporta* u 2010. Zamjetno je da je grad Zprešić 36,6% svih sredstava namijenjenih sportu i rekreaciji u 2010. dao nogometnom klubu Inter-Zprešić, Zadar je 17,5% sredstava za sport i rekreaciju dao svom nogometnom prvoligašu, a zatim slijedi Karlovac s 13,2% za NK Karlovac. Grad Zagreb je za svoja četiri nogometna prvoligaša odvojio 11,9% svih sredstava namijenjenih sportu i rekreaciji, dok su Split i Varaždin izdvojili manje od 1%.

Tablica 8.68. Udio tekućih donacija klubovima 1. HNL-a u ukupnim izdvajanjima gradova za *Službe rekreacije i sporta*, 2010. (u %)

Grad	Postotak (%)	Grad	Postotak (%)
Zagreb	11,9	Zadar	17,5
Split	0,1	Zprešić	36,6
Koprivnica	8,2	Rijeka	1,1
Vinkovci	8,9	Šibenik	8,0
Osijek	8,5	Karlovac	13,2
Pula	5,4	Varaždin	0,9

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Struktura prihoda promatranih nogometnih klubova (tabl. 8.69.) istodobno pokazuje znatan udio prihoda od donacija. Osim iz proračuna JLPS-ova, nogometni su klubovi u 2010. ostvarili i prihode od donacija iz ostalih izvora (od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija, od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba te od građana i kućanstava). Donacije su činile više od četvrtine svih prihoda.

Struktura prihoda upućuje i na problem netransparentnosti poslovanja jer stavka *Nespomenuti prihodi*, uz koju nema nikakvih dodatnih objašnjenja o izvoru prihoda, čini 15,6% ukupnih prihoda nogometnih klubova u 2010. godini.

Tablica 8.69. Struktura prihoda nogometnih klubova iz 1. HNL-a, 2010. (u %)

Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga	20,5
Prihodi od članarina i članskih doprinosa	0,5
Prihodi prema posebnim propisima	0,2
Prihodi od imovine	3,3
Prihodi od donacija	26,1
Ostali prihodi*	33,8
Nespomenuti prihodi	15,6

*To su prihodi od naknade štete i refundacija, od prodaje dugotrajne imovine, otpis obveza, neplaćena otpisana potraživanja.

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Promatrajući samo udio sredstava iz proračuna JLPS-ova u ukupnim prihodima klubova (tabl. 8.70.), može se uočiti da njih pet u strukturi svojih prihoda ima više od 20% javnih sredstava, pri čemu tri kluba više od polovice svojih sredstava ostvare donacijama iz lokalnih proračuna.

Tablica 8.70. Raspodjela klubova iz 1. HNL-a prema udjelu prihoda iz proračuna JLPS-ova u ukupnim prihodima, 2010.

<10%	10 – 20%	20 – 30%	30 – 50%	>50%
6	5	1	1	3

Izvor: Ministarstvo financija; izračun autora

Svakako treba poraditi na stvaranju uvjeta za znatnije financiranje profesionalnih sportskih klubova (ne samo nogometnih, nego i ostalih) iz tržišnih i samofinancirajućih aktivnosti, što bi istodobno omogućilo preusmjeravanje određenog dijela javnih sredstava prema ostalim ciljnim skupinama i sportskim djelatnostima u nadležnosti lokalnih vlasti. Taj proces zahtijeva znatan napor institucija vlasti na svim razinama, ali i društva u cjelini. To se prije svega odnosi na borbu protiv korupcije unutar sportskih organizacija, protiv namještanja utakmica i nasilja na sportskim događanjima kako bi se stvorili osnovni preduvjeti za veće zanimanje publike, sponzora i privatnih investitora. Osim toga, sportskim klubovima, kao i svim ostalim udrugama, trebalo bi izmjenama Zakona o udrugama izriječno omogućiti da, kao i ostali pravni subjekti, u ostvarivanju svojih ciljeva mogu obavljati samofinancirajuće i gospodarske djelatnosti uz uvjete koji su za obavljanje određene djelatnosti propisani zakonom. Bitna je razlika u tome što sportski klubovi kao udruge ne smiju samofinancirajuće i gospodarske djelatnosti obavljati radi stjecanja dobiti za svoje članove ili treće osobe. Ako u obavljanju djelatnosti sportski klub ostvari dobit, ona se mora, sukladno statutu sportskog kluba, koristiti isključivo za obavljanje i unapređenje djelatnosti udruge (za razvoj mlađih kategorija, stipendiranje sportaša i dr.), kojima se ostvaruju njezini ciljevi utvrđeni statutom. Naime, sportski klub – udruga nema pravo dobit ostvarenu od samofinancirajuće, gospodarske ili druge djelatnosti raspodjeljivati svojim osnivačima, članovima, članovima tijela udruge, direktorima, zaposlenicima ili s njima povezanim osobama.

8.2.8. Analiza strukture prihoda i rashoda sportskih udruga

Analiza strukture prihoda i rashoda sportskih udruga ponuditi će nam odgovore na nekoliko važnih pitanja:

1. Kolikom ukupnom količinom financijskih sredstava raspolaže hrvatski sport?
2. Kakva je struktura prihoda, odnosno odakle financijska sredstva pritiječu u sustav sporta RH i u kolikim iznosima?
3. Kakva je struktura rashoda, odnosno na što se, i koliko, troši u sustavu sporta u RH?
4. Kakav je odnos između tržišnih i javnih izvora financiranja sporta?

U RH do sada nisu napravljene ozbiljnije ekonomske analize koje bi se odnosile na analizu prihoda i rashoda pravnih subjekata koji tvore sustav hrvatskog sporta. Glavni razlog tomu vjerojatno je nedostatak odgovarajućih pokazatelja. Naime, gotovo svi pravni subjekti

sustava hrvatskog sporta u formalnopravnom su smislu udruge građana⁷⁷ koje imaju specifičan oblik računovodstva te nemaju obvezu javnog objavljivanja financijskih pokazatelja kao što imaju, primjerice, dionička društva. Stoga je bilo teško napraviti čak i procjenu ukupne količine financijskih sredstava koja su na raspolaganju sustavu hrvatskog sporta. Ono što je bilo poznato i analizirano u prijašnjim studijama (npr. Bartoluci, Škorić i Čustonja, 2012.; Sever, 1999.) jesu pokazatelji izdvajanja za sport iz javnih izvora, bilo da je riječ o državnom proračunu ili o proračunima JLPS-ova. U prethodnim poglavljima ovog projekta detaljnije su analizirani javni (proračunski) izvori financiranja. Međutim, sasvim je jasno kako javna sredstva ne čine ukupnu količinu financijskih sredstava kojima raspolaže hrvatski sport. Pokazatelji koji se odnose na neke zemlje EU, a koji su detaljnije izneseni u prethodnim poglavljima, pokazuju kako javni izvori u ukupnoj količini sredstava čine od 8,6% u Ujedinjenom Kraljevstvu do 77,4% u Bugarskoj. Pritom je vidljiva tendencija da u bivšim socijalističkim zemljama srednje i istočne Europe veći postotak sredstava za sport potječe iz javnih izvora nego u drugim zemljama.⁷⁸

Glavni je razlog tome činjenica da je financiranje sporta u bivšim socijalističkim zemljama do početka tranzicijskih procesa 1990-ih godina bilo utemeljeno na javnim izvorima.

Sustav sporta u tim se zemljama nije mogao brzo transformirati u tržišno orijentirano financiranje sporta u kojemu prevladavaju prihodi od kućanstava.⁷⁹ Moguće je pretpostaviti kako i RH pripada istoj toj skupini zemalja koje još uvijek nisu uspjele dokraja transformirati sustav sporta i učiniti ga neovisnijim o javnim izvorima financiranja te ga dominantno tržišno orijentirati. Međutim, do sada nisu postojali kvantitativni pokazatelji za sustav hrvatskog sporta te su se pretpostavke temeljile na procjenama i nedostatnim pokazateljima. Najveći je problem bio u procjeni ukupnih prihoda hrvatskog sporta. Nisu postojali pokazatelji na temelju kojih bi se mogli kvalitetnije procjenjivati prihodi od sponzorstava i donacija drugih pravnih osoba,⁸⁰ prihodi od imovine, prihodi od članarina i drugi prihodi koji su proizlazili iz vlastite djelatnosti sportskih klubova, sportskih saveza i sportskih zajednica. Bez ukupnih pokazatelja prihoda, kao i strukture prihoda pravnih osoba koje čine sustav hrvatskog sporta, nije bilo moguće kvalitetnije analizirati financiranje hrvatskog sporta. Zbog nepoznavanja tih pokazatelja pojavljivao se prijedpor o tome financira li država (središnja ili lokalna) sport

⁷⁷ Osim nekoliko nogometnih klubova koji su posljednjih godina pretvoreni u trgovačka društva.

⁷⁸ Za detaljniji uvid vidjeti poglavlje 8.1.1. *Analiza sustava financiranja sporta u Europskoj uniji*

⁷⁹ Na primjer, kućanstva su 2005. godine u ukupnoj strukturi prihoda sustava sporta u Njemačkoj, Finskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Nizozemskoj, Švedskoj, Cipru sudjelovala sa 70 - 80% sredstava (v. pogl. 8.1.1. *Analiza sustava financiranja sporta u Europskoj uniji*). O potrošnji kućanstava za sport u RH detaljnije će biti riječi u nastavku ovog teksta. U ovom dijelu analize usredotočili smo se na strukturu prihoda i rashoda sportskih udruga odnosno, pretežito, sportskih klubova.

⁸⁰ Donacije koje nisu iz javnih izvora.

dovoljno ili nedovoljno, ili ga, pak, financira preobilno. Također je bilo teško utvrditi koliko javni izvori sudjeluju u financiranju hrvatskog sporta u odnosu prema drugim izvorima prihoda u sustavu sporta. Iako se može pretpostaviti na koje se sve rashode nailazi u sustavu sporta, postojeći pokazatelji nisu omogućivali kvalitetniju analizu rashodovne strane pravnih osoba u sportu.

Usprkos činjenici da podaci na kojima se temelji ovaj dio projekta financiranja hrvatskog sporta nisu konačni ni cjeloviti, oni ipak omogućuju do sada najbolji prikaz i analizu sustava financiranja sporta u RH. To i jest jedna od vrijednosti ovog projekta jer se prikazani i analizirani pokazatelji strukture prihoda i rashoda odnose na velik broj pravnih osoba koje čine najznatniji dio sustava hrvatskog sporta.

Metodologija prikupljanja i analize podataka

Državni zavod za statistiku RH prikuplja pokazatelje o sportu svake tri godine, i to putem obrazaca SPORT-1 (za sportske udruge), SPORT-2 (za šahovske udruge i bridž klubove), SPORT-3 (za lovačka društva) i SPORT-4 (za centre za sport i rekreaciju).⁸¹ Tim bi se obrascima trebali prikupljati i podaci o prihodima i rashodima sportskih organizacija, no prema informacijama dobivenim iz Državnog zavoda za statistiku, oni do sada nisu redovito objavljivani zbog nepouzdanosti dostavljenih podataka, kao i zbog nepotpunog obuhvata tih podataka. Situacija je, nažalost, takva unatoč činjenici da su, prema Zakonu o službenoj statistici, izvještajne jedinice koje sudjeluju u istraživanju na dobrovoljnoj ili obveznoj osnovi dužne davati točne, potpune i ažurne podatke, i to bez naknade, u sadržaju i obliku koje određuje nositelj službene statistike te u rokovima određenima godišnjim provedbenim planom ili odlukom Vlade RH, jer u protivnome mogu biti kažnjene novčanom kaznom (NN, 103/03, čl. 38. i 69.). Posljednji su takvi podaci objavljeni 2003. godine. Prema njima, sportski klubovi registrirani u sustavu natjecanja ostvarivali su 24,6% svojih sredstava iz proračuna, a ostatak od 75,4% sredstava dolazilo je iz privatnih, odnosno tržišnih izvora financiranja. Pritom je važno napomenuti da podaci o sredstvima iz proračuna govore samo o ukupnom iznosu, a ne razlikuju državna i lokalna proračunska sredstva. Također, privatni odnosno tržišni izvori nisu detaljnije specificirani. Međutim, s obzirom na već objašnjene činjenice o tome kako znatan broj sportskih udruga ne dostavlja Državnom zavodu za statistiku financijske podatke, a za podatke onih koji ih dostavljaju ne postoji mehanizam provjere istinitosti i točnosti, te statističke podatke uzimamo s velikom rezervom i ne smatramo ih

⁸¹ Više o metodologiji prikupljanja podataka, kao i o izvornim obrascima za istraživanje SPORT - SPORT-1, SPORT-2, SPORT-3 i SPORT-4, vidjeti mrežne stranice Državnog zavoda za statistiku (www.dzs.hr), pod rubrikom *Obrasci*.

kvalitetnim pokazateljima na temelju kojih bi se mogle provoditi ozbiljnije analize financiranja sporta, odnosno strukture prihoda i rashoda udruga u sustavu sporta.

Kako su nam za potrebe ove analize bili potrebni precizniji, ažurniji i pouzdaniji podaci, koristili smo se zbirnim podacima iz financijskih izvješća RNO-a, za odjeljak 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti* od 2008. do 2011. godinu koje prikuplja FINA. Od ukupno 3.037 udruga iz tog odjeljka koje su u 2011. godini predale financijska izvješća 2.990 njih svrstano je u skupinu *Sportske djelatnosti* (93.1.), dok je 47 njih svrstano u skupinu *Zabavne i rekreacijske djelatnosti* (93.2.). U odjeljku 93.1. obuhvaćen je, prema razredima djelatnosti, ovaj broj udruga:

- 93.11. *Rad sportskih objekata* 21
- 93.12. *Djelatnost sportskih klubova* 2.284
- 93.13. *Fitness centri* 20
- 93.19. *Ostale sportske djelatnosti* 665 (društva sportske rekreacije, nacionalni, županijski i gradski sportski savezi, sportske zajednice, druga sportska društva, ali i neki klubovi, i sl.).

Međutim, podjela sportskih udruga po razredima nije napravljena sasvim precizno i konzistentno. Tako se u razredu 93.11. *Rad sportskih objekata* pojavljuju tri teniska kluba koja se brinu o sportskim objektima ili su sportski objekti u njihovu vlasništvu, ali je istodobno riječ i o sportskim klubovima, dok su neke javne ustanove za brigu o sportskim objektima svrstane u druge razrede. Nadalje, u razredu 93.12. *Djelatnost sportskih klubova* pojavljuje se veći broj lokalnih sportskih saveza, sportskih zajednica i društava za sportsku rekreaciju. Znatan je broj udruga svrstan i u razred 93.19. *Ostale sportske djelatnosti*, iako je jasno da je riječ o sportskim klubovima ili društvima sportske rekreacije. Zbog uočenih nelogičnosti i nedosljednosti u klasifikaciji udruga prema razredima, u daljnjoj se analizi nećemo koristiti financijskim podacima za pojedine razrede već isključivo zbirnim pokazateljima za cijelu skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti*.

Skupina *Zabavne i rekreacijske djelatnosti* (93.2.) obuhvaćala je ukupno 47 udruga razvrstanih u dva razreda:

- 93.21. *Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova* 4
- 93.29. *Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti* 43.

Tablica 8.71. Zbirni podaci iz financijskih izvješća RNO-a za odjeljak 93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti od 2008. do 2011. godine

Šifra	Opis	Godina	Broj	Prihodi	Rashodi	Imovina	Broj zaposl. (stanje)
931	Sportske djelatnosti	2008.	2.318	2.506.918.451	2.270.434.589	1.551.906.831	2.421
931	Sportske djelatnosti	2009.	2.318	2.113.851.225	2.197.430.308	1.550.012.050	2.602
931	Sportske djelatnosti	2010.	2.654	2.100.616.148	2.126.857.553	1.559.952.632	2.678
931	Sportske djelatnosti	2011.	2.990	2.063.332.232	2.237.977.536	1.579.206.129	2.778
9311	Rad sportskih objekata	2008.	16	115.109.595	109.893.910	295.128.773	321
9311	Rad sportskih objekata	2009.	16	129.375.150	97.394.624	354.190.852	332
9311	Rad sportskih objekata	2010.	19	87.678.518	73.226.128	303.837.348	278
9311	Rad sportskih objekata	2011.	21	105.578.348	90.812.423	369.885.517	339
9312	Djelatnosti sportskih klubova	2008.	1.984	1.463.583.036	1.303.313.014	955.886.782	1.514
9312	Djelatnosti sportskih klubova	2009.	1.984	1.206.325.519	1.313.234.237	919.244.749	1.642
9312	Djelatnosti sportskih klubova	2010.	2.040	1.229.348.802	1.249.286.316	876.370.992	1.561
9312	Djelatnosti sportskih klubova	2011.	2.284	1.200.051.786	1.368.079.341	898.043.892	1.637
9313	Fitness centri	2008.	4	0	0	0	0
9313	Fitness centri	2009.	4	727.651	707.615	127.696	4
9313	Fitness centri	2010.	17	3.213.610	3.138.745	1.049.426	13
9313	Fitness centri	2011.	20	3.716.147	3.718.435	965.947	24
9319	Ostale sportske djelatnosti	2008.	314	928.225.820	857.227.665	300.891.276	586
9319	Ostale sportske djelatnosti	2009.	314	777.422.905	786.093.832	276.448.753	624
9319	Ostale sportske djelatnosti	2010.	578	780.375.218	801.206.364	378.694.866	826
9319	Ostale sportske djelatnosti	2011.	665	753.985.951	775.367.337	310.310.773	778
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	2008.	2	459.755	450.576	117.406	1
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	2009.	2	310.679	366.749	72.749	1
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	2010.	39	8.393.595	7.880.873	3.182.288	17
932	Zabavne i rekreacijske djelatnosti	2011.	47	9.276.069	8.868.125	4.649.140	19
9321	Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova	2008.	0	0	0	0	0
9321	Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova	2009.	0	0	0	0	0
9321	Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova	2010.	3	1.771.955	1.717.952	85.370	6
9321	Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova	2011.	4	1.568.605	1.523.841	130.133	5
9329	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti	2008.	2	459.755	450.576	117.406	1
9329	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti	2009.	2	310.679	366.749	72.749	1
9329	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti	2010.	36	6.621.640	6.162.921	3.096.918	11
9329	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti	2011.	43	7.707.464	7.344.284	4.519.007	14
UKUPNO		2008.	2.320	2.507.378.206	2.270.885.165	1.552.024.237	2.422
		2009.	2.320	2.114.161.904	2.197.797.057	1.550.084.799	2.603
		2010.	2.693	2.109.009.743	2.134.738.426	1.563.134.920	2.695
		2011.	3.037	2.072.608.301	2.246.845.661	1.583.855.269	2.797

Izvor: FINA (2012.)

Iako je financijskim pokazateljima iz navedenih izvješća neprofitnih organizacija obuhvaćeno 3.037 udruga koje su dostavile financijska izvješća za 2011. godinu, daleko najveći broj udruga odnosi se na uže područje sporta, točnije, na skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti*, koja obuhvaća 98,5% svih udruga, a udruge iz te skupine čine i glavninu hrvatskog sporta. Naime, svi važniji sportski klubovi iz gotovo svih sportskih grana, uključujući i najvažnije sportske saveze i lokalne sportske zajednice te HOO, upisani su u RNO, u skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti*. Stoga možemo reći kako skupina 93.1. *Sportske djelatnosti* u najvećoj mjeri i predstavlja sustav hrvatskog sporta. Nadalje, gledajući strukturu ostvarenih prihoda i rashoda ovisno o tome je li riječ o sportskim ili zabavnim i rekreacijskim djelatnostima, gotovo se svi prihodi i rashodi (99,6% u 2011. godini; v. tabl. 8.72.) odnose na skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti*. Zbog navedenih razloga u daljnu je analizu uključena samo ta skupina, dok skupina 93.2. *Zabavne i rekreacijske djelatnosti* nije obuhvaćena detaljnijom analizom. Ti se podaci prvi put predočuju i obrađuju u ovom projektu.

Ukupni financijski pokazatelji sustava sporta od 2008. do 2011. godine

U tablici 8.72. navedeni su podaci o приходima i rashodima udruga razvrstanih u odjeljak 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti* u RNO-u od 2008. do 2011. godine. Osim ukupnih podataka za odjeljak 93., u tablici 8.73. nalaze se i podaci o ukupnim приходima i rashodima za dvije skupine u odjeljku 93.: 93.1. *Sportske djelatnosti* i 93.2. *Zabavne i rekreacijske djelatnosti*. Vidljivo je kako skupina 93.1. *Sportske djelatnosti*, u koju je svrstano 98,5% udruga odjeljka 93. obuhvaća više od 99% ukupnih prihoda i rashoda cijelog odjeljka. Osim podatka o vrlo malim financijskim pokazateljima skupine 93.2. *Zabavne i rekreacijske djelatnosti*, ne možemo zanemariti činjenicu kako su u tu skupinu uvrštene i udruge koje nemaju izravne veze sa sustavom sporta u RH. Zbog navedenog razloga te zbog već obrazložene činjenice kako se u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti* nalaze svi važniji pravni subjekti koji čine sustav hrvatskog sporta, u daljnjim ćemo se analizama u ovom dijelu projekta osvrnuti samo na tu skupinu, koja uglavnom i predstavlja sustav sporta u RH.

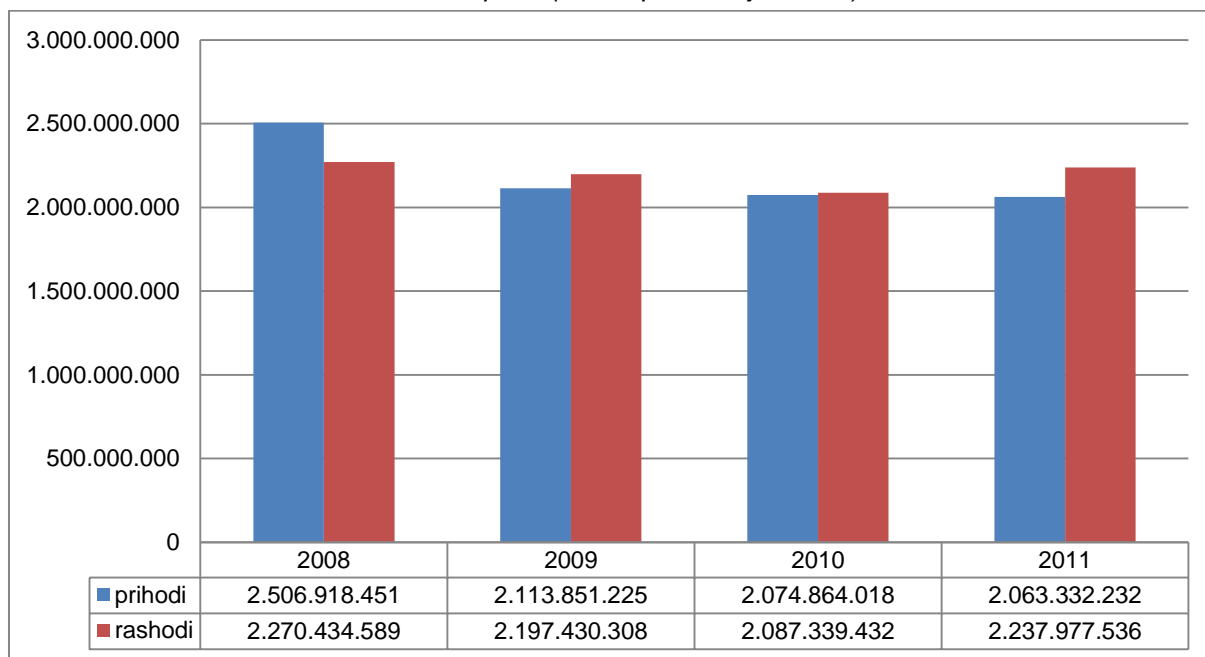
Tablica 8.72. Prihodi i rashodi udruga iz RNO-a razvrstanih u odjeljak 93. od 2008. do 2011. godine

	2008.		2009.		2010.		2011.	
UKUPNI PRIHODI								
	kn	%	kn	%	kn	%	kn	%
93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti - ukupno	2.507.378.206	100	2.114.161.904	100	2.083.807.469	100	2.072.608.301	100
93.1. Sportske djelatnosti	2.506.918.451	99,9	2.113.851.225	99,9	2.074.864.018	99,6	2.063.332.232	99,6
93.2. Zabavne i rekreacijske djelatnosti	459.755	0,02	310.679	0,02	8.943.451	0,4	9.276.069	0,4
UKUPNI RASHODI								
	kn	%	kn	%	kn	%	kn	%
93. Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti - ukupno	2.270.885.165	100	2.197.797.057	100	2.095.731.906	100	2.246.845.661	100
93.1. Sportske djelatnosti	2.270.434.589	99,9	2.197.430.308	99,9	2.087.339.432	99,6	2.237.977.536	99,6
93.2. Zabavne i rekreacijske djelatnosti	450.576	0,02	366.749	0,02	8.392.474	0,4	8.868.125	0,4

Izvor: FINA (2012.)

U razdoblju od 2008. do 2011. godine sustav sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) u RH ostvarivao je prihode između 2 i 2,5 mlrd. kuna u godini (tabl. 8.72.). U promatranom razdoblju prosječni su godišnji prihodi sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) iznosili 2.196.179.514 kuna. U istom su razdoblju rashodi neznatno varirali, a prosječno su iznosili 2.208.174.997 kuna u godini. Iz grafikona 8.29. vidljivo je kako su, osim u 2008. godini, kada su prihodi znatnije nadmašivali rashode, u svim ostalim godinama rashodi bili veći od prihoda. Jasno je kako je sustav sporta u promatranom razdoblju više sredstava potrošio nego što ih je prihodovao. Razlika između ukupnih prihoda i rashoda u promatranom je razdoblju znatna i iznosi nešto manje od 48 mil. kuna. Čini se da financijska sredstva koja je sustav sporta prihodovao između 2008. i 2011. godine nisu bila dostatna za pokrivanje potreba. To se osobito odnosi na 2011. godinu, kada su rashodi bili veći od prihoda za 174.645.304 kune.

Grafikon 8.29. Prihodi i rashodi sustava sporta (93.1. Sportske djelatnosti) od 2008. do 2011.

Izvor: FINA (2012.)

Primjetna je tendencija pada ukupnih prihoda koji se od 2008. godine kontinuirano smanjuju. Najveći pad prihoda zabilježen je u 2009. godini, kada su prihodi u odnosu prema prethodnoj godini pali za 15,7%. U razdoblju od 2008. do 2011. godine prihodi su pali za ukupno 17,7%. Tako osjetan pad prihoda, osobito u 2009. godini, moguće je objasniti prije svega početkom ekonomske krize. Sigurno je kako je ekonomska kriza ozbiljno pogodila sustav sporta te uzrokovala smanjenje prihoda. Detaljnija analiza kretanja i strukture prihoda predočena je u nastavku.

Rashodi sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) u razdoblju od 2008. do 2011. godine također su se smanjili, ali samo za 1,4%. Rashodi pokazuju manju fluktuaciju u odnosu prema prihodima i neznatno su stabilniji. Naime, usprkos velikom padu prihoda, sustav sporta se nije prilagodio smanjivanjem rashoda već je posegnuo za unutrašnjim financijskim pričuvcama koje su postojale iz prijašnjih razdoblja. Detaljnije o tome bit će riječi u idućim poglavljima.

Podatke o kretanju prihoda i rashoda od 2008. do 2011. godine potrebno je upotpuniti i podatkom o kretanju broja udruga upisanih u RNO koje su obvezne podnositi financijska izvješća i svoju su obvezu ispunile te na koje se odnose ovi pokazatelji. Naime, broj udruga u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti* koje su podnijele financijska izvješća od 2008. do 2011. porastao je za 672 udruge ili za 29% (tabl. 8.73.). U 2008. i 2009. godini broj udruga bio je identičan te su financijski pokazatelji za te dvije godine u potpunosti usporedivi. Znatnije

povećanje upisanih udruga, pa tako i onih koje su podnosile financijska izvješća, događa se u 2010. i 2011. godini, kada je svake godine upisano po 336 novih sportskih udruga.

Tablica 8.73. Kretanje broja udruga upisanih u RNO koje su podnijele financijska izvješća u skupini 93.1. Sportske djelatnosti od 2008. do 2011. godine

RNO - skupina 93.1.	Godina	Broj udruga
93.1. Sportske djelatnosti	2008.	2.318
93.1. Sportske djelatnosti	2009.	2.318
93.1. Sportske djelatnosti	2010.	2.654
93.1. Sportske djelatnosti	2011.	2.990

Izvor: FINA (2012.)

Usprkos upisu znatnog broja novih udruga u RNO, u skupinu 93.1. *Sportske djelatnosti*, ukupni prihodi cijele skupine pali su i u 2010., i u 2011. godini. Pokazatelji pada ukupnih prihoda u 2010. i 2011. bili bi još veći da nisu upisane nove udruge. Međutim, struktura podataka u financijskim izvješćima neprofitnih organizacija ne dopušta nam izdvajanje novoupisanih udruga. S ukupnim rashodima stanje je nešto drugačije. Naime, u 2010. godini, usprkos upisu novih udruga, došlo je do smanjenja rashoda, dok su u 2011. godini rashodi znatnije povećani te su bili veći nego u 2009. godini.

Ukupni pokazatelji prihoda i rashoda sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) pokazuju kako sport raspolaže znatnim financijskim sredstvima na godišnjoj razini te kako prihodi od 2008. do 2011. godine iznose između 0,62% i 0,73% BDP-a (tabl. 8.74.).

Tablica 8.74. Prihodi sustava sporta (93.1. Sportske djelatnosti) te udio u BDP-u od 2008. do 2011. godine

	2008.	2009.	2010.	2011.
Prihodi sustava sporta (93.1. <i>Sportske djelatnosti</i>)	2.506.918.451	2.113.851.225	2.074.864.018	2.063.332.232
BDP	343.412.000.000	328.672.000.000	326.980.000.000	333.956.000.000
Postotak BDP-a	0,73	0,64	0,63	0,62

Izvor: FINA (2012.), Ministarstvo financija RH (2012.); izračun autora

Iako usporedba s raspoloživim podacima za neke zemlje EU zbog metodoloških ograničenja i različitih godina iz kojih datiraju podaci nije moguća, radi okvirne orijentacije i smještanja Hrvatske u europski kontekst, ipak je moguće reći kako Hrvatska pripada skupini zemalja s nižim udjelom financijskih sredstava u sportu s obzirom na BDP (tabl. 8.75.). Imajući na umu metodološka ograničenja navedene usporedbe, također je moguće ustvrditi kako sport u RH po udjelu financiranja sporta u BDP-u još uvijek zaostaje za većinom zemalja zapadne Europe.

Tablica 8.75. Udio ukupnog financiranja sporta u BDP-u u nekim zemljama EU i u Hrvatskoj

Država	Ukupno financiranje sporta/BDP (%)
Njemačka (2005.)	1,42
Bugarska (2005.)	0,21
Cipar (2005.)	1,56
Estonija (2005.)	1,13
Finska (2005.)	1,56
Francuska (2005.)	1,76
Litva (2005.)	0,38
Nizozemska (2005.)	1,64
Portugal (2005.)	0,96
UK (2005.)	1,67
Slovačka (2005.)	0,68
Slovenija (2005.)	0,69
Švedska (2005.)	0,52
Hrvatska (2008.)	0,73

Izvori: Škorić, Bartoluci i Čustonja (2012.), prema Andreff (2006:272); FINA (2012.); izračun autora

Zbog činjenice da se analize odnose na 2.990 udruga iz sustava sporta i da analizama nije obuhvaćen cijeli sustav hrvatskog sporta (sve udruge i sva trgovačka društva), potrebno ih je prihvatiti s dozom opreza. Međutim, uzorak na kojemu je rađena analiza dovoljno je velik i reprezentativan da omogućuje donošenje određenih zaključaka.

Ukupni financijski parametri pokazuju kako sustav sporta u godini potroši oko 2,2 mlrd. kuna te da su od 2009. do 2011. godine rashodi nadmašivali prihode. Činjenica da sustav sporta od 2009. godine prihodima ne pokriva rashode te da je u 2011. godini zabilježen manjak od čak 174.645.304 kune upozoravajuća je činjenica na koju je potrebno obratiti pozornost pri daljnjem planiranju razvoja sustava sporta u RH. Čini se kako u trenutku gospodarske krize ni javni ni privatni sektor ne mogu financijski pratiti potrebe hrvatskog sporta. Ako se nastavi daljnji trend smanjivanja prihoda i povećanja rashoda, postoji realna prijetnja suočavanja s ozbiljnim problemima održavanja dosegnute razine cjelokupnog sustava sporta. Problemi financiranja pojedinih sportskih sustava i kolektiva već su vidljivi u nekim javno eksponiranim sportovima.

Analiza strukture prihoda sportskih djelatnosti

Struktura prihoda sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) u razdoblju od 2008. do 2011. godine prikazana je u tablici 8.76.

Iz tablice 8.76. vidljivo je kako u strukturi prihoda daleko najveći udio čine donacije koje su u promatranom razdoblju činile između 47% i 54% ukupnih prihoda. Drugi po veličini prihoda čine sredstva od prodaje roba i pružanja usluga, koji su u promatranom razdoblju činili između 15% i 21% ukupnih prihoda. Slijede prihodi od članarina i članskih doprinosa, koji

čine između 5% i 8% ukupnih prihoda, a najmanji su prihodi od imovine, u iznosu 3 – 4%. Ovisno o godini, prihodi po posebnim propisima i ostali prihodi variraju između 7% i 16%.

Tablica 8.76. Struktura prihoda skupine 93.1. Sportske djelatnosti od 2008. do 2011. godine

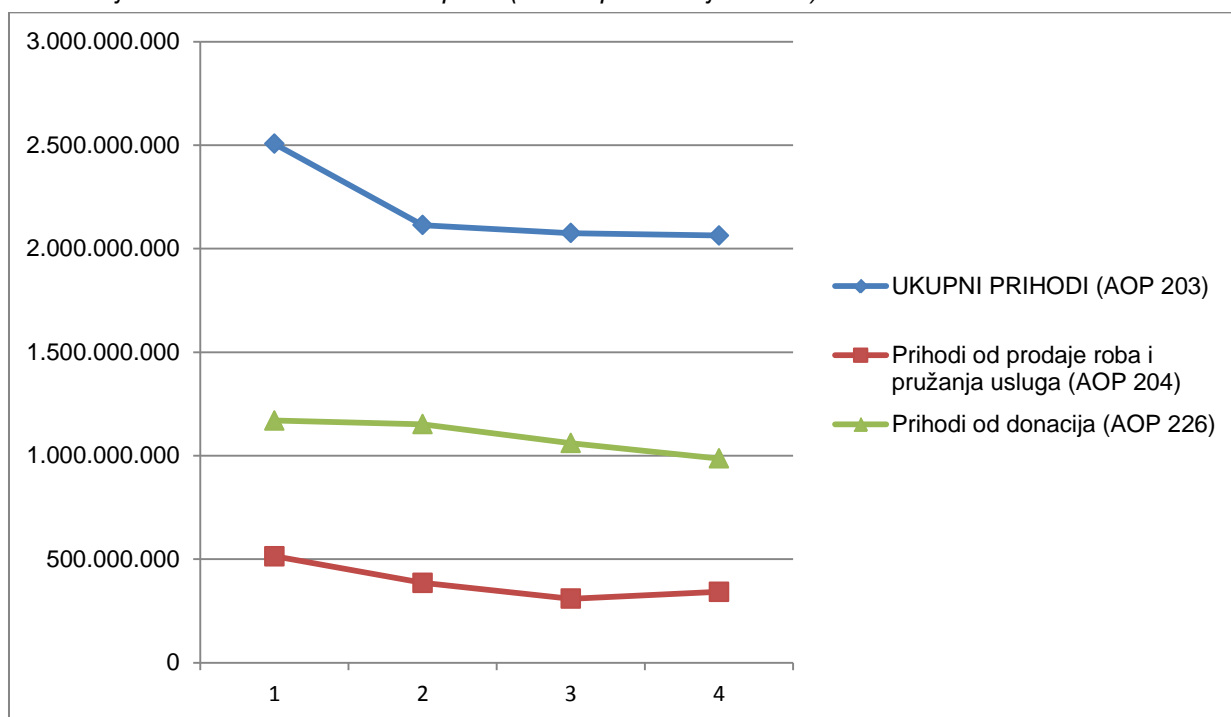
Prihodi	2008.	%	2009.	%	2010.	%	2011.	%
ukupni prihodi (AOP 203)	2.506.918.451	100	2.113.851.225	100	2.074.864.018	100	2.063.332.232	100
prihodi od prodaje roba i pružanja usluga (AOP 204)	514.342.156	21	386.022.178	18	309.192.543	15	342.156.423	17
prihodi od članarina i članskih doprinosa (AOP 207)	125.786.936	5	128.025.094	6	139.774.424	7	156.564.921	8
prihodi po posebnim propisima (AOP 210)	235.454.338	9	214.021.535	10	211.204.549	10	319.984.484	16
prihodi od imovine (AOP 213)	63.186.405	3	85.875.407	4	63.899.063	3	76.810.608	4
prihodi od donacija (AOP 226)	1.169.475.672	47	1.152.015.294	54	1.060.413.554	51	986.280.189	48
ostali prihodi (AOP 234)	398.672.943	16	147.891.716	7	290.379.884	14	181.535.606	9

Izvor: FINA (2012.)

* Struktura prihoda navedena je prema standardnim obrascima na kojima se predaju godišnja financijska izvješća (bilance) neprofitnih organizacija, a sukladno Uredbi Vlade RH o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 10/08 i 7/09). Za detaljnije objašnjenje pojedinih stavki u strukturi prihoda također vidjeti u Uredbi.

Prihodi od donacija najvažniji su izvor prihoda u sustavu sporta. Međutim, od 2008. godine prihodi od donacija bilježe konstantni godišnji pad, a u razdoblju od 2008. do 2011. godine ukupno su se smanjili za 15,7%. I drugi najvažniji izvor prihoda, onaj od prodaje roba i pružanja usluga, u razdoblju od 2008. do 2011. godine smanjio se 33,5% i od 2008. bilježi stalni pad, s izuzetkom 2011. godine, kada je zabilježen porast od 10,7% u odnosu prema 2010. godini. Na grafikonu 8.30. predočeno je kretanje ukupnih prihoda te dvaju najvažnijih prihoda od 2008. do 2011. godine – prihoda od donacija i prihoda od prodaje roba i pružanja usluga.

Grafikon 8.30. Kretanje ukupnih prihoda, prihoda od donacija i prihoda od prodaje roba i pružanja usluga u razdoblju 2008. – 2011. u sustavu sporta (93.1. Sportske djelatnosti)

Izvor: FINA (2012.)

Jasno je da je glavni razlog smanjenja ukupnih prihoda sustava sporta smanjenje prihoda od donacija te prihoda od prodaje roba i pružanja usluga. U 2011. prihodi od donacija u odnosu prema 2008. godini bili su manji za 183.195.483 kune dok su prihodi od prodaje roba i pružanja usluga bili manji za 172.185.733 kune. Smanjenje prihoda na te dvije stavke u 2011. godini u odnosu prema 2008. godini iznosilo je 355.381.216 kuna te je činilo 80,1% ukupnog smanjenja prihoda. Čini se kako se u trenutku nastanka gospodarske krize sustav sporta nije uspio prilagoditi novim uvjetima te su izgubljeni znatni prihodi od građana i sponzora kao dominantnih korisnika roba i sportskih usluga. Smanjenje prihoda od donacija u uvjetima gospodarske krize donekle je razumljivo jer u strukturi prihoda od donacija prevladavaju javni izvori (državni proračun i proračuni JLPS-ova) te donacije trgovačkih društava i drugih pravnih osoba (v. tabl. 8.76.).

Prihodi od donacija odnose se na donacije iz javnog sektora, odnosno na prihode koje sport ostvaruje iz državnog proračuna i proračuna JLRS-ova, ali i na donacije od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija, trgovačkih društava, građana i ostalih donacija. Po toj su osnovi u promatranim godinama sportske udruge ostvarile najveće izvore prihoda, pri čemu je više od polovice tih sredstava dobiveno iz lokalnih proračuna, odnosno između 72% i 79% iz javnih izvora (državni proračun, proračuni JLPS-ova te sredstva od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija) (v. tabl. 8.77.).

Tablica 8.77. Struktura prihoda skupine 93.1. Sportske djelatnosti od donacija, 2008. – 2011.

DONACIJE	2008.	%	2009.	%	2010.	%	2011.	%
prihodi od donacija, ukupno (AOP 226)	1.169.475.672	100,00	1.152.015.294	100,00	1.060.413.554	100,00	986.280.189	100,00
prihodi od donacija iz državnog proračuna (AOP 228)	196.603.107	16,81	190.009.225	16,49	193.280.545	18,23	80.274.615	8,14
prihodi od donacija iz proračuna JLRS-ova (AOP 229)	621.606.121	53,15	633.430.983	54,98	600.073.325	56,59	581.767.670	58,99
prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija (AOP 230)	34.019.391	2,91	44.301.948	3,85	44.239.619	4,17	104.124.000	10,56
prihodi od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba (AOP 231)	189.559.361	16,21	173.622.469	15,07	139.014.994	13,11	130.964.209	13,28
prihodi od građana i kućanstava (AOP 232)	3.876.410	0,33	4.293.871	0,37	5.594.766	0,53	6.994.228	0,71
ostali prihodi od donacija (AOP 233)	123.811.282	10,59	106.356.798	9,23	78.210.306	7,38	82.155.466	8,33

Izvor: FINA (2012.)

Donacije sportskim udrugama iz državnog proračuna od 2008. do 2010. nisu znatnije varirale, da bi se u 2011. godini smanjile za čak 58,5% u odnosu prema prethodnoj godini. Donacije iz proračuna JLPS-ova također su se smanjile u razdoblju od 2008. do 2011. godine za 6,4%, ali je primjetno da se njihov udio u donacijama, usprkos smanjenju apsolutnih iznosa, povećao s oko 53% na gotovo 59%. Proračuni JLPS-ova najvažniji su i pojedinačno najveći izvor financiranja sustava hrvatskog sporta. Iako je u promatranom razdoblju zabilježen pad proračunskih donacija, sigurno je kako će se hrvatski sport i u budućnosti nastaviti znatnije oslanjati na donacije iz javnih izvora, to više što su se donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba u promatranom razdoblju smanjile za 31%. Kako bi se gospodarske subjekte potaknulo na aktivnije sudjelovanje u strukturi prihoda sportskih udruga, osobito u uvjetima gospodarske recesije, moguće je razmotriti dodatno stimuliranje gospodarskih subjekata za ulaganje u sustav sporta. Donacije pravnih i fizičkih osoba s poreznog su stajališta vrlo prihvatljiv način ulaganja u sport, kako za davatelje, tako i za primatelje donacija. Donacija pretpostavlja da primatelj za dobivena sredstva ili drugu materijalnu vrijednost ne daje nikakvu protučinidbu. Sportska udruga može primati donacije u

novcu, stvarima, uslugama i drugim oblicima materijalne imovine koja imaju tržišnu vrijednost, a na primljene donacije ne plaća porez (u određenim se slučajevima plaća PDV). Zbog takvog poreznog tretmana donacija realno je očekivati kako će donacije i ubuduće imati najvažniju ulogu u strukturi prihoda sportskih udruga.

Iako donacije od građana i kućanstava čine manje od 1% ukupnih donacija, one bilježe stalni porast i u promatranom su razdoblju porasle 80%. Znatno iznos donacija, s tendencijom porasta, bilježi se i od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija.

Jedna od stavki u strukturi prihoda koji pokazuju konstantan rast od 2008. godine jesu **prihodi od članarina i članskih doprinosa**. Od 2008. do 2011. godine prihodi po toj stavci porasli su za 24,5%, a njihov je udio u ukupnim приходima porastao s 5% na 8%. Ta je stavka prihoda zanimljiva jer je riječ o приходima koji potječu izravno od građana, odnosno od kućanstava i pokazuju pozitivan trend. Čini se kako su građani i u uvjetima gospodarske krize i općeg pada potrošnje povećali izdvajanja za članarine u sportskim udrugama. To pokazuje kako je sport građanima važno područje. Međutim, za članarine u sportskim udrugama veže se i nekoliko otvorenih pitanja. Iako u ovom trenutku ne raspolažemo konkretnim pokazateljima, pa čak ni okvirnim procjenama, iskustvo autora projekta upozorava na moguće postojanje još znatnijih financijskih sredstava koja ulaze u sustav sporta preko članarina, ali se ne iskazuju u financijskim bilancama. Naime, određeni broj članarina u različitim sportskim udrugama plaća se gotovinom, bez knjiženja prihoda i izdavanja odgovarajućeg računa. Iako prihodi od članarina u neprofitnim organizacijama nisu oporezivi prihod, sportske udruge mogu izbjegavati knjiženje tih prihoda te ta sredstva iskoristavati za različite potrebe, a vrlo često i za plaćanje stručnog rada u sportu. Na taj se način izbjegava porezna obveza za osobu koja u sportskoj udruzi nije u radnom odnosu, a obavlja neke poslove. To je potrebno potvrditi dodatnim istraživanjem.

Prihodi po posebnim propisima jesu prihodi iz proračuna koje neprofitne organizacije ostvaruju u skladu sa zakonima i drugim propisima iz državnog proračuna i proračuna JLPS-ova te iz ostalih izvora (druge pravne i/ili fizičke osobe). Kad je riječ o sportskim udrugama, najveći dio tih prihoda čine prihodi iz proračuna (u promatranom razdoblju iznosili su između 80% i 89%), ali bez specifikacije o tome radi li se o državnom proračunu ili o proračunima JLPS-ova. Od 2008. do 2010. godine prihodi po toj stavci su padali, ali je u 2011. godini zabilježen njihov porast od 52%, što je rezultiralo time da su se u cijelome promatranom razdoblju, od 2008. do 2011. godine, prihodi po toj stavci povećali za ukupno 36%.

Ostali prihodi obuhvaćaju prihode od naknade šteta i refundacija te prihode od prodaje dugotrajne nematerijalne i materijalne imovine. Unutar te skupine evidentira se otpis obveza i naplaćena otpisana potraživanja. U razdoblju od 2008. do 2011. godine u toj su skupini prihoda dominirali prihodi od prodaje dugotrajne imovine te drugi nespomenuti prihodi.

Navedeni podaci o strukturi prihoda sportskih udruga pokazuju zanimljive tendencije te se donekle razlikuju od prije prezentiranih podataka o strukturi prihoda sporta u nekim zemljama, ponajprije zapadnoeuropskima. Naime, u strukturi prihoda u sportu u većini analiziranih europskih zemalja prevladavaju prihodi od građana, odnosno od kućanstava. Kućanstva su 2005. godine u ukupnoj strukturi prihoda sustava sporta u Njemačkoj, Finskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Nizozemskoj, Švedskoj i Cipru sudjelovala sa 70 – 80% sredstava. U strukturi prihoda bivših socijalističkih zemalja, sadašnjih članica EU kao što su Bugarska, Estonija, Litva, Slovačka i Slovenija, u 2005. godini izdvajanja kućanstava za sport činila su između 12,6% i 20,3% (Škorić, Bartoluci i Čustonja, 2012.; za detaljnije informacije v. pogl. 8.1.1. *Analiza sustava financiranja sporta u EU*). Direktni prihodi od kućanstava u strukturi hrvatskog sporta u 2011. godini iznosili su 163.559.149 kuna (prihodi od članarina i članskih doprinosa – AOP 207, te prihodi od donacija građana i kućanstava – AOP 231) i činili su oko 8% ukupnih prihoda sportskih udruga. Kućanstva sudjeluju i u prihodima, u stavci *Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga* (AOP 204), međutim, nije moguće razlučiti u kolikom iznosu u toj stavci prihoda sudjeluju građani, a u kolikom iznosu trgovačka društva i druge pravne osobe. Uz pretpostavku da cjelokupni iznos te stavke prihoda potječe od kućanstava, uz druge prihode od kućanstava, ukupan udio kućanstava u prihodima sporta u 2011. godini činio bi oko 24% (tabl. 8.78.).

Tablica 8.78. Udio prihoda od kućanstava u ukupnim prihodima sporta u nekim zemljama EU i u Hrvatskoj

Država	Prihodi od kućanstava u ukupnim prihodima sporta (u %)
Hrvatska (2011.)*	8 - 24
Estonija (2005.)	12,6
Slovačka (2005.)	13,8
Slovenija (2005.)	17,9
Bugarska (2005.)	19,4
Litva (2005.)	20,3
Francuska (2005.)	50
Portugal (2005.)	63,2
Švedska (2005.)	70,6
Nizozemska (2005.)	70,8
Finska (2005.)	73,5
Njemačka (2005.)	76,5
Cipar (2005.)	78,9
UK (2005.)	80,9

Izvor: Škorić, Bartoluci i Čustonja (2012.) prema: Andreff (2006:272)

* Na direktne prihode od kućanstava u 2011. godini (prihodi od članarina i članskih doprinosa - AOP 207, te prihodi od donacija od građana i kućanstava - AOP 231) odnosi se 8%; kućanstva sudjeluju i u prihodu od prodaje roba i pružanja usluga (AOP 204), ali nije moguće razlučiti točan udio kućanstava te se podatak od 24% odnosi na ukupan prihod po toj stavci i ostalim stavkama prihoda od kućanstava.

Iako su podaci iz tablice 8.78. zbog metodoloških ograničenja prikazani samo radi orijentacije i smještanja RH u europski kontekst, pokazuje se konzistentnost s pokazateljima za bivše socijalističke zemlje EU u kojima prihodi od kućanstava također čine znatno manji udio nego u zapadnoeuropskim zemljama.

Prihodi sporta od kućanstava područje su s najvećim rezervama u strukturi prihoda, pa sustav hrvatskog sporta treba učiniti znatnije iskorake radi povećanja prihoda po toj osnovi. Ohrabruju pokazatelji prema kojima direktni prihodi od kućanstava (prihodi od članarina i članskih doprinosa – AOP 207, te prihodi od donacija građana i kućanstava – AOP 231) i u razdoblju 2008. – 2011. godine, u uvjetima gospodarske krize, pokazuju stabilne tendencije rasta. Ostvarivanje prihoda od kućanstava veći je izazov za sustav sporta jer nije jednostavno uvjeriti građane da dio svojih kućnih prihoda odvoje za sportske djelatnosti. Međutim, ako sustav sporta želi u budućnosti osigurati znatnije povećanje prihoda, morat će se okrenuti građanima i kućanstvima, koja su neusporedivo najvažniji izvor prihoda sporta u zapadnoeuropskim zemljama.

Kad se govori o proračunskim izvorima i njihovu udjelu u ukupnim prihodima hrvatskog sporta, pokazatelji također upućuju na konzistentnost s pokazateljima bivših socijalističkih zemalja članica EU. Ukupni proračunski izvori u strukturi prihoda sustava sporta u RH u 2011. godini iznosili su 1.086.150.769 kuna (prihodi po posebnim propisima – AOP 210; prihodi od donacija iz proračuna – AOP 227 i prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija⁸² – AOP 230) te su činili 52,6% ukupnih prihoda sportskih udruga. U odnosu prema 2008. godini, ukupni proračunski izvori ostali su na gotovo identičnoj razini. U 2008. ukupni su proračunski izvori prihoda (prihodi po posebnim propisima – AOP 210; prihodi od donacija iz proračuna – AOP 227 i prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija – AOP 230) iznosili 1.087.682.957 kuna te su činili 43,4% ukupnih prihoda sportskih udruga. U odnosu prema 2008., ukupni su se proračunski izvori prihoda u 2011. godini smanjili za 0,14%, ali je njihov udio u ukupnim prihodima znatno povećan te su u 2011. proračunski izvori prihoda (52,6%) činili mnogo veći udio nego u 2008. godini (43,4%). To potvrđuje da se sustav sporta posljednjih godina sve više oslanja na proračunske izvore, koji se pokazuju stabilnijima od drugih prihoda. Riječ je o negativnoj tendenciji jer pokazatelji za neke europske zemlje govore o znatno manjem udjelu proračunskih izvora u prihodima sporta, osobito u zapadnoeuropskim zemljama (tabl. 8.79.).

⁸² Uz stavku *Prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija* (AOP 230) nema dodatnog objašnjenja o tome koliki iznos dolazi od inozemnih vlada, a koliki od međunarodnih organizacija, pa se cjelokupni iznos te stavke smatra javnim (proračunskim) izvorom.

Tablica 8.79. Udio proračunskih izvora financiranja (državni i lokalni proračuni zajedno) u ukupnim prihodima sporta u nekim zemljama EU i u Hrvatskoj

Država	Proračunski izvori (državni i lokalni) u ukupnim prihodima sporta (u %)
UK (2005.)	8,6
Njemačka (2005.)	15,9
Švedska (2005.)	17,3
Cipar (2005.)	19,9
Nizozemska (2005.)	21,5
Finska (2005.)	23,7
Portugal (2005.)	33,5
Slovenija (2005.)	35,5
Francuska (2005.)	39,6
Estonija (2005.)	49,7
Hrvatska (2011.)	52,6
Litva (2005.)	52,6
Slovačka (2005.)	72,3
Bugarska (2005.)	77,4

Izvor: Škorić, Bartoluci i Čustonja (2012.), prema Andreff (2006:272); FINA (2012.); izračun autora

Iako su podaci iz tablice 8.79. zbog metodoloških ograničenja prikazani samo radi orijentacije i smještanja RH u europski kontekst, ipak mogu upozoriti na nekoliko činjenica. U 2005. godini proračunski izvori prihoda u ukupnim prihodima sporta činili su više od 50% u Litvi, Slovačkoj i Bugarskoj, dok je Estonija, s 49,7% proračunskih izvora prihoda u ukupnoj strukturi prihoda, bila vrlo blizu 50%. Od bivših socijalističkih zemalja odskoče samo Slovenija, u kojoj su proračunski izvori prihoda u 2005. godini činili samo 35,5%, a od zapadnoeuropskih zemalja kao jedina zemlja s relativno visokim udjelom proračunskih izvora u strukturi prihoda ističe se Francuska, s 39,6%. Analizirani podaci za 2011. godinu svrstavaju Hrvatsku u skupinu zemalja u kojima proračunski izvori čine više od 50% u ukupnim prihodima sporta. Udio od 43,4% proračunskih izvora u ukupnim prihodima sporta u Hrvatskoj u 2008. godini nešto su povoljniji, ali još uvijek relativno visoki u odnosu prema pokazateljima većine zapadnoeuropskih zemalja.

Ukupni **prihodi sporta od gospodarstva** (prihodi od zakupa i iznajmljivanja imovine – AOP 224; donacije od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba – AOP 231 i, vrlo vjerojatno, znatan dio iz ostalih prihoda od donacija – AOP 233) u 2011. godini iznosili su 259.704.994 kune i činili su 12,6% ukupnih primanja. U odnosu prema 2008. godini, kada su prihodi od gospodarstva iznosili 361.864.831 kunu i činili 14,4% ukupnih prihoda, u 2011. godini pali su za 28,2%. Gospodarski subjekti sudjeluju i u prihodima stavke *Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga* (AOP 204), međutim, nije moguće razlučiti u kojem iznosu u toj stavci prihoda sudjeluju trgovačka društva i drugi gospodarski subjekti, a koliko sredstava potječe od kućanstava. Uz pretpostavku da cjelokupni iznos te stavke prihoda potječe od

gospodarstva, uz ostale navedene prihode od gospodarstva, ukupan udio gospodarskih subjekata u prihodima sporta u 2011. godini činio bi oko 29%. I u toj stavci pokazuje se konzistentnost s podacima o udjelu prihoda od gospodarstva u prihodima sporta za većinu analiziranih bivših socijalističkih zemalja članica EU (tabl. 8.80.).

Potrebno je istaknuti kako su i podaci iz tablice 8.80. zbog metodoloških ograničenja prikazani samo radi orijentacije i smještanja RH u europski kontekst, a ne radi izravne usporedbe.

Dakle, ako se uzmu u obzir javni prihodi (proračunski izvori) u usporedbi s drugim privatnim izvorima (kućanstvima, gospodarstvom i ostalim izvorima), pokazuje se kako se hrvatski sport više oslanjao na javne izvore, posebice od 2009. do 2011. godine, kada su javni izvori činili više od 50% ukupnih prihoda (tabl. 8.79.).

Tablica 8.80. Udio izvora financiranja od gospodarstva u ukupnim prihodima sporta u nekim zemljama EU i u Hrvatskoj

Država	Udio gospodarstva u ukupnim prihodima sporta (u %)
Cipar (2005.)	1,2
Finska (2005.)	2,9
Bugarska (2005.)	3,2
Portugal (2005.)	3,3
Njemačka (2005.)	7,6
Nizozemska (2005.)	7,7
Francuska (2005.)	10,3
UK (2005.)	10,5
Švedska (2005.)	12,1
Hrvatska (2011.)*	12,6-29
Slovačka (2005.)	13,8
Litva (2005.)	27,1
Estonija (2005.)	37,7
Slovenija (2005.)	46,6

Izvor: Škorić, Bartoluci i Čustonja (2012.) prema Andreff (2006:272); FINA (2012.); izračun autora

* Na direktne prihode od gospodarstva u 2011. godini (prihodi od zakupa i iznajmljivanja imovine - AOP 224; donacije od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba - AOP 231 i ostali prihodi od donacija - AOP 233) odnosi se 12,6%. Gospodarstvo sudjeluje i u prihodu od prodaje roba i pružanja usluga (AOP 204), ali nije moguće razlučiti točan udio gospodarstva te se podatak od 29% odnosi na ukupan prihod po toj stavci, zajedno s ostalim stavkama prihoda od gospodarstva.

Takva struktura prihoda sportskih udruga u RH pokazuje određene prednosti, ali i slabosti sustava hrvatskog sporta. Sustav sporta u RH uspio se nametnuti kao važan društveni čimbenik koji je prepoznat na državnoj i lokalnoj razini, što se očituje u činjenici da se iz javnih izvora (iz državnog proračuna i iz proračuna JLPS-ova) izdvajaju znatna sredstva za potrebe sporta, da su ti izvori od 2008. do 2011. godine u odnosu prema drugim izvorima

financiranja sporta pokazivali veću stabilnost, da su se održali i u recesijskim uvjetima i u uvjetima gospodarske krize te da su najveći i najznačajniji izvor prihoda hrvatskog sporta. Javna vlast na nacionalnoj i, posebice, na lokalnoj razini prepoznaje važnost financiranja sporta i može se očekivati da se to u idućim godinama neće znatnije promijeniti. Štoviše, ako bi i došlo do većeg smanjenja izdvajanja za sport iz javnih izvora, sustav hrvatskog sporta našao bi se pred velikim izazovima te bi bio doveden u pitanje i opstanak znatnog dijela sustava hrvatskog sporta.

Tablica 8.81. Struktura prihoda sporta (93.1. Sportske djelatnosti) prema izvorima – kućanstva, gospodarstvo, javni izvori i ostali izvori od 2008. do 2011. godine

Izvori	2008.		2009.		2010.		2011.	
	kuna	%	kuna	%	kuna	%	kuna	%
kućanstva*	129.663.346	5	132.318.965	6	145.369.190	7	163.559.149	8
gospodarstvo**	876.206.987	35	712.365.400	34	571.949.310	28	601.861.417	29
javni (proračunski) izvori***	1.087.682.957	43	1.081.763.691	51	1.048.798.038	51	1.086.150.769	53
ostali izvori****	413.365.160	16	187.403.169	9	308.747.480	15	211.760.897	10
ukupno	2.506.918.451	100	2.113.851.225	100	2.074.864.018	100	2.063.332.232	100

Izvor: FINA (2012.) i izračun autora

* Prihodi od članarina i članskih doprinosa (AOP 207), prihodi od donacija od građana i kućanstava (AOP 231).

** Prihodi od zakupa i iznajmljivanja imovine (AOP 224), donacije od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba (AOP 231), ostali prihodi od donacija (AOP 233), prihodi od prodaje roba i pružanja usluga (AOP 204) u cijelosti su pribrojani gospodarstvu, s napomenom kako dio prihoda u toj stavci potječe i od kućanstava, ali iz strukture podataka nije moguće razlučiti s kolikim udjelom sudjeluju kućanstva.

*** Prihodi po posebnim propisima (AOP 210), prihodi od donacija iz proračuna (AOP 227) i prihodi od inozemnih vlada i međunarodnih organizacija (AOP 230).

**** Ostali prihodi (AOP 234), prihodi od financijske imovine (AOP 214), ostali prihodi od nefinancijske imovine (AOP 225).

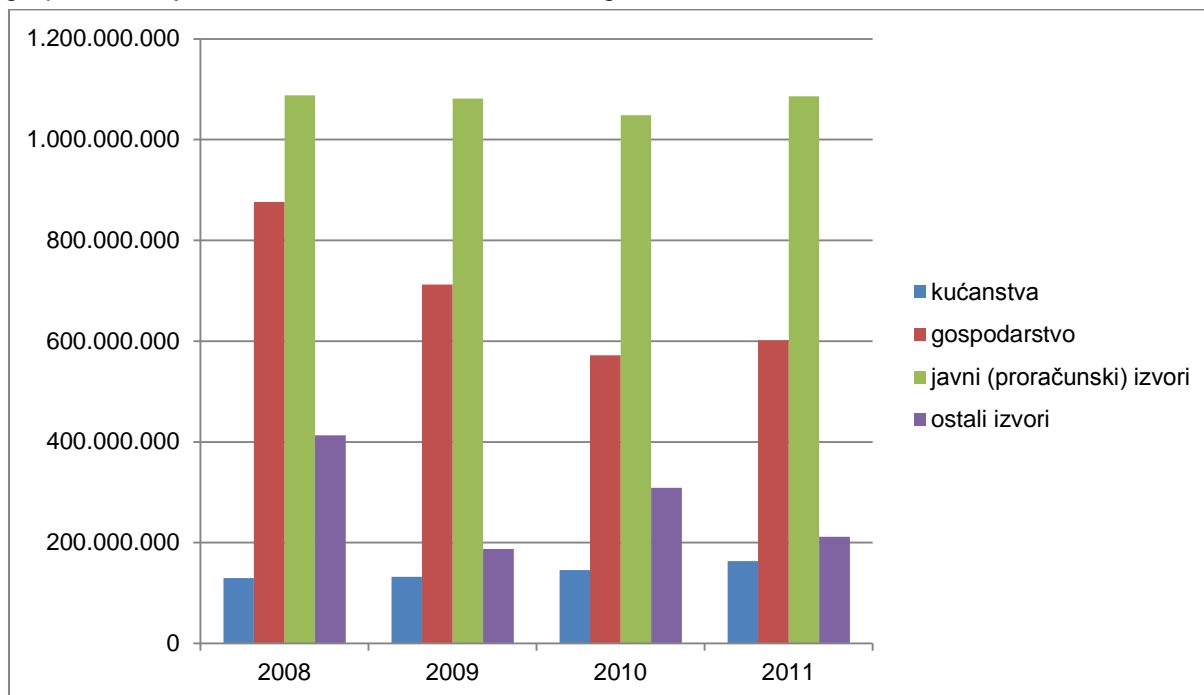
Javni se izvori od 2008. godine nisu bitnije mijenjali u smislu ukupnog iznosa, ali je zato udio javnog financiranja u ukupnim prihodima povećan. To je rezultat tendencije smanjivanja drugih izvora prihoda, prije svega iz gospodarstva i ostalih izvora prihoda. Smanjenju prihoda od gospodarstva svakako je pridonijela i gospodarska kriza, ali treba napomenuti i nedovoljnu stimulaciju gospodarstva putem poreznih olakšica za ulaganje u sustav sporta te nedovoljnu komercijalnu iskorištenost potencijala koje sport posjeduje, što rezultira smanjivanjem donacija i sponzorstava u sportu.

Velik udio javnih izvora financiranja ujedno je i nedostatak hrvatskog sporta. Naime, za sustav sporta srednjoročno ni dugoročno nije dobro da uvelike ovisi o javnim izvorima financiranja te da svoj daljnji razvoj temelji na javnim izvorima financiranja. Želimo li daljnje jačanje sustava sporta, njegovo širenje i uključivanje većeg broja građana u sportske aktivnosti⁸³, sustav sporta treba se okrenuti izvoru financiranja koji je dominantan u strukturi

⁸³ Sustavom natjecateljskog sporta u RH obuhvaćeno je oko 6% populacije, daljnjih 10 - 15% populacije uključeno je u redovite programe tjelesnog vježbanja, što je vrlo mali broj tjelesno aktivnih ljudi (Čustonja,

prihoda u zapadnoeuropskim zemljama, a to su kućanstva. Sustav sporta u prihodima od kućanstava ima najviše rezerve i potencijala za osjetan rast. U analiziranome vremenskom razdoblju prihodi sporta od kućanstava u RH kontinuirano su rasli, ali još uvijek čine najmanji udio u strukturi prihoda (tabl. 8.81., grafikon 8.31.).

Grafikon 8.31. Struktura prihoda sporta (93.1. Sportske djelatnosti) prema izvorima – kućanstva, gospodarstvo, javni i ostali izvori od 2008. do 2011. godine

Izvor: FINA (2012.)

Analiza strukture rashoda sportskih djelatnosti

Struktura rashoda sustava sporta (93.1. Sportske djelatnosti) u razdoblju 2008. – 2011. godine prikazana je u tablici 8.82.

Iz tablice je vidljivo kako najveći udio u rashodima imaju materijalni troškovi, koji u promatranom razdoblju čine između 62% i 54% ukupnih rashoda. Slijede donacije s udjelima između 17% i 19% te rashodi za radnike, s udjelima između 12% i 14% u ukupnim rashodima. Najmanji udio u strukturi rashoda čine amortizacije i financijski rashodi.

Tablica 8.82. Struktura rashoda* skupine 93.1. Sportske djelatnosti od 2008. do 2011. godine

Struktura rashoda	2008.	%	2009.	%	2010.	%	2011.	%
rashodi ukupno (AOP)	2.270.434.589	100	2.197.430.308	100	2.087.339.432	100	2.237.977.536	100

Milanović i Bilić, 2011.). U istraživanju pod nazivom *Health and Food*, provedenome 2006. godine, čak je 59% ispitanika u Hrvatskoj izjavilo da se u proteklih sedam dana nije bavilo nikakvom sportsko-rekreativnom aktivnošću i po tome smo na neslavnome prvome mjestu u EU, ispred Portugala (54%), koji je do tada prednjačio po postocima neaktivnoga stanovništva u svim istraživanjima. U EU je ukupno 36% neaktivnog stanovništva, a najmanji postotak ima Finska, sa samo 17% (Čustonja, Milanović i Bilić, 2011.).

243)								
rashodi za radnike (AOP 244)	269.847.676	12	283.045.370	13	279.344.666	13	303.460.355	14
materijalni rashodi (AOP 254)	1.405.494.572	62	1.311.221.177	60	1.238.195.169	59	1.215.118.548	54
rashodi amortizacije (AOP 295)	33.658.612	1	45.610.332	2	54.407.340	3	63.108.545	3
financijski rashodi (AOP 296)	49.939.269	2	45.931.103	2	48.355.330	2	55.486.364	2
donacije (AOP 307)	417.917.228	18	368.206.280	17	389.906.698	19	387.088.741	17
ostali rashodi (AOP 312)	93.577.454	4	143.416.046	7	77.130.228	4	213.714.985	10

Izvor: FINA (2012.)

* Struktura rashoda navedena je prema standardnim obrascima na kojima se predaju godišnja financijska izvješća (bilance) neprofitnih organizacija, a sukladno Uredbi Vlade RH o računovodstvu neprofitnih organizacija (NN 10/08 i 7/09). Za detaljnije objašnjenje pojedinih stavki u strukturi rashoda također vidjeti u Uredbi.

Materijalni rashodi obuhvaćaju troškove korištenja uslugama i dobrima potrebnim za redovito funkcioniranje i obavljanje djelatnosti. Materijalni rashodi sportskih udruga pokazuju stalnu tendenciju pada te su se u razdoblju od 2008. do 2011. godine smanjili za 190.376.024 kune, odnosno za 13,5%. Materijalni su rashodi, uz donacije, jedina rashodna stavka koja se od 2008. do 2011. godine smanjila. Čini se kako je smanjenje materijalnih rashoda sportskih udruga dominantno uvjetovano smanjenjem ukupnih prihoda sustava sporta u promatranom razdoblju. Detaljniji prikaz materijalnih rashoda dan je u tablici 8.83.

Tablica 8.83. Struktura materijalnih rashoda skupine 93.1. Sportske djelatnosti od 2008. do 2011. godine

	2008.	%	2009.	%	2010.	%	2011.	%
Materijalni rashodi (AOP 254)	1.405.494.572	100	1.311.221.177	100	1.238.195.169	100	1.215.118.548	100
Naknade troškova radnicima (AOP 255)	99.218.197	7	76.494.126	6	59.556.628	5	52.497.155	4
Naknade članovima u predstavničkim i izvršnim tijelima, povjerenstvima i sl. (AOP 259)	41.151.128	3	38.645.163	3	36.106.176	3	31.205.426	3
Naknade volonterima (AOP 264)	75.436.485	5	103.167.557	8	63.826.518	5	43.552.898	4
Naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa (AOP 269)	67.622.788	5	145.586.549	11	145.769.788	12	165.088.711	14
Rashodi za usluge (AOP 274)	758.777.196	54	614.773.847	47	640.965.667	52	617.460.054	51
Rashodi za materijal i energiju (AOP 284)	147.275.311	10	139.932.254	11	125.385.248	10	137.938.877	11
Ostali nespomenuti materijalni rashodi (AOP 289)	216.013.245	15	192.621.682	15	166.585.145	13	167.375.426	14

Izvor: FINA (2012.)

Sve stavke materijalnih rashoda, osim stavke *Naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa* (AOP 269), u promatranom su razdoblju smanjene. Stavka *Naknade ostalim*

osobama izvan radnog odnosa (AOP 269) u razdoblju od 2008. do 2011. godine povećana je za 97.465.923 kune ili za 144%. Pribrojimo li toj stavci rashode za intelektualne i osobne usluge (AOP 281), koji su u 2011. godini iznosili 239.761.360 kuna, te naknade volonterima (AOP 264), koje su u 2011. godini iznosile 43.552.898 kuna, dobivamo iznos od 448.402.969 kuna, isplaćenih u 2011. godini za obavljanje različitih poslova osobama koje nisu u radnom odnosu u sportu. Očito je kako, osim poslova što ih obavljaju zaposlenici u sportskim udrugama, velik opseg posla obavljaju osobe angažirane ugovorom o djelu ili autorskim ugovorom, odnosno koje rade honorarno ili volonterski. Međutim, navedeni iznos sredstava isplaćenih u 2011. godini pokrio bi iznos plaća za oko 3.800 novih stalno zaposlenih osoba u sportu.⁸⁴ Čini se da sustav sporta ima još znatnih rezervi u smislu zapošljavanja novih osoba.

Zanimljiv je i podatak da je u 2011. godini isplaćeno 31.205.426 kuna za naknade članovima u predstavničkim i izvršnim tijelima, povjerenstvima i sl. (AOP 259). Iako isplata naknada nije protuzakonita ni zabranjena, običaj je i nepisano pravilo da osobe koje obnašaju dužnost u predstavničkim i izvršnim tijelima sportskih udruga (klubova, saveza, zajednica) ne primaju naknadu za obavljanje tih poslova.

Pod stavkom *Rashodi za usluge* (AOP 274) postoji podstavka *Zakupnine i najamnine* (AOP 279), koja pokazuje da su sportske udruge u 2011. godini platile 92.928.707 kuna za najam sportskih objekata i uredskih prostorija.

Iz ukupne strukture rashoda sportskih udruga razvidno je kako sustav sporta najveći dio svojih prihoda troši za materijalne rashode, rashode za radnike i donacije. Materijalni rashodi pokrivaju troškove redovitog funkcioniranja i obavljanja djelatnosti, a u njihovoj strukturi prevladavaju rashodi za usluge.

8.2.9. Potrošnja kućanstava za sportsku rekreaciju

Na temelju *Ankete o potrošnji kućanstva* (APK) Državnog zavoda za statistiku od 2003. do 2010. utvrdili smo veličinu i raspodjelu izdataka kućanstava koji se odnose na aktivnosti sportske rekreacije. Analizom smo namjeravali utvrditi koliko različite skupine stanovništva, oblikovane prema dohotku i drugim obilježjima, izdvajaju za sportsku rekreaciju iz svojih kućnih proračuna. Na temelju podataka EUROSTAT-a, usporedili smo potrošnju kućanstava na sportsku rekreaciju u Hrvatskoj s onom u zemljama EU. Najprije se opisuje izvor podataka – *Anketa o potrošnji kućanstva*, te se analizira struktura osobne potrošnje u Hrvatskoj. Zatim

⁸⁴ Prosječna bruto isplaćena plaća u sportu u travnju 2012. iznosila je oko 9.690 kn.

se definiraju stavke potrošnje kućanstava za aktivnosti sportske rekreacije te se izračunavaju iznosi potrošnje za decilne skupine i za skupine kućanstava oblikovane prema starosti i obrazovanju nositelja kućanstva i naselju. Na kraju slijedi usporedba rezultata s onima za europske zemlje, na temelju podataka o potrošnji kućanstava dobivenih od EUROSTAT-a.

8.2.9.1. Izvor podataka i struktura osobne potrošnje u Hrvatskoj

APK, koju već niz godina provodi Državni zavod za statistiku, sadržava brojne podatke o dohocima i ekonomsko-demografskim obilježjima članova kućanstava te o potrošnji i imovini kućanstava. Provodi se na godišnjoj razini, a reprezentativni uzorci čine oko 3.000 kućanstava i dostupni su za razdoblje od 2001. do 2010. U ovom se istraživanju koriste uzorci od 2003. do 2010. godine, kako bismo dobili precizniju sliku o kretanju potrošnje kroz cijelo razdoblje. O obilježjima APK i načinu provođenja ankete vidjeti DZS (2011.).

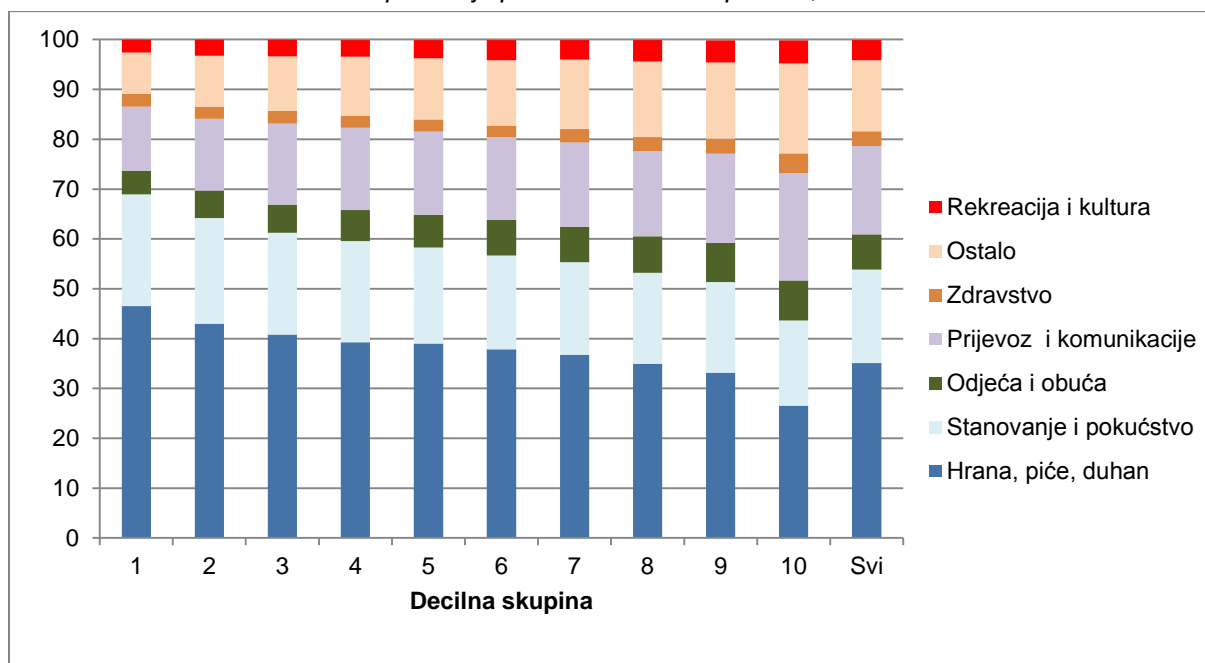
APK se sastoji od nekoliko upitnika, a podaci o potrošnji kućanstava prikupljeni su *Upitnikom za kućanstvo*, te *Dnevnikom* i *Upitnikom o hrani, piću, duhanskim proizvodima i proizvodima široke potrošnje*. Na temelju odgovora iz tih upitnika možemo doznati kolika je godišnja potrošnja kućanstava iz uzorka za *nekoliko stotina vrsta roba i usluga*, koji se mogu svrstati u 12 velikih skupina: a) hrana i bezalkoholna pića, b) alkoholna pića i duhan, c) odjeća i obuća, d) stanovanje i potrošnja energenata, e) pokućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje, f) zdravstvo, g) prijevoz, h) komunikacije, i) rekreacija i kultura, j) obrazovanje, k) restorani i hoteli, (l) ostala dobra i usluge.

Na početku analize proučili smo strukturu potrošnje kućanstava u Hrvatskoj, prikazanu na grafikonu 8.32. Koristili smo se skupnim uzorkom koji se sastoji od uzoraka APK za 2008., 2009. i 2010. godinu. Decilne su skupine oblikovane prema ukupnoj osobnoj potrošnji po članu kućanstva. Neke skupine potrošnje navedene u prethodnom dijelu spojene su radi jednostavnijeg prikaza (v. napomenu ispod grafikona 8.32.). U prvoj decilnoj skupini, u kojoj se nalazi 10% stanovnika s najnižom ukupnom potrošnjom, 47% izdataka odlazi za *hranu, piće i duhan*; taj se udio za više decilne skupine smanjuje, pa deseta decilna skupina, koja se sastoji od 10% stanovnika s najvišim životnim standardom, za tu vrstu potrošnje izdvaja 27% sredstava.

Obrnuta je situacija s potrošnjom za *rekreaciju i kulturu*, čiji je udio u ukupnoj potrošnji veći što je viši ukupni životni standard. Tako prva decilna skupina za tu vrstu potrošnje izdvaja samo 2,6% ukupnih sredstava, dok deseta decilna skupina izdvaja 4,6%. Unutar *rekreacije i kulture* nalaze se brojne različite potrošne stavke – knjige, novine, TV uređaji i pretplate,

računala, ulaznice za kazalište itd. No u njoj su također i izdvajanja za trajna dobra i opremu te za usluge povezane sa sportskom rekreacijom. U nastavku se pobliže bavimo tim stavkama.

Grafikon 8.32. Struktura osobne potrošnje prema decilnim skupinama, 2008. – 2010.

Izvor: izračuni autora na temelju APK; skupni uzorak za 2008., 2009. i 2010.

Napomena: hrana, piće, duhan = a) hrana i bezalkoholna pića + b) alkoholna pića i duhan; stanovanje i pukućstvo = d) stanovanje i potrošnja energenata + e) pukućstvo, oprema za kuću i redovito održavanje; prijevoz i komunikacije = g) prijevoz + h) komunikacije; ostalo = j) obrazovanje + k) restorani i hoteli + l) ostala dobra i usluge.

8.2.9.2. Analiza potrošnje svih kućanstava za sportsku rekreaciju

Kao što je već spomenuto, proizvodi koje kućanstva troše za sportsku rekreaciju nalaze se u skupini i) *Rekreacija i kultura*. U APK se postavljaju zasebna pitanja za skupine roba i usluga koje su prikazane u tablici 8.84. Ovdje smo ih dodatno svrstali u tri veće skupine – trajna dobra (dvije stavke, T1 i T2), oprema (dvije stavke, O1 i O2) i usluge (pet stavaka, U1 – U5).

Tablica 8.84. Stavke potrošnje za sportsku rekreaciju u APK

Oznaka	Stavka u APK
	<i>Trajna dobra</i>
T1	kamp-kućice, čamci i jedrilice, daske za surfanje, oprema za ronjenje i sprave za vježbanje (kupnja i popravak)
T2	stolovi za biljar i stolni tenis (kupnja i popravak)
	<i>Oprema</i>
O1	oprema za sport – lopte, reketi, klizalice, role, skije (kupnja i popravak)
O2	oprema za lov i osobnu zaštitu, za ribolov, za plažu i rekreaciju na otvorenome, oprema za kampiranje – šatori, vreće za spavanje (kupnja i popravak)
	<i>Usluge</i>
U1	fitness klubovi, bazeni, klizališta, teniski tereni, golf-tereni, stadioni, sportske dvorane, hipodromi (usluge korištenja)
U2	posuđivanje sportske opreme, obuće i rekvizita
U3	poduka skijanja, plesanja, sviranja, plivanja, bridža
U4	usluge planinarskih i turističkih vodiča, voditelja čamaca za jedrenje, upotreba skijaških liftova, žičara i skijaških terena
U5	ulaznice za praćenje sportskih natjecanja

Tablica 8.84. pokazuje da se uvrštene stavke ne odnose isključivo na sport, već na aktivnosti za koje možemo reći da su „bliske“ sportskima, poput kampiranja, planinarenja i rekreacije na plaži (v. unutar skupina T1, O2 i U4). Nažalost, APK i baza podataka EUROSTAT-a ne omogućuju nam izdvajanje pojedinih podstavaka, pa smo u analizu ipak odlučili uvrstiti i te aktivnosti, kao i pripadajuće izdatke za trajna dobra, opremu i usluge.

Za stavke navedene u tablici 8.84. izračunali smo prosječne vrijednosti potrošnje za sva kućanstva u godinama od 2003. do 2010. Prosječna vrijednost svake stavke dobiva se tako da se zbroj potrošnje svih kućanstava podijeli brojem kućanstava. Rezultati su prikazani u tablici 8.85. Posljednji stupac prikazuje prosjek za cijelo razdoblje. Za trajna dobra trošilo se prosječno 18 kuna, za opremu 60 kuna, a za usluge 267 kuna, što je ukupno iznosilo 344 kune. Kako je prosječna ukupna osobna potrošnja po kućanstvu za cijelo razdoblje iznosila 71.600 kuna, izdaci za sportsku rekreaciju iznosili su 0,47% ukupne osobne potrošnje.

Tablica 8.85. Potrošnja po kućanstvu za sportsku rekreaciju (u kn)

Stavka u APK	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	Prosjek
T1	18	36	1	36	12	4	24	3	17
T2	1	0	0	0	0	2	0	4	1
<i>Ukupno – trajna dobra</i>	19	36	2	36	12	7	24	6	18
O1	27	35	27	22	32	34	33	32	30
O2	32	27	23	47	24	25	31	25	29
<i>Ukupno – oprema</i>	60	62	50	69	56	59	65	57	60
U1	155	142	119	157	196	190	191	191	168
U2	3	9	2	5	5	4	1	1	4
U3	24	27	20	32	56	41	25	49	34
U4	10	25	3	51	14	7	9	9	16
U5	42	41	45	46	47	45	59	38	45
<i>Ukupno – usluge</i>	234	244	189	290	319	287	285	287	267
Ukupno	312	341	240	395	387	353	373	350	344
Osobna potrošnja (u tis. kuna)	65,6	68,5	69,7	69,5	74,0	74,5	76,2	75,2	71,6
Udio u osobnoj potrošnji (%)	0,48	0,50	0,34	0,57	0,52	0,47	0,49	0,47	0,47

Izvor: izračuni autora na temelju APK; uzorci od 2003. do 2010.

Promatrajući potrošnju prema pojedinim godinama, uočili smo da su najveće oscilacije unutar trajnih dobara (od 2 kune u 2005. do 36 kuna u 2004. i 2006.), ali vjerojatnije je riječ o statističkoj nereprezentativnosti nego o stvarnim izrazitim promjenama u izdacima. Naime, trajna se dobra ne nabavljaju svake godine, pa u uzorku koji je sam po sebi relativno malen ima vrlo malo kućanstava koja su ta dobra nabavljala svake godine. Za opremu i usluge iznosi su ujednačeniji – za opremu kreću oko 60 kuna, a za usluge oko 270 kuna.

Podaci za 2005. godinu „odskaču“ od svih ostalih godina – potrošnja po svim stavkama znatno je niža, a udio u ukupnoj osobnoj potrošnji iznosi samo 0,34%. Bez pornije analize ne možemo znati je li riječ o stvarnom padu potrošnje za sportsku rekreaciju u 2005. ili je riječ o problemima reprezentativnosti APK na tom području potrošnje u upitniku za 2005. Upravo se podacima za 2005. koristio i EUROSTAT u međunarodnoj usporedbi kojom ćemo se baviti u sljedećem dijelu.

Kakav je odnos između životnog standarda kućanstava i potrošnje za sportsku rekreaciju? Drugim riječima, troše li bogatija kućanstva relativno veći dio svojih sredstava za tu namjenu od siromašnijih kućanstava? Već smo iz grafikona 8.32. vidjeli da je odgovor za cijelu skupinu dobara iz stavke *Rekreacija i kultura* potvrđan, a isto vrijedi i za potrošnju za sportsku rekreaciju.

Tablica 8.86. predočuje prosječnu potrošnju kućanstava prema decilnim skupinama za trajna dobra i opremu, usluge i ukupnu potrošnju za sportsku rekreaciju. Prva decilna skupina troši samo 28 kuna (stupac 4.), što čini 0,09% ukupne osobne potrošnje te skupine. Nasuprot tome, deseta decilna skupina u prosjeku troši 938 kuna, a to čini 0,75% ukupne osobne potrošnje te skupine. Dakle, možemo reći da je potrošnja za sportsku rekreaciju dohodovno elastična – njezina se važnost u ukupnoj potrošnji povećava s porastom životnog standarda.

Tablica 8.86. Potrošnja po kućanstvu za sportsku rekreaciju prema decilnim skupinama, 2008. – 2010.

Decilna skupina	Trajna dobra i oprema	Usluge	Ukupno	Osobna potrošnja	Udio
(1.)	(2.)	(3.)	(4.)	(5.)	(6.)
1	11	18	28	30,9	0,09
2	17	66	83	45,3	0,18
3	28	97	125	52,1	0,24
4	23	126	149	59,6	0,25
5	47	157	204	66,2	0,31
6	69	255	324	72,0	0,45
7	82	255	336	77,5	0,43
8	88	391	479	86,6	0,55
9	115	441	556	98,3	0,57
10	177	761	938	125,1	0,75
Svi	72	286	359	74,8	0,48

Izvor: izračuni autora na temelju APK; skupni uzorak – 2008., 2009. i 2010.

8.2.9.3. Potrošnja kućanstava koja su imala izdatke za sportsku rekreaciju

Problem relativno niskog udjela potrošnje za sportsku rekreaciju u ukupnoj potrošnji jest to što *samo svako peto kućanstvo* uopće izdvaja za sportsku rekreaciju. Dakle, 80% kućanstava uopće nije imalo izdatke za sportsku rekreaciju! Za 20% kućanstava koja su ih imala prosječni su izdaci iznosili 1.762 kune, što je 1,5% njihove ukupne osobne potrošnje. To pokazuje tablica 8.87., u kojoj se kućanstva dijele prema četiri obilježja: a) visini ukupne osobne potrošnje (u deset decilnih skupina), b) dobi nositelja kućanstva, c) stupnju obrazovanosti nositelja kućanstva i d) vrsti naselja u kojemu se kućanstvo nalazi. Izračuni su napravljeni za skupni uzorak, tj. od uzoraka za 2008., 2009. i 2010. zajedno.

Već smo iz tablice 8.86. vidjeli da kućanstva s nižim životnim standardom u prosjeku izdvajaju manje za sportsku rekreaciju. U tablici 8.87. uočljivo je kako se taj rezultat može razdvojiti na dva dijela: na prosječnu potrošnju kućanstava koja su izdvajala za sportske aktivnosti (stupac 3.) i na udio kućanstava koja su imala izdatke za sport. Primjerice, u prvoj je decilnoj skupini samo svako dvadeseto kućanstvo trošilo na sportsku rekreaciju, i to u prosjeku 544 kune. Nasuprot tome, u desetoj je decilnoj skupini izdatke za sport imalo svako treće kućanstvo, i to prosječno 2.793 kune.

Tablica 8.87. Kućanstva koja su trošila za sportsku rekreaciju, 2008. – 2010.

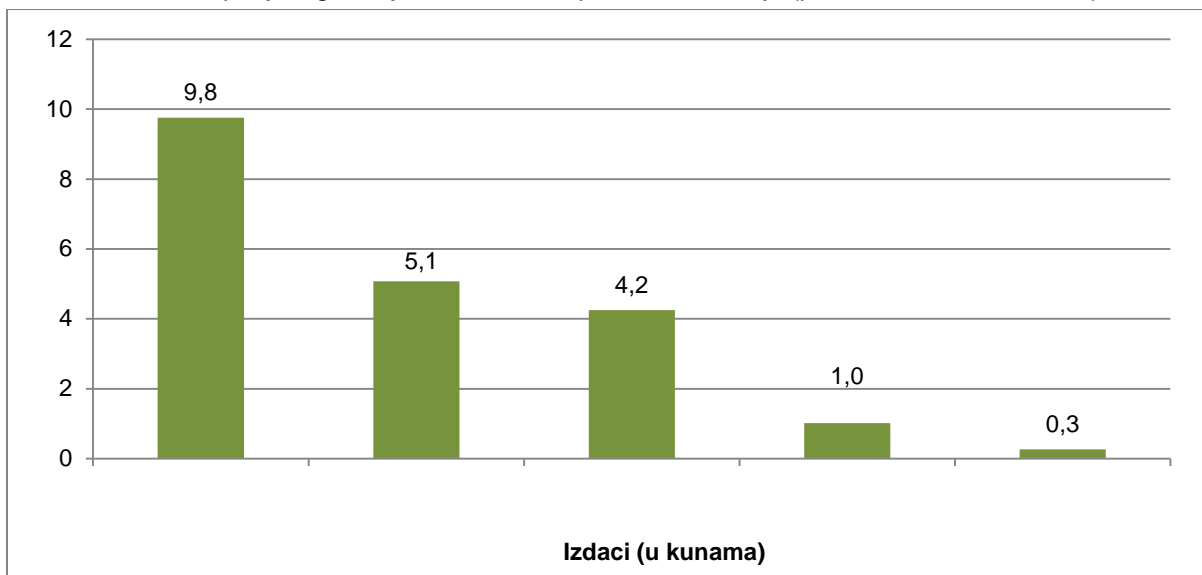
(1.)	Udio kućanstava (u %)	Prosječna potrošnja (u kn)	Udio u ukupnoj osobnoj potrošnji (u %)
(1.)	(2.)	(3.)	(4.)
Ukupno	20	1.762	1,50
Osobna potrošnja			
1. decilna skupina	5	544	0,90
2. decilna skupina	12	691	0,95
3. decilna skupina	12	1.011	1,25
4. decilna skupina	16	923	1,08
5. decilna skupina	17	1.187	1,26
6. decilna skupina	21	1.517	1,47
7. decilna skupina	21	1.617	1,43
8. decilna skupina	26	1.867	1,58
9. decilna skupina	29	1.903	1,45
10. decilna skupina	34	2.793	1,75
Dob nositelja			
mlađi od 35 godina	33	1.457	1,47
35 – 44 godine	38	2.065	1,75
45 – 54 godine	29	1.805	1,38
55 – 64 godine	20	1.839	1,53
65 i više godina	8	1.273	1,30
Obrazovanje nositelja			
osnovna škola i manje	9	1.163	1,16
srednja škola	24	1.603	1,39
viša i visoka škola	36	2.581	1,91
Naselje			
gradsko/prigradsko	24	2.044	1,74
seosko	17	1.300	1,11

Izvor: izračuni autora na temelju APK; skupni uzorak – 2008., 2009. i 2010.

Najveća je stopa uključenosti u potrošnju za sportsku rekreaciju u kućanstava s nositeljem u dobi od 35 do 44 godine (38%), a najniža (8%) za kućanstva čiji je nositelj stariji od 64 godine. Uključenost i prosječni izdaci također rastu s obrazovanošću nositelja kućanstva, pa je 36% kućanstava u kojima je nositelj visokoobrazovan imalo izdatke za sportsku rekreaciju koji su prosječno iznosili 2.581 kunu. U gradskim se naseljima troši prosječno znatno više novca (2.044 kune) nego u seoskima (1.300 kuna).

Kako pokazuje grafikon 8.33., 9,8% svih kućanstava imalo je izdatke niže od 1.000 kuna, za 5,1% kućanstava izdaci su iznosili između 1.000 i 2.000 kuna, a za 4,2% kućanstava kretali su se između 2.000 i 5.000 kuna. Godišnju potrošnju za sportsku rekreaciju veću od 5.000 kuna imalo je 1,3% svih kućanstava.

Grafikon 8.33. Raspodjela godišnjih troškova za sportsku rekreaciju (postotak svih kućanstava)

Izvor: izračuni autora na temelju APK; skupni uzorak – 2008., 2009. i 2010.

8.2.9.4. Usporedba s europskim zemljama

Odjel za statistiku UN-a razvio je *Klasifikaciju potrošnje stanovnika prema namjeni* (*Classification of Individual Consumption according to Purpose – COICOP*). Tablica 8.88. prikazuje stavke koje se odnose na potrošnju građana za sportske aktivnosti i rekreaciju, kao i pripadajuće COICOP kodove.

S obzirom na to da DZS svoju metodologiju usklađuje s međunarodnim statističkim standardima, stavke u APK (tabl. 8.86.) moguće je povezati sa stavkama COICOP-a (tabl. 8.88.).

Ipak, sadržaj stavki nije potpuno identičan, pa je potrebno pažljivo promotriti koliko se sadržaji stavki jedne i druge klasifikacije podudaraju:

- COICOP skupina 9.3.2. može se u potpunosti poistovjetiti s APK stavkama O3 i O4,
- COICOP skupina 9.4.1. potpuno se preklapa s APK stavkama od U1 do U5,
- COICOP skupina 9.2.1. uglavnom se preklapa s APK stavkom O1 (s time da O1 također sadržava izdatke za održavanje i popravak, koji postoje i u COICOP skupini 9.2.3., ali ti su izdaci obično maleni u usporedbi s izdacima za nabavu novih dobara),
- COICOP skupina 9.2.2. donekle se podudara s APK stavkom O2, ali 9.2.2. obuhvaća i glazbene instrumente koji nas u istraživanju ne zanimaju.

Tablica 8.88. Stavke potrošnje za sportske aktivnosti i rekreacije prema COICOP-u

COICOP kôd	COICOP stavka	APK stavka
9.2.1.	Trajna dobra za rekreaciju u vanjskom prostoru - vozila za kampiranje i prikolice - zrakoplovi, letjelice, jedrilice, baloni na vrući zrak - brodovi, izvanbrodski motori, jedra - konji, poniji, zaprežna vozila (samo za sportsku uporabu), pripadajuća oprema (omče i uzde, sedla, itd.) - oprema za igre i sport: kanui, kajaci, daske za surfanje, oprema za ronjenje, kolica za golf	unutar T1
9.2.2.	Glazbeni instrumenti i trajna dobra za rekreaciju u unutaršnjem prostoru - glazbeni instrumenti svih vrsta (npr. glasoviri, orgulje, violine, gitare, bubnjevi, trube, klarineti, harmonike, itd.) - biljarski stolovi, stolovi za stolni tenis, strojevi za fliper i igre (bez igračkaka)	unutar T2
9.2.3.	Održavanje i popravak ostalih trajnih dobara za rekreaciju i kulturu - usluge garaža (za vozila), hangara (za zrakoplove) i marina (za brodove), veterinarske i druge usluge (staje, hranjenje, kovačnice) - uključuje se ukupna vrijednost usluga (jednaka troškovima rada i materijala), a isključuju se gorivo za vozila, materijali za popravak unutar kućanstva i veterinarske usluge za kućne ljubimce	unutar T1 i T2
9.3.2.	Oprema za sport, kampiranje i rekreaciju na otvorenome - oprema za tjelovježbu, tjelesnu kulturu i sport (loptice, mreže, reketi, palice, skije, štapovi za golf, mačevi, utezi, diskovi, koplja, sprave za body building) - padobrani i druga slična oprema - vatreno oružje i streljivo za lov, sport i osobnu zaštitu - štapovi i ostala oprema za ribolov - oprema za igre na otvorenome (odbojka, kriket, frizbi; gumenjaci i bazeni za napuhavanje) - oprema za kampiranje u šatorima, vreće za spavanje, ruksaci, zračni madraci i pumpe za napuhavanje, roštilji za kampiranje - popravak navedenih rekvizita - uključuje se obuća za sportsku rekreaciju (pancerice, kopačke, cipele za golf, klizaljke, role itd.), zaštitna pokrivala za glavu i druga zaštitna oprema za sportove (prsluci, rukavice za boks, naočale, remeni, podupirači itd.) - ne uključuju se zaštitne kacige za motocikle i bicikle, oprema za kampiranje i vrtna oprema	= O1 + O2
9.4.1.	Usluge rekreacije i sporta - usluge koje pružaju: - sportski stadioni, hipodromi, autotrkališta itd. - klizališta, bazeni, golf-tereni, vježbališta, fitness klubovi, teniski tereni, squash tereni, kuglane - zabavni parkovi - dječja igrališta - fliperi i druge igre za odrasle, osim igara na sreću - skijališta, skijaški liftovi itd. - najam opreme i pribora za sport i rekreaciju (zrakoplova, plovila, konja, skija i opreme za kampiranje) - tečajevi šaha, aerobika, plesa, glazbe, rolanja, skijanja, plivanja itd. - usluge planinskih vodiča, turističkih vodiča i sl. - pomoć u navigaciji usluge za plovidbu. - najam obuće (pancerice, kopačke, cipele za golf, klizaljke, role, itd.)	= U1 + U2 + U3 + U4 + U5

Izvor: United Nations Statistics Division

U tablici 8.89. prikazana je potrošnja kućanstava u 30 europskih zemalja, uključujući Hrvatsku, za trajna dobra, opremu i usluge sportske rekreacije (redom, u stupcima 2., 3. i 4.), te njihov zbroj (stupac 5.). Stavke su obilježene COICOP klasifikacijskim kodovima 9.2.1., 9.3.2. i 9.4.1. i usporedive su s APK stavkama (v. tabl. 8.88.).

Također je prikazana ukupna osobna potrošnja (stupac 6.), te udio potrošnje za sportsku rekreaciju u ukupnoj osobnoj potrošnji (stupac 7.). Potrošne su stavke izražene u eurima prilagođenima paritetu kupovne moći (*epkm*). Podaci su preuzeti iz javno dostupne baze podataka na web portalu EUROSTAT-a, a odnose se na 2005. godinu (EUROSTAT, 2012.).

Zemlje su poredane po visini ukupne potrošnje za sportsku rekreaciju. Prednjači Irska, s 691 *epkm* po kućanstvu, što čini prilično visokih 1,9% ukupne potrošnje kućanstava. Slijede Švedska (558 *epkm*), Ujedinjeno Kraljevstvo (556 *epkm*), Norveška (547 *epkm*) i Finska (527 *epkm*), a za sve te zemlje potrošnja za sportsku rekreaciju čini oko 2% ukupne potrošnje kućanstava.

Tablica 8.89. Godišnja potrošnja po kućanstvu 2005. (u *epkm*)

Zemlja	9.2.1. Trajna dobra za rekreaciju u vanjskom prostoru	9.3.2. Oprema za sport, kampiranje i rekreaciju na otvorenome	9.4.1. Usluge rekreacije i sporta	Ukupno – sportska rekreacija	Ukupna potrošnja (u tis. <i>epkm</i>)	Udio u ukupnoj potrošnji (u %)	Postotak kućanstava s uslugama s. r. > 0 (u %)
(1.)	(2.)	(3.)	(4.)	(5=2+3+4)	(6.)	(7=5/6)	(8.)
Irska	9	46	636	691	36,4	1,90	67
Švedska	192	115	251	558	25,6	2,18	24
Ujedinjeno Kraljevstvo	100	74	382	556	32,0	1,74	39
Norveška	163	140	244	547	29,1	1,88	29
Finska	147	142	238	527	24,4	2,16	49
Luksemburg	37	47	328	412	51,9	0,79	63
Austrija	25	87	285	397	30,2	1,32	22
Nizozemska	149	66	180	395	29,4	1,34	62
Danska	164	59	124	347	24,1	1,44	48
Francuska	35	38	239	312	27,9	1,12	49
Slovenija	16	107	173	296	23,8	1,24	45
Cipar	15	10	259	284	34,2	0,83	41
Belgija	26	27	164	217	30,0	0,72	28
Malta	47	56	99	202	28,6	0,71	:
Španjolska	11	13	142	166	26,0	0,64	44
Češka	8	64	84	156	12,1	1,28	56
Italija	0	31	121	152	28,8	0,53	12
Grčka	6	23	68	97	31,0	0,31	11
Estonija	2	18	72	92	10,8	0,85	17
Portugal	6	10	73	89	20,9	0,43	13
Latvija	2	20	45	67	10,6	0,63	10
Slovačka	1	17	42	60	11,9	0,51	13
Hrvatska	7	10	39	56	16,8	0,33	15
Mađarska	2	5	40	47	10,7	0,44	17

Poljska	0	12	20	32	10,7	0,30	3
Litva	1	10	20	31	9,4	0,33	4
Makedonija	0	3	12	15	12,6	0,12	3
Turska	0	3	12	15	10,3	0,15	4
Bugarska	0	1	5	6	7,1	0,08	11
Rumunjska	0	2	3	5	5,3	0,09	1
EU-15	39	36	172	247	28,6	0,86	12
EU-27	31	32	142	205	24,7	0,83	13
Njemačka	nd	nd		nd	28,5	nd	nd

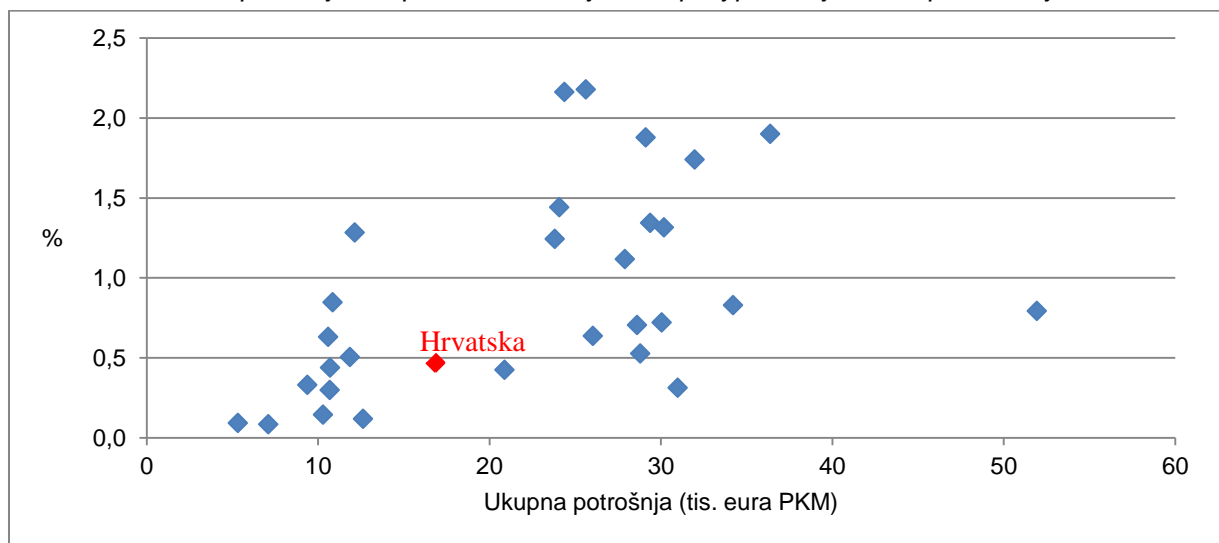
Izvor: EUROSTAT (2012.)

Napomena: nd – podaci nisu dostupni

Hrvatska se nalazi pri dnu navedene ljestvice, s 56 epkm ukupne godišnje potrošnje po kućanstvu, od čega se 39 epkm odnosi na usluge, 7 epkm na trajna dobra, a 10 epkm na opremu za sport i rekreaciju. Ukupni izdaci čine samo 0,33% ukupne potrošnje kućanstava, što je oko šest puta manji udio od vodećih zemalja i tri puta manje od prosjeka EU. Spomenuti je udio od 0,33% gotovo identičan udjelu od 0,34% koji smo prikazali u tablici 8.85., ali se razlikuje struktura potrošnje. Međutim, naglasili smo kako izračuni za 2005. znatno odstupaju od višegodišnjeg trenda te kako je udio od 0,47% reprezentativniji pokazatelj relativne važnosti prosječne potrošnje za sportsku rekreaciju u Hrvatskoj.

Iz grafikona 8.34. vidi se da između ukupne potrošnje (koja je mjera prosječnoga životnog standarda u nekoj zemlji) i udjela potrošnje za sport i rekreaciju postoji pozitivna veza, što znači da je potrošnja za sport dohodovno elastična. Taj je rezultat istovjetan zaključku u European Commission (2011:49). Ipak, postoje velike razlike među zemljama slične ukupne potrošnje; primjerice, među zemljama visokog standarda možemo usporediti Grčku (0,31%) i Norvešku (1,88%), a među zemljama nižeg standarda Makedoniju (0,12%) i Češku (1,28%).

Grafikon 8.34. Udio potrošnje za sportsku rekreaciju u ukupnoj potrošnji za europske zemlje

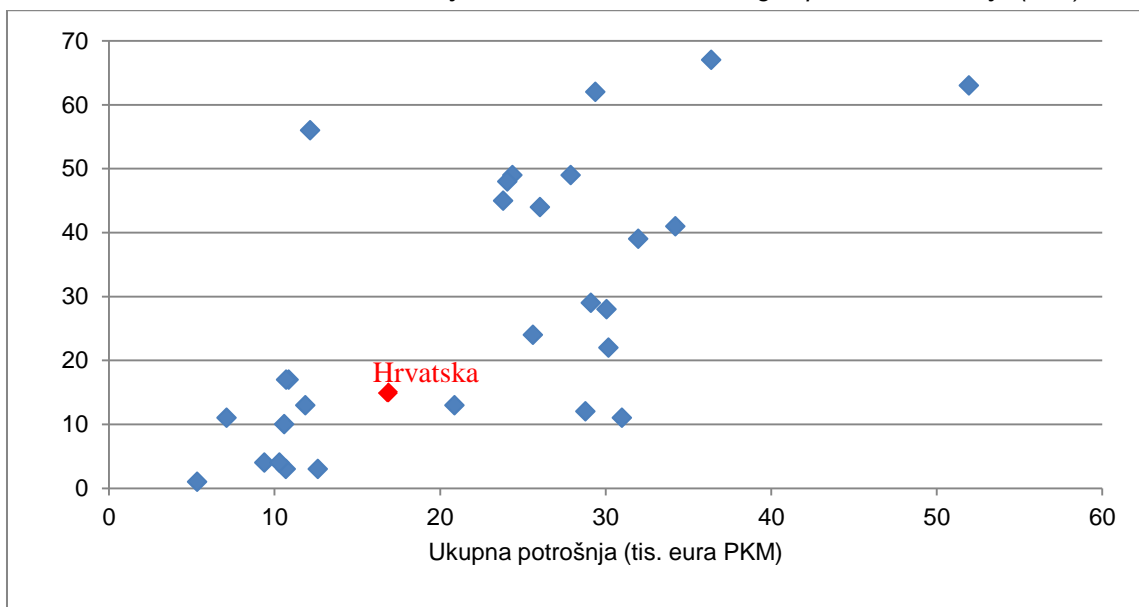

Izvor: izračuni autora na temelju EUROSTAT (2012.); za Hrvatsku, na temelju APK 2003. – 2010.

Napomena: podaci iz tablice 8.89., stupci 6. i 7.

Konačno, stupac 8. u tablici 8.89. sadržava postotak kućanstava koja su imala izdatke za usluge sportske rekreacije veće od nule. Najveći je postotak opet imala Irska, gdje čak 2/3 kućanstava izdvaja za te usluge, za razliku od Hrvatske, čiji postotak iznosi samo 15%. Može se primijetiti pozitivna veza između tog postotka i ukupne osobne potrošnje kao mjere prosječnoga životnog standarda. Ako postotak kućanstava s pozitivnim izdacima za sportsku rekreaciju shvatimo kao približni pokazatelj uključenosti stanovnika u sportske aktivnosti, uočiti ćemo da se u bogatijim zemljama ljudi više bave sportom, što je također u skladu s nalazima studije European Commission (2011:36).

Grafikon 8.35. Postotak kućanstava koja su imala izdatke za usluge sportske rekreacije (u %)

Izvor: izračuni autora na temelju EUROSTAT (2012.); za Hrvatsku, na temelju APK 2003. – 2010.

Napomena: podaci iz tablice 8.89., stupci 6. i 8.

Iz navedenoga se može zaključiti da kućanstva u Hrvatskoj prosječno troše oko 270 kuna na dobra i usluge za sportsku rekreaciju, što približno čini samo 0,5% ukupne osobne potrošnje. Može se pretpostaviti da je razlog tako niskom udjelu niska stopa uključenosti u sportsko-rekreacijske aktivnosti. Naime, samo je 20% kućanstava imalo izdatke za sportsku rekreaciju. U skladu s očekivanjima, stopa uključenosti te prosječni i relativni izdaci u bogatijim su kućanstvima veći, kao i u onima u kojima je nositelj kućanstva mlađa osoba i ima veće obrazovanje, te u gradskim kućanstvima. Najviše se izdataka odnosi na usluge sportske rekreacije (80%), a ostatak se odnosi na opremu (17%) i trajna dobra za sportsku rekreaciju (3%).

Potrošnja za sportsku rekreaciju dohodovno je elastična, što znači da njezin udio u ukupnoj osobnoj potrošnji raste sa životnim standardom. Pokazala je to analiza kućanstva u Hrvatskoj, gdje prva decilna skupina izdvaja samo 0,09% sredstava za sportsku rekreaciju,

nasuprot desetoj decilnoj skupini, čiji je udio bio 0,75%. Ta je hipoteza potvrđena i međunarodnom usporedbom. Zemlje s najvišim standardom imaju najveće udjele potrošnje za sportsku rekreaciju u ukupnoj osobnoj potrošnji (primjerice, Švedska 2,2%, Irska 1,9%, Ujedinjeno Kraljevstvo 1,7%), dok zemlje s nižim životnim standardom po pravilu imaju niže udjele (primjerice, Slovačka 0,51%, Hrvatska 0,47%, Mađarska 0,44%).

9. POREZNI POLOŽAJ FIZIČKIH I PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA

Porezni položaj subjekata u sustavu sporta ovisi o njihovu pravnom obliku i ciljevima djelovanja. Zakoni rijetko propisuju poseban porezni položaj za subjekte u sportu. On je ovisan o tome u kojem je pravnom obliku subjekt osnovan te se na nj primjenjuju odgovarajuća porezna pravila. Također je bitno djeluje li subjekt radi ostvarivanja profita ili ne – ako je riječ o profitnoj organizaciji, primjenjivat će se porezna pravila kao za svaki drugi gospodarski subjekt. No ako cilj djelovanja organizacije nije ostvarivanje profita, većina europskih zakonodavstava, a tako i hrvatsko, propisuje primjenu određenih poreznih pogodnosti kao i za sve ostale neprofitne organizacije (NO). Neprofitne organizacije, među kojima su najbrojnije udruge, obuhvaćaju i ustanove, zaklade i fondacije, vjerske zajednice te pravne osobe Katoličke crkve. Osim djelovanja za dobrobit svojih članova, znatan broj tih organizacija djeluje i za opće dobro. Upravo to obilježje NO-ova, kako u sustavu djelatnosti kulture, obrazovanja, zdravstva, socijalnoga i humanitarnog rada i sl., tako i u sportskim djelatnostima, omogućuje određene porezne pogodnosti.

9.1. Fiskalni okvir koji se primjenjuje na financiranje sporta u EU

Porezne su povlastice ili izuzeća općeprihvaćen model podupiranja neprofitnih organizacija u svim zemljama EU iako se njihovi oblici i obuhvat od zemlje do zemlje razlikuju. U sustavu povlastica NO-ova poseban položaj imaju organizacije za opće dobro, čija svrha osnivanja i cilj aktivnosti što ih obavljaju ima opće/zajedničko/javno korisno značenje. Omogućivanjem poreznih i drugih pogodnosti postiže se dvojaka svrha. Potiče se i omogućuje djelovanje tih organizacija, pri čemu se javna vlast na svim razinama odriče dijela poreznih prihoda. Istodobno, te organizacije obavljaju javne usluge s područja kulture, sporta, obrazovanja, socijalne skrbi i sl. koje bi inače trebala obavljati i financirati javna vlast. Prikaz poreznog statusa u pojedinim zemljama uglavnom se odnosi općenito na NO-ove, a ako su bili dostupni podaci, posebno se ističe za sportske djelatnosti.

9.1.1. Porez na dobit

Pri oporezivanju porezom na dobit bitne su gospodarske aktivnosti poreznog obveznika. Većina zemalja iz oporezivanja izuzima dobit ostvarenu aktivnostima za koje je NO osnovan. Neke zemlje oporezuju svu dobit, bez obzira na to kojim je aktivnostima ostvarena. Treća je

mogućnost da neke zemlje čak ne oporezuju ni dobit ostvarenu od nekih aktivnosti za koje NO nije kvalificiran. Osim toga, i visina ostvarene dobiti, bez obzira na to o kojim je aktivnostima riječ, može utjecati na mogućnost izuzeća.

U EU su rekreacijski klubovi većinom registrirani kao neprofitne udruge i oporezuju se prema općim pravilima koja se primjenjuju na takvu vrstu organizacija. Ipak, u nekim državama članicama postoje posebne odredbe koje se primjenjuju na neprofitne organizacije kojima je cilj općekorisno djelovanje.

U Portugalu je predviđen poseban status sportskih organizacija za opće dobro. Kako bi se organizacija koristila prednostima posebnog statusa, mora ispuniti niz kriterija koji se odnose na djelatnost, strukturu upravljanja, izvore prihoda i registraciju. Povoljniji režim može se odnositi na plaćanje nižeg poreza na dobit klubova (ili nekih kategorija dobiti), na umanjenje poreza na imovinu, poreza na kapitalne transakcije, poreza na platnu listu⁸⁵ i lokalnih poreza te na smanjenje doprinosa za mirovinsko osiguranje i sl.

Estonski Zakon o porezu na dobit sadržava popis neprofitnih udruga i zaklada koje imaju pravo na porezne poticaje ako je djelatnost tih udruga ili zaklada dobrotvorna potpora sportu, a dobit i imovina se ne dijele osnivačima ili članovima udruge odnosno zaklade.

Njemački Porezni zakonik određuje uvjete za registraciju organizacija za opće dobro, a klubovi koji ispunjavaju određene uvjete oslobođeni su poreza na dobit, poreza na kapitalne transakcije, poreza na nasljedstvo i poreza na nekretnine.

U Irskoj klubovi imaju pravo na izuzeća od poreza na dobit i porez po odbitku na dividendu ako je dobit tih pravnih osoba namijenjena isključivo promicanju sporta. Za sport su dostupne i olakšice od poreza na kapitalnu dobit, uz uvjet da se dobit reinvestira u nabavu novih sredstava za promicanje sporta.

U Finskoj registrirane neprofitne udruge imaju pravo na porezna izuzeća – ne plaćaju porez na dobit ostvarenu sponzorstvom, dobrotvornim akcijama, donacijama ili članarinama, uz uvjet da nitko nema osobnu korist od toga i da se sredstva koriste za opći interes, tj. za potporu djelatnostima klubova.

Švedski sportski klubovi imaju pravo na smanjeni porez na platne liste.

⁸⁵ Porez na platnu listu pripada kategoriji poreza kojima se oporezuje rad. To je porez naplaćen na platnu listu poslodavca, tj. na bruto plaće, nadnice i druge nakade bez obzira na druge okolnosti koje se priznaju pri određivanju poreza na dohodak. Primjerice, porez na nadnice (*wage tax*) naplaćuje se kao odbitak od nadnice.

Španjolske su sportske organizacije koje djeluju za javnu korist izuzete od određenih vrsta poreza. To su nacionalni sportski savez te olimpijski i paraolimpijski odbor.

U Ujedinjenom Kraljevstvu zakon dopušta rekreacijskim sportskim klubovima porezne olakšice, umanjeње poreza na dobit i povrat poreza na donacije.

U Češkoj sve sportske organizacije imaju status nevladinih udruga i oporezuju se jednako kao svaka druga pravna osoba – propisano je izuzeće od poreza na dobit do godišnjeg iznosa od 12.026 EUR, uz uvjet da se izuzeti prihod utroši za razvoj kluba.

9.1.2. Posebna porezna pravila koja se primjenjuju na fizičke i pravne osobe

9.1.2.1. Donacije i sponzorstva

Za donacije fizičkih osoba koje su upućene NO-u obično postoje porezne olakšice, a katkad se zahtijeva da korisnik donacije ima priznati status organizacije za opće dobro. Taj se oblik olakšice primjenjuje u Danskoj, Estoniji, Francuskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Irskoj, Latviji, Luksemburgu, Nizozemskoj, Portugalu, Slovačkoj, Sloveniji, Španjolskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Poticaj se najčešće ostvaruje u obliku odbitka od oporezivog dohotka ili od iznosa poreza na dohodak, uz naznaku najvećeg iznosa koji je moguće odbiti. Zanimljiv je primjer Slovačke, u kojoj fizičke osobe i trgovačka društva imaju pravo NO-ovima donirati 2% poreza na dohodak i dobit koji su dužni platiti. U Mađarskoj obveznici poreza na dohodak imaju pravo nevladinoj organizaciji po izboru namijeniti 1% iznosa poreza na dohodak, a tom se mogućnošću koristi gotovo 50% poreznih obveznika.

9.1.2.2. Fiskalni poticaji za financiranje sporta od privatnih trgovačkih društava

Kad je riječ o donacijama, trgovačka društva obveznici poreza na dobit često mogu od svoje dobiti odbiti donacije dane u zakonom definirane svrhe, čime su stimulirane za financijsko sudjelovanje u sportskim aktivnostima jer na taj način umanjuju svoju poreznu obvezu. Poseban porezni tretman donacija propisan je u Danskoj, Estoniji, Francuskoj, Njemačkoj, Mađarskoj, Luksemburgu, Malti, Nizozemskoj, Portugalu, Slovačkoj, Španjolskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu. Sniženje poreza na dobit može se uvjetovati statusom primatelja donacije i najvišim iznosom do kojega se primjenjuje izuzeće. Na primjer, u Francuskoj trgovačka društva na temelju donacija organizacijama za opće dobro imaju pravo na sniženje poreza do 60% iznosa donacije, uz granicu od 5% prometa davatelja donacije. U Irskoj su donacije vezane za odobrene projekte sportskih tijela. Na Malti trgovačka društva imaju

pravo na odbitak za financijsku pomoć koju su pružili sportskoj organizaciji ili sportašima za sudjelovanje na nacionalnim ili međunarodnim sportskim priredbama.

Poreznu korist od sponzorstva moguće je ostvariti u Danskoj, Francuskoj, Mađarskoj i Litvi. U Mađarskoj se za sponzorstva trgovačkim društvima omogućuju odbici od porezne osnovice u 100%-tnoj vrijednosti sponzorstva organizacijama koje djeluju za javno dobro i 150%-tnom iznosu ako je organizacija istaknuta organizacija za javno dobro. Za višegodišnje donacije odbitak može iznositi 170%, a najviše 20% porezne osnovice trgovačkog društva u prethodnoj poreznoj godini.

Trgovačka društva u nekim državama imaju pravo na porezno izuzeće u slučaju financiranja članarina u sportskim klubovima za svoje zaposlenike. U Finskoj poslodavci zaposlenicima mogu ponuditi besplatno ili subvencionirano korištenje sportskim uslugama – za te usluge poslodavci ne plaćaju porez do iznosa 400 EUR u godini. U Njemačkoj poslodavci mogu zaposlenicima iznajmljivati bicikle, za što imaju pravo na poreznu olakšicu.

Tablica 9.1. Položaj organizacija za opće dobro s obzirom na porez na dobit i porez na dohodak, 2009.

Država članica	Porez na dobit		Porez na dohodak	
	Obveznik poreza na dobit	Donacija – odbitak od dobiti	Donacija – odbitak od dohotka	Donacija – odbitak od poreza na dohodak
Austrija	da		da	
Belgija	ne			
Bugarska		da	da	
Cipar				da
Češka Republika		da	da	
Danska	da		da	
Estonija	da	da	da	
Finska		da	da	
Francuska		da		da
Grčka	da		da	
Irska		da	da	
Italija	da			
Latvija		da	da	
Litva		da		
Luksemburg	da	da	da	
Mađarska		da		da
Malta		ne (uz iznimku)	da	
Nizozemska	da		da	
Njemačka		da	da	
Poljska		da	da	
Portugal		da		da
Rumunjska		da	da	
Slovačka				
Slovenija		da	da	
Španjolska				da
Švedska	da		ne	
Ujedinjeno Kraljevstvo	ne		da	

Izvor: IBFD (2009.)

9.1.3. Porez na dodanu vrijednost

U EU je porez na dodanu vrijednost (PDV) reguliran posebnim sustavom direktiva. Direktiva o PDV-u⁸⁶ predviđa izuzeća od plaćanja PDV-a i primjenu sniženih stopa za sportsku djelatnost. Tako je čl. 132. propisano kako djelatnosti od javnog interesa, kao što su isporuke usluga usko povezanih sa sportom ili tjelesnom kulturom, mogu biti izuzete od PDV-a. Dodatak III. Direktive, u toč. 13. i 14., nudi mogućnost uvođenja snižene stope PDV-a od 5% za ulaznice na sportske događaje ili za financiranje infrastrukture. Većina država članica iskoristila je mogućnost uvođenja snižene stope i izuzeća iz sustava PDV-a, a time su sportske organizacije u mogućnosti povećati ponudu ili sniziti cijenu svojih usluga.

U Švedskoj, na Malti i u Nizozemskoj propisano je opće izuzeće od PDV-a na isporuke vezane za sport i fizičke aktivnosti koje obavljaju NO-ovi.

U Finskoj su sportski klubovi izuzeti od PDV-a ako obavljaju neprofitnu djelatnost. Ako obavljaju poslovnu djelatnost, postaju porezni obveznici na koje se primjenjuje opća stopa PDV-a te plaćanje poreza na dobit. Snižena stopa PDV-a za sportske usluge iznosi 9%.

U sustavu PDV-a također je moguća primjena nižeg praga za ulazak u sustav. Tako se u nekim državama članicama propisuje niži prag za ulazak u sustav PDV-a za sportske klubove – u Danskoj prag iznosi 6.700 EUR, na Cipru 15.000 EUR, u Bugarskoj 25.000 EUR, a u Njemačkoj prag za prethodnu godinu iznosi 17.500 EUR, a za tekuću 50.000 EUR.

U nekim se državama izuzeće od PDV-a ne odnosi na sve klubove, već samo na određeni izvor prihoda klubova. U Rumunjskoj se izuzeće od PDV-a odnosi na javne klubove, dok su privatni klubovi podijeljeni na neprofitne, koji nisu u sustavu PDV-a, i na komercijalne, za koje je prag ulaska u sustav PDV-a 35.000 EUR. Litva propisuje prag za ulazak u sustav PDV-a za sportske usluge koje obavljaju neprofitna tijela u iznosu od 30.000 EUR na godinu.

U Estoniji su od PDV-a izuzete usluge koje neprofitne udruge pružaju svojim članovima besplatno ili za iznos članarine te usluge koje pružaju fizičkim osobama vezano za korištenje sportskom infrastrukturom ili opremom. Prag za ulazak u sustav PDV-a je 30.000 EUR.

Francuske su neprofitne organizacije izuzete od PDV-a za prihode od usluga koje pružaju svojim članovima do granice od 10% ukupnog iznosa naknade. Izuzeće se također

⁸⁶ Direktiva 2006/112/EC od 28. studenog 2006. o zajedničkom sustavu PDV-a.

primjenjuje na neprofitne organizacije koje imaju niže cijene nego komercijalne organizacije, kao i na profitne poslove ako su sporedni i ne prelaze prag od 60.000 EUR u prethodnoj godini. Na ulaznice za sportske događaje koje organiziraju klubovi ne plaća se PDV već porez na priredbe, koji je prihod općina. Naredbom ministra trajno je od oporezivanja izuzeto oko 40 disciplina. Sve sportske aktivnosti na Korzici izuzete su od PDV-a.

U nekim državama u kojima se ne primjenjuje opće izuzeće uvedena je snižena stopa za neke djelatnosti sportskih klubova. U Portugalu su svi klubovi obveznici PDV-a, a snižena stopa od 5% primjenjuje se na sportsku opremu, sportske aktivnosti i sportske priredbe.

U tablici 9.2. navedene su stope PDV-a u EU te snižene stope za isporuke dobara i usluga vezanih za sportske i rekreacijske djelatnosti. Popis isporuka dobara i usluga na koje se mogu primijeniti snižene stope PDV-a sadržan je u dodatku III. Direktive 2006/112/EZ-a.

Tablica 9.2. Stope PDV-a u EU

	Snižena stopa	Opća stopa	Nulta stopa	Korištenje sportskih objekata	Popravak bicikala	Ulaznice za sportska događanja	Ulaznice za zabavne parkove
Austrija	10	20	-				10
Belgija	6/12	21	da	6; [iz]		6; [iz]	6
Bugarska	9	20	-				
Cipar	5/8	15	-			5	5
Češka Republika	15	20	-	14		14	14
Danska	-	25	da	[iz]		[iz]	
Estonija	9	20	-				
Finska	9/13	23	da	9	9	9; [iz]	9
Francuska	5,5/7	19,6	-				7 ⁽¹⁾
Grčka	6,5/13	23	-		13	13	13
Irska	9/13,5	23	da	9	13,5	[iz]	9
Italija	10	21	da			10	
Latvija	12	22	-				
Litva	5/9	21	-				
Luksemburg	6/12	15	-	3	6	3; [iz]	3
Mađarska	5/18	27	-				
Malta	5/7	18	da				
Nizozemska	6	19	-	6; [iz]	6	6	6
Njemačka	7	19	-	[iz]		7	
Poljska	5/8	23	-	8	8	8	8
Portugal	6/13	23	-				13 ⁽²⁾
Rumunjska	5/9	24	-				9
Slovačka	10	20	-	[iz]			
Slovenija	8,5	20	-	8,5	8,5	8,5	8,5
Španjolska	8	18	-	[iz]		8	8
Švedska	6/12	25	da	6; [iz]		6; [iz]	
Ujedinjeno Kraljevstvo	5	20	da	[iz]			

Izvor: IBFD, EU VAT Rates Table (Last Reviewed: 1 January 2012), dostupno na: <http://online.ibfd.org/kbase/>
 [iz] – izuzeće

1. Francuska: zabavni parkovi koji nemaju nikakve kulturne sadržaje oporezuju se općom stopom od 19,6%.
2. Portugal: pornografske predstave, arkadne igre i kockanje isključeni su i oporezuju se općom stopom od 23%.

Iz tablice je vidljivo da je 15 zemalja iskoristilo mogućnost primjene snižene stope ili izuzeća od PDV-a na ulaznice za sportska događanja, a i zemalja za korištenje sportskim objektima.

9.1.4. Mjere koje potiču sudjelovanje u sportu

Brojni su oblici poreznih poticaja čija je svrha povećanje prihoda u sustavu sporta, ali, indirektno, i povećanje broja sudionika u sportu, a prikazani su u tablici 9.3. Poticaji u praksi imaju različite oblike. Primjerice, neke države propisuju posebne poticaje za bavljenje sportom u sportskom klubu. U Finskoj poslodavci imaju pravo subvencionirati članarinu zaposlenika u sportskim klubovima i to im se priznaje kao rashod, u Latviji obitelji imaju pravo na poreznu olakšicu u iznosu od 11 EUR za svako dijete do 15 godina starosti, a na Malti roditelji mogu ostvariti sniženje poreza za iznos plaćenih članarina za djecu do iznosa od 100 EUR u godini.

Tablica 9.3. Pregled poticaja koji utječu na prihode organizacija rekreativnog sporta

	Porezna umanjena za organizacije rekreativnog sporta	Odbici i umanjena PDV-a za organizacije civilnog društva	Porezna umanjena za donacije od kućanstava/ građana	Sniženje poreza kućanstvima učlanjenima u klub	Porezni odbici za volontiranje	Porezna umanjena za donacije/ sponzorstva od poslovnih subjekata	Sniženja poreza za poslodavce koji plaćaju članarine za svoje zaposlenika
Austrija					+		
Belgija		+			+		
Bugarska	+	+					
Cipar		+					
Češka	+	+			+	+	
Danska	+	+	+		+	+	
Estonija	+	+	+			+	
Finska	+	+		+	+	+	+
Francuska	+	+	+		+	+	
Njemačka	+	+	+		+	+	+
Grčka		+				+	
Mađarska	+		+		+	+	
Irska	+	+	+			+	
Italija	+	+			+		
Latvija		+	+	+		+	
Litva	+	+	+	+		+	
Luksemburg	+	+	+		+	+	
Malta	+	+		+		+	
Nizozemska		+	+		+		
Poljska	+		+			+	
Portugal	+		+			+	
Rumunjska		+			+		
Slovačka		+	+				
Slovenija	+	+	+			+	
Španjolska	+	+	+			+	
Švedska	+	+	+		+	+	
Ujedinjeno Kraljevstvo	+		+		+	+	

Izvor: European Commission (2011:123)

9.1.5. Odredbe kojima se potiče volonterstvo

U Belgiji, Cipru, Češkoj, Mađarskoj, Italiji, Latviji, Luksemburgu, Malti, Poljskoj, Portugalu, Rumunjskoj i Španjolskoj volonteri imaju pravno reguliran status. Neke su države propisale porezna izuzeća za naknadu troškova ili druge naknade volonterima. Najčešće je propisan najviši iznos do kojega se primjenjuje oslobođenje od poreza na dohodak. U Danskoj je volonterima moguće nadoknaditi troškove prijevoza, telefona ili čišćenja odjeće do iznosa od 670 EUR, bez opravdanja troškova. U Austriji se na nadoknadu troškova do 10.900 EUR ne plaća porez, a taj je iznos u Italiji 7.500 EUR u godini. U Nizozemskoj sportski klubovi imaju pravo na neoporezivu nadoknadu troškova volontera u iznosu od 150 EUR na mjesec ili 1.500 EUR u godini, bez pravedanja troškova, a u Njemačkoj je prag 500 EUR na godinu. U Njemačkoj osobe koje ostvaruju dohodak od druge djelatnosti (instruktori, treneri, učitelji u sportskim klubovima) imaju pravo na izuzeće od poreza do 2.100 EUR u godini. Finska i Bugarska predviđaju poseban sustav socijalnog osiguranja za volontere.

9.1.6. Izbjegavanje dvostrukog oporezivanja

OECD-ov model ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja (IJF, 2011.) u čl. 17. sadržava odredbe o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sportaša. Navodi se kako sportaši koji su rezidenti jedne države ugovornice mogu biti oporezovani u drugoj državi ugovornici u kojoj su obavili svoje aktivnosti, neovisno o odredbama koje propisuju oporezivanje u rezidentnoj zemlji. Ako dohodak sportaša ne pripada sportašu već nekoj drugoj osobi, taj se dohodak može oporezovati u državi ugovornici u kojoj sportaš obavlja svoju djelatnost.

Posebno se navodi primjer iz Ujedinjenog Kraljevstva – sportaši najčešće nisu rezidenti država u kojima se natječu. Na osvojene iznose nagrada u tim su državama obvezni plaćati porez na dohodak. Prema načelu svjetskog dohotka, obvezni su plaćati porez na dohodak i u državama u kojima su rezidenti, a taj se problem rješava primjenom ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Međutim, u Ujedinjenom Kraljevstvu sportaši su podvrgnuti oporezivanju dijela svjetskog dohotka (koji su ostvarili izvan UK) od reklamnih ugovora, a odbitak poreza plaćenoga u inozemstvu primjenjuje se samo na strani poreza koji je moguće odbiti, a ne i poreza u državi rezidentnosti. Ako je dohodak od reklamnog ugovora ostvaren preko trgovačkog društva, sportašu neće biti priznat porezni odbitak u UK.

Sportaši iz Irske koji su rezidenti jedne od država potpisnica ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja porez na dohodak od djelatnosti koju su obavili u državi u kojoj nisu rezidenti plaćaju u državi u kojoj nisu rezidenti. Na njih se ne primjenjuje pravilo o izuzeću prema kojemu je dohodak oporeziv samo u državi rezidentnosti ako je porezni obveznik u

drugoj državi boravio manje od 183 dana u razdoblju od 12 mjeseci. Izvori o irskome poreznom sustavu navode kako ugovori obično sadržavaju odredbu o zabrani zlouporabe za slučaj da treća strana (nerezidentna, osnovana samo za tu svrhu) prima dohodak od djelatnosti sportaša, a zaštitu ne može tražiti trgovačko društvo u kojemu sportaš ima pravo sudjelovanja u dobiti.

9.1.7. Prijavljivanje prebivališta ili boravišta sportaša u poreznim oazama

Kako bi izbjegli dvostruko oporezivanje dohodaka i nagrada osvojenih na turnirima diljem svijeta, mnogi sportaši pribjegavaju mogućnosti prijavljivanja prebivališta ili boravišta u državama s povoljnijim poreznim tretmanom (u tzv. poreznim utočištima, poreznim oazama ili poreznim rajevima), u kojima se porezi plaćaju u smanjenom iznosu ili se uopće ne plaćaju. Na taj način izbjegavaju dvostruko plaćanje poreza – u državi u kojoj su osvojili nagradu i u državi svoga državljanstva prema načelu svjetskog dohotka. Najčešće su porezne oaze Andorra, Campione u Italiji, Monaco, Gibraltar, britanski otoci Jersey, Guernsey i Man, Luksemburg, Kajmanski otoci, Bermuda, Nevis, Belize, Dubai i dr.

9.1.8. Transferi u sportu

Pitanje transfera sportaša često se u javnosti spominje vezano za nogometaše. S obzirom na to da je najčešće riječ o iznimno visokim naknadama, na te se iznose primjenjuju najviše porezne stope. Nogometni klubovi s igračima potpisuju ugovore s određenim trajanjem, kojim određuju njihovu godišnju plaću. Ako igrač vezan ugovorom želi promijeniti klub prije isteka ugovora, klubovi mogu pregovarati o naknadi za transfer koju starom klubu plaća novi klub u koji je igrač prešao. Riječ je o odnosu između dva kluba, odnosno o iznosu koji se ne plaća igraču, niti igrač ima obvezu plaćanja te stoga ne ulazi u poreznu osnovicu igrača. Osim plaće, poznati igrači ugovaraju s klubom dodatnu naknadu od prihoda kluba na temelju prava na imidž. Budući da su nogometaši gotovo svakodnevno vezani za sjedište svoga kluba, porez na dohodak i doprinose plaćaju u svom prebivalištu ili boravištu u kojemu djeluje klub.

9.1.9. Pregled poreznih pogodnosti u odabranim državama članicama EU

Austrija

Austrijski porezni sustav razlikuje dvije vrste gospodarskih poslovnih jedinica sportskih udruga i saveza: 1. nužne poslovne jedinice bez kojih se sportska udruga ili savez ne mogu baviti sportskom djelatnošću niti ostvariti općekorisne ciljeve, te 2. gospodarske poslovne

jedinice koje nisu prijeko potrebne i koje svojom djelatnošću samo pomažu ostvarivanju ciljeva udruga i saveza, ali nisu nužne za to (Lončarić-Horvat, 2010.). Ako se poslovne jedinice bave gospodarskim aktivnostima koje nadilaze zadatke sportske udruge ili saveza, podliježu neograničenoj poreznoj obvezi jer bi povoljniji porezni tretman takvih subjekata značio kršenje načela porezne jednakosti. U sklopu djelovanja i upravljanja imovinom obiju vrsta gospodarskih poslovnih jedinica sportskih udruga i saveza ne plaća se PDV na transakcije i obavljanje usluga. Poslovne jedinice koje svojim djelovanjem ne ostvaruju primarne ciljeve sportske udruge ili saveza obveznici su PDV-a na promet godišnje vrijednosti veće od 30.000 EUR. Iznimno, promet u vrijednosti većoj od 40.000 EUR u godini ne podliježe oporezivanju PDV-om ako je riječ o općekorisnom radu, što je osnovni cilj sportskih udruga i saveza.

Obveznici poreza na dobit gospodarske su poslovne jedinice koje nisu prijeko potrebne za ostvarivanje ciljeva sportskih udruga i saveza te koje gospodarsku djelatnost obavljaju u svome, a ne u općem interesu. Porez se plaća na ostvarenu dobit veću od 7.300 EUR u godini. Porez se ne plaća na prihode od članarina sportske udruge i saveza.

Sportske udruge i savezi oslobođeni su plaćanja poreza na nasljedstva i darove, poreza na zemljište koje služi za sportsku djelatnost te na davanja za reklame.

Sportaši koji su u Austriji neograničeni porezni obveznici, a veći dio godine provode u inozemstvu, na sportskim natjecanjima, u Austriji plaćaju porez na dohodak u paušalnoj svoti, u iznosu od 33% ukupnih godišnjih prihoda ostvarenih sportskom djelatnošću. Na ostali ukupno ostvareni godišnji dohodak primjenjuju se odgovarajuće porezne stope, bez primjene poreznih pogodnosti. Savezno ministarstvo financija inozemnim sportašima doseljenima u Austriju može ograničiti oporezivanje tuzemnih prihoda ili ih paušalizirati. Porezni obveznici koji imaju austrijsko državljanstvo, a prijavili su prebivalište na području porezne oaze primaju dohodak ostvaren u Austriji, umanjen za porezni odbitak od 20 – 35% koji zadržava isplatitelj i dužan ga je uplatiti u korist proračuna. Ugovorima o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja moguće je ugovoriti da se porez po odbitku do ostvarene visine dohotka ne naplaćuje (npr. ugovor s SAD-om, prema kojemu se na ostvareni dohodak sportaša do 20.000 dolara u godini ne naplaćuje porez po odbitku). Sportaši, treneri i sportski suci na ostvareni mjesečni dohodak do 75 EUR ne plaćaju porez, a ostvareni prihod iznad tog iznosa podliježe oporezivanju, u skladu sa Smjernicom o udrugama iz 2001., prema kojoj se svota od 75 EUR mjesečno priznaje kao trošak prijevoza, opreme i sl.

Njemačka

Ako sportski klubovi ispunjavaju zakonske uvjete, izuzeti su od poreza na dobit, poreza na kapitalne transakcije, poreza na nasljedstvo i poreza na nekretnine. Sportski klubovi nisu porezni obveznici PDV-a uz uvjet da je njihov godišnji promet niži od 17.500 EUR u prethodnoj godini i 50.000 EUR u tekućoj godini. U nekim područjima (npr. za prodaju ulaznica) primjenjuje se snižena stopa PDV-a od 7%, umjesto opće stope od 19%. Ako se klubovi natječu s komercijalnim klubovima, nemaju se pravo koristiti sniženom stopom PDV-a. Porez na dohodak od dodatne djelatnosti trenera, instruktora, učitelja i sl. obračunava se uz primjenu odbitka od 2.100 EUR u godini. Sportski klubovi koji djeluju u općem interesu imaju pravo primiti donacije koje se donatorima priznaju kao odbitak u porezu na dohodak do iznosa od 20% ukupnog prihoda. Članarine sportskim klubovima, međutim, ne priznaju se kao odbitak.

Danska

Prema Zakonu o PDV-u, sportski klubovi nisu porezni obveznici PDV-a do praga od 6.700 EUR. Sportske su aktivnosti izuzete od PDV-a, a sportske su organizacije izuzete i od poreza na dobit. Volonteri koji rade u sportskim klubovima imaju pravo na odbitak za prijevoz, telefon, internet ili pranje odjeće. Do iznosa od 670 EUR volontere je moguće plaćati bez izdavanja računa.

Švedska

Porezni zakoni daju neizravnu potporu sportu općim izuzećem od PDV-a za NO-ove i smanjenjem poreza na platnu listu u sportskim klubovima. Za potrebe poreza na dobit trgovačka društva mogu troškove od sponzoriranja sportskih klubova odbiti kao trošak oglašavanja.

Češka

Sve su sportske organizacije nevladine organizacije i na njih se primjenjuju odredbe Zakona o udruživanju građana. Sportske su organizacije izuzete od oporezivanja za donacije i nekretnine, uz uvjet da se one koriste za djelatnosti klubova. Obveznici su plaćanja poreza na dobit, ali do iznosa 12.026 EUR i uz uvjet da se porezno izuzeti prihod utroši za razvoj klubova. Klubovi plaćaju oko 1,03 mil. EUR poreza na dobit u godini, što je niski iznos s obzirom na otprilike 20.000 klubova u zemlji. Sportski klubovi nisu izuzeti od PDV-a, koji se plaća po općoj stopi od 20%. Izvori navode da 95% klubova nije u sustavu PDV-a, a to je posljedica relativno visokog praga za ulazak u sustav (za njih taj prag iznosi 40.000 EUR).

Mađarska

Budući da su sportski savezi i sportski klubovi neprofitne, nevladine organizacije, na njih se primjenjuju odredbe Zakona o neprofitnim organizacijama, koji dopušta izuzeće od PDV-a, izuzeće od poreza na dobit, umanjenja lokalnih poreza, snižene stope brojnih naknada, umanjenja carina te ostale povlastice.

Donacije i sponzorstva omogućuju trgovačkim društvima odbitke od porezne osnovice u 100%-tnoj vrijednosti donacija organizacijama koje djeluju za javno dobro i 150%-tnoj donaciji ako je riječ o istaknutoj organizaciji za javno dobro. Za višegodišnju obvezu davanja donacija odbitak može iznositi 170%. Od poreza na dohodak može se odbiti 30% dobrotvornih donacija. Svaki spomenuti režim ima godišnji maksimum – 20% porezne osnovice trgovačkog društva za poreznu godinu. Od 2010. postoji mogućnost traženja porezne olakšice za sponzorstva do 70%-tne porezne obveze, a primjenjuje se na sponzorstvo nacionalnog saveza, s njim povezane sportske organizacije ili zaklade, bez obzira na to je li riječ o amaterskome ili o profesionalnom sportu.

Glede poreza na dobit, svaki porezni obveznik koji podrži sportsku udrugu ili neprofitnu zakladu osnovanu za potporu nogometu, rukometu, košarci, vaterpolu ili hokeju na ledu u Mađarskoj može ostvariti pravo na dvostruko porezno oslobođenje – može umanjiti poreznu osnovicu za iznos koji je dodijelio sportskoj organizaciji i može umanjiti iznos poreza koji treba platiti. Olakšicom se mogu koristiti za godinu u kojoj su ostvarili potporu ili tijekom iduće tri godine.

Kada porezni obveznik podnosi godišnju poreznu prijavu, 1% poreza na dohodak može dodijeliti nevladinoj organizaciji po izboru naznačujući njezin porezni broj. Gotovo je 50% mađarskih građana 2006. preusmjerilo 31 mil. EUR jednoj od 27.400 organizacija. Oko petine tog iznosa uplaćeno je za kulturu i sport.

Slovenija

Slovensko porezno zakonodavstvo neizravno pridonosi financiranju sporta. Aktivnosti povezane sa sportom oporezuju se sniženom stopom PDV-a od 8%. Snižena stopa od 8,5% primjenjuje se na ulaznice za sportske događaje ili na upotrebu sportske infrastrukture, a od PDV-a su izuzete aktivnosti od javnog interesa koje su povezane sa sportom. Sportski klubovi i udruge mogu iskoristiti pravo na izuzeće od poreza na imovinu za troškove upotrebe sportskih zgrada. Prema Zakonu o porezu na dohodak, sportaši imaju pravo na odbitak u iznosu od 15% (do maksimalno 25.000 EUR). Propisana je i porezna olakšica za donacije – porezni obveznik može zatražiti umanjenje porezne osnovice poreza na dohodak i poreza na

dobit za iznose koje je platio u gotovini i u naturi za sport, do iznosa od 0,3% oporezivog prihoda poreznog obveznika u poreznom razdoblju.

9.2. Porezni položaj fizičkih i pravnih osoba u sustavu sporta u RH

Cilj ovog dijela poglavlja jest prikazati porezne obveze i prava navedenih osoba u hrvatskome poreznom sustavu. Pritom se ponajprije misli na porez na dohodak, porez na dobit i porez na dodanu vrijednost (PDV). S poreznoga gledišta, sustav oporezivanja sportskih pravnih osoba (klubova, društava, udruga, saveza, zajednica...), ali i fizičkih osoba koje obavljaju sportsku djelatnost u Hrvatskoj jednak je poreznom položaju ostalih osoba jednakoga pravnog statusa. Međutim, u poreznim zakonima postoje određene odredbe, odnosno porezne pogodnosti koje su isključivo vezane za obavljanje sportske djelatnosti.

U ovom ćemo poglavlju prikazati i oporezivanje sportaša nerezidenata koji žive u RH te ostvaruju primitke iz različitih izvora. U tom je slučaju potrebno definirati njihovu rezidentnost, odnosno nadležnost države koja će oporezivati njihove primitke. Pri tome treba obuhvatiti i ugovore o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja među državama. Prikazat ćemo i transfere, odnosno naknade za prelazak igrača u dijelu povezanom s oporezivanjem. Kako su u sustavu financiranja sporta donacije i sponzorstva česti, prikazat ćemo i porezni tretman takvih primitaka. Najvažniji izvori financiranja NO-ova u sustavu sporta jesu javni izvori. Istodobno, NO-ovi imaju neizvršene osnove za plaćanja kojima je vjerovnik državni proračun, lokalni proračuni i ostali vjerovnici. Neizvršene osnove za plaćanje proizlaze iz rješenja PU i drugih nadležnih organa o prisilnoj naplati javnih prihoda, čije se pregled za 2011. daje na kraju ovog poglavlja.

Porezni status, odnosno oporezivanje pravnih i fizičkih osoba određeno je općim i posebnim poreznim zakonima (*lex generalis* i *lex specialis*). Oporezivanje u sustavu sporta vezano je i za druge zakone, od kojih su najvažniji Zakon o sportu i Zakon o udrugama, te za brojne podzakonske propise koji detaljnije propisuju postupke i načine oporezivanja. Prema Zakonu o sportu, pravni oblici u sustavu sporta jesu:

- pravne osobe (udruge, trgovačka društva i ustanove),
- fizičke osobe (sportaši, treneri, osobe osposobljene za rad u sportu, osobe koje sudjeluju u organiziranju i vođenju sportskog natjecanja – sportski suci, sportski delegati, sportski povjerenici i menadžeri u sportu),

- školska sportska društva koja se osnivaju bez pravne osobnosti, radi provođenja izvannastavnih sportskih aktivnosti učenika u osnovnim i srednjim školama.

U nastavku donosimo pregled oporezivanja dohotka i dobiti fizičkih i pravnih sportskih osoba u RH, kao i oporezivanja PDV-om. Temeljne odredbe svakoga od navedenih zakona koji se odnose na sve porezne obveznike prikazat ćemo ukratko, dok će detaljniji prikaz obuhvatiti one odredbe koje se odnose isključivo na obavljanje sportske djelatnosti.

9.2.1. Oporezivanje dohodaka fizičkih osoba

Prema Zakonu o porezu na dohodak (NN, 177/04, 73/08, 80/10, 114/11, 22/12), porezom na dohodak oporezuju se dohoci fizičkih osoba (rezidenata i nerezidenata) od:

1. nesamostalnog rada,
2. samostalne djelatnosti,
3. imovine i imovinskih prava,
4. kapitala,
5. dohotka od osiguranja,
6. drugog dohotka.

Od 1. ožujka 2012. primjenjuju se ove porezne stope:

- 12% na dohotke do 26.400 kuna u godini (do 2.200 mjesečno),
- 25% na dohotke veće od 26.400 kuna, do 105.600 kuna u godini, odnosno na idućih 79.200 kuna (od 2.200 do 8.800 mjesečno, odnosno na idućih 6.600),
- 40% na dohotke veće od 105.600 kuna u godini (iznad 8.800 kn mjesečno).

9.2.1.1. Oporezivanje djelatnosti sportaša porezom na dohodak

Obavljanje sportske djelatnosti fizičkih osoba podliježe porezu na dohodak i prirezu porezu na dohodak te plaćanju doprinosa za obvezna osiguranja. Prema odredbama Pravilnika o porezu na dohodak (NN 95/05, 96/06, 68/07, 146/08, 2/09, 9/09 – ispravak, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12), sportaš je fizička osoba koja se priprema i sudjeluje na sportskim natjecanjima kao amater ili sportaš profesionalac. Sportaš profesionalac sudjeluje u sportskim natjecanjima i može imati sklopljen ugovor o profesionalnom igranju sa sportskim klubom ili sudjelovanjem u sportskim natjecanjima može obavljati samostalnu djelatnost.

Prema propisima o porezu na dohodak, status fizičkih osoba koje obavljaju sportsku djelatnost ne utvrđuje se prema njihovu formalnom statusu, već prema načinu na koji tu

djelatnost obavljaju, odnosno prema obilježjima koja su propisana za nesamostalni rad ili pak za samostalnu djelatnost.

To mogu biti sportaši, treneri, suci, menadžeri i sl. koji, ovisno o načinu na koji obavljaju djelatnost, mogu biti obveznici:

- poreza na dohodak od nesamostalnog rada (zaposleni i umirovljenici),
- poreza na dohodak od samostalnih zanimanja,
- poreza na dohodak od drugog dohotka.

9.2.1.2. Profesionalno obavljanje sportske djelatnosti u radnom odnosu – nesamostalni rad

Ako sportaš ima profesionalni ugovor, riječ je o radnom odnosu u kojemu on ostvaruje dohodak od nesamostalnog rada (plaću), na što se primjenjuju opća pravila o oporezivanju dohotka, kao i za sve ostale porezne obveznike. Poslodavac je dužan uz isplatu plaća obračunati i uplatiti pripadajuće doprinose te porez i prirez.

9.2.1.3. Profesionalno obavljanje sportske djelatnosti kao slobodna djelatnost fizičkih osoba – samostalno zanimanje

Dohodak ostvaren po osnovi samostalne sportske djelatnosti fizičkih osoba oporezuje se kao dohodak od samostalne djelatnosti ili kao drugi dohodak.⁸⁷ Način oporezivanja tih dohodaka također je jednak načinima oporezivanja ostalih poreznih obveznika koji ostvaruju takvu vrstu dohotka.

9.2.1.4. Oporezivanje dohodaka koje ostvaruju sportaši nerezidenti – drugi dohodak

Kako je u sportskoj djelatnosti mobilnost sportaša velika, vrlo često inozemni sportaši ostvaruju dohotke i u Hrvatskoj, a jednako tako i hrvatski sportaši ostvaruju dohotke u inozemstvu. Na takve dohotke primjenjuju se posebna pravila oporezivanja.

Dohodak od obavljanja sportske djelatnosti sportaša nerezidenta oporezuje se kao drugi dohodak, uz uobičajeno priznavanje izdataka u visini od 30% ostvarenih primitaka po stopi od 25%. Posebnost se odnosi na doprinose za obvezna osiguranja, koji su obveza isplatitelja primitaka koji treba utvrditi primjenjuje li RH međudržavni ugovor o socijalnom osiguranju sa

⁸⁷ Drugi dohodak podrazumijeva dohodak što ga ostvaruju osobe koje primaju plaću ili mirovinu, a honorarno obavljaju neke poslove na temelju autorskog ugovora ili ugovora o djelu.

zemljom rezidentnosti sportaša. Ako se navedeni ugovor primjenjuje, sportaš je dužan dostaviti isplatitelju potvrdu o svomu obveznom osiguranju u zemlji rezidentnosti.

Ako RH nema zaključen ugovor s državom rezidentnosti sportaša, isplatitelj primitaka dužan je obračunati i uplatiti doprinose za obvezna osiguranja prema hrvatskim propisima, što se obračunava na isti način kao i za domaće fizičke osobe koje ostvaruju drugi dohodak. Taj se način obračuna primjenjuje i ako sportaš nerezident ne dostavi potvrdu o socijalnom osiguranju iz svoje zemlje.

9.2.1.5. Primjena ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja

Pojam dvostrukog oporezivanja usko je povezan s rezidentnošću poreznog obveznika. Sportaši često obavljaju svoju djelatnost u dvije države. Za potrebe oporezivanja bitno je odrediti rezidentnost, iako je to u praksi katkad teško, osobito za osobe s prebivalištem u dvije države. Tada se osoba smatra rezidentom države s kojom ima uže osobne i gospodarske veze. Ako se pak ni to ne može odrediti, smatra se rezidentom države u kojoj ima uobičajeno boravište ili države čiji je državljanin. Riječ je o dvostrukom oporezivanju onda kad isti porezni obveznik istovrsni porez plati u dvije države. Da bi se spriječilo štetno i nepoželjno djelovanje dvostrukog oporezivanja, poduzimaju se određene mjere. Glavni instrument za izbjegavanje neželjenih posljedica za poreznu upravu i porezne obveznike jesu ugovori o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja. Tim se ugovorima određuje pravo država ugovornica na potpuno ili djelomično oporezivanje određenih prihoda, utvrđuju se pravila za rješavanje statusa njihovih poreznih obveznika, poreznih izvora i poreznih stopa. U njima se također određuju i načini razmjene podataka među poreznim upravama. Osim nabrojenoga, cilj im je i sprečavanje poreznih utaja te izbjegavanje plaćanja poreza. Hrvatska primjenjuje ugovore o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s 46 država.

Model OECD-ova ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja (OECD, 1992.), koji je osnova za izradu takvih ugovora među dvjema zemljama, u čl. 17. sadržava odredbe o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja sportaša (i umjetnika). Navodi se kako sportaši koji su rezidenti jedne države ugovornice mogu biti oporezivani u drugoj državi ugovornici u kojoj su nastupili, neovisno o odredbama koje propisuju oporezivanje u rezidentnoj zemlji. Ugovori često imaju članak u kojemu se propisuje izuzimanje od oporezivanja dohotka sportaša ako nastupaju u sklopu sportske razmjene među vladama obiju država ugovornica. Tada se država koja bi inače imala pravo oporezivanja dohotka odriče tog prava.

Primitak nerezidenata sportaša u RH smatra se predujmom poreza na dohodak od drugog dohotka i osnovica se umanjuje za 30%, a onda se na nju primjenjuje stopa od 25%.

Isplatitelj obračunava, obustavlja i uplaćuje porez. Nerezident sportaš može zatražiti od nadležnog PU potvrdu o plaćenom porezu kako bi imao dokaz o plaćenom porezu u svojoj državi.

9.2.1.6. Oporezivanje primitaka drugih osoba u sustavu sporta

Sukladno Zakonu o sportu, Pravilnik o porezu na dohodak (čl. 44., st. 5.) razvrstava i druge fizičke osobe koje sudjeluju u sustavu natjecanja na sportskim priredbama. To su sportski treneri, suci, delegati i povjerenici te druge stručne i službene osobe u sportu. Oni također mogu obavljati poslove kojima mogu ostvarivati dohotke od nesamostalnog rada ili od obavljanja samostalne djelatnosti, ali i dohotke od druge djelatnosti. Njihove su porezne obveze jednake obvezama osoba koje na jednak način obavljaju svoju djelatnost.

9.2.1.7. Oslobođenje od plaćanja doprinosa za sportske suce i delegate

Zakonom o doprinosima za suce i delegate propisano je izuzeće od plaćanja doprinosa za primitke koji imaju obilježja drugog dohotka. To su isplate za sudjelovanje na natjecanjima **amaterskih sportskih klubova** koja se održavaju u skladu s aktom o sustavu natjecanja određenoga nacionalnog sportskog saveza, na natjecanjima učeničkih i sportskih klubova te na međunarodnim natjecanjima tih klubova i nacionalnih selekcija koja se, u skladu s propisima o sportu, održavaju u RH. Za priznavanje tog izuzeća potrebno je raspolagati dokazom da je riječ o naknadi za sudjelovanje na navedenim natjecanjima. Ugovorena se naknada nakon odbitka poreza po stopi od 25% i prireza te priznavanja 30% troškova, ali bez obveze uplate obveznih doprinosa, doznačuje na žiro-račun.

9.2.1.8. Neoporezivi primici sportaša

U sustavu poreza na dohodak postoji niz neoporezivih primitaka sportaša, pri čemu isplatitelji moraju biti iz sustava sporta ili, u određenim okolnostima, to mogu biti tijela državne ili lokalne uprave. Primici koji se ne oporezuju mogu biti:

- iznosi koji se ne smatraju dohotkom,
- iznosi na koje se ne plaća porez na dohodak odnosno na koje se primjenjuje porezno oslobođenje.

Drugim riječima, to mogu biti nagrade, sportske stipendije, stipendije za školovanje, naknade sportašima amaterima ili neoporezive naknade sportašima, o kojima će biti govora u nastavku.

9.2.1.8.1. Nagrade

Prema Zakonu o porezu na dohodak, određene se nagrade ne smatraju dohotkom i time ne podliježu plaćanju poreza na dohodak, neovisno o svoti u kojoj se isplaćuju.

- Na primitak od **državne nagradu za sport** „Franjo Bučar“ ne plaća se porez na dohodak (čl. 9., toč. 6. ZPDOK-a). Sredstva za nagradu isplaćuju se iz državnog proračuna. U 2011. godini za tu je namjenu isplaćeno **390.000** kuna (i dodatnih 76.450 kuna za trošak podjele nagrada).
- **Nagrade jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave** propisane su njihovim statutom i isplaćuju se iz sredstva njihovih proračuna. Prema podacima iz provedenog upitnika (detaljnije o upitniku govori se u poglavlju 8.2.), lokalne su jedinice u 2011. kao nagrade za sportska dostignuća isplatile ove iznose:

• iz županijskih proračuna	17.169.105 kuna
• iz gradskih proračuna	162.347.535 kuna
• iz općinskih proračuna	44.890.241 kunu
• iz proračuna Grada Zagreba	196.330.958 kuna
UKUPNO:	420.737.839 kuna.

Treba uzeti u obzir da na upitnik nisu odgovorili svi JLPS-ovi i da stoga navedeni iznos nije ukupni iznos na razini Hrvatske za 2011. godinu.

- **Novčane nagrade za vrhunska sportska postignuća** isplaćuju se za osvojene medalje na Olimpijskim i Paraolimpijskim igrama, Olimpijskim igrama gluhih te na svjetskim i europskim prvenstvima u olimpijskim i paraolimpijskim sportovima i disciplinama te u olimpijskim sportovima i disciplinama za gluhe, a isplaćuju se iz sredstva državnog proračuna. Uvjeti i iznosi novčanih nagrada određeni su Uredbom o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska sportska postignuća (NN 3/10). U 2011. za nagrade za vrhunska sportska postignuća iz državnog je proračuna isplaćeno **2.983.900** kuna.
- **Nagrade za sportska ostvarenja po posebnim propisima** određene su čl. 10., toč. 16. Zakona o porezu na dohodak, koji propisuje da se na primitke od **nagrada za sportska ostvarenja** do propisanog iznosa (20.000 kuna u godini) ne plaća porez na dohodak. Te nagrade isplaćuju HOO, nacionalni i sportski savezi na razini gradova i županija, sportske zajednice u gradovima i županijama te sportski klubovi. Prema odredbama Pravilnika o porezu na dohodak (čl. 44., st. 12. i 13.) neoporezivim nagradama smatraju se one koje su određene Pravilnikom o kategorizaciji sportaša i **Pravilnikom o mjerilima za dodjeljivanje nagrada** koji je trebalo donijeti (a do danas još nije donesen) nadležno ministarstvo (MZOS) na prijedlog HOO-a. Zbog toga je mišljenjem MFIN-a još iz 2005.

određeno da se do donošenja tog pravilnika propisani iznos za sportska ostvarenja do 20.000 kuna u godini ne može isplaćivati neoporezivo, odnosno nagrade za sportska ostvarenja u cijelosti se, tj. u ukupno isplaćenju svoti, oporezuju. Osim pitanja zašto Pravilnik nije donesen, nameće se i pitanje na temelju kojih se mjerila dodjeljuju nagrade!? Sljedeće pitanje na koje nemamo odgovora glasi: tko je dosad snosio porezni teret na te isplate – isplatitelj ili primatelj nagrade?

9.2.1.8.2. Sportske stipendije

Sportske stipendije dodijeljene prema posebnim propisima ne podliježu oporezivanju porezom na dohodak.

Sportske stipendije obuhvaćaju:

- olimpijske stipendije što ih primaju sportaši koji su ispunili odgovarajuću normu za nastup na Olimpijskim igrama, a koju propisuje pripadajuća međunarodna sportska asocijacija određenog sporta za određenu disciplinu koja je uvrštena u program Olimpijskih igara,
- stipendije kategoriziranih sportaša.

Sportaši su za te potrebe kategorizirani prema Pravilniku o kategorizaciji sportaša, koji donosi HOO. Stipendije isplaćuju HOO, županijske i gradske sportske zajednice (koje često u nazivu ne trebaju imati pojam *zajednica*) te sportski klubovi. U skladu sa Zakonom o sportu, isplaćuju ih i Hrvatski paraolimpijski odbor i Hrvatski sportski savez gluhih. S obzirom na to da je kategorizacija sportaša pretpostavka za dobivanje sportske stipendije i s obzirom na to da te stipendije može isplatiti svaka od prethodno navedenih osoba, sportaš može dobiti i nekoliko sportskih stipendija.

Pri tome se mora voditi briga o poreznom statusu ukupnih isplata.

Mjesečni neoporezivi iznos jest 1.600 kuna. Neoporezivost se priznaje u ukupnoj svoti, kumulativno za broj mjeseci za koji se stipendija isplaćuje. To znači da je ukupni godišnji neoporezivi iznos 19.200 kuna, koji može biti isplaćen i u kraćem razdoblju od godine dana. Isplatitelji su obvezni u svojim evidencijama osigurati podatke o isplaćenim primicima po osnovi tih isplata. Ako sportske stipendije sportašu u poreznom razdoblju isplaćuju dva ili više isplatitelja, neoporeziva svota stipendija utvrđuje se od ukupne svote sportskih stipendija svih isplatitelja. Sportaš tada treba isplatitelju prije isplate stipendije dostaviti vjerodostojne isprave (preslike) ili pisanu izjavu o isplaćenim primicima po toj osnovi od drugih isplatitelja. Ako sportaš ostvaruje sportsku stipendiju samo od jednog isplatitelja, obvezan mu je dati

pisanu izjavu da ne prima sportske stipendije od drugih isplatitelja. Ako primatelj sportaš prima i stipendiju za redovito školovanje, ona se ne uključuje u ukupni iznos primljenih sportskih stipendija.

Prema podacima HOO-a (detaljnije u poglavlju 8.2.), za olimpijske stipendije (tzv. olimpijska solidarnost) u 2011. isplaćene su **1.074.593** kune.

9.2.1.8.3. Stipendije za školovanje

Stipendiju mogu dobiti učenici i studenti na srednjim, višim i visokim školama te na fakultetima, ali samo za redovito školovanje.

Neoporezive isplate sportske stipendije i stipendije za školovanje ne isključuju se. Dakle, sportaš može dobiti neoporezivu isplatu sportske stipendije i stipendije za školovanje, čak i od istog isplatitelja. Kategorizirani sportaš ili olimpijski kandidat koji je istodobno i redoviti učenik ili student može mjesečno neoporezivo primiti 1.600 kuna stipendije za školovanje (iznimno, uz ispunjenje propisanih uvjeta, i do 4.000 kuna u mjesecu) i do 1.600 kuna sportske stipendije. To znači da se pravo na neoporezivu isplatu međusobno ne isključuje.

Prema podacima FINA-e, u 2011. u sportskim je djelatnostima za stipendije isplaćeno ukupno **48.071.399** kuna. Kako u financijskim izvješćima NO-ova stavka stipendije nije odijeljena prema kriteriju vrste stipendije, nije poznato koliki je iznos neoporezivih stipendija.

Sve vrste stipendija moraju se isplatiti na žiro-račun primatelja stipendije.

9.2.1.8.4. Naknade sportašima amaterima

Prema Zakonu o sportu, kao naknade sportašima određene su i naknade za putne troškove, naknade za smještaj i prehranu u vrijeme natjecanja i priprema te naknade za pojačanu prehranu. Neoporezivi mjesečni iznos tih naknada je 1.600 kuna. Ako se tijekom jednog mjeseca poreznog razdoblja isplaćuju naknade sportašima za više mjeseci istoga ili prethodnoga poreznog razdoblja, neoporezive se svote priznaju u ukupnom iznosu, kumulativno za broj mjeseci za koje je naknada trebala biti isplaćena. Isplatitelji su obvezni u svojim evidencijama osigurati podatke o isplaćenim primicima po toj osnovi, a ako se primici isplaćuju od dva ili više isplatitelja, primatelj naknade obvezan je isplatitelju prije isplate dostaviti vjerodostojne isprave o ostvarenim primicima od tih vrsta naknada i drugih isplatitelja.

9.2.1.8.5. Neoporezive naknade sportašima

Sportska udruga kategoriziranom sportašu koji amaterski obavlja sportsku djelatnost može davati određene naknade i potpore. Neoporezive naknade sportašima amaterima određene su do visine 1.600 kuna u mjesecu.

U Zakonu o porezu na dohodak uređena je posebnost isplata troškova za službeni put. Neprofitne organizacije mogu neoporezivo isplatiti troškove službenog puta i osobama koje nisu njezini zaposlenici. Temeljna pretpostavka za te neoporezive isplate jest da su one povezane sa službenim putovanjima za potrebe tih organizacija.

Neprofitna organizacija može osobama koje nisu njezini radnici neoporezivo isplatiti:

- naknade prijevoznih troškova za pripreme i natjecanja u visini stvarnih izdataka,
- naknade troškova noćenja na službenom putovanju u visini stvarnih izdataka,
- naknade za uporabu privatnog automobila u službene svrhe do 2 kune po prijađenom kilometru,
- dnevnice u zemlji do 170 kuna za službeno putovanje koje traje više od 12 sati u danu, a za službeno putovanje u zemlji koje traje više od 8, a manje od 12 sati, neoporezivi dio dnevnice iznosi do 85 kuna,
- dnevnice u inozemstvu do svote i uz uvjete utvrđene propisima o izdacima za službena putovanja za korisnike državnog proračuna.

Te se naknade isplaćuju isključivo na žiro-račun primatelja naknade.

9.2.2. Oporezivanje porezom na dobit

Obveznici poreza na dobit trgovačka su društva i druge pravne i fizičke osobe rezidenti RH koji obavljaju gospodarsku djelatnost samostalno, trajno i radi ostvarivanja dobiti, dohotka ili prihoda odnosno drugih gospodarskih procjenjivih koristi. Stopa poreza na dobit iznosi 20%.

Zakon o porezu na dobit (NN, 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12) omogućuje obveznicima tog poreza olakšicu za darovanja sportskim neprofitnim organizacijama, što je detaljnije obrađeno u točki 9.2.6. ovog poglavlja.

Sportskom se djelatnošću osim fizičkih osoba mogu baviti i pravne osobe koje statusno mogu biti organizirane kao udruge, ustanove ili trgovačka društva. Pravne osobe – udruge i sportska dionička društva koja su za to posebno registrirana mogu obavljati sportsku

djelatnost sudjelovanja u sportskom natjecanju te se baviti djelatnošću organiziranja i vođenja sportskog natjecanja.

Državne ustanove, ustanove jedinica područne (regionalne) samouprave, ustanove jedinica lokalne samouprave, državni zavodi, vjerske zajednice, političke stranke, sindikati, komore, udruge, umjetničke udruge, dobrovoljna vatrogasna društva, zajednice tehničke kulture, turističke zajednice, **sportski klubovi, sportska društva i savezi te zaklade i fundacije** nisu obveznici poreza na dobit.

Iznimno, ako obavljaju gospodarsku djelatnost, a neoporezivanje te djelatnosti dovelo bi do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, PU će na vlastitu inicijativu ili na prijedlog drugih poreznih obveznika ili druge zainteresirane osobe rješenjem utvrditi da su obveznici poreza na dobit za tu djelatnost. Za gospodarsku djelatnost koju obavljaju sportske neprofitne organizacije nemaju nikakvu posebnu olakšicu i u poreznom su smislu izjednačene s ostalim pravnim i fizičkim osobama koje su obveznici poreza na dobit.

Sportski klubovi, sportska društva ili neke druge udruge u sustavu sporta koje su rješenjem PU proglašene obveznicima poreza na dobit i nadalje nisu obveznici poreza na dio dobiti koju čini razlika između prihoda i rashoda od obavljanja negospodarskih i neprofitnih djelatnosti zbog kojih su i osnovane. Oni su porezni obveznici samo za dobit ostvarenu obavljanjem gospodarske djelatnosti. To znači ako uz gospodarsku djelatnost (npr. uz prodaju sportske odjeće, obavljanje nekih usluga koje naplaćuju i sl.) istodobno imaju prihode od članarina, donacija i poklona, za taj dio prihoda, odnosno za pozitivnu razliku između prihoda i rashoda, nisu obveznici poreza na dobit.

Prihodi od **članarina** koje su utvrđene statutom i obvezne su za sve članove sportskog društva nisu oporezivi prihod. Međutim, često se članarinom nazivaju i naknade za usluge koje se od korisnika naplaćuju u paušalnom iznosu. No tada nije riječ o neoporezivoj članarini, već o naknadi za uslugu. Na primjer, ako sportski klub osnovan kao udruga naplaćuje članarinu za korištenje sportskog terena na način da korisniku odredi mjesečnu ili godišnju članarinu koja mu omogućuje korištenje teniskog terena dva puta u tjednu, nije riječ o klupskoj članarini, već o naknadi za isporučenu uslugu i stoga su te članarine oporezive.

Uprava sportske udruge koja je obveznik poreza na dobit odlučuje o upotrebi neto dobiti i slobodno raspolaže njome, ali uz određena ograničenja. Ostvarena se dobit, sukladno statutu, mora koristiti isključivo za obavljanje i unapređenje djelatnosti sportske udruge.

Budući da za potrebe ovog projekta nisu bila dostupna pojedinačna financijska izvješća za svaku sportsku udrugu nego samo zbirna izvješća za pojedine razrede iz skupine 93.1., ne može se sa sigurnošću tvrditi obavlja li neki sportski klub gospodarsku ili neprofitnu djelatnost, što određuje i njegov porezni status. Ministarstvo financija (ali i MZOS⁸⁸), raspolaže podacima o poslovanju sportskih klubova u čijoj je nadležnosti utvrđivanje svih činjenica bitnih za oporezivanje, kao i nadzor i naplata poreznih prihoda.

9.2.3. Oporezivanje porezom na dodanu vrijednost

Obveznik PDV-a je poduzetnik odnosno pravna ili fizička osoba koji isporučuje dobra ili obavlja usluge. U oporezivanju PDV-om primjenjuju su opća stopa od 25%, nulta stopa i snižena stope od 10%. Prag za ulazak u sustav PDV-a do 31. prosinca 2012. iznosio je 85.000 kuna. Sukladno Ugovoru o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji⁸⁹, potrebno je napomenuti da se od 1. siječnja 2013. prag za ulazak u sustav PDV-a povećava na 35.000 EUR, te da je pristupanjem Uniji moguće ukidanje nulte stope PDV-a, uz mogućnost uvođenja sniženih stopa koje ne mogu biti niže od 5%.

9.2.3.1. Oslobođenja u sustavu PDV-a za obavljanje sportske djelatnosti

Kao što je već navedeno, sportske udruge u poduzetničkim aktivnostima mogu obavljati oporezive promete i promete koji su oslobođeni plaćanja PDV-a. Ako imaju oporezive isporuke u vrijednosti većoj od praga za ulazak u sustav PDV-a, za njih vrijede ista pravila kao i za ostale poduzetnike. Pošto je oporezivanje PDV-om uvedeno u hrvatski porezni sustav prije 14 godina, pretpostavlja se da porezni obveznici dobro poznaju obveze i prava, kao i tehniku oporezivanja PDV-om. Stoga ćemo u ovom dijelu ukratko prikazati samo olakšice vezane za sportske neprofitne organizacije. Neke su aktivnosti sportskih udruga oslobođene plaćanja PDV-a. Riječ je pretežito o oslobođenju usluga i s njima usko povezanih isporuka dobara koje sportske udruge obavljaju u korist svojih članova za članarinu utvrđenu u skladu s pravilima sportskih udruga, uz uvjet da to oslobođenje neće narušiti tržišno natjecanje. Članarina kojom se financira rad neprofitne organizacije (tzv. hladni pogon) i kojom se financiraju isporuke usluga i s njima povezanih isporuka dobara članovima udruge ne smatraju se naknadom za pružene usluge odnosno za isporuke dobara (Dremel, 2011.). Osim navedenih oslobođenja, neprofitne organizacije u nekim okolnostima mogu ostvariti i porezna oslobođenja pri uvozu (npr. pri uvozu dobara posebno izrađenih i

⁸⁸ Pravilnikom o načinu i rokovima podnošenja akata Povjerenstvu za profesionalne sportske klubove propisano je da profesionalni sportski klubovi jedanput u godini moraju Povjerenstvu podnositi račun dobiti i gubitka, izvješće o registriranim sportašima seniorske momčadi, godišnje financijsko izvješće, plan poslovanja u idućoj poslovnoj godini, revizorsko izvješće, izvješće o članovima kluba i članovima tijela kluba.

⁸⁹ Ugovor o pristupanju Hrvatske Europskoj uniji, 2011.; dostupno na: www.mvpei.hr

prilagođenih za osobnu uporabu, obrazovanje, kulturnu, socijalnu, profesionalnu i drugu rehabilitaciju slijepih, slabovidnih, gluhih, dijaliziranih te mentalno ili fizički hendikepiranih osoba kada ih uvoze ustanove ili organizacije registrirane za pružanje pomoći i rehabilitaciju takvih osoba, a dobivena su bez plaćanja naknade, uz uvjete propisane carinskim propisima).

Neprofitne organizacije mogu biti oslobođene i poreza na prihode koji su u vezi s priredbama organiziranim za prikupljanje sredstava za dobrotvorne svrhe i za potrebe udruge ako se ne narušava načelo tržišnog natjecanja. Udruga može organizirati najviše dvije priredbe u godini (čl. 75., st. 2. Pravilnika o PDV-u). Međutim, to se oslobođenje odnosi samo na organizacije iz čl. 11., toč. b), g), h), i), j), l), m) Zakona o PDV-u, **ali se ne odnosi na sportske neprofitne organizacije.**

Kratkim kronološkim pregledom izmjena i dopuna Zakona o PDV-u vezanih za porezno oslobođenje u tuzemstvu (čl. 11.) želimo upozoriti na činjenicu da, u usporedbi s drugim neprofitnim djelatnostima, obavljanje sportske neprofitne djelatnosti nije nigdje izrijekom spomenuto, što je vidljivo iz tablice 9.4.

Tablica 9.4. Izuzeća u Zakonu o PDV-u, čl. 11.

NN	Izuzeće koje se primjenjuje za obavljanje sportske djelatnosti, čl.11.	Napomena (navedeno za ostale neprofitne djelatnosti u čl. 11.)
47/95	Oslobođenja iz stavka 1., toč. 4., 5., 6., 7., 8., 9., toga članka navedene ustanove odnosno zajednice ostvaruju uz uvjet da djelatnost obavljaju u skladu s posebnim propisima.	U posebnim točkama 4. – 9. nabrajaju se usluge (zdravstvene, socijalne, dječje skrbi, obrazovanja, vjerske, u kulturi); nigdje se zasebno ne spominju sportske usluge.
164/98		Detaljnije se opisuju isporuke dobara i usluga.
105/95		Izuzeću se dodaju i „kinematografi“.
54/00		Dodaje se toč. 3. „priređivanje posebnih igara na sreću u igračnicama i automatskim klubovima te klađenje“; toč. 10.: u kulturi se dodaju (umjesto kinematografa) usluge prikazivanja filmova te usluge i isporuke dobara samostalnih umjetnika i umjetničkih organizacija.
73/00		Briše se izuzeće za prikazivanje filmova, ali se usluga javnog prikazivanja filmova stavlja u još povoljniji položaj i od 2009. oporezuje se nultom stopom.
87/09	„f) usluge što ih za svoje članove obavljaju udruženja osoba koje obavljaju djelatnosti oslobođene poreza ili za koje nisu porezni obveznici, ako su te usluge namijenjene neposredno za obavljanje njihove djelatnosti, uz uvjet da ta udruženja od svojih članova za obavljene usluge zahtijevaju samo nadoknadu njihova dijela troškova i da takvo oslobođenje ne dovodi do narušavanja tržišnog natjecanja, n) usluge i isporuke dobara ako to čine organizacije čije su djelatnosti oslobođene u skladu s odredbama točaka b), g), h), i), l), i m) ovoga članka u vezi s priredbama organiziranim za prikupljanje sredstava isključivo u njihovu korist, pod uvjetom da oslobođenje neće narušiti načela tržišnog natjecanja“.	Uz sve prije pojedinačno navedene djelatnosti dodaje se u čl. 10.a., toč. p) pretplata javnog radija i televizije.

Izvor: NN, razni brojevi

Za razliku od hrvatskog Zakona o PDV-u, Direktiva vijeća 2006/112 EEZ-a o zajedničkom sustavu PDV-a od 28. studenoga 2006. u glavi IX., *Izuzeća*, u poglavlju 2., *Izuzeća za određene djelatnosti od javnog interesa*, u čl. 132. izrijekom navodi izuzeće u točki (m):

(m) određene usluge usko povezane sa sportom ili tjelesnim odgojem koje pružaju neprofitne organizacije osobama koje se bave sportom ili tjelesnim odgojem.

Treba istaknuti da su Izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (NN 87/09) u potpunosti preuzete sve ostale odredbe o izuzećima, samo nije preuzeto izuzeće iz navedene točke (m), koja izrijekom navodi usluge usko povezane sa sportom. Iako se u praksi primjenjuje izuzeće za isporuke neprofitnih organizacija, smatramo da nema razloga da se izuzeće iz spomenute Direktive ne preuzme u hrvatski propis o PDV-u.

Potrebno je napomenuti kako europska Direktiva o PDV-u u dodatku III., u popisu isporuka dobara i usluga na koje se mogu primijeniti snižene stope, navodi i prodaju ulaznica za sportske priredbe te korištenje sportskih objekata. U sadašnjim odredbama hrvatskog Zakona o PDV-u nisu sadržane te odredbe, kao ni u odredbama koje stupaju na snagu 1. siječnja 2013., u kojima se određuje obuhvat primjene snižene stope od 10%. Primjenom snižene stope na ulaznice za sportske priredbe te na naknade za korištenje sportskih objekata postigle bi se višestruke koristi. Cijene bi za krajnje korisnike – građane bile niže, povećao bi se broj korisnika tih usluga, pogotovo onih koji se rekreativno bave sportom, a time bi se mogli povećali i prihodi od tih naknada.

9.2.4. Transferi sportaša (naknade za prelazak igrača)

Pitanje transfera sportaša često se spominje vezano za nogometaše. Svjetska nogometna organizacija objavila je da je 2011. u svijetu bilo 11.500 transfera nogometaša, a transferi su ukupno bili vrijedni 2,25 mlrd. eura (Stapić, 2012.). S obzirom na to da je po pravilu riječ o iznimno visokim naknadama, transferi bi trebali biti i predmetom razmatranja poreznog statusa tih transakcija.

Status transfera može se razmatrati s gledišta oporezivanja dobiti i s gledišta oporezivanja PDV-om kada je u pitanju obveza kluba, ali i s gledišta poreza na dohodak u smislu pitanja porezne obveza igrača na prihod ostvaren od transakcije.

S gledišta poreza na dobit, dobit je, prema definiciji, razlika između prihoda i rashoda. Stoga se postavlja pitanje je li odšteta/naknada prilikom prodaje igrača (**transfera**) drugom klubu

prihod što na kraju godine čini dobit⁹⁰ kluba koji je prodao igrača. Može li takav klub biti udruga koja po definiciji obavlja neprofitnu djelatnost? Prema svim ekonomskim kriterijima, prodaja igrača nipošto nije neprofitna djelatnost, pa stoga nema razloga da Porezna uprava (čl. 2. Zakona o porezu na dobit) na vlastitu inicijativu ili inicijativu drugih poreznih obveznika odnosno drugih zainteresiranih strana, a zbog narušavanja načela porezne pravednosti i jednakosti, rješenjem ne utvrdi da je riječ o gospodarskoj djelatnosti. Zakon o sportu (nogometnim) klubovima omogućuje da budu udruge građana, ali s obzirom na odredbe Zakona o porezu na dobit, u svakom je pojedinačnom slučaju potrebno preispitati je li riječ o profitnoj ili o neprofitnoj djelatnosti.

Nogometni klubovi s igračima potpisuju ugovore s određenim trajanjem. Ako igrač vezan ugovorom želi promijeniti klub prije isteka ugovora, klubovi mogu pregovarati o naknadi za transfer koji „starom“ klubu plaća klub u koji je igrač prešao. To je poslovni odnos između dva kluba.

Sportski klubovi u Hrvatskoj, registrirani kao sportske udruge, uglavnom nisu obveznici poreza na dobit, ali mogu biti u sustavu PDV-a. Prihodi sportskog kluba od sponzora za usluge promidžbe često su viši od 85.000 kuna, što je važeći zakonski prag za ulazak u sustav PDV-a te stječu zakonsku obvezu ulaska u sustav PDV-a.

Za utvrđivanje poreznog tretmana transfera nogometaša (Jelić, 2010.) trebalo bi analizirati odredbe Zakona o PDV-u u dijelu koji definira predmet oporezivanja (u ovom primjeru usluge) i status poduzetnika, te u pravnom smislu definirati stvarni oblik pravnog posla o kojemu je riječ.

Podimo od Zakona o PDV-u, prema kojemu se PDV-om oporezuju sve isporuke dobara i usluga koje obavi poduzetnik – porezni obveznik u sklopu svoje poduzetničke djelatnosti u tuzemstvu, uz naknadu. Opći pojam usluge kao predmeta oporezivanja (čl. 4., st. 1. Zakona) propisuje da su „obavljane usluge sve one usluge koje se ne smatraju isporučenim dobrima“. Međutim, Zakonom je detaljno i vrlo široko određeno definiranje usluga (prepuštanje dobara na uporabu i korištenje – najam ili zakup, prijenos imovinskih prava kao što je prijenos i osiguranje prava na patente, pronalazačka prava, prava industrijskog vlasništva i slična prava, trpljenje neke radnje, suzdržavanje od neke radnje i dr.), iz čega proizlazi da su i transferi, tj. naknade za obavljenju uslugu prelaska sportaša predmet oporezivanja, uz uvjet

⁹⁰ U nekim zemljama EU (Italiji, UK, Njemačkoj), u skladu s preporukom FIFA-e i UEFA-e, na takav se prihod plaća porez na dobit. U tim je zemljama također određeno da klubovi moraju biti registrirani kao tvrtke odnosno kao dionička društva.

da je tu uslugu obavio poduzetnik u sklopu obavljanja svoje gospodarske djelatnosti. Kako bi pravna ili fizička osoba bila poduzetnik u smislu Zakona o PDV-u, nije uvjet da se smatra poduzetnikom i prema drugim zakonima i nije bitno je li riječ o udruzi, ustanovi ili trgovačkom društvu. Bitno je da ostvaruje prihod jer je PDV porezni oblik kojim se oporezuje promet dobara i usluga, a ne rezultat gospodarske djelatnosti. Nogometni, ali i ostali sportski klubovi, obavljaju isporuke dobara i usluga (prodaju ulaznice, klupske suvenire, ostvaruju naknade za prelazak igrača, naknade za iznajmljivanje prostora i sl.) i u tom su smislu poduzetnici, a postaju porezni obveznici od 1. siječnja sljedeće godine ako obave oporezive isporuke dobara i usluga u svoti većoj od 85.000 kuna u prethodnoj kalendarskoj godini, odnosno od 2013. prag za ulazak u sustav PDV-a bit će do 35.000 EUR.

Pravni oblik transfera vidljiv je iz mišljenja Porezne uprave⁹¹: *Kad sportski klub – obveznik PDV-a sporazumno dopušta igraču prelazak u drugi klub, odriče se prava koja ima prema igraču i za to prima naknadu. Odricanje od prava, predstavlja u smislu odredbe članka 4. Zakona o PDV-u uslugu koja je predmet oporezivanja.* Prema tome, kada se jedna ugovorna strana odriče svoga ugovornog položaja, a druga za taj odustanak plaća naknadu, očito je riječ o usluzi (u smislu Zakona o PDV-u).

Sve navedeno odnosi se na transfere igrača u Hrvatskoj. Ako se usluga transfera gleda s motrišta opće usluge, tada je mjesto oporezivanja u tuzemstvu, prema mjestu davatelja usluge. Daje li domaći klub naknadu za transfer inozemnom klubu, obračun i plaćanje PDV-a obavlja se u državi u kojoj je sjedište inozemnoga sportskog kluba. Ako se gleda s motrišta primatelja usluge, tada je u transakcijama s inozemstvom porezni obveznik inozemni poduzetnik.

Na kraju ostaje otvoreno pitanje da li sportski klubovi koji su obveznici PDV-a na naknade za transfere obračunavaju PDV.

Kako oporezivanje prelaska igrača odnosno naknada za taj prelazak kao predmet oporezivanja nije nigdje **izričito naveden**, kako u hrvatskom Zakonu o PDV-u, tako ni u europskoj Direktivi o PDV-u, pitanje je kako se u praksi postupa. No iz sadržaja te transakcije i uz primjenu odredaba i definicija pojma usluge i poduzetnika odnosno poreznog obveznika, nedvojbeno proizlazi da je riječ o obavljenoj usluzi koja je predmet oporezivanja (Javor, 2007:119).

⁹¹ Mišljenje Porezne uprave, klasa 410-19/03-01/384 od 27. veljače 2007.

9.2.5. Donacije i sponzorstva kao porezni poticaji u sustavu sporta

Potpomaganje neprofitnih organizacija, pa tako i sportskih, sustavom donacija i sponzorstva uobičajena je praksa u gotovo svim zemljama EU, pa i u Hrvatskoj. U praksi se pojmovi *donacija* i *sponzorstvo* često upotrebljavaju kao sinonimi, no porezni propisi razlikuju ta dva instituta. Donacija je darivanje u novcu, stvarima ili uslugama, bez očekivane ili ugovorene protučinidbe. Donator za danu donaciju ne dobiva niti potražuje nikakve izravne ekonomske ni gospodarske koristi za sebe. Radi poticanja i motiviranja donatora, u poreznim propisima većine zemalja sadržane su odredbe o poreznim pogodnostima kako za davatelje, tako i za primatelje donacija. Donacija može biti porezno izuzeta ovisno o tome tko je primatelj odnosno davatelj donacije i ovisno o namjeni donacije.

Sponzorstvo u poreznim propisima ima drugačiji status i podrazumijeva poslovni odnos u kojemu se smatra plaćanjem (rashodom) za promidžbu tvrtke, proizvoda ili znaka sponzora. Sponzorstva koja su dana kao plaćanje za reklamu trgovačkom društvu ili obrtniku evidentiraju se kao troškovi promidžbe i u ukupnom su iznosu porezno priznati rashod poslovanja. Međutim, uvidom u financijska izvješća NO-ova (FINA, 2012.) taj prihod s gledišta financiranja sportskih udruga nije zanemariv. Problem u određivanju stvarne visine prihoda od sponzorstva proizlazi iz toga što se ti prihodi ne prate izdvojeno nego su sadržani u stavci 311 *Prihodi od prodaje robe i pružanja usluga*, odnosno na 3112 *Prihodi od pružanja usluga*. Kako bi se ti prihodi mogli razlučiti od ostalih prihoda od prodaje usluga, bilo bi dobro da se uvede još jedna podskupina, 31122, koja bi obuhvatila prihode od pružanja usluga iz ugovora o sponzoriranju. Tako bi se evidencijski moglo poboljšati praćenje i u izvješćima bi se moglo prepoznati o kojim je prihodima riječ. Za sustav NO-ova to bi bio važan podatak jer su to znatni prihodi.

Za usluge sponzorstva nema ograničenja u iznosima davanja, a da bi zadržao status porezno priznatog troška, primatelj sponzorstva mora ispostaviti račun za uslugu reklamiranja odnosno sponzorstva, jer u protivnome, ako ne postoji nikakva obveza promidžbe, riječ je o donaciji koja ima ograničenje u smislu visine, ali i osoba koje mogu primiti takvu donaciju.

Iako je poreznim propisima točno određena razlika između donacija i sponzorstva, u praksi je katkad teško razlučiti je li u konkretnom primjeru riječ o sponzorstvu ili o javnoj objavi naziva i imena donatora koji su pomogli održavanje neke sportske manifestacije, financiranje nekoga sportskog programa ili razvoj određene sportske aktivnosti. U tom se slučaju prema ukupnim

okolnostima procjenjuje je li sportska udruga za primljeni iznos obavila uslugu reklame ili je riječ o donaciji bez protučinidbe.

S obzirom na to da se sponzorstva smatraju poslovnim odnosom u sklopu obavljanja gospodarske djelatnosti sponzora i podliježu računovodstvenim i poreznim pravilima za poduzetnike, u nastavku ćemo govoriti o poreznom statusu donacija NO-ovima u sustavu poreza na dohodak i dobit te u sustavu PDV-a.

9.2.5.1. Porezne olakšice obveznika poreza na dohodak i dobit za dana darovanja (donacije)

Zakonom o porezu na dohodak porezni obveznici fizičke osobe mogu uvećati osobni odbitak, tj. neoporezivi dio dohotka za darovanja dana u tuzemstvu u naravi ili novcu u sportske svrhe, doznačenima na žiro-račun udruga i drugih osoba koje te djelatnosti obavljaju u skladu s posebnim propisima. Donacije mogu biti do visine 2% primitaka za koje je u prethodnoj godini podnesena godišnja porezna prijava i utvrđen godišnji porez na dohodak. To znači da se taj odbitak ne može iskoristiti ako u prethodnoj godini nije podnesena porezna prijava. Iznimno, osobni se odbitak uvećava za darovanja iznad propisane visine, uz uvjet da su dana prema odlukama nadležnih ministarstava (za sport je to MZOS) o provedbi i financiranju posebnih programa i akcija, ali ne i za redovitu djelatnost primatelja darovanja. Tom se poreznom olakšicom mogu koristiti i porezni obveznici rezidenti RH, ali i porezni obveznici nerezidenti.

Dio osobnog odbitka za dana darovanja porezni obveznik može iskoristiti podnošenjem godišnje porezne prijave, uz uvjet da priloži preslik naloga o doznaci u novcu i preslik ugovora o danim darovanjima u drugim dobrima i uslugama.

Zakonom o porezu na dobit propisane su porezne olakšice za obveznike poreza na dobit za darovanja dana NO-ovima. Obveznici poreza na dobit trgovačka su društva, ali i ostale pravne i fizičke osobe koje su prema poreznim propisima obveznici poreza na dobit i također se mogu koristiti propisanim poreznim olakšicama.

Darovanjima se smatraju donacije u naravi ili novcu koje su dane u tuzemstvu za sportske i druge općekorisne svrhe udrugama i drugim osobama koje navedene djelatnosti obavljaju u skladu s posebnim propisima. Navedena darovanja **do 2%** prihoda ostvarenoga u prethodnoj godini (dakle, nije riječ o dobiti prije ili nakon oporezivanja, čime bi učinak te porezne olakšice bio neusporedivo manji) iznimno mogu biti i veća ako su dana prema odlukama

nadležnog ministarstva o provedbi financiranja posebnih programa i akcija, te porezni obveznik (primjerice, trgovačko društvo) na navedenu svotu nema obvezu plaćanja poreza na dobit.

Ako iznos donacije **prelazi 2%** ukupnog prihoda iz prethodne godine, kad je riječ o sportu, potrebno je pribaviti potvrdu MZOS-a iz koje se vidi svrha i program za koji će se donacija utrošiti. Iznos porezno dopustive donacije time je praktično neograničen. Za te donacije veće od propisanog iznosa davatelj donacije dužan je uvećati osnovicu poreza na dobit.

Potrebno je istaknuti da donacije obuhvaćaju i plaćanje troškova za zdravstvene potrebe fizičkih osoba (operativne zahvate, liječenja, nabavu lijekova, ortopedskih pomagala i dr.), što je osobito važno za zdravstvenu brigu o ozlijeđenim sportašima koji nisu pokriveni osnovnim, dopunskim i privatnim zdravstvenim osiguranjem, odnosno za plaćanje troškova koje snose same fizičke osobe. Darovani iznosi trebaju biti plaćeni na račun primatelja dara ili zdravstvene ustanove, a ako je darovan lijek, ortopedsko ili drugo medicinsko pomagalo, potrebno je priložiti vjerodostojnu ispravu o tome.

9.2.5.2. Korištene porezne olakšice za dane donacije u sustavu poreza na dohodak i dobit u razdoblju 2005. – 2011.

Podaci PU⁹² o iznosima i broju davatelja donacija obuhvaćaju ukupne iznose donacija za sve namjene (kulturne, znanstvene, odgojno-obrazovne, zdravstvene, humanitarne, sportske, vjerske i druge svrhe, te donacije udrugama i drugim osobama koje te djelatnosti obavljaju u skladu s posebnim propisima) što ih dopuštaju porezni propisi, a prikazani su u tablici 9.5.

Kako bismo iz tog iznosa dobili samo donacije za sportske namjene, napravljena je procjena koja se temelji:

- na udjelu sredstava dodijeljenih sportu iz javnih izvora u iznosu većem od 25%,
- na udjelu u raspodjeli ukupnih sredstava lutrije, koji za sport iznosi 35% te
- na činjenici da gotovo 35% ukupnog broja registriranih udruga u RH potječe iz sustava sporta.

Na temelju navedenih udjela moglo bi se okvirno procijeniti da je oko **30%** (a vjerojatno i više) ukupno darovanog iznosa donirano za sportske namjene (tabl. 9.5.).

⁹² Statistički podaci PU prema godišnjim prijavama poreza na dohodak i poreza na dobit.

Tablica 9.5. Pregled broja obveznika poreza na dohodak koji su se koristili poreznom olakšicom za dana darovanja i iznosi darovanja u razdoblju 2005. – 2011.

Godina	Broj obveznika koji su dali donaciju	Indeks (u %)	Ukupan broj podnesenih poreznih prijava	Postotak obveznika - donatora od ukupnog broja obveznika koji su podnijeli poreznu prijavu	Ukupna darovanja građana i fizičkih osoba (u kn)	Indeks (u %)
2005.	1.880		np.		5.854.863	
2006.	2.059	109,52	972.612	0,21	4.021.619	68,69
2007.	2.945	143,03	1.037.352	0,28	3.892.509	96,79
2008.	4.012	136,23	1.090.574	0,37	4.602.252	118,23
2009.	4.323	107,75	1.119.813	0,39	4.191.130	91,07
2010.	3.805	88,02	884.912	0,43	3.273.553	78,11
2011. ⁹³	1.616	42,47	650.000	0,25	1.673.307	51,12

Izvor: Ministarstvo financija (2012a)

U promatranom je poreznom razdoblju vidljivo da se od 2005. do 2009. godine povećavao broj obveznika **poreza na dohodak** koji su se koristili poreznom olakšicom za dana darovanja, i to za 9,5% u 2006. u odnosu prema 2005., odnosno za 43% u 2007. u usporedbi s 2006. godinom. Najveći je broj poreznih obveznika (više od 4.000) koji se koristio poreznom olakšicom zabilježen u 2008. i u 2009. U 2010. godini bilo je 12% manje poreznih obveznika nego prethodne godine, a u 2011. u odnosu prema 2010. došlo je do drastičnog pada tog broja. Naime, 58% manje fizičkih osoba darovalo je dio svog dohotka za općekorisne namjene.

Razmatrajući visinu ukupnog iznosa darovanja, također je zamjetan trend smanjenja, pri čemu je u 2011. iznos od 1,6 mil. kuna gotovo četiri puta manji nego u 2005. (5,8 mil. kuna). U razdoblju 2006. – 2009. građani su za općekorisne svrhe prosječno donirali oko 3,5 mil. kuna u godini, odnosno oko 1 mil. kuna za sportske namjene. U 2010. dolazi do pada za 20% u odnosu prema 2009., a u 2011. građani su izdvojili upola manje novca nego prethodne godine.

U tablici 9.6. dana je procjena udjela donacija za sportske namjene u ukupno danim donacijama za sve namjene.

⁹³ Podaci za 2011. godinu nisu konačni jer je još uvijek u tijeku obrada godišnjih prijava poreza na dohodak i godišnjih prijava poreza na dobit za 2011. godinu.

Tablica 9.6. Ukupne donacije pravnih i fizičkih osoba za sve namjene i procjena iznosa donacija za sportske namjene (u kn)

Godina	Ukupne donacije građana i fizičkih osoba za NO	Procijenjeni iznos - 30% od donacija građana i fizičkih osoba za sport	Ukupne donacije (iznad 2%) pravnih osoba i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost	Procijenjeni iznos - 30% od donacija pravnih osoba i fizičkih osoba koje obavljaju djelatnost namijenjen sportu
2005.	5.854.863	1.756.459	33.249.689	9.974.907
2006.	4.021.619	1.206.486	34.132.701	10.239.810
2007.	3.892.509	1.167.753	86.439.741	25.931.922
2008.	4.602.252	1.380.676	93.675.013	28.102.504
2009.	4.191.130	1.257.339	80.882.072	24.264.622
2010.	3.273.553	982.066	51.825.009	15.547.503
2011.	1.673.307	501.992	71.342.820	21.402.846

Izvor: Ministarstvo financija, Porezna uprava (2012.)

Pad broja donatora i ukupno doniranih iznosa u posljednje dvije godine može se tumačiti na više načina. Pad životnog standarda građana i opća ekonomska kriza sigurno su utjecali na odluku o darivanju. Međutim, može se tumačiti i promjenama u Zakonu o porezu na dohodak jer se u 2010. iznos godišnjega osobnog odbitka za dana darovanja s prijašnjih 12.000 kuna prepолоvio na 6.000 kuna, a ukinute su i porezne olakšice za premije osiguranja, zdravstvene usluge i stambene potrebe. Iako je promjenom Zakona ta porezna olakšica znatno smanjena (i obuhvatom i iznosom), zadržana je mogućnost doniranja unutar iznosa od 6.000 kuna za općekorisne namjene (i za doprinose za zdravstveno osiguranje).

Ako se promotri prosječni pojedinačni iznos svih darovanja, koji se kretao od 860 kuna u 2010. do 3.000 kuna u 2005., ipak bi se moglo zaključiti da je smanjenje porezne olakšice u 2010. donekle utjecalo na pojedinačnu odluku o visini darovanja, ili su pak porezni obveznici olakšicu možda iskoristili za njima važnije svrhe (npr. za dopunsko zdravstveno osiguranje).

Uspoređujući broj ukupnih donatora s ukupnim brojem podnesenih godišnjih poreznih prijava u razdoblju 2005. – 2010⁹⁴, razvidno je da se manje od 1% poreznih obveznika koristilo tom poreznom olakšicom. Razlozi mogu biti različiti: nedovoljna svijest o davanju donacija, a time i o posrednoj koristi od smanjenja porezne obveze, uvjet da za iskorištenje te porezne olakšice mora biti podnesena godišnja prijava poreza na dohodak za prethodnu godinu te

⁹⁴ Nije uzeta u obzir 2011. jer nema raspoloživog podatka o konačnom broju podnesenih poreznih prijava za 2011.

korištenje drugim poreznim olakšicama (primjerice, onima za ulaganja u stambene potrebe i za plaćene zdravstvene usluge) koje su možda imale veći prioritet.

Kako se za darovanja pravnih osoba obveznika **poreza na dobit** u evidenciji PU prate samo darovanja pravnih i fizičkih osoba obveznika poreza na dobit koja su veća od dopuštenih 2%, nije poznat podatak o ukupnim darovanjima za koje se umanjuje porezna osnovica. To znači da podaci iz tablice 9.6. ne obuhvaćaju ukupne donacije pravnih osoba. Pretpostavlja se kako je iznos donacija za koje je korištena porezna olakšica znatno veći i to više čudi činjenica da PU ne prati taj iznos davanja jer je on i te kako relevantan s obzirom na porezne prihode. Naime, iz veličine iznosa donacija pravnih osoba koje davatelju omogućuju poreznu olakšicu moglo bi se izračunati koliko je PU „propustio“ naplatiti poreznih prihoda, odnosno koliki je indirektno iznos ustupio za općekorisne namjene (Arbutina i Ott, 1999.). Izračun za porezno umanjenje u obveznika poreza na dobit bio bi i jednostavniji od izračuna za donacije vezane za porez na dohodak koji ima više poreznih stopa i poreznih razreda.

Iz tablice 9.7. proizlazi da porezna olakšica ipak nije ključni poticaj za darovanja za općekorisne svrhe. Prosječno je 750 poduzetnika u promatranom razdoblju izdvajalo u prosjeku 65 mil. kuna u godini za općekorisne svrhe, a da se pri tome nisu mogli koristiti poreznom olakšicom.

Slično donacijama od fizičkih osoba, najveći su donirani iznosi uplaćeni u razdoblju 2007. – 2009. U 2010. iznos je 36% manji nego u 2009., ali je u 2011. porastao gotovo 40%. U četiri posljednje godine prosječno je godišnje darovano 65 mil. kuna za sve namjene. Pretpostavimo li da je 30% darovano za sportske namjene, to bi prosječno iznosilo oko 22 mil. kuna u godini.

Tablica 9.7. Pregled broja obveznika poreza na dobit (pravne osobe i fizičke osobe koje obavljaju djelatnost) i iznosi darovanja veći od propisanih svota

Godina	Broj obveznika	Indeks (u %) (broj obveznika)	Ukupna darovanja iznad 2% pravne osobe i fizičke osobe koje obavljaju djelatnost (u kn)	Indeks (u %) (iznos darovanja)
2005.	506		33.249.689	
2006.	524	103,56	34.132.701	102,66
2007.	948	180,92	86.439.741	253,25
2008.	874	92,19	93.675.013	108,37
2009.	838	95,88	80.882.072	86,34
2010.	734	87,59	51.825.009	64,07
2011.	784	106,81	71.342.820	137,66

Izvor: Ministarstvo financija (2012.)

Razlozi darovanja unatoč nemogućnosti iskorištenja porezne olakšice mogu biti filantropske naravi i odražavaju potrebu uspješnih tvrtki da se svojim doprinosom uključe u poboljšanje djelovanja organizacija koje djeluju za opće dobro i u poticanje projekata za dobrobit šire zajednice.

9.2.5.3. Prihodi od donacija iz financijskih izvješća sportskih udruga

Prema podacima iz financijskih izvješća (FI) neprofitnih organizacija najveći dio prihoda sportskih udruga, odnosno oko 50%, potječe od donacija. Donacije iz javnih izvora (iz državnog proračuna i proračuna JLPS-ova) prosječno čine više od 70% ukupnih donacija dodijeljenih sportskim udrugama u razdoblju 2008. – 2011. Analiza prihoda od donacija obrađena je u poglavlju 8.2.8. Kako se u ovom poglavlju razmatra porezni položaj pravnih i fizičkih osoba u sustavu sporta i specifičan porezni položaj donacija, pokušat ćemo donekle usporediti podatke PU iz prethodnog dijela s podacima iz FI-jeva. Stoga ćemo razmotriti donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba te donacije građana i kućanstava. Izravna usporedba nije moguća zbog ograničenja koja su već objašnjena uz analizu podataka PU, a oni obuhvaćaju sve donacije obveznika poreza na dohodak za koje je korištena porezna olakšica, a donacije pravnih osoba samo za dio donacija za koje nije korištena porezna olakšica. Jednako tako, *prihodi od građana i kućanstava* u FI-ju imaju širi obuhvat. Nije riječ samo o donacijama nego općenito o izdacima kućanstava za sportske i rekreacijske aktivnosti. Najprije ćemo iz FI-jeva analizirati te dvije vrste donacija, a potom ćemo pokušati napraviti usporedbu podataka iz ta dva izvora.

Prihodi od donacija trgovačkih društava i drugih pravnih osoba u razdoblju 2008. – 2011. bilježe kontinuirani pad, a u 2011. bili su manji 44% (58,5 mil. kuna) nego u 2008. Suprotan je trend donacija od građana, koje u cijelom razdoblju rastu te su u 2011. godini 82%, odnosno za 3,1 mil. veće nego u 2008 (tabl. 9.8.). Udjeli donacija od trgovačkih društava u ukupnima se donacijama sportskim NO-ovima kreću od 16% u 2008. do 13% u 2011., dok udjeli donacija od građana s 0,33% u 2008. rastu na 0,71% u 2011. Iz toga bi se moglo zaključiti kako je kriza jače pogodila gospodarski sektor, a porast doniranja građana teže je protumačiti, pogotovo zato što je prihod od *donacija građana i kućanstava* širi, odnosno obuhvaća sve izdatke koje su građani i kućanstva odvojili za sport.

Tablica 9.8. Donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba te donacije građana i kućanstava iz financijskih izvješća NO-ova sportu u Hrvatskoj u razdoblju 2008. – 2011. (u kn)

	Ukupne donacije iz svih izvora (javne i privatne) (AOP 024)	Donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba (AOP 029)	Donacije građana i kućanstava (AOP 030)
2008.	1.169.919.940	189.559.361	3.876.410
2009.	1.152.314.272	173.622.469	4.293.871
2010.	1.066.091.229	136.706.408	5.900.955
2011.	991.518.262	132.688.106	7.081.071
2008. – 2011.	4.379.843.703	632.576.344	21.152.307
god. prosjek	1.094.960.926	158.144.086	5.288.077

Izvor: FINA (2012.)

Dakle, iz tablice 9.9. može se vidjeti i koje su sportske djelatnosti dobile najviše donacija. Trgovačka su društva u cijelome promatranom razdoblju od svojih ukupnih donacija najviše dala sportskim klubovima (93.12.), od 80% u 2008. do 75% u 2011., te ostalim sportskim djelatnostima (93.19.), od 19% do 23%. Ostalih 1 – 2% odnosi se na druge rekreacijske i zabavne djelatnosti.

Građanima su sportski klubovi na prvome mjestu, pa su gotovo cijeli donirani iznos (prosječno 93%) u razdoblju od 2008. do 2010. namijenili sportskim klubovima. U 2011. taj je udio smanjen na 66%, a tada su izrazito porasle donacije za ostale sportske djelatnosti, s prosječno 260.000 u godini do 2010. na 2,3 mil. u 2011., što je teško objasniti. Prema NKD-u 2007, ostale sportske djelatnosti obuhvaćaju niz poddjelatnosti⁹⁵. Možda se 2011. radilo o nekom posebnom sportskom događaju ili natjecanju pa su građani izdvojili tako velik iznos. Zanimljiv je i podatak da su trgovačka društva i ostale pravne osobe u 2011. donirali fitness centrima, koji objedinjuju rad fitness klubova i body building klubova (93.13.) iznos od 124.400 kuna. Iznos nije velik, ali je moguće da neka trgovačka društva svojim zaposlenicima omogućuju korištenje usluga tih klubova, a pokrivaju ih donacijom, što je u poreznom smislu i za davatelja i za primatelja povoljnije. Uočljiv je i podatak o donacijama trgovačkih društava za djelatnosti zabave i rekreacije (93.29.), koje su u 2011. iznosile 1,7

⁹⁵ Razred 93.19. *Ostale sportske djelatnosti* obuhvaća:

- djelatnosti izvođenja i promicanja sportskih događaja, u sportskim objektima ili izvan njih,
- djelatnosti samostalnih sportaša, sudaca, mjeritelja vremena itd.,
- djelatnosti sportskih liga i sportskih saveza,
- djelatnosti povezane s promicanjem sportskih natjecanja,
- djelatnosti staja za trkaće konje, štenara i sportskih garaža,
- rad lovišta i rezervata za sportski ribolov,
- djelatnosti planinskih vodiča,
- pomoćne djelatnosti u sportskome ili rekreacijskom lovu i ribolovu.

mil. kuna. Među ostalim, taj razred obuhvaća djelatnosti kao što su rad automata za igru na kovanice, djelatnosti rekreativnih parkova, rad rekreativnih prometnih objekata, npr. marina, skijališta, djelatnosti plaža, djelatnosti plesnih dvorana, diskoteka i sl.

Tablica 9.9. Donacije od trgovačkih društava, građana i kućanstava za sportske djelatnosti te za zabavne i rekreacijske djelatnosti u Hrvatskoj u razdoblju 2008. – 2011. (u kn)

NKD 2007	Djelatnost	Ukupno od donacija iz svih izvora (AOP 024)	Donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba (AOP 029)	Donacije građana i kućanstava (AOP 030)
93.1.	Sportske djelatnosti ukupno			
	2008.	1.169.475.672	189.559.361	3.876.410
	2009.	1.152.015.294	173.622.469	4.293.871
	2010.	1.061.137.722	134.886.355	5.885.048
	2011.	986.280.189	130.964.209	6.994.228
93.11.	Rad sportskih objekata			
	2008.	60.294.152	45.949	700
	2009.	87.298.023	99.514	0
	2010.	59.713.658	219.294	57.663
	2011.	71.265.646	255.551	0
93.12.	Djelatnosti sportskih klubova			
	2008.	600.699.072	153.624.197	3.644.108
	2009.	589.834.579	137.449.405	4.105.703
	2010.	518.420.248	107.440.536	5.454.401
	2011.	570.640.949	99.687.768	4.711.345
93.13.	Fitness centri			
	2008.	0	0	0
	2009.	0	0	0
	2010.	853.565	124.400	0
	2011.	33.002	5.782	720
93.19	Ostale sportske djelatnosti			
	2008.	508.482.448	35.889.670	231.602
	2009.	474.882.692	36.073.550	188.168
	2010.	482.150.251	27.102.125	372.984
	2011.	344.340.592	31.015.108	2.282.163
93.2.	Zabavne i rekreacijske djelatnosti			
	2008.	444.268		
	2009.	298.978		
	2010.	4.953.507	1.820.053	15.907
	2011.	5.238.073	1.723.897	86.843
93.21.	Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova			
	2008.			
	2009.			
	2010.	1.075.388	225.000	0
	2011.	921.636	13.500	0
93.29.	Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti			
	2008.	444.268		
	2009.	298.978		
	2010.	3.878.119	1.595.053	15.907
	2011.	4.316.437	1.710.397	86.843

Izvor: FINA (2012.)

Tablica 9.10. sadržava podatke o donacijama iz FI-jeva i procijenjene iznose donacija za sportske namjene iz podataka PU. Podaci nisu usporedivi, ali ilustrativno mogu poslužiti za donošenje sljedećih zaključaka.

- U poreznim prijavama obveznika poreza na dobit iz podataka PU iskazane su samo donacije veće od dopuštenog iznosa od 2% i one prema procjeni čine samo 14% od iznosa koji je iskazan u financijskim izvješćima NO-ova s područja sporta. Sva trgovačka društva i druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost obvezni su podnositi godišnju poreznu prijavu, pa se pretpostavlja da su obuhvaćeni svi pravni subjekti. Iako je riječ o procjeni, može se zaključiti da je ipak za najveći dio doniranih sredstava korištena porezna olakšica (do 2%), a to je podatak kojim PU ne raspolaže.
- Promatrajući podatke o donacijama građana usporedno s podacima FINA-e, može se vidjeti da u promatranom razdoblju raste iznos darovanja, dok je prema podacima PU zabilježen njihov drastičan pad. Iako je riječ o okvirnoj procjeni, ona bi mogla uputiti na zaključak da porezna olakšica bitno ne određuje odluku o darovanjima.
- Procijenjeni iznos doniranih sredstava za sportske namjene iz poreznih prijava građana čini od 36% u 2008. do 7% u 2011. iznosa iz financijskih izvješća NO-ova s područja sporta. Međutim, treba uzeti u obzir činjenicu da stavka donacija građana u FI-jevima obuhvaća i donacije kućanstava. Darovani se iznosi iz poreznih prijava smanjuju iako mogućnost porezne olakšice postoji uz jednake uvjete, osim što je dopušteni iznos 2010. prepolovljen. Možda je ipak na odluku o darovanju više utjecala gospodarska kriza.

Tablica 9.10. Donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba te donacije građana i kućanstava iz financijskih izvješća NO-ova i iz podataka PU za sport u razdoblju 2008. – 2011. (u kn)

93.	Godina	Donacije trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba (AOP 029), FINA	PU – pravne osobe (30% za sport)	Donacije građana i kućanstava (AOP 030), FINA	PU – fizičke osobe (30% za sport)
	2008.	189.559.361	28.102.504	3.876.410	1.380.676
	2009.	173.622.469	24.264.622	4.293.871	1.257.339
	2010.	136.706.408	15.547.503	5.900.955	982.066
	2011.	132.688.106	21.402.846	7.081.071	501.992

Izvor: FINA (2012.); Ministarstvo financija, Porezna uprava (2012.)

Govoreći o donacijama pravnih i fizičkih osoba za općekorisne namjene, potrebno je spomenuti i *Izvešće o provedbi Antikorupcijskog programa* Ministarstva pravosuđa (2012.). Među ostalim, u jednom se dijelu analiziraju donacije i sponzorstva 53 trgovačka društva u većinskom vlasništvu države (od njih ukupno 86 izvješća su podnijela 82 trgovačka društva), koja su u 2011. po osnovi sponzorstava i donacija imala rashode od 150 mil. kuna. Od ukupno prikazanih rashoda najveći dio (više od 70%) odnosi se na tri trgovačka društva: najveći udio imala je Hrvatska lutrija d.o.o. (gotovo 40%), a zatim slijede Croatia osiguranje d.o.o. (23%) te Hrvatska elektroprivreda (10%). Osim prikazanih iznosa rashoda, *Izvešće* se bavi i postupcima provođenja i objave podataka o sponzorstvima i donacijama. Navedeno je kako od 53 trgovačka društva samo njih 15% na svojim mrežnim stranicama objavljuje informacije o primateljima sponzorstava i donacija te da samo 36% svih trgovačkih društava

ima pisanu proceduru za davanje sponzorstava i donacija, a da je samo 14% na svojim mrežnim stranicama objavilo tu proceduru.

Očito je posrijedi potpuno netransparentan sustav doniranja i preporuka je *Izvešća* „da sva trgovačka društva usvoje jasnu proceduru za davanje sponzorstava i donacija i objave je na svojim mrežnim stranicama te da na svojim stranicama redovno objavljuju sve rashode po ovoj stavki kako bi se pojačala transparentnost, utvrdili jasni kriteriji za dodjelu sredstava, saznalo tko je primatelj sredstava i uklonile sumnje na mogućnost pojava nepravilnosti pri davanju sponzorstava i donacija“.

Ne ulazeći u razmatranje i opravdanost dodjeljivanja donacija i sponzorstava trgovačkih društava u većinskome državnom vlasništvu, potrebno je istaknuti da netransparentnost u sustavu doniranja postoji i u privatnom sektoru. Pretražujući mrežne stranice nekoliko najvećih gospodarskih subjekata u RH (Agrokora, Ine, Konzuma, T-HT-a, Plive, Vipneta, Podravke....), utvrđeno je kako se objavljuju djelomične informacije uglavnom promotivnog sadržaja, ali ne i detaljniji podaci o iznosima i namjenama njihovih donacija, a samo neki od njih objavili su postupke i uvjete za dodjelu donacija (npr. Privredna banka).

9.2.5.4. Prihodi od donacija i PDV-a

U poreznom smislu doniranje je povezano i s PDV-om. Ako se donacija, što je čest slučaj i u sportu, umjesto u novcu daje u stvarima ili uslugama, a darovatelj je obveznik PDV-a, tada je na darovane predmete ili usluge obvezan platiti PDV. Obveza obračunavanja PDV-a ovisi o tome je li isporučitelj dobra ili usluge u sustavu PDV-a i o tome je li riječ o isporuci dobra odnosno usluge koja se prema hrvatskim propisima oporezuje PDV-om. Ako se daruju predmeti ili usluge, na njihovu vrijednost darovatelj obračunava PDV po stopi od 25%, a ako daruje određene proizvode koji se oporezuju po nultoj ili sniženoj stopi od 10%, obvezan je obračunati PDV po tim stopama.

Na primjer, ako trgovačko društvo sportskom klubu daruje lopte ili sportsku odjeću, takva je isporuka oporeziva PDV-om po stopi od 25%, ako daruje usluge smještaja i punog pansiona za članove kluba koji se pripremaju za sportsko natjecanje, takva je isporuka oporeziva stopom u visini 10%, a ako se invalidnim sportašima daruju ortopedska pomagala, riječ je o isporuci na koju se ne plaća PDV jer se isporuka ortopedskih pomagala oporezuje nultom stopom.

U vezi s donacijama danim u uslugama, isporučitelj će obračunati obvezu za PDV ako se radi o usluzi za koju je propisano mjesto oporezivanja u tuzemstvu. Ako, primjerice, donator daruje uslugu održavanja sportskog terena, na uslugu će obračunati PDV po stopi od 25%. Daruje li, pak, autobusni prijevoznik sportskom klubu uslugu prijevoza sportaša na nekoj relaciji u tuzemstvu, na uslugu će zaračunati PDV po stopi od 25%. No ako prijevoznik daruje prijevoz sportaša na relaciji puta u inozemstvu, obveza za PDV obračunava se samo na dio donacije koja se odnosi na uslugu prijevoza obavljenju na relaciji u tuzemstvu.

Kad je riječ o donaciji, darovatelju su obračunani PDV zajedno s vrijednošću darovanih predmeta ili usluga, porezno dopustivi rashod pri utvrđivanju osnovice poreza na dobit, a do visine 2% ukupnog prihoda iz prethodne godine.

Porezna pogodnost koja je bila vezana za donacije i oporezivanje PDV-om ukinuta je 2010. Naime, od 1. siječnja 2010. nije se više moguće koristiti poreznim oslobođenjem pri uvozu dobara koja se plaćaju sredstvima inozemnih novčanih donacija.

9.2.6. Neplaćene obveze javnih davanja i ostalih davanja osoba u sustavu sporta prema rješenjima PU i drugih nadležnih tijela

Sagledavajući moguće porezne pogodnosti u temeljnim poreznim zakonima, može se uočiti da sportske udruge, kao i ostali NO-ovi, imaju određene povlastice. Davanjem poreznih povlastica vlasti se odriču dijela poreznih prihoda, ali time potiču djelatnosti za opće dobro koje NO-ovi obavljaju. U idealnome poreznom okruženju (Bater, 2000.) javne bi vlasti trebale rangirati prioritete i naći najefikasnije modele poticanja i za davatelje i za primatelje. Međutim, svaka država, ovisno o fiskalnim mogućnostima i o sustavu poticanja neprofitnog sektora, odabire sebi najprihvatljiviji model.

U Zakonu o porezu na dohodak za obavljanje sportske djelatnosti uvedeno je niz odbitaka za određena primanja, a vezano za porez na dobit i dohodak – umanjenjem porezne obveze donatorima potiče se njihova filantropija. Jednako tako, kad je riječ o PDV-u, primjenjuju se određena porezna izuzeća za isporuke dobara i usluga neprofitnih organizacija. Izračun financijskih i fiskalnih učinaka tih pogodnosti vrlo je složen i mora se temeljiti na sveobuhvatnim podacima. Zbog nepostojanja svih podataka, ali i kratkog roka, za potrebe ovog projekta to nije bilo moguće učiniti. U svakom slučaju, uz znatna izravna izdvajanja iz proračuna, NO-ovi neizravno ostvaruju sredstva i putem poreznih pogodnosti.

Istodobno, NO-ovi imaju neizvršena plaćanja prema proračunima i ostalim vjerovnicima. S obzirom na to da je ovo poglavlje o porezima i sustavu oporezivanja, na kraju donosimo samo ilustrativni prikaz utemeljen na podacima FINA-e o tome koliko pravne osobe (fizičke se osobe ne prate na taj način) iz sportskih djelatnosti skupine 93.1. imaju neizvršenih osnova za plaćanje kojima su vjerovnici državni proračun, lokalni proračun te ostali vjerovnici.

Podatke treba prihvatiti s oprezom i zato je najprije nužno objasniti metodologiju. Neizvršene osnove za plaćanje proizlaze iz rješenja PU i drugih nadležnih organa o prisilnoj naplati javnih prihoda u kojima je vjerovnik državni proračun, proračun lokalne regionalne samouprave i ostali vjerovnici. To znači da podaci obuhvaćaju sva neplaćanja, a ne samo poreze i doprinose. Razvrstani su prema razredima djelatnosti NKD-a 2007 (93.11. *Rad sportskih objekata*, 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova* i 93.19. *Ostale sportske djelatnosti*) za sve županije (uključujući i Grad Zagreb) te za RH ukupno, sa stanjem dana 31. prosinca 2011.

Do 31. prosinca 2010. FINA je prikupljala i objedinjavala podatke o nepodmirenim obvezama na temelju *Upute o prikupljanju i objedinjavanju podataka o nepodmirenim obvezama poslovnih subjekata*, na način da su banke navedene izvještajne i statističke podatke dostavljale FINA-i, koja ih je objedinjavala i sastavljala informacije. Od 1. siječnja 2011. godine počela je primjena novog sustava koji je uređen Zakonom o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima (NN 91/10) i Pravilnikom o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima (NN 96/10 i 99/11). Izmjenom zakonskih propisa sada više nije moguće prepoznati naloge za poreze i rješenja nadležnih organa o prisilnoj naplati ni naloge za plaćanje doprinosa iz plaća i na plaće, pa su prikazana neplaćanja po svim osnovama.

Tablica 9.11. Neizvršene osnove za plaćanje pravnih osoba u RH prema vrstama osnova i djelatnostima NKD-a 2007 za sportske djelatnosti (93.1.)

Sportske djelatnosti NKD-a 2007	Iznosi (u tis. kn)			
	Ukupan iznos neizvršenih osnova za plaćanje	Stanje 31. 12. 2011.		
		Neizvršene osnove unutar toga		
Rješenja PU i drugih nadležnih organa o prisilnoj naplati javnih prihoda u kojima je vjerovnik DRŽAVNI PRORAČUN	Rješenja PU i drugih nadležnih organa o prisilnoj naplati javnih prihoda u kojim je vjerovnik PRORAČUN LOKALNE REGIONALNE SAMOUPRAVE			
93.11. Rad sportskih objekata	17.369	3.984	369	13.016
93.12. Djelatnosti sportskih klubova	130.020	45.236	1.464	83.321
93.19. Ostale sportske djelatnosti	2.068	217	52	1.799
	149.458	49.437	1.884	98.137

Izvor: FINA (2012.)

Od ukupnog iznosa neizvršenih osnova za plaćanje, koji iznosi 150 mil. kuna u 2011. za sve sportske djelatnosti iz skupine 93.1. što ih one imaju prema rješenjima PU i drugih tijela o prisilnoj naplati, 52 mil. kuna odnosi se na neizvršena plaćanja državnome i lokalnom proračunu, a 98 mil. kuna potražuju vjerovnici izvan javnog sektora. Najviše ukupnih neizvršenih osnova za plaćanje imaju sportski klubovi, i to 130 mil. kuna, od čega je 36% (46,7 mil. kuna) neizvršenih plaćanja prema proračunima. Najveći udio u ukupnim neizvršenim plaćanjima (57%) imaju sportski klubovi, i to: sportski klubovi Grada Zagreba (33 mil. kuna), klubovi Osječko-baranjske (32 mil. kuna) i klubovi Splitsko-dalmatinske županije (10 mil. kuna).

Prethodna tablica pokazuje samo dio nenaplaćenih javnih prihoda odnosno samo one za koja su izdana rješenja o prisilnoj naplati. Kada bi se obuhvatili i ostali nenaplaćeni iznosi, brojevi bi zasigurno bili mnogo veći.

Kako bi se smanjila opća nelikvidnost, Zakonom o posebnoj mjeri naplate poreznog duga (NN 25/12) utvrđenoga sa stanjem dana 31. siječnja 2012. omogućeno je onim subjektima koji se prema poreznim propisima smatraju poduzetnicima način rješavanja dugova s osnove poreza, carina, trošarina i doprinosa prema središnjoj vlasti i JLPS-ovima. Rokovi za podnošenje zahtjeva za reprogramiranje duga istekli su krajem travnja 2012. Nije poznato koliko je pravnih osoba koje obavljaju sportske djelatnosti ispunjavalo uvjete za primjenu navedenog Zakona i jesu li PU podnijeli zahtjev za reprogramiranje duga.

U zaključnim razmatranjima važno je naglasiti sljedeće.

- U državama članicama EU u primjeni je niz pogodnosti za NO-ove u sportskoj djelatnosti, posebno na području poreza na dobit i PDV-a. U oporezivanju dobiti neprofitnih organizacija primjenjuje se više različitih rješenja: većina zemalja iz oporezivanja izuzima dobit ostvarenu aktivnostima za koje je neprofitna organizacija osnovana, neke zemlje oporezuju svu dobit bez obzira na to kojim je aktivnostima ostvarena, dok treće zemlje čak ne oporezuju ni dobit ostvarenu od nekih aktivnosti za koje neprofitna organizacija nije osnovana. U sustavu PDV-a moguća je primjena nižeg praga za ulazak u sustav, dok je većina država članica iskoristila mogućnost uvođenja snižene stope i izuzeće iz sustava PDV-a.
- U primjeni su brojni oblici poreznih poticaja čiji je cilj povećanje prihoda u sustavu sporta, ali i povećanje broja sudionika u sportu, te razvoj sporta općenito. Primjerice, takvi su poticaji povlaštene porezne status donacija, poticanje sponzorstva i volonterstva; propisivanje posebnih poticaja za bavljenje sportom u sportskom klubu; pravo poslodavaca da subvencioniraju članarinu zaposlenika u sportskim klubovima i to im se

priznaje kao rashod; pravo na sniženje poreza na dohodak za iznos plaćenih sportskih članarina i sl.

- Nužno je uspostaviti sveobuhvatan i pregledan sustav praćenja donacija (o darovateljima, primateljima, svrsi doniranja, darovanim iznosima, ekonomskim i društvenim učincima) za sportske, ali i za ostale namjene, što bi imalo višestruke koristi s ekonomskoga, a time i s poreznoga i društvenog stajališta.
- Porezna povlastica u hrvatskome poreznom sustavu za donacije u okvirima je onih koji postoje i u drugim zemljama EU. Za procjenu njezina učinaka odnosno za prosudbu je li dovoljno poticajna ili ne, potrebno je imati podatke o ukupnim donacijama, primateljima i davateljima donacija. Porezna uprava trebala bi, prema podacima iz godišnjih poreznih prijava pravnih i fizičkih osoba, ustanoviti statistiku praćenja ukupnog broja i iznosa danih donacija do dopuštenih iznosa i iznad njih kako bi se mogao procijeniti stvarni financijski učinak te porezne pogodnosti i za primatelje i za državni proračun.
- Ukupne donacije pravnih osoba koje se ne koriste poreznom olakšicom u posljednje su četiri godine prosječno iznosile 75 mil. kuna za sve namjene, što pokazuje da odluka o doniranju nije bitno određena poreznom olakšicom.
- Relativno je malen i broj fizičkih osoba i iznosa doniranih za neprofitne namjene, što znači da se porezna olakšica ne koristi dovoljno s obzirom na zakonske mogućnosti.
- Brojne povlastice u sustavu poreza na dohodak uglavnom su vezane za povoljniji porezni status određenih primitaka (izuzeća za nagrade, naknade, određene stipendije). Ta povlastica ima znatne učinke s obzirom na broj korisnika i iznose koji nisu oporezovani i važna je za poticanje djelatnosti sporta.
- Pravilnikom o mjerilima za dodjeljivanje nagrada na temelju kojega bi se ostvarila porezna olakšica za nagrade za sportska ostvarenja nije još donesen, pa se te nagrade oporezuju. U vezi s tim MFIN je još 2005. odredio da se do donošenja tog pravilnika propisani iznos za sportska ostvarenja do 20.000 kuna godišnje ne može isplaćivati neoporezivo, odnosno da se nagrade za sportska ostvarenja oporezuju u punom iznosu. Prema Zakonu o sportu iz 2006., Pravilnik je trebao donijeti MZOS na prijedlog HOO-a u roku mjesec dana od stupanja Zakona na snagu.
- Izuzeća u sustavu PDV-a sukladna su okvirima koje određuje Direktiva vijeća 2006/112 EEZ-a o zajedničkom sustavu PDV-a. Međutim, samo u normativnom dijelu, ali ne i u praksi, postoji određena razlika. Za razliku od hrvatskog Zakona o PDV-u, Direktiva u glavi IX., *Izuzeća*, u poglavlju 2. *Izuzeća za određene djelatnosti od javnog interesa*, u čl 132. izrijekom navodi izuzeće u točki (m) koja glasi: „određene usluge usko povezane sa sportom ili tjelesnim odgojem koje pružaju neprofitne organizacije

osobama koje se bave sportom ili tjelesnim odgojem“. Potrebno je napomenuti da su izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (NN 87/09) u hrvatski Zakon u potpunosti ugrađene sve ostale odredbe o izuzećima, samo je ispuštena odredba o sportu.

- Direktiva EU o PDV-u omogućuje da se na prodaju ulaznica za sportske priredbe te na korištenje sportskih objekata mogu primijeniti snižene stope PDV-a, te bi trebalo primjenu tog izuzeća ugraditi i u hrvatske propise o PDV-u.
- S poreznoga gledišta, trebalo bi preispitati porezni status transfera, odnosno naknada. Iako je pitanje s pravnog stajališta složeno, trebalo bi točno definirati porezni status i poreznu obvezu za te naknade i, što je još važnije, dosljedno ih primjenjivati. Ministarstvo financija (ali i MZOS), raspolaže podacima o poslovanju sportskih klubova u čijoj je nadležnosti utvrđivanje svih činjenica bitnih za oporezivanje, kao i nadzor i naplata poreznih prihoda.
- Vezano za praćenje donacija i sponzorstava u FI-jima, potrebno je napomenuti sljedeće. U računovodstvu NO-ova i izvješćima donacije se prate unutar skupine 35. *Prihodi od donacija*, i to zasebno donacije dobivene iz proračuna od ostalih donacija. Bilo bi dobro prihode od donacija trgovačkih društava u javnom sektoru izdvojiti od prihoda od donacija trgovačkih društava izvan javnog sektora.
- Sponzorstva se uopće ne prate izdvojeno i bilo bi dobro da se prihodi od pružanja usluga (koji se sad evidentiraju i prate na stavci 311. *Prihodi od prodaje robe i pružanja usluga*, odnosno na 3112 *Prihodi od pružanja usluga*) podijele na 31121 *Prihodi od pružanja usluga, osim onih iz ugovora o sponzoriranju* i 31122 *Prihodi od pružanja usluga iz ugovora o sponzoriranju*. Tako bi se evidencijski moglo poboljšati njihovo praćenje te u izvješćima u analitičkim podacima tražiti i te podatke s osnovnih računa.
- Porezne povlastice bitna su i nužna sastavnica sustava financiranja i djelovanja NO-ova, a time i sporta. Kako bi njihov učinak bio veći, potrebno je poticati njihovu primjenu, ali treba imati na umu gospodarske okolnosti. U sadašnjim gospodarskim, posebice fiskalnim okolnostima, ali i u bližoj budućnosti, teško se može očekivati povećanje razine bilo kojih poreznih olakšica, pa i onih za NO-ove. Stoga je potrebno preispitati i mogućnosti drugih izvora financiranja i samofinanciranja, uključujući i obavljanje gospodarskih djelatnosti na području sporta.

10. IMOVINA I OBVEZE PRAVNIH OSOBA U SUSTAVU SPORTA

Cilj ovog dijela projekta jest uvidom u zbirne prihode, rashode, imovinu, obveze i kapital pravnih osoba u sustavu sporta utvrditi njihov financijski položaj, odnosno pokušati ustanoviti stupanj financiranja pravnih osoba u sustavu sporta. Analiza je fokusirana samo na neprofitne organizacije (NO-ove) u sustavu sporta – uglavnom su to udruge i ustanove.⁹⁶ Analiziraju se NO-ovi koji su obvezni sastavljati i predavati FINA-i i Državnom uredu za reviziju financijska izvješća (FI-jeve). To su NOO-ovi iz cijele Hrvatske koji su u NKD-u razvrstani kao sportske djelatnosti⁹⁷ te kao zabavne i rekreacijske djelatnosti.⁹⁸ Dakle, u ovoj analizi nisu obuhvaćene „manje“ neprofitne organizacije (s godišnjim prihodom i imovinom manjom od 100.000 kuna) koje nisu dužne sastavljati i predavati financijska izvješća ako to ne žele, te pravne osobe u sportu koje funkcioniraju na profitnoj osnovi (sportska dionička društva).

10.1. Financijska izvješća NO-ova

Prema podacima MFIN-a, u RNO-u 2011. bilo je registrirano 5.779 sportskih udruga, od kojih je 3.037 sastavilo i predalo financijska izvješća (tabl. 10.1.). Dakle, malo više od polovice (52%) svih sportskih udruga registriranih 2011. predalo je financijska izvješća i oni su predmet analize u ovom projektu, a može se pretpostaviti da uglavnom „manji“ NO-ovi (s godišnjim prihodom i imovinom manjom od 100.000 kuna) nisu predali financijska izvješća jer ih oni nisu ni dužni predavati ako ne žele.⁹⁹ U tablici 10.1. prikazan je broj analiziranih neprofitnih organizacija od 2008. do 2011. čiji se broj u tom razdoblju povećao za oko 30%. To se može objasniti činjenicom da je 2008. i 2009. izmijenjena Uredba o računovodstvu neprofitnih organizacija te je od 2010. proširen obuhvat NO-ova koji su dužni predavati financijska izvješća.¹⁰⁰

⁹⁶ Trgovačkih društava ima samo nekoliko i oni posluju kao i drugi poduzetnici te se za njihovo funkcioniranje ne izdvajaju sredstva iz proračuna, stoga nisu predmet analize u ovom projektu.

⁹⁷ Ta kategorija NKD-a odnosi se na rad sportskih objekata (razred 93.11.), djelatnosti sportskih klubova (razred 93.12.), fitness centre (razred 93.13.) te na ostale sportske djelatnosti (poput organiziranja, promoviranja i upravljanja sportskim priredbama, rada lovišta i rezervata za sportski ribolov ili djelatnosti planinskih vodiča - razred 93.19.).

⁹⁸ Ta kategorija NKD-a odnosi se na djelatnosti zabavnih i tematskih parkova (razred 93.21.) te na ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti (poput rada skijališta - razred 93.29.). Detaljnije vidjeti DZS (2007.).

⁹⁹ Postoji mogućnost i da neki veći NO-ovi (s godišnjim prihodom i imovinom većom od 100.000 kuna) nisu predali financijska izvješća iako su to bili dužni učiniti. Nažalost, na temelju dostupnih podataka to je nemoguće provjeriti.

¹⁰⁰ Tako 2008. i 2009. financijska izvješća nisu morali predavati NO-ovi čija je vrijednost imovine za proteklu kalendarsku godinu bila manja od 100.000 kuna i kojima je godišnji prihod za proteklu kalendarsku godinu bio manji od 100.000 kuna. No od 2010. uvjeti za predaju financijskih izvješća „pooštreni“ su, te njih ne moraju

Tablica 10.1. Broj analiziranih NO-ova u sustavu sporta prema NKD-u 2007

Godina	Sportske djelatnosti (93.1.)	Zabavne i rekreacijske djelatnosti (93.2.)	Ukupno
2008.	2.318	2	2.320
2009.	2.318	2	2.320
2010.	2.654	39	2.693
2011.	2.990	47	3.037

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e, 2008. – 2012.

Porast broja NO-ova koji su tijekom analiziranih godina sastavljali i predavali financijska izvješća uglavnom je rezultat povećanja broja manjih NO-ova, posebice onih s godišnjim prihodom manjim od 100.000 kuna (tabl. 10.2.). Može se pretpostaviti da je uglavnom riječ o novoosnovanim NO-ovima koji su prema Uredbi o računovodstvu NO-ova iz 2009. dužni predavati financijska izvješća neovisno o visini prihoda i imovine. Tako je od 2008. do 2011. broj NO-ova s godišnjim prihodom do 100.000 kuna (koje predaju financijska izvješća) narastao za 92% (sa 681 u 2008. na 1.305 u 2011.). U tablici 10.2. zanimljivo je primijetiti i da velika većina NO-ova u sustavu sporta ostvaruje godišnje prihode manje od milijun kuna (2011. oko 92% svih NO-ova).

Tablica 10.2. Broj analiziranih NO-ova prema visini godišnjeg prihoda (u kn)

Godišnji prihod NO-ova	Broj NO-ova				
	2008.	2009.	2010.	2011.	2011. (%)
do 100.000	681	671	987	1.305	43,0
100.000 – 500.000	1.085	1.122	1.176	1.203	39,6
500.000 – 1 mil.	266	252	267	276	9,1
1 – 2 mil.	150	140	136	133	4,4
2 – 3 mil.	45	39	40	35	1,2
3 – 4 mil.	25	26	17	18	0,6
4 – 5 mil.	10	10	12	10	0,3
5 – 10 mil.	21	23	26	28	0,9
10 – 20 mil.	24	23	20	16	0,5
20 – 30 mil.	2	5	6	4	0,1
30 – 40 mil.	5	2	1	2	0,1
40 – 50 mil.	1	2	1	3	0,1
50 – 100 mil.	1	2	1	1	0,0
više od 100 mil.	4	3	3	3	0,1
Ukupan broj	2.320	2.320	2.693	3.037	100,0

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2012.)

predavati samo oni NO-ovi kojima je vrijednost imovine uzastopno u prethodne tri godine bila manja od 100.000 kuna (na razini svake godine), ali im je istodobno i godišnji prihod u prethodne tri uzastopne godine bio manji od 100.000 kuna (na razini svake godine). Nadalje, NO-ovi osnovani nakon 1. siječnja 2009. (dakle, i oni koji su osnovani u 2010., 2011. i 2012.) dužni su sljedeće tri godine predavati financijska izvješća neovisno o visini prihoda i imovine.

Kao osnova za analizu služe dva financijska izvješća – zbirna bilanca te zbirno izvješće o prihodima i rashodima NO-ova. Na temelju tih financijska izvješća analizirat ćemo raspoloživa sredstva NO-ova (prihode), veličinu i strukturu njihovih rashoda, imovinu, obveze i kapital, stanje novčanih sredstava na njihovim žiro-računima te višak/manjak prihoda. Prije same analize važno je napomenuti ograničenje vezano za podatke. Naime, prihodi i rashodi u izvješćima FINA-e kojima raspolažemo (zbirnim izvješćima o prihodima i rashodima NO-ova u sustavu sporta) nisu u potpunosti realno prikazani jer se katkad više puta knjiže isti prihodi i rashodi. U poglavlju 7. *Sustav financijskog izvještavanja i mogućnosti financijskog upravljanja institucijama u sportu* upozoreno je na činjenicu da Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija i Zakonom o računovodstvu nije propisana konsolidacija na razini pravnih osoba te se u bazama podataka FINA-e mogu dobiti samo zbrojevi podataka iz financijskih izvješća pojedinačnih korisnika odabrane djelatnosti (u promatranom primjeru sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti). Tako se na strani prihoda događa da se prihod od igara na sreću prvi put knjiži u HOO-u kao prihod po posebnim propisima – kada ga HOO dobije iz državnog proračuna, potom, kada HOO iz tih sredstava daje donaciju nekom sportskom savezu, to se u tom savezu prikazuje kao prihod od donacije, a ako taj savez dalje daje donaciju nekom klubu, onda se to prikazuje i kao donacija nekom klubu. Budući da se u zbirnim izvješćima koje smo dobili iznosi prihoda za sve NO-ove u sustavu sporta jednostavno zbrajaju, događa se da se neki prihodi i rashodi prikazuju dva ili tri puta. Tako je HOO-u od igara na sreću stiglo 100 kuna, od kojih je on proslijedio 40 kuna određenom sportskom savezu, a sportski savez dalje je proslijedio 10 kuna nekom sportskom klubu. Umjesto da je prikazano kako je NO-u u sustavu sporta na temelju prihoda od igara na sreću stiglo 100 kuna, u zbirnim izvješćima FINA-e tih je 100 kuna prikazano kao 150 kuna. Nažalost, iz dostupnih podataka nije moguće utvrditi koji su prihodi (riječ je o prihodima od igara na sreću i sredstvima za zadovoljavanje javnih potreba u sportu) te rashodi knjiženi više puta, stoga je sve daljnje zaključke potrebno tumačiti s velikom dozom opreza.

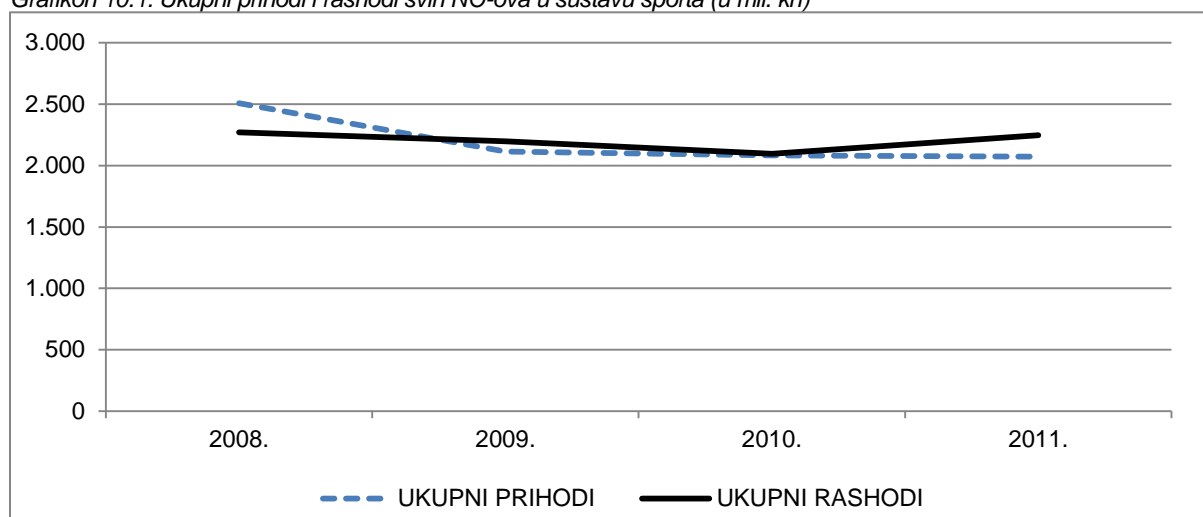
10.1.1. Veličina i struktura prihoda i rashoda NO-ova u sustavu sporta

Na agregatnoj su razini 2008. svi NO-ovi imali dovoljno prihoda za financiranje rashoda (grafikon 10.1.). Prihodi su iznosili oko 2,5 mlrd. kuna, a rashodi oko 2,3 mlrd. kuna. Međutim, već od 2009. dolazi do obrata, odnosno ukupni rashodi svih NO-ova veći su od ukupnih prihoda, što upućuje na to da se financijski položaj NO-ova u sustavu sporta agregatno pogoršao. Tako 2011. ukupni rashodi NO-ova iznose oko 2,2 mlrd. kuna, a ukupni

prihodi oko 2 mlrd. kuna (dakle, NO-ovima u sustavu sporta nedostaje oko 200 mil. kuna za pokrivanje rashoda).

Ukupni se prihodi NO-ova u razdoblju 2008. – 2011. smanjuju (a najveće je smanjenje zabilježeno 2009., kada su prihodi pali za oko 17% u odnosu prema 2008.). I ukupni su se rashodi od 2008. do 2010. smanjivali, ali u 2011. neočekivano su porasli.

Grafikon 10.1. Ukupni prihodi i rashodi svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2011.)

Prosječni je NO u sustavu sporta 2008. imao ukupan prihod od oko milijun kuna, a u 2011. oko 682.000 kuna (tabl. 10.4.).¹⁰¹ Međutim, prihodi svih NO-ova nisu se podjednako smanjili u razdoblju od 2008. do 2011. Najviše su se smanjili prihodi najvećih NO-ova (s godišnjim prihodima većim od 100 mil. kuna). Prosječno su ti najveći NO-ovi u 2008. imali prihod od oko 201 mil. kuna, a u 2011. imali su prosječan prihod od oko 126 mil. kuna). Nekim su NO-ovima prihodi u promatranom razdoblju čak i rasli (npr. bilo je NO-ova s godišnjim prihodom do 100.000 kuna, ali i onih s godišnjim prihodom od 50 do 100 mil. kuna).

¹⁰¹ Prosječna vrijednost svake stavke dobiva se tako da se ukupan godišnji prihod svih NO-ova u tom razredu podijeli brojem NO-ova u tom razredu.

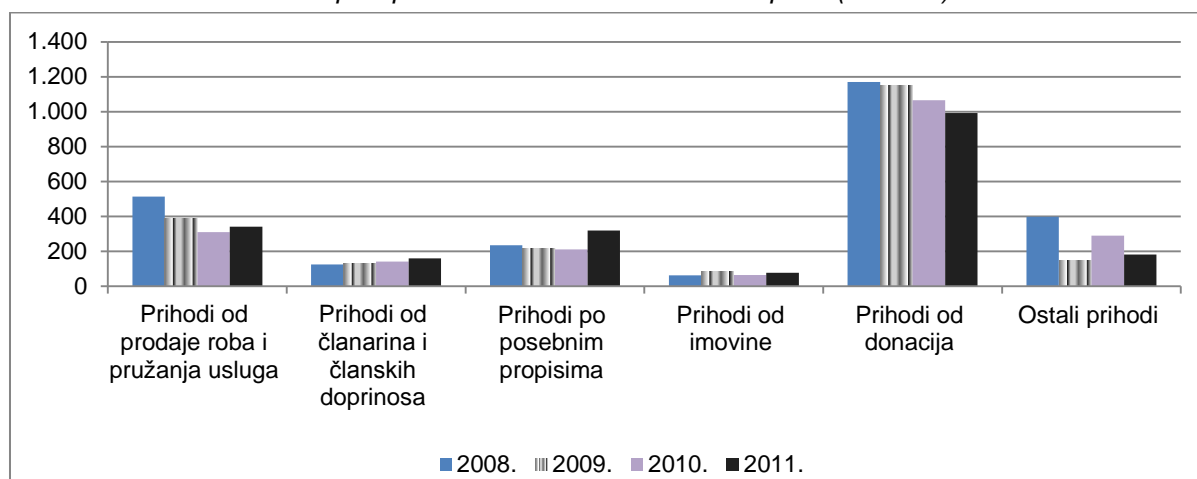
Tablica 10.3. Prosječan prihod NO-ova u sustavu sporta prema visini godišnjeg prihoda (u tis. kn)

Godišnji prihod NO-ova	Prosječni prihod NO-ova				
	2008.	2009.	2010.	2011.	2011/2008 (%)
do 100.000	34,0	46,8	42,9	37,7	10,9
100.000 – 500.000	229,8	229,6	229,9	230,0	0,1
500.000 – 1 mil.	699,9	708,1	692,2	692,7	-1,0
1 – 2 mil.	1.357,0	1.354,8	1.363,9	1.385,4	2,1
2 – 3 mil.	2.380,1	2.397,0	2.419,3	2.392,2	0,5
3 – 4 mil.	3.407,3	3.423,5	3.395,3	3.435,8	0,8
4 – 5 mil.	4.298,1	4.496,7	4.506,6	4.559,6	6,1
5 – 10 mil.	6.927,6	6.917,9	7.116,6	7.311,6	5,5
10 – 20 mil.	13.635,4	13.293,5	14.407,0	14.415,5	5,7
20 – 30 mil.	26.823,8	24.246,6	26.181,7	23.952,6	-10,7
30 – 40 mil.	35.543,8	30.784,8	33.379,0	37.401,7	5,2
40 – 50 mil.	48.087,4	43.229,5	46.126,6	43.342,0	-9,9
50 – 100 mil.	51.450,8	66.231,6	53.288,1	64.584,7	25,5
više od 100 mil.	201.572,1	120.993,0	151.452,4	126.499,7	-37,2
prosječni godišnji prihod svih NO-ova	1.080,8	911,3	783,1	682,5	-36,9

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2012.)

Najvažniji izvor prihoda NO-ova u 2011. činile su donacije, prihodi od prodaje roba i usluga te prihodi po posebnim propisima (grafikon 10.2.). Od te tri vrste prihoda analizirani su NO-ovi 2011. prikupili oko 80% ukupnih prihoda. Međutim, čak dva od ta tri najvažnija izvora prihoda (prihodi od donacija te prihodi od prodaje roba i usluga) tijekom analiziranih godina znatno se smanjuju, ali zato istodobno polagano rastu prihodi po posebnim propisima (uglavnom prihodi od igara na sreću)¹⁰² te prihodi od članarina i članskih doprinosa.

Grafikon 10.2. Struktura ukupnih prihoda svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

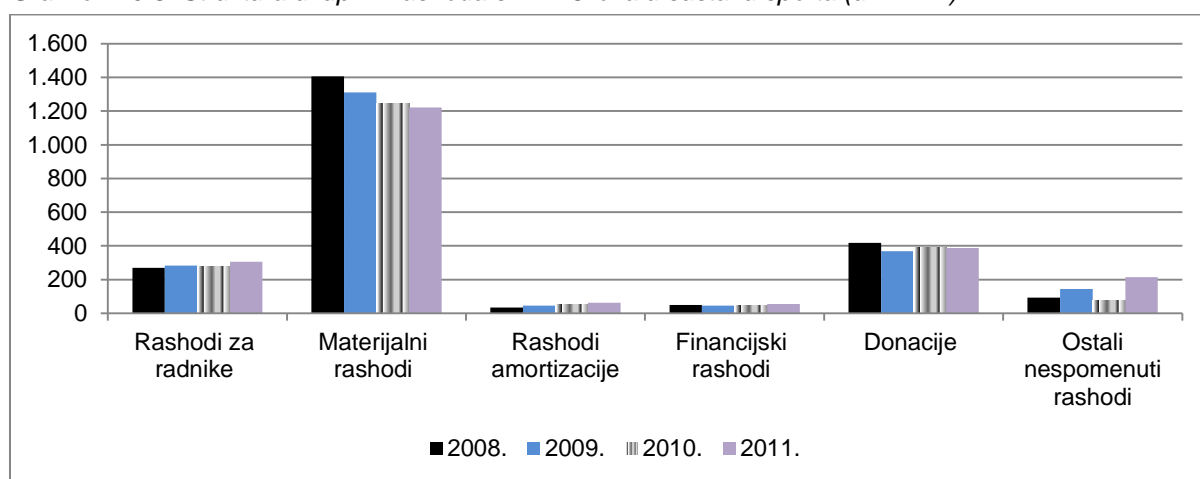

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. - 2011.)

¹⁰² Prihodi po posebnim propisima iz proračuna jesu prihodi koje NO-ovi ostvaruju u skladu sa zakonima i drugim propisima iz državnog proračuna i lokalnih proračuna. Prihodi po posebnim propisima iz ostalih izvora jesu prihodi koje NO-ovi ostvaruju u skladu sa Zakonom i propisima od pravnih i/ili fizičkih osoba.

Rashodima NO-ova u sustavu sporta dominiraju materijalni rashodi (grafikon 10.3.). Godine 2011. materijalni su rashodi činili oko 55% ukupnih rashoda. Gotovo se sve vrste rashoda u razdoblju od 2008. do 2010. smanjuju. Međutim, 2011. ukupni rashodi NO-ova rastu, pri čemu najviše rastu ostali nespomenuti rashodi, koji se povećavaju za 101 mil. kuna (konto 4624 *Izvešća o prihodima i rashodima*)¹⁰³ te rashodi za radnike, koji se povećavaju za 24 mil. kuna (konto 41 *Izvešća o prihodima i rashodima*). Nažalost, nije moguće utvrditi što je knjiženo pod ostalim nespomenutim rashodima NO-ova u sustavu sporta te se stoga ne zna zašto su se ti rashodi povećavali, što upućuje na potrebu veće transparentnosti u prikazivanju podatka u izvješćima NO-ova, ali i na potrebu temeljitije kontrole financijskih izvješća od lokalnih jedinica i države, koji financiraju te NO-ove.

Grafikon 10.3. Struktura ukupnih rashoda svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2011.)

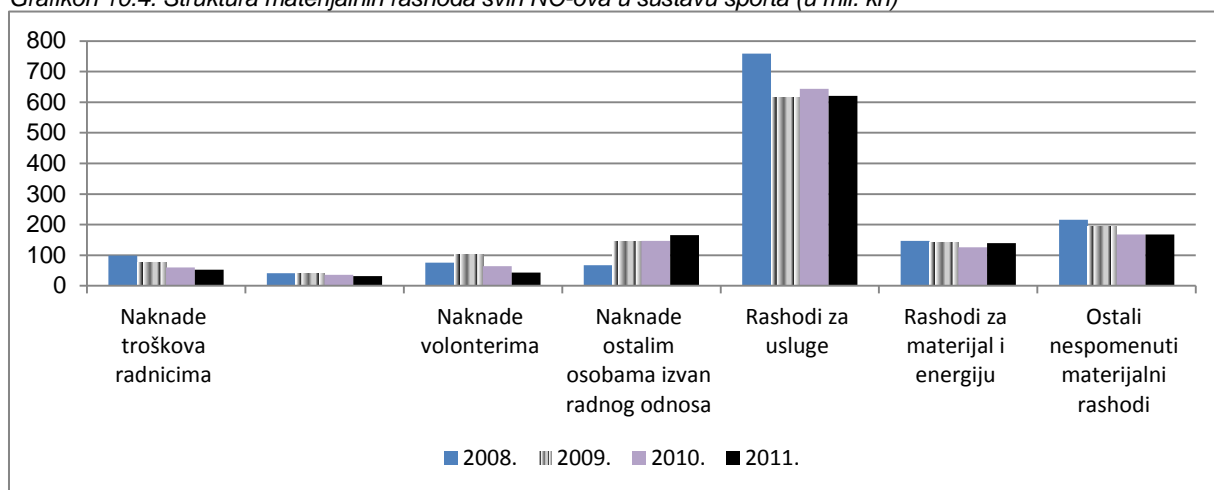
¹⁰³ Osim agregatnog izvještaja za sve NO-ove u sustavu sporta, bili su dostupni i FINA-ini *Izveštaji o prihodima i rashodima za djelatnost sportskih klubova* za 34 najveća grada. Iz tih se izvještaja može utvrditi da je najvažniji razlog povećanju ostalih nespomenutih prihoda u 2011. (za 101 mil. kuna), bio rad sportskih klubova grada Šibenika, koji su 2011. imali prihode oko 15 mil. kuna i rashode oko 91 mil. kuna (od toga su ostali nespomenuti rashodi iznosili od 68 mil. kuna – izvor: FINA, 2008. – 2012.).

Nažalost, nije moguće utvrditi što je knjiženo pod ostalim nespomenutim rashodima, ali važno je napomenuti da je iz *Izvešća o izvršenju Programa javnih potreba u sportu Grada Zagreba* za 2010. i 2011. vidljivo da se najveći dio ostalih nespomenutih rashoda troši na donacije sportskim klubovima (za rashode čiji se nastanak nije mogao unaprijed predvidjeti ili nisu bili unutar utvrđenih kriterija zadanih *Programom javnih potreba u sportu Grada Zagreba* za 2010. ili 2011. godinu). Stoga su možda ostali NO-ovi u sustavu sporta u Hrvatskoj na taj konto (ostali nespomenuti rashodi) uglavnom knjižili donacije.

Nadalje, pod ostalim nespomenutim rashodima prije izmjena računskog plana u 2009. NO-ovi su često knjižili (1) naknade troškova članovima i drugim osobama za rad u NO-u. Naime, ako članovi ne primaju plaću ili drukčiji oblik nekog drugog dohotka, onda mogu dobiti plaćene troškove za obavljene posao – službeni put (dnevnice, troškove smještaja i puta) ili npr. plaćene troškove za upotrebu privatnog automobila u službene svrhe. Do 2009. pod ostalim nespomenutim rashodima NO-ovi su evidentirali i (2) naknade sportašima prema Zakonu o sportu te naknade članovima predstavničkih i izvršnih tijela, povjerenstava i sl. Izmjenama računskog plana 2009. otvorena je nova podskupina 424 – *Naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa*, u kojoj bi se trebali evidentirati navedeni troškovi pa bi ostali nespomenuti rashodi trebali biti maleni, isplaćeni za nešto stvarno posebno i neprepoznato u računskom planu. Ipak, moguće je da se pod ostalim nespomenutim rashodima još uvijek knjiže i neki od navedenih troškova (npr. naknade troškova članovima i drugim osobama za rad u NO-u, naknade članovima predstavničkih i izvršnih tijela).

Detaljnija analiza materijalnih rashoda NO-ova pokazuje kako su najvažniji materijalni rashodi za usluge (a najveće su stavke materijalnih rashoda rashodi za intelektualne i osobne usluge te ostale usluge – iz čega se može naslutiti da u sportu ima mnogo honorarnog rada, ali i da se rashodi često ne prikazuju transparentno (veliki iznosi ostalih usluga). Osim toga, iz grafikona 10.4. vidljivo je i kako su se tijekom analiziranih godina sve vrste materijalnih rashoda smanjivale (osim naknada ostalim osobama izvan radnog odnosa, koje su od 2008. do 2011. rasle za oko 100 mil. kuna).

Grafikon 10.4. Struktura materijalnih rashoda svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

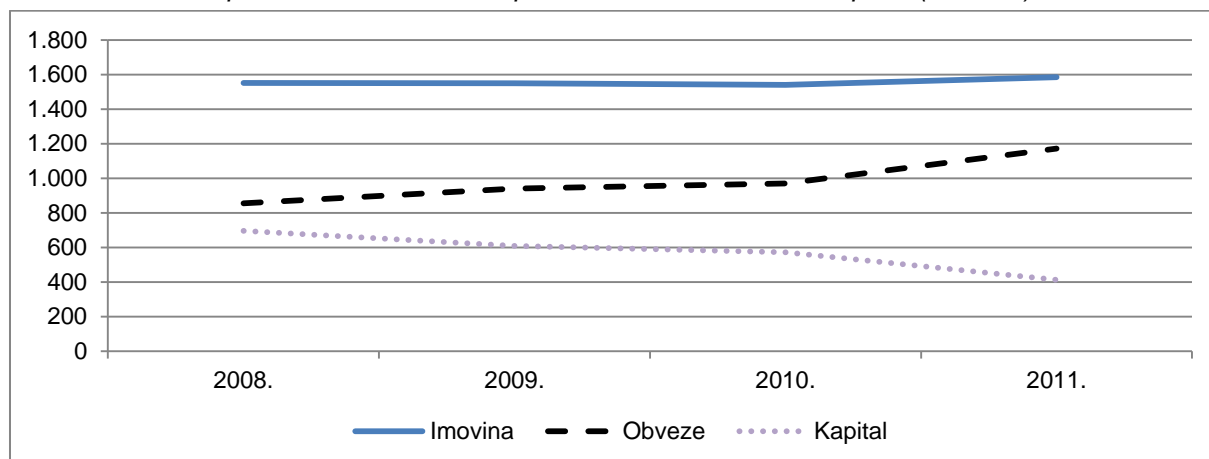

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2011.)

10.1.2. Imovina, obveze i kapital NO-ova u sustavu sporta

Imovinu NO-ova u sustavu sporta čine npr. zemljišta, zgrade, oprema, potraživanja ili novac. Na grafikonu 10.5. vidljivo je kako tijekom analiziranih godina NO-ovi uspijevaju održavati svoju ukupnu imovinu na gotovo nepromijenjenoj razini, ali je sve više financiraju obvezama (tuđim kapitalom), a sve manje iz vlastitih izvora (svojim kapitalom). Stoga su se od 2008. do 2011. obveze svih NO-ova u sustavu sporta povećale za oko 300 mil. kuna, dok im se kapital smanjio za oko 300 mil. kuna. Tako su na kraju 2011. ukupne obveze NO-ova iznosile oko 1,2 mlrd. kuna, a kapital oko 400 mil. kuna.

Grafikon 10.5. Ukupna imovina, obveze i kapital svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2012.)

Najjednostavniji pokazatelj zaduženosti (odnos ukupnih obveza prema ukupnoj imovini) govori da se zaduženost NO-ova povećava (tabl. 10.4.). Godine 2008. 55% imovine NO-ova u sustavu sporta financirano je iz tuđeg kapitala (iz obveza), a 2011. taj se postotak povećao na 74%!

Tablica 10.4. Pokazatelj zaduženosti NO-ova u sustavu sporta

Zaduženost	2008.	2009.	2010.	2011.
ukupna imovina (mil. kn)	1.552	1.550	1.541	1.583
ukupne obveze (mil. kn)	855	940	969	1.171
zaduženost = obveze/imovina	0,55	0,61	0,63	0,74

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2011.)

Iz tablice 10.5. vidljivo je kako su najveći dio imovine NO-ova 2011. činili građevinski objekti i zemljišta, novac u banci i u blagajni te potraživanja za prihode (pretežito potraživanja od kupaca, potraživanja za više plaćene poreze, uglavnom pretporez po primljenim računima i po obračunu PDV-a¹⁰⁴ te ostala potraživanja). Novčana su se sredstva (novac u banci i u blagajni) tijekom analiziranih godina smanjivala. Godine 2008. raspoloživa novčana sredstva NO-ova u sustavu sporta iznosila su 294 mil. kuna, a 2011. pala su na 218 mil. kuna (za 26%). Sve to također pokazuje kako se financijski položaj NO-ova u sustavu sporta od 2008. do 2011. pogoršavao.

¹⁰⁴ Nefitne organizacije koje su obveznici PDV-a dužne su na sve svoje isporuke (dakle, na sva dobra i usluge) koje prodaju kupcima ili daju bez naknade zaračunavati PDV. Porezna obveza koju uplaćuju u državni proračun utvrđuje se kao razlika između PDV-a koji zaračunavaju kupcima i pretporeza koji su kao ulazni porez odbili s računa svojih dobavljača (kreditna metoda ubiranja PDV-a). Taj se pretporez (ulazni porez) knjiži na stavci potraživanja za više plaćeni PDV. Veliki iznosi pretporeza uglavnom se pojavljuju zato što NO-ovi u sportu imaju relativno velika kapitalna ulaganja i potraživanja za povrat PDV-a po tim stavkama (vidjeti stavku nefinancijska imovina u pripremi u tabl. 10.5.).

Tablica 10.5. Ukupna imovina svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

Imovina	2008.	(%)	2009.	(%)	2010.	(%)	2011.	(%)
neproizvedena dugotrajna imovina*	85	6	117	8	142	9	169	11
proizvedena dugotrajna imovina**	597	38	654	42	656	43	617	39
sitni inventar	1	0	1	0	2	0	2	0
nefinancijska imovina u pripremi (kapitalna ulaganja)	14	1	50	3	24	2	40	3
proizvedena kratkotrajna imovina	3	0	4	0	3	0	3	0
novac u banci i u blagajni	294	19	247	16	247	16	218	14
depoziti, jamčevni polozi i potraživanja od radnika te potraživanja za više plaćene poreze i ostalo****	124	8	95	6	132	9	169	11
zajmovi	93	6	86	6	97	6	90	6
vrijednosni papiri	1	0	2	0	1	0	1	0
dionice i udjeli u glavnici	4	0	6	0	6	0	7	0
potraživanja za prihode***	299	19	249	16	205	13	193	12
rashodi budućih razdoblja i nedospjela naplata prihoda*****	35	2	39	3	26	2	73	5
UKUPNA IMOVINA	1.552	100	1.550	100	1.541	100	1.583	100

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2012.)

* Stavku uglavnom čini vrijednost zemljišta.

** Stavku uglavnom čini vrijednost građevinskih objekata.

*** Stavku uglavnom čine potraživanja od kupaca i ostala potraživanja.

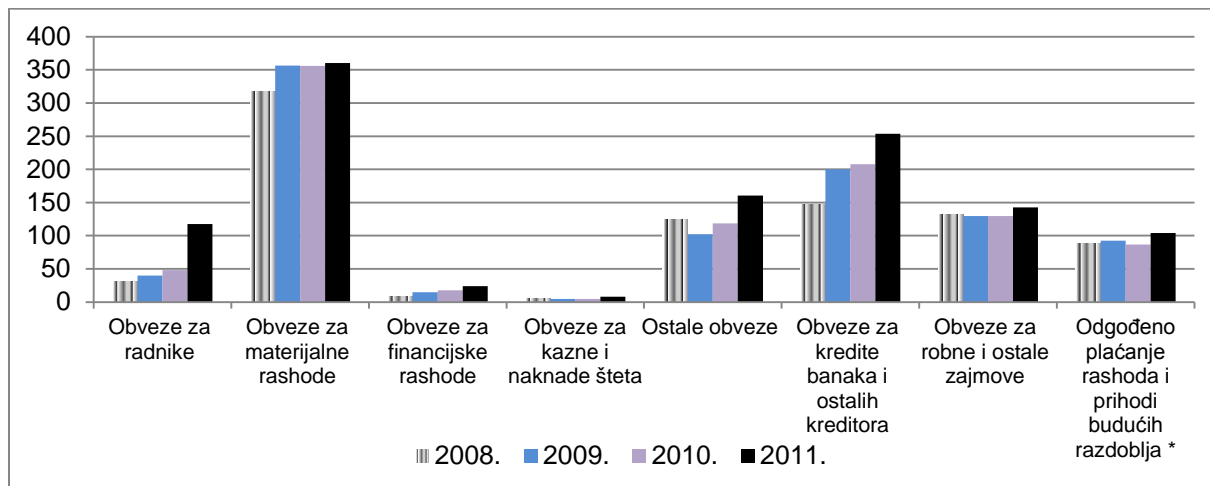
**** Stavku uglavnom čine potraživanja za više plaćene poreze (uglavnom za PDV) te ostala potraživanja.

***** Stavka se uglavnom odnosi na unaprijed plaćene rashode budućih razdoblja (poput unaprijed plaćenih članarina, ali tu se mogu knjižiti i donacije koje su NO-ovi dobili, ali ih još nisu potrošili).¹⁰⁵

Od 2008. do 2011. povećavale su se sve vrste obveza analiziranih NO-ova (grafikon 10.6.). U apsolutnom iznosu najviše su se povećale obveze za kredite banka i ostalih kreditora (za 107 mil. kuna), obveze za radnike (87 mil. kuna), obveze za materijalne rashode (43 mil. kuna) te ostale obveze (36 mil. kuna). Dakle, NO-ovi se sve više zadužuju kako bi mogli financirati svoje poslovanje te odgađaju plaćanje obveza za radnike i obveza za materijalne rashode.

¹⁰⁵ Izmjenama i dopunama Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija iz 2009., čl. 20. proširio se odredbama koje govore da se za donacije omogućuje priznavanje prihoda ne u trenutku primitka novca već u trenutku nastanka rashoda koji se financira iz tih donacija.

Grafikon 10.6. Ukupne obveze svih NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

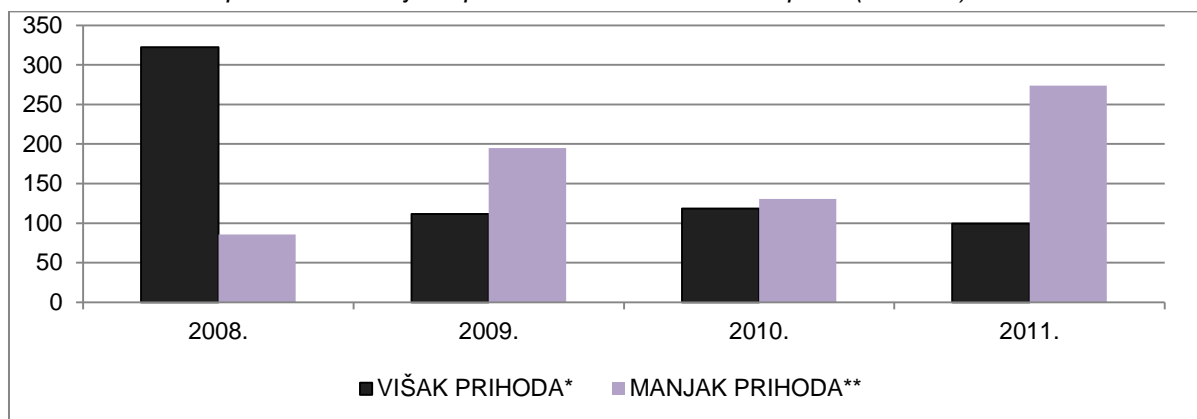

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2011.)
 *Stavku uglavnom čine unaprijed naplaćeni prihodi budućih razdoblja.

10.1.3. Viškovi i manjkovi prihoda

Na kraju poslovne godine dio NO-ova u sustavu sporta ostvaruje viškove, a dio manjkove prihoda. U analiziranom su se razdoblju viškovi prihoda u NO-ovima smanjivali, a rasli su manjkovi prihoda (grafikon 10.7.). Na temelju dostupnih zbirnih informacija nemoguće je utvrditi koji su NO-ovi ostvarivali višak, a koji manjak, i koliko njih, ali vidljivo je da su manjkovi prihoda bivali sve veći. Godine 2008. NO-ovi su završili poslovnu godinu s manjkom prihoda od 86 mil. kuna, a 2011. manjak je iznosio čak 274 mil. kuna.

Grafikon 10.7. Ukupni viškovi/manjkovi prihoda NO-ova u sustavu sporta (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2008. – 2012.)
 * Nisu uključeni preneseni viškovi prihoda iz prethodnih godina.
 * Nisu uključeni preneseni manjkovi prihoda iz prethodnih godina.

Tablica 10.6. pokazuje kako su se ukupni manjkovi prihoda NO-ova u sustavu sporta po županijama od 2010. do 2011. povećali za oko 110%. Ipak, u svim županijama manjkovi nisu podjednako rasli te su najveća povećanja ukupnih manjkova prihoda NO-ova u sustavu

sporta od 2010. do 2011., u apsolutnim iznosima, zabilježena u Šibensko-kninskoj županiji (73,1 mil. kuna), Gradu Zagrebu (49,6 mil. kuna) te u Zadarskoj županiji (10,8 mil. kuna). Godine 2011. svi NO-ovi u sustavu sporta imali su 273,7 mil. kuna manjka (od čega je 250 mil. kuna manjka nastalo u Gradu Zagrebu i u pet županija (Šibensko-kninskoj, Splitsko-dalmatinskoj, Primorsko-goranskoj, Zadarskoj i Varaždinskoj)).

Tablica 10.6. Manjkovi prihoda NO-ova u sustavu sporta prema županijama (u mil. kn) *

Županija	2010.	2011.	2011./2010. (%)
Grad Zagreb	57,4	107,0	86,4
Šibensko-kninska	3,8	76,9	1.923,7
Splitsko-dalmatinska	19,1	21,7	13,6
Primorsko-goranska	12,8	18,9	47,7
Zadarska	4,8	15,6	225,0
Varaždinska	14,4	9,9	-31,2
Vukovarsko-srijemska	2,8	5,8	107,1
Zagrebačka	3,8	3,4	-10,5
Istarska	3,4	3,3	-2,9
Osječko-baranjska	1,7	3,1	82,4
Dubrovačko-neretvanska	0,8	1,9	137,5
Karlovačka	1,1	1,6	45,5
Sisačko-moslavačka	1,5	1,5	0,0
Brodsko-posavska	0,6	0,7	16,7
Bjelovarsko-bilogorska	0,6	0,4	-33,3
Požeško-slavonska	0,4	0,4	0,0
Međimurska	0,3	0,4	33,3
Koprivničko-križevačka	0,3	0,4	33,3
Ličko-senjska	0,3	0,4	33,3
Krapinsko-zagorska	0,4	0,3	-25,0
Virovitičko-podravska	0,2	0,2	0,0
UKUPNO	130,3	273,7	110,1

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2011.)

* Nisu dostupni podaci po županijama za 2008. i 2009.

10.2. Grad Zagreb – imovina i obveze pravnih osoba u sustavu sporta

Cilj ovog dijela projekta jest uvidom u zbirne prihode, rashode, imovinu, obveze i kapital NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu utvrditi njihov financijski položaj 2010. i 2011. godine. Nažalost, nisu nam bili dostupni podaci za ostale godine, niti su bili dostupni podaci za pojedinačne NO-ove u Gradu Zagrebu. Stoga su svi NO-ovi u sustavu sporta u Gradu Zagrebu koji su obvezni sastavljati i predavati FINA-i i Državnom uredu za reviziju financijska izvješća analizirani zajedno.¹⁰⁶ To su NO-ovi iz Grada Zagreba koji su u NKD-u 2007 svrstani u

¹⁰⁶ Godine 2008. i 2009. financijska izvješća nisu morali predavati NO-ovi čija je vrijednost imovine za proteklu kalendarsku godinu bila manja od 100.000 kuna, a godišnji prihod za proteklu kalendarsku godinu manji od

sportsku djelatnost¹⁰⁷ te u zabavne i rekreacijske djelatnosti.¹⁰⁸ Dakle, u ovoj analizi nije obuhvaćen dio „najmanjih“ NO-ova (s godišnjim prihodom i imovinom manjom od 100.000 kuna) koji nisu dužni sastavljati ni predavati financijska izvješća ako ne žele, te pravne osobe u sportu koje funkcioniraju na profitnoj osnovi (sportska dionička društva).

Neprofitne organizacije u Gradu Zagrebu zasebno se analiziraju zbog njihove iznimne važnosti za financiranje sporta u Hrvatskoj. Naime, iako u 2011. u Gradu Zagrebu sjedište ima samo oko 24% NO-ova iz sustava sporta u Hrvatskoj koji su predali financijska izvješća i koji su predmet ove analize, prihodi i rashodi NO-ova u Gradu Zagrebu čine oko 50% prihoda i rashoda svih analiziranih NO-ova u sustavu sporta u Hrvatskoj (tabl. 10.7.). Nadalje, imovina NO-ova u Gradu Zagrebu čini 46% ukupne imovine svih NO-ova u Hrvatskoj, a njihov kapital u Gradu Zagrebu čini čak 76% ukupnog kapitala svih tih organizacija u Hrvatskoj.¹⁰⁹

Tablica 10.7. Usporedba svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu i u Hrvatskoj

Prihodi	Svi NO-ovi u Gradu Zagrebu		Svi NO-ovi u Hrvatskoj		NO-ovi u Gradu Zagrebu / NO-ovi u Hrvatskoj	
	2010.	2011.	2010.	2011.	2010. (%)	2011. (%)
ukupni prihodi (u mil. kn)	1.095	1.077	2.084	2.073	53	52
ukupni rashodi (u mil. kn)	1.093	1.154	2.096	2.247	52	51
ukupna imovina (u mil. kn)	741	731	1.541	1.584	48	46
ukupne obveze (u mil. kn)	366	417	969	1.172	38	36
kapital (u mil. kn)	375	314	572	412	66	76
višak prihoda* (u mil. kn)	59	30	119	100	50	30
manjak prihoda** (u mil. kn)	57	107	130	274	44	39
broj NO-ova koji su predali FI	n.p.	739	n.p.	3.037	n.p.	24

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010.–2012.). n.p.–nedostaju podaci; * Nisu uključeni preneseni viškovi prihoda iz prethodnih godina. ** Nisu uključeni preneseni manjkovi prihoda iz prethodnih godina.

Prije same analize ponovno je važno spomenuti ograničenje vezano za podatke: ni prihodi ni rashodi u podacima FINA-e (u zbirnim financijskim izvješćima NO-ova u Gradu Zagrebu)

100.000 kuna. Od 2010. uvjeti za predaju financijskih izvješća „pooštreni“ su, te ih ne moraju predavati samo oni NO-ovi kojima je vrijednost imovine u prethodne tri uzastopne godine bila manja od 100.000 kuna na razini godine, ali je istodobno i njihov godišnji prihod u prethodne tri uzastopne godine bio manji od 100.000 kuna na razini godine. Nadalje, NO-ovi osnovani nakon 1. siječnja 2009. (dakle, i oni koji su osnovani u 2010., 2011. i 2012.) dužni su predavati financijska izvješća sljedeće tri godine, neovisno o visini prihoda i imovine.

¹⁰⁷ Ta se kategorija NKD-a odnosi na rad sportskih objekata (razred 93.11.), djelatnosti sportskih klubova (razred 93.12.), fitness centre (razred 93.13.) te na ostale sportske djelatnosti (poput organiziranja, promoviranja i upravljanja sportskim priredbama, rada lovišta i rezervata za sportski ribolov ili djelatnosti planinskih vodiča - razred 93.19.).

¹⁰⁸ Ta se kategorija NKD-a odnosi se na djelatnosti zabavnih i tematskih parkova (razred 93.21.) te na ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti (poput rada skijališta - razred 93.29.). Detaljnije vidjeti: DZS, 2007.

¹⁰⁹ Čini se da je u Gradu Zagrebu smješten relativno malen broj NO-ova koji svi zajedno imaju relativno visoke prihode i rashode, te se većim dijelom financiraju iz vlastitog kapitala (u usporedbi sa svim NO-ovima u Hrvatskoj). Taj zaključak treba uzimati s dozom opreza, jer je, kao prvo, potrebno ponovno napomenuti da u ovoj analizi nije obuhvaćen dio „najmanjih“ NO-ova (s godišnjim prihodom i imovinom manjom od 100.000 kuna) koji nisu dužni sastavljati ni predavati financijska izvješća ako ne žele. Kao drugo, analiza je rađena na zbirnim podacima, pa je npr. moguće da ima samo nekoliko NO-ova s vrlo visokim prihodima i rashodima, imovinom i iznosom vlastitog kapitala koji znatno utječu na prikazane zbirne podatke za Grad Zagreb.

nisu sasvim realno prikazani jer se katkad isti prihodi i rashodi knjiže više puta (vidjeti objašnjenje u potpoglavlju 10.1.).

U tablici 10.8. prikazan je broj analiziranih NO-ova 2011. u Gradu Zagrebu, prema NKD-u 2007. Najviše je bilo NO-ova iz djelatnosti sportskih klubova (66,6%), te onih iz ostalih sportskih djelatnosti (31,3%, u što pripadaju organizacije poput HOO-a i razni sportski savezi).

Tablica 10.8. Broj analiziranih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu, prema NKD-u 2007

	2011.	2011 (%)
1. Sportske djelatnosti		
1.1. Rad sportskih objekata	1	0,1
1.2. Djelatnosti sportskih klubova	492	66,6
1.3. Fitness centri	7	0,9
1.4. Ostale sportske djelatnosti	231	31,3
2. Zabavne i rekreacijske djelatnosti		
2.1. Djelatnosti zabavnih i tematskih parkova	1	0,1
2.2. Ostale zabavne i rekreacijske djelatnosti	7	0,9
Ukupan broj neprofitnih organizacija	739	100,0

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2011.)

Kao osnova za analizu financijskog položaja NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu poslužila su dva financijska izvješća – zbirna bilanca te zbirno izvješće o prihodima i rashodima svih NO-ova. Na temelju dostupnih financijskih izvješća analizirani su prihodi i rashodi NO-ova u Gradu Zagrebu, njihova imovina, obveze i kapital, stanje novčanih sredstava na njihovim žiro-računima te višak/manjak prihoda.

10.2.1. Veličina i struktura prihoda i rashoda NO-ova u Gradu Zagrebu

Godine 2010. NO-ovi u Gradu Zagrebu imali su dovoljno prihoda za financiranje svojih rashoda (tabl. 10.19.). Ukupni su im prihodi bili oko 2 mil. kuna veći do ukupnih rashoda. Međutim, 2011. rashodi znatnije rastu (+6%), a prihodi se blago smanjuju (-2%), stoga NO-ovi u Gradu Zagrebu nemaju dovoljno prihoda za pokriće svojih rashoda. Ukupni su rashodi tih organizacija u 2011. bili 77 mil. kuna veći od ukupnih prihoda.

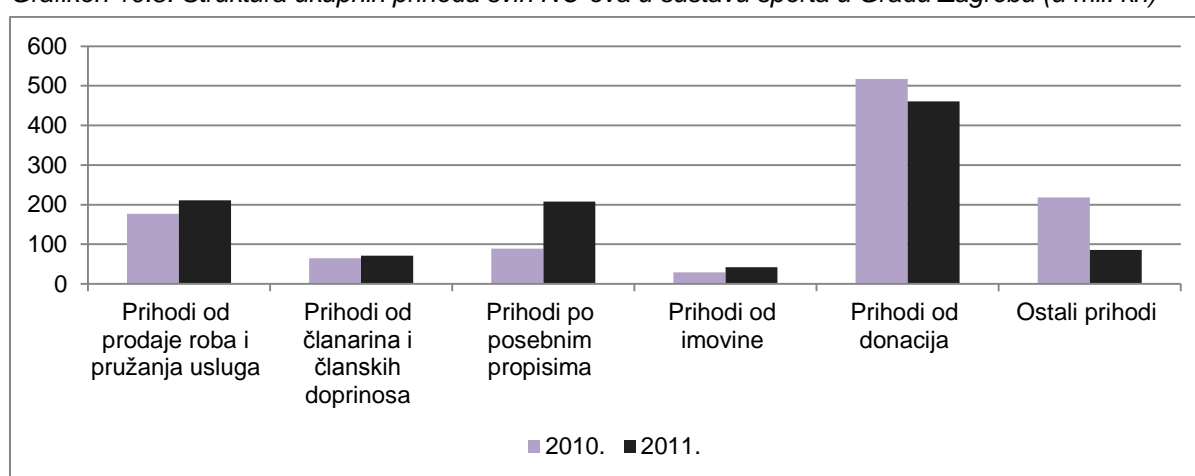
Tablica 10.9. Ukupni prihodi i rashodi svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

	2010.	2011.	2011./2010. (%)
Ukupni prihodi	1.095	1.077	-2
Ukupni rashodi	1.093	1.154	6

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2012.)

U 2011. najvažniji izvor prihoda NO-ova u Gradu Zagrebu bili su prihodi od donacija (43%), prihodi od prodaje roba i usluga (20%) te prihodi po posebnim propisima (19%; grafikon 10.8.). Nadalje, u 2011. u odnosu prema 2010. najviše su (za 118 mil. kuna) rasli prihodi po posebnim propisima (uglavnom zbog sve većih prihoda od igara na sreću), a najviše su se smanjili *ostali prihodi*. Smanjenje ostalih prihoda uglavnom je rezultat velikog smanjenja prihoda od prodaje dugotrajne imovine (za 111 mil. kuna), koji se knjiže pod stavkom ostalih prihoda (FINA, 2008. – 2012.). Čini se da je jedan ili više NO-ova u 2010. prodao određenu dugotrajnu imovinu u vrijednosti od 111 mil. kuna, ali u 2011. NO-ovi nisu prodavali dugotrajnu imovinu, pa su se ti prihodi smanjili.

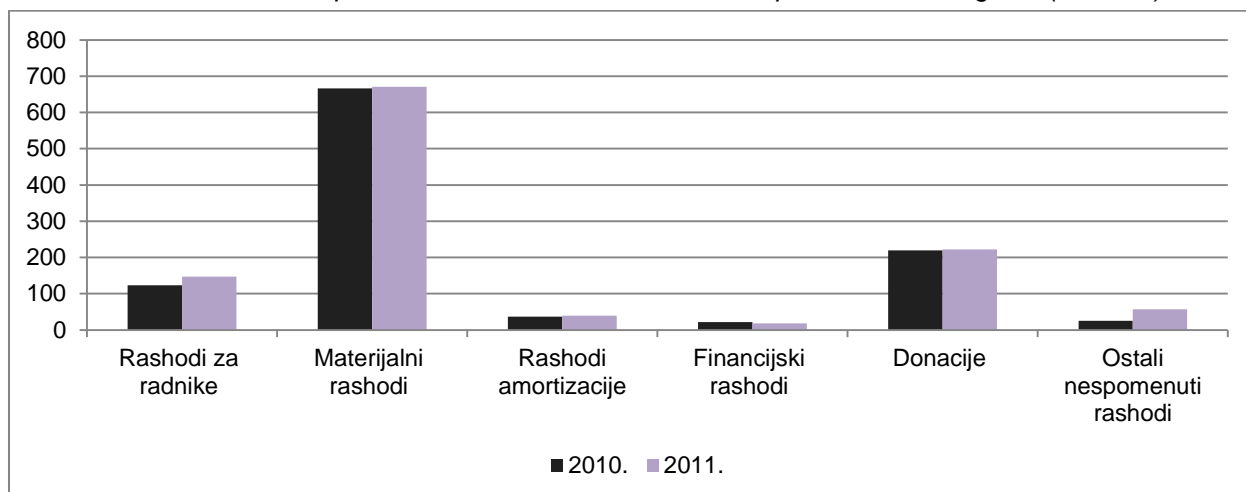
Grafikon 10.8. Struktura ukupnih prihoda svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2011.)

U rashodima NO-ova u Gradu Zagrebu prevladavaju materijalni rashodi, koji 2011. čine 58% ukupnih rashoda (grafikon 10.9.). Struktura rashoda NO-ova u Gradu Zagrebu u 2010. i 2011. gotovo se ne mijenja. Godine 2011. u odnosu prema 2010. najviše rastu ostali nespomenuti rashodi, koji se povećavaju s 25 mil. kuna na 57 mil. kuna (konto 4624 *Izvešća o prihodima i rashodima*). Iz *Izvešća o izvršenju Programa javnih potreba u sportu Grada Zagreba za 2010. i 2011.* vidljivo je da je najveći dio ostalih nespomenutih rashoda potrošen na donacije sportskim klubovima (za rashode čiji se nastanak nije mogao unaprijed predvidjeti ili nisu bili unutar utvrđenih kriterija zadanih *Programom javnih potreba u sportu Grada Zagreba za 2010. ili 2011.*).

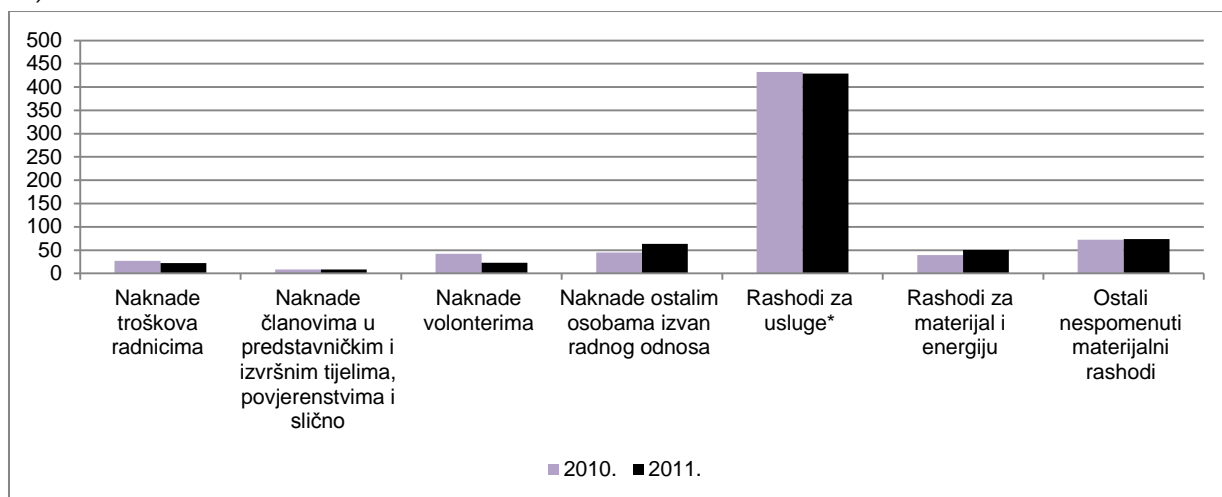
Grafikon 10.9. Struktura ukupnih rashoda svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2012.)

Detaljnija analiza materijalnih rashoda NO-ova pokazuje kako su najveći materijalni rashodi za usluge (a najveće stavke u rashodima za usluge čine rashodi za intelektualne i osobne usluge, koji na godišnjoj razini iznose oko 200 mil. kuna; FINA, 2008. – 2012.). Osim toga, iz grafikona 10.10. vidljivo je i kako su 2011. u odnosu prema 2010. najviše porasle naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa (za 42% ili oko 18 mil. kuna).

Grafikon 10.10. Struktura materijalnih rashoda svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2012.)

* Najveći su rashodi za intelektualne i osobne usluge.

Čini se da u sustavu sporta u Gradu Zagrebu postoji vrlo velik broj osoba koje nisu u radnom odnosu. Uz pretpostavku da smo uspjeli obuhvatiti sve rashode za zaposlene u Gradu

Zagrebu, čini se da su rashodi za zaposlene u 2011. iznosili 463 mil. kuna.¹¹⁰ Od toga je npr. 2011. samo 37% (170 mil. kuna) odlazilo na sva davanja za radnike (plaće, porezi, naknade troškova, usavršavanja), a vjerojatno je znatniji iznos od preostalih 293 mil. kuna utrošen na osobe koje nisu u radnom odnosu. Naime, iz dostupnih podataka nemoguće je utvrditi koliko je plaćeno osobama koje nisu u radnom odnosu jer nisu dostupni podaci o tome kome se plaćaju rashodi za intelektualne i osobne usluge (osobama u radnom odnosu i/ili onima koji nisu u radnom odnosu u NO-ovima).

Tablica 10.10. Rashodi za zaposlene svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

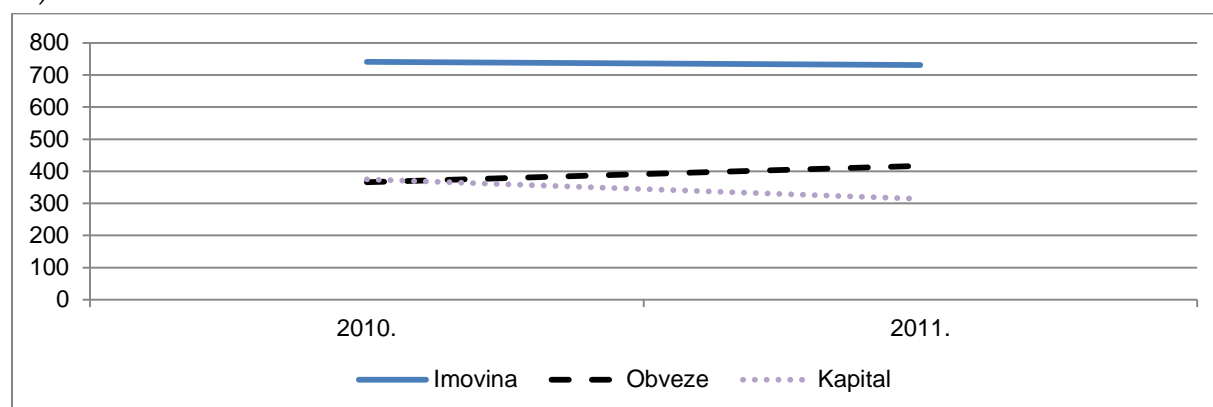
Rashodi za zaposlene	2010.	2010. (%)	2011.	2011. (%)
rashodi za radnike	151	32	170	37
naknade članovima u predstavničkim i izvršnim tijelima, povjerenstvima i sl.	9	2	8	2
naknade volonterima	42	9	23	5
naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa	45	10	64	14
intelektualne i osobne usluge	219	47	199	43
ukupni rashodi za zaposlene	466	100	463	100

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2012.)

10.2.2. Imovina, obveze i kapital NO-ova u Gradu Zagrebu

Na grafikonu 10.11. vidljivo je kako su tijekom analiziranih godina NO-ovi u Gradu Zagrebu uspijevali održavati svoju ukupnu imovinu na gotovo nepromijenjenoj razini, ali su je sve više financirali obvezama (tuđim kapitalom), a sve manje iz vlastitih izvora (svojim kapitalom). Godine 2011. u odnosu prema 2010. obveze se povećavaju za oko 50 mil. kuna, a kapital NO-ova se smanjuje.

Grafikon 10.11. Ukupna imovina, obveze i kapital svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2011.)

¹¹⁰ Budući da nisu dostupni dezagregirani podaci za svaki NO u Gradu Zagrebu, nemoguće je sa sigurnošću tvrditi da su obuhvaćeni svi rashodi za zaposlene.

Najjednostavniji pokazatelj zaduženosti (odnos ukupnih obveza prema ukupnoj imovini) pokazuje kako zaduženost NO-ova u Gradu Zagrebu raste (tabl. 10.11.). Godine 2010. 49% imovine tih organizacija financirano je iz tuđeg kapitala (iz obveza), a 2011. taj se postotak povećao na 57%. Zanimljivo je primijetiti da svi NO-ovi u Gradu Zagrebu ipak imaju malo niže pokazatelje zaduženosti u usporedbi s pokazateljima zaduženosti za sve NO-ove u Hrvatskoj (NO-ovi u sustavu sporta u Gradu Zagrebu prosječno su manje zaduženi od svih NO-ova u sustavu sporta u RH).

Tablica 10.11. Pokazatelj zaduženosti NO-ova u sustavu sporta

	NO-ovi U GRADU ZAGREBU		NO-ovi U HRVATSKOJ	
	2010.	2011.	2010.	2011.
Ukupna imovina (u mil. kn)	740,8	730,7	1.540,6	1.583,5
Ukupne obveze (u mil. kn)	366,1	416,9	969,1	1.171,3
Obveze/imovina (zaduženost)	0,49	0,57	0,63	0,74

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2012.)

Iz tablice 10.12. vidljivo je kako 2011. najveći dio imovine NO-ova u Gradu Zagrebu čine poslovni objekti i zemljišta, novac u banci i u blagajni, potraživanja za prihode (pretežito potraživanja od kupaca), ostala nematerijalna proizvedena imovina i ostala prava (poput prava na korištenje tuđe imovine, TV prava ili prava na naknadu za odštetu pri transferu igrača). Novčana su se sredstva (novac u banci i u blagajni) tijekom analiziranih godina smanjivala. Tako su godine 2010. raspoloživa novčana sredstva NO-ova u sustavu sporta iznosila 177 mil. kuna, a 2011. pala su na 141 mil. kuna (za oko 20%).

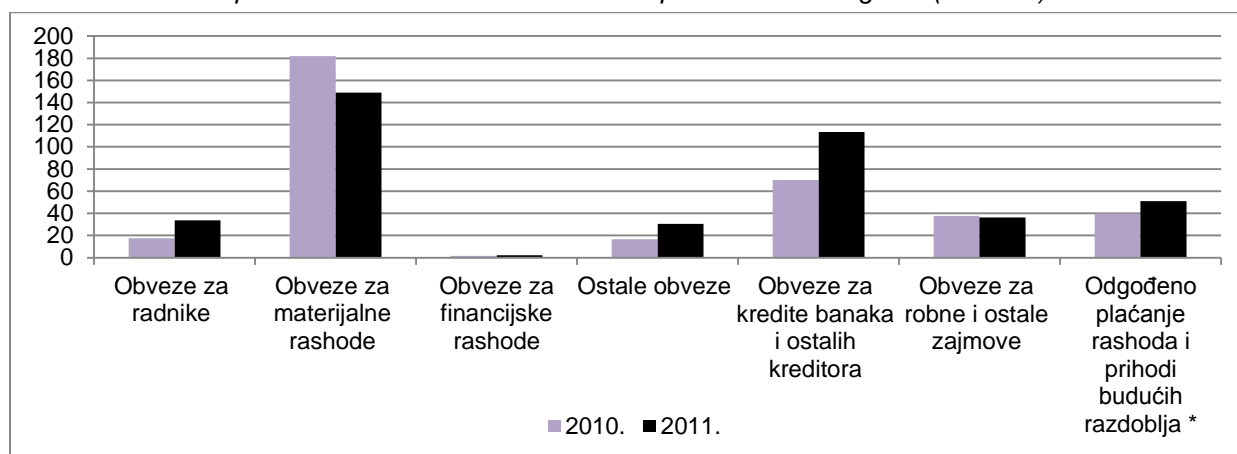
Tablica 10.12. Ukupna imovina svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

Imovina	2010.	(%)	2011.	(%)
neproizvedena dugotrajna imovina*	37	5	49	7
proizvedena dugotrajna imovina**	220	30	211	29
sitni inventar	1	0	1	0
nefinancijska imovina u pripremi (kapitalna ulaganja)	1	0	1	0
proizvedena kratkotrajna imovina	2	0	2	0
novac u banci i u blagajni	177	24	141	19
depoziti, jamčevni polozi i potraživanja od radnika te za više plaćene poreze i ostalo***	62	8	90	12
zajmovi	68	9	60	8
vrijednosni papiri	1	0	1	0
dionice i udjeli u glavnici	2	0	3	0
potraživanja za prihode****	149	20	117	16
rashodi budućih razdoblja i nedospjela naplata prihoda*****	21	3	55	8
UKUPNA IMOVINA	741	100	731	100

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2011.) * Stavku uglavnom čine zemljišta i ostala prava. ** Stavku uglavnom čine poslovni objekti i ostala nematerijalna proizvedena imovina. *** Stavku uglavnom čine potraživanja za više plaćene poreze (uglavnom za pretporez od PDV-a) i ostala potraživanja (uglavnom za naknade koje se refundiraju, poput potraživanja od HZZO-a za bolovanja dulja od 42 dana). **** Stavku uglavnom čine potraživanja od kupaca. ***** Stavka se uglavnom odnosi na unaprijed plaćene rashode budućih razdoblja (poput unaprijed plaćenih članarina, ali tu se mogu knjižiti i donacije koje su NO-ovi dobili, ali ih još nisu potrošili).¹¹¹

Od 2010. do 2011. ukupne obveze NO-ova u Gradu Zagrebu u apsolutnom su se iznosu povećale (grafikon 10.11.). Nadalje, iz grafikona 10.12. vidljivo je da su se u Gradu Zagrebu najviše povećale obveze za kredite banaka i ostalih kreditora (43 mil. kuna), obveze za radnike (16 mil. kuna) te ostale obveze (11 mil. kuna). Dakle, slično NO-ovima na razini cijele Hrvatske, NO-ovi se i u Gradu Zagrebu sve više zadužuju kako bi mogli financirati svoje poslovanje te odgađaju plaćanje obveza za radnike.

Grafikon 10.12 Ukupne obveze svih NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

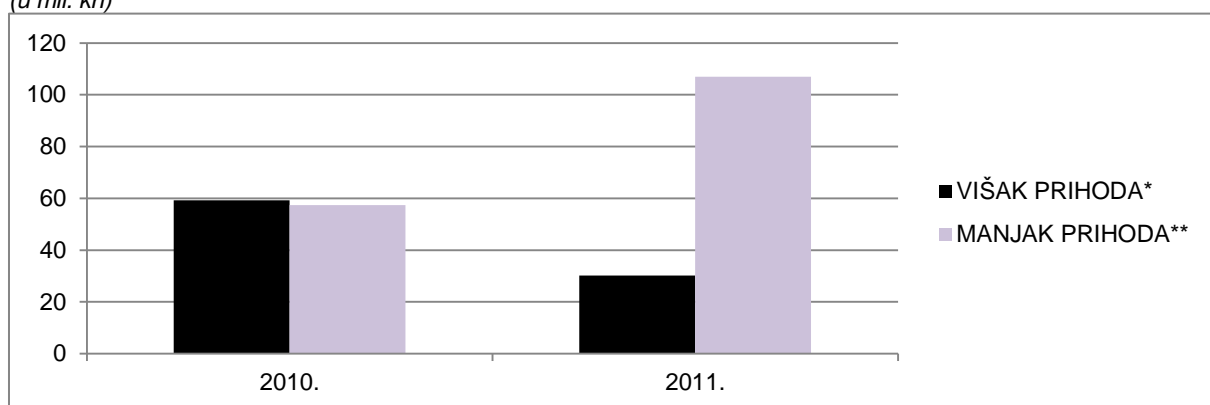
Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2012.). * Stavku uglavnom čine unaprijed naplaćeni prihodi budućih razdoblja.

¹¹¹ Izmjenama i dopunama Uredbe o računovodstvu neprofitnih organizacija iz 2009. čl. 20. se proširio odredbama koje govore da se za donacije omogućuje priznavanje prihoda ne u trenutku primitka novca već u trenutku nastanka rashoda koji se financira iz tih donacija.

10.2.3. Viškovi i manjkovi prihoda

Na kraju poslovne godine dio NO-ova u sustavu sporta ostvaruje viškove prihoda, a dio njih manjkove. U analiziranom se razdoblju smanjuju viškovi prihoda, a rastu manjkovi prihoda (grafikon 10.13.). Na temelju dostupnih zbirnih informacija nemoguće je utvrditi koji NO-ovi ostvaruju višak, a koji manjak, i koliko njih, ali vidljivo je da su manjkovi prihoda sve veći. Godine 2008. te su organizacije završile poslovnu godinu s manjkom prihoda od 57 mil. kuna, a 2011. manjak njihovih prihoda porastao je za dodatnih 50 mil. kuna i na kraju 2011. ukupno je iznosio čak 107 mil. kuna.

Grafikon 10.13. Ukupni viškovi/manjkovi prihoda NO-ova u sustavu sporta u Gradu Zagrebu (u mil. kn)

Izvor: obrada autora na temelju podataka FINA-e (2010. – 2011.)

* Nisu uključeni preneseni viškovi prihoda iz prethodnih godina.

** Nisu uključeni preneseni manjkovi prihoda iz prethodnih godina.

10.3. Upravljanje sportskim građevinama u Gradu Zagrebu

Sportskim građevinama Grada Zagreba smatraju se građevine koje su u vlasništvu Grada Zagreba i trajno se koriste za izvođenje programa javnih potreba u sportu. Sportskim se građevinama smatraju uređene i opremljene površine te građevine u kojima se provode sportske aktivnosti, a koje osim općih uvjeta propisanih posebnim propisima za te građevine zadovoljavaju i posebne uvjete u skladu s odredbama Zakona o sportu (Odluka o načinu upravljanja i korištenja sportskih građevina u vlasništvu Grada Zagreba).

Grad Zagreb je u 2011. imao u vlasništvu 157 sportskih građevina. Zagrebački holding d.o.o. (Podružnica Upravljanje sportskim objektima) upravljala je s 18 sportskih građevina, dio sportskih građevina dan je u zakup (97 njih), dio sportskih građevina dan je na korištenje školama za provedbu programa tjelesne i zdravstvene kulture (9 sportskih građevina), a oko dijela sportskih građevina još se vode vlasnički sporovi (za 19 sportskih građevina). U

dostupnim podacima nije objašnjeno tko upravlja ili tko je uzeo u zakup ostalih 14 sportskih građevina (Grad Zagreb, 2012.).

Sportske se građevine daju u zakup sportskim klubovima i savezima, sportskoj zajednici, ustanovama, trgovačkim društvima registriranim za obavljanje sportske djelatnosti i fizičkim osobama registriranim za obavljanje sportske djelatnosti javnim natječajem. Natječaj raspisuje gradonačelnik grada Zagreba u skladu s Odlukom o načinu upravljanja i korištenja sportskih građevina u vlasništvu Grada Zagreba. Sve sportske građevine koje su dane u zakup, dane su bez posebne naknade, odnosno zakupnina iznosi godišnje troškove tekućeg održavanja sportske građevine jer sportske građevine ne ostvaruju dobit. Čini se da bi zakupci sportskih objekata u Gradu Zagrebu trebali samo plaćati troškove tekućeg održavanja. Pod troškovima tekućeg održavanja sportske građevine razumijevaju se:

- sitni popravci,
- održavanje zajedničkih prostorija i uređaja,
- režijski troškovi,
- održavanje i uređivanje okolnog zemljišta koje služi za redovitu uporabu sportske građevine (parkiralište, travnjaci, ukrasno zelenilo i sl.),
- troškovi premije osiguranja,
- plaće radnika koji rade na održavanju sportske građevine.

Sportske se građevine daju u zakup na vrijeme do pet godina, uz mogućnost produljenja zakupa na jednako dug rok ako zakupac upravlja građevinom u skladu s kriterijima utvrđenim Odlukom o načinu upravljanja i korištenja sportskih građevina u vlasništvu Grada Zagreba. Zbog znatnijih ulaganja u sportsku građevinu vrijeme zakupa može se odrediti i na rok dulji od pet godina, ali ne dulji od 15 godina.

Poslovni prostor koji nije u funkciji obavljanja sportske djelatnosti zakupac može dati u podzakup trećim fizičkim i pravnim osobama za djelatnosti primjerene sportskoj građevini. Visina zakupnine za poslovni prostor ne može biti manja od visine zakupnine, što se utvrđuje Zaključkom o kriterijima za određivanje zakupnine za poslovni prostor (Službeni glasnik Grada Zagreba 7/04, 18/07, 8/08 i 14/09). Podzakup se zasniva za vrijeme trajanja zakupa, a važno je napomenuti i da prihodi od podzakupa pripadaju davatelju zakupa, a ne Gradu Zagrebu.¹¹²

¹¹² Vidjeti npr. <http://metro-portal.hr/145-sportskih-objekata-trunu-u-zagrebu/36750>

U tablici 10.13. dan je pregled ostvarenih prihoda od podzakupa poslovnog prostora i oglašavanja za 125 sportskih građevina. Pregled je sistematiziran prema gradskim četvrtima. Ukupan prihod od iznajmljenih poslovnih prostora u sportskim građevinama u 2011. iznosio je oko 20,4 mil. kuna. Oglašavanje je iskazano na 17 sportskih građevina s 30 oglašivača te ukupan prihod od toga iznosi oko 0,5 mil. kuna. Najviše je prihoda od podzakupa poslovnog prostora i oglašavanja u 2011. ostvareno u gradskoj četvrti Trešnjevka – sjever (6,5 mil kuna). To su uglavnom prihodi od sportskog objekta Dom sportova Zagreb (oko 4,6 mil kuna). Dosta je prihoda od podzakupa poslovnog prostora i oglašavanja ostvareno i u gradskoj četvrti Trešnjevka – jug (5,6 mil kuna), uglavnom od sportskih objekata RŠC-a Jarun (3,6 mil. kuna) te od Sportskog parka Mladost (2,1 mil. kuna). Nasuprot tome, u četvrti Donja Dubrava, primjerice, od podzakupa poslovnog prostora i oglašavanja nije ostvaren nikakav prihod. Očito je da postoje velike razlike u visini prihoda od podzakupa poslovnog prostora sportskih građevina i oglašavanja, te bi to bilo potrebno dalje istražiti, no nismo imali dovoljno detaljne podatke o tome.

Tablica 10.13. Sportske građevine – prihodi od podzakupa poslovnog prostora i oglašavanja prema gradskim četvrtima, 2011.

Gradska četvrt	Broj sportskih objekata	Ukupni godišnji prihod od podzakupa (u tis. kn)	Ukupni godišnji prihod od oglašavanja (u tis. kn)	Ukupni prihod od sportskih objekata (u tis. kn)	Ukupni prihod od sportskih objekata (u %)	Prosječni prihod po objektu (u tis. kn)
	(1)	(2)	(3)	(4) = (2)+(3)	(5)	(6) =(4)/(1.)
Donji grad	8	448,0	0,0	448,0	2,1	56,0
Gornji grad Medveščak	5	1.113,9	12,1	1.126,0	5,4	225,2
Donja Dubrava	3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gornja Dubrava	6	94,4	0,0	94,4	0,5	15,7
Maksimir	9	1.830,8	0,0	1.830,8	8,7	203,4
Brezovica	4	0,0	20,0	20,0	0,1	5,0
Črnomerec	4	73,2	2,8	76,0	0,4	19,0
Novi Zagreb - istok	9	757,5	3,0	760,5	3,6	84,5
Novi Zagreb - zapad	19	1.543,1	32,3	1.575,4	7,5	82,9
Peščenica - Žitnjak	2	229,4	12,0	241,4	1,2	120,7
Podsljeme	5	110,9	0,0	110,9	0,5	22,2
Podsused - Vrapče	5	525,3	0,0	525,3	2,5	105,1
Sesvete	10	146,3	0,0	146,3	0,7	14,6
Susedgrad	2	101,6	0,0	101,6	0,5	50,8
Trešnjevka - jug	7	5.374,0	277,2	5.651,3	27,0	807,3
Trešnjevka - sjever	14	6.530,6	10,0	6.540,6	31,2	467,2
Trnje	13	1.531,2	185,0	1.716,2	8,2	132,0
Ukupno	125	20.410,2	554,5	20.964,6	100,0	167,7

Izvor: Grad Zagreb (2011.)

Potrebno je napraviti cjelovit i pregledan registar svih sportskih građevina u Gradu Zagrebu, ali i u svim gradovima i općinama u Hrvatskoj, iz kojih bi se moglo istražiti kako gradovi i općine upravljaju sportskim građevinama te koje su od tih građevina raspoložive. Iz toga javno

objavljenog registra svim bi građanima trebalo biti jasno koja sportska građevina postoji u određenom gradu/općini, uz detaljan opis građevine, s podacima o tome gdje se ona nalazi, tko je vlasnik, tko njome upravlja ili tko ju je uzeo u zakup, koliki su ukupni prihodi i rashodi od te sportske građevine (po svim osnovama), kolika je njezina vrijednost te tko obavlja nadzor nad tom građevinom. Niz gradova objavio je dio informacija o svojim sportskim građevinama (npr. Dubrovnik, Zagreb, Samobor, Osijek)¹¹³, ali bi bilo dobro da MZOS odgovarajućim zakonskim aktom za općine i gradove propiše obvezu javnog objavljivanja informacija o sportskim građevinama te da odredi koje točno informacije, u kojem obliku, gdje i kada trebaju biti javno objavljene.

¹¹³ Vidjeti Registar sportske infrastrukture Grada Dubrovnika, http://www.dubrovnik.hr/sportski_objekti/

I mnogi drugi gradovi nude informacije o sportskim objektima u svom vlasništvu, npr. informacije o sportskim objektima grada Samobora mogu se vidjeti na <http://www.sportski-objekti-samobor.hr/objekti/>

Grad Zagreb objavljuje dio informacija o sportskim objektima kojima upravlja Zagrebački holding d.o.o. (<http://www.sportskiobjekti.hr/default.aspx?id=6>), a planira se i izrada interaktivne sportske karte Grada Zagreba (dostupno na <http://www.cirs.hr/>).

Više o sportskim objektima Grada Osijeka vidjeti na http://www.sportski-objekti.hr/index.php?option=com_content&view=frontpage&Itemid=1

11. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Organizacijski ustroj i normativni okvir

Za razliku od Hrvatske, u većini zemalja EU nacionalni olimpijski odbor i nacionalni savez sportskih saveza dvije su odvojene organizacije, sa zasebnim ovlastima i područjima djelovanja, pri čemu je, po pravilu, nacionalni savez sportskih saveza krovna nacionalna sportska organizacija. U većem broju europskih država sport je u nadležnosti ministarstva koje se brine o obrazovanju, kulturi i umjetnosti. Samo je u Francuskoj za djelatnost sporta osnovano zasebno Ministarstvo sporta. Osim toga, veći broj europskih država ima i savjetodavna tijela na nacionalnoj i regionalnoj razini, tzv. vijeća za sport te ostale ustanove kao što su instituti, zaklade i dr.

Djelatnost i područje sporta u Hrvatskoj, slično kao i u drugim europskim zemljama, obuhvaća nekoliko različitih segmenata – tjelesnu i zdravstvenu kulturu, natjecateljski sport, sportsku rekreaciju te kineziterapiju i sport osoba s invaliditetom. Temeljnu ustrojbenu jedinicu hrvatskoga sporta čini sportski klub. Udruženi u lokalne i/ili nacionalne strukovne sportske saveze, kao i u lokalne sportske zajednice, grade piramidu sustava sporta utemeljenu na slobodi udruživanja (udruge građana – nevladin sektor). Na vrhu piramide je HOO, najviše nacionalno i nevladino sportsko tijelo koje djeluje kao nacionalni olimpijski odbor, savez nacionalnih sportskih saveza te savez županijskih sportskih zajednica, u koje se udružuju nacionalni sportski savezi, zajednice sportskih udruga i saveza županija te grada Zagreba, kao i druge organizacije i udruženja čija je djelatnost važna za promicanje sporta. Piramidu javne (državne) potpore sustavu sporta čine uredi državne uprave u županijama i Gradu Zagrebu i njihovi upravni odjeli nadležni za sport te nadležni uredi/odjeli/uprave za pitanja sporta u jedinicama lokalne i područne uprave (općine, gradovi i županije), Uprava za sport pri MZOS-u RH te Nacionalno vijeće za sport kao najviše savjetodavno sportsko tijelo koje imenuje Sabor RH. Navedena nevladina i vladina tijela čine sustav sporta u RH i zajednički su odgovorna za osiguravanje uvjeta za njegov daljnji održivi razvoj.

Republika Hrvatska ima razvijen normativni okvir kojim se uređuje djelovanje sustava sporta putem općih propisa (Zakon o udrugama, Zakon o ustanovama, Zakon o zakladama i fondacijama, Zakon o trgovačkim društvima) i posebnih propisa (Zakon o sportu i podzakonski akti doneseni na temelju Zakona o sportu te Zakon o sportskoj inspekciji), kao i propisa kojima se osigurava njegovo financiranje iz javnih izvora (Zakon o igrama na sreću, porezni i računovodstveni propisi i dr.).

Iako je Zakon o sportu propisao što su javne potrebe u sportu na državnoj, a što javne potrebe u sportu na lokalnoj razini, **u praksi su još uvijek ostala otvorena pitanja nekih nadležnosti između središnje države i lokalnih jedinica odnosno krovnih sportskih udruga i lokalnih sportskih zajednica.** Ti su problemi trebali biti riješeni *Nacionalnim programom sporta* koji je, među ostalim, trebao utvrditi obveze državnih tijela i tijela JLPS-ova, HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora, Hrvatskoga sportskog saveza gluhih, nacionalnih sportskih saveza i sportskih zajednica. No od donošenja Zakona o sportu (lipanj 2006.) do danas *Nacionalni program sporta* nije donesen.

Također, **od donošenja Zakona o sportu 2006. godine nisu doneseni još neki podzakonski akti koje je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti u roku mjesec dana od dana stupanja Zakona na snagu**, a navodimo ih u nastavku.

- **Pravilnik o mjerilima za dodjelu nagrada za sportska ostvarenja sportaša**, predviđen aktom o kategorizaciji sportaša, koji je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti sukladno čl. 7., st. 2. Zakona, na prijedlog HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora, odnosno Hrvatskoga sportskog saveza gluhih. Riječ je o novčanim nagradama što ih trebaju isplaćivati svi sudionici u piramidi sustava sporta utemeljenoj na slobodi udruživanja: HOO, Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, sportski savezi na razini gradova i županija, odnosno nacionalni sportski savezi, županijske i gradske sportske zajednice te sportski klubovi.
- **Pravilnik o osnivanju, zadaćama, djelokrugu i načinu rada školskih sportskih društava** (sukladno čl. 17., st. 4. Zakona).
- **Pravilnik o stručnoj spremi, odnosno stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u sportu, prema vrsti i složenosti određenih poslova** (sukladno čl. 59. i 60. Zakona).
- **Pravilnik o prostornim uvjetima, standardima i normativima sportskih građevina obuhvaćenih mrežom sportskih građevina i posebnim uvjetima za planiranje, programiranje, projektiranje, gradnju, održavanje i sigurnost korisnika sportskih građevina** koji je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti sukladno čl. 66., st. 4. Zakona, uz prethodnu suglasnost ministra nadležnoga za poslove zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.
- **Provedbeni propis** kojim je, sukladno čl. 94., st. 3., uz suglasnost ministra financija, ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao propisati provedbu st. 1. i 2. tog članka koji se odnose na **naplatu nenaplaćenih troškova i javnih davanja** što su ih sportski klubovi – udruge za natjecanje za koje, u smislu Zakona, nije utvrđen profesionalni status, imali prema RH, prema pravnim osobama u kojima RH ima većinski udio ili većinsko pravo glasa, te prema JLPS-ovima.

Imajući na umu propise, jasno je da MZOS i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju obvezu planirati i nakon toga pratiti izvršavanje programā u sportu koji se financiraju iz državnog odnosno iz lokalnih i područnih (regionalnih) proračuna. Ipak, cijeli je sustav planiranja i praćenja još uvijek zakonski prilično nedefiniran: nisu propisani mehanizmi nadzora, metodologija ni sadržaji izvješća, a čak su i rokovi nejasni. Osmogodišnji *Nacionalni program sporta* i programi zadovoljavanja javnih potreba u sportu dugoročni su, strateški i programski dokumenti koji bi se trebali temeljiti na kontinuiranom praćenju sustava sporta u RH u cjelini te na praćenju rada organizacija u sustavu sporta kroz programe koje provode, postavljene ciljeve i rezultate. To su ujedno i osnovni elementi dobrog sustava financijskog upravljanja. Stoga bi nadležno ministarstvo posebnim zakonom i podzakonskim propisima trebalo definirati što sa stajališta financijskog upravljanja zahtijeva od organizacija u sustavu sporta i na koji ih način želi pratiti u cjelini, neovisno o pravnom statusu. Financijska izvješća jedan su od mehanizama za praćenje, ali oni daju samo financijske informacije potrebne širokom krugu vanjskih korisnika (bankama, novinarima, istraživačkim institucijama, potencijalnim donatorima, međunarodnim institucijama, državi, lokalnim jedinicama...) i upravljačima da mogu pratiti financijski položaj i održivost razvoja. Uredba o računovodstvu neprofitnih organizacija ili novi Zakon o računovodstvu neprofitnih organizacija, koji je u pripremi, kao ni Zakon o računovodstvu nisu akti kojima se uređuju pitanja i načini internog praćenja i upravljačkih izvješća potrebnih za praćenje specifičnih djelatnosti. Za to su potrebni posebni propisi u kojima nadležna ministarstva ili druga tijela odgovorna za definiranje strategije, programa te za zakonito, namjensko i učinkovito trošenje sredstava postavljaju uvjete i pravila rada, evidentiranja i izvještavanja za organizaciju u sustavu koji prate. Takvo praćenje sustava u cjelini jedan je od važnih elemenata koji su nedostajali za donošenje glavnoga strateškog dokumenta – *Nacionalnog programa sporta*, koji do danas nije donesen.

Preporuke

- **Donijeti *Nacionalni program razvoja sporta u RH do 2020.* (Hrvatski sabor)**
Postupak izrade nacrtu *Nacionalnog programa sporta* nadležni MZOS treba provesti u suradnji sa zainteresiranom sportskom javnošću (sukladno Kodeksu savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata¹¹⁴), uz sudjelovanje predstavnika MZOS-a, MFIN-a, Ministarstva uprave i sportske zajednice (krovnih nacionalnih sportskih organizacija, sportskih zajednica), akademske zajednice i predstavnika JLPS-ova u stručnoj radnoj skupini za izradu nacrtu dokumenta. O nacrtu *Nacionalnog programa sporta* treba provesti internetsko i javno savjetovanje, održati

¹¹⁴ NN 140/09.

fokus rasprave o pojedinim pitanjima iz tog programa (npr. o praćenju financiranja javnih potreba u sportu, razvoju sportske infrastrukture, razvoju informacijskog sustava u sportu, ulozi i zadaćama krovnih sportskih udruga, zajednica i tijela javne vlasti u razvoju potpore školskom i akademskom sportu, o rekreativnome i natjecateljskom sportu, o razvoju sustava stručnoga i cjeloživotnog obrazovanja stručnih kadrova u sportu – trenera, sudaca, o razvoju sustava financiranja sporta, uključujući i programiranje za sredstva iz fondova EU i sredstva za sufinanciranje EU projekata i sl.). *Nacionalni program razvoja sporta* u dijelu koji se odnosi na financiranje sporta treba sadržavati:

- ocjenu postojećeg stanja u sportu u RH sa svim njegovim postignućima i problemima,
 - ciljeve koji se u razvoju sporta u cjelini i u njegovim pojedinim segmentima žele postići do 2020. godine,
 - mjere i aktivnosti kojima će se to postići,
 - nositelje i sunositelje pojedinih mjera i provedbenih aktivnosti,
 - potrebne iznose i izvore sredstava kojima će se financirati provedba pojedinih mjera i aktivnosti,
 - jasno definirane pokazatelje (indikatore) kojima će se moći mjeriti uspješnost provedbe pojedinih mjera,
 - sustav izvještavanja o provedbi mjera i aktivnosti,
 - tijelo koje će pratiti provedbu i Hrvatskom saboru na trogodišnjoj razini predlagati akcijski plan za provedbu *Nacionalnog programa razvoja sporta*.
- Zakon o sportu trebalo bi dopuniti zahtjevima koje moraju ispuniti organizacije u sustavu sporta (neovisno o njihovu pravnom obliku), a vezane su za planiranje, izvršavanje i izvještavanje, što bi omogućilo jedinstveno praćenje i upravljanje sustavom.
 - U Zakonu o sportu trebalo bi osigurati da se programi javnih potreba u sportu, neovisno o izvoru njihova financiranja (iz državnoga, lokalnih ili regionalnih proračuna) međusobno usklade i vežu za glavni *Nacionalni program sporta* kao strateški dokument. Ciljanim, na strategiji utemeljenim davanjem sredstava postižu se znatno bolji učinci nego rasipanjem novca na različitim razinama i s različitim ciljevima. Stoga, uloga nadležnog MZOS-a u dijelu nadziranja i donošenja tih strateških dokumenata na državnoj i lokalnoj, odnosno regionalnoj razini treba biti jasno uspostavljena i zakonski definirana. Ministarstvo bi trebalo pratiti ispunjavanje obveze donošenja (ali i sadržaj) programa javnih potreba u sportu na nacionalnoj i lokalnoj razini. Preporučuje se i definiranje kaznenih odredaba u Zakonu o sportu za nedonošenje obveznih dokumenata odnosno za donošenje neusklađenih dokumenata.

Sustav sporta u klasifikacijama u RH

Sve pravne osobe u sustavu sporta razvrstavaju se prema NKD-u ovisno o pravnoustrojstvenom obliku, odnosno o sportskoj djelatnosti kojom se bave. Prema

pravnoustrojstvenom obliku, pravne osobe u sustavu sporta najčešće su udruge koje se osnivaju upisom u Registar udruga, a potom se sve pravne i fizičke osobe u sustavu sporta upisuju u Registar sportskih djelatnosti. Sve pravne osobe u sustavu sporta, osim trgovačkih društava, upisuju i u RNO.

Nacionalna klasifikacija djelatnosti svrstava subjekte u sportu u jedan odjeljak (93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*) s dvije glavne skupine i šest razreda sportskih djelatnosti razvrstanih prema pravnoustrojstvenom obliku (sportski klubovi) i sportskoj djelatnosti kojom se bave (rad sportskih objekata i fitness centri), što je nedovoljno da bi se statistički, financijski i u svakom drugom smislu kvalitetno pratili svi aspekti sustava sporta.

Postojeća klasifikacija sportskih djelatnosti u Registru udruga ima jedno glavno područje i osam potpodručja i ni na koji način ne odgovara potrebama klasifikacije sportskih udruga, a pretraživanje Registra udruga nedvojbeno pokazuje veliku šarolikost i neujednačenost u registraciji sportskih udruga. Registar ne razlikuje sportske udruge prema vrsti sportske djelatnosti kojom se, sukladno Zakonu, bave i za koju su registrirane, a još manje razlikuje aktivne od neaktivnih sportskih udruga ili onih koje su potpuno prestale djelovati i koje zapravo treba brisati iz Registra udruga.

Vrlo veliki nedostaci i nedorečenosti postoje u Pravilniku o Registru sportskih djelatnosti, prije svega zato što ne postoje nikakve sankcije za pravne i fizičke osobe koje se nisu upisale u Registar i što, prema važećim propisima, nitko nije nadležan da provjeri ispunjava li pravna ili fizička osoba koja se upisuje u Registar uvjete za obavljanje određene sportske djelatnosti. Pritom treba imati na umu da ni šest godina nakon što je Zakon o sportu na snazi nije donesen pravilnik kojim se trebala propisati stručna sprema, odnosno stručna osposobljenost potrebna za obavljanje stručnih poslova u sportu, prema vrsti i složenosti određenih poslova (čl. 59. i 60. Zakona o sportu). Također, taj je Registar potpuno netransparentan, ne postoje službeni, javno dostupni cjeloviti podaci o sportskim subjektima upisanim u registre sportskih djelatnosti. Ti su podaci rascjepkani po pojedinim uredima državne uprave u županijama i unatoč tome što neki sportski savezi i zajednice inzistiraju na tome da sportski klubovi koji su njihovi članovi budu upisani u taj Registar, ne čudi činjenica da je veći broj klubova koji sudjeluju u sustavu natjecanja u nadležnosti HOO-a nego što je onih koji su upisani u Registar sportskih djelatnosti i RNO.

S obzirom na to da je RNO ustrojen Uredbom o računovodstvu neprofitnih organizacija, a da se uredbama ne mogu propisivati kazne za njihovo nepoštovanje, ne postoji izravna sankcija

za neprofitne organizacije, pa tako ni za sportske, koje se ne upišu u RNO, odnosno za one koje su dužne dostavljati svoja financijska izvješća, a to ne čine.

Uglavnom, kada se broj od 4.049 sportskih udruga upisanih u registre sportskih djelatnosti usporedi s brojem od 15.961 sportskom udrugom upisanom u Registar udruga, brojem od 5.736 sportskih udruga upisanih u RNO (pod 93.12. *Djelatnost sportskih klubova* upisano je 4.855 subjekata, a pod 93.19. *Ostale sportske djelatnosti* upisan je 881 subjekt), kao i brojem od 6.627 sportskih klubova u sustavu natjecanja koje prati HOO (čemu treba pribrojiti i sportske klubove osoba s invaliditetom koji su u sustavu natjecanja Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i studentske sportske klubove koji su u sustavu natjecanja Hrvatskoga akademskog sportskog saveza), može se zaključiti da među svim tim registrima postoji neujednačenost i međusobna nepovezanost, što je izazov za uređenje sportskih djelatnosti u organizacijskome i financijskom smislu.

Prije svega, u Registru udruga upisane su i brojne (sportske) udruge koje su prestale djelovati, a nisu izbrisane iz Registra. Također, upisane su udruge koje u svom statutu navode da se bave nekom sportskom djelatnosti, ali se nisu upisale u Registar sportskih djelatnosti ili u RNO iako su to bile dužne učiniti u određenom vremenskom roku. Neinformiranost, djelovanje samo u lokalnoj zajednici ili čak namjerno izbjegavanje podnošenja financijskih izvješća, uz nepostojanje propisanih kaznenih odredaba za neupis u spomenute registre, dodatno je utjecalo na činjenicu da se sportske udruge koje ne sudjeluju u sustavu natjecanja ili se ne financiraju iz javnih izvora ne prijavljuju u Registar sportskih djelatnosti ni u RNO.

Sve dok se ne izmijene odredbe Zakona o udrugama kojima se propisuje način prestanka (likvidacije) udruge i njezina brisanja iz Registra udruga i te odredbe ne primijene u praksi, u tom će se registru uglavnom bilježiti osnivanje novih udruga, pa tako i sportskih, a neće se iz njega brisati neaktivne i one koje zbog bilo kojih razloga ne ispunjavaju zakonske obveze.

Nije pretjerano reći da je opisana situacija neodrživa i da se međusobnim povezivanjem svih registara u koje se zasad trebaju upisivati sportske organizacije treba postići transparentnost u radu i racionalno raspolaganje znatnim resursima kojima raspolaže sustav sporta u RH.

Preporuke

- Preispitati mogućnost nove klasifikacije sportskih subjekata u NKD-u sukladno potrebama zasebnoga i sveobuhvatnoga statističkog, organizacijskog i financijskog praćenja pravnih subjekata u sustavu sporta u RH, neovisno o praćenju drugih društvenih djelatnosti (obrazovanja, kulture, umjetnosti i sl.).
- Budući da je neupitno da sustav udruživanja građana u sportu treba provoditi sukladno Zakonu o udrugama, a sve ostale specifičnosti uređivati Zakonom o sportu kao posebnim zakonom, izmjenama Zakona o udrugama treba pojednostavniti postupak likvidacije i brisanja neaktivnih (sportskih) udruga iz Registra.
- Klasifikaciju udruga u Registru udruga izmijeniti sukladno klasifikaciji sportskih djelatnosti, uzimajući u obzir Nomenklaturu sportova i sportskih grana HOO-a i Nomenklaturu sportova Hrvatskoga paraolimpijskog odbora.
- Zakonom o sportu definirati obvezu upisa pravnih i fizičkih osoba u sustavu sporta u Registar sportskih djelatnosti te uvesti kaznene odredbe za prekršitelje, a Zakonom o sportskoj inspekciji, kao i učinkovitu kontrolu ispunjavanja uvjeta za obavljanje sportskih djelatnosti.
- Donijeti pravilnik kojim će se propisati stručna sprema, odnosno stručna osposobljenost potrebna za obavljanje stručnih poslova u sportu, prema vrsti i složenosti određenih poslova (sukladno čl. 59. i 60. Zakona o sportu).
- Registar sportskih djelatnosti ustrojiti kao jedinstvenu elektroničku, javno dostupnu i pretraživu bazu podataka po uzoru na Registar udruga.
- Očekivanim izmjenama Uredbe, odnosno donošenjem Zakona o računovodstvu NO-ova uvesti kaznene odredbe za sve neprofitne organizacije koje se ne upišu u RNO, kao i obvezu podnošenja financijskih izvješća za sve NO-ove, bez obzira na visinu prihoda ili imovine, te kaznene odredbe za osobe koje su u NO-ovima odgovorne za nepodnošenje financijskih izvješća.
- S obzirom na to da je upis u RNO obavezan i da je to jedan od preduvjeta za transparentno financijsko poslovanje neprofitnih pravnih subjekata, svim sportskim subjektima (udrugama i ustanovama) koje nisu upisane u RNO, kao i onima koje nisu upisane u Registar sportskih djelatnosti onemogućiti korištenje sredstava iz javnih izvora na nacionalnoj ili lokalnoj razini.
- Za potrebe nadležnih tijela državne uprave i JLPS-ova, zbog javnosti, a i radi transparentnosti sustava sporta, putem OIB-a povezati podatke o subjektima u sustavu sporta iz Registra udruga, Sudskog registra, Registra sportskih djelatnosti i Registra neprofitnih organizacija.

- Izgraditi informacijski sustav u sportu: definirati obuhvat informacijskog sustava (registri i klasifikacije pravnih i fizičkih osoba u sportu, uključujući i volontere, registar sportske imovine i imovine u funkciji sporta, bez obzira na vlasništvo, transparentan sustav dodjele financijskih sredstava, sustav izvještavanja o financiranju sportskih programa razdvojiti od drugih društvenih djelatnosti – kulture, obrazovanja i sl.), tijela odgovorna za uspostavljanje i vođenje informacijskog sustava u sportu, potrebna financijska sredstva i izvor sredstava.

Kadrovi u sportu

Na temelju osnovnih ekonomskih pokazatelja o zaposlenosti i plaćama kadrova u sustavu sporta RH, moguće je zaključiti sljedeće.

- Pokazatelji kretanja ukupnog broja zaposlenih u sportu te postotka zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnom stanovništvu i ukupno zaposlenima u pravnim osobama potvrđuju kako je sustav sporta još uvijek relativno malo, ali stabilno i rastuće tržište rada.
- Broj zaposlenih u sportu u četiri je godine, od 2008. do 2011., porastao za 10,1%, a zaključno sa svibnjem 2012. godine za čak 10,7%. Prosječna godišnja stopa porasta broja zaposlenih od 2008. do 2011. godine iznosila je oko 3,4%. Postotak zaposlenih u sportu u usporedbi s ukupno aktivnom populacijom u RH 2011. godine iznosio je 0,36%.
- U općem trendu pada ukupnog broja zaposlenih, kao i broja zaposlenih u pravnim osobama, od 2008. godine broj zaposlenih u sportu pokazuje trend rasta. Podaci o povećanju broja zaposlenih u sportu u RH u skladu su s trendom profesionalizacije i porasta broja zaposlenih u sportu u zemljama EU te se očekuje daljnji porast broja zaposlenih u sportu u RH.
- Udruge koje su predale FI s područja sportskih djelatnosti, iz odjeljka 93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*, u RNO-u čine veliku većinu. U 2011. godini udruge s područja sportskih djelatnosti činile su 98,4% svih subjekata u odjeljku 93. prema NKD-u 2007. Ukupno se u razdoblju od 2008. do 2011. godine broj udruga upisanih u RNO koje su predale FI povećao za 672 udruge ili za 29%. U istom se razdoblju broj zaposlenih osoba u sportskim udrugama iz Registra povećao za 357 osoba ili za 14,7%. Najveći broj zaposlenih zabilježen je u razredu 93.12. *Djelatnosti sportskih klubova*, koji je u 2011. godini imao 2.284 udruge u kojima je bilo zaposleno 1.637 osoba ili oko 0,72 zaposlene osobe po klubu upisanome u Registar. S oko 59% zaposlenih u skupini 93.1. *Sportske djelatnosti*, odnosno s oko 58,5% u cijelom odjeljku

93. *Sportske djelatnosti te zabavne i rekreacijske djelatnosti*, sasvim je jasno da su sportski klubovi nositelji zapošljavanja u sportu. Najveće fluktuacije u broju zaposlenih primijećene su u razredu 93.14. *Ostale sportske djelatnosti*, u kojemu je u 2010. godini zabilježen porast broja zaposlenih od oko 32,5%, a već sljedeće godine pad zaposlenih od oko 6%. Najveći nerazmjer između broja udruga i broja zaposlenih primjetan je u razredu 93.11. *Rad sportskih objekata*, koji je u 2011. godini bio zastupljen sa samo 0,7% udruga (21 udrugom), ali je imao čak 12,2% zaposlenih (339 zaposlenih). Taj je nerazmjer razumljiv s obzirom na specifičnost posla. U prosjeku na jednu udruhu koja se brine o sportskim objektima otpada 16 zaposlenih.

- Iz podataka koji su detaljnije analizirani u poglavlju 8.2.8. *Analiza strukture prihoda i rashoda sportskih udruga* razvidno je kako su sportske udruge u 2011. godini za naknade ostalim osobama izvan radnog odnosa (AOP 269), za intelektualne i osobne usluge (AOP 281) te za naknade volonterima (AOP 264) isplatile 448.402.969 kuna. Ta su sredstva isplaćena za obavljanje različitih poslova u sportu osobama koje nisu u radnom odnosu u sportu. Očito je kako je osim poslova što ih obavljaju zaposlenici u sportskim udrugama postoji još znatan opseg poslova koje obavljaju osobe angažirane ugovorom o djelu ili autorskim ugovorom, što pokazuje kako u djelatnosti sporta veliku količinu rada još uvijek ne obavljaju zaposlene osobe već honorarno ili volonterski angažirane osobe. Navedeni iznos isplaćenih sredstava u 2011. godini pokrio bi iznos plaća za oko 3.800 novih stalno zaposlenih osoba u sportu.¹¹⁵ Čini se kako sustav sporta ima još velikih rezervi u smislu zapošljavanja novih osoba. Osobito je velika potreba za zapošljavanjem novih osoba na području stručnog rada. Naime, stručne poslove u sportu obavlja oko 11.500 osoba, a samo njih 27,4% čini to na temelju ugovora o radu. Ostale stručne osobe, njih oko 8.500 angažirane su honorarno ili volonterski. Sigurno je da za obavljanje sportskih djelatnosti u hrvatskom sportu postoji potreba za oko 8.500 kadrova koji su trenutačno honorarno ili volonterski angažirani uglavnom zbog nedostatka financijskih sredstava.
- Iz postojećih i dostupnih podataka, kao ni iz podataka o zaposlenima u sportu prikupljenima tijekom izrade ovog projekta, nije bilo moguće utvrditi cjelovitu strukturu zaposlenih u sportu prema radnim mjestima i poslovima u sportu koje obavljaju.
- Prema podacima iz studije *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu* iz 2011. godine, stručne poslove u hrvatskom sportu obavlja oko 11.500 osoba. One su angažirane za obavljanje stručnih poslova na temelju ugovora o radu, odnosno zaposlene su u sportskim klubovima ili sportskim savezima na temelju ugovora na određeno ili na neodređeno vrijeme i čine 27,4% ukupnog broja angažiranih osoba za

¹¹⁵ Prosječna isplaćena bruto plaća u sportu u travnju 2012. iznosila je oko 9.690 kn.

obavljanje stručnih poslova. Te se osobe smatraju trenerima profesionalcima. Većina angažiranih osoba ili njih čak 72,6% nisu profesionalci, odnosno angažirani su kao honorarni djelatnici ili volonteri u sportu. Potrebno je napomenuti da je najmanji udio stručnih osoba, samo 11,1%, zaposlen na temelju ugovora o radu na neodređeno vrijeme.

- Prosječna neto plaća u sportu u razdoblju od 2008. do 2011. godine kretala se od 5.128 do 5.749 kuna. U tom su razdoblju prosječne neto plaće u sportu povećane za 12,1%. U istom se razdoblju prosječna neto plaća u RH kretala od 5.161 do 5.441 kunu i porasla je za 5,4%. Znatn kvantitativni skok prosječnih neto plaća u sportu dogodio se tijekom 2011. godine, kada je zabilježen porast od čak 8,2% te je prvi put prosječna neto plaća u sportu bila viša od prosječne neto plaće u Hrvatskoj, i to za 5,66%. U razdoblju 2010. – 2011. porastao je i broj zaposlenih u sportu za 3,7%.
- U 2011. godini prosječna neto plaća u sportu iznosila je 5.749 kuna, a u visokoobrazovani trenerski kadar u RH ubraja se samo 24,8% kvalificiranih trenera.

Preporuke

- Poticanjem zapošljavanja i otvaranjem novih radnih mjesta u sustavu sporta slijedili bi se trendovi EU. Prosjek zaposlenih po sportskom klubu trebalo bi se povećati s 0,72 na 2. Kako bi se postigao taj omjer, potrebno je stvoriti uvjete za otvaranje oko 3.000 novih radnih mjesta, uglavnom za stručne kadrove u sustavu sporta, čime bi se povećao postotak zaposlenih u sportu u odnosu prema ukupno aktivnoj populaciji u RH na oko 0,55%.
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta trebalo bi propisati minimalne uvjete za obavljanje sportske djelatnosti koje moraju ispunjavati sportski klubovi, posebno u smislu zaposlenih, ponajprije osoba koje obavljaju trenerske i stručne poslove, i to na temelju čl. 21. Zakona o sportu, za što je preduvjet donošenje posebnog pravilnika o stručnoj spremi, odnosno o stručnoj osposobljenosti potrebnoj za obavljanje stručnih poslova u sportu prema njihovoj vrsti i složenosti (Zakon o sportu, čl. 60., st. 5.).
- Trebalo bi ograničiti donacije iz javnih izvora sportskim klubovima koji ne ispunjavaju uvjete za obavljanje sportske djelatnosti jer nemaju zaposlenih kadrova, osobito onih za obavljanje stručnih poslova u sportu.
- Utvrditi minimalni omjer honorarno angažiranih i zaposlenih osoba koje obavljaju stručne poslove kako bi se potaknulo zapošljavanje.
- Radi poticanja zapošljavanja u sportu, potrebno je napraviti i analizu svih radnih mjesta u sportu, utvrditi interes mladih sportaša za nastavak karijere u sportu nakon sportske karijere, utvrditi zainteresiranost bivših sportaša za zapošljavanje u sportu te, u suradnji s

nadležnim tijelima za obrazovanje na različitim razinama, predložiti obrazovne programe, programe učenja na daljinu te programe cjeloživotnog obrazovanja koji omogućuju zapošljavanje u sportu.

- Kada govorimo o poticanju zapošljavanja i otvaranju radnih mjesta u odgojno-obrazovnom sustavu, tada mislimo i na zapošljavanje profesora kineziologije u ustanovama predškolskog odgoja i u osnovnim školama.¹¹⁶
- Urediti volonterski rad u sportu sukladno Zakonu o volonterstvu i uspostaviti kontinuirani sustav izobrazbe na području menadžmenta volontera u sportskim udrugama te obrasce za financijsko izvještavanje NO-ova dopuniti pitanjima o broju volontera i broju volonterskih sati, što bi pridonijelo vrednovanju volonterstva u sustavu sporta.
- Propisati sustav koeficijenata te odrediti minimalnu plaću za različite strukture zaposlenih s obzirom na opis posla i stručnu spremu za one sportske klubove koji većinu sredstava dobivaju iz javnih izvora.
- Poticati i stimulirati zapošljavanje visokokvalificiranih kadrova u sustav sporta, ponajprije za obavljanje stručnih poslova u sportu i u odgojno-obrazovnom sustavu .

Financiranje sporta

Prikazani sustavi financiranja sporta u nekim europskim državama, odabranima prema preporuci Nacionalnog vijeća za sport, potječu iz različitih povijesnih, društvenih, gospodarskih i političkih okolnosti i važni su za usporedbu s hrvatskim sustavom financiranja sporta. Njemački i austrijski pravni sustavi osnova su cjelokupnoga hrvatskog pravnog sustava pa su važna polazišna točka i za područje financiranja sporta. Bivše socijalističke države pola su stoljeća imale mnoga zajednička obilježja s Hrvatskom, pa je zanimljivo promotriti u kojem su se smjeru nastavile razvijati nakon uvođenja tržišnih gospodarskih odnosa, dok skandinavske zemlje mogu biti uzor kao dobro organizirani sustavi kakvima treba težiti ne samo na području financiranja sporta već i u ostalim gospodarskim granama. Sve opisane sustave nije moguće komparirati jednostavnom usporedbom pojedinih elemenata jer iza svakoga od tih elemenata stoji niz čimbenika koji te sustave čini jedinstvenima i neprenosivima u neke druge društvene i gospodarske uvjete. Primjena svakoga pojedinog primjera dobre prakse iz komparativnog prikaza europskih država

¹¹⁶ Te se spoznaje temelje na mnogobrojnim znanstvenim istraživanjima o kinanotropološkim obilježjima djece predškolske dobi i učenika od 1. do 4. razreda, koja iz godine u godinu govore o zabrinjavajućoj zdravstvenoj slici te o znanstveno utvrđenim mnogobrojnim pozitivnim utjecajima primjerenoga programiranog tjelesnog vježbanja u različitim organizacijskim oblicima rada (u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture, izvannastavnim i izvanškolskim kineziološkim aktivnostima, u školskom sportu) na njihovo zdravlje, usvajanje navika tjelesnog vježbanja i na usmjeravanje u sport sukladno njihovu interesu.

zahtijevala bi pomnu analizu učinaka, troškova i koristi implementacije u hrvatski pravni sustav.

Istraživanjem financiranja sporta u Hrvatskoj došlo se do podataka da su se ukupna izdvajanja iz državnog proračuna za razvoj sporta u razdoblju 2008. – 2011. kretala u iznosima od 137,8 (2011. godine) pa do 328,5 mil. kuna (2008. godine), odnosno na razinama od 0,11 pa do 0,28% državnog proračuna. Prema podacima MFIN-a o ukupnim izdacima JLPS-ova za *službe rekreacije i sporta*, u razdoblju 2008. – 2010. zamjetan je stalni trend rasta izdvajanja za sport na lokalnim razinama. Iako je u 2010. zabilježeno smanjenje u odnosu prema 2009. godini, i tada je izdvojeno više od 1,2 mlrd. kuna, što je osam puta više sredstava za sport nego iz državnog proračuna. Osim toga, treba uzeti u obzir sredstva koja su u svojim financijskim izvješćima kao prihod prikazali NO-ovi u sustavu sporta, koji se na godišnjoj razini kreće u iznosu većemu od 2 mlrd. kuna.

Promatrajući podatke o izdvajanju državnih proračunskih sredstava za financiranje javnih potreba u sportu za razdoblje 2008. – 2011., ne računajući kao namjenski (proračunski) izvor sredstva od igara na sreću, možemo zaključiti kako se svake godine smanjuje iznos sredstava koja se izdvajaju za sport (što je najbolje vidljivo na primjeru financiranja HOO-a). Upravo zahvaljujući sredstvima od igara na sreću i trendu povećanja udjela financiranja sporta iz tog izvora, sredstva namijenjena financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa, unatoč recesiji, održavaju se na stabilnoj razini.

Iz podataka prikazanih u istraživanju vidljivo je da kontinuitet u financiranju imaju samo javne potrebe u sportu, koje provode HOO-a (i nacionalni sportski savezi), Hrvatski paraolimpijski odbor, Hrvatski sportski savez gluhih, Hrvatski školski sportski savez i Hrvatski akademski sportski savez, dok se potpora organiziranju sportskih manifestacija i natjecanja u svim granama sporta, institucionalna i programska potpora amaterskim sportskim klubovima, sportski programi tijekom školskih praznika, poticaj razvoju sporta na otocima te poduka neplivača u školama financiraju neredovito ili se iz godine u godinu financiraju različitim iznosima, dok se razvoj sporta na područjima posebne državne skrbi nakon 2008. više uopće ne financira.

Osim MZOS-a, koji u financiranju javnih potreba u sportu i sportskih programa sudjeluje s više od 90%, sredstva za sportske programe neredovito je i povremeno u razdoblju 2008. – 2011. izdvajalo još pet ministarstava sa svojih proračunskih stavki u sklopu različitih natječaja za financiranje programa i projekata udruga, sukladno Zakonu o udrugama i na temelju Kodeksa pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i

projektima udruga, ili na temelju odluke svojih čelnika. Sportske programe financirala je i Vlada RH iz sredstava proračunske zalihe, a Vladin ured za udruge zabilježio je da su simbolična sredstva za sportske programe dali Vladin ured za ljudska prava i Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost koji ima svoj poseban izvor prihoda.

Iz navedenog pregleda financiranja javnih potreba u sportu i sportskih programa sredstvima državnog proračuna može se zaključiti da sredstava i razumijevanja za financiranje specifičnih sportskih programa ima i u drugim tijelima državne uprave. To se posebice odnosi na Ministarstvo turizma i Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture kada je riječ o suradnji u provedbi i sufinanciranje sportskih programa u ronjenju, jedrenju, sportskom ribolovu, sportskom zrakoplovstvu i sl.

U istraživanju je kao značajan izvor financiranja naveden i prihod što ga sportske udruge ostvaruju iz donacija i sponzorstava trgovačkih društava u većinskome državnom vlasništvu, ali je također skrenuta pozornost na činjenicu da se to radi na nedovoljno transparentan način, bez jasnih kriterija i koordinacije s ostalim subjektima u sustavu sporta.

Imajući na umu da je u projektu dan opširan prikaz strukture djelovanja i financiranja HOO-a i nacionalnih sportskih saveza koji koriste više od 90% sredstava namijenjenih javnim potrebama u sportu, iz financijskih izvješća HOO-a zaključili smo da je u razdoblju 2008. – 2011. HOO imao pozitivnu razliku između ukupnih prihoda i rashoda. Većina prihoda HOO-a ostvaruje se iz javnih izvora – iz državnog se proračuna od 2008. do 2011. u prosjeku izdvajalo 115 mil. kuna, u čemu su najveći udio imala sredstva od igara na sreću. Vlastiti izvor financiranja HOO-a činila su marketinška sredstva koja, s prosječnim godišnjim iznosom od 12 mil. kuna i udjelom od 9% u ukupnim prihodima, zauzimaju drugo mjesto. U navedenom razdoblju ukupni su prihodi HOO-a pali za 17%, no struktura prihoda ostala je gotovo nepromijenjena. Opći pad prihoda nakon 2009. pratio je i pad rashoda. To se može objasniti početkom recesije, ali svakako treba uzeti u obzir kako je 2008. bila olimpijska godina, te su zbog toga izdvojena dodatna sredstva za cjelokupnu organizaciju i pripremu sportaša za Olimpijske igre. Tako su u navedenom razdoblju izdvajanja po svim programskim skupinama pala, pri čemu su sredstva posebnih programskih projekata koji obuhvaćaju pripreme i organizaciju sportaša za Olimpijske igre te razvojne programe u 2011. u odnosu prema 2008. smanjena za 48%. Treba napomenuti i to da je broj sportaša obuhvaćenih razvojnim programom, a samim time i iznos sredstava koji se za to izdvajaju, u korelaciji s ostvarenim sportskim rezultatom. Programi poticanja sporta na lokalnoj razini u istom su razdoblju smanjeni za 23%, a plaće i naknade za redoviti rad za 7%.

Ujedno smo zaključili da se iz dostupnih financijskih podataka ne mogu razabrati kriteriji raspodjele financijskih sredstava sportskim savezima jer su uočene velike razlike u visini izdvojenih sredstava za pojedini sportski savez. Iako postoji naznaka da je visina sredstava po klubu/natjecatelju obrnuto proporcionalna broju natjecatelja/klubova u pojedinome sportskom savezu, te je brojeve potrebno promatrati i u kontekstu specifičnosti pojedinog sporta, odnosno i u kontekstu broja korisnika razvojnih programa u pojedinom sportu te iznosa koji se izdvaja za razvojne programe.

Tijekom istraživanja također smo uočili kako su se ukupni izdaci za plaće i naknade djelatnika HOO-a u promatrane četiri godine smanjivali, ali zbog smanjenja broja zaposlenih, iznosi za plaće i naknade po djelatniku zapravo su rasli.

Preporuke

Radi racionalnoga i transparentnog trošenja javnih sredstava MZOS bi, u suradnji s MFIN-om, trebao uspostaviti model koordinacije svih izdvajanja za sport iz državnog proračuna i javnih izvora na državnoj razini, bez obzira na to je li riječ o financiranju javnih potreba u sportu ili o financiranju (doniranju) pojedinačnih sportskih programa za koje, kao što se vidi u istraživanju, sredstva izdvajaju i druga tijela državne uprave (zasad prema vlastitoj procjeni, u sklopu drugih natječaja ili jednostavno odlukom ministra) i trgovačkih društava u većinskome državnom vlasništvu. To je moguće postići donošenjem jedinstvenih kriterija za financiranje sportskih programa (koji nisu definirani kao javna potreba u sportu) i uspostavom informacijskog sustava u sportu uz pomoć kojega bi ta sredstva i financirani sportski programi trebali biti jasno prepoznati i putem kojega bi se na temelju unaprijed poznatih pokazatelja (indikatora) mogao pratiti učinak uložениh sredstava.

Razvoj sporta i povećanje sudjelovanja stanovništva u sportskim aktivnostima i sportskoj rekreaciji veliki su izazovi za financiranje sporta u 21. stoljeću. Posebice je velik izazov pred lokalnim jedinicama. Naime, kad su posrijedi sportske aktivnosti djece, mladih i građana, jednake mogućnosti i otvoren pristup svima može biti zajamčen isključivo javnim financiranjem na lokalnoj razini. Investiranje u izgradnju novih i obnovu postojećih objekata te financiranje rada sportskih klubova i poticanje stanovništva svih dobni skupina na aktivno bavljenje sportom prioriteta su JLPS-ova.

Unatoč činjenici da većina javnih sredstava za sport u RH potječe iz lokalnih proračuna, ne postoji zakonska obveza JLPS-ova o detaljnijem izvještavanju o raspodjeli tih sredstava. U proračunskim izvješćima koje su do sada morali dostavljati MFIN-u županije, gradovi i općine bili su obvezni dostaviti samo zbirni iznos u stavci *Službe rekreacije i sporta*. Prema COFOG

klasifikaciji¹¹⁷, u taj su iznos uključeni svi proračunski rashodi za pružanje sportskih i rekreacijskih usluga te za nadzor i funkcioniranje sportskih i rekreacijskih objekata (parkova, plaža, kampirališta, javnih kupališta, bazena), kao i rashodi za objekte za smještaj gledatelja te donacije za potporu timovima ili individualnim natjecateljima, ali ne i rashodi za sportske i rekreacijske objekte povezane s obrazovnim institucijama (npr. školska sportska dvorana). Međutim, svaki JLPS pri podnošenju proračunskog izvješća MFIN-u određeni dio rashoda (pa čak i sve rashode) za sport i rekreaciju može navesti pod posebnom stavkom, kao nesvrstane rashode za sport, kulturu i religiju. Velik dio njih pod tom stavkom navodi znatne iznose, a 40 općina i jedna županija sve su svoje rashode za sport, kulturu i religiju naveli pod nesvrstanim rashodima. Takva netransparentnost otvara brojne mogućnosti za neefikasno i nepravedno dodjeljivanje sredstva. Od 2011. godine JLPS-ovi su bili dužni dostavljati izvješća prema novim klasifikacijama, ali kako podaci o izvršenjima proračuna JLPS-ova za 2011. nisu bili dostupni do kraja ovog istraživanja, preostaje vidjeti hoće li u budućnosti biti više detalja vezanih za financiranje sporta. Zakon nije predvidio mogućnost da neki JLPS ne donese program javnih potreba u sportu, kao ni način bilo kakvog nadzora nad donošenjem programa javnih potreba u sportu, niti su određene bilo kakve sankcije za njegovo nedonošenje. Naime, nijedno ministarstvo do sada (ni MFIN, ni ministarstvo nadležno za poslove sporta) nije bilo nadležno pratiti poštuju li se odredbe Zakona o sportu o obvezi donošenja programa javnih potreba u sportu u jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave, već je to u cijelosti prepušteno njihovoj autonomiji.

Preporuke

- Zakonom o sportu, sukladno propisima o fiskalnoj odgovornosti, osim nadležnosti MZOS-a, trebalo bi detaljnije utvrditi odgovornost JLPS-ova za donošenje, provedbu, praćenje i izvještavanje o programu javnih potreba u sportu i, općenito, o financiranju sporta na lokalnoj razini.
- Osim nadležnosti MZOS-a kao tijela državne uprave, preporučuje se osnivanje posebnog tijela za praćenje provedbe i za koordinaciju programa javnih potreba u sportu u JLPS-ovima te za evaluaciju učinaka i praćenje cjelokupnog napretka sporta u lokalnim zajednicama. Uputno bi bilo da takvo tijelo osnuju sami JLPS-ovi kao svoj oblik koordinacije.

U sklopu ovog projekta proveden je upitnik o strukturi financiranja sporta na lokalnoj razini u Hrvatskoj (tekuće proračunske donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i

¹¹⁷ Classification of the Functions of Government (COFOG). Za više detalja vidjeti <http://unstats.un.org/unsd/class/family/family2.asp?CI=4>.

zajednicama za javne potrebe u sportu, kapitalna ulaganja u infrastrukturu, broj i vrijednost sportskih objekata u vlasništvu pojedine jedinice, broj zaposlenih na području sporta čije se plaće osiguravaju u proračunu JLPS-ova te raspodjela sredstava prema aktivnostima – sportske aktivnosti djece i mladih, sportske aktivnosti odraslih, sportske aktivnosti osoba s invaliditetom, organizacija sportskih natjecanja i manifestacija, nagrade za sportska postignuća prema sportovima u razdoblju 2008. – 2011.). Na temelju obrade upitnika zaključeno je da je najveći problem znatno nepodudaranje podataka s vrijednostima koje su JLPS-ovi dostavljali MFIN-u pod stavkom *Službe rekreacije i sporta*. Prvi razlog tog nepodudaranja jest već spomenuta mogućnost da svaki JLPS pri podnošenju proračunskog izvješća Ministarstvu određeni dio rashoda (pa čak i sve rashode) za sport i rekreaciju navede pod posebnom stavkom, kao nesvrstane rashode za sport, kulturu i religiju. Drugi je razlog činjenica da su u proračunskom izvješću Ministarstva rashodi JLPS-ova za sportske i rekreacijske objekte povezane s obrazovnim institucijama svrstani u rashode za obrazovanje.

Još jedan ozbiljan problem koji je uočen pri prikupljanju podataka o financiranju sporta na lokalnoj razini vezan je za sportske objekte u vlasništvu JLPS-ova. Budući je velik broj jedinica odgovorio kako ne posjeduju procjenu vrijednosti svojih sportskih objekata, a znatan broj njih nije raspolagao ni podacima o vlasništvu, objekti i njihova procjena izostavljeni su iz analize. To je zasigurno područje na kojemu treba najviše poraditi jer je infrastruktura osnovni preduvjet za obavljanje sportskih aktivnosti, a kapitalna ulaganja čine znatan udio u ukupnim ulaganjima u sport iz javnih izvora. Kapitalna su ulaganja u 2008. činila više od polovice izdvajanja za sport na lokalnoj razini, no s početkom gospodarske krize ona bilježe izraziti pad, dok donacije sportskim udrugama, savezima, ustanovama i zajednicama ostaju na jednakoj razini (uz izuzetak gradova i Grada Zagreba u 2011., kad je ipak zabilježen osjetan pad).

S obzirom na podatke o ustroju i financijskim kapacitetima JLPS-ova prikazane u projektu, pitanje je mogu li svi JLPS-ovi uspješno obavljati svoje funkcije (među kojima je i financiranje javnih potreba u sportu). Nedostatak vlastitih prihoda i oslanjanje na pomoći kao nestalan i promjenjiv izvor prihoda posebice se odražava na izgradnju sportske infrastrukture. Naime, iznosi pomoći iz proračuna središnje države, koji čine najveći udio u ukupnim pomoćima JLPS-ovima, određuju se i dodjeljuju za svaku godinu posebno (za razliku od zemalja EU, u kojima se najčešće dodjeljuju za razdoblje od tri ili više godina), što lokalnim jedinicama u Hrvatskoj onemogućuje sigurnije dugoročno planiranje prihoda, a samim time otežava im planiranje sredstava za kapitalna ulaganja. Upravo je to jedan od mogućih razloga velikog pada kapitalnih ulaganja u sportsku infrastrukturu nakon pojave gospodarske krize.

U projektu smo pokušali dokazati da je velik problem lokalne vlasti u Hrvatskoj premala uloga županija u financiranju sporta te rascjepkanost i nejednakost fiskalnih kapaciteta među jedinicama lokalne samouprave. To ima izrazito negativan utjecaj i na financiranje sporta jer mnoge općine jedva ispunjavaju svoje osnovne zadaće, a pritom izdaci za zaposlene čine najveći dio njihova proračuna, pa za financiranje društvenih djelatnosti ostane vrlo malo sredstava. Izostanak kontrole središnje države nad sredstvima dodijeljenim lokalnoj razini otvara brojne mogućnosti za korupciju te za neučinkovitu i nepravednu raspodjelu sredstava. Jasno je da pri današnjemu teritorijalnom ustroju ne postoje čvrsti temelji za dugoročno održivo financiranje sporta. Stoga bi najvažniji preduvjet trebala biti reforma lokalne samouprave, s ciljem okrupnjavanja, tj. smanjivanja broja jedinica, čime bi se omogućila efikasnija i pravednija raspodjela sredstava, ali i jednostavniji nadzor nad financiranjem sporta. Najbolji primjer ravnomjernoga teritorijalnog (pre)ustroja jest Danska, koja je površinom i brojem stanovnika slična Hrvatskoj, a ima samo 98 jedinica lokalne samouprave (općina i gradova), od kojih svaka ima najmanje 20.000 stanovnika. Time je postignuto da sve jedinice lokalne samouprave imaju podjednak fiskalni kapacitet, pa tako i jednake mogućnosti financiranja sporta.

Preporuke

- Rješavanje problema vlasništva i procjena vrijednosti sportske infrastrukture svakako trebaju biti prioriteta jer bez jasne nadležnosti i odgovornosti nema kvalitetne infrastrukture, a bez kvalitetne i dostupne infrastrukture nema ni kvalitetnog sporta ni mogućnosti uključivanja većeg broja djece i mladih te ostalih dobnih skupina u sportsko-rekreativne programe. Osim toga, i ulaganja u održavanje sportske infrastrukture i izgradnju novih kapaciteta neće biti učinkoviti ako nemamo kompletan pregled raspoložive sportske infrastrukture u RH, s točnim pregledom vlasništva (državno, lokalno, vlasništvo sportskih udruga ili privatno) i uređenim načinom njihova korištenja i upravljanja njima. Sve bi to bilo lakše učiniti uz pomoć već spomenutoga jedinstvenog informacijskog sustava sporta.
- Potrebno je u opsežnom postupku savjetovanja sa zainteresiranom javnošću donijeti pravilnik o prostornim uvjetima, standardima i normativima sportskih građevina obuhvaćenih mrežom sportskih građevina i o posebnim uvjetima za planiranje, programiranje, projektiranje, gradnju, održavanje i sigurnost korisnika sportskih građevina koji je ministar znanosti, obrazovanja i sporta trebao donijeti sukladno čl. 66., st. 4. Zakona, uz prethodnu suglasnost ministra nadležnoga za poslove zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

- Nužno je poticati suradnju lokalnih jedinica radi zajedničke organizacije sportskih događaja i izgradnje i održavanja sportske infrastrukture kako bi postojeća sredstva bila što djelotvornije raspoređena i utrošena.
- Potrebno je podići svijest o donošenju realnih programa javnih potreba u sportu i o značenju njihova financiranja.
- Potrebno je razmotriti mogućnost dodjele pomoći iz proračuna središnje države za financiranje javnih potreba u sportu JLPS-ova.
- U raspravama o potrebi teritorijalnog preustroja RH trebaju se uzeti u obzir i prednosti koje bi se time postigle za sustav organiziranja i financiranja sporta.

U zemlji s neujednačenim teritorijalnim ustrojem kakav ima Hrvatska, u kojemu postoje izrazite nejednakosti fiskalnih kapaciteta među jedinicama lokalne i regionalne samouprave, na primjeru financiranja profesionalnih sportskih klubova iz lokalnih proračuna željeli smo upozoriti na mogući negativan utjecaj na sport, jer klubovi iz bogatijih jedinica često imaju pristup izdašnijim javnim sredstvima iz lokalnog proračuna, što u praksi može ugroziti načela jednakosti i pravednosti sportskog natjecanja. Iako sport nije izuzetak jer se nejednakosti u financijskim mogućnostima odražavaju i na ostalim područjima u nadležnosti lokalne države (primjerice, na kulturi, zdravstvu i obrazovanju), ono što ga čini specifičnim u usporedbi s ostalim područjima jest postojanje sustava izravnog natjecanja među sportskim klubovima i pojedincima na nacionalnim prvenstvima, turnirima i sl. Naime, loši kriteriji određivanja pravnog statusa profesionalnih sportskih klubova donijeli su dodatne probleme jer lokalne jedinice u Hrvatskoj financiraju klubove koji se natječu na najvišim razinama, što u praksi izravno utječe na ishod sportskog natjecanja jer klubovi iz financijski snažnijih JLPS-ova najčešće imaju na raspolaganju više javnih sredstava. To rezultira nejednakom kvalitetom među klubovima, gubitkom rezultatske neizvjesnosti utakmica ili natjecanja i, posljedično, padom zanimanja publike i sponzora, a s tim povezano, i padom prihoda klubova, što u konačnici povećava pritisak na lokalne vlasti kako bi se javnim sredstvima nadomjestili gubici tržišnih prihoda. Nadalje, financiranje profesionalnih klubova znači manje sredstava za amaterske klubove, posebice za razvoj mladih talenata, čime bi bio ugrožen cjelokupni sustav sporta. Kao dobar primjer takvog razvoja događaja u Hrvatskoj istaknuli smo nogomet, koji je prema prikazanim podacima uvjerljivo najpopularniji sport u Hrvatskoj i financiran je s najviše sredstava iz lokalnih proračuna. Glavni cilj iznesenih podataka i zaključaka u ovom dijelu projekta isključivo je ilustracija negativnog utjecaja lošega teritorijalnog ustroja na sport te ni na koji način nismo željeli otvarati pitanje opravdanosti dodjele i visine iznosa javnih sredstava klubovima u 1. HNL-u. Međutim, treba imati na umu da više javnog novca za one klubove koji se ipak mogu donekle financirati tržišnim aktivnostima znači manje javnog novca za sportsko-rekreacijske aktivnosti građana, lošiju

brigu o sportskoj infrastrukturi i o ostalim klubovima na nižim razinama (tj. za temeljne zadaće lokalnih vlasti definirane Zakonom o sportu).

Preporuke

- Svakako treba poraditi na stvaranju uvjeta za znatnije financiranje profesionalnih sportskih klubova (ne samo nogometnih, nego i ostalih) tržišnim i samofinancirajućim aktivnostima, što bi istodobno omogućilo preusmjeravanje određenog dijela javnih sredstava prema ostalim ciljnim skupinama i sportskim djelatnostima u nadležnosti lokalnih vlasti. Taj proces zahtijeva znatan napor institucija vlasti na svim razinama, ali i zalaganje cijelog društva. To se ponajprije odnosi na borbu protiv korupcije unutar sportskih organizacija, protiv namještanja utakmica i protiv nasilja na sportskim događajima kako bi se stvorili osnovni preduvjeti za veće zanimanje publike, sponzora i privatnih investitora.
- Sportskim klubovima, kao i svim ostalim udrugama, trebalo bi izmjenama Zakona o udrugama izriječno omogućiti da, kao i ostali pravni subjekti, u ostvarivanju svojih ciljeva mogu obavljati samofinancirajuće i gospodarske djelatnosti (u manjem opsegu, bez potrebe ili obveze osnivanja posebnoga trgovačkog društva), uz uvjete koji su za obavljanje određene djelatnosti propisani zakonom. Bitna razlika u odnosu prema trgovačkim društvima mora biti to što sportski klubovi kao udruge ne smiju samofinancirajuće i gospodarske djelatnosti obavljati radi stjecanja dobiti za svoje članove ili treće osobe. Ako u obavljanju djelatnosti sportski klub ostvari dobit, ona se mora, sukladno statutu sportskog kluba, koristiti isključivo za obavljanje i unapređenje djelatnosti udruge kojima se ostvaruju njezini ciljevi utvrđeni statutom. Naime, sportski klub – udruga nema pravo ostvarenu dobit od samofinancirajuće, gospodarske ili druge djelatnosti raspodjeljivati svojim osnivačima, članovima, članovima tijela udruge, direktorima, zaposlenima ili s njima povezanim osobama.
- U strateškim dokumentima RH nužno je prepoznati važnost i doprinos sporta društvenome i gospodarskom razvoju lokalne zajednice.

Usprkos činjenici da podaci na kojima se temelji dio projekta o financiranju hrvatskog sporta koji se odnosi na analizu financijskih izvješća NO-ova u sustavu sporta nisu konačni ni cjeloviti, oni ipak omogućuju do sada najbolji prikaz i analizu sustava financiranja sporta u RH. To i jest jedna od vrijednosti ovog projekta jer se prikazani i analizirani pokazatelji strukture prihoda i rashoda odnose na velik broj pravnih osoba koje čine najvažniji dio sustava hrvatskog sporta.

Naime, u razdoblju od 2008. do 2011. godine sustav sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) u RH ostvarivao je prihode između 2 i 2,5 mlrd. kuna u godini, a prosječni godišnji prihodi iznosili su 2.196.179.514 kuna. U istom razdoblju rashodi su manje varirali, a prosječni godišnji rashodi iznosili su 2.208.174.997 kuna. Ukupni pokazatelji prihoda i rashoda sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) pokazuju kako sport raspolaže financijskim sredstvima koja na godišnjoj razini prihoda od 2008. do 2011. godine čine između 0,62% i 0,73% BDP-a.

Primjetna je tendencija pada ukupnih prihoda, koji se od 2008. godine kontinuirano smanjuju. Najveći pad prihoda zabilježen je 2009. godine, kada su prihodi u odnosu prema prethodnoj godini pali za 15,7%. U razdoblju od 2008. do 2011. godine prihodi su pali za ukupno 17,7%. Tako velik pad prihoda, osobito u 2009. godini, moguće je objasniti prije svega ekonomskom krizom. Ona je nedvojbeno snažno pogodila sustav sporta te uzrokovala smanjenje prihoda. U projektu je napravljena detaljnija analiza kretanja i strukture prihoda. Rashodi sustava sporta (93.1. *Sportske djelatnosti*) u razdoblju od 2008. do 2011. godine također su se smanjili, ali samo za 1,4%. Rashodi pokazuju manju fluktuaciju od prihoda i nešto su stabilniji. Čini se da financijska sredstva koja je sustav sporta prihodovao između 2008. i 2011. godine nisu bila dostatna za pokrivanje potreba. To se prije svega odnosi na 2011. godinu, kada su rashodi bili veći od prihoda za 175 mil. kuna. Naime, usprkos znatnom padu prihoda, sustav sporta se nije prilagodio uvjetima krize smanjivanjem rashoda već je posegnuo za unutrašnjim financijskim rezervama koje su postojale iz prijašnjih razdoblja.

Proračuni JLPS-ova najvažniji su i pojedinačno najveći izvor financiranja sustava hrvatskog sporta. Iako su u promatranom razdoblju proračunske donacije pale, sigurno je kako će se hrvatski sport i u budućnosti uvelike oslanjati na donacije iz javnih izvora, koji se pokazuju stabilnijima od drugih prihoda. To je negativna tendencija ako se uzmu u obzir pokazatelji nekih europskih zemalja koji govore o znatno manjem udjelu proračunskih sredstava u prihodima sporta, osobito u zapadnoeuropskim zemljama. Međutim, za sport u Hrvatskoj to je trenutačno najbolje rješenje, to više što su se donacije od trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba u promatranom razdoblju smanjile za 31%. Donacije pravnih i fizičkih osoba s poreznog su gledišta vrlo prihvatljiv način ulaganja u sport, kako za davatelja, tako i za primatelja donacije, pa je realno očekivati kako će donacije i ubuduće imati najvažniju ulogu u strukturi prihoda sportskih udruga.

Jedna od stavki u strukturi prihoda koji pokazuju konstantan rast od 2008. godine jesu prihodi od članarina i članskih doprinosa. Od 2008. do 2011. godine prihodi po toj stavci porasli su za 24,5%, a njihov je udio u ukupnim prihodima porastao s 5% na 8%. Ta je stavka prihoda zanimljiva jer je riječ o prihodima koji potječu izravno od građana odnosno od

kućanstava i pokazuju pozitivan trend. Čini se kako su građani i u uvjetima gospodarske krize i općeg pada potrošnje povećali izdvajanja za članarine u sportskim udrugama. To potvrđuje da je građanima sport važno područje. Međutim, za članarine u sportskim udrugama veže se i nekoliko otvorenih pitanja. Iako u ovom trenutku ne raspolažemo konkretnim pokazateljima, pa čak ni okvirnim procjenama, iskustva autora projekta upozoravaju na moguće postojanje još znatnijih financijskih sredstava koja ulaze u sustav sporta putem članarina, ali se ne iskazuju u financijskim bilancama. Naime, određen broj članarina u različitim sportskim udrugama plaća se gotovinom, bez knjiženja prihoda i izdavanja odgovarajućeg računa. Iako prihodi od članarina u NO-ovima nisu oporezivi prihod, sportske udruge mogu izbjegavati knjiženje tih prihoda te ta sredstva koristiti za različite potrebe, a vrlo često i za plaćanje stručnog rada u sportu. Na taj se način izbjegava porezna obveza za osobu koja nije u radnom odnosu u sportskoj udruzi, a za nju obavlja neke poslove. No to je potrebno potvrditi dodatnim istraživanjem.

Prezentirani podaci o strukturi prihoda sportskih udruga pokazuju zanimljive tendencije te se donekle razlikuju od prezentiranih podataka o strukturi prihoda sporta u nekim drugim zemljama, osobito u zapadnoeuropskima. Naime, u strukturi prihoda sporta u većini analiziranih europskih zemalja prevladavaju prihodi od građana odnosno od kućanstava. Sredstva kućanstava su 2005. godine iznosila između 70% i 80% ukupnih prihoda u sustavu sporta u Njemačkoj, Finskoj, Ujedinjenom Kraljevstvu, Nizozemskoj, Švedskoj i Cipru. U strukturi prihoda bivših socijalističkih zemalja EU kao što su Bugarska, Estonija, Litva, Slovačka i Slovenija u 2005. godini prihodi od kućanstava činili su između 12,6% i 20,3% (Škorić, Bartoluci, Čustonja, 2012.; za detaljnije informacije v. pogl. 8.1.1. *Analiza sustava financiranja sporta u Europskoj uniji*). Direktni prihodi od kućanstava u strukturi hrvatskoga sporta u 2011. godini iznosili su 163.559.149 kuna (prihodi od članarina i članskih doprinosa – AOP 207, te prihodi od donacija od građana i kućanstava – AOP 231) i činili su oko 8% ukupnih prihoda sportskih udruga. Kućanstva sudjeluju i u prihodima u stavci *Prihodi od prodaje roba i pružanja usluga* (AOP 204), međutim, nije moguće razlučiti s kolikim iznosom u toj stavci prihoda sudjeluju građani, a s kolikim trgovačka društva i druge pravne osobe. Uz pretpostavku da cjelokupni iznos te stavke prihoda potječe od kućanstava, uz druge prihode iz tog izvora, ukupan udio kućanstava u prihodima sporta u 2011. godini činio bi oko 24%. Ohrabruju pokazatelji prema kojima direktni prihodi od kućanstava (prihodi od članarina i članskih doprinosa - AOP 207, te prihodi od donacija od građana i kućanstava – AOP 231) i u uvjetima gospodarske krize, u razdoblju od 2008. do 2011. godine, pokazuju stabilne tendencije rasta. Znajući da su prihodi sporta od kućanstava područje s najvećim rezervama u strukturi prihoda, i sustav hrvatskog sporta treba učiniti još veće iskorake za povećanje prihoda iz tog izvora. Ostvarivanje prihoda od kućanstava to je veći izazov za sustav sporta

ako se zna kako nije jednostavno uvjeriti građane da dio svojih kućnih budžeta odvoje za sportske djelatnosti. Međutim, ako sustav sporta u budućnosti želi osigurati znatnije povećanje prihoda, morat će se okrenuti prema građanima i kućanstvima, koja su daleko najvažniji izvor prihoda sporta u zapadnoeuropskim zemljama.

Općenito, ako se javni prihodi u sportu (proračunski izvori) usporede s drugim privatnim izvorima (kućanstvima, gospodarstvom i ostalim izvorima), pokazuje se kako se hrvatski sport više oslanjao na javne izvore, osobito od 2009. do 2011. godine, kada su javni izvori činili više od 50% ukupnih prihoda.

Opisana struktura prihoda sportskih udruga u RH pokazuje određene prednosti, ali i slabosti sustava hrvatskog sporta. Sustav sporta u RH uspio se nametnuti kao važan društveni čimbenik koji je prepoznat na državnoj i lokalnoj razini, što potvrđuju činjenice da javni izvori (državni proračun i proračuni JLPS-ova) izdvajaju znatna sredstva za javne potrebe u sportu, da su ti izvori od 2008. do 2011. godine u odnosu prema drugim izvorima financiranja sporta pokazivali veću stabilnost, da su se održali i u recesijskim uvjetima i uvjetima gospodarske krize te da su najveći i najvažniji izvor prihoda hrvatskog sporta. Javna vlast na nacionalnoj i, osobito, na lokalnoj razini prepoznaje važnost financiranja sporta i može se očekivati da se situacija u idućim godinama neće bitnije mijenjati. Štoviše, ako bi se znatnije smanjila izdvajanja za sport iz javnih izvora, sustav hrvatskog sporta našao bi se pred velikim izazovima te bi bio doveden u pitanje i opstanak velikog dijela sustava hrvatskog sporta.

Javni se izvori od 2008. godine nisu znatnije mijenjali u smislu ukupnog iznosa, ali je zato udio javnog financiranja u ukupnim prihodima povećan. To je rezultat tendencije smanjivanja drugih izvora prihoda, prije svega gospodarstva i ostalih izvora prihoda. Smanjenju prihoda od gospodarstva svakako je pridonijela i gospodarska kriza te nedovoljna komercijalna iskorištenost potencijala što ih sport posjeduje, a to rezultira smanjivanjem donacija i sponzorstava u sportu.

Velik udio javnih izvora financiranja ujedno je i nedostatak hrvatskog sporta. Naime, za sustav sporta srednjoročno i dugoročno nije dobro da u velikoj mjeri ovisi o javnim izvorima financiranja te da na njemu temelji svoj daljnji razvoj. U analiziranome vremenskom razdoblju prihodi sporta od kućanstava kontinuirano su rasli, ali još uvijek čine najmanji udio u strukturi prihoda.

Materijalni rashodi sportskih udruga pokazuju stalnu tendenciju pada te su se u razdoblju od 2008. do 2011. godine smanjili za 190 mil. kuna, odnosno za 13,5%. Materijalni su rashodi,

uz donacije, jedina stavka rashoda koja se od 2008. do 2011. godine smanjila. Čini se kako je smanjenje materijalnih rashoda sportskih udruga pretežito uvjetovano smanjenjem ukupnih prihoda sustava sporta u promatranom razdoblju. Ukupna struktura rashoda sportskih udruga pokazuje kako sustav sporta najveći dio svojih prihoda troši na materijalne rashode, rashode za radnike i na donacije. Materijalni rashodi pokrivaju troškove redovitog funkcioniranja i obavljanja djelatnosti, a u njihovoj strukturi prevladavaju rashodi za usluge.

Preporuke

- Gospodarske subjekte potrebno je na različite načine poticati na ulaganja u sustav sporta, npr. kampanjama o važnosti bavljenja sportom i sportskim aktivnostima, isticanjem vrhunskih sportskih postignuća hrvatskih sportaša na međunarodnim natjecanjima, za što je jedan od preduvjeta i ulaganje u mlade darovite sportaše, isticanje važnosti ulaganja u sportsku infrastrukturu (rekonstrukciju, izgradnju, modernizaciju) kao u preduvjet za provedbu svih sportskih aktivnosti i sl.
- Želimo li daljnje jačanje sustava sporta, njegovo širenje i uključivanje većeg broja građana u sportske aktivnosti, sustav sporta treba se okrenuti kućanstvima kao izvoru financiranja koji i u zapadnoeuropskim zemljama prednjači u strukturi prihoda sporta. I u RH sustav sporta u prihodima od kućanstava ima najviše rezerve i potencijala za znatan rast. U tom smislu trebalo bi urediti i minimalne standarde za pružanje javnih usluga u sportu.
- Sustav javnih usluga u sportu (različite sportske škole, sportska rekreacija) treba urediti definiranjem minimalnih standarda za pružanje usluga u sportu u smislu stručnog kadra, zapošljavanja, prostora, opreme te cijena koje kućanstva plaćaju za javne usluge u sportu i sl.
- Urediti sustav plaćanja članarina u sportskim klubovima (isključivo putem računa, a ne u gotovini, bez izdavanja potvrde o uplati).
- Urediti sustav volontiranja u sportu sukladno Zakonu o volontiranju i vrednovati volonterski doprinos kroz sustav financijskih izvješća NO-ova.

Porezni položaj pravnih i fizičkih osoba u sportu

Glavninu prihoda u razdoblju 2008. – 2011., prosječno oko 50%, sustav sporta ostvario je od donacija, u kojima više od 70% čine donacije iz javnih izvora (iz državnog proračuna i proračuna JLPS-ova). Udio trgovačkih društava i ostalih pravnih osoba u ukupnim donacijama iznosi 13%, a građana i kućanstava 0,71%. U poreznom smislu, donacije su za one koji ih primaju neoporezivi prihodi, a za one koji ih daju znače poreznu olakšicu iako za darovanja pravnih i fizičkih osoba u poreznim propisima postoje ograničenja. Da bi se

darovanje smatralo porezno priznatim rashodom darovatelja kao umanjenje njegove porezne osnovice, moguće je iz dohotka i dobiti darovati 2% ostvarenih prihoda navedenih u poreznoj prijavi za prethodnu godinu. Moguće je darovati i više od 2%, ali uz posebne uvjete. Prema podacima iz financijskih izvješća NO-ova, donacije pravnih osoba bile su u 2011. 30% manje, a donacije fizičkih osoba 80% veće nego u 2008. U istom se razdoblju odredbe o darovanjima u poreznim propisima za pravne osobe nisu promijenile, dok je 2010. za fizičke osobe smanjen obuhvat svrha darovanja, ali ne i za sportske svrhe, a prepolovljen je i iznos porezno priznatog izdatka. Porezna uprava iz poreznih prijava statistički prati sve donacije fizičkih osoba, a od donacija pravnih osoba prati samo porezno nepriznate veće od 2%. Uvidom u te podatke, donacije pravnih osoba u 2011. bile su 25% manje, a one fizičkih osoba gotovo 65% manje u odnosu prema 2008. U podacima PU o donacijama pravnih osoba iskazuju se samo donacije veće od 2%, koje ne omogućuju poreznu olakšicu, te se pretpostavlja da glavninu čine one za koje je korištena porezna povlastica, a tim podatkom PU, nažalost, ne raspolaže. Podaci iz financijskih izvješća NO-ova o donacijama pravnih osoba za sportske namjene mnogo su realniji i iz njih bi se mogao izvući zaključak o učinku porezne olakšice iako nisu usporedivi s podacima PU. Neusporedivost podatka proizlazi iz činjenice da se u financijskim izvješćima NO-ova donacije fizičkih osoba prate kao *donacije od građana i kućanstava*, što podrazumijeva šira izdvajanja negoli donacijama koje se prate u PU, gdje su donacije načelno rezultat svjesne namjere darivanja za određenu svrhu, uz mogućnost korištenja porezne olakšice. Procjenom iz podataka PU i iz financijskih izvješća potvrđena je pretpostavka kako je ipak većina donacija dana uz korištenje porezne olakšice (do 2%). Kada se govori o donacijama fizičkih osoba koje se koriste poreznom olakšicom, može se zaključiti da ta olakšica bitno ne utječe na odluku o darivanju. Vrlo je malo fizičkih osoba koje doniraju za neprofitne namjene, što pokazuje da se porezna olakšica ne koristi dovoljno u usporedbi sa zakonskim mogućnostima. U razdoblju 2008. – 2011. prosječno je samo 3.400 poreznih obveznika u godini, od gotovo milijun njih (tj. 0,37%), koliko ih je predalo poreznu prijavu, u prosjeku doniralo oko 1.000 kuna za sve namjene. Iz toga proizlazi da porezna olakšica nije ključni poticaj i ne koristi se dovoljno kao motiv darivanja za općekorisne svrhe.

Nepostojanje sveobuhvatnih podataka o stvarnim iznosima doniranih sredstava nije samo problem koji se može promatrati s poreznog stajališta nego je to i pitanje vezano za financiranje sportskih djelatnosti. Porezna povlastica od 2% u Hrvatskoj veličinom je podjednaka povlasticama u zemljama EU, u kojima se postupci i uvjeti od zemlje do zemlje razlikuju. Da bi se napravio stvarni izračun učinka na proračun, odnosno da bi se utvrdilo koliki su „propušteni“ porezni prihodi zbog porezne olakšice, nužno bi bilo raspolagati podacima o iznosima svih darovanja i o broju darovatelja. Sportske udruge ostvaruju i znatne

prihode od sponzorstava, a ti su prihodi u FI-jima svrstani u *prihode od prodaje roba i pružanja usluga*, koji su u razdoblju 2008. – 2011. u ukupnim prihodima imali prosječan udio od 18%.

Porezne povlastice bitna su i nužna sastavnica sustava financiranja i djelovanja NO-ova, a time i organizacija u sustavu sporta. Kako bi učinak poreznih povlastica bio veći, potrebno je poticati njihovu primjenu, ali treba imati na umu i gospodarske okolnosti. U sadašnjim gospodarskim, a posebice u fiskalnim okolnostima, ali i u bližoj budućnosti, teško se može očekivati povećanje razine postojećih poreznih povlastica ili uvođenje bilo koje nove porezne olakšice, pa i za NO-ove. U tom je smislu potrebno preispitati i mogućnosti drugih izvora financiranja i samofinanciranja, uključujući i obavljanje gospodarskih djelatnosti u sportu.

Preporuke

- Nužno je uspostaviti sveobuhvatan i pregledan sustav praćenja donacija (o darovateljima, primateljima, svrsi doniranja, darovanim iznosima, ekonomskim i društvenim učincima) za sportske, ali i ostale namjene, što bi imalo višestruke koristi s društvenoga i ekonomskog, a time i s poreznog stajališta.
- Porezne povlastice u hrvatskome poreznom sustavu za donacije u granicama su onih koje postoje i u drugim zemljama EU. Za procjenu njihova učinka, odnosno da bi se utvrdilo jesu li dovoljno poticajne ili ne, potrebno je imati podatke o ukupnim donacijama. Porezna uprava trebala bi prema podacima iz godišnjih poreznih prijava pravnih i fizičkih osoba ustanoviti statistiku praćenja ukupnog broja i iznosa danih donacija do dopuštenih iznosa od 2% i preko toga, kako bi se mogao procijeniti stvarni financijski učinak te porezne pogodnosti i za primatelje i za državni proračun.
- U praćenju donacija i sponzorstava preporučuje se prihode od donacija i sponzorstava trgovačkih društava u javnom sektoru izdvojiti od prihoda od donacija i sponzorstava trgovačkih društava izvan javnog sektora.
- Sponzorstva se zbirno prate u stavci 311. *Prihodi od prodaje robe i pružanja usluga*, odnosno u stavci 3112. *Prihodi od pružanja usluga*. Preporučuje se podjela na 31121 *Prihodi od pružanja usluga, osim onih iz ugovora o sponzoriranju* i 31122 *Prihodi od pružanja usluga iz ugovora o sponzoriranju*. Tako bi se evidencijski moglo poboljšati praćenje te u izvješćima u analitičkim podacima tražiti i te podatke s osnovnih računa.

Brojne povlastice u sustavu poreza na dohodak uglavnom su vezane za povoljniji porezni tretman određenih primitaka (izuzeća za nagrade, naknade, određene stipendije, suce). Ta povlastica ima znatne učinke s obzirom na broj korisnika i iznosa koji nisu oporezovani i bitna je za poticanje djelatnosti sporta.

Nagrade za sportska ostvarenja po posebnim propisima određene su čl. 10., toč. 16. ZPDH-a, koji propisuje da se na primitke od nagrada za sportska ostvarenja do propisanog iznosa (do 20.000 kuna u godini) ne plaća porez na dohodak. Te nagrade isplaćuju HOO, nacionalni i sportski savezi na razini gradova i županija, sportske zajednice u gradovima i županijama te sportski klubovi. Prema odredbama Pravilnika o porezu na dohodak (čl. 44., st. 12. i 13.), neoporezivim nagradama smatraju se one koje su određene Pravilnikom o kategorizaciji sportaša i Pravilnikom o mjerilima za dodjeljivanje nagrada. Donošenje Pravilnika o mjerilima za dodjeljivanje nagrada propisano je Zakonom o sportu i na temelju njega bi se ostvarila porezna olakšica, ali Pravilnik nije još donesen, pa se te nagrade oporezuju.

Preporuke

- Da bi se ostvarila porezna olakšica na temelju Pravilnika o mjerilima za dodjeljivanje nagrada, prema Zakonu o sportu iz 2006. utvrđena je obveza donošenja tog pravilnika u roku mjesec dana od stupanja Zakona na snagu. Pravilnik još nije donesen te ga ministar znanosti, obrazovanja i sporta što prije treba donijeti, na prijedlog HOO-a, Hrvatskoga paraolimpijskog odbora i Hrvatskoga sportskog saveza gluhih.

Obveznici poreza na dobit trgovačka su društva i druge pravne i fizičke osobe rezidenti RH koji obavljaju gospodarsku djelatnost. Neprofitne organizacije, među koje pripadaju i sportski klubovi, sportska društva i savezi te zaklade i fundacije, nisu obveznici poreza na dobit. Iznimno, ako obavljaju gospodarsku djelatnost, a neoporezivanje te djelatnosti dovelo bi do stjecanja neopravdanih povlastica na tržištu, PU će utvrditi da je NO obveznik poreza na dobit za tu djelatnost. Za gospodarsku djelatnost koju obavljaju i po kojoj su obveznici poreza na dobit, sportske NO-ovi nemaju nikakvu posebnu olakšicu i u poreznom su smislu izjednačeni s ostalim pravnim i fizičkim osobama koje su obveznici poreza na dobit.

S gledišta poreza na dobit, postavlja se pitanje je li odšteta/naknada pri prodaji igrača (transferu) u drugi klub prihod koji na kraju godine čini dobit kluba koji je prodao igrača. Jednako tako, pitanje je radi li se pritom o naknadama koje su oporezive i prema Zakonu o PDV-u, ako je NO, sukladno rješenju PU, obveznik obračunavanja PDV-a. PDV-om se, prema odredbama ZPDV-a, oporezuju sve isporuke dobara i usluga koje obavi poduzetnik – porezni obveznik u sklopu svoje poduzetničke djelatnosti u tuzemstvu, uz naknadu. Pojam definiranja usluga vrlo je širok, ali iz ZPDV-a proizlazi da su i transferi, tj. naknade za prelazak sportaša, naknade za obavljanu uslugu i stoga su predmet oporezivanja, uz uvjet da je tu uslugu obavio porezni obveznik PDV-a.

Preporuke

- Prema svim ekonomskim kriterijima, aktivnosti vezane za transfere igrača i ostvarivanje visokih prihoda ne mogu se smatrati neprofitnom djelatnošću te bi PU (čl. 2. Zakona o porezu na dobit) na vlastitu inicijativu ili na inicijativu drugih poreznih obveznika odnosno drugih zainteresiranih strana, a zbog narušavanja načela porezne pravednosti i jednakosti (kao i gubitka potencijalnih poreznih prihoda), trebala utvrdi je li riječ o obavljanju gospodarske djelatnosti i o tome donijeti rješenje. Zakon o sportu profesionalnim sportskim klubovima omogućuje da budu udruge građana, ali s obzirom na odredbe Zakona o porezu na dobit, u svakom je pojedinačnom slučaju potrebno preispitati je li riječ o obavljanju profitne ili neprofitne djelatnosti, odnosno o obvezi plaćanja poreza na dobit.
- Oporezivanje prelaska igrača, odnosno naknada za taj prelazak kao predmet oporezivanja nije nigdje izričito naveden, kako u hrvatskom Zakonu o PDV-u, tako ni u europskoj Direktivi o PDV-u, ali iz sadržaja te transakcije, uz primjenu odredaba i definicija pojma usluge i poduzetnika odnosno poreznog obveznika, nedvojbeno proizlazi da je riječ o obavljenoj usluzi koja je predmet oporezivanja. Jasnim i nedvojbenim očitovanjem MFIN-a te preciznim zakonskim određenjem trebalo bi to i utvrditi te prema tim odredbama i tumačenjima i postupati.

Sustav oporezivanja PDV-om u najvećoj je mjeri usklađen s Direktivom vijeća 2006/112 EEZ-a o zajedničkom sustavu PDV-a. Obveznik PDV-a je poduzetnik, odnosno pravna ili fizička osoba koja isporučuje dobra ili obavlja usluge, što može biti i sportska neprofitna udruga ako su njezini prihodi u prethodnoj godini premašili 85.000 kuna. Sukladno Ugovoru o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji¹¹⁸, potrebno je napomenuti da se od 1. siječnja 2013. prag za ulazak u sustav PDV-a povećava na 35.000 EUR (do 260.000 kuna), te da se pristupanjem EU ukida nulta stopa PDV-a, uz mogućnost uvođenja jedne do dvije snižene stope koje ne mogu biti manje od 5%.

Isporuke usluga od javnog interesa izuzete su od PDV-a. Izmjenama i dopunama Zakona o PDV-u (NN 87/09) u hrvatski su zakon u potpunosti ugrađene odredbe o izuzećima sukladno europskoj Direktivi o PDV-u, osim odredbe koja se odnosi na sport. Naime, iako Direktiva u glavi IX., *Izuzeća*, u poglavlju 2. *Izuzeća za određene djelatnosti od javnog interesa*, u čl. 132. izrijekom navodi izuzeće od plaćanja PDV-a, u točki (m) koja glasi: „određene usluge usko povezane sa sportom ili tjelesnim odgojem koje pružaju neprofitne organizacije

¹¹⁸ Ugovor o pristupanju Republike Hrvatske Europskoj uniji, 2011.; dostupno na: www.mvpei.hr

osobama koje se bave sportom ili tjelesnim odgojem“, ona do sada nije ugrađena u hrvatske propise o PDV-u.

Potrebno je napomenuti kako europska Direktiva o PDV-u u dodatku III., u popisu isporuka dobara i usluga na koje se mogu primijeniti snižene stope, navodi i prodaju ulaznica za sportske priredbe te korištenje sportskih objekata. U sadašnjim odredbama hrvatskog Zakona o PDV-u nisu sadržane te odredbe, a nema ih ni u odredbama koje stupaju na snagu 1. siječnja 2013., u kojima se određuje obuhvat primjene snižene stope od 10%. Oporezivanje ulaznica za sportske priredbe te za korištenje sportskih objekata sniženom stopom postigle bi se višestruke koristi. Cijene bi za krajnje korisnike, tj. građane bile niže, povećao bi se broj korisnika tih usluga, pogotovo onih koji se rekreativno bave sportom, a time bi se povećali i prihodi od tih usluga.

Preporuke

- Iako se u praksi provodi izuzeće od PDV-a za isporuke sportskih udruga primjenom čl. 11., kojim se općenito izuzimaju isporuke NO-ova, smatramo kako nema razloga da se i izuzeće iz Direktive o PDV-u, koje se odnosi na određene usluge usko povezane sa sportom ili tjelesnom kulturom što ih NO-ovi pružaju osobama koje se bave sportom ili tjelesnom kulturom, ne ugradi u hrvatski propis o PDV-u.
- Direktiva EU o PDV-u omogućuje primjenu sniženih stopa PDV-a na prodaju ulaznica za sportske priredbe te na korištenje sportskih objekata, te bi primjenu tog izuzeća također trebalo ugraditi i u hrvatske propise o PDV-u.

Prema podacima FINA-e, sportske udruge iz skupine 93.1. *Sportske djelatnosti* imaju neizvršena plaćanja prema proračunima i ostalim vjerovnicima. Neizvršene osnove za plaćanje proizlaze iz rješenja PU i drugih nadležnih organa o prisilnoj naplati javnih prihoda u kojima su vjerovnici državni proračun, proračun lokalne regionalne samouprave i ostali vjerovnici. To znači da podaci obuhvaćaju sve osnove, a ne samo poreze i doprinose.

Od ukupnog iznosa neizvršenih osnova za plaćanje, koji iznosi 150 mil. kuna u 2011. za sve sportske djelatnosti iz skupine 93.1., što ih imaju prema rješenjima PU i drugih tijela o prisilnoj naplati, 52 mil. kuna odnosi se na neizvršena plaćanja državnome i lokalnom proračunu, a 98 mil. kuna prema vjerovnicima izvan javnog sektora. Najviše ukupnih neizvršenih osnova za plaćanje imaju sportski klubovi, i to 130 mil. kuna, od čega je 36% (46,7 mil. kuna) neizvršenih plaćanja prema proračunima.

Preporuke

- Problem svih neizvršenih osnova za plaćanja trebao bi rješavati MZOS-a, s MFIN-om, prije svega donošenjem provedbenog propisa sukladno čl. 94., st. 3. Zakona o sportu, koji se odnosi na naplatu nenaplaćenih troškova i javnih davanja sportskih klubova – udruga za natjecanje za koje prema Zakonu nije utvrđen profesionalni status. To se odnosi na one klubove koji su imali neizvršene osnove za plaćanje prema RH, prema pravnim osobama u kojima RH ima većinski udio ili većinsko pravo glasa, te prema JLPS-ovima.

Zaključno napominjemo da realizacija svih navedenih preporuka pretpostavlja uključivanje i drugih tijela državne uprave, osim MZOS-a, koji u tome ima vodeću i koordinirajuću ulogu. U realizaciju trebaju biti uključeni Ministarstvo uprave, MFIN, zajedno s PU, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo socijalne politike i mladih, Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, kao i druga tijela državne uprave, te JLPS-ovi i, naravno, cjelokupni sustav sporta u RH, predvođen HOO-om, Hrvatskim paraolimpijskim odborom i Hrvatskim sportskim savezom gluhih.

Osim spomenutih tijela državne uprave koja bi trebala voditi brigu o različitim segmentima sporta, iznimno je važna kvalitetna suradnja i međusobna komunikacija svih vladinih i nevladinih sudionika u sportu na vertikalnoj i horizontalnoj razini.

Na kraju, očekujemo da će podaci i analize prikazani u ovom projektu poslužiti kao podloga za unapređenje zakonske regulative u sportu, za izradu *Nacionalnog programa sporta* i drugih strateških dokumenata u sportu te idućih projekata o sportu planiranih u MZOS-u i u Nacionalnom vijeću za sport.

12. LITERATURA

- , 2002. *Becker avoids jail for tax evasion*. Dostupno na: [<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/2355147.stm>].
- Andreff, W., 2006.** „Sport and financing“ u: W. Andreff i S. Szymanski, ur. *Handbook on the Economics of Sport*. Cheltenham ; Northampton : Edward Elgar, 271-281.
- Andreff, W., Dutoya, J. i Montel, J., 2009a.** *A European model of sports financing: under threat?*. Dostupno na: [[http://www.playthegame.org/index.php?id=14&type=123&tx_ttnews\[tt_news\]=4364&cHash=6670707d68&filename=News%20Article.pdf](http://www.playthegame.org/index.php?id=14&type=123&tx_ttnews[tt_news]=4364&cHash=6670707d68&filename=News%20Article.pdf)] (29. 1. 2010.)
- Andreff, W., Dutoya, J. i Montel, J., 2009b.** *Sport financing: European Model Facing a Risky future?* Dostupno na: [<http://www.playthegame.org/news/detailed/sport-financing-european-model-facing-a-risky-future-4329.html>].
- Arbutina, H. i Ott, K. (ur.), 1999.** *Porezni leksikon s višejezičnim rječnikom*. Zagreb: Institut za javne financije.
- Arnaut, J. L., 2006.** *Independent European Sport Review*. Dostupno na: [<http://supporters-direct.coop/downloads/pdfs/EU/European%20Sports%20Review.pdf>].
- Bačić, A. i Bačić, P., 2010.** „Σταδίων i ustavno pravo: treba li sport i sportska prava shvaćati ozbiljno?“ *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 47 (2), 237-256.
- Bačić, A. i Bačić, P., 2011.** „Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava“. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 48 (4), 681-702. Dostupno na: [http://www.pravst.hr/dokumenti/zbornik/2011102/zb201104_681.pdf].
- Bađun, M., 2009.** „Hoće li decentralizacija smanjiti korupciju?!“. *Civilno društvo*, 6 (20), 54-55.
- Bartoluci, M. i Škorić, S., 2009.** *Menadžment u sportu*. Zagreb : Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odjel za izobrazbu trenera Društvenog veleučilišta u Zagrebu.
- Bater, P., 2000.** *Tax Incentives for Donations to Public Benefit Organizations*. Amsterdam: IBFD.
- Bauman, R. E., 2012.** *Obscure Tax Havens of the World*. Dostupno na: [http://www.escapeartist.com/OREQ24/Offshore_Tax_Havens.html].
- Božina, A., 2010.** „Isplata športskih stipendija“. *Računovodstvo, revizija i financije*, (7), 72-74.
- Chaker, A.-N., 1999.** *Study of national sports legislation in Europe*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- COFOG.** Dostupno na: [<http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcs.asp?Cl=4&Lg=1&Co=08.1.0>].
- COICOP, 2012.** *Classification of Individual Consumption According to Purpose*. Dostupno na: [<http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regcst.asp?Cl=5>].
- Council of Europe, 1989.** *Anti-Doping Convention*. Dostupno na: [http://www.coe.int/t/dg4/sport/Source/CONV_2009_135_EN.pdf] (15. 12. 2010.)
- Council of Europe, 1992.** *European Sports Charter*. Dostupno na: [<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=Rec%2892%2913&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=rev&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75>] (20. 12. 2009.)
- Council of Europe, 1992.** *Recommendation No. R (92) 13 REV of the Committee of Ministers to member states on the revised European sports charter*. Dostupno na: [[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(92\)13&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=rev&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(92)13&Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=rev&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75)] (29. 3. 2006.)
- Council of Europe, 2011.** *Education, youth, culture and sport Council meeting 3128th, Council conclusions on the role of voluntary activities in sport in promoting active citizenship*. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/citizenship/pdf/council_conclusions_on_volunteering_in_sport_en.pdf]

- Čustonja, Z., 2011.** „Ustroj sporta i sportsko zakonodavstvo“ u: D. Milanović, Z. Čustonja i D. Bilić ur. *Temeljna načela i smjernice razvoja sporta u Republici Hrvatskoj*. Dostupno na: [<http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=20365>].
- Čustonja, Z., Jukić, I. i Milanović, D., 2011.** *Treneri i stručni poslovi u hrvatskome sportu*. (studija) Zagreb: Sveučilište u Zagrebu Kineziološki fakultet.
- DCMS, 2002.** *The Coaching Task Force – Final Report*. London: Department of Culture, Media and Sport GB. Dostupno na: [http://www.apexslm.com/wp-content/uploads/2011/07/coaching_report.pdf].
- Deloitte, 2012.** *100 najvećih tvrtki u Adria regiji*. Dostupno na: [http://www.deloitte.com/view/hr_HR/hr/industrije/financijskaindustrija/89a740d614cf4210VgnVCM100000ba42f00aRCRD.htm].
- Directorate-general for Taxation and Customs, 2011.** *Summary report of the responses received: Commission's consultation on double taxation conventions and the internal market: factual examples of double taxation cases*. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/common/consultations/tax/summary_report_consultation_double_tax_conventions_en.pdf].
- Dremel, N., 2008.** „Športske organizacije“. *Računovodstvo, revizija i financije*, (11), 57-68.
- Dremel, N., 2011.** „Poslovanje športske udruge“. *Računovodstvo, revizija i financije*, (5), 60-70.
- DZS, 2003-2010.** *Anketa o potrošnji kućanstava*. Baze podataka 2003. do 2010. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- DZS, 2007.** *Nacionalna klasifikacija djelatnosti NKD. 2007 – objašnjenja*. Dostupno na: [<http://www.dzs.hr/Hrv/important/Nomen/nkd2007/nkd2007objasnjenja.pdf>].
- DZS, 2010.** *Priopćenje 8.3.7. Sport u 2009*. Dostupno na: [http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/08-03-07_01_2010.htm]. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- DZS, 2011.** *Rezultati Ankete o potrošnji kućanstava u 2009*. Dostupno na: [http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2010/SI-1426.pdf].
- DZS.** *Priopćenja 14.1.2. Pokazatelji siromaštva, razne godine*. Dostupno na: [<http://www.dzs.hr/Hrv/publication/FirstRelease/firstrel.asp>]. Zagreb: Državni zavod za statistiku.
- Đulabić, V., 2011.** „Razvoj i modernizacija regionalne samouprave u Hrvatskoj“ u: *Decentralizacija*. Zagreb: Centar za demokraciju i pravo Miko Tripalo, 35-62.
- EIZG, 2010.** *Analitičke podloge za učinkovitu decentralizaciju u Hrvatskoj . projektna studija*. Zagreb: Ekonomski institut.
- EOSE, 2004.** *Improving employment in the field of sport in Europe through vocational training*. Dostupno na: [<http://www.eose.org/ktmlpro/files/uploads/Final%20Report%20English%20Version.pdf>].
- European Commission, 1999a.** *The European Model of Sport*. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/documents/library/doc248_en.pdf] (18. 3. 2008.).
- European Commission, 1999b.** *The Helsinki Report on Sport*. Dostupno na: [<http://www.sportdevelopment.org.uk/helsinkireport.pdf>] (15. 12. 2010.).
- European Commission, 2006.** *Special Eurobarometer: Health and food*. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/health/ph_publication/eb_food_en.pdf] (veljača 2012.).
- European Commission, 2007.** *Commission staff working document: „The EU and sport: background and context. Accompanying document to the white paper on sport“*. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/doc163_en.pdf] (20. 2. 2010.).
- European Commission, 2007.** *White paper on sport*. Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/white-paper/doc/wp_on_sport_en.pdf], hrvatski prijevod dostupan na: [<http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=9262&sec=2390>](15. 12. 2010.)

- European Commission, 2010.** *Public sector support.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/what-we-do/doc41_en.htm] (2. 2. 2010.)
- European Commission, 2010a.** *Special Eurobarometer: Sport and Physical Activity.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_334_en.pdf] (veljača 2012.)
- European Commission, 2011.** *Study on the funding of grassroots sports in the EU, Volume I.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/internal_market/top_layer/services/sport/study_en.htm].
- European Commission, 2012.** *Commission launches 2012 Call for Proposals in the field of sport.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/news/20120417-2012-call-for-proposals_en.htm] (21.5.2012.)
- European Commission, 2012a.** *White Paper on Sport: 4. The organisation of sport.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/white-paper/swd-the-organisation-of-sport_en.htm].
- European Council, 2000.** *Nice Declaration: Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe.* Dostupno na: [http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/sport/l35007_en.htm].
- European Network of Sport Science in Higher Education, 1999.** *Sport and Employment in Europe – Final Report.* Dostupno na: [<http://archiwum-ukie.polskawue.gov.pl/14powodow/sport/sportemplo.pdf>].
- European Network of Sport Science in Higher Education, 1999b.** *European Structure for the 5 Levels of Coaches Training.* Dostupno na: [<http://www.ensshe.lu/documents/cahiers/levels.pdf>].
- European Observatoire of Sport and Employment, 2004.** *Vocational Education and Training Related to Sports in Europe: Situation, Trends and Perspectives.* Dostupno na: [<http://www.eose.org/ktmlpro/files/uploads/Final%20Report%20English%20Version.pdf>].
- EUROSTAT, 2012.** *Household Budget Surveys Database.* Dostupno na: [http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/household_budget_survey/Data/database].
- Eurostrategies, 2011.** *Study on the funding of grassroots sports in the EU: Final report, Volume 1.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/internal_market/top_layer/docs/FinalReportVol1_en.pdf] (12. 3. 2012.)
- Expert group, 2011.** *Sustainable Financing of sport. Report from the 1st meeting.* Dostupno na: [http://ec.europa.eu/sport/news/20120112-eu-xg-fin-rpt_en.htm].
- FINA, 2008-2012.** *Zbirne Bilance i Izveštaji o prihodima i rashodima neprofitnih organizacija u sustavu sporta na razini države, na razini županija te na razini 34 najveća grada.* Zagreb: FINA.
- Grad Zagreb, 2012.** *Izvešće o načinu upravljanja i korištenja sportskih građevina u vlasništvu Grada Zagreba za 2011., svibanj 2012.*
- Hallman, K., 2011.** *Individual and infrastructural determinants of participation in different sports.* 19th Conference of the European Association for Sport Management. Dostupno na: [<http://www.easm2009.com/>].
- Henry, I. i Lee, P. Ch., 2004.** „Governance and ethics in sport“ u: S. Chadwick, ur. *The Business of Sport Management.* Essex: Pearson Education Limited, 25-42.
- HOO, 2007.** *Pravilnik o kategorizaciji športaša.* Dostupno na: [http://www.hoo.hr/downloads/Pravilnik_o_kategorizaciji_sportasa.pdf].
- HOO, 2011.** *Sportaši korisnici razvojnih programa.* Dostupno na: [http://www.hoo.hr/downloads/Sportasi-korisnici-razvojnih-programa_1.1.2011..pdf].
- HOO, 2012.** *Dokumenti.* Dostupno na: [<http://www.hoo.hr/dokumenti.aspx>] (25.5.2012.)
- HOO, 2012a.** *Članstvo HOO-a.* Dostupno na: [<http://www.hoo.hr/hoo.aspx>] (25. 3. 2012.)
- HOO, 2012b.** *Registar kategoriziranih sportaša (izvod).* Dostupno na: [<http://www.hoo.hr/kategorizacija.aspx?sportid=32&katid=I&olimpid=3&zupanijaid=0>].

- HOO, 2012c.** *Kriteriji za kategorizaciju sportaša*. Dostupno na: [<http://www.hoo.hr/1468-v-kriteriji-za-kategorizaciju-sportasa.aspx>].
- Hooper, J., 2002.** "Becker gets two years suspended for tax fraud" *The Guardian*, October 22, 2002. Dostupno na: [<http://www.guardian.co.uk/world/2002/oct/25/germany.tennis>].
- Humphreys, B. R., Maresova, K. i Ruseski, J. E., 2010.** *National Sport Policy, Sporting Success and Individual Sport Participation: An International comparison*. Dostupno na: [http://www.pubchoicesoc.org/papers_2011/Ruseski_Humphreys_Maresova.pdf]. (20.8.2011)
- IBFD, 2011.** *European Tax Handbook 2011*. Amsterdam: International Bureau of Fiscal Documentation.
- IJF, 2011.** „Model ugovora o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja s komentarom“. *Porezni vjesnik*, 20 (12d), 1-820.
- Javor, Lj., 2007.** "PDV i naknade za prijelaz igrača." *Računovodstvo, revizija i financije* (10), 119.
- Jelić, H., 2010.** *TaxFlash: Zastara prava na vođenje prekršajnog postupka u „starom“ Općem poreznom zakonu*. Zagreb: Faber&Zgombić.
- Kleven, H., Landais, C. i Saez, E., 2010.** „Taxation and international migration of superstars: Evidence from the European Football Market“. *NBER Working Paper Series*, br. 16545. Dostupno na: [http://www.nber.org/papers/w16545.pdf?new_window=1].
- Kodeks** pozitivne prakse, standarda i mjerila za ostvarivanje financijske potpore programima i projektima udruga, NN 16/07. Zagreb: Narodne novine.
- Kodeks** savjetovanja sa zainteresiranom javnošću u postupcima donošenja zakona, drugih propisa i akata, NN 140/09. Zagreb: Narodne novine.
- Kurscheidt, M. i Mielke, G, 2009.** *Regional marketing of professional basketball clubs under the European League model: Findings from the German First and Second Division*. 17th Conference of the European Association for Sport Management. Dostupno na: [<http://www.easm2009.com/>].
- Leber, R., 2012.** „Municipalities as Sports Multipliers“. *Journal of Social Sciences*, 8 (1), 29-32.
- Lisabonski ugovor.** Dostupno na: [<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:321E:0001:0331:EN:pdf>], hrvatski prijevod dostupan na: [hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=78299].
- Lončarić-Horvat, O., 2010.** "Šport I porezno pravo". *Pravo i porezi* (5), 16-19.
- Lovrić, V., 2006.** *O sudu europskih zajednica i Europske unije uz analizu presude tog Suda u predmetu Keck broj C-267/91 i C-268/91*. Savjetovanje Visokog trgovačkog suda i trgovačkih sudova u Zagrebu, listopad 2006.
- Milanović, D., Čustonja Z. i Bilić, D. (ur.), 2011.** *Temeljna načela i smjernice razvoja sporta u Republici Hrvatskoj*. Dostupno na: [<http://www.sabor.hr/fgs.axd?id=20365>].
- Ministarstvo financija, 2012a.** *Računovodstvo neprofitnih organizacija*. Dostupno na: [<http://www.mfin.hr/hr/neprofitno-racunovodstvo>].
- Ministarstvo financija, 2012b.** *Uputa o primjeni članka 71. Uredbe o računovodstvu*. Dostupno na: [<http://www.mfin.hr/adminmax/docs/Uputa%20o%20primjeni%20clanka%2071.%20%20Uredbe%20o%20racunovodstvu%20neprofitnih%20organizacija.pdf>].
- Ministarstvo pravosuđa, 2012.** *Antikorupcijski program za trgovačka društva u većinskom državnom vlasništvu za razdoblje 2010. - 2012.*. Zagreb: Ministarstvo pravosuđa.
- Moniteur Belge, 2008.** *Décret relatif à un mouvement de rattrapage en matière d'infrastructure sportive par le biais du financement alternatif*. Dostupno na: [<http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi/api2.pl?lg=fr&pd=2008-11-13&numac=2008203999>].
- MZOS, 2012a.** *Prijedlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o športu, s konačnim prijedlogom zakona*. Dostupno na: [<http://public.mzos.hr/fgs.axd?id=18695>](21.5.2012.)

- MZOS, 2012b.** *Sportski programi.* Dostupno na: [\[http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2396\]](http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2396)
- Naputak** o ostvarivanju carinskih i poreznih oslobođenja temeljem članka 13. Dodatka A Okvirnog sporazuma između Europske komisije i Vlade Republike Hrvatske, NN 41/08. Zagreb: Narodne novine.
- Odluka** o Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti 2007. – NKD 2007, 58/07. i 72/07. Zagreb: Narodne novine.
- OECD, 1992.** *Model Tax Convention on Income and on Capital.* Paris: OECD.
- Palkama, M. i Nieminen, L., 1997.** *Sport and Physical Education in Finland.* Helsinki: The Finnish Society for Research in Sport and Physical Education
- Parrish, R., 2003.** *Sports law and policy in the European Union.* Manchester: Manchester University Press. Dostupno na: [\[http://www.open.org/download?type=document&docid=341375\]](http://www.open.org/download?type=document&docid=341375).
- PBTC.** „Ireland Fact-File Part 3: Individual Business International Taxation“. Dostupno na: [\[http://www.personalbusinesstaxguide.com/ireland/ireland_double_tax_treaties.asp\]](http://www.personalbusinesstaxguide.com/ireland/ireland_double_tax_treaties.asp).
- Pravilnik** o djelokrugu i načinu rada Povjerenstva za profesionalne športske klubove, NN 11/07. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o Državnoj nagradi za šport „Franjo Bučar“, NN 30/07. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o načinu i postupku provedbe ovrhe na novčanim sredstvima, NN 96/10 i 99/11. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o načinu i rokovima podnošenja akata Povjerenstvu za profesionalne športske klubove, NN 11/07. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o načinu osnivanja, zadaćama, djelokrugu i načinu rada školskih športskih saveza, NN 136/06. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o obavljanju podvodnih aktivnosti, NN 47/99, 23/03, 28/03, 52/03, 58/03, 96/10 - naknada za izdavanje ronilačkih iskaznica. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o obrascima i načinu vođenja Registra udruga Republike Hrvatske i Registra stranih udruga u Republici Hrvatskoj (NN 011/2002). Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o porezu na dobit, NN 95/05, 133/07, 156/08, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o porezu na dodanu vrijednost, NN 149/09, 89/11, 29/12, 64/12. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o porezu na dohodak, NN 95/05, 95/05, 96/06, 68/07, 146/08, 2/09, 9/09 - ispravak, 146/09, 123/10, 137/11, 61/12. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o priređivanju lutrijskih igara, NN 78/10, 69/11. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o priređivanju nagradnih igara, NN 8/10. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o Registru profesionalnih športskih klubova, NN 11/07. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o Registru športskih djelatnosti, NN 112/06. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o športskom i rekreacijskom ribolovu na moru, NN 152/11. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske, NN 90/05, 10/08, 155/08, 127/10. Zagreb: Narodne novine.
- Pravilnik** o uvjetima za obavljanje obuke ronjenja i športsko-rekreativnog ronjenja, NN 105/00. Zagreb: Narodne novine.
- Sandomir, R., 1995.** „Tennis; Graf's Father Charged With Tax Evasion“. Dostupno na: [\[http://www.nytimes.com/1995/08/03/sports/tennis-graf-s-father-charged-with-tax-evasion.html\]](http://www.nytimes.com/1995/08/03/sports/tennis-graf-s-father-charged-with-tax-evasion.html).

- Sever, I., Bednarik, J. i Šugman, R., 2000.** „The financing of sport organisations in Croatia and a comparison with Slovenia“. *Kinesiologia Slovenica*, 6 (1-2), 51-56.
- Shank, M. D., 2002.** *Sports Marketing – A Strategic Perspective*. New Jersey: Prentice Hall.
- Siekman, R. i Soek, J., 2010.** *Models of Sport Governance in the European Union: The Relationship between State and Sport Authorities*. Dostupno na: [www.sirc.ca/governance/documents/EU_gov.pdf].
- Sport Recreation Alliance.** *Taxation of endorsement income*. Dostupno na: [<http://www.sportandrecreation.org.uk/lobbying-and-campaigning/policyareas/tax-finance/endorsement-income>].
- Stapić, S., 2012.** „Nogometni ples milijuna, a u proračunu ni lipe“. *Slobodna dalmacija*, 23. 7. 2012.
- Škorić, S., Bartoluci, M. i Čustonja, Z., 2012.** „Public financing in Croatian sport“. *Financial Theory and Practice*, 36 (2), 179-197. Dostupno na: [<http://www.ijf.hr/upload/files/file/FTP/2012/2/skoric-bartoluci-custonja.pdf>].
- Thwaites, D. i Chadwick, S., 2004.** „Sport sponsorship and endorsements“ u: J. Beech i S. Chadwick, ur. *The Business of Sport Management*. Essex: Pearson Education Limited, 350-367.
- Ured za udruge Vlade RH, 2008-2011.** *Izvešća o financiranju projekata i programa organizacija civilnoga društva u 2008. 2009., 2010. i 2011. godini*. Zagreb: Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske.
- Ured za udruge Vlade RH, 2009.** *Izvešće o financiranju projekata i programa organizacija civilnoga društva u 2008. godini*. Dostupno na: [http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/uzuvrh_-_izvjesce_o_financiranju_projekata_u_2010%20godini1.pdf].
- Ured za udruge Vlade RH, 2010.** *Izvešće o dodijeljenim financijskim potporama za projekte i programe organizacija civilnog društva u 2009. godini*. Dostupno na: [http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/uzuvrh_-_izvjesce_o_financiranju_projekata_u_2010%20godini1.pdf].
- Ured za udruge Vlade RH, 2011.** *Izvešće o financiranju projekata i programa organizacija civilnoga društva u 2010. godini*. Dostupno na: [http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/uzuvrh_-_izvjesce_o_financiranju_projekata_u_2010%20godini1.pdf].
- Ured za udruge Vlade RH, 2012.** *Financiranje udruga - Pregled odobrenih financijskih potpora*. Dostupno na: [<http://www.uzuvrh.hr/potpore.aspx?pageID=58>].
- Ured za udruge Vlade RH, 2012.** *Izvešće o financiranju projekata i programa organizacija civilnog društva iz javnih izvora u 2011. godini*. Dostupno na: [<http://www.uzuvrh.hr/userfiles/file/IZVJE%C5%A0%C4%86E%202011.pdf>].
- Uredba o dopuni Zakona o športu, NN 150/08.** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za dodjeljivanje državnih nagrada za vrhunska športska postignuća, NN 03/10).** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2011. godinu, NN 29/11).** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2010. godinu, NN 11/10.** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2009. godinu, NN 150/08.** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2008. godinu, NN 86/08.** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2007. godinu, NN 18/07.** Zagreb: Narodne novine.
- Uredba o kriterijima za utvrđivanje korisnika i načinu raspodjele dijela prihoda od igara na sreću za 2012. godinu, NN 31/12.** Zagreb: Narodne novine.

- Uredba** o osnivanju Hrvatskoga športskog muzeja, NN 171/03. Zagreb: Narodne novine.
- Uredba** o osnivanju Javne ustanove Hrvatski olimpijski centar, NN 142/06. Zagreb: Narodne novine.
- Uredba** o računovodstvu neprofitnih organizacija, NN 10/08, 07/09. Zagreb: Narodne novine.
- Vocasport, 2004.** *Vocational education and training in the field of sport in the European Union: situation, trends and outlook.* Dostupno na: [<http://www.eose.org/ktmlpro/files/uploads/Final%20Report%20English%20Version.pdf>].
- Wicker, P., Breuer, C. i Pawlowski, T., 2009.** „Promoting Sport for All to Age-specific Target Groups: the Impact of Sport Infrastructure“. *European Sport Management Quarterly*, 9 (2), 103-118.
- Zakon** o Gradu Zagrebu, NN 90/92, 76/93, 69/95, 14/97, 36/98, 62/01, 125/08, 36/09. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o igrama na sreću, NN 87/09. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o izmjenama i dopunama Zakona o športu, NN 124/11, 86/12. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, NN 33/01, 60/01, 129/05, 109/07, 125/08, 36/09, 150/11. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o porezu na dobit, NN 177/04, 90/05, 57/06, 146/08, 80/10, 22/12. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o porezu na dodanu vrijednost, NN 47/95, 106/96, 164/98, 105/99, 54/00, 73/00, 48/04, 82/04, 90/05, 76/07, 87/09, 94/09, 22/12. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o porezu na dohodak, NN 177/04. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o posebnoj mjeri naplate poreznog duga, NN 25/12.. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o proračunu, NN 87/08. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, NN 91/10. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o sportu, NN 71/06, 50/08, 124/10, 124/11, 86/12. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o udrugama, NN 88/01, 11/02. Zagreb: Narodne novine.
- Zakon** o ustanovama, NN 76/93. Zagreb: Narodne novine.
- Zuber, M., 2008.** „Porezno je isplativije donirati sportske udruge nego samostalne sportaše“ *Liderpress*, 31. 7. 2008.
- Žager, L. 2008.** *Analiza financijskih izvještaja.* Zagreb: Masmedia.

WEB STRANICE

Državni zavod za statistiku. www.dzs.hr

Hrvatska lutrija d.o.o. <http://www.lutrija.hr/>

Hrvatski olimpijski odbor. www.hoo.hr

Ministarstvo financija Republike Hrvatske. www.mfin.hr

Ministarstvo uprave. www.uprava.hr

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. www.mzos.hr

Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske. www.uzuvrh.hr

Zagrebački športski savez. <http://www.zgsport.hr/>